M

ARISTOTELIS STAGIRITAE ORGANVM,

SEV LIBRI AD LOGICAM ATTINENTES,

Seuerino Boetho Interprete:

AD OPTIMORVM EXEMPLARIVM Græcorum fidem nuper recogniti; & in capita distincti:

Cum Scholijs varijsq; Argumentis, Conclusionibus singulo quoq; capite contentis, ac varietatibus lectionum, miro figurarum artificio [illegible] explanantibus, nuper additis.

Quæ omnia recenti hac nostra editione, vt potuit fieri, diligentissime expolita sunt, atq; elaborata.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
M D LXVII.

CATALOGVS EORVM quæ in Organo Aristotelis continentur.

PORPHYRII Introductio seu Communium quinque Vocum, uel Prædicabilium Liber.

Arist. Categoriæ, siue decem Genera, seu prædicamenta.

[illegible]tho Seuerino Interprete.

Gilberti Porretani De sex Principijs.

Hermolao Barbaro Interprete.

Peri hermenias, siue De Interpretatione.

Analyticon Proteron, seu Resolutiuorum Priorum Libri. II.

Analyticon Hysteron, siue Resolutiuorum Posteriorum Libri. II.

Boetho Seuerino Interprete.

Topicorum, seu De Arte inueniendi Libri. VIII.

Elenchi, seu De Sophisticis Reprehensionibus seu Fallacibus & captiosis.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

CATA-

CATALOGVS LIBRORVM ARIST.

VNIVERSOS *Aristotelis libros periti redigunt ad quatuor classes. quarum Prima continet eos, qui dicendi persuadendiq; rationem tradūt. Ad hanc referri possunt ea, quę de Poetica, Musica, prouerbiisq; scripsit, aut si quod est aliud simile. Secunda, qui disserendi ratiocinandiq; scientiam docent. Tertia, qui moralē ciuilemq; disciplinā tradunt. Quarta, qui naturalibus ac supernaturalibus tractant. Nunc quid in quaq; classe nobis perierit, aut extet, uelut in tabula depingatur. In prima, quæ Rhetoricen docet, qui Græci extant hi sunt, Rhetorices ad Theodectent, Libri tres, cum Laertius non numeret nisi duos, testans tamen illum de Rhetorica bis, duobus uoluminibus tractasse. Ad Alexandrum de ciuilibus sermonibus, lib. 1. De Poetica, lib. 1. In secunda, quæ Dialecticen tradit, extant hæc. De prædicamētis decem, lib. 1. De enunciatione, lib. 1. quem nunc secant in duos. Analyticorum priorum, lib. 9. cum nobis extent tantum duo, nisi fortaßis hi sunt, quos Laertius hoc titulo commemorat, Syllogismorum duo, Analyticorum posteriorum, siue demonstrationū, lib. 2. Topicorum, lib. 8. Elenchorum, liber unus, quē nescio quis secuti in duos. In tertia, quæ moralia continet, hæc supersunt. Ethicorum ad Nicomacū*

lib. 10. *Ethicorum ad Eudemum, lib. octo, sic uidetur: est.n.septimus longißimus. Ethicorũ, quę magna moralia uocantur, lib.* 2. *Politicorum, lib.* 8. *Oeconomicorum, lib.* 2. *quorũ alter nothus est. In quarta supersunt hæc. Naturalium auscultationũ lib.* 8. *Meteorologicorum, lib.* 4. *De cælo, lib.* 4. *Historiæ animalium, lib.* 10. *De Partibus animaliũ, lib.* 4. *De Generatione animalium, lib.* 5. *De Generatione & corruptione, lib.* 2. *De mundo ad Alexandrum, lib.* 1. *De Coloribus, lib.* 2. * *De Plantis, lib.* 1. *De Sensu & Sẽsibili, lib.* 1. *De Iuuentute & Senectute, lib.* 1 *De Somno & Vigilia, lib.* 1. *De Insomniis, lib.* 1. *De Diuinatione in somnis, lib.* 1. *Problematũ sectiones permultæ. De vita & Morte, lib.* 1. *De Respiratione, lib.* 1. *De Flatu, lib.* 1. *De Physiognomicis, li.* 1. *De Anima, lib.* 3. *De Memoria & Reminiscentia, lib.* 1. *De Mechanicis, lib.* 1. *De Lineis insecabilibus, lib.* 1. *De Xenophanis, Zenonis, & Gorgiæ placitis, lib.* 1. *Supernaturalium, lib.* 14. *Tantum nobis superest, & quidem Græce. Nunc accipe quæ in quaque classe desiderẽtur. De prima desiderantur hæc. De Poetis, lib.* 3. *De Rhetorica, lib.* 1. *cui titulus Gryllus. Nerinthus, lib.* 1. *De Enthymematibus rhetoricis, lib.* 2. *Artis Poeticæ tractatio, lib.* 2. *De consilio, lib.* 1. *De Homericis ambiguitatibus, lib.* 6. *Liberalium disciplinarũ lib.* 2. *Parabolarum, lib.* 1. Ἀτάκτων *id est, inordinatorum, lib.* 12. *Olympionicæ, lib.* 1. *Pythionicæ, lib.* 1. *Pythionicarum elenchi, lib.* 1. *Dionysiacæ uictoriæ, lib.* 1. *Pyticus musices, lib.* 1. *De Tragœdijs, lib.* 1. *De Doctrinis, lib.* 1. *Prouerb. lib.* 1. *Carmen.*

* Inter gręce ĩpressos non extat.

Hic nuper à Iulio Martiano Rota latinitate donatus est.

men. ad Phyloxenũ. Scripsit & elegias. His adiungi possunt, Mathematicus, lib. 1. De Magnitudine, lib. 1. De Musica, lib. 1. Ex secunda desiderãtur hæc. Sophista, lib. 1. Menexenus, lib. 1. De Sciẽtijs, lib. 1. Solutiones contentiosorum, lib. 1. Diuisiones sophisticæ, lib. 4. De contrarijs, lib. 1. De speciebus & generibus, lib. 1. De Proprijs, lib. 1 Cõmentaria aggressoria, lib. 3. De Instantia, lib. 1. De his quæ aliquot modis dicuntur, aut iuxta additionem aut propositum ut reddidit Diogenis interpres cum Aldina editio habeat κατὰ πρόστασιν, lib. 1. De Scientia, lib. 1. Diuisiones decem & septem. Diuisibilium lib. 1. De interrogando, & respondendo, lib. 2. De Propositionibus, lib. 1. Propositionum contentiosarum, lib. 4. De Syllogismo, lib. 1. De Quæstionibus, lib. 1. Methodicorũ lib. 8. De Syllogismis, lib. 2. Syllogisticorum & definitionum, lib. 2. De Eligibili & contingenti, lib. 1. De his quæ ante locos sunt, lib. 1. Topicon ad finitiones, lib. 2. Diuisionum, lib. 1. Definitionũ lib. 3. Epicherematum, lib. 2. Quęstiones aggressorię, lib. 25. Artium collectio, lib. 2. Ars, lib. 1. Ars alia, lib. 2. Compendium artis, lib. 1. Artis Theodecti contractio, lib. 1. Enthymematum diuisiones, lib. 1. De dictione, lib. 3. Collectionum, lib. 2. Aduersus Gorgiam, lib. 1. Problematum ex Democrito, lib. 6. de Doctrina, lib. 1. Aduersus Zenonis scita, lib. 2. Encycliorum, lib. 2. Ex tertia interciderunt hæc. De iustitia. lib. 4. De philosophia, lib. 3. De repub. lib. 2. Amatorius, li. 1. Conuiuium, lib. 1. De diuitiis, lib. 1. Exhortationum, lib. 1. De Nobilitate, lib. 1.

De Voluptate,lib.1.Alexãder seu de colonis,lib. 1.De Regno.lib.1.De Bono,lib.3.De Platonis legibus,lib.3.De Rep.Plato lib.2 De Amicitia,lib. 1.Quid sit affici aut affectum esse,lib.1. Propositiones de uirtute,lib.3.De Perturbationibus iræ, lib.1.De Imperio,lib.1.De Meliori,lib.1.De Affectibus,lib.1.De Voluntario,lib.1.De Pulchro, lib.1.Quæstionum de amicitia,lib.2.Polyt.lib.2. De Iustis,lib.2.Iustificationum lib.2.Iura,lib.1. Lex cõmendatitia,lib.1.Legum lib 4.Politiæ Ciuitatum,lib.128.& seorsum de democratia, oligarchia,aristocratia,& tyrannide. Addantur *his epistolæ ad Philip Selymbriorũ epistolæ.Ad Alexandrum.4.Ad Antipatrũ nouem. Ad Mentorẽ una.* Ad *Olympiadem una Ad Hephæstionem una. Ad Themistagorã,una.Ad Philoxenum una.Ex quarta interciderunt hæc.De Elementis, lib.3.De Motu,lib.1.De Idea,lib.1.Quæstionum de* Anima *lib.1.De* Natura *lib.3.Physicus,lib.1.De* Archit̃e *philosophia,lib.3.De Speusippi & Xenocratis philosophia,lib.1.De* Timæi *& Architæ libris decerpta,lib.1.Aduersus* Melißi *dicta,lib.1.Aduersus Pythagoricos,lib.1 Aduersus Alcmeonis placita lib.1 Aduersus Xenocratem,lib.1.De Pythagoricis,lib.1.De incisionibus,lib.8.Excerptio incisionum,lib.1.De compositis animalibus,lib.1.De Fabulosis animalibus,lib.1.De non gignendo, lib.1.*

Hi Libri nuper inuẽti mox edentur. *De Plantis,lib.2.Medicinaliũ,lib.2.* De *signis tẽpestatum,lib.1.Astronomicus speculatiuus,lib.1.* De *motu,lib.1.Inspectorum problematum, lib.2. Expositam generatim,libri quatordecim.*

DE ARISTOTELIS OPERIBVS CENSVRA.

Plinius de ipſo Ariſt.

PLINIVS ſecundus lib. Septimo Hiſtoriæ naturalis inquirit, quod nam exiſtimetur maximum fuiſſe ingeniũ, ex his quidẽ quorũ extet memoria, vel ſuis ipſorũ, vel alienis monumentis, & eã tãtæ ambitionis palmam videtur ad homerũ vatem deferre, ſecutus Græciæ iudicium, quæ illum fontem ingeniorũ appellat. Sed mihi tñ acrius eam rem intuenti, atque examinanti ſubtilius nullum vr̃ fuiſſe ingenium Ariſtotelico præſtantius. Legenti operã eius attẽte ac diligenter, exoritur ingens admiratio, quam ab vltimis principijs deducit abditiſsima & profundiſsimã rerum omnium. quam acute refellit aliena, quã fortiter cõmunis & corroborat ſua, quo ordine digerit ſingula, & quod eſt in tradendis artibus perutile, quanta frugalitate verborum. nihil eſt in eo vacans, aut inane, omnia ſolida & plena: nuſquã ſinit lectorem oſcitari, aut aliud agere. De hoc vere dici poteſt, quod Liſiæ Athenienſi minori de cauſa attribuitur, ruituram ſtructurã vniuerſam, ſi vel verbulũ vnum tanquam lapidem detraxeris. Axiomata autẽ illa vniuerſalia, quis nõ admiretur in omni argumẽto, & materia tam multa eſſe ab illo excogitata vera, & perpetua, quibus ſequens ætas in tãto decurſu ſeculorũ vix exceptionẽ vllã annotauit? Scripſerũt

Quantum fuerit Ariſt. ingenium.

veteres philoſophi ante Ariſtotelem pauca, atque ea confuſe. Primus omnium Plato eleganter ſanè multa,& docte, ſed ad docendũ diſcendumq; parum accõmodate. Ariſtotelis omnia ordinem, & formã habent inſtitutionis ac diſciplinæ, nec fuit dexteritas in aliquo ad artes tradendas par. oĩa vero ſunt illi certis præceptis,& formulis ꝯſcripta,ea breuitate & grauitate verborũ ac ſnĩarum,vt acccipi facile retineriq; poſsint,& ad vſum cum res poſtulat, accommodari. Verba aũt nullus Græcorũ habet æque appoſita,ita vt ex rebus videantur naſci, quas tractat. Non pſequitur rerum floſculos,& orationis delicio las,quies inani oblectamento delinitum lectoré teneat,poſtea remittat vacuũ. Plena eſt illius oratio ingenti fructu cognitionis rerum ſciri dignatũ. non captat præſentem grãm leuem ac momentaneã, ſed adfert diuturnam vtilitatem.idcirco nec ad quemlibet guſtũ facit tantus author, nec quẽlibet lectorẽ deſiderat. Volunt Ariſtotelis opera lectoré ingenij non acuti tm̃,ſed ẽt profundi,ſolidi, ſani circunſpeſpecti, volunt attentum diligentem, imbutũ lectione variorum authorũ,& cognitione rerum multarũ hæc ſi deſint, nihil Ariſtotelicis libris exiſtimabitur aſperius, inſuauius, inamęnius, quẽadmodum non nulli de eo iudicant, vel pp ignorantiã, vel pp teneritudinem ingeniorum, pondus non ferentes tantę doctrinæ;quemadmodum infirmis oculis lux ſolis, & diei ſplendor moleſtus eſt. quo nihil eſt ſanis, & valentibus iucundius. verum vt Ariſtoteles primus inueniebat prope omnia,ita non poterat noua inuẽta omnino vnus excolere,atq; expolire. Erant ẽt nõ nulla,quæ propter nouitatem nondũ habebat ſatis explorata,& percognita. Accedebat ad hæc ĩgeniũ viri tectũ,& callidũ,& metuens, reprehenſionis: ꝙ inhibebat eũ, nec proferet ĩterdum aperte,quæ ſentiret,inde tã multa ꝑ eius oꝑa obſcura, & ambigua.

DE

Libri eius diu latuerũt, cũ bibliotheca Theophraſti diſcipuli, quæ ad hęredes imperitos deuoluta, multis annis in tenebris, & ſqualore iacuit, vſq; ad tempora L. Sylle Dictatoris, qui bibliothecã illam coemit, & libros deſcribendos, in ordinemq; redigendos Tyrannioni dedit grãmatico ſicut authores ſunt Plutarchus Chæronæus, & Strabo. Poſteã tp̃a fuerunt in oĩum manibus, ſed nõ magno in pretio, pp difficultatẽ ſenſuum, quos pauci penetrabãt quouſque Alexander Aphrodiſienſis, Antoninorũ temporibus diligens Ariſtotelis lector, commentarios in multa illius opera conſcripſit, tum primum cœpit Ariſt. & legi, & intelligi, & verſari in hominum manibus, nimirum intellecta vtilitate, quæ ex illius attenta lectione caperetur. Verum non oĩa illius ingenij monimenta, etiã quæ L. Sylla inuenit, ad noſtrã ætatem peruenerunt: quod eſt intelligere ex ijs, quæ a veteris memoriæ ſcriptoribus citantur M. Tullius in 2. lib. de Natura deorum, argumentũ adfert Ariſt. quo ille Dei prouidentiam ex conſideratione pulchritudinis ordinisq; mundi huius colligebat. atqui argumentũ hoc apud Ariſtotelem, quẽ habemus, nuſquã legit. Idem Cicero libros Ariſtotelis de nat. Deorum viſos à ſe teſtatur. Seruius grãmaticus Ariſtotelẽ citat dicentem, aliqua numina moti. Iſidorus, non Hiſpalẽſis antiſtes, ſed antiquior quidã, & Clemens in Stromatibus, aſſerunt Ariſtotelem de dijs localibus mentionẽ feciſſe, qui vrbib⁹ & regnis præſiderent. Tranſeo quæ de Ariſt. ſcriptis recenſet Laertius, qui voluminum eius ſummam ad quadringenta perducit, de quibus quidẽ nihil dubitet, & multo alr diſtinguit libros quã nos. Ac vt nõ oĩa Ariſt. habem⁹. ita quędã ſub noĩe illius aliena circunferunt, qđ eſt Ariſt. cum oĩbus fere magni nominis ſcriptoribus cõe. Iã de ſingulis dicamus libris.

PERI-

PERIHERMENIAS.

LIBER hic dicitur de interpretatione, quoniã in eo Phs interpretatur, quid sit nomen, quid verbũ quid oratio, quid pronunciatum, quæ sunt quidem partes grammatici. explicat tñ illa Aristoteles in operæ dialectico, q; grãmatica nondũ esset illa ætate inuenta, hæc vtique grammatica, qua nunc vtimur. nam olim prisci homines cognitionẽ elementorũ, & syllabarũ, scriptionem rectam ac legitimam, tum pronunciationẽ germanam & propriam cuiusq; linguæ, grammaticam nuncupabant, iam inde ab Homeri seculo. Itaque grãmatici munere Aristoteles fungit̃ in prima operis huius parte. Vnus est liber περὶ ἑρμηνείας non duo. Disputatio autẽ illa de futuris indefinitis, quæ contingentia nuncupat̃, perplexa est & difficilis, atque eo magis, qđ Aristoteles disputat secũ ipse, obijcit sibi argumenta, & dissoluit, confusis omnino distinctionũ notis, ita vt dialogismus sit absque personis, sed si distinctiones diligenter animaduertãtur, dilucidior fiet tota tractatio.

CATEGORIAE.

OPVS hoc desumptum est ex prima philosophia, quæ μετὰ τὰ φυσικὰ nominat̃, sed hæc tractant̃ illic, vt res in categorijs aũt vt voces, res illas significantes. idcirco categoriæ nominantur, quasi prædicationes, vt vulgo vertunt, vno aũt verbo Latinę dicere perdifficile. Sunt aũt hæc modi quidam, & velut rationes, queis primas essentias, hoc est singula rerum denominamus, ꝯsignamus: configuramus, cõ uestimus, seu qđ aliud vocabulũ magis placet aut si qđ est istis aptius. Dicimus.n. Socratem animans esse, & albũ, & procerum & maritum, & Athenis, & quæ sunt eiusmodi. Sed denominationes istæ ex rebus pẽdent. atq; vt res separare, ac segregare operosum est, & arduũ, ita & categorias istas. multũ tñ ab Arist. est profectũ, plurimũ ꝓfectũ vię vno decursu.

PRIORA

PRIORA ANALITICA.

Post explicatas pronunciationes rationesq́; aliorum de alijs pronunciandi atque iudicandi, tradit Aristoteles præcepta, quemadmodum in ratiocinatione cónectantur. Vocat aút analytica, hoc est, resolutiua, quod ratiocinationes in partes suas dissoluat, & ex quibus constent perhibeat. Ipsum totú facile est cuiuis intueri, ét imperitissimo, nosse aút ex quibus componat, quasiq; consletur, & id docere non nisi docti atq; artificis. Nihil excogitari potuit ad oē artium ac scientiarum genus conducibilius, quam syllogismorum formulæ, nihil rursum molestius q̄ quæ de necessario, possibili, ĩpossibili, & cõtingenti, comparat, & cõiungit inter se, magno quidem illa acumine, quis neget? sed inutiliter.

POSTERIORA.

Dvo sunt in syllogismo, tanquam in homine corpus & animus. In corpore est materia, & dispositio ac ordo partium, in animo vis, & vita, & actio in superiobus analyticis Aristoteles velut de syllogismi præcipit corpore, hoc est, de partibus, deq́; illarum nexu, & compositione, ideoq; priora nominãtur. In his aút posterioribus, hoc est, interiorib⁹, & magis reconditis de aīa ipsa syllogismi, nẽpe de demonstratione de vi & efficacia rationis. Analytici libri sub Arist. noīe multi olim circunferebant, sed hi quatuor ex orõnis filo, totiusq; præcipiẽdi rõnis modo ac facit, Aris. sunt adiudicati, cæteris reiectis.

TOPICA.

Hoc est loci, vnde ducunt arguméta. Opus est octo voluminibus. distinctũ, variũ sane, hoc est mul

tæ eru-

tæ eruditionis, & obſeruationis rerum diuerſarum. Sed vt illa omnia primus ipſe pariebat, non potuit tam multa ſimul edere, ſimul expolire, itaq; relicta eſt velut ingens quædam materia, & diues, & ad extruendum pulcherrimum ædificium. Eruere ex quãtumlibet ſedula & attenta lectione illorum librorũ rationem inueniendi argumenta, haud facile quiſquam poſsit. Rhetoribus hoc debent dialectici, qui obſcuritatem hanc illuſtrauerunt, & tradiderunt, qs eſſet materiæ iſtius vſus, quod Cicero præſtitit in topicis ad Trebatium. Nam partem hanc de dialectica inuentione, & rhetores auide occupauerunt tanquam ſuam, & dialectici verecunde ceſſerunt tanquam alienam, non id recenti vitio, vt alia permulta ſed ab Stoicis ipſis factitato, qui philoſophorum omnium acerrimi ſunt Dialectici exiſtimati.

ELENCHI.

ELENCHVS multa ſignificat, ſed hoc loco pro redargutione ſumitur. Libri ſunt duo, ad cauendas ſophiſticas captiones & ne in diſſerendo falſa pro veris per ignorationem colligamus, aut admittamus. Huic operi initium dedit Plato in Euthydemo. oſtenduntur illic pauci quidem doli diſputatoris captioſi, Ariſtoteles autem rem omnem, vt ſolet a primis initijs complexus, digeſsit in ordinem & formulas. Cauendum tamen, ne & Latini homines fallantur, dum Græce linguæ exempla parum congruenter aptantur ad Latinam. Abſoluta eſt ijs libris omnibus dialecticæ omnis, & de inueniendo argumento, & de inuentis iudicando.

PORPHY-

PORPHYRII COMMVNIVM QVINQVE VOCVM; SIVE PRAEDICABILIVM Liber, In Ariſtotelis dialecticam Introductio.

Seuerino Boetho Interprete.

SVMMA HVIVS LIBRI:

De quinque prædicabilium, ſeu Quinque vocum natura, & de Communitatibus, ac Proprietatibus, & Differentijs eorundem.

Præfatio ad Chryſaorium. Cap. I.

Vtilis potius, quàm neceſſaria eſt iſta quinque vocũ notitia.

CVM ſit neceſſarium Chryſaori, & ad eam, quæ eſt apud Ariſtotelem prædicamentorũ doctrinam, noſſe quid ſit genus, quid differẽtia, quid ſpecies, q̃d proprium, & quid accidens: & ad diffinitionum aſsignationẽ, & omnino ad ea, quæ de diuiſione & demonſtratione ſunt: vtili exiſtẽte iſtarum rerum ſpeculatione, compendioſam tibi traditionẽ faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab antiquis dicta ſunt aggredi: ab altioribus quidem quęſtionibus abſtinens, ſimpliciores vero mediocriter coniectans. Mox de generibus, & ſpeciebus, illud quidem ſiue ſubſiſtant, ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint: Et ſiue ſubſiſtentia corpo-

Harũ quæſtionũ ſolutiones vide 7. Metaph.

corporalia sint, an incorporalia: Et vtrum separata, an in sensibilibus posita, & circa hæc consistentia, dicere recusabo. altissimum n. est hmôi negotiũ & alius maioris egens inquisitionis. Illud vero, quẽ admodum de his, ac de propositis § magis probabiliter* antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici, tibi nunc tentabo monstrare.

*λογικώτερον magis logice.

De genere. Cap. II.

Videtur autem neq; genus, neq; species simpliciter dici. Genus. n. dr̃ & aliquorum quodam modo se habentium ad vnum aliquod, & ad seinuicem collectio. Secundũm quam significationem, * Romanorum dicitur genus, ab vnius. s. habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam, quæ ab illo est, cognationem, ẽm diuisionem ab alijs generibus dictum. Dicitur autem & aliter rursus genus quod est vniuscuiusq; generationis principium: vel ab eo, q genuit, vel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic. n. Orestem quidem dicimus a Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule. & rursus, Pindarũ quidem Thebanũ esse genere, Platonẽ vero Atheniensem. Etenim patria principium quoddã est vniuscuiusq; generationis, quemadmodũ, & pater. Hæc autẽ videtur promptissima esse significatio. Romani enim dicuntur qui ex genere descendunt Romuli, & Cecropidæ, qui a Cecrope, * & horum proximi. Et prius quidẽ appellatũ est genus vniuscuiusq; generationis principium. dehinc etiam & multitudo eorum, qui sunt ab vno principio, vt a Romulo: § quod * diuidentes, & ab alijs separãtes, dicebamus oẽm illam collectionem Romanorum genus. Aliter autem rursus dicitur, cui supponitur species: ad horum fortasse similitudinẽ dictum. Etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum, quæ sub

Generis nomẽ æquiuocum est intentione vniuoca.

Interpres vsus ẽ hoc noĩe Romanorũ, quod hæc Latinis sit notius verũ in Græcis legitur. ἡρακλιδῶν. Heraclidarũ.

*Anti. Codex habet genus habent.

* quam.

ſub ipſo ſunt, ſpecierum. videtur etiam & multitudinem continere omnem ſpecierũ, quæ ſub eo ſũt. Tripliciter igitur, cum genus dicatur, de tertio apđ phos ſermo eſt; quod etiam deſcribentes aſsignaue runt, Genus eſſe dicentes, quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur, vt animal. Eorum enim, quæ prædicantur, alia quidem de vno dicuntur ſolo, ſicut indiuidua, vt Socr. & hic, & hoc. alia vero de pluribus quemadmodum genera, & ſpecies, & differentia, & propria, et accidentia communiter, ſed non proprie alicui. Eſt autem genus quidem, vt animal ſpecies vero vt homo: differentia autem, vt rationale: proprium, vt riſibile: accidens, vt album, nigrum, ſtare, ſedere. Ab ijs igitur, quæ de vno ſolo prædicantur, differunt genera, eo quod hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem, quæ de pluribus: a ſpeciebus quidem, quoniam ſpecies, etſi de pluribus prædicantur, non tamen de differentibus ſpecie, ſed§ numero.*homo.n. cum ſit ſpecies, de Socrate & Platone prædicatur, qui non ſpecie a ſeinuicem differunt, ſed numero: animal vero cum ſit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, qũi differunt a ſeinuicem ſpecie, non numero ſolum. A proprio vero differt genus: quoniam proprium quidē de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium prædicatur, & de ijs, quæ ſub ipſa ſpecie ſunt indiuiduis. quemadmodum riſibile de homine ſolo, & de particularibus hominibus. genus autem non de vna ſpecie prædicatur, ſed de pluribus & differentibus. A differentia vero, & ab ijs, quæ communiter ſunt accidentia, differt genus: q̃m & ſi de pluribus, & differentibus ſpecie prædicantur differentiæ, & communiter accidentia, nō tamē in eo quod quid eſt prędicantur, § ſed in eo; quod quale quid eſt. * Interrogantibus enim aliquibus quid eſt illud de quo prædicantur hæc, genus reſpondebimus,

Generis deſcriptiō.

Idem. 1. Top. c. 2.

*Numero ſolum.

* al. l. ſed magis i eo quod quale quod eſt vel q̃uo ſe habens.

debimus, differentias aũt § & accidentia * non respondebimus. non enim in eo quod quid est prædicantur de subiecto, sed magis in eo quod quale qd est. interroganti enim, quale quid est homo? dicimus, quòd rationale: & in eo, quod quale quid est coruus, dicimus, quod nigrum. Est autem rationale quidem differentia, nigrum vero accidens. quando autem quid est homo interrogamur, animal respondemus. est autem hominis genus animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab ijs, quæ de vno solo eorum quæ sunt indiuidua, prædicantur. Hoc vero, de differẽtibus, specie, separat ab ijs, quæ sicut species prædicantur, vel sicut propria. in eo autem, quod quid est prædicari, diuidit a differentijs & cõiter accidentibus, quæ non in eo quod quid est, sed ĩ eo quod quale quid est, vel quomodo se habet vnumquodque, prædicatur de ijs, de quibus prædicãtur. Nihil igitur superfluum, neque minus continet generis dicta descriptio notionis.

* a.l. & cõiter accidentia.

De specie. Cap. III.

Species autem dicitur quidem & de vniuscuiusque forma, ſm quam dictum est, Prima quidem species digna est imperio. Dicitur autem species & ea, quæ est sub assignato genere: secundum q̃ solemus dicere hominem quidem speciem animalis cum sit genus animal. album autem coloris speciẽ, triangulum vero figuræ speciem. Quòd si etiam genus assignantes speciei meminimus dicentes, quod de pluribus & differentibus specie in eo, quod qd est prædicatur, & speciem dicimus id, ꝙ sub assignato genere est: Nosse oportet quod, & quoniam genus alicuius est genus, & species alicuius est spẽs, vtrunq; vtriusque, idcirco necesse est in vtrorumque rationibus vtrisque vti. Assignat ergo, & sic speciem.

Primũ quidem spẽs, Euripidis versus.

Obiectio.

Solutio.

ſpeciem. Species eſt, quæ ponitur ſub genere, & de qua genus in eo quod quid eſt prædicatur. Amplius autē ſic quoque: Species eſt, quæ de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. ſed hæc quidem aſsignatio ſpecialiſsimæ eſt, & quæ ſolum ſpecies eſt, non autem & genus: aliæ vero erunt etiam non ſpecialiſsimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicaméto ſunt quædam generaliſsima, & rurſus alia ſpecialiſsima, & inter generaliſsima, & ſpecialiſsima ſunt alia: quæ genera & ſpecies dicuntur eadem. Eſt autem generaliſsimum quidem, ſupra quod nullum aliud ſit ſuperueniens genus. Specialiſsimum autem eſt, poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſsimum autem & ſpecialiſsimum alia, quæ genera & ſpecies ſunt eadem: ad aliud tamen, & ad aliud ſumpta. Fiat autē in vno quidem prædicamento manifeſtum quod dicitur. Subſtantia eſt quidem & ipſa genus: ſub hac autem eſt corpus; & ſub corpore, animatum corpus, ſub quo animal, ſub animali vero, rationale: animal ſub quo homo; ſub homine vero, Socrates & Plato, & qui ſunt particulares homines. Sed horum ſubſtantia quidem generaliſsimum eſt, & quod genus ſolum; homo vero ſpecialiſsimum, & quod ſolum ſpecies. corpus autem ſpecies quidē eſt ſubſtantiæ, genus vero animati corporis. ſed & animatum corpus ſpecies quidē eſt corporis, genus vero animalis rurſus animal ſpecies quidem eſt corporis animati, genus vero rationalis animalis, ſed rationale animal ſpecies quidē eſt animalis, genus autem hominis. homo vero ſpecies quidē eſt rationalis animalis, non autem genus particularium hominum, ſed ſolum ſpecies. & omne quod ante indiuidua propinquæ prædicatur, ſpecies erit ſolum, non etiam genus.

Genus eſt principiū totius naturalis poſitionis ſpeciei ſub genere; non ſic aūt indiuiduū ſub genere eſt.

B. DESCRI-

DESCRIPTIO ORDINIS Generum ac Specierum in Prædicamento ſubſtantiæ.

Genus ——	*Subſtantia*	—*Generaliſſimũ*
Species ——	*Corpus*	—*& Genus*
Species ——	*Corp⁹aĩatũ*	—*& Ge*
Species ——	*Animal*	—*& Genus*
Species ——	*Rõnaleaĩal*	—*& Genus*
Species ——	*Homo*	—*Specialiſſima*
Particulares —	*Soc.etPla.*	—*Homines*

QVEMADMODVM igitur ſubſtantia cũ ſuprema ſit, eo quod nihil ſupra eam ſit, genus eſt generaliſsimũ: ſic etiam homo, cum ſit ſpecies, poſt quam non eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorũ quę poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolum indiuidua (indiuiduũ.n.eſt Socra. & Plato, & hoc album) ſpecies erit ſolũ, & vltima ſpecies, &, vt dictũ eſt ſpecialiſsima. quæ vero ſunt in medio, eorũ quidẽ, quæ ante ipſa ſunt, erũt ſpecies, eorum aũt, quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hæc q̃dem duas habent habitudines, eam, quæ eſt ad ea, quæ antecedunt, ſecundum quam ſpecies ipſorum eſſe dñr: & eam, quæ eſt ad poſteriora, ſm q̃ genera ipſorũ eſſe dicunt. Extrema vero vnam habent habi-

habitudinem. Nam & generalissimum ad ea quidē, quæ posteriora sunt, hēt habitudinē, cū sit genus omnium id, quod est supremum, eam vero, quæ ad superiora, non habet, cum sit supremum & primū principium, & , vt diximus, supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimum aūt vnā habet & ipsum habitudinē. hāc quidē, quæ est ad superiora, quorum est species: hanc vero, quæ est ad posteriora, nō diuersam habet habitudinē, sed eandē, & spēs indiuiduorū dicitur. sed spēs quidē dicitur indiuiduorum, velut ea continens, species aūt superiorū, velut quæ ab eis continetur. Determinant igitur generalissimū genus ita, qđ cū genus sit, nō est. spēs. Et rursus, supra qđ non est aliud superueniens genus. Spālissimā vero speciem sic, quæ cū sit species, non est genus. Et quæ cū sit species, §in species diuidere * non possumus. Adhuc aūt, & quæ de pluribus, & differentibus numero in eo quodquid est prædicatur. Ea vero, quæ in medio sunt extremorum, subalterna vocant genera, & species, & vnumquodq; ipsorum speciem esse, & genus ponunt, ad aliud tñ & aliud sumptum. ea. n. quæ sunt ante specialissima vsq; ad generalissimū ascendentia, & genera dicunt, §& species subalterna, * vt Agamennon, Atrides, & Pelopides, Tantalides, & vltimum Iouis. Sed in familiis quidem plerunq; ad vnum reducuntur principium, v. g. ad Iouem: in generibus vero & speciebus non sic se habet. Neq;. n. est commune vnū genus oīum ens. nec oīa eiusdē generis sunt ꝭm vnum supremum genus, quemadmodū dicit Arist. sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictū est,) prima decē genera, quasi prima decē principia. Etsi oīa quis entia vocet, æquiuoce, inquit nuncupabit, sed non vniuoce. Si. n. vnū esset cōe omnium genus ens, vniuoce omnia entia dicerentur. Cū vero decē sint prima, cōio ꝭm nomen est solum, non tñ ꝭm rationem, quæ ꝭm

* 2. l. ī species āplius diuidere.

* al. l. & species, & subalterna genera.

Ens nō est genus vniuoce dictū de decē generibus entium.

nomen eſt.Decem igitur generaliſsima quidē ſunt, ſpecialiſsima vero in numero quidē quodā ſunt,non tñ infinito.indiuidua autem quę ſunt poſt ſpecialiſsima infinita ſunt.Quapropter vſq, ad ſpecialiſsima a generaliſsimis deſcendentes iubebat Plato quieſcere, deſcendere aūt per media diuidentes ſpecificis drijs.Infinita vero,inquit,relinquenda ſunt.§neq;.n. eorū * ſcientiā poſſe fieri.Deſcendentibus igitur ad ſpecialiſsima neceſſe eſt diuidentes per multitudinē ire,aſcendentibus vero ad generaliſsima neceſſe eſt colligere multitudinem in vnum.Collectiuū.n.multorum in vnam nām ſpecies eſt, & etiam magis id, quod genus eſt.particularia vero & ſingularia ecōtrario ſemper in multitudinem diuidunt id, qđ vnū eſt.Participatione.n.ſpeciei plures homines, vnus, particularibus aūt & ſingularibus vnus & cōis plures.diuiſiuum.n.ſp eſt qđ ſingulare eſt collectiuum aūt & adunatiuum, quod commune eſt. Aſsignato aūt genere,& ſpecie quid ſit vtrunq; eorum, & genere quidē vno exiſtente, ſpeciebus vero pluribus, (ſemper.n.in plures ſpecies,diuiſio generis eſt) genus quidē ſemper de ſpecie prædicat, & oīa ſuperiora de inferioribus,ſpēs aūt neq; de proximo ſibi genere,neq; de ſuperioribus,neq;.n.conuertit. Oportet,n.aut equa de equis prædicari, vt hinibile de equo,aut maiora de minoribus,vt aīal de hoīe,minora vero de maioribus minime,neq;.n.dices aīal eſſe hominē,quemadmodū hominem dices eſſe aīal. De quibus aūt ſpēs prædicatur,de ijs neceſſario, & ſpēi genus prędicabit,& generis genus vſq; ad generaliſſimum.ſi.n.verū eſt dicere Socrat. hominem,hominem aūt animal,aīal autem ſubſtantiam. verum eſt, & Socratē aīal dicere,atq; ſubſtantiam. §ſemper.n. cū * ſuperiora de inferioribus prædicent,ſpecies q. dem de indiuiduis prædicabit,genus aūt,& de ſpē,& de indiuiduo,generaliſsimū vero de genere, vel generibus,

*a.l. neq: enim aliquādo eorum Genus extēſiue magis collectiuum eſt quā ſpes, nō autem intenſiue.

Idē in ante prædicamē. c.4. Regula maiora ſunt magis vniuerſalia, quæ nō niſi per accidēs de minorib⁹. .i.minus vniuerſalibus, vel inferioribus prædicantur.

*a.l.ſemp igitur cū

neribus,ſi plura ſint media,& ſubalterna, & de ſpē, & de indiuiduo. dr̄.n.generalisſimum quidem de oībus ſub ſe poſitis gn̄eribus,& ſpeciebus,& īdiuiduis genus aūt,ꝙ ante ſpālisſimū eſt,de oībus ſpecialiſſimis,& indiuiduis. ſolum aūt ſpecies de oībus ꝗ indiuiduis.* indiuiduum aūt de vno ſolo ꝗ part iculari, *indiuiduū autem dicitur Soc. & hoc album, & hic veniens Sophroniſci filius,ſi ſolus ſit ei Socr filius. Indiuidua aūt dn̄t hmōi,qm̄ ex proprietatibus conſiſtit vnūquodq; eorū quarū collectio,nunquā in alio eadē erit.Soc.n.proprietates nunquā in aliquo alio particulariū erunt eædem.eæ vero,quæ ſunt hoīs ꝓprietates (dico autem eius,qui eſt cōis) erunt eædē in pluribus,magis aūt & in oībus particularibus hominibus,in eo ꝙ homines ſunt. Continetur igitur indiuiduum quidem ſub ſpecie,ſpēs aūt ſub genere Totum.n.quidam eſt genus,indiuiduū aūt pars,ſpecies vero,& totū eſt,& pars.ſed pars quidē alterius. totum autem non alterius, ſed in alijs, in partibus .n.totum eſt. De genere igitur & ſpecie, & quid generalisſimum,& quid ſpālisſimū,& quæ gn̄a eadem, & ſpecies ſint,quæ ēt īdiuidua,& quot modis genus & ſpecies dicantur,ſufficienter dictum eſt.

* a.l.in diuiduis, vt homo.

* a.l.particulariū in diuiduorū.

Genus eſt totum vniuerſale, pꝰ autē diffinitiua,ſpecies totum quodā diffinibile & vniuerſale pars autē inferior genere.

Genus, cum collectionem ciuilem, ac multitudinis ciuilis principium dicatur ſignificare, nec non id eſſe dicant Philoſophi, cui ſupponitur ſpecies, iure ex æquiuocis acceptum illud eſſe dicitur, quod de pluribus differentibus ſpetie in eo, quod quid ſit prædicatur.

Genus generaliſſimum eſt quod cum ſit genus non habet ſupra ſe aliud ſupra ueniens genus.

Genus ſubalternum eſt, quod cum ſit genus, poteſt eſſe ſpecies variis tamen relationibus.

Species dicitur aliquando forma, nonnunquam id quod ponitur ſub genere,& de qua genus prædicatur.

Species eſt quæ de pluribus differentibus numero in eo quod quid ſit prædicatur.

Species & genus sunt correlatiua.

Generalißima sunt tantum decem sub nullo tamen genere contenta.

Ens non est genus decem prædicamentis.

Specia ißima sunt in definito numero, nobis tamen incerto.

Indiuidua cum sint infinita, ab arte sunt penitus relinquenda:

De differentia. Cap. IIII.

DIfferentia vero & communiter,& proprie,& ꝓprijsſime dicaẽ. Nã cõiter quidem differre alterum ab altero dicitur,quod alteritate differt quocunq; modo, vel a ſeipſo,vel ab alio. differt .n.Socr. a Platone alteritate , & ipſe a ſeipſo,& pueto exiſtente & viro facto,& faciente aliquid,vel qeſcente: & ſemper in aliquo modo habendi ſe alteritatibus ſpectatur. Proprie autem differre alterũ ab altero dicitur,qñ inſeparabili accidente alterũ ab altero differt . Inſeparabile vero accidens eſt, vt cæſitas oculorum,aut naſi curuitas, aut cicatrix,cum ex vulnere occalluerit. Proprijſſime autem differre alterum ab altero dicitur,qñ ſpecifica dr̃ia differt: quẽ admodum homo ab equo ſpecifica differẽtia differt rõnalis qualitate. Vniuerſaliter ergo omnis differẽtia addita alicui alteratum facit. ſed eæ quidem,quæ & communiter,& propriæ ſunt, alteratum faciunt , quæ vero proprijſsime,aliud.Quæ quidẽ igitur aliũ faciunt ſpecificæ vocantur,illæ vero,quæ alteratum ſimpliciter drĩæ: animali enim adueniens rõnalis differentia,aliud fecit: eius autem,quod eſt moueri, alteratum ſolum a quieſcente fecit. quare hæc quidẽ aliud, illa vero alteratũ ſolũ fecit.Secũdũ igiẽ aliud facientes differentias,diuiſiones generũ fiunt in ſpecies,& diffinitiones asſignantur, quæ ſunt ex genere,& huiuſmodi differentijs:Secundum aũt eas,quę ſolum alteratum faciunt,alteritates ſolũ conſiſtunt,

& ali-

& aliquo modo se habentis permutationes. A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, differentiarum quidem alias esse separabiles, alias vero inseparabiles. moueri.n.& quiescere, & ægrum esse, & sanũ esse,& quæcunq; his proxima sunt, separabilia sunt. at vero aquilinum esse,vel simũ, vel rationale, vel irrationale inseparabilia sunt. Inseparabiliũ aũt aliæ quidẽ sunt per alæ se,vero per accidens. Nam rationale per se inest homini,& motale, & disciplinæ esse susceptiuum.at vero aquilinum esse,vel simũ per accidens,& non per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud,illæ vero,quæ ſm accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur,nec faciunt aliud,sed alteratum Quæ quidem igitur per se sunt,non suscipiũt magis & minus,quæ vero per accidens, etsi inseparabiles sint,intensionem accipiunt,& remissionẽ. nã neque genus aut magis,& minus prædicatur de eo, cuius fuerit:genus,neque generis differentiæ,ſm quas ꝫ diuiditur * ipse enim sunt,quæ vniuscuiusq; rationem complent. esse autem vnicuiq; vnum, & idẽ neque intensionẽ,neque remissionem suscipiens est. aquilinum autem esse,vel simum,vel coloratum, aliquomodo,& intenditur, & remittitur. Cum igitur tres species dñę considerentur:& hæ quidem sint separabiles,illæ vero inseparabiles:& rursus inseparabiliũ hæ quidem sint per se,illæ vero per accidens. rursus earum,quæ per se sunt dñarum, aliæ quidẽ sunt, ſm quas diuidimus genera in species,aliæ vero,secundũ quas ea,quæ diuisa sunt,specificantur: vt cum per se differentiæ omnes huiusmodi animalis sint, animatum,& sensitiuum,rationale,& irrationale,mortale & immortale: animati quidem,& sensitiui differentia constitutiua est substãtiæ animalis (est.n.animal substantia animata sensitiua) mortalis vero, & immortalis dña, & rationalis, & irrationalis diuisiuæ

* al. l. diuiditur genus speс.

sunt animalis differentiæ: per eas eñ genera in spẽs diuidimus. Sed eæ quidem, quæ diuisiuæ sunt differentiæ, generum completiuæ fiunt, & constitutiuæ sperum. Diuidit.n.aĩal rationalis, & irrationalis differentia, & rursus mortalis, & immortalis differẽtia sed rationalis, & mortalis differentiæ constitutiuæ fiunt hominis, rationalis vero, & immortalis Dei: irrationalis aũt & mortalis, irrationalium aĩaliũ. Sic vero & supremæ substantiæ, cum diuisiuæ sint animati, & inanimati drĩæ, & sensitiui, & insensitiui, animata quidem & sensitiua vna cum substantia acceptæ, animal perfecerunt, animata vero, & insensitiuæ perfecerunt plantam. Qm̃ ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ fiunt ꝯstitutiuę, aliquo modo autem diuisiuæ, specificæ oẽs vocanẽ, & his maxime opus est ad diuisiones generum, & ad diffinitiones, sed nõ his, quæ ẽm accidens, inseparabiles sunt, neq; etiam magis ijs, quæ sunt separabiles. Quas etiam determinantes dicunt. Differentia est quã abundat species a genere. Homo.n.plus habet q̃q̃ animal rationale, & mortale: animal.n.nihil horum est. Nam vnde species haberent differẽtias? neq; vero oẽs oppositas habet, qm̃ idem simul habebit opposita. Sed quemadmodum censent, potestate quidẽ habet oẽs eorum, quæ sub se sunt, differentias, actu vero nullã ac sic, neq; ex ijs, quæ non sunt aliquid fit, neq; opposita circa idẽ erunt. Diffiniunt aũt eã & hoc modo. Differentia est, quæ de pluribus, & differẽtibus specie in eo quod quale quid est prædicatur. Rationale enim & mortale de homine prædicatum in eo qđ quale quid est homo dicitur: sed non in eo quod qd est. quid est.n. homo, nobis interrogatis, conueniens dicere animal: quale autem animal inquisitis, quod rationale, & mortale est conuenienter assignabimus. * Rebus.n.ex materia, & forma constãtibus, vel secundum proportionem ad materiam, & formam,

Est.n. differẽtia extranea a cõceptu generis, vel ꝑter ipsum genus intrinseca autẽ ipsi speciei.

* Sunt aũt hæc natura, & artificialia.

formam, constitutionem habentibus, quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo communis & specialis ex materia quidem, proportionaliter consistit ex genere, ex forma autem, differentia. totum autē hoc animal rationale mortale, homo est, quemadmodū illic statua. Describunt autem & hoc modo, Differentia est quod aptum natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. Rationale enim & irrationale, hominem, & equum, quæ sub eodem genere sunt, quod est animal, diuidunt. Assignant autem & hoc modo, Differentia est qua differunt a se singula. Nanque homo & equus, secundum genus non differunt, sumus enim animalia, nos, & equi, sed additū rationale desiunxit nos ab illis, & rationales sumus & nos & dij, sed mortale appositum diuisit nos ab illis. Exactius aūt pertractantes ea, quæ ad drīam pertinent, dicunt non quodlibet diuidentium ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differentiam, sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, & ꝙ rei pars est. Neque enim quod natum est nauigare, est hominis differentia, & si sit propriū hominis. dicere enim possumus animalium hæc quidē apta esse ad nauigandum, illa vero minime, diuidentes hominem ab alijs, sed aptum natum esse ad nauigandum non est substantiæ completiuum, nec eius pars, sed aptitudo solum ipsius: iccirco, quia nō est talis differentia, quales sunt quæ specificæ dicuntur drīæ. Erunt ergo specificæ differentiæ, quæcunq; alteram faciunt spēm, & quæcunq; in eo qđ quid erat esse accipiunt. Et de differentia quidē tot sufficiant.

Differentia tripliciter dicitur: communiter, proprie, & magis proprie.

Differentiarum: aliæ separabiles, aliæ vero inseparabiles.

Differentiarum aliæ alteratum, & alterum faciunt, aliæ vero aliud.

Diffe-

Differentiæ communiter faciunt alterum, propriæ vero alterum et alteratum, propriissime faciunt aliud.

Differentiæ aliæ sunt diuisiuæ, aliæ constitutiuæ, diuisiuæ generis, constitutiuæ specierum.

Differentia est qua species abundat a genere.

Differentia est qua differunt a se singula.

Differentia est quæ conducit ad esse, & rei pars est.

Differentia est quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quòd quale quid sint.

De proprio. Cap. V.

Vide. 1. Top. c. 2.

PRoprium vero quadrifariam diuidunt. Nã & id quod soli alicui speciei accidit, & si non omni, proprium dicitur, vt homini medicum esse, vel geometram. Et quod oĩ accidit speciei, & si non soli, quemadmodum homini esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando, vt omni homini in senectute canescere. Quartum aũt id, in quo conuenerunt, & soli, & omni, & semper: quemadmodũ homini esse risibile. Nam & si non sp rideat, tñ risibilis dicitur, non φ rideat semper, sed φ semp aptus natus sit vt rideat, hoc aũt ei semper connaturale est, quẽadmodum, & æquo hinnibile. Hæc aũt & proprie ꝓpria dicuntur, qm̃ etiam conuertuntur. Si quid.n. equus, hinnibile est, & si quid hinnibile est, equus est.

Hoc propriũ quarto mõ naturã cõsequitur specificã, cętteri vero, varia consequuntur rerum accidentia.

Proprium dicitur quatuor modis.

Proprium primo modo est quod conuenit soli & si non omni, non tamen semper.

Proprium secundo modo est quod conuenit omni, & si non soli neque semper, sed aliquando.

Proprium tertio modo est quod conuenit omni, soli, sed non semper.

Proprium quarto modo est quod conuenit soli, omni & semper & conuersim prædicatur.

De acci-

De accidente. Cap. VI

Accidens autem eſt quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo. nãq; hoc eius ſeparabile eſt, illud vero inſeparabile. eſt.n. dormire ſeparabile accñs, nigrũ vero eſſe inſeparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Poteſt.n. intelligi, & coruus albus, & Aethiops abijciens colorem, præter ſubiecti corruptionẽ. Diffiniunt aũt ſic quoq;. Accidens eſt quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe. Et quod ſic, neq; genus eſt neq; differẽtia, neq; ſpecies, neq; proprium: ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtens. Omnibus autem determinatis, quæ propoſita ſunt (dico autem genere, ſpecie, differentia, proprio, & accidente) dicendũ eſt quæ eis communia ſunt, & quæ propria.

Idem.11 Top.c.2. Accidens cõſequitur naturã idiuidui. Adeſſe, & abeſſe, i. affirmari & negari.

Accidentium aliud ſeparabile, aliud inſeparabile.
Accidens eſt quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem.
Accidens eſt quòd neque eſt genus, neque ſpecies, neque differentia, nec proprium, ſemper tamen eſt in ſubiecto ſubſiſtens.

DE COMMVNITATIBVS ET differentijs Quinque vocum.

COMMVNE quidem eſt omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum eſt. Sed genus quidem de omnibus ſub ſe ſpẽbus & indiuiduis: & differentia ſilr. ſpecies aũt de ijs, quę ſub ipſa ſunt, indiuiduis. at vero proprium, & de ſpecie cuius eſt propriũ, & de ijs, quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis. accidens autem & de ſpeciebus & de indiuiduis. Nãque animal de equo & boue prædicat, quæ sũt ſpecies, & de hoc equo, & de hoc boue, quæ ſunt idiuidua. irrationale vero & de equo & boue, & de

De omni cõitate.

& de ijs, qui ſunt particulares, prædicatur. ſpecies autem, vt homo, ſolum de ijs, qui ſunt particulares hoies, prædicatur. proprium vero de ſpecies, cuius eſt proprium, & de ijs, quæ ſub ſpecie ſunt, īdiuiduis vt riſibile de hoīe & de ijs, qui ſunt particulares. nigrum aūt & de ſpecie coruorū, & de ijs, quæ ſunt particulares, quod eſt accidens inſeparabile: & moueri de hoīe, & de equo, quod eſt accidens ſeparabile: ſed principaliter quidē de indiuiduis, ſecunda ratione aūt de ijs, quæ continent indiuidua.

De cōitatibus generis & differentiæ.

Commune aūt eſt generi, & differentiæ continētia ſpērum. Continet.n.dria ſpecies, & ſi non omnes quot genera. rationale enim, etſi non continet irrationalia, quemadmodum animal, tamen cōtinet hominem, & * Deum quæ ſunt ſpecies. Et quæcunq; prædicantur de genere, vt genus, & de ijs. quæ ſub ipſo ſunt, ſpeciebus prædicanē. & quæcunq; prædicantur de dria, vt differētia, & de ea, quæ ex ipſa eſt ſpecie, prædicabuntur. Nam, cum genus animal ſit, non ſolum de eo prædicantur vt genus, ſubſtantia, & animatū & ſenſibile, ſed ēt de ijs, quæ ſunt ſub aīali ſpeciebus omnibus prædicantur hæc, vſq; ad indiuidua. cumq; differentia ſit rationale, prædicatur de ea, vt differentia, id, quod eſt ratione vti: & non ſolum de eo, quod eſt rationale, ſed etiam de ijs, quæ ſunt ſub rationali, ſpēbus prædicabitur ratione vti. Cōe ēt eſt perempto genere, vel differentia, ſimul perimi quæ ſub ipſis ſunt. Quemadmodū. n. ſi non ſit animal, non eſt equus, neq; homo, ita ſi non ſit rationale, nullum erit animal, quod vtatur ratione.

* a.l. Angelum.

De differētiis generis & differentiæ.

Proprium aūt eſt generi de pluribus prædicari q̄ differentia, & ſpecies & proprium & accidens. Aīal enim de homine & equo, & aue, & ſerpente prædicat: q̄drupes vero de ſolis 4. pedes habētibus: hō vero de ſolis indiuiduis: & hinnibile de equo ſolū, & de ijs, qui ſunt particulares: & accidens ſimiliter de paucio-

paucioribus. Oportet autē differentias accipere, q̃bus diuiditur genus, non eas, quæ complent substātiam generis, sed quæ sunt diuisiuæ. Amplius, Genus continet differentiam potestate (animalis enim hoc quidē rationale est, illud vero irrationale) differentiæ vero non cōtinent genera. Amplius. Genera q̃dē priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ, differentijs propter quod simul quidem eas auferunt, non autē simul auferuntur ab eis, Sublato.n.animali, aufertur rationale & irrationale, differentiæ vero non amplius simul auferunt genus, nā etsi omnes interimātur, tñ substantia animata sensitiua intelligitur, quæ est animal. Amplius, Genus quidem in eo quod q̃d est, dr̃ia vero in eo quod quale quiddam est, quemadmodum dictū est, prędicat̃. Amplius, Genus quidem vnum est ẜm vnamquanque spēm, vt hominis id, quod est animal, dr̃iæ vero plures sunt, vt rationale, mortale, mentis & disciplinæ perceptiuum, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materiæ, formæ vero differentia. Cum autem sint & alia communia, & propria generis & differentiæ, nunc ista sufficiant.

De cōitate generis & speciei.

Genus aūt & species commune quidem habent de pluribus, quemadmodum dictum est, prædicari. Sumatur autem species, vt species solum, sed non vt genus. si fuerit idem species & genus. Cōmune autem his est, & priora esse ijs, de quibus prędicantur. Et totum quoddam esse vtrunque.

De differētiis ipsorū.

Differunt aūt eo quod genus quidem cōtinet species sub se, species vero continetur, & non continet genera. de pluribus enim genus quàm species prædicatur. Amplius, genera quidem præiacere oportet & informata specificis differentijs perficere species vnde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimentia, sed quæ nō simul interimañt, & species quidem cū sit, est & genus omnino, genus vero cum sit,

non

non omnino erit species. Et genera quidē vniuoce de speciebus prædicantur: species vero de generib⁹ minime. Amplius, Genera quidē abundant earum, quæ sub ipsis sunt specierum continentia, species vero *a generibus, abundant proprijs differentijs. Amplius. Neque species fiet vnquam generalissimum, neque genus fiet vnquam specialissimum.

*genus exuperant.

De cōitatibus generis & proprii.

Generis autem, & proprij commune quidem est sequi species. si quid.n. homo est animal est: & si qd homo est, risibile est. Et æqualiter prædicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participāt indiuiduis. æqualiter.n. & homo, & bos animal est. & Cato, & Cicero risibile est. Commune autem est etiam vniuoce prædicari genus de proprijs speciebus, & proprium de ijs, quorum est proprium.

De differētia generis & proprii.

Differunt autem, qm̄ genus quidem prius est, posterius vero proprium. oportet enim esse animal, de hinc diuidi differentijs & proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur, proprium vero de vna sola specie, cuius est proprium. Amplius, Proprium quidem conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium, genns vero de nullo conuersim prædicatur. nam neq; si quid animal est, homo est: neque si quid animal est, risibile est. si quid vero homo est, risibile est, & conuerso. Amplius, Propriū omni spēi inest, cuius est propriū, & soli, & semper genus, vero oī quidē speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius, propria quidem interempta, non simul interimunt genera, genera vero interempta simul interimunt species, quarum sunt propria: quare & his, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur.

De cōitate Generis & Accidētis.

Generis vero & accidentis commune est, de pluribus, quemadmodū dictū est, prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabiliū. Etenim moueri de pluribus, & nigrū de coruis, & de Aethiopibus,

pibus,& aliquibus inanimatis prædicatur.

Differt autem genus ab accidente, qm̃ genus ante species est: accidentia vero speciebus posteriora sunt. nã etsi inseparabile sumat̃ accidens,& prius est illud, cui accidit, quam accidens. Et genere quidem quæ participant, æqualiter participant, accidente vero non æqualiter. intensionem.n.& remissionem suscipit accidentium participatio: generum vero minime. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt, genera vero & species nãliter priora sunt indiuiduis substantijs Et genera quidem in eo quod quid est prædicant̃ de ijs, que sub ipsis sunt, accidentia vero in eo qđ quale aliquid, est vel quomodo se habeat vnumquodq; qualis.n.est Æthiops interrogatus, dices niger: & quemadmodum se Socrates habeat dices, ꝙ sedet, vel ambulat. Genus igit̃ quo ab alijs quatuor differat dictum est.

De differẽtia generis & accidentis.

Contingit autem etiã vnumquodq; aliorũ differre ab alijs quatuor: quare cum quinque quidẽ sint, vnũquodq; aũt ab alijs quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt oẽs differentiæ. Sed non ita se habet, sed semper deinceps enumeratis,& duobus quidem vna dr̃ia deficientibus (propterea qm̃ iam sumpta est) tribus vero duabus, quatuor vero tribus, quinq; vero quatuor, decem oẽs fiunt differẽtię quatuor, tres, duæ, vna. Genus.n.quo differt a differentia,& specie,& proprio,& accidente, dictũ est, quatuor igit̃ differentiæ. Differentia vero quo differat a genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebat̃. reliquũ est igit̃ quo differat dr̃ia a specie, ꝓprio,& accidente dicat̃,& fiunt tres. Rursus species quo quidem differat a dr̃ia dictum est, quando quo differt a specie dr̃ia dicebatur. quo etiam differat species a genere dictum est, quando quo differt genus a specie dicebatur. reliquum est igit̃ vt quo differat species a proprio,& accidente dicatur. duæ igitur sunt

tur sunt & hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur, nam quo a specie, & differentia, & genere differat, prædictum est in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentijs, tribus vero differentiæ, duabus autem speciei, vna vero proprij ad accidens decem erunt omnes, quarum quatuor quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus.

NVMERVS DIFFERENTIARVM
Quinque Prædicabilium.

Genus.	Species.	Dña.	Propriũ.	Accñs.
1	2	3	4	

Omnes reddunt 10.

De cõitate spẽi & differentiæ.

Commune ergo differentiæ speciei est, æqualiter participari. homine. n. æqualiter participant particulares homines, & rationalis differentia. Commune etiam est & semper adesse ijs, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo.

De differẽtiis ipsorũ.

Proprium aũt differentiæ quidem est in eo quod quale est prædicari, speciei vero in eo quod quid est nam, etsi homo velut quale quid accipiatur, non tñ simpliciter erit quale, sed secundũ id quod generi aduenientes differentiæ eũ constituerunt. Amplius, Differentia quidẽ in pluribus sæpe speciebus consideratur, quemadmodũ quadrupes in pluribus aĩalibus specie differẽtibus, species vero in solis ijs, quæ sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius, differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam, simul. n. ablatum rationale interimit hominẽ, homo vero interẽptus nõ aufert rationale, cũ sit Deus* Amplius Differen-

* Græ. Angelus.

Differentia quidem componitur cum alia differentia.(rationale enim & mortale compositum est in substantia hominis) species vero speciei non cōponitur, vt gignat aliam aliquam speciem. quædā enim equa cuidam asino permiscetur ad muli generationem: equa autem simpliciter asino composita, nunquam perficeret mulum.

De cōitate proprij, & differētiæ.

Differentia vero & proprium commune quidem habent æqualiter participari ab ijs, quæ illis participant. æqualiter.n.rationalia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et semper & omni adesse cōmune vtrisq; est. etsi.n.curtetur qui bipes est, tamen ad id, quod natum est semper,* dicitur: qm̄ & risibile in eo quod natum est * habet semper, sed non in eo, quod semper rideat.* Proprium aūt differentiæ est ꝙ hæc quidem de pluribus speciebus dr̄ sæpe, vt rationale de Deo, & hoīe; proprium vero dr̄ de vna sola specie, cuius est proprium. Et dr̄ia quidē illis est ꝯsequens, quorum est differentia, se non conuertit: propria vero conuersim prædicantur de ijs, quorum sunt propria, propterea, ꝙ conuertuntur.

* al. l. hēt

* a. l. hētve, semp rideat quāuis.

* al. l. non semper rideat.

De differētij ipsorū.

De cōitate accidētis, & differētiæ.

Differentiæ autem & accidenti commune quidē est de pluribus dici. Commune vero est & ad ea, q̄ sunt inseparabilia accidētia, semper & omni adesse. Bipes enim semp ad est omni homini, & omnibus coruis nigrum esse similiter.

De differētijs ipsorū

Differunt autem, qm̄ differentia quidem cōtinet species, & non continetur. (continet enim rationaleq; Deum & hominem, accidentia vero aliquo q̄dem modo continent, eò ꝙ in pluribus sint, aliquo vero modo continentur, eò ꝙ non vnius accōtis susceptiua sint subiectiua, sed pluriū. Et differentia q̄dē in intensibilis est, & irremissibilis, accidentia vero magis & minus suscipiunt. Et impermixtæ q̄dē sūt ꝯriæ differentiæ, mixta vero nonnunquam sunt contraria accidentia. Huiusmodi q̄dem cōiones, & ꝓprieta-

prietates differentiæ,& cæterorum sunt. Species vero quo quidem differt a genere, & differētia dictum est,in eo quod dicebamus,quo genus differt a cæteris,& quo differentia differt a cæteris* reliquum est quo differt a proprio & accidente, vt dicatur.§

* Verus exemplat Græcum hæc nō habet.

De cōitate speciei, & ꝓprij.

Speciei autem & proprij cōe quidem est adinuicem conuersim prædicari. Nam si quid homo est,risibile est: & si quid risibile est,homo est. Risibile vero, ꝙ ẜm id quod natum est ridere sumendum, sępe iam dictum est. Cōmune aūt est & æqualiter esse. § Aequaliter enim adsunt*, spēs ijs, quæ illis participant,& propria ijs, quorum sunt propria.

Et hæc nō hēt vetus exēplar.
* a.l. sunt.

De ipsorū differētijs.

Differt aūt species a proprio,quoniam species q̃dem potest, & aliorum genus esse, proprium vero aliarum specierum esse proprium impossibile est. Et species quidem ante subsistit quam propriū, proprium vero post fit in specie oportet.n.hominē esse vt sit risibile. Amplius,Spēs quidem sēper actu adest subiecto: proprium vero aliqñ, & potestate. Homo.n.semper actu est Socr.non vero semper ridet, quamuis natus sit semper vt sit risibilis. Amplius, quorum termini sunt differentes, & ipsa sunt differentia. Est autem speciei quidem sub genere esse, & de pluribus ē differentibus numero in eo quod quid est prędicari.&c. huiusmodi: proprij vero & soli, & omni,& semper adesse.

De cōitate speciei, & accidētis.

Speciei vero et accidentis commune quidem est de pluribus prædicari. Raræ vero sunt aliæ communitates, propterea ꝙ plurimū distant abinuicem accidens,& id,cui accidit.

De ipsorū differētia.

Propria vero sunt vtriusq;, speciei quidem in eo quod quid est prædicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo quod quale quiddam est,vel quō se habens est. Et vnāquamq; substantiam vna q̃dem specie participare, pluribus autem accidentibus,& separabilibus & inseparabilibus. Et species

quidem

quidem præintelliguntur accidentibus, etsi etiam sint inseparabilia (oportet enim esse subiectum, vt illi quidem accidat accidentia vero posterioris generis, sunt & aduentitiæ naturæ. Et speciei quidē participatio æqualiter est: accidentis vero, et si inseparabile sit, non æqualiter. Aethiops enim Aethiopes habere posset colorem vel intensum, vel remissum secundum nigredinem. Restat autem de proprio & accidente dicere. quo enim proprium a specie, & differentia, & genere differt, dictum est.

De cōitate propriŭ & accidentis.

Commune autem proprio & inseparabili accidēti est, ꝙ præter ea nunquam consistant illa, in quibus considerantur quemadmodum enim præter risibile non subsistit homo, ita nec præter nigredinē subsistit Aethiops. Et quemadmodum semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

De differētijs ipsorū.

Differunt autem, quoniam proprium vni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini: inseparabile vero accidens, vt nigrum, non solum Aethiopi, sed etiam coruo adest & carboni, & ebeno, & quibusdam alijs. Amplius, proprium conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium, & ęqualiter est: inseparabile vero accidens conuersim non prædicatur. Et propriorum quidem æqualis est participatio, accidentium vero vel magis vel minus. Sunt quidem aliæ communitates, vel proprietates ijs, quæ dicta sunt, sed sufficiunt & hæ ad discretionem eorum, cōmunitatisq; traditionem.

INTRODVCTIONIS PORPHYRII FINIS.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PRAEDICAMENTA:

Seuerino Boetho Interprete.

SVMMA HVIVS LIBRI:

De nonnullis principijs ad prædicamentorum noti tiam vtilibus. De ipsis prædicamẽtis & de qui busdã adipsa consequẽtibus. De quibusdã deniq; vocibus de quibus actum est in predicamentis.

TRACTATVS PRIMVS.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis, & eorum quæ dicuntur partitio. Cap. I.

Ratio substantiæ, ipsa est diffinitio.

EQVIVOCA dicuntur quorum nomẽ solũ cõe est, ẽm nomen vero substantiæ ratio diuersa: vt animal, & hõ, & quod dictum est. Eorũ.n.solũ nomẽ cõe est, ẽm nomẽ vero substantiæ ratio diuersa. Si.n.quis assignet quid sit eorũ vtrunq; quo animal est, propriam asignabit vtriusq; rationem.

Vniuoca vero dicuntur, quorum & nomẽ cõe est & ẽm nomen eadem substantiæ ratio: vt animal, & hõ, atq; bos. cõmuni.n.nomine horum vtrunq; aĩal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadem. Si quis.n. assignet vtriusq; rationem, quid vtrunq; est quo aĩal est, eandem assignabit rationem.

Denominatiua vero dicunt, quæcunq; ab aliquo, differentia casu, ẽm nomen habent appellationem: vt a grãmatica grãmaticus, & a fortitudine fortis.

Eorum;

Eorum,quæ dicuntur,alia quidē ſm complexionem dicuntur, alia vero ſine complexione. Ea igitꝰ quæ ſm complexionem dicuntur,ſunt,vt homo currit,homo vincit,Ea vero,quæ ſine complexione dicuntur,ſunt,vt homo,bos,currit,vincit.

De his quæ dicũtur.

Aequiuoca dicuntur,quorum nomen eſt commune, & ratio ſubſtantia ſecundum illud nomen eſt diuerſa.

Vniuoca dicuntur quorum nomen eſt commune & ratio ſubſtantiæ ſecundum illud nomen eſt prorſus eadem.

Denominatiua dicuntur quæcunque ab aliquo, differentia caſus ſecundum nomen habent appellationem.

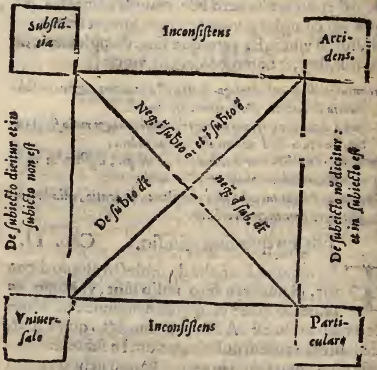
Earum,quæ dicuntur,alia ſunt complexa, vt oratio; alia incomplexa,vt nomen,vel verbum.

Eorum quæ ſunt,diuiſio. Cap. II.

EOrum,quæ ſunt,alia de ſubiecto aliquo dicuntur, in ſubiecto vero nullo ſunt, vt homo de ſubiecto quidē dr̄ quodam homine, in ſubiecto vero nullo eſt. Alia aūt in ſubiecto quidē ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur. In ſubiecto vero eſſe dico, quod cum in aliquo ſit non ſicut quædam pars,impoſsibile eſt eſſe ſine eo, in quo eſt, vt quædam grammatica in ſubiecto quidē eſt in anima, de ſubiecto vero nullo dr̄.& hoc album in ſubiecto qͣdem eſt corpore, oīs.n.color in corpore eſt, de ſubiecto aūt nullo dicitur. Alia vero de ſubiecto dicũtur,& in ſubiecto ſunt, vt ſcientia in ſubiecto quidē eſt in anima,de ſubiecto vero dicitur,vt de grammatica. Alia vero neque in ſubiecto ſunt, neque de ſubiecto aliquo dicuntur,vt quidam homo, & quidam equus. Nihil.n.talium neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ ſunt indiuidua, & vnum numero de ſubiecto nullo dicuntur. in ſubiecto autem nihil aliqua prohibet eſſe. quædam enim grammatica in ſubiecto eſt; at de ſubiecto nullo dicitur.

Eſſe in ſubiecto qd ſit.

Figura eorum quæ sunt.

ENTIVM DIVISIO.

- Entium aliud est
  - Substātia
    - Vniuersalis dī de subiecto.
    - Particularis nō dī de subto.
  - Accidēs
    - Vniuersale—Dī de subiecto
    - Particulare—Nō dī d subto

Suba

Substantia non est in subiecto.
Substantia vniuersalis neque est in subiecto, neque dicitur de subiecto.
Accidens est in subiecto.
Accidēs vniuersale est in subiecto & dicitur de subiecto inferiori.
Esse in subiecto est quòd cum sit in aliquo non sicut quadam pars, impossibile est esse sine eo in quo est.
Indiuidua & singularia, de nullo subiecto dicuntur.

Regula de prædicatis essentialibus. Cap. III.

QVando alterum de altero prædicat, vt de subiecto, quæcunque de eo, quod prædicatur dicuntur oīa ēt de subiecto dicentur. Vt homo de homine quodam prædicatur, animal vero de homine: ergo & de quodam homine animal prędicabitur. quidā enim homo, & homo est, & animal.

Vt de subiecto. i. vt de inferiori, & sic effugies sophismata.

Quicquid prædicatur de prædicato vt de subiecto, prædicatur etiā de subiecto.

Regula distinguens genera subalterna a non subalternis. Cap. IIII.

DIuersorum generum, & non subalternatim positorum, diuersę sunt specie* & drīæ, vt animalis, & scientiæ. animalis enim differentiæ sunt, gressibile, bipes, & volatile, & aquatile, scientiæ vero nulla earum est. neque.n. scientia a scientia differt in eo quod bipes est. Subalternorum vero generum nihil prohibet easdem esse differentias. * superiora.n. de ijs, quæ sub ipsis sunt, generibus prædicantur. quare quotcunque differentiæ prædicati fuerint, totidem & subiecti erunt.

Secunda regula de qua vide. 1. lo. ca. 4. & 6. Top.
* a. 1. cum specie. 1
* a. 1. differentias & si non oēs.

Diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ sunt specie differentiæ, subalternorum vero non inconueniens easdem esse differentias.

Diuiduntur incomplexa in decem prædicamenta, & ostēditur quō modo affirmationem & negationem constituant. Cap. V.

De decem prædicamentis generatim.

EOrum, quæ ſm nullam complexionem dicuntur, vnumquodque aut ſubſtantiam ſignificat, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut quando, aut ſitum eſſe, aut habere, aut agere, aut pati. Eſt aūt ſubſtantia quidem, vt in figura dicatur, vt homo, equus. Quantum autem, vt bicubitum, tricubitum. Quale, vt album, grammmaticum. Ad aliquid, vt duplum, dimidium, maius. Vbi vero in foro, in lycio. Quando autem, vt heri, ſuperiore anno. Situm vero eſſe, vt iacet, ſedet. Habere aūt, vt calceatum eſſe, armatum eſſe. Agere vero, vt ſecare, vrere. Pati, vt ſecari, vri. Singula igitur eorum, quæ dicta ſunt ipſa quidem ſecundum ſe, in nulla affirmatione dicuntur, vel negatione, horum aūt ad ſeinuicem complexione, affirmatio vel negatio fit. oīs. n. affirmatio, aut negatio videtur vel vera falſa eſſe, eorum autem, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque verum, neque falſum eſt, vt homo, album, currit, vincit.

Prædicamenta ſunt decem, Subſtanctia, Quantitas, Qualitas, ad Aliquid, Vbi, Quando, Situs, Habere, Actio, Paſsio.

Nullum ex prædicamentis affirmationem vel negationem conſtituit, niſi alteri coniunctum, vel ab altero ſeparatum.

TRACTATVS SECVNDVS.

De ſubſtantia. Cap. I.

SVBSTANTIA autem eſt, quæ proprie & principaliter, & maxime dicitur, quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur, neque in ſubiecto aliquo eſt, vt quidam homo, & quidam equus.

Secundæ autem ſubſtantiæ dicuntur ſpecies, in quibus eæ, quæ principaliter ſubſtantiæ dicuntur, inſunt, &

insunt,& hæ quidem,& harum specierum genera, vt quidam homo in specie quidem est in homine, genus vero speciei animal est. secundæ igitur hæ substantiæ dicuntur,vt est homo,atque animal.

Manifestum est autem ex ijs,quæ dicta sunt,quod eorum,quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen & rationem de subiecto prædicari, vt homo de subiecto quodã homine dicitur.prędicatur etiam & nomen,hominem.n.de quodam homine prædicabis & ratio quoq; hominis de quodam homine prædicabit,quidam.n.homo & homo est,& animal. quare & nomen & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum vero, quæ in subiecto sunt plurimis quidem neque nomen,neque ratio prædicatur de subiecto, in aliquibus aũt nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto,rationem vero impossibile est, vt album, cum in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, (dicitur enim corpus album) ratio vero albi nunquam de corpore prædicabitur.

Alia vero omnia aut de subiectis dicuntur primis substantijs,aut in subiectis eis sunt.Hoc autem manifestum est ex ijs,quæ per singula proponunt,vt animal de homine prædicatur, ergo & de quodã homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundam hominum,neq; omnino de homine.Rursus color in corpore est,ergo & in quodam corpore.Nã,si non in aliquo esset singulorum,nec omnino in corpore.Quare alia omnia aut de subiectis primis dñr substantijs,aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentibus primis substantijs,impoſe est aliquid aliorum esse.* Secundarũ vero substantiarũ, magis substantia est species,q̃ genus,propinquior.n.est primę substantiæ, si quis.n.assignet primam substantiam quid est,euidentius & conuenientius assignabit speciem,quam genus assignans. Vt hominem quendã aliquis assignans. manifestius assignabit hominẽ q̃ animal,

* Alias in latina trãſlatione ad debatur. Oia. n. alia aũt pdã

eantur de eis, aut in subiectis eis sunt q. re non existentibus primis substantijs impossibile est aliorum aliquid esse. Quæ verba in antiquo co. græco. reperiunt, in alijs aūt'a nobis uisis nomine. * al. l. ex his manifestū, quod. * Cōm. 6. * Cōm. 7. a. l. autē.

animati aſsignans. illud.n. proprium magis cuiuſdā hominis, hoc autem communius. & cum quandam arborem aſsignauerit, manifeſtius aſsignabit, aſsignando arborem quàm plantam. Amplius, primæ ſubſtantiæ, ideo ꝙ alijs oībus ſubijciuntur, & omnia alia vel de ipſis prædicātur, vel in ipſis ſunt, propter hoc maxime ſubſtantiæ primæ dicuntur. quemadmodum aūt primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. ſubijcitur.n. ſpecies generi. genera.n. de ſpeciebus prædicantur, ſpecies aūt cum generibus non conuertuntur. * Quare & ex ijs* ſpecies genere magis ſubſtantia eſt. Ipſarum vero ſpecierum quæcunq; non ſunt genera, nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. Nihil.n. familiarius aſsignabis de quodā homine, hominē aſsignando, quam de quodā equo equum. * Similiter autem & in primis ſubſtantijs nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. Nihil.n. magis quidā homo ſubſtantia eſt, quàm quidam bos. Merito igitur * poſt primas ſubſtantias, ſola aliorum omniū ſpecies & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Sola.n. hæc, eorum, quæ prædicantur, primam ſubſtantiam indicāt. quendam.n. hominem ſiquis aſsignauerit quid eſt, ſpeciem quidem, q̃ genus aſsignando, familiarius demonſtrabit, & manifeſtius faciet hominem aſsignando, q̃ animal. aliorum verum oīum quidquid aſſignauerit quis, aſsignabit extranee, vel ut albū, aut currit, aut aliud quodcunque talium aſsignans. Quare merito hæ ſolæ aliorū ſecundæ. ſubſtātiæ dicunē.

Amplius, primæ ſubſtantiæ eo ꝙ alijs oībus ſubijciuntur, & oīa alia de illis prædicantur, vel in ipſis ſunt, proprijſsimæ ſubſtantiæ dicuntur. ſicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent, ita genera & ſpecies primarū ſubſtantiarū ad reliqua oīa ſe habent de his.n reliqua omnia prædicantur. quendam enim hominē dices grammaticum eſſe, ergo & homi-

hominem & animal grammaticum dices. Similiter autem & in alijs.

Commune aūt omni substantiæ est in subiecto non esse. Prima nanq; substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarū vero substantiarum constat quidem ēt sic, q nulla est in subiecto. homo enim de subiecto quidem quodam homine dicitur; in subiecto vero non est. neque enim in quodam homine homo est. similiter autē, & animal de subiecto quidē dicitur quodam homine, non est autem animal in quodam homine. Amplius, Eorū quæ in subiecto sunt nomen quidē de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationē vero impossibile est. secundarū vero substantiarū de subiecto & ratio prædicat, & nomen, rationem.n. hominis de quodā homine prædicabis, & animalis similiter: quare non erit eorū substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autem proprium substantiæ hoc, sed & differentia eorū est, quæ non sunt in subiecto. bipes enim & gressibile de subiecto quidē quodam homine dicitur, in subiecto vero non est. neq;.n. in homine est bipes, neque gressibile. Ratio quoq; differentiæ de illo prædicatur, de quocunque ipsa differentia dicitur, velut, si gressibile de homine prædicatur, & ratio gressibilis de homine prædicabitur, est.n. homo gressibilis.

Comm. 8.

Non conturbent autem nos substantiarū partes, quæ ita sunt in toto*, quasi in subiecto sint, ne forte cogamur eas non esse substantias confiteri. Non.n. ita ea, quæ sunt in subiecto, dicebantur quasi vt partes inessent alicui. Inest aūt substantijs & differentijs omnia vniuoce prædicari. Omnia.n. quæ ab his prædicata sumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de speciebus, a prima nanq; substantia nulla est prædicatio, de nullo.n. subiecto dicitur. Secundarum vero substantiarū species quidem de indiuiduo

Dubium. * al. l. in toto corpore.

Comm. 9.

A prima substantia nulla est [illegible]

prædica-

ſe & artificialis prędicatio, quã aliqd innoteſcit. cui nõ obſtat indiuiduum, de vno ſolo, v delicet de ſeipſo, prædicari, naturali quadã prædicatione magis, quam ex arte.

prædicatur, genus vero & de ſpeciebus & de indiuiduis. Similiter aũt & differentiæ, & de ſpeciebus & de indiuiduis prædicantur. Et rationem quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtantiæ ſpecierum, & generũ, & ſpecies generis, quæcunque .n de prædicato dicuntur, eadem & de ſubiecto dicentur. ſimiliter aũt rationẽ differentiarũ ſuſcipiunt & ſpecies & indiuidua. vniuoca aũt erant, quorũ & nomen commune eſt, & ratio eadem. Quare omnia, quæ a ſubſtantijs & differentijs ſunt, vniuoce prædicantur. *Omnis autẽ ſubſtantia videtͤ hoc aliquid ſignificare. In primis igitͤ ſubſtantijs indubitabile, & verum eſt, quòd hoc aliquid ſignificat. Indiuiduum. n. & vnũ numero eſt qđ ſignificatur. In ſecundis vero ſubſtantijs, videtͤ quidem ſiſr pp appellationis figurã hoc aliquid ſignificare, qñ quis dixerit, hominem, vel aĩal, non tamen verum eſt, ſed magis quale aliquid ſignificant. neq; enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodum prima ſubſtantia, ſed de multis homo dicitur, & animal. Non aũt ſimpliciter quale quid ſignificat, quẽmodum album (nihil enim aliud ſignificat album, ꝗ qualitatẽ) at ſpecies & genus circa ſubſtantiã qualitatem determinant. qualem enim quandã ſubſtantiam ſignificant. plus aũt in genere determinatio fit quàm in ſpecie. dicens. n. animal plus complectitur, quam qui hominem. Ineſt autem ſubſtantijs nihil illis eſſe contrarium. Primæ. n. ſubſtantiæ quid erit cõtrarium, vt cuidam homini vel cuidam animali? at vero nec homini, nec animali aliquid eſt contrariũ. Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium, ſed etiam multorum aliorum, vt quantitati. bicubito enim, vel tricubito nihil eſt contrarium. at vero nec decem, nec alicui talium. Niſi forte quis multum pauco dicat eſſe contrarium, vel magnum paruo. Determinatorum vero quantorum nullum nulli eſt contrarium.

*Cõm. 10.

Comm. 2.

Nullũ nui li eſt contrarium, duæ negationes.

Videtur

Videtur autem substantia nõ suscipere magis & minus. Dico aũt,non ꝙ substantia non est a substan tia magis,& minus substantia(hoc.n.dictum est, ꝙ est,)sed quòd vnaquæq; substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis & minus. vt si est eadem sub stantia homo,non erit magis & minus homo,neque ipse seipso,neq; alter altero. non enim est alter alte ro magis homo: sicut est album alterum altero ma- gis & minus album: & bonum alterum altero ma- gis & minus bonum: sed & ipsum seipso magis, & minus dicitur. vt corpus cum sit album,magis nunc album esse dicetur quam prius;& cum calidum sit, magis,& minus calidum dicitur. Substãtia vero nõ dr̃ magis, neq; minus.nihil enim homo magis nunc homo quam prius dicitur; neque aliorum quicquã quæcunque substantiæ sunt. Quapropter non reci piet substantia magis,& minus. Maxime vero pro- priũ substantiæ esse videtur, cum vnum & idem nu mero sit,contrariorum susceptiuum esse: vt in alijs quidem non habet quisquam quod proferat tale, q̃- cunque non sunt substantiæ: ꝙ, cum sit vnum nume ro, susceptibile contrariorum sit.velut color,qui est vnus & idem numero,non dr̃ * albus & niger: neq; eadem actio; & vna numero, praua * & studiosa si- militer autem & in alijs quæcunque non sunt substã tiæ. Substantia vero, cum vnum & idem numero sit, susceptiua contrariorum est,vt quidã homo, cũ vnus & idem sit, aliquando quidem albus, aliquan do fit niger, & calidus & frigidus, & prauus, & stu diosus. in alijs autem nullis aliquid tale videtur. Nisi quis forsitan instet, dicens orationem & opi- nionem contrariorũ esse susceptibilia. eadem enim oratio vera & falsa videtur esse. veluti, si vera sit o- ratio, sedere quendam, eo surgente ipsa eadem fal sa erit. similiter auté, & de opinione, si quis, enim verum * putet aliquem sedere, surgente eo falso pu tabit,

[Margin: negant, & tãtum est, ac si dicatur nullum alij cuilibet est contrarium.]

[Margin: Cõm. 121]

[Margin: * al. l. est.]

[Margin: * al. l. numero non erit praua]

[Margin: Instantia.]

[Margin: * al. l. vere]

tabit, eandem de ipso opinionem habens. Sed si qs & hoc suscipiat, tamen modo differt. Nam ea, quæ in substantijs sunt, ipsa quidem mutata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidum enim ex calido factũ mutatur (alteratur enim) & nigrum ex albo, & studiosum ex prauo. similiter autem & in alijs vnumquodque eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorũ est Oratio autem & opinio, ipsa quidem immobilia omnino perseuarant: cum vero res mouetur, contraria circa ipsa fiunt. oratio nanque eius q sedeat aliquis, permanet eadem cum vero res mota sit, aliquando quidem vera, aliquando autẽ falsa dicitur. * similiter autem est in opinione. Quapropter saltem modo proprium substantiæ est, vt secundum mutationem suijpsius susceptibilis sit contrariorũ. Siquis autem recipiat etiam hęc, orationẽ & opinionem susceptibilia* esse contrariorum, non est hoc verum Oratio namque & opinio non in eo quòd ipsa aliquid recipiant, contrariorum susceptibilia esse dicuntur, sed eo quod circa alterum aliqua passio facta sit. Nam in eo quod res est, aut non est, in eo etiam oratio vera, vel falsa esse dicitur, non eo quòd ipsa susceptibilis sit contrariorum. simpliciter enim a nullo, neque oratio, neque opinio mouetur. quapropter non erunt susceptibilia contrariorum, cum nulla contrarij* passio in eis sit facta. Verum substantia in eo quòd ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorium dicitur. languorem enim & sanitatem suscipit, & candorem & nigredinem: & vnumquoq; talium ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiæ hoc, cũ vnũ & idem numero sit secundum suiipsius mutationẽ, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sint.

*a.l. falsa fit.

*a.l. & oppositionẽ dicens susceptibilia

Idem infra c. de priore.

*al.l. cum nulla in ipsis sit.

Prima

Prima substantia, quæ proprie principaliter & maxime dicitur, est quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in aliquo subiecto est.

Secundæ substantiæ dicuntur species & genera, in quibus primæ substantiæ sunt.

Quæcunq; substantiarum de subiecto dicuntur, vt genera & species de suis inferioribus, nec esse est vniuoce prædicari.

Peremptis primis substantiis impossibile est aliquid aliud remanere.

Ex secundis substantiis magis substantia est species, quam genus.

Nulla substantia est magis substantia, quam altera.

Post primas substantias, species & proxima genera secundæ substantiæ dicuntur.

Nulla substantia, quamq; ex eis secunda de subiecto dicatur, est in subiecto, & substantiæ partes in toto potius, quam in subiecto esse dicuntur.

Substantiis, & earum differentiis inest vniuoce prædicari.

Prima substantia videtur hoc aliquid significare, secundæ vero substantiæ quale quid magis.

Inest substantiis, quamquam non soli, nihil illis esse contrarium.

Substantiæ proprium est, quòd vna & eadem numero existens susceptiua sit contrariorum.

De quanto. Cap. II.

QVanti autem aliud quidem est discretum, aliud autem continuum: & aliud quidẽ ex habentibus positionem ad seinuicẽ in ipsis partibus cõstat, aliud aũt ex nõ habẽtibus positionẽ. Est autem discretum quidem, vt numerus, & oratio: continuum vero, vt linea, superficies, corpus. amplius autem præter hæc locus & tempus. Partium etenim numeri nullus est cõmunis terminus, ad quẽ copulantur partes eius. vt quinq;, si sunt denarij partes, ad nullum terminum cõem copulantur quinq; & quinq;, sed semper discreta sunt. & tria & septem ad uullum communem terminum copulantur. neq; omnino

Cõm.1.

omnino habeas in numero cõmunem terminũ partium accipere, sed sẽp discretæ sunt. quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter aũt & oratio. Quòd etenim quantum est oratio, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui & longa. dico autem cum voce orationem factã. ad nullũ eñi cõem terminum particulæ eius copulantur. non.n. est cõis terminus ad quem syllabæ copulentur: sed vnaquæq; diuisa est, ipsa ẽm seipsam. Linea vero cõtinua est. est.n sumere cõem terminum punctum, ad quem partes eius copulentur:& superficiei lineam. plani nãq; partes ad aliquem cõem terminum copulantur. similiter aũt & in corpore habeas sumere* cõmunem terminum, lineam vel superficiem, ad quam corporis partes copulantur. Est aũt talium & tempus & locus: præsens.n.tempus copulatur ad præteritum, & ad futurum. rursus locus continuorũ est: locum.n.quendam partes corporis obtinẽt, quæ ad communem terminum copulantur: ergo & loci partes, quę obtinent singulas corporis partes, ad eundẽ cõem terminum copulantur, ad quem & corporis partes. quapropter continuus erit & locus: ad vnum .n.cõem terminum eius partes copulãtur. Amplius autem, Alia quidem constant ex partibus, quæ in eis sunt, positionem habentibus ad seinuicẽ, alia autem ex non habentibus positionem. vt lineæ quidẽ partes positionem habent ad seinuicem. singulæ nanq; earum sitæ sunt alicubi: & habeas vnde distinctæ sumas, & assignes vbi singulæ sitæ sint in plano, & ad quam partem reliquarũ copulantur. similiter autem partes plani positionem habẽt aliquã. similiter nãq; assignaretur vnaquæq; vbi iacet:& quæ copulantur ad seinuicẽ, sed & solidi partes similiter, & loci. In numero aũt non poterit quisquam ostendere, quemadmodum partes eius positionem aliquam habent ad seinuicẽ, aut vbi iacẽt, aut quæ partes ad seinuicẽ conne-

* a.l. sumere, & assignare.

Cõm. 2.

Cõm. 3.

connectuntur. Neq; eæ,quæ temporis sunt, nihil.n. permanent partes temporis. quod autem nō est p-manens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam dices habere; eo q aliud quidē prius sit tpis,aliud vero posterius. Sed & in numero similiter,eo q prius numeratur vnus, q̄ duo,& duo q̄ tria: & sic habebunt aliquem ordinē positionem vero non omnino accipies. Sed & oratio similiter, nulla enim remanet partium* sed dictū est simul, & non est hoc amplius assumere. Quapropter non erit nulla positio partium eius: si quidē permanet. Igitur alia ex habentibus positionē partibus* constant: alia ex non habentibus positionem. Proprie aūt quanta hæc dicuntur sola,quæ dicta sūt alia vero omnia secundum accidens: adhæc enim aspicientes,& alia dicimus quanta, vt multum dicit album,eò q superficies multa sit; & actio longa,eo q tempus multum sit, & motus multus. Neq; enim horum singulum per se quantum dicitur: vt si quis assignet quanta actio est,tempore diffiniet annuam vel sic aliquo modo assignans: & album quantum quid sit assignans superficie definiet. quanta em̄ fuerit superficies,tantum album esse diceret quare sola proprie secundum seipsa dn̄r quanta, quæ dicta sūt: aliorum vero nihil per se, sed si forte per accidens. Amplius. Quanto nihil est contrarium. In definitis enim manifestū est,q nihil est contrarium,vt bicubito, vel tricubito, vel superficiei,vel alicui talium: nihil enim illis est contrarium. Nisi quis forte dicat multum pauco esse contrarium,vel magnum paruo. Horum autē nihil est quantum,sed magis eorū quę sunt ad aliquid. Nihil.n. ipsum per sepisum magnum vel paruum dicitur: sed eo q ad alterum refertur. vt mōs quidē paruus dicitur,miliū vero magnū: q hoc ijs,quæ sunt sui generis,maius sit,illud vero ijs,q̄ sui sunt generis,minus; ergo ad alterū est eorū relatio.

* a. l. partiū ipsius.

* al. l. pōnē ad seinuicē partibus.

Comm. 4.

Instantia.

nam si per se ipsum magnū per paruū diceret, nunq̄ mons quidē aliquādo paruus, milium vero magnum diceretur. Rursus, in vico quidem plures homines esse dicemus, Athenis vero paucos, cū sint illis multo plures. & in domo quidem multos in theatro vero paucos, cum sint plures. Amplius, Bicubitū quidem & tricubitum, & vnumquodq; talium quantum significat: magnum vero vel paruum non significat quantum, sed magis ad aliquid: q̄m ad alterum consideratur & magnum & paruum. quare manifestum est, qđ ipsa sunt eorum, quæ ad aliquid. Amplius, Siue aliquis ponat quanta esse hæc, siue non ponat, nihil est in illis contrarium. quod. n. nō potest sumi p̱ seipsum, sed ad alterum refert, qūo huic aliquid erit ɔ̄rium? Amplius autem, Si sunt magnum & paruū contraria, continget idem simul contraria suscipere & ea ipsa sibimet esse contraria. contingit. n. simul* idem paruum esse magnum. est. n. ad hoc quidē paruum, ad aliud vero idipsum magnum. quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit quare simul contraria suscipere. Sed nihil est, qđ videatur simul contraria suscipere posse. vt in substantia quidem susceptibilis. n. contrariorum esse vr̄; sed nullus simul sanus est & æger, neq; album & nigrum est simul: nihilque aliud simul contraria suscipiet. Et eadē sibiipsius ɔtingit esse contraria. nam, si est magnum paruo ɔ̄rium: ipsum aūt idem simul est magnum & paruum: ipsum sibi erit contrarium. sed impossibile est aliquid sibiipsi esse contrarium non est igitur magnum paruo contrarium, neq; multum pauco. Quare nisi & eorum, quæ ad aliquid, hæc quis dicat, sed quanti, nihil contrarium habebūt Maxime autem circa locum esse videtur contrarietas quanti. sursum. n. ei, ꝙ est deorsum, ɔ̄rium ponūt locum, qui in medio est, deorsum dicentes, eo quod plurima distātia est medij ad mūdi terminos. videnť

a. l. n. aliquando simul.

Dubiū hæc soluitur a Gilib. Porretano ī libro sex. prī cipiorū, in

autem & aliorum contrariorum ab his afferre diffinitionem. quæ enim plurimum a seinuicem distan eorum,quæ sunt sub eodem genere,cõtraria esse de finiunt. Non vr̃ autem quantum suscipere magis,& minus: vt bicubitum neq;.n.alterum altero magis bicubitum.* neq; in numero . vt tria quam quinque nihil magis quinq;, aut tria dicuntur, neq; quinque quam tria, nec tempus alterum altero magis tẽpus dicuntur. nec in nullo eorũ,quæ dicta sunt omnino, magis & minus dicitur. Quare quantum non suscipit magis & minus. Proprium autem maxime quanti est,ꝙ æquale & inæquale dicitur. Vnumquodque enim eorum,quæ dicta sunt quantorũ.æquale & inæquale dicitur,vt corpus,æquale & inæquale dr̃.& numerus & tempus, æquale & inæquale dicitur. similiter autem & in alijs, quæ dicta sunt vnumquodq; æquale & inæquale dicitur. In cæteris vero quæcunque quanta non sunt, non prorsus videbitur æquale & inæquale dici. vt dispositio æqualis & inæqualis non omnino dicitur,sed magis similis & dissimilis. & album æquale & inæquale non omnino dicitur, sed simile * vel dissimile. Quare quanti maxime sit proprium,æquale & inæquale dici.

cap. de vbi circa fine.

Comm. 5.

**al. l magis & minus bicubitum.*

Comm. 6.

** al. le sed magis simile.*

Quantitatis alia continua, vt linea,superficies, & corpus: Alia discreta,vt numerus, & oratio.

Quantitatis,alia constat ex partibus positionem habentibus, vt continua: alia ex non habentibus,vt discreta.

Tria oportet habere,quæ positionem habent,ordinem partium,permanentiam, & ad aliquem communem terminum continuationem.

Quantitati nihil est contrarium.

Quantitas non suscipit magis & minus.

Quantitatis proprium maxime est secundum ipsam æquale, & inæquale dici.

De his : quæ ad aliquid. Cap. III.

AD aliquid vero talia dñr, quæcunq; hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel qūo libet aliter ad alterum. vt maius hoc ipſum qđ eſt alterius dicitur: aliquo.n.maius dicitur.& duplum alterius dicitur hoc ipſum qđ eſt : alicuius.n. duplum dicitur. ſimiliter autem & alia quæcunque hmõi ſunt. At vero ſunt etiam & hæc ad aliquid : vt habitus, diſpoſitio, ſenſus, ſcientia, poſitio. hæc em̄ omnia, quæ dicta ſunt, hoc ipſum quod ſunt, aliorū eſſe dicuntur, vel quomodo libet aliter ad alterum, & nō aliud quiddam. habitus enim alicuius habitus eſſe dicitur, & ſcientia alicuius ſciētia, & poſitio alicuius poſitio: & alia quoq; ſimiliter. Ad aliquid igitur ſunt, quæcunq; hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel qūo libet aliter ad alterū : vt mons magnus dicitur ad alterum (magnus.n.mons dicitur ad aliquid) & ſimile alicui ſimile, & cætera talia ſimiliter ad aliquid dicuntur. Sunt aūt & accubitus, & ſtatio, & ſeſsio poſitiones quædā. poſitiones vero ad aliquid ſunt: iacere aūt & ſtare vel ſedere, ipſa quidē non ſunt poſitiones : denominatiue vero dicunt ab ijs, quæ dictę ſunt pōnibus. Ineſt aūt & contrarietas in ijs, quæ ſunt ad aliquid. vt virtus vitio contrarium, cum ſit vtrunq; eorū ad aliquid : & ſcientia ignorantiæ. Non aūt omnibus ijs, quæ ſunt ad aliqđ inſunt contraria. * duplici.n.nihil eſt ꝯrium, neque triplici, neq; vlli talium. Videntur aūt & magis & minus ea, quæ ad aliquid ſunt, ſuſcipere. Simile.n. & diſsimile magis & minus dicitur : & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cum vtrunque ſit ad aliquid. ſimile enim alicui ſimile dicitur, & inæquale, alicui inæquale. Non antem omnia, quæ ſunt ad aliquid, ſuſcipiunt magis & minus. duplū.n.non dicitur magis & minus duplū nec aliquid taliū. Omnia autem,

Comm. 2.

**a.l.ad aliquid ineſt contrarietas.*

autem,quæ sunt ad aliquid, ad conuertentia dicunt. vt seruus domini seruus:& dominus serui dominus esse dr̄:& duplum dimidij duplum,& dimidium dupli dimidium,& maius minore maius:& minus maiore minus,similiter aūt & in alijs. Sed casu aliquotiens different ƒm locutionē vt scientia scibilis scīa dr̄,& scibile scientia scibile. & sensus sensibilis sensus:& sensibile sensu sensibile. At vero aliquotiens non videbit conuerti: nisi conuenienter ad quod dr̄ assignetur,sed peccet is,qui assignat. vt ala si assignetur auis,non conuertitur,vt sit auis alæ.non.n.prius conuenienter assignatum est ala auis, neque.n.quatenus auis est, eatenus ala ipsius dr̄: sed eò ꝙ alata est. multorum.n. & aliorum alæ sunt, quæ non sunt aues.Quare si assignetur conuenienter,& conuertitur:vt ala alati ala est:& alatum ala alatum. Aliquotiens aūt forte & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen impositum,ad quod conuenienter assignet: vt temo si assignet̄ nauigij, non est assignatio conueniens: neque.n.eò ꝙ nauigium est, eò ipsius temo dicitur.sunt.n.nauigia,quorū temones nō sunt,quare non conuertitur.nauigium.n.non dicitur temonis nauigium. Sed forte conuenientior assignatio erit,si sic quodammodo assignet̄:temo temonatæ rei temo est,aut quomodocunq; aliter. nomen .n.non est positum. & conuertitur si conuenienter assignetur: temonatum.n.temone temonatum est. Similiter aūt & in alijs. vt caput conuenientius assignabitur capitati caput,quam si aīalis assignet̄.neque.n.eò ꝙ est animal,caput habet.multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic aūt fortasse facillime quis sumet,quibus posita non sunt nomina, si ab ijs,quæ prima sunt,& ijs,ad quæ conuertuntur, nomina ponant̄ vt in ijs,quæ prædicta sunt ab ala alatum,a temone temonatum. Omnia igitur,quæ ad aliquid dicuntur,si conuenienter assignentur,ad cō-

uertentia dicuntur. qm̃ si ad quodlibet aliud aſsignenẽ,& non ad id,ad quod dicuntur, non conuertũtur.dico aũt, qm̃ neque eorum, quæ in confeſſo ad conuertentiam dicuntur, & nomina eis poſita ſunt, nihil conuertitur,ſi ad aliquid eorum,quæ ſunt accidentia,aſsignentur,& non ad id, ad quod dicuntur. vt ſeruus,ſi non domini aſsigneẽ,ſed hominis, vel bipedis,vel cuiuſcunque taliũ,non cõuertitur. neq;.n. dici põt, homo eſt ſerui homo: non.n.conueniens eſt aſsignatio.Pręterea ſi quidem conuenienter aſsignetur ad quod dicitur,omnibus alijs ſublatis,quæcunque accidentia ſunt,relicto aũt ſolo illo, ad qd̃ aſsignatum eſt conuenienter,ſemper ad ipſum dicetur.vt ſi ſeruus ad dominum dicitur, circunſcriptis, omnibus,quæ accidentia ſunt domino,vt eſſe bipedem,vel ſcientiæ ſuſceptibilem,vel hominẽ, relicto vero ſolo quod dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipsũ dicetur.ſeruus.n.domini ſeruus dicitur.Si autem nõ conuenienter ad id, ad quod dicitur aſsignetur: circunſcriptis omnibus alijs,relicto autem eo ſolo, ad quod aſsignatum eſt:non dicetur ad ipſum. aſsigneẽ .n.ſeruus hominis,& ala auis, & circunſcribatur ab homine eſſe dominum, non ſane amplius ſeruus ad hominem dicetur.cum.n.dominus non ſit, neq; ſeruus eſt. Similiter & de aue, ſi adimitur eam alatam eſſe: non.n.amplius erit ala ad aliquid. cum enim non ſit alatum,nec ala erit alicuius.Quare oportet aſsignare ad id,ad quod conuenienter dicitur. Et ſi ſit nomen poſitum,facilis erit aſsignatio: ſi autẽ nõ ſit fortaſſe neceſſarium erit nomen fingere.ſi autem ſic aſsignentur, manifeſtum eſt, qm̃ omnia, quæ ad aliquid ſunt,ad conuertentiam dicuntur. Videntur autem ipſą ad aliquid ſimul eſſe natura. & in plurimis quidẽ verũ eſt:in aliquibus vero non verum. ſimul enim duplum & dimidiũ ſunt: & cum ſit dimidium,duplum eſt,& cũ ſit dominus, ſeruus eſt:& cũ

ſit ſer-

ſit ſeruus,dominus eſt.ſimiliter autem his & alia. Simul autẽ hæc auferunt ſe ſeinuicem. ſi.n.non ſit duplum,non erit dimidium.& ſi non ſit dimidium non erit duplum . ſimiliter aũt & in alijs quæcunque talia ſunt.Non aũt in omnibus his,quæ ad aliquid, verum videtur eſſe ſimul natura.ſcibile.n.ſciẽtia prius videbitur eſſe . nanque in pluribus præexiſtentibus rebus ſcientias accipimus:in paucis enim vel nullo quiſquam hoc perſpiciet ſimul cum ſcibili ſcientiã eſſe factam.Amplius , Scibile ſublatũ ſimul auffert ſcientiam:ſcientia vero ſimul non auffert ſcibile.nã ſi ſcibile non ſit,non erit ſcientia:nullius enim erit * ſcientia.ſcientia vero ſi non ſit,nihil ꝓhibet eſſe ſcibile.vt circuli quadratura,ſi eſt ſcibilis,ſcientia quidẽ eius nondum eſt,ipſa vero ſcibilis eſt . Amplius, Animali quidem ſublato non erit ſcientia:ſcibilium vero plurima eſſe contingit. Similiter autẽ his ſeſe habent ea,quæ de ſenſu ſunt. ſenſibile.n.prius quam ſenſus eſſe videtur . ſublatum.n.ſenſibile, ſimul auffert ſenſum : ſenſus vero ſenſibile non ſimul auffert. ſenſus.n.circa corpus & in corpore ſunt.ſenſibili autem ſublato,auffert & corpus.ſenſibile.n.corpus eſt *cũ aũt corpus non ſit,auferẽ & ſenſus . quare ſimul aufert ſenſibile ſenſum.Senſus vero ſenſibile non ſimul aufert.ſublato.n.animali, ſenſus quidem aufertur,ſenſibile autem erit corpus:vt calidum,* dulce, amarum,& omnia alia quæcunque ſunt ſenſibilia. Amplius,ſenſus quidẽ ſimul cum ſenſitiuo fit: ſimul enim fit aĩal,& ſenſus:ſenſibile vero ante animal,aut ſenſum eſt.ignis.n.& aqua,& alia huiuſmodi,ex quibus ipſum animal conſtat , ante ſunt quàm animal omnino ſit, aut ſenſus , quare prius ſenſibile quam ſenſus eſſe videbitur.Habet autem dubitationẽ,vtrũ nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur,quemadmodũ videtur , ſi hoc * contingit ẽm quaſdam ſecundas ſubſtantias . Nam in primis ſubſtantijs verum eſt.nam

** a. l. amplius erit.*

**a. l. ſenſibiliũ enim & corpus eſt.*

**a. l. ſenſibile autem non vt calidum.*

Dubium.

**a. le. ab hoc.*

neque tota,neque partes primarũ ſubſtantiarum dicuntur ad aliquid.nam quidã homo non dicitur alicuius quidã homo,neque quidam bos alicuius quidam bos.Similiter aũt & partes,quædam enim manus non dicitur alicuius quædã manus, ſed alicuius manus.& quoddã caput non dicitur alicuius quoddam caput,ſed alicuius caput. Similiter autem & in ſecundis ſubſtantijs, atque hoc quidẽ in pluribus.vt homo non dr̃ alicuius homo nec bos alicuius bos, nec lignum alicuius lignũ,ſed alicuius poſſeſsio dicitur,in huiuſmodi ergo manifeſtum eſt, quoniã nõ ſunt ad aliquid. In aliquibus vero ſecundis ſubſtantijs habet dubitationem.vt caput alicuius caput dr̃, & manus alicuius dicitur manus, & ſingula hmôi. quare hæc fortaſſe ad aliquid eſſe videbuntur.Si igitur ſufficiẽter eorum,quæ ſunt ad aliquid, deffinitio aſsignata eſt,aut omnino difficile, aut impoſsibile eſt oſtendere,ꝙ nulla ſubſtantia eorum quæ ſunt ad aliquid dicitur. ſi autem non ſufficienter,ſed ſunt ad aliquid,quibus hoc ipſum eſt eſſe, ad aliquid quodã modo ſe habere,fortaſſe aliquid contra iſta dicetur. Prior vero diffinitio ſequitur quidem omnia ea,quę ſunt ad aliquid,non tamen in ipſis idem eſt cum eo, quod eſt eſſe ad aliquid,ipſa quæ ſunt,aliorum dicãtur. Ex his autem manifeſtum eſt quod, ſi quis aliquid eorum,quæ ſunt ad aliquid,definite ſciet, & illud ad qđ dr̃ definite ſciturus eſt.Manifeſtum igitur & ex ipſis eſt. ſi.n.nouit aliquis hoc quod aliquid eſt (eſt autem eſſe ijs,quæ ad aliquid ſunt, idem ac ad aliquid aliquo modo ſe habere)& illud nouit,ad qđ hoc aliquo modo ſe habet. ſi.n.non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo ſe habet neque ſi ad aliquid hoc aliquo modo ſe habet,noſcet.Sed & in ſingulis palam hoc eſt.vt ſi quid nouit quis definite, ꝙ duplũ eſt,& cuius duplũ eſt,mox definite nouit.ſi.n. nullius definitorũ nouit ipm̃ duplũ eſſe, neque ſi ſit

duplum

duplum omnino nouit. Similiter aũt & hoc aliquid si nouit quis ꝙ melius est, & quo melius est statim definite necessarium est nosse. Propter hæc autẽ nõ indefinite hoc cognoscet, ꝙ hoc est peiore melius. suspitio.n.hæc est, non sciẽtia.non.n.adhuc sciet exacte ꝙ est peiore melius.si.n.sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palam est, ꝙ necessarium est si nouerit quis aliquod relatiuorum definite, & id, ad quod dicitur, definite necesse est nosse. Caput vero & manus, & eorũ singula, quæ substantiæ sunt ea ipsa, quæ sunt, sciri definite possunt, ad quod vero dicantur non est necessarium scire. cuius.n.hoc caput, vel cuius hæc manus sit, non est scire definite. quare nõ erunt hæc ad aliquid. Si vero non sunt hæc eorum quæ sunt ad aliquid, verum erit dicere ꝙ nulla substantia eorum est quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus vehementer asserere, nisi ea sæpe pertractata sint. dubitasse autẽ de horum vnoquoque non est inutile.

Dubitare de singulis non est inutile, vide de hoc primo 1 op. Cap. 1.

Ad aliquid ea dicuntur quæcunque hoc ipsum quòd sunt aliorum esse dicuntur.

Nonnulli, relatiuorum contrarietatem inesse contingit.

Relatiua, suscipiunt magis & minus, & si non omnia.

Omnia relatiua si conuenienter aßignentur, ad conuertentia dicuntur.

Relatiua sunt simul natura & intellectu.

De quali & qualitate. Cap. IIII.

QValitatem vero dico, ẽm quam quales quidem esse dicuntur. Est autem qualitas, eorũ quæ multipliciter dicuntur. Vna quidẽ igiť species qualitatis, habitus & *dispositio dicaň. Differt aũt habitus a dispositione, ꝙ permanẽtior* diuturnior est. Tales vero sunt sciẽtiæ & virtutes. scientia.n.vř esse permanentium, & diuturnorum.

Vide pro hoc. 5. Meta. 9.

** a.l.quod multo permanẽtior.*

*a.l. difficiliter mobilium.

rum.*si quis vel mediocriter sumat scientiam, nisi grandis permutatio facta sit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo hmõi. similiter autem & virtus, vt iustitia & temperantia, & singula talium non videnẽ posse facile moueri, neq; facile permutari. Dispositiones vero dicuntur, quæ sunt facile mobilia, & cito permutabilia: vt calor, & infrigidatio, & ægritudo, & sanitas, & quæcunque alia huiusmodi. afficitur enim quodammodo ẽm eas homo: cito autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinem transit. similiter autem & in alijs, nisi aliqua earundem contingit per temporis longitudinẽ cõgenita & immobilis, vel omnino difficile mobilis existens, quã iam quispiam vt*habitum vocet. Manifestum est autem, ꝙ hæc volunt habitus dicere, quæ sunt diuturniora, & difficilius mobilia. Nanque disciplinas non multum retinentes, sed facile mobiles existentes, non dicunt habitum habere, & tamen dispositi sunt aliquo modo ẽm scientiã peius, meliusue. quare differt habitus a dispositione, ꝙ hæc quidem facile mobilis sit, ille vero diuturnior & difficilius mobilis. Sunt autem habitus & dispositiones dispositiones vero non necesse est habitus esse. qui .n. retinent habitum, & quodammodo dispositi sunt ẽm ipsos: qui autem dispositi sunt, nón omnino retinent habitum. Aliud vero genus qualitatis est, secundũ quod pugillatores vel cursores, vel salubres, vel insalubres dicimus: & simpliciter quæcunque secundum potentiam naturalẽ, vel impotentiam dicũtur. Non .n. quoniã sunt dispositi aliquo modo, vnũquodque huiusmodi dicitur: sed quod habent naturalem potentiã, vel impotentiã facile aliquid facere, vel nihil pati. vt pugillatores, vel cursores dicuntur, non ꝙ sint dispositi aliquo modo, sed ꝙ habeant potentiam naturalẽ vel impotentiam aliquid facile faciendi. Salubres aũt dicuntur, eo ꝙ habeant potentiam

*a. l. quispiam fortasse.

tentiam naturalem. vt nihil a quibuslibet accidentibus facile patiantur: insalubres vero, quia impotentiã habeant naturalem nihil facile a quibuscunq; accidẽtibus patiendi. Similiter aũt his durum & molle se habent. durum enim dicitur, quod habeat potentiã non facile secari: molle vero quod eiusdẽ ipsius habeat impotentiã. Tertium vero genus qualitatis est. passibiles qualitates & passiones.* Sunt autem huiusmodi, vt dulcedo & amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata. amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Quod quidem igĩ & hę qualitates sunt, manifestum est. quæcunque.n. has susceperint, ipsa qualia dicuntur ſm. ipsas: vt mel, quoniam dulcedinem suscepit, dr̃ dulce: & copus album, quoniã albedinẽ suscepit. similiter & in cæteris.* Passibiles vero qualitates dñr, non quia ea quæ illas susceperint qualitates aliquid patiantur. (neque enim mel, qm̃ aliquid passum sit, dicitur dulce, neque aliquid aliud huiusmodi.) Similiter autem his, & calor & frigus passibiles qualitates dicuntur, non quia ea, quæ illas suscipiunt, aliquid passa sint, sed quoniam secũdum sensus vnaquæque dictarũm qualitatũ passionis effectiua est, passibiles qualitates dicuntur. dulcedo.n. passionem quandã ſm gustum efficit: & calor ſm tactum. similiter autem & aliæ. Albedo autem & nigredo, & cæteri colores non eodem modo ijs, quæ dicta sunt, passibiles qualitates dicunĩ, sed eo quod ipse ab aliqua passione innascunĩ. Quòd.n. fiunt propter aliquã passionem multæ colorum mutationes, manifestum est: erubescens.n. aliquis, rubeus factus est: & timens pallidus, & vnũquoque talium quare etiam si quis natura aliquid talium accidentium perturbationem'ue passus est, similẽ* colorem verisimile est eum habere. quæ.ñ. affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta est, etiã secundum naturalem constitutionem eadẽ fieri potest

a. l. qualitates vel passiones.

a. l. cæteris se. hĩt.

a l. quare & si quis natura talium aliquam

passionum passus est ex aliquibus naturalibus accidentibus similem.

test affectio, vt & naturalis color similis sit. Quæcunque igitur talium accidentium ab aliquibus passionibus difficile, mobilibus & permanentibus principium sumpserunt, passibiles qualitates dicuntur. siue.n. ſm naturalem constitutionem pallor fit, aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim ſm eas dicimur) siue propter ægritudinem longam, vel propter æstum eidem, contingit nigredo, vel pallor, & non facile prætereunt, vel etiam per vitam permanent, passibiles qualitates & ipsæ dicuntur, similiter enim quales ſm eas dicimur. Quæcunque vero ex ijs, quæ facile soluuntur, & cito transeunt, fiunt, passiones dicuntur, qualitates vero minime. non enim aliqui ſm ipsas dicuntur quales. neque enim qui ꝓpter verecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neque cui pallor propter timorē venit, pallidus est: sed magis eò ꝙ aliquid passus est. quare passiones quidem hmōi dicuntur, qualitates vero minime.

Similiter autem his, & ſm animā passibiles qualitates & passiones dicuntur. quæcunq; enim mox innascendo ab aliquibus passionibus difficulter mobilibus fiunt qualitates dicunt̃ & ipsæ, vt amentia, mentis alienatio, & ira, & alia huiusmodi, quales n. secundum eas dicuntur. i. iracundi, atque amentes. similiter aūt & quæcuuque alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ sunt difficiles prætereuntes, & omnino immobiles, qualitates sunt ēt hmōi: quales enim secundum eas dicuntur. Quæcunq; vero ab ijs, quæ facile & cito prætereunt, fiunt, passiones dicuntur. vt si quis contristatus, iracundior fiat * non enim dicit̃ iracundus, qui huiusmodi passione iracundior est: sed magis qa aliquid passus. quare passiones quidem hmōi dicuntur, qualitates vero minime. Quartum vero genus qualitatis est forma, & circa vnumquodque constās figura. amplius autem ad hæc rectitudo & curuitas, &

**al. l. fiat passio dicitur.*

tas,& si quid aliud his simile est. ꝭm.n.vnumquodq; eorum quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrâgulum esse quale quid dicitur,& rectum aut curuum. & secundum etiam formam vnumquodq; quale dicitur. Rarum vero & spissum, & asperũ & leue putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena hmôi putantur esse a diuisione, quæ circa quale est. quandam enim positionem magis videntur partium vtrunq; monstrare. spissum.n dicitur, eò quòd partes sibiipsis propinq; sint: rarum vero, eò quòd distent a seinuicem. & lene quidẽ, ꝙ in rectitudine aliquomodo partes iaceant: asperum vero, ꝙ hæc quidem superet,illa vero sit inferior. fortasse quidẽ igitur alius quispiam modus apparuerit qualitatis: sed ferè qui maxime dñr hi sunt, qualitates itaq; sũt quæ dictæ sunt. Qualia vero sunt: quæ secundũ has denominatiue dñr, vel quomodolibet aliter ab ijs. In plurimis itaq; & ferè in omnibus denominatiue dicuntur: vt a candore candidus,& a grãmatica grãmaticus,& a iustitia iustus. similiter & in alijs. In aliquibus vero eò ꝙ non sunt posita qualitati nomina, non contingit ea quæ dñr,ab ijs denominatiue dici. vt cursor,aut pugillator, qui secundum naturalẽ dicitur potentiam, a nulla qualitate denominatiue dr̃. non enim posita sunt nomina potentijs * secundum quas isti quales dicuntur. sicuti disciplinis, secũdũ quas pugiles vel palestrici secundum dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim & palæstrica disciplina dicuntur: quales vero ab ijs denominatiue dicunt, qui disponuntur. Aliquando autem & posito nomine non dicitur denominatiue,ꝙ secundam eam quale dicitur: vt a virtute studiosus. eo.n.ꝙ virtutem habeat studiosus dicitur,sed nõ denominatiue a virtute. nõ aũt in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur,quæ denoîatiue a dictis qualitatibus dñr,aut aliquo modo aliter ab eis. Inest aũt & ꝯtrarietas ꝭm

Diffinitio qualium.

**a. l potentiis in.*

qualita-

qualitatem: vt iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini,& alia. Similiter autē & ea, quæ ſm eas, qualia dicuntur: vt iniustum iusto,& album nigro. Non in omnibus autem hoc dicit. rubro.n.aut pallido, aut hmōi coloribus nihil est contrarium, qualibus existentibus. Amplius, si contrariorum alterum fuerit quale & reliquum erit qualē. hoc autē palam ex singulis proponenti alia prædicamenta. vt si est iustitia iniustitiæ contrarium: quale autem est iustitia: quale igitur & iniustitia. nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iniustitiæ, neque quantum, neq; ad aliquid, neq; vbi, nec oīno aliquid huiusmodi, nisi quale. sic autem & in alijs, quæ secundum quale sunt contraria. Suscipiunt aūt qualia magis & minus. Album.n.magis & minus album alterum altero dicitur:& iustum alterum altero magis, & minus. sed & ipsa intensione suscipiunt. cum candidum nāq; sit, cōtingit amplius cādidum fieri. Nō tamen omnia, sed plurima. Iustitia nanq;, si dicatur magis & minus iustitia, potest quilibet ambigere: similiter autem & in alijs dispositionibus. quidā enim dubitant de talibus. iustitiam nanque iustitia nō omnino aiunt magis & minus debere dici, nec sanitatē sanitate, minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt:& iustitiam alterum minus altero hr̄e dr̄. sic autem & grammaticā,& alias dispositiones. sed tamen ea, quæ secundum eas dicūtur,* indubitanter recipiūt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur, & iustior, & sanior. sic autem & in alijs. Triangulus vero & quadrangulus non videnť magis & minus suscipere: neque aliqua aliarum figurarum, quæ.n. diffinitionem trianguli recipiunt, & circuli, omnia similiter trianguli vel circuli sunt: eorum autem, quæ non recipiunt rōnem eandem, nihil magis alterum altero diceť. nihil.n. quadratū magis quam parte altera longius, circulus est, neq; alterū

* a.l dicūturqualia.

enim

enim recipit circuli rationem. ſimpliciter autem, ſi vtraq; non recipiunt propoſiti rationem, non dicet alterum altero magis. non ergo omnia qualia recipiunt magis & minus. Horum itaq; , quæ prædicta ſunt nullum eſt proprium qualitatis. Similia vero aut diſſimilia ſecundum ſolas dicuntur qualitates. ſimile enim & diſsimile alterũ alteri nõ eſt ſm aliud niſi ſm id quod quale eſt. Quare proprium eſt qualitatis ſm eam ſimile, vel diſsimile dici.

Ad vero non decet conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propoſitum facientes, multa eorũ quæ ſunt ad aliquid, connumeraſſe: habitus enim & diſpoſitiones eorũ, quæ ad aliquid ſunt, eſſe dicebam⁹. Pene enim in omnibus qualitatibus * genera ad aliquid dicuntur, nihil autem eorum, quæ ſunt ſingularia. nã cum diſciplina genus ſit, idipſum, quod eſt, alterius dr̃: alicuius. n. diſciplina dr̃. eorum vero, quæ ſingularia ſunt, nihil ipſum quod eſt alterius dicitur vt grammatica nõ dicitur alicuius grammatica, nec muſica alicuius alterius muſica. ſed forte ſecundum genus, & hæ ad aliquid dicuntur, vt grammatica alicuius dicitur diſciplina, non alicuius grammatica: & muſica alicuius diſciplina, nõ alicuius muſica. Quapropter quæ ſingularia quidem ſunt, non ſunt ad aliquid. dicimur autem quales ſecũdum ſingula * hæc enim & habemus. ſcientes enim dicimus, eo ꝙ habemus ſingularium ſcientiarum aliquas. quare hæ erunt etiam qualitates, quæ ſingulares ſunt, ſm quas aliqñ & quales dicimur, hæ autem non ſunt eorum, quæ ſunt ad aliquid. Amplius ſi contingit idem ipſum & quale & ad aliquid eſſe, nihil eſt inconueniẽs in vtriſq; hoc generibus enumerare.

Remouet dubĩonem.

**a l. oĩbus talibus qualitatibus.*

**al. has. n. et habem⁹ ſcientias.*

Habitus & diſpoſitio, quæ primæ ſpecies qualitatis, ſunt, ſic diſtinguuntur, quod habitus difficile mobilis exiſtens dicitur, & permanentior eſt, contra vero diſpoſitio.

Quilibet

Quilibet habitus est dispositio, & non conuertitur.

Secunda qualitatis species est naturalis potentia, vel impotẽtia.

Paßio, & paßibilis qualitas, tertia est qualitatis species.

Paßibilis qualitas dicitur, quòd paßionem causat, uel ab ea causatur, Paßio vero transeunter breuique tempore subiectum afficit.

Forma & circa aliquid constans figura quartum est qualitatis genus.

Rarum & spissum, asperum ac l ne, quale quid potius significare dicuntur, quam qualitatem aliquam, cum partium positionem importare dicantur.

Spissum dicitur, cuius partes sibimuicem propinque sunt, rarum vero, cuius partes distant abinuicem.

Lene est, cuius partes æqualiter recta iacent. Asperum vero cuius pars alteri supereminet.

Qualia sunt quæ secundum has denominatiue, vel quouis alio modo dicuntur.

Qualitati, & ipsis aliquibus contrarietatem inesse contingit, & & si non omni us.

Contrariorum, si vnum fuerit qualitas, reliquum erit qualitas.

Qualia suscipiunt magis, & minus, & si non omnia.

Secundum solus qualitates similia vel dißimilia aliqua dicuntur.

Habitus singular s, non ad aliquid, sed qualitates sunt, in specie autem, vel secundum genus ad aliquid dicuntur.

De agere, & pati. Cap. V.

Recipit autem agere & pati contrarietatẽ, & magis, & minus. Calefacere enim ei quod est frigefacere contrarium est, & calefieri ei qđ est frigefieri, & delectari ei quod est contristari. quare suscipiunt ꝯrietatem. Et magis & minus. est eñ calefacere & magis & minus, & calefieri magis, & minus. & tristari magis & minus. suscipiũt igit magis & minus agere, & pati. De his igit tot dicuntur.

Agere, & pati contrarietatem suscipiunt, & magis & minus.

De cæteris

De cæteris Prędicamentis. Cap. VI.

DIctum est & de eo q᷒ est situm esse in ijs, quæ sunt ad aliquid, q᷒ denominatiue a positionibus dicitur. De reliquis vero.i.quando, & vbi & habere, propterea q᷒ manifesta sunt, nihil de ipsis aliud dicitur, q̃ quæ in principio dicta sunt: q᷒ habere quidem significat calceatum esse, armatũ esse: Vbi vero, vt in Lycio, in foro: & alia quæcunque de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quę proposuimus, sufficiunt dicta.

TRACTATVS TERTIVS.

De oppositis. Caput primum.

DE oppositis autem quot modis solét opponi dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ea, quæ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnũ quodque istorum, vt sit figuratim dicere, tanquam ea, quæ ad aliquid quidem, vt duplum dimidio: tanquam contraria, vt malum bono; tanquam autem secundùm priuationem, & habitum, vt cæcitas & visio, tanquam vero affirmatio & negatio, vt sedet non sedet. Quæcunq; igitur, vt ad aliquid opponũtur, ea ipsa, quæ sunt oppositorum dicũtur, aut quo modolibet aliter ad ipsa. vt duplum dimidij, hoc ipsum quod ęst, alterius dicitur, alicuius enim duplũ dicitur, & scientia scibili, tanquam ea quæ sunt ad aliquid opponitur, & dicitur scientia ipsum quod est scibilis, & scibile dicitur ipsum quod est ad oppositum ad scientiam. scibile enim aliquo dicitur, scilicet scientia scibile, quæcunque ergo opposita

Tertia ps.

sunt tanquam ad aliquid,ea ipsa quæ sunt oppositorum , vel alio quolibet modo adinuicem dicuntur. Illa vero,quæ opponuntur vt contraria, ea ipsa quidem , quæ sunt nullo modo ad seinuicem dicuntur: contraria tamen sibiinuicem dicuntur. neque enim bonum mali dicitur bonum, sed contrarium : quare differunt abinuicem hæ oppositiones. Quæcunque vero contrariorum talia sunt,vt in quibus nata sunt fieri,& de quibus prædicantur necessarium sit alterum ipsorum inesse,horum nihil est medium.Quorum vero non est necessarium alterum inesse. horũ oĩno est aliquid medium. vt ægritudo & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, & necessarium est alterum ipsorum inesse animalis corpori, vel ægritudinem,vel sanitatem.& par quidẽ & impar de numero prædicantur:& necesse est horum alterum numero inesse,vel par vel impar:& non est horum aliquod medium,neq; ægritudinis & sanitatis, neq; imparis atque paris. Quorum autem non est necessarium alterum inesse,eorum est aliquod medium. vt nigrum & album in corpore animalis nata sunt fieri,& non est necessarium alterum eorum inesse corpori.non enim omne corpus vel album vel nigrum est.sed & prauũ & studiosorum prædicantur quidẽ de homine & de alijs compluribus: non est autẽ necessarium alterum eorum inesse ijs,de quibus prædicantur,non.n.omnia aut praua aut studiosa sunt,sed est aliquid eorum medium,vt albi & nigri, fuscũ & pallidum,& quicunq; alij colores:praui vero & studiosi,ꝙ neq; prauũ neq; studiosum est. in aliquibus igitur medijs posita sunt noĩa:vt albi & nigri, fuscũ & pallidum,& quicunq; alij huiusmodi colores : in aliquibus vero non est noĩe facile medium assignare,vtriusq; vero extremorũ negatione mediũ definitur,vt ꝙ neq; bonũ: neq; malũ est,neq; iustum neq; iniustum. Priuatio vero & habitus dicũtur quidem

circa

circa idem aliquid, vt visio & cæcitas circa oculũ. Vniuersaliter autem dicere est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dr̃ vtrumq; eorum fieri. Priuari vero tunc dicimus vnumquodq; habitus susceptibilium, quando in quo natum est inesse, vel quando illud natum est habere, nullo modo insit. edentulum enim dicimus non quod non habet dētes, & cæcum non quod non habet visum. sed quod non habet, qñ natum est habere aliqua enim ex natiuitate, neq; dētes habent, neq; visum, sed non dicuntur edentula, nequæ ceca. Priuari vero & habere habitum nō est priuatio & habitus. Habitus enim visus est, priuatio vero cæcitas. habere autem visum non est visus, nec cæcum esse cæcitas. Priuatio enim quædam est cæcitas, cæcum vero esse priuari, non priuatio est. Amplius, si idem esset cæcitas & cæcum esse, vtraq; de eodem prædicarentur, sed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas verò homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista videntur, priuari scilicet & habere habitum, quemadmodũ priuatio & habitus. idem.n.modus est oppositionis, nam sicut cæcitas visui opponitur, sic cæcum esse, & visum habere opponunt. Non est autem neq; hoc quod sub affirmatione & negatione est, affirmatio & negatio. affirmatio nanq; oratio affirmatiua est, & negatio oratiò negatiua. qđ vero sub affirmatione & negatione est, nulla est oratio, sed res* dnr aũt hæc esse opposita adinuicem, tãquam affirmatio, & negatio. nam & in his modus oppositionis idem est. sicut enim affirmatio ad negationem opponitur (vt quod sedet, ei quod non sedet) sic & res, quæ sub vtroq; est, opponitur. s. sedere aliquem ad non sedere. Quod autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid manifestum est. non enim dicitur idipsum quod est oppositi. visus enim non est cæcitatis visus, nec vllo alio modo ad ipsum dr̃. similiter autem neq; cæcitas vi-

* al.l non hẽt. sed res.

 sionis

fionis cæcitas dicatur, fed priuatio quidem vifionis dicitur, cæcitas vero vifionis non dicitur, neq; vifus cæcitatis. * Amplius, ad aliquid omnia ad conuertétia dicuntur. quare, fi cæcitas eorum, quæ ad aliquid funt, effet, vtique & conuerteretur ad illud, ad quod dicitur. fed nō conuertitur: nō. n. dr̄ vifus cęcitatis vifus. Quod aūt neq; vt contraria opponūtur, quæ ẜm priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeftum eft. Contrariorum enim, quorum nihil eft medium, neceffe eft vel in quibus fieri nata funt, aut de quibus prædicantur, alterum ipforū ineffe femper. eorum enim nihil medium erat, quorum alterum in effe fufceptibili neceffarium erat, vt in languore, & fanitate, & impari atq; pari, quorū vero aliquid medium eft, nunquam neceffe eft omni ineffe alterum. neq; enim neceffe eft omne fufceptibile vel cadidū, vel nigrum effe: neque frigidum, vel calidum: horum enim medium aliquid, nihil effe prohibet. infuper autem & horum erat aliquid medium, quorum alterum ineffe fufceptibili non neceffariū erat præter illa, quibus vnum ineft naturaliter, vt igni calidum effe, & niui candidum. in his enim determinate neceffarium alterum eft ineffe, & non vtrumuis contingit. non enim pofsibile eft ignem frigidum effe, neque niuem nigram. quare omni quidē fufceptibili non neceffarium eft alterum ipforum ineffe; fed folis, quibus natura vnum ineft, & his determinate vnum non vtrumuis cōtingit. in priuatione autem & habitu, neutrū eorū, quæ dicta funt, verū eft. non. n. femper alterum eorum ineffe fufceptibili neceffarium eft, ꝙ enim nondū natum eft hr̄e vifum, neque cęcum, neq; vifum habens dr̄; quare non erunt hæc, vt ea contraria, quorum nihil eft mediū. fed neque vt ea quorum aliquid eft medium. neceffarium enim eft aliquando omni fufceptibili alterum eorū ineffe, quando enim iam ad habendam vifionē natū fuerit,

*a. le. non habet neq; vifus cæcitatis.

fuerit,tunc aut cæcum,aut habens visum dicetur. Et eorum non determinate alterum, sed vtrumuis cõtingit. non n.necessarium est vel cæcum vel visum habens esse,sed* vtrumuis contingit. in cõtrarijs autem,quorum aliquid medium est,nunquam necessarium erat oī susceptibili alterū inesse,sed quibusdā: & his determinate vnum & non vtrumuis cõtingit. * Vnde palam est,ꝙ s.m neutrum modorum tanquā contraria opponuntur ea , quæ secundū priuationē & habitum opponuntur. Amplius, In contrarijs q. dem cum sit susceptibile,adinuicem mutationē fieri posibile est,nisi alicui vnum natura inest, vt igni calidum,* etenim sanum posibile est languere : & candidum nigrum fieri , & calidum frigidum , & ex studioso prauum,& ex prauo studiosum fieri posibile est.prauus.n.ad meliores exercitationes deductus,& doctrinas(etsi ad modicum aliquid proficiat vt melior sit)si certe semel,quamuis modicum incrementum sumpserit,palam est, quia aut perfecte mutabitur,aut satis multum incrementum sumet.semp enim bene mobilior ad virtutem fit,ét quodcunque incrementum sumpserit a principio.quare etiā verisimile est plenius eum sumere incrementum. & hoc dum sp fit,perfecte in contrarium habitum restituetur:nisi forte tempore prohibeatur. Verū in priuatione & habitu imposibile est adinuicem mutationem fieri : ex habitu.n.in priuatione mutatio fit , a priuatione vero in habitum imposibile est . neque enim cæcus factus aliquis, rursus vidit : neque cum caluus fuerit,rursus comatus factus est : neque cum fuerit edentulus,dentes ei iterum orti sunt.Quæcū que vero tanquam affirmatio & negatio oppponuntur,palam est ꝙ nullo prædictorum modo opponuntur.in solis.n.his necessarium est semper, hoc quidē eorum verum, illud autem falsum esse . neque enim in contrarijs necessarium est semper alterum verum

*a. l. nō n. necessario vel cæcum vel visum habens dicetur determinate,sed

* a. l. non hēt & non vtrūuis cõtingit.

* a le.calidum & niui album, etenim.

rum esse,alterum autem falsum. neque in ijs,quæ ad aliquid sunt,neq; in habitu & priuatione, vt sanitas & languor contraria sunt,& neutrum horum neque verum neq; falsum est.similiter aūt & duplum & dimidiū tanquam ad aliquid opposita sunt, & non est eorum neutrum neq; verum neq; falsum. sed neque ea quę ẜm priuationem & habitum dicuntur sicut visio & cæcitas. Omnino autem eorum,quæ secundum nullam dicuntur complexionē,nihil neque verum,neque falsum est. omnia autem, quæ dicta sunt sine cōplexione dicuntur. Veruntamen maxime tale hoc,contingere videbitū in ijs, quæ secundum cōplexionē contraria dicuntur. sanū nanque esse Socratem,ad languere Socratem,contrariū est.Sed neque in his necessarium semper alterum verum esse, & alterum falsum.cum.n.Socrates sit,aliud quidem verum,aliud autem falsum erit,cum vero non sit,ambo falsa sunt neque enim languere,neque sanum esse verum est.cum ipse non sit omnino Socrates. In priuatione vero,& habitu cum non sit,omnino neutrū verū est,cum autem sit,non semper alterum quidem verū erit,alterum autem falsum, habere nanq; visum Socratem ei,quod est cæcum esse Socratem, opponitū,sicut priuatio & habitus:& cum sit non necessarium est alterum verū esse, vel falsum : cum.n. nondum sit natus habere,vtraque falsa sunt: & cum non sit omnino Socrates,similiter quoque falsa sūt vtraque & visum eum habere,& cæcum eum esse.In affirmatione vero & negatione semper siue sit, siue non sit,hoc quidem falsum erit, illud autem verum. Languere nanq; Socratem,& non languere Socratē cū ipse sit,palam est,ꝙ alterum eorum verum, alterum vero falsum est:& cum non sit, similiter. Lāguere etenim cum non sit falsum est. non languere autem, verum. Quare in his solis proprium erit semper alterum eorum verum,alterum falsum esse : quæcun-

quæcunque tanquam affirmatio & negatio opponũ tur. Contrarium autem bono quidẽ ex necessitate malum est. hoc autem per singulorum inductionẽ palam est, vt sanitati languor: & iustitiæ iniustitia: & fortitudini timiditas. similiter autem & in alijs. Malo autem aliquando quidem bonũ est contrariũ, aliquando malum. defectui enim, cũ malum sit, superabundantia contraria est, cum sit etiam ipsa malum, similiter autem & mediocritas cum vtrique contraria sit, bonũ est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus vero semper malo bonum contrariũ est.

De contrariis.

Amplius, Contrariorum non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis nanque omnibus sanitas quidem erit, languor vero non. similiter autẽ albis omnibus albedo quidẽ erit, nigredo vero non.

Amplius, Si ei, quod est, Socratẽ sanum esse, Socratẽ languere contrarium est, non contingit aũt simul vtraque eidem inesse, non vtique continget, cũ alterum contrariorum sit & reliquum esse. cum.n. sit, Socratem sanum esse, languere Socratẽ non erit. Palam vero est, quòd circa idẽ, aut specie, aut genere nata sunt fieri contraria. Languor nanque & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, albedo autẽ & nigredo, simpliciter in corpore. Iustitia vero & iniustitia in anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria vel in eodem genere esse, vel in cõtrarijs generibus, vel ipsa genera esse. albũ enim & nigrum in eodem genere sunt color enim eorũ genus est, iustitia vero & iniustitia in contrarijs generibus illius nanque virtus genus est, huius autem vitium. bonum vero & malum non in genere sunt sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

Quæcunque opponuntur, aut relatiue, aut contrarie, aut vt habitus & priuatio, aut contradictorie opponuntur.
Relatiue opposita hoc ipsum quòd sunt aliorum esse dicuntur.

Contraria non inuicem dicuntur, sed alterum alteri absolute contrarium.

Contrariorum alia sunt immediata, quorum alterum, subiecto necessarium est inesse: alia vero mediata, quorum alterum non necessarium est inesse subiecto.

Medium contrariorum duplex, nominatum & innominatum.

Priuatio & habitus fiunt circa determinatum subiectum indefinito tempore.

Priuatio & habitus non opponuntur sicut relatiua, neque vt contraria.

Contrariorum alterum in alterum mutari contingit a priuatione vero ad habitum non est regressus.

Omnia contradictorie opposita, non autem contrarie, aut relatiue, vel sicut habitus & priuatio, quæ nullam complexionem dicunt, verum alterum esse necesse est, alterum vero falsum.

Bono ex necessitate malum contrarium est, malo vero nonnunquam bonum, nonnunquam malum.

Contraria circa idem semper fieri habent, aut genera, aut speciе.

Omnia contraria oportet in eodem genere esse, vel in contrariis generibus, vel ea esse contraria genera.

Bonum & malum sunt dua genera contrarium.

De priori. Cap. II.

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie secundum tempus: ſm quod antiquius alterum altero, & vetustius dicitur in eo.n.quòd tempus amplius est, & antiquius & vetustius dicitur. Secundo autem quod non conuertitur ſm subsistendi consequentiam vt vnum duobus prius est. duobus enim existentibus mox vnum esse consequens est: vno vero existente, duo esse non necessarium est. quare nō conuertitur ab vno ꝯsequentia, vt reliquū sit. prius autem illud esse videtur, a quo non conuertitur eius quod

quod esse consequentia. Tertio vero secundum ordinem quendam prius dicitur: quemadmodum & in scientijs, & in orationibus. nam in demonstratiuis scientijs est prius & posterius ordine: elementa enim in geometrica priora sunt ordine ijs, quæ describuntur. sed & in grammatica, elementa syllabis priora sunt. & in orationibus similiter procœmiũ narratione prius ordine est. Amplius, præter ea, quæ dicta sunt, quod melius & honorabilius est prius natura esse videtur. consueuerunt autem & multi honorabiliores & magis dilectos a se priores apud se dicere. Est quidem & pene alienienissimus priorum hic modus. Modi igitur, qui dicti sunt de priore, fere tot sunt. Videtur autem præter eos, qui dicti sunt, alter esse prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur secundum esse consequentiam, quod alteri quomodolibet causa est, conuenienter prius natura dici posſit. Quòd vero quædam sunt huiusmodi, palam est. esse nanque hominem secundum esse consequentiam ad veram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, vera est oratio qua dicimus, quòd homo est: & conuertitur, nam si vera est oratio, qua dicimus quòd homo est, est homo. Est autem vera oratio, nequaquam causa. vt sit res. veruntamen res quodammodo causa videtur, vt sit vera oratio. eò enim quod res est, aut non est, vera oratio aut falsa dicitur. quare secundum quinque modos prius alterum altero dici potest.

Prius dicitur quinque modis: Tempore, secundum subsistendi, cõsequentiam, Ordine, Dignitate, causalitate, siue secundum naturam.

Ab eo quòd res est vel non est oratio vera vel falsa dicitur, non autem econuerso.

De

De ſimul. Cap. III.

SImul autem dicuntur ſimpliciter quidem & ꝓprijſsime quorum generatio in eodem eſt tẽpore: neutrum enim eorum neque prius neque poſterius eſt. Simul autem ſecundum tempus hæc dicuntur. Natura vero ſimul ſunt, quæcunque conuertuntur quidem ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt, vt ſit. vt in duplo & dimidio. ↄuertũtur etenim hæc. nam, cum duplum ſit, dimidium eſt: & cum dimidiũ ſit, duplum eſt: ſed neutrum alteri cauſa eſt vt ſit,

Dicitur autem ſimul natura, & quæ ex eodẽ genere è diuerſo ab inuicem diuiduntur. è diuerſo aũt diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionẽ: vt volatile, greſsibili & aquatili, hæc enim abinuicem è diuerſo diuiduntur, cum ſint ex eodem genere. Animal nanque diuiditur in hæc, in volatile, greſsibile, & aquatile: & nihil horum prius vel poſterius eſt, ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Diuiditur autem & vnumquodque horum in ſpecies rurſus, vt volatile, greſsibile, & aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura, quæcunque ex eodem genere ſecundum eandem ſunt diuiſionem. Genera vero ſpeciebus ſemper priora ſunt: neque enim conuertuntur ſecundum eius quod eſt eſſe conſequentiam. vt cum quidem aquatile ſit, animal eſt, cum vero ſit animal, non neceſſe eſt vt aquatile ſit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunque quidem conuertuntur ſecundnm eius quod eſt eſſe conſequentiam ſed nequaquam alterum alteri vt ſit, cauſa eſt, & ea quæ ex eodem genere è diuerſo diuiduntur ab inuicem. Simpliciter autem ſimul ſunt quorum generatio in eodem eſt tempore.

Simul

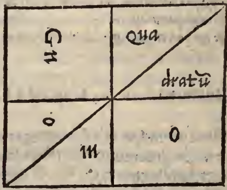
Simul aliqua sunt bifariam: tempore, & natura.
Simul tempore sunt quorum generatio fit, in eodem tempore.
Simul natura aliqua dicuntur quæ conuertuntur secundum eius, quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est ut sit: & quæ ex eodem genere è diuerso ab inuicem diuiduntur.

De motu. Cap. IIII.

MOtus autem species sunt sex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & secundum locum mutatio. Alij itaque motus palam est, quod ab inuicem diuersi sunt. nõ enim est generatio corruptio, neque augmentum diminutio neque secundum locum mutatio, similiter autem & alij. In alteratione vero habet quandam dubitationem: ne sit forte necessariũ id quod alteratur per aliquã reliquarum motionum alterari. Hoc autem non verum est. nam secundum omnes penes passionem, aut cõplures accidit nos alterari, nulla aliorum communicante motionum. nam neq; augeri necessarium est quod per passionẽ mouetur, neque diminui. similiter autem & in alijs. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam si esset eadem, oporteret id, quod alteratur, mox & augeri vel minui, vel quandam aliarum motionum sequi, sed non necesse est. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret, sed sunt quædã, quæ augmentantur, quæ non alterantur, vt quadratum gnomone circumposito creuit quidem, alteratum vero nihil factum est. sic & in alijs huiusmodi. quare alij motus sunt abinuicem.

Dubium.

Augmentatio Quadrati Gnomono circumposito.

E S T autem ſimpliciter motui quidem quies cō-trarium:ijs vero,quæ per ſingula ſunt,& ſingula.generationi quidem corruptio contrarium, augmentationi vero diminutio,ſm locum mutationi, ſecundū locum quies.maxime autē videtur oppoſita eſſe ad contrarium locum mutatio. vt ei, quæ inferius eſt, ea,quæ ſuperius eſt, & ei, quæ ſuperius,eſt ea, quæ inferius eſt.Reliquo vero aſsignatorum motuū,non facile eſt aſsignare quid forte eſt contrarium.videtur aūt nihil eſſe ei contrariū:niſi quis,& in hoc ſecundū qualitatem quietem opponat, aut in contrarium qualitatis,mutationem : ſicut & in mutatione ſecundum locum,quietem ſm locum,aut in contrarium locum mutationem.eſt.n.& alteratio mutatio ſecundum qualitatem. quapropter opponitur motui ſecundum qualitatem, quies ſecundum qualitatem,aut in contrarium qualitatis mutatio,vt album fieri ad id,quod nigrum eſt fieri.alteratur enim in cō traria,qualis mutatione facta.

Sex ſunt ſpecies ab inuicem diſtinctæ, Motus, *Generatio, Corruptio: Augmentum, Diminutio: Alteratio & ſecundum locum mutatio.*

Motui

Motui semper quies contraria est simpliciter, singulis vero singulæ motus species contrariæ sunt.

Motui secundum locum sursum, contrariatur non tantum quies in loco deorsum, sed motus deorsum.

Motui secundum qualitatem, quies secundum qualitatem apposita est, & in contrarium qualitatis mutatio.

De habere. Cap. V.

HAbere secundum plures modos dicitur. Aut enim vt habitum & dispositionem, aut aliã aliquam qualitatem. dicimur enim disciplinam aliquam atque virtutem habere. Aut vt quam contingit aliquis habens magnitudinem: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, vel quadricubitam. Aut ea, quę circa corpus sunt, vt vestimentum, vel tunicam. Aut vt in parte, vt in manu annulum. Aut vt per partem, vt manum vel pedem. Aut vt in vase, vt modius grana tritici aut amphora vinum. vinum enim habere amphora dicitur, & modius grana tritici, hæc enim omnia * habere dicunt, vt in vase. Aut vt possessionẽ habere enim domum & agrum dicimur. Dicitur aũt & vir vxorem hr̃e, & vxor virum. Sed qui nunc dictus est modus, alienissimus est eius, quod est habere. nihil enim aliud vxorẽ habere significamus, quam quod cohabitant. Forte tamen & alij quidam eius quod est habere, apparebunt modi, sed qui dici consueuerunt, pene omnes enumerati sunt.

*a. l'lagena.

*a. le. hæ igitur oĩa.

Habere variis dicitur modis: Habere qualitatem: Quantitatem corpori adiacentia: aut vt in parte, vel vt partem, vel vt in vase, vel vt possessum, v l vt vir vxorem, & econtra se habere dicuntur, idest cohabitare.

Categoriarum seu Prædicamentorum libri.

FINIS.

GILB.

GILB. PORRETANI DE SEX PRINCIPIIS LIBER.

Hermolao Barbaro Interprete:

SVMMA LIBRI:

De Ratione seu Forma, de Passione, Quando, Vbi, Positione, Habitu, & de suscipere Magis & Minus.

De forma seu ratione. Caput primum.

Ratio. Forma.

RATIO siue forma est id, qđ superuenit cōposito, simplici constans & inuariabili essentia. Nec.n.ipsa cōpositum esse pōt, qñquidem a natura cōposi ti secernit. Nā cōpositum cō. posito superueniens, accessione sua maius efficitur. forma composito superueniens, maiorem miscellam acces sione sua non reddit. nec.n.corpus candidum maius minusue seipso est, non candido, neq; si cogat̃ esse nō candidũ, ꝑpea cōposito vel pernicies vel detractio magnitudinis contingit, sed immutatio dũtaxat: Et qa videri potest hoc & animis cōpetere, iccirco essentiam eius inuariabilē esse diximus, quo verbo a definitione nostra separant̃ aīæ, quas cōstat affici motibus contrarijs, nunc lætitiæ, nunc mœroris. Et qm̃ pħi sunt, qui putent aīam esse mũdi quandam inuariabilem, atq; simplicem, discludi volens eā a mentione nostra, adieci composito superueniens.

Quamobrem

Quamobrem finis ille numeros omnes habes, nihil vt sit, vel quod desideres, vel quod redundet, si q̃s eum subtiliter exploret. Sed quæri potest, nunquid hoc perpetuum sit, vt omnis forma perhibeatur inuariabilis? alioquin plures videntur esse variabiles, nam & oratio è vera commeat in falsam, & candor & lucido subobscurus & tenebrosus fit, & opinio veritatis eadem & mendacij capax est. At nõ est ita: sed candorem dici lucidum nihil aliud est, quam stratum candoris ipsum dici lucidum, item nec oratio vel opinio ꝓrijs ipse sunt obnoxiæ, sed verba notę impressionum earum sunt, quæ in animo hñr. Verum de his alicubi dictum est. Essentiale appello, quæ quid suum rebus esse confert, quacunque compositura iunctis atq; cõditis, ex maiore parte, quod nec abesse quidem vllo modo, vt sensus, & ratio, & quæ sunt his similia, continens, & discretum. Essentiale porro ad aliud materiæ vicem præfert, aliud formæ, quemadmodum in homine materia corpus est, animus forma. quapropter vtrumq; futurum essentiale est, & animus corpori & rationale homini. Sed hęc in libro de prædicamentis dicto fusius explicata sunt. E formis aliæ per naturam sunt, aliæ per artem. ratio per nãm est, color, & alia quæ affectio, per artem. Aliquæ sunt in quibus ambigitur. per nãm ortum habeant, an per artem, vt figura incisionis, vbi nulla fit accessio, sed separatio sola partium. An figura quidem ipsa naturæ fertur accepta. sed vt sensu percipiatur hoc artis opus est. Nam quod forma partium iunctione coalescit, sine dubio consistit ꝑ artem, sed hæc perspicua. Illud spissius, nunquid formæ illæ, quæ versari dñr in pluribus, per nãm existere videantur, an per artem. per artem non possunt, cum nulla esse videatur actio, quę possit ad formam in pluribus constitutam attingere, per nãm nõ vñr, ꝙ ea quæ per naturam efficiuntur, ab aliqua re cõ-

dita, &

Fortuna nõ oĩs perpetuo ĩuariabilis.

Essentiale.

Primo Peri hermeniás.

Formarũ diuisio.

dentium statuat. Omnes porro formæ quas prætextui,solitariæ,hoc est citra complexum & seriem loquendi representate per notas quæq; suas significāt vel substantiā,vel accidens,siue superueniens.Earū quæ superueniunt extantibus, alæ simpliciter intra substantiā,spectant; vt linea,superficies,corpus,aliæ veniunt extrinsecus,vt facere,vt pati, vt compositū esse,vt vbi,vt quando,vt hr̃e.De his, quæ subsistunt per se,item de his,quæ subsecutum solum,in quo locentur,desiderant,in opere quod prædicamenta inscribitur disputatum est: de cæteris nunc agendum.

Forma est id quod superuenit composito simplici & inuariabili essentia consistens.
Essentiale, seu substantiale diuiditur in materiam,& formam.
Forma um,alia naturalis,alia artificialis.
Formarum alia vniuersalia, alia particularis.
Formarum alia sensibilis,alia intelligibilis; Cap. II.

Actio eiusque spes.

ACtio est forma, per quam in materiam subiectam denoīamur agere vel facere. Verbi gratia,qui secat, in eo quod secat denominatur secare. Actio alia corporis esse dicitur,alia pertinet ad animum. Differt hæc ab illa, quod actio corporis necessario mouet ipsum corpus,in quo est; idem enim corpus & agés est,mobile.sed actio animi siue functio,non hoc mouet,in quo est ipsa, sed coniunctum. Nā aīus dū agit,quiescens est, & īmobilis, & q̃q̃ mouet subinde corpus,ipse tamen,vt dixi,permanet immobilis: qñquidem nec per locum, nec per alium quéuis motū animus agitari cernitur,nisi qđ alterascit. Ac primum quidem neq; motū sentit auctionis,neq; minutionis,neq; delationis per loca.locus.n.corpus est,anima corpus non est. Quod aūt non sit corpus,qui pōt moueri per corpus? Quapropter aīa nulla est,quæ mutare locum ex loco possit. solum.n.corpus de loco in lucum mouet. Dicat ali-

F quis.

quis. Nonne ſpeculis manentibus, reſpondens in ijs imago commeat aduerſo obiēctæ rei motu? Aut igitur ſumi qō non poterit, ſimulatq; fateamur imaginē quæ comparet, ēt reuera in ſpeculo ꝯſiſtere. aut ſi hoc negemus, error vulgo intolerabilis exiturus eſt. Etiam ſi commodius futurum ſit, ita dicere. Cęterum ſcire oportet in actione eſſe, quicquid vbique in motu eſt. nihil. n. aliud eſt moueri, q̄ actio. Proinde quicquid mouetur, obiter quoq; agit: nā & omnis actio in motu eſt: & omnis motus in actione poſitus intelligitur. Quocirca propriū actionis eſt eſſe in motu. ſicut motus quoq; propriū vr̄, eſſe in actione. Hoc autem quemadmodum verum eſt in actionibus, per quas creantur & excitantur aliqua, ſic du biū vr̄ in actionibus, per quas euerti contingit aliqua, vel corrūpi. Qui n. demolitur aliquid, is in motu eſt quidem, ſed agere tñ nihil vr̄: quippe ſi per eū nihil efficitur, ſed quod factū eſt euertitur. At actio non quam rē agat, ſed in q̄ agat requirit & ſpectat. Neq; vero motus ſpecies actionis eſt, ſed qualitas propterea ꝙ & quies ipſa quoq; in qualitatis genus refertur. Prorſus quæcunque ſunt inter ſe cōtraria, hæc eiuſmodi generis prædicationem recipiunt. Illa ſane maxima proprietas actionis eſt, vt paſsionē materiæ quæ ſubijcitur afferat & inurat. Omnis em̄ actio paſſionis eſt efficiens, & quicquid paſſionem inferre pōt, hoc actio eſt. Ac pōt quidem contingere, vt ex actione fiat & inferat actio. Nā actio alicuius quod per ſe mouetur, effectrix eſt actionis eius, quæ per aliud inuehitur. vt actio (verbi gratia) quam animal inuſsit alteri, ab ea quam primā animal idē edidit, excitata principium ſumpſit. Et quidem nihil intereſt, principium dicatur actio fuiſſe an paſſio animalis eius quod actionē impreſſit alteri. aut ſi actio, principiū quidē ipſa perhibeatur ſincerū & im promiſcuum paſſio promiſcuū. Quocirca functio ſi ue actus

Actio motus.

Actionis ꝓprium.

Actio ex actione.

ue actus ille primus, & actiōis, & passionis efficiēs fuisse dicendus est. Ipsi vero qualitas è sese gignit id ꝙ est facere. nam calor ipse, quem qualitatem esse constat, hanc actionem de se progenerat, quæ dicitur calefacere. Quantitates quoq; particulares efficiuntur ab eo genere, ꝙ compositum esse cognominauimus: a quo & qualitates nōnullas manare cōspicuum est. Eiusmodi sunt asperitas atq; leuor, & similia: quæ certū est qualitates esse. item linea, superficies, atq; corpus, & sub̄am & ortū hn̄t ab ipso positu. Sed & quantitas quantitatis, & qualitas qualitatis efficientes sunt. nam & linea longitudinem procreat, & planities latitudinē, & corpus crassitudinē, item calor calorē, ipsum quoq; positū actio, & passio mollit. Ad positū.n. gignendū, quidam simpliciū quasi ortus hoc est collocatio partiū, & digestio necessaria est. Omnis vero talis ortus in actione gestioneue cōponētis & collocantis ea constat ipsum qn̄ ꝓficiscitur a tempore, vbi a loco. Hoc aūt quod dico, habere constituitur a corpore. haberi enim sola ea, quæ corpori circundata sunt, dicuntur. corpus indiuiduorum, quę subiecto nullo constant, exitiū & occasus in primis est, sed ortus in ijs, quæ proxima sunt a primis. Quæcunq; porro de singulis prædicantur, hæc ab ijs, quæ nullo modo prædicantur, existunt & coalescūt. vt a singulis hoībus homo in cōe prodit. Cæterum facere atq; pati, recipiunt cōtrarium, & magis & minus pluris. nam & huic quod dico cædere, contrarium est conserere. item huic ꝙ dico amburere, contrarium est aspergere. Calefieri quoq; plus & minus aliqua dicuntur, item refrigerari, siccari, humescere, lœtari, mœrere.

Actio est secundum quam in id, quod subiicitur agere dicimur.

Actio duplex corporis vna, altera animæ.

Actio semper cum motu est, & ei proprium est non sine motu fieri non est tamen motus eius species.
Actioni proprium est ex se passionem inferre, & econuerso.
Agere, & pati contrarietatem, & magis & minus recipiunt.

De pasſione. Cap. III.

Paſſio.

PAſsio effectus eſt, & illatio quædã actionis. q̃ alia propenſius accipiunt, alia cõtumaciter reſpuunt. Quamobrem aĩantium fere dixerim, aliud alio cognoſcitur: vt bruta frutice homo brutis Quæcunq; vero de actione dicta ſunt eadem cõuenire poſſunt in paſsione, vocabulo tm̃ mutato. Paſ-

Paſſionis vox varie accepta.

ſionis verbum ſignificatus plures habet. nam & functiones animæ paſsiones vocantur. quas in genere tñ actionis locauimus: vt ſunt, amor, odiũ, lętitia, mę ſtitia. qd' genus qualitates, interim actiones aĩæ patibiles appellãt. Paſsiones dñr & quæ ſalutem hominis infeſtant: vt languores, atq; morbi, & cæteræ qualitates hmõi, quas aliubi proditas & digeſtas habemus. Ac paſsio quidẽ, ipſa quemadmodum ſumus teſtati, primũ opus eſt quod ab actione ꝑficiſcaẽ, atque gignatur: non tamen in ipſo agẽte poſita, ſed in eo, cui allinitur, & quod natã a faciente motionem accipit. Nec.n id, ꝙ percutit, ipſum pati dicitur: ſed ſubiecta percutienti materia. Hactenus de his. Si qs alia deſiderat, relegandus eſt tractatũ de actione.

Paſſio eſt effectus, illatioq; actionis.
Paſſionis proprium eſt ex actione inferri, & eſſe in patiente non in agente.

De Quando. Cap. IIII.

VErbum quãdo rationem ſignificat ex temporis inſidentia relictam, non: tp̃s ipſum quãquã affinia plane ſunt & germana. Proĩde qñ nec præte-

præteritum tempus eſt,ſed euentus, eius & quædã (vt ita dicã) affectio rebus allita,per quam dicuntur aliqua fuiſſe:nec tẽpus coniunctum, vtpote per qđ æquales aliqui ſiue contra perhibeatur, ſed temporis eſt affectio,per quam aliqua dicuntur eſſe in cõiuncto. Sed nec tempus pñs idem eſt,quod qñ:ſed id qđ neceſſario futurũ & exiturũ eſt, a quo res habẽt vt dicanť futuræ,vel craſtino die,vel perendino, vel aliter. Ergo vnum Quando eſt, quod manat a præterito,alterum prodit ex coniuncto,tertium ex futuro. Dictum vero in prædicamẽtis eſt, præteritum & futurũ quantitates eſſe continuas: quippe quæ vinciant ad inſtantiam. non qđ præteritum permanentẽ habeat eſſentiam,ſed quod in exitu ſuo, ſiue collimitio,qua nectitur cum inſtanti, vtique non præterijt, nec elapſum omnino eſt. futurũ quoq; non ideo cõtinuum eſſe diximus,quaſi maneat & cõſiſtat,ſed eò qđ prorſus & neceſſario pariturum & exiturum videatur. Quod quidẽ perinde eſt, atq; omnino præſens eſſet:nec.n. in hoc reſpectu diſcrimen vllum eſt inter illa tria,præteritum,inſtans, futurum. Quamobrem plerunque de futuris agiť,deq; ijs non temere aliter quã de præſentibus decerniť. Et vocabula eorum,quæ re ſubſiſtunt, accomodantur etiamnum futuris. Orietur ſol perẽdie. Præliũ nauale fiet cras. quemadmodum & præteritis,vt pridie Socra. deceſſit. Item aliqua prædicantur in futurũ euaſura neceſſario,quaſi nata de præſenti:vt, Diſputaturus, non diſputaturus eſt craſtino die Callias. nã verbũ Diſputaturus, actionẽ futurã ſignificat, cuiꝰ tñ nihil aliud adhuc eſt in re. Diſtant,qñ & vbi, ꝙ in quacunq; re tẽpus ipſum vel eſt,vel fuit,vel erit,in ea quoq; ſiũ qñ vel eſt,vel fuit,vel erit, ab eo tempore profectũ videlicet,ad quod quidq; ſeorſum rñdet. illud autem qñ quod in rebus quæ ſunt ſpectatur,ſemper cum ipſo præſenti momẽto eſt,& vtrunq; in eodẽ ſubiecto

Quando et vbi quid distent.

constat. Sed illa qñ, quæ ortum habent a tempore p̃terito & futuro, nunquã simul cum præterito & futuro suo sunt. At ipsum vbi. & locus a quo fit ipsum vbi, nunquam in eodẽ subiecto constant: qñquidẽ ipsum vbi positum est in eo, qđ circunscriptum & cõprehensum est a loco: sed locus in eo, quod circumscribit & comprehendit. Qñ natum ex pręterito differt ab eo quod nascitur ex futuro: quod natum ex præterito posterius est futuro. natũ ex futuro prius ex præterito. quod si vnum & idem qñ cœperis, inuenies ipsum protinus a futuro fluere: deinceps ab instanti, postremum a præterito. quemadmodum tempus ipsum primo est futurũ, deinde præsens, vltimo præteritũ. Sicut porro tp̃s aliud simplex est, atq; pũctum: aliud compositũ, atq; fusum: simplex est, quod simplicẽ actionem, cuius comes assidet: metitur: cõpositum, quod compositã. Ita aliud quando simplex est, vt in puncto esse, vel momento: aliud compositũ vt esse in hora, die, mense, anno, similibus. Iam quẽadmodum partes ipsæ temporis nunquam morantˉ, ita & partes ipsius qñ continenter & perpetuo labũtur. Nã qñ genitum a pręterito, religatur & nectitur ad instantiam cum eo quando, quod a futuro gignitˉ.

Quãdo & tempus distare.

Cæterum inter qñ & tempus, interest: quod aliqua tempora mensurari possunt, vt horũ, & anniculũ, bimum, trimum. Eodem pacto motus aliquis multus esse dicitur, quasi multo tẽpore perstet. Sed per ipsa qñ mensurari nihil contingit, etiam si res aliquæ dicuntur vel esse, vel fuisse, vel fore aliquando: prout ipsa qñ in rebus, quarum assecla tẽpus & comes est, euariat. ipsum quando non recipit magis & minus, quia nec annus ipse, nec anniculus, magis annus esse posse, vel magis anniculus vr̃. Item nec annus anno; nec anniculus anniculo plus minusue dici põt.

Quãdo nõ recipere cõ

Sed nec contraria quoque recipit ipsum qñ quippe quod vnũ & idem qñ, quemadmodum diximus, ẽ futuro,

turo,præſenti,præterito proficiſcitur:neq; fieri pôt, vt idem inſecabile contraria duo capiat; quæ prædicentur de ipſo. Iã contraria quæ ſunt in eodem ſimul haberi ſtrato ideo poſſunt. At omnia tria quando coniuncti exacti ꝑntis, in eodem conſtare pariter atque ſimul intelliguntur. Eandem.n.rem,quę ſuperſtes modo ſit,& ſtetiſſe retro,& poſterum ſtaturam eſſe verum eſt. At contraria nec in eodem indiuiduo conſtare, nec prædicari poſſunt eodem tempore. Ipſum qñ in omni re conſiſtit orta. Proinde corpus hominis vniuerſum aliqñ eſt videlicet in tẽpore. ſentit enim temporum diſcrimina,veris, æſtatis,hyemis,autumni. ſentit hęc & animus. vnde fit,vt alij per hyemem alij per ęſtatem nonnulli melius vere vel autumno lucubrentur,pro ſua quique temperatura corporis. Nam anima corpori coniuncta,naturam & concreaturam eius effingit. Quibus enim corporatura contingit arida,vel gelida,ij per autũnum plerunq; mentem habent plus ſolito commotam. quibus vero ſanguis redundat,ij verno plus tẽtantur. Hoc ipſum in cæteris aſpicitur, prout cum temporum cardinibus animantium naturæ vel congruunt vel diſcrepant. ita fit, vt quodcunq; temporis vices audit,& ad illius momẽta vertitur atq; mutat: hoc in tempore neceſſariũ fit eſſe, cuiuſmodi ea ſunt quæ diximus. Nec alia magnopere comperias, de quib⁹ hoc & verius & illuſtrius affirmari poſsit.

traria,nec magis vel minus.

Temporũ in hominis & corpus aium vis.

Quando eſt quod ex temporis adiacentia relinquitur in re temporali.

Quando, duplex eſt: ſimplex, vt nunc: & compoſitum, quod à compoſito tempore cauſatur, vt fuiſſe in præterito, fore in futurum, eſſe in præſenti.

Quando proprium eſt non habere contrarium, nec magis & minus ſuſcipere.

Frigidioris complexionis exiſtentes,ſeu ſiccæ, dementiores fiunt in autumno, quibus vero ſanguis principatur, in vere.

De Vbi. Cap. V.

Vbi:

IPsum vbi.circunscriptio corporis esse dicitur, a circunscriptione loci prodiens. ipse vero locus in corpore capiente circumscribenteq; constitutus est.Proinde in loco videtur esse, quicquid a loco circumscribitur.non est autem idē loco cum eo, quod appellant vbi.nam locus in corpore continet ambiente:ipsum vbi positum est in corpore qđ ambitur.Neque vero suum quibusq; rebus vbi videtur adiunctum esse.nam anima nusquam est,vtpote quę locum nec occupet,nec impleat:locus.n.in quo dicat aīa consistere,poterit aīantē aliā capere. locus vero,quē alia quæres occupet & insideat, occupari ab alia re non pōt vtiq;,nisi digrediatur,atq; migret alio. Granum.n.tritici modio superfusum retineri non posset,quandiu aeris, qui modiū replebat, qesceret:eliso quidem aere,granum illico succedit & infertur.Itaq; nec eundē locū obsidere duo possunt nec vnum quid diuersos.Quamobrem nec aīa circū scribi loco poterit,nec aliud omnino : quod alienū esse videatur a ratione corporis.Dubitet autem aliquis,Nonne pōt vna res in pluribus esse posita?qñquidem vox ipsa manens,vna excipitur a diuersis,q̄siuæ aer est,siue non est quidē,sed sine aere non cōsistit,oīno aer idem futurus est in multis,quarè corpus idē in diuersis locis esse putandū erit.Siquidem vox cū vna sit ad numerum, in diuersas partes aeris distributa credi non pōt,vt ita demum in aures multorum ceu dissiliat.Ergo qui concedunt, vnā & eandem vocē accidere multorū auribus,necessario cōfitendum habēt,eandē quoq; portionē aeris subite multorum aurem : quod quid fieri nullo modo pōt. Quare cum alterum adeundum sit,vt vel diuersa fateamur esse quæ sentiuntur a diuersis veluti vnum & idem corpus in pluribus locis esse censeamus,

Duo corpora non possunt esse in eodem loco.

eligen-

eligendũ est quod minus lædit,non eandẽ vocem esse quæ sentiatur,sed diuersas,& inuicem spiritaliter se gignentes & exprimentes. Ita concedi põt, aliquam esse vocem ab aĩali non editam: nam ea, quæ spiritaliter resultat,& ad primæ similitudinem effingitur,aĩalis vox non est:quippe quæ ab aĩali non eli ditur:Alioquin vox omnis ab aĩali promitur.quis.n. vnquam vocẽ percepit.vllam in animalium silẽtio? & proinde voces aĩali esse perhibent, quæ videlicet ex ipsis ore prodeunt:ita vox ad multos vnius vtiq;, sed non vna pertinebit. Vbi aliud simplex,aliud cõpositũ:simplex ex simplici loco nascitur: cõpositum ex cõposito. Locus simplex, initium & origo continuorum est. Compositus is est, qui finitur ab Aristotele,cuius partes ad eundem terminum iunguntur, ad quẽ partes ipsæ corporis iunctę sunt:corporis vero partes ad punctũ loci coeunt: Ita loci particulæ particulas corporis includunt. loca.n. simplicia minime corpus obtinent. Quo circa neq; locus vllus sine corpore. neque corpus vllum sine loco futurũ est. Sed reuocat hoc in dubiũ postrema cœli facies, extra q̃ nihil est. Hæc vero dici potest,quod ipsa sibi locus sit,vt veteres exploratũ facere.qñ id, qđ ambitur, alterum & disiunctum ab eo est quod ambit. Quare si globũ illum extimũ concessuri sumus in loco esse, diffiteri non poterimus, quin aliquod præterea corpus sit,in quo cęli facies extrema coerceatur.at.n.præterea nihil est. igitur nec in loco facies illa fuerit. Sed super his decernere, cũ imperspicuũ est,tum infrequens,& vtique contra sensum. Ipsum vbi nec remitti nec intendi põt: non.n.dici potest alterũ altero plus minusùe in loco esse,quanquã maiorẽ vel minorem locum posſidens. Porro magis & minus nec in ipso vbi,nec in quantitate cernitur. at in qualitate cernĩt genus hoc., & contrarijs carebit. Quia neq; locus habet contrarium.nec enim locus loco

Locus simplex & cõpositus.

Vbi nec remitti, nec intendi.

loco prius adhiberi pōt. In cæteris quidem vbi nemo dubitat. Illud disceptationem habet, qđ hęc duo sursum esse, deorsum esse, videntur inter se cōtraria. nam ea, quæ in summo agunt, ab ijs, quæ immo sunt. distare plurimum noscuntur: sicut locus supernus ab inferno. & eam ob.rem illa duo vbi, sursum esse, deorsum esse, quemadmodum ipsa quoq; loca, periclitanter esse contraria. Cæterum qui cōtraria in ea faceret, is eodem subiecto contraria statueret. Nam hæc quæ dico, sursum esse deorsum esse in eodem haberi possunt. eadem.n.res & sursum & deorsum esse dr̄, tamen non ad idē relata: vt altitudines turrium cōparatæ ad nos sursum erunt, ad cęli faciē deorsū, Itē futurū est, vt idem ipsum sibi contrarium fiat. Si .n. potest idem & sursum & deorsum esse, protinus quam ponuntur hæc inter se contraria, idē ipsum sibi contrarium efficitur. Per hæc quæ dicta sunt, id, quod est in loco esse, liberum a contrarijs asseritur.

Idē ipsum sibi contrarium.

Vbi est corporis locati circumscriptio à loci circumscriptione procedens.

Vbi duplex: simplex vt punctum, & compositum, vt diuisibilium magnitudinum locus.

Vbi proprium est, cum sit quantitas, ac esse in loco significet, non habere contrarium, nec magis & minus suscipere.

De Positione. Cap. VI.

POsitio est collocatio quædam partium, & ea, q̃ facit ortus, ipsa ordinatio: per quam dicunt̃ aliqua vel sedere, vel stare, vel cubare, itē vel aspera, vel leuia, vel aliter composita. nā sedere, stare, cubare, ipsa non sunt positiones, sed denoīatiue ab ijs dn̄r. Sed quæri solet de recto, curuo, aspero & lene, quadrangulo, triangulo, bicubito, tricubito magno, paruo, breui, longo, similibus: quandam enim partium positione significare videātur. Hoc enim asperum

Asperum.

rum

rum esse dicitur,cuius partium vna alteri prominet. Lene cuius partes in directũ omnes & æquabiliter complanatæ sunt.Hoc & in cæteris inuenias. Positiones aũt non sunt oĩa ea quæ dicta sunt, sed qualitas circa situm existentia ? Ex eo.n.quod partes hoc vel hoc dispositæ,iunctæ sunt.atq; cõditæ,iudicat ea sensus esse vel aspera vel lenia,bicubita vel tricubita,non è cõuerso.Hoc ipsum in cætera id genus decerni conueniet.quare singula ea non positiones haberi,sed qualitates ex positione profectas, & circa positionẽ constitutas necesse est. Et videtur quidẽ genus hoc suscipere contraria. Duo.n.illa, sedere, stare,contraria suspicari possumus:vtiq; si contraria ea sunt,quæ non eodem tempore contineri possunt in vno aliquo,sed vicibus alternant. Is autem qui sedet,illico stare potest, & qui stat sedere:non tamen eodem tempore. At si contraria decernimus sedere stare,protinus adendum est incommodum, vt non vni vnum contrarium, sed vni plura contra ponant. Nam illo quidem argumento non prius cõtraria ꝓbantur sedere stare,q̃ sedere accumbere: cum nemo sit qui sedere, stare, accumbere posit eodem puncto temporis,non posit per vices. Quare constituendum est, positiones eiusmodi cõtrarios inter se non esse. Quanquam fortasse non insolens omnino sit,vt contraria quandoq; minus plura compareant, quippe si pallori cõtraria noscuntur & candor & nigritia:nam & sub idem genus funguntur, & mutuo quoq; commeant.An cõtraria pallori candor & nigritia non sunt,qñ pallor & cæteri colores intermedij consistere non possunt impromiscui,sed ex nigritia candoreq; tẽperantur omnes, & confunduntur. Quamobrẽ vbicunq; vel pallor vel color alius huiusmodi conspicitur,inibi tum nigritiam, tum cãdorem intelligi necessariũ est. Iam contrariorum est, circa idem naturæ genus versari:sedere, accumbere non

Lene.

non versantur.q̄m sedere præcipuum est hominibus accumbere translatitium. nam & ad muta quoq; ptinet;nihilo.n.minus recumbit siue cubat equus, q̄ homo positus,nec intendi,nec remitti possunt, quia neque positus magis vel minus est sedere,quam recumbere:nec sedens aliquis vel recumbens plus mi nusue sedens est vel recumbens,quam alter.Illud vero peculiare positionis omnis est,quod inter formā extrinsecus accidentes,proxime pertinent ad substātiam: Nihil.n.aliud videtur esse positio, quam vel naturalis partiū substantiæ ordinatio.cuiusmodi est ea, quæ rebus quibusdam statim ab ortu conuenit, vt asperis & lenibus, hirsutis atq; glabris vel naturalis quidem nequaquam, sed ex frequenti quodam & consuetudinario naturæ motu nata collocatio cuiusmodi sunt recubitus,atq; sessus. quamobrem efficitur, vt quicquid extrinsecus supuenit, & proxime pertinet ad substantiam, id oē positio sit oporteat. Et retrorsum quicquid positio est, id omne superueniat extrinsecus,& ad substantiā proxime pertineat.

Positus quid.

Positio est ipsa generationis ordinatio, & ipse partium situs.
Positioni proprium est non habere contrarium.
Positio non suscipit magis & minus.
Positioni proprium est substantia proxime assistere.

De Habitu. Cap. VII.

HAbitus est & corporum,& eorum, quæ circa corpus sunt,adiacentia:per quam hoc habere illa vero haberi dicuntur, quæ quidē non ex corporis totius circumiectu,sed ex amictu solo partium dicuntur.vt braccatum & armatū esse,calceatum & petasatum esse. Cæterum talia noībus appellata non sunt primigenijs & simplicibus,sed deriuatis & factitijs,armatura calceatura,soleatura,q̄ quoties vsu veniunt,ad eandē similitudinē fingiēda sunt. Habitus

bitus recipit magis,& minus. & nam & armatior vř cataphractus eques esse,quam ferētarius atq; veles: & calceatior,qui calligis vtitur,& calceo, q̃ qui vel calceo tm̄,vel calligis, sunt etiam quæ non recipiūt magis & minus. vt vestitum & tunicatum esse. Sed nec habitus est habitui contrarius,vt armatura calceatura,cæteraq; huiusmodi: quandoquidem vnus, & idem homo armatus, & calceatus, & manicatus esse pōt. Proprium habitus est in pluribus existere. Hoc est tam in corpore, quam in ijs,quæ circa corpus sunt. Est.n.habitus,vt dixi, corpus & eorū quæ circa corpus sunt adiacentia: non quidem ex vniuerso eo,sed ex amictu solo partiū vocatus. Hoc aūt discrimē admodū pauca sunt quæ ferant, vt quantitas & relatio duntaxat. nā & similitudo dissimilitudoq; in similibus & dissimilibus multis ꝑsistunt, & numerus idē in plurib⁹ numeratis versāt, subinde crescēs accessionibus monadū multiplicibus. vt nihil omnino sit, quod in plura,quam numerus, distributum esse videatur. dr̄ia tn̄ ea,quod hoc nec omnis quantitas,nec omnis relatio cōe sentit,habitus oīs sentit vt idem sit videlicet in pluribus. Quicquid ergo, & in corpore consistit,& in ijs, quæ corpus ambiunt, hoc habitus vocatur. Quocirca maxime proprium erit habitus,ꝙ & in corpore,& in ijs,quæ per partes corpus amiciunt, tanquam in pluribus quibusdam inest. Verbum habere multis modis capitur. Nam & qualitas haberi dicitur, vt albedo nigredo. item quantitas,atque mensus,vt crassitudo,proceritas.nihil.n.aliud est nigredinem vel crassitudinem habere quam nigrum & crassum esse. Dicuntur & vasa qđ continent habere, vt triticum sextarius habentur, & in partibus pleraq; vt annulus in pollice ; quod quidem aliud non significat,q̃ quod in annulo pollex est. Habet& vir vxorē, & vxor virū. sed modus hic habēdi peregrinus est,& insolēs,vt q habet, idē haberi

Habitus ꝓpriū quid.

Habere quot modis dicatur.

haberi quoq; perhibeatur. Ad hoc aliud nõ indicat, quam ꝙ est vxori cum viro contuberniũ. Ita perspicuum est, celebratissimo huius verbi significatus in tra quinarium consistere. At notari fortasse possunt alij, sed solertiæ vestigantium relinquendi sunt. De sex principiis ad hunc finem dixisse contenti simus. si quis cætera desiderãt, ad librum qui Analytica in scribitur, remittendi sunt.

Habitus est corporum & eorũ, quæ circa corpus sunt adiacentia. Habitus suscipit magis & minus, caret autem contrario, & in pluribus semper est.

De suscipere plus & minus. Cap. VIII.

Pluris & minoris modi vnde & quales.

Aliqua recipere plus & minus vno triũ modorum putantur. Quidam intensionem, & remissionem constare dicunt & increméto subiectorum, & decremento. quidam ex increméto rerum & decremento, quæ capiuntur & cõtinentur in subiectis, alij causæ faciunt vtrunq;. De sententijs tribus quænam sit verissima, disceptabimus. Illud scire oportet, prima & secunda euersis, continuo euersum iri tertiũ, quæ duarũ societate coalescit. Primum crementa subiectorum & decrementa facere, quo res aliqua cum discrimine pluris vel minoris di catur, tueri nullo modo possumus: alioquin futurũ est, vt hoiem affirmantibus, vel animal, vel substãtiã huiusmodi recipere plus & minus, occurri nõ possit. Vtiq; si de subiectorum crementis & decrementis intensionem & remissioné existere fateamur, idẽ equus & augeri põt & minui, proindeq; vel maior, vel minor, qui lapis esse perhibebit, cui tñ nunquam vel auctio vel minutio contigerit. Mons quoq; maior alio monte dicitur. quorum neuter vtiq; nec increscit, nec decrescit. Item vnio candidior equo dicitur, alterũ pedem candido. atqui dubium non est, quin

quin equum vnio magnitudine nõ superet. Itaq; stabit hæc complexio, vel vnionem equo candidiorem esse per magnitudinem vnionis & paruitatem equi: vel temere iactari, vnionẽ equo candidiorẽ esse, vel nihil omnino capere plus & minus ex magnitudine subiectorum, & paruitate cremento decrementoq;. At nec primum, nec secũdum est. Relinquitur ergo tertium: nihil esse omnino quod capiat plus & minus ex incremento subiectorũ & decremento. Sed nec secũda quoq; opinio defendiẽ, quæ credit intensionem, & remissionẽ ꝯstare ꝑ magnitudinẽ & paruitatẽ earum rerũ, quæ capiuntur & ꝯtinenẽ in subiectis. Si.n. ex magnitudine cãdoris aliud alio cãdidius esse posset, tunc & homo, & equus vnione candidiora prhiberentur. ipsum.n. candoris æquor & amplitudo maior in vnione, quam in equo est. Deinde si plus & minus ex subiectorum modo non constant, vt probauimus, ex accidẽtium modo, qui constabũt? Modus enim eius quod recipitur, intra modũ subiecti sui constat & arcetur, neq; potest vltra porrigi. nam suus cuiusque modi & terminus atq; limes fere ipsum corpus est. Magnum aũt, atque paruũ appellatione modi veniunt. Quare paruitas, cur ita dicam attendi non potest, vltra quam corpus ipsum paruum. propterea quantum in strato demitur tantundem modo quoq; deperit. Ex ijs apparet, discrimina pluris & minoris, neq; ꝑ subiecti neq; ꝑ accidentis incrementũ & decremẽtũ existere. Quod si hoc, profecto, nec per vtrunq; iunctum. Proinde ratio nobis alia prodenda, quãobrem & intendi aliqua & remitti posse videanẽ. Hęc aũt sunt ea, quibus ipsum aduentitiæ alicuius formæ nomen habere contingit: non ex subiecti magnitudine, sed ex eo quod vel priora sunt illi formæ, cuius nomẽ sortita sunt, vel lõgius submota. vt plus dicaẽ, quod ad rõnem vocabuli accesserit, minus, qđ recesserit. Exẽpli gratia *Plus. Minus.*

Candidum

Candidum absolute dicitur, in quo purus candor in sit. quo quicque affectum albo proprius ad hanc nominis vim accesſit, eo candidius esse dicitur. At paruum & exiguum, comparatione sola constant: quicquid enim collatum ad alia staturæ modo vincitur, hoc paruum & exiguum vocamus. Quicquid ergo vtcunq; superatur amplitudine, ꝯtinuo paruius, atq; breuius decernitur: similiter hoc in cæteris. Sed quęritur vnde fiat, vt hæc recipiant plus & minus, substantiæ non recipiant? An vocabula substantijs imposita non*hiant: sed res in fine semp. & vt ita dixerim, in fastigio constitutas indicant? vltra quod procedere nulla potest. Sunt & accidentia, quæ non capiunt plus & minus, vt quadrangulum, triangulũ, & similia. Contingit hoc vel eo, quod in substantia describenda representantur. nam & corpus ipsum, & quantitaté, vtrũq; triangulũ vocamus: vel eo ꝙ substantiæ modo semp in fine sunt vltra q̃ progredi nõ possunt. id quod in superpositiuis quoq; cernitur. Candidiſsimus.n. & nigerrimus liberi discriminib⁹ pluris, & minoris vñr, propterea quod potiti summa sunt, & termino, quem transgredi prodeundo non possunt. Ex eo enim quod potest esse non sequitur ꝙ non potest esse. Proinde, si puncta omnia iungantur amplitudo nulla cogitur, quod puncta punctis addita, cumulo nihil afferunt. simplex ortus & simplex occasus agitur, non accessu vel digressu corpusculorum insecabilium, quas atomos appellant, sed eò ꝙ aer, exempli gratia, totus in aliud totum commeat atque transit. Duas enim res subiectum habet omne materiam, atque formam. Quoties hæc mutantur ambo, tunc proprie simul exortus & simplex occasus agitur: quamquam ortus ignis & iam num simplicior est quam terræ. Ignis enim rationẽ quasi formæ continet, terra proprior est materiæ. At cũ musicus vir quasi occidere siue corrumpi dicitur, & immusi-

* Habent.

immusicus quasi oriri siue gigni, subiectum manet ipsum homo. Alioquin, si qualitates hæc non forét, musicum dico & immusicum, sed substantiæ, tunc & ortus eorum & occasus plane simplex futurus esset. At qualitates hominis & affectiones quædam sunt, non substantiæ. ita fit, vt tam ortus q̃ occasus hominis musici & immusici, non ortus & occasus absolute, sed quidam quasi ortus siue genitus, & quidā quasi occasus siue interitus, esse videantur. Quandoquidem musicum vel immusicū affectiones, vt dixi, sūt hominis & superstitis & manentis. Nec huiusmodi mutatio vel genitus vel interitus appellanda est, sed alteratio duntaxat. Materia sane ipsa proprie genitus, & interitus subiectum est. At quare is qui docetur, in eo simpliciter effici siue gigni nō dicitur, sed doctus effici, siue doctus gigni dicitur? An explicatum est in volumine quod prædicamenta inscribitur alia significare hoc aliquid, & substantiam alia quātitatem, alia qualitatem? Ergo quæcunque substantiam non significant, hæc simpliciter nec occidere, nec oriri prohibebuntur, sed quadantenus. Accidētia tamen sunt nonnulla, quæ substantijs ex natura cuiusque sua competunt, vt impetus ad inferna terræ ad superna ignis.

Materia est subiectum generationis, compositum vero est materia accidentium.

Non dicuntur aliqua magis, & minus suscipere ex parte subiecti, vel mobilis, sed ex ipsa qualitatis primæ imposita participatione.

Gilb. Porretani de sex principijs.

F I N I S.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIHERMENIAS LIBER I.

Seuerino Boetho Interprete:

SVMMA LIBRI:

De signis. De principiis Orationis. De oratione Eenunciatione, & illius speciebus. De oppositionibus ipsarum enunciationum, et Regulis circa veritatē et falsitatem ipsarum in quouis tēpore.

SECTIO PRIMA.

De signis. Et sicut in intellectu, ita in voce quoque verum & falsum inueniri. Caput primum.

PRIMVM oportet ponere qd sit nomen, & quid verbum postea quid est negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio Sunt ergo ea, quæ sunt in voce, earum quæ sunt in aĩa passionum notę, & ea quæ scribũtur, eorum quæ sunt in voce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, sic nec eædem voces. Quorum tamen hæ primũ notæ sunt, eædem omnibus passiones animæ sunt, & quarum hæ similitudines, res etiam eædem. De his vero dictum est in ijs, qui sunt de anima, alterius enim hæc sunt negotij. Est autem quemadmodum in

In. 3. d aĩa Tex. 39.

anima

anima aliquando quidem intellectus sine vero, vel fallo, aliquando autem cui iam necesse est horũ alterum inesse: sic etiam in voce. Circa compositionẽ enim & diuisionem est verũ & falsum. Nomina igiť ipsa & verba consimilia sunt ei, qui sine compositione & diuisione est intellectui: vt homo vel album, quando non aliquid additur neque.n falsum, neque verum adhuc est. Signum autem huius est hircoceruus enim aliquid significat: sed nondum verum aliquid, vel falsum, nisi esse vel non esse addatur, vel simpliciter, vel secundum tempus.

Circa compositionem & diuisionem est veritas & falsitas.

Ea, quæ sunt in voce, sunt signa earum quæ sunt in anima passionum.

Quanquam res eadem apud omnes sint, voces tamen non eadem sunt.

Sicut circa compositionem, & diuisionem veritas & falsitas cõsistit, in simplicium vero intellectu nulla prorsus veritas vel falsitas est, ita in oratione tantum, non autem in nomine vel simplici verbo veritas vel falsitas est.

De nom ne. Cap. II.

NOmen igitur est vox significatiua, secundum placitum, sine tempore, cuius nulla pars significatiua est separata. In nomine n. quod est equiferus, ferus nihil per se significat, queãdmodum in oratione, quę est equus ferus. At vero non queãdmodũ in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis.n. nullo modo pars significatiua est; in his autem vult quidem, sed nullius est, separata. vt in eo, ꝙ est equiferus, hoc, quod est ferus, nihil significat per se. Secundum placitũ vero, qm̃ nã, nominum nullũ est, sed qñ fit nota. qm̃ designãt & illiterati soni, vt ferarum, quorũ nullũ nomẽ est. Non homo vero non est nomen. at vero nec positũ nomẽ est, quo illud oportet appellare, neque.n. oro̅,

Nomen significat quidem tẽpus, i. rem quæ est tẽpus, non tamen cum tempore. i. rem dependentem à tempore.

neque negatio est: sed sit nomen infinitum: qm̄ simi liter in quolibet est,& quod est,& quod non est. Phi lonis autem,aut Philoni,& quæcunq; talia sunt, nō sunt nomina,sed casus nominis. ratio autem ipsorū est, in alijs quidem eadem: differunt autem, qm̄ cū est,vel fuit, vel erit,neq; verum,neq; falsum est,nomen vero semper vt Philonis est,vel non est.nondū enim neque verum dicit,neq; falsum.

Nomen est vox significatiua secundum placitum sine tempore cuius nulla pars significatiua est separata.

Nomen infinitum,vt non homo: vel obliquum, vt Philonis non est nomen,se vel nomen infinitum,vel nomen obliquum.

De verbo. Cap. III.

Nota est ipsum verbū totius compositionis.

VErbum autem est, quod consignificat tēpus, cuius pars nihil significat seorsum,& est semper eorum,quæ de altero prædicantur, nota. Dico aūt quod consignificat tempus. vt valetudo q dem nomen est: valet vero verbum,consignificat.n. nunc esse:& semper eorū quæ de altero dicuntur nota est,vt eorum quæ de subiecto vel in subiecto sūt. Non valet autem & non laborat non verbū dico. Cōsignificat.n.tempus & semper de aliquo est. Differentiæ aūt huic nomen positum non est,sed infinitum verbum sit:qm̄ similiter in quolibet est,& quod est,& quod non est Similiter aūt & valebit & valebat non verbum est,sed casus verbi. Differunt autē a verbo,ꝙ hoc quidem præsens consignificat tēpus, illa vero,id quod circūcirca est. Ipsa igitur ẜm se dicta verba nomina sunt,& significant aliquid: constituit.n.qui dic intellectū,& qui audit, quiescit,sed si est,vel non est nondum significat. neq;.n.signum est rei,esse vel non esse, neq; si ipsum ens dixeris nudū ipsum enim nihil est,consignificat autem compositionem quandā,q̄ sine compositis nō est intelligere.

**a. l. neq; si ens dixeris ipm per seipm nudum.*

Verbum

Verbum est quod consignificat tempus, cuius pars nihil significat seorsum, & est semper eorum, quæ de altero prædicantur nota. Non valet, non laborat, verba minime sunt, sed verba infinita. Valebit, & valebat non verba, sed verba obliqua sunt.

De oratione: enunciatione, vna pluri: de affirmatione & negatione, & contradictione. Cap. IIII.

ORatio autem est vox significatiua, cuius partium aliqua significatiua est separata, vt dictio, sed non vt affirmatio, * vel negatio. vt homo aliquid significat, sed non quod est, aut nō est, sed erit affirmatio vel negatio, si quid additū fuerit. Sed non hoīs syllaba vna. neq;.n. in eo, qđ est sorex, rex significat, sed vox nunc est solū. In duplicibus vero significat quidē aliquid, sed non ſm se, quemadmodū dictū est. * Est aūt oratio oīs quidem significatiua, non aūt sicut instrumentū: sed quemadmodū dictum est, ſm placitum. Enunciatiua vero non oīs sed in qua verum vel falsum est. non autem in omnibus inest. vt deprecatio oratio quidē est, se neque vera, neque falsa. Cæteræ igiť relinquantur. Rhetoricæ.n. vel Poeticæ conueniētior est ꝯsideratio: enūtiatiua vero præsentis est speculationis. Est aūt vna prima oratio enunciatiua affirmatio, deinde negatio aliæ vero oēs ꝯiunctione vna. Necesse est aūt oēm enunciatiuā orationē ex verbo esse, vel ex casu verbi. et.n. hominis ratio, si non addatur aut est, aut fuit, aut erit, aut aliqui hmōi, nondū oratio enunciatiua est. Qm̄ vnū quiddā est, & non multa. aīal gressibile bipes. non.n. eò ꝙ propinquæ partes dicunť, vna erit est aūt alterius hoc tractare negotij. Est autem vna oratio enunciatiua, quæ vnū significat, vel coniunctione vna: plures aūt, quæ plura, & non vnū vel inconiunctæ. Nomen igiť, vel verbum dictio sit solū: qm̄ non est dicere sic aliquid significantem, voce vt enunciare: vel aliquo interrogante, vel non, sed ipso

**Alii cod. carent eo verbo, vel negatio.*

**a.l. addit in superioribus.*

Vide. 7. & 8. met.

sponte proferente. Harũ aũt hæc quidẽ simplex est enũtiatio, vt aliquid de aliquo, vel aliquid ab aliquo hæc aũt ex his composita, velut oratio quædam iam cõposita. Est aũt simplex enunciatio, vox significatiua de eo, quod est aliquid, vel non est, quemadmodũ tempora diuisa sunt. Affirmatio vero est enunciatio alicuius de aliquo. Negatio vero enunciatio alicui⁹ ab aliquo. Qm̃ aũt enunciare est, & qđ est, non esse: & quod non est, esse: & qđ est, esse: & quod non est, nõ esse: & circa ea, quæ extra præsens tẽpus sunt, silr: omne vtiq; ꝯtingit qđ quis affirmauerit, negare, & qđ quis negauerit, affirmare. Quare manifestum est ꝙ oĩ affirmationi opposita est negatio, & oĩ negationi, affirmatio. Et sit hoc ꝯdictio, affirmatio & negatio oppositæ. Dico aũt opponi eiusdem de eodem, non autem æquiuoce, & quæcunq; cætera talium cõtra sophisticas determinauimus importunitates.

De affirmatione et negatione.

Diuiditur Enunciatio secundum notam quantitatem, & variæ illarum describuntur oppositiones: De illarum item veritate & falsitate regulæ ponuntur: & demum quæ nam vna sit affirmatio & negatio determinatur. Cap V.

SECTIO *secunda secundũ Græcos.*

QVoniã aũt sunt hæ quidẽ rerũ vles: illæ vero singulares. Dico aũt vle, qđ in pluribus prędicari natũ est: Singulare vero qđ nõ: vt hõ quidẽ vlium est, Callias vero eorũ, quæ sunt singularia) necesse est ẽt enũciare, ꝙ inest aliqđ aut nõ: aliqñ quidẽ alicui eorũ, quæ vlia sunt, aliqñ aũt eorũ quæ singularia* sunt. Si ergo in vli vlr enũciet quis, * qđ est, aut nõ est, ꝯrię enunciationes erũt Dico, aũt in vli enunciare vlr: vt oĩs hõ albus est, nullus homo albus est. Qñ aũt in vlibus, non vlr autẽ, * non sunt contrariæ: quæ aũt significantur, est esse aliqñ contraria. Dico autẽ non vlr enuntiare in ijs quæ vlia sunt, vt est albus homo, nõ est albus homo:

** a l. sunt siquidem vniuersali*
** a.l. quod est aliquid aut nõ erũt hæ contraria enũciationes.*
** a.l. hæ q.*

cum

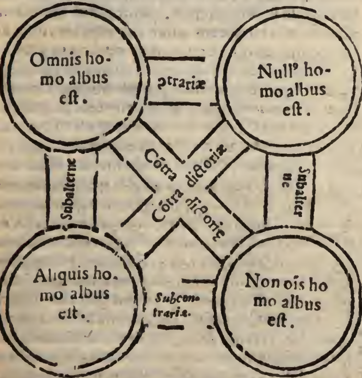
cũ.n.vle sit hõ,non vlr vtić enunciatione. oĩs nanq; non vle significat,sed ꝙ vlr.In eo vero, ꝙ prædicatũr vle,id quod est vlr prædicare,non est verũ. Nulla.n affirmatio vera erit,in qua cum vle sit prædicatum,vlr prædicatur:vt est omnis homo, omne aĩal. Opponi aũt affirmationem negationi dico contradictoriæ,quæ vlr significat eidem, ꝙ non vlr.vt omnis homo albus est,non omnis homo albus est: nullus hõ albus est,aliquis homo albus est.Cõtrariæ vero vlem affirmationé,& vniuersalem negationem.* vt omnis homo iustus est, nullus homo iustus est.

dem non sunt contrariæ.

**a.l.vt oĩs homo alb' est, nullus homo a b' est.*

Figura, qua opposita enunciationes describuntur.

De regulis oppositorũ propõnum.

QVOCIRCA has quidẽ impossibile est simul esse veras: his vero oppositas: contingit aliqñ in

eodem simul esse veras: vt non omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunque igitur cõtradictiones vniuersalium sunt vlr, necesse est alterã esse veram vel falsam & quæcunq; in singularibus sunt: vt est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcunque autem in vniuersalibus quidem, non vniuersaliter autem, non semper hæc quidem vera est, illa vero falsa est. simul enim verum est dicere, ꝙ est homo albus & quòd non est homo albus & est homo pulcher, & non est homo pulcher. si enim turpis est, non est pulcher. & si fit aliquid, non est. Videbitur autem subito inconueniens esse: idcirco quoniam videtur significare idem, hoc, non est homo albus, & hoc, nullus homo est albus. hoc autem neque idem significat, neque simul necessario. Manifestum est autem quòd vna negatio vnius affirmationis erit. hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & ab eodem vel ab aliquo singularium, vel ab aliquo vniuersalium: vt vniuersaliter, vel vt non vniuersaliter. dico autem vt est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem*aliud aliquid ab eodẽ, vel ab alio idẽ, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic vero quæ est, omnis homo albus est, illa quæ est, non omnis homo albus est. illi vero quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est. illi autem quæ est, est homo albus, illa quæ est, non est homo albus. Quòd igitur vna affirmatio vni negationi opponitur contradictorie, & quæ sunt hæ, dictum est. & quòd contrariæ aliæ: & quæ sunt illæ dictũ est & ꝙ non omnis vera vel falsa contradictio, & quare, & quando vera vel falsa. Vna autem affirmatio & negatio est, quę vnum de vno significat, vel cum sit vle vniuersaliter, vel non similiter. vt omnis homo albus est non omnis homo albus est. est homo albus, non est homo albus. nullus homo albus est, aliquis homo

**a.l. aliud vel ab alio idem non eodem.*

De affirmatione et negatione vna.

homo albus est:si album vnũ significat, Si vero duobus vnum nomen positum est, ex quibus non est vnum, non est vna affirmatio, neque vna negatio: vt si quis ponat hoc nomen tunica homini & equo: qđ tunica alba est, hæc non est vna affirmatio, nec vna negatio. Nihil enim differt hoc quam dicere quod est homo * equus, albus. hoc autem nihil differt quam dicere, est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significant, & sunt plures, manifestũ est ꝙ & prima vel multa vel nihil significat. neq;.n. est aliquis homo equus. Quare nec in his necesse est hanc contradictionẽ veram, illam vero falsam esse.

*a. l dicere est homo & equus albus.

De futurorum contingentium contradictione. Cap. VI.

IN his ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, vel negationem veram esse vel falsam. Et in vniuersalibus quidem vt vniuersaliter semper hanc quidem veram, illam vero falsam esse, & in ijs, quæ singularia, sunt quemadmodum dictũ est. in vniuersalibus autem quæ non vniuersaliter dictæ sunt, non necesse est. dictum est autem & de his. In singularibus vero & futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio & negatio vera vel falsa est: & omne necesse est esse, vel non esse* quare si hic dicat futurum esse aliquid: ille vero non futurum dicat hoc ipsum. manifestum est, quòd necesse est verum dicere alterum ipsorum: si omnis affirmatio vel negatio vera vel falsa est. vtraque enim non erunt simul in talibus. Nam si verum est dicere, quòd albũ vel non album, necesse est esse album vel non albũ, & si est album vel non album, verum erat affirmare vel negare. & si non est, falsum dicit: & si falsum dicit, non est. Quare necesse est semper affirmatio-

his quę uid
*a.l.si.n.

mationem aut negationem veram esse vel falsam. Nihil igitur neque est, neque fit, nec a fortuna, nec vtrumlibet contingit, neque erit, neque non erit: sed ex necessitate omnia, & non vtrumlibet contingit. aut enim qui dicit verus est, aut qui negat. similiter enim vel fieret, vel non fieret. quod enim vtrumlibet contingit nihil magis sic vel non sic se habet vel habebit. Amplius autem, si est album nũc, verum erat dicere prius, quòd erit album. quare semper fuit verum dicere quodlibet eorum, quæ facta sunt, quod est, vel erit. si autem semper verum fuit dicere, quòd est vel erit, non potest hoc non esse, vel non futurum esse, quod autem non potest non fieri, impossibile est non fieri: & quod impossibile est non fieri, necesse est fieri: omnia igitur quę futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur vtrumlibet contingit, neque a fortuna erit. * nam, si a fortuna, non ex necessitate. At vero nec quod neutrum verum est dicere contingit: vt quòd neque erit, neque non erit. Primum enim cum sit affirmatio falsa, negatio non vera erit: & cum hæc falsa sit, contingit affirmationem non veram esse. Et ad hæc, si verum sit dicere, quòd album est simul & magnum, oportet esse vtrunque. si vero erit cras, oportet fore cras. si autem neque erit, neque non erit cras, non erit vtrumlibet contingit, vt est nauale bellũ: oporteret enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc sunt, & huiusmodi alia: si quidem omnis affirmationis & negationis, aut in vniuersalibus dictis, vt vniuersaliter, vel in ijs, quæ sunt singularia, necesse est oppositarũ, hanc quidẽ veram esse, illã vero falsam. nihil autem vtrumlibet contingit, esse in ijs, quæ fiunt, sed omnia esse & fieri ex necessitate.

** a. l. sed oĩa ex necessitate.*

Quare neque consultare oportebit, neque negotiari: quòd si hoc quidem facimus, erit hoc: si vero

non

non hoc, non erit hoc. Nihil enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere hoc futurum esse, illum vero non dicere. quare ex necessitate erit vtrumlibet eorum quod ab ipso verum erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionem, vel non dixerint, manifestum enim, quòd sic se habent res, etiam si non hic quidẽ affirmauerit quid, ille vero negauerit. non enim ꝓpter negare vel affirmare erit. vel non erit, nec in decies millesimum annum, magis quam in quantolibet tempore. Quare, si in omni tempore sic se habebat, vt alterum vere diceretur, necesse erat hoc fieri: & vnumquodque eorum quæ fiunt semper sic se habebant, vt ex necessitate fieret. si enim vere dixit quis quod erit, non potest non fieri: & quod factum est, verum erat dicere semper, quòd erit, si itaque hæc impossibilia sunt: videmus enim esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus, atq; aliquid agimus: & quòd est omnino in ijs, quæ non semper actu sunt, possibile esse, & non esse similiter in quibus vtrunque contingit & esse, & non esse, quare & fieri, & non fieri: & multa nobis manifesta sunt sic se habentia: vt quod hanc vestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur, similiter autem & non incidi possibile est, non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi: quare & in alijs generationibus, quæ secundum huiusmodi potentiam dicuntur: manifestum igitur est, quòd non omnia ex necessitate vel sunt, vel fiunt: sed alia quidem vtrumlibet contingit, & nihil magis affirmatio, quam negatio erat vera vel falsa: alia vero magis quidem, & vt in pluribus, alterum, nihilominus contingit fieri & alterum, alterum vero minime. Igitur esse quod est, quando est, & non esse quod non est quando non est, necesse est, sed non omne quod est, ne-

est,necesse est esse,nec quod non est,necesse est non esse.non enim idem est,omne quod est,necessario esse quando est,& simpliciter necessitate esse. similiter autem & in eo quod non est. Sed & in contradictione eadem ratio est.esse quidem vel non esse omne necesse est, & futurum esse vel non: non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium: dico autẽ vt necesse est futurum esse bellum nauale cras, vel non futurum esse: non tamen fieri cras bellum nauale necesse est,neque non fieri: fieri tamen, vel nõ fieri necesse est.Quare cum similiter orationes veræ sint,quemadmodum & res,manifestum est, quòd quæcunque sic se habent,vt sint vtrumlibet contingit,& contraria suscipiant,necesse est similiter se habere & contradictionem.quod contingit in ijs, quæ non semper sunt, vel non semper non sunt. horum enim necesse est alteram partem contradictionis veram esse vel falsam,non tamen hanc, vel illam, sed vtrumlibet contingit: & magis quidem veram alteram,non tamen iam veram vel falsam.Quare manifestum est, quòd non est necesse omnis affirmationis,vel negationis oppositarum,hanc quidem verã, illam autem falsam esse. non enim quemadmodum in ijs quæ sunt sic se habent & in ijs quæ non sunt quidem,posibilibus tamen esse vel non esse,se quẽadmodum dictum est.

Perihermenias Liber primus

FINIS.

ARISTO-

ARISTOTELIS PERIHERMENIAS LIBER II.

SVMMA LIBRI I.

De infiniti enunciationibus. De earum vnitate & pluralitate. De coniunctis, & diuisis prędicationibus. De modalium constitutione, Quæ demum enunciationum magis contrariæ sint.

De enunciationibus infinitis cuiusuis generis & earum oppositionibus, & consequentijs. Quod nomina item & verba trāspoſita idē significent ostendit. Caput primum.

QVONIAM autem est aliqd. de aliquo affirmatio significās hoc autem vel nomen est, vel innominatum, vnum autem oportet esse & de vno id, quod est in affirmatione: nomen autem dictum est, & innominatū prius: (non homo.n.nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: vnum enim significat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum & non valet, non verbum) *sed infinitum verbum erit, igitur omnis affirmatio & negatio vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Sine verbo autem nulla affirmatio vel negatio est. est enim vel fuit, vel erit, vel fit, vel quæcūq; alia huiusmodi verba ex ijs sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tempus. Quare prima erit affirmatio, & negatio,

* *a.l. verbum dici addit.*

negatio, est homo, non est homo: deinde, est non homo: non est non homo. Rursus, est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs, quæ extrinsecus sunt téporibus eadem ratio est.

SECTIO tertia apud Græcos.

Quando autem est, tertium adiacens prædicatur dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, vt est iustus homo, est tertium, dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt illæ, quarum duę quidem ad affirmationé & negationem se habebunt secundum cõsequentiã, vt priuationes: duæ vero minime. Dico autem q est, * aut iusto adiacebit, aut non iusto: quare etiã negatio. quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex ijs, quæ subscripta sunt.

* a.l. dico autẽ quòd est hic.

Et iustus homo, huius negatio est, non est iustus homo: est non iustus homo, huius negatio est, nõ est non iustus homo. est enim hoc in loco, & non est, iusto & non iusto adiacebit. Hæc igitur, quemadmodum in resolutorijs dictum est, sic sunt ordinata. Similiter autem se habebũt & si vniuersaliter nominis sit affirmatio. vt omnis est homo iustus negatio huius, non omnis est homo iustus: omnis est homo non iustus, non omnis est homo non iustus. Tamen non similiter angulares veras esse contingit. contingit autem aliquando.

In fine primi priorũ.

Indefinitarum Enuntiationum dispositio accepta ex fine primi libri Priorum.

Simplices.

Simplex affirmatiua.	Simplex negatiua.
A. Homo iustus est.	C. Homo iustus non est.

Priua-

Priuatoriæ.

Negatio. Affirmatio.

C. Homo iniuſtus non eſt. A. Homo iniuſtus eſt.

Infinitæ.

Negatio. Affirmatio.

C. Hõ non iuſtus non eſt. A. Homo nõ iuſtus eſt.

Diſpoſitio Enunciationum vniuerſalium, & particularium.

Simplices.

Affirmatio vniuerſaliter. Negatio particulariter.

A. Omnis hõ iuſtus eſt. C. Nõ omnis hõ iuſtus eſt.

Priuatoriæ.

Negatio vninerſaliter. Affirmatio vniuerſaliter.

Non oĩs hõ iniuſtus eſt. Oĩs homo iniuſtus eſt.

Infinitæ.

Negatio particularis. Affirmatio vniuerſaliter.

Non oĩ hõ non iuſtus eſt. Omuis hõ nõ iuſtus eſt.

Quem-

Quemadmodum ordinate sunt hę enunciationes de subiecto finito, Eodem modo fieri possunt de subiecto infinito, addendo negationem termino homini, hoc tamen notabis quòd.

Literæ { A. Antecedens / C. Consequens } Significat.

HAE igitur duæ oppositæ sunt mutuo. Aliæ autem duæ ad non homo, quasi ad subiectum aliquod additum; vt est, iustus non homo: nõ est iustus non homo. est non iustus non homo: nõ est non iustus non homo. plures aũt his nõ erunt oppositiones. Hæ aũt extra illas, ipsæ ẽm se erunt, vt nomine vtentes eo, ꝙ est non homo. In quibuscunq; aũt est non conuenit, vt in eo ꝙ est sanũ esse, & ambulare, in ijs idem facit sic positum, ac si est adderet, vt est. sanus est omnis homo: non sanus est omnis homo. sanus est omnis non homo: non sanus est oĩs non homo. non enim dicendum est non omnis homo, sed non, negationem. n. ad id, quod est homo, addẽdum est. omnis. n. non vl'e significat, sed ꝙ vniuersaliter. Manifestum est aũt ex eo quod est, valet homo, non valet homo: valet non homo, non valet nõ homo. hæc. n. ab illis differunt, eo ꝙ vniuersaliter nõ sunt. quare omnis vel nullus nihil aliud consignificat, quam ꝙ vniuersaliter de nomine vel affirmationẽ, vel negationẽ. ergo & reliqua eadẽ oportet apponi. Q̃m vero contraria est negatio ei quæ est, omne est aĩal iustũ, illa quæ significat, ꝙ nullũ est aĩal iustum. hæ quidem manifestũ est, ꝙ nũquam erũt neq; veræ simul, neq; in eodẽ: his vero opposite, erũt aliqñ vt non oẽ aĩal iustum est, & est aliqđ aĩal iustũ. Sequunt vero & hæ, eam quidem quæ est, oĩs est homo nõ iustus, hæc, nullus homo est iustus.* Illã vero, est non

a. l. illam vero quæ ẽ aliquis est hõ iniustus opposita q̃ non oĩs hõ est nõ iust

non omnis homo non iustus, opposita, quod est aliquis homo iustus. necesse est enim aliquem esse. Manifestum est autem etiam quod in singularibus si verum est interrogatum negare, quòd & affirmare verum est. vt, putásne Socra. sapiens est? non Socrates igitur est non sapiens. In vniuersalibus vero non est vera, quæ similiter dicitur: vera autem negatio est. vt putásne, omnis homo sapiens est? non. omnis igitur homo non sapiens est. hoc enim falsum est. sed non, igitur omnis homo sapiens est, verum est. hæc enim opposita est: illa vero contraria. Quæ vero secundum infinita contraiacentes sunt nomina & verba, vt in eo quod est non homo, vel non iustus, quasi negationes sine nomine & verbo esse videbuntur, sed non sunt. Semper enim vel veram vel falsam esse necesse est negationem: qui vero non homo dixit, nihil magis quam qui dicit homo, sed etiam minus verus vel falsus fuit, nisi aliquid addatur. Significat autē est omnis non homo iustus, nulli illarum idem, nec huic opposita, quæ est, non est omnis non homo iustus. ea vero quæ est, omnis non iustus non homo est, illi quæ, est, nullus est iustus non homo, idem significat. Transposita vero nomina & verba idem significant: vt est albus homo, & est homo albus. Nam, si hoc non est, eiusdem multæ erunt negationes. sed ostensum est, quòd vna vnius est. Eius enim, quæ est, est albus homo, negatio est, non est albus homo. eius autem, quæ est, est homo albus, si non eadem est ei quę est, est albus homo, erit negatio, vel ea quæ est, non est non homo albus, vel ea quæ est, non est homo albus. Sed altera quidem est negatio ea quæ est, non est non homo albus, eius, est non homo albus, altera vero * eius quæ est, est albus homo.. quare erunt duæ vnius. Quod igitur transposito nomine & verbo eadem fit affirmatio & negatio, manifestum est.

*a. l. negatio eius quę est, est non homo albus, altera vero.

De vnitate ac pluralitate enunciationū. Quo item Pacto veritas & falsitas a parte prædicati in eis reperiatur ostendit. Cap. II.

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, nisi sit vnum aliquid qđ ex pluribus significat̃, non est affirmatio neq; negatio vna. Dico aūt vnum, non si vnum nomē positum sit, non sit aūt vnum aliquid ex illis. vt homo est fortasse & animal, & pipes, & mansuetum, sed ex his vnum fit. ex albo autem & homine & ambulare non est vnum. Quare nec si vnū aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio vna: sed vox quidē vna, affirmationes vero multæ. nec si de vno ista: sed sit̃r multæ. Si ergo dialectica interrogatio rñsionis est petitio, vel propositionis, vel alterius partes contra dictionis: propositio vero ꝯdictionis est vnius pars, non erit vna responsio ad hæc. neq;.n. interrogatio vna neq; ēt sit si vera dictū est aūt de his in Top. Simul aūt manifestum est, ꝙ nec hoc ipsum quid est, dialectica interrogatio est. oportet.n. datū esse ex īterrogatione, eligere, vtrā velit contradictionis partem enunciare: sed oportet interrogationem determinare, vtrum hoc sit homo, an non hoc. Quoniam vero hæc quidem prædicantur composita, vt vnum omne prædicatum fiat, eorum quæ extra prædicantur: alia vero non: quæ est dr̃ia? De hoīe.n. verū est dicere, & extra aīal, & extra bipes: & hæc vt vnū: & hoīem, & album, & hæc vt vnum. sed non si coriarius est, & bonus: etiam coriarius bonus. Si.n. quoniam vtrunq; verum * esse oportet & simul vtrunq; multa inconuenientia erunt. De hoīe.n & hominem verum est dicere & album: quare & omne. rursus si album ipsum & oē: quare erit homo albus albus, & hoc in infinitū. & rursus musicus albus ambulans. & hæc eadē frequenter implicita in infinitū. Amplius. Si So-

[Margin: 8. Topic.]

[Margin: σκυτεύς *a.l. Quare non si alterum verum.]

Si Socrates, Socr. est. & homo: & Socr. Socrates homo & si homo & bipes, erit homo bipes. Quòd igitur si quis simpliciter * dicat cōplexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestū est. Quemadmodum aūt ponendum est, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunq; sm accidens dicunt, vel de eodē, vel alterū de altero, hæc non erunt vnum. vt homo albus est, & musicus. sed non est vnū album & musicū. accidentia.n. sunt vtraq;. Nec si album, musicum verum est dicere, tñ non erit album musicum vnum aliquid: sm accidens.n. album musicum. quare non erit album musicum cū aliquid. quo circa nec coriarius bonus simpliciter, sed aīal bipes. non.n. sm accidēs. Amplius. Nec quęcunq; insunt in altero. quare neq; album frequenter: neq; homo, homo aīal est vel bipes. insunt.n. in hoīe aīal & bipes. Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: vt aliquem hominē hoīem, aut aliquē albū hoīem, hoīem album. non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorū insit, qđ consequitur contradictio, non verum, sed falsum est: vt hoīem mortuum, hominem dicere. Quando aūt non insit, verum. * Aut quando insit quidem semper non verum est: quando vero non insit, non semper verum est. vt Homerus est aliquid, vt poeta, verum igitur est? an non: secundum accidens enim prædicatur est, de Homero (quod enim est poeta) sed non secundum se prædicatur de Homero, ipsum est. Quare in quibuscunque præditionibus neque contrarietas inest, si diffinitiones pro nominibus dicantur, & secundum se prædicentur, & non secundum accidens, in his aliquid & simpliciter verum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est verum dicere esse aliquid. opinio enim eius est, non quod est, sed quod non est.

* a. l. simpliciter & vt contingit dicat.

* a. l. semper verū.

De enunciationibus modorum, Possibilis, Cõtingentis, Impossibilis, & necessarij. C. III.

SECTIO *quarta apud Graecos.*

His vero determinatis considerandũ est, quẽadmodum sese habent negationes & affirmationes ad seinuicẽ, quæ sunt de possibili esse & non possibili, & de ꝯtingenti & non contingẽti, & de impossibili & necessario. habent. n aliquas dubitationes. Nã si eorum, quæ cõplectuntur, illæ sunt sibi inuicem oppositæ ꝯdictiones, quæcunque ẽm esse, & non esse disponunt, vt eius quæ est, esse hoĩem, negatio est, non esse hoĩem, non ea quæ est, esse non hoĩem: & eius quę est, esse albũ hoĩem, ea quæ est, nõ esse albũ hoĩem, sed non ea quæ est, esse non album hoĩem (si. n. de oĩ aut affirmatio, aut negatio est, lignũ erit verũ dicere esse non albũ hoĩem,)* q; si hoc modo & in quibuscunq; esse non addit, idem faciet quod pro esse dr̃. vt eius quæ est, homo ambulat, nõ hæc, ambulat non homo negatio erit, sed hæc, non ambulat homo, nihil n. differt dicere hoĩem ambulare, vel hoĩem ambulantẽ esse. Quare, si hoc modo vbiq;, & eius quæ est, possibile esse, negatio erit possibile non esse, sed non ea quæ est, non possibile esse. Videtur aũt idẽ posse & esse non esse. omne. n. qđ est possibile diuidi vel ambulare, & non ambulare, & non diuidi possibile est. Ratio aũt est: qm̃ oẽ quod sic possibile est, non semper in actu est. quare inerit ipsi etiam negatio, potest. n. & non ambulare quod est ambulatiuum, & non videri quod est visibile. at vero impołe est de eodem oppositas veras esse affirmationes & negationes. non igĩ eius, quæ est possibile esse, negatio est hæc, possibile nõ esse. Cõtingit . n. ex his, aut idem affirmare & negare simul de eodem, aut non ẽm esse vel non esse, quæ apponuntur fieri affirmationes & negationes. si ergo illud impossibile est hoc erit magis eligendum. est igĩ negatio

a. l. quod inconueniens est.

gatio, quæ eſt, poſsibile eſſe, ea quæ eſt, non poſsibile eſſe, ſed non ea quæ eſt, poſsibile non eſſe. Eadem quoq; ratio eſt, & in eo ꝙ eſt ꝯtingens eſſe, etenim negatio eius eſt, non ꝯtingens eſſe. & in alijs quoq; ſimili modo, vt in neceſſario, & impoſsibili. Fiunt.n. quẽadmodũ in illis eſt & non eſſe appoſitiones, ſubiectæ vero res, hoc quidem albũ, illud vero homo, eodem quoq; modo hoc in loco, eſſe quidem & nõ eſſe, vt ſubiectũ ſit, poſſe vero & contingere appoſitiones ſunt, determinantes (quemadmodum in illis eſſe & non eſſe) veritatem & falſitatem, ſimiliter hæ in eo quod eſt, eſſe poſsibile & eſſe non poſsibile. Eius vero quæ eſt, poſsibile nõ eſſe, negatio eſt, non ea quæ eſt, non poſsibile eſſe, ſed ea quæ eſt, nõ poſſibile nõ eſſe. & eius quæ eſt, poſſibile eſſe, nõ ea quæ eſt, poſsibile nõ eſſe, ſed ea quæ eſt, nõ poſsibile eſſe. quare & ſequi ſeſe inuicẽ videbunt, poſsibile eſſe, & poſsibile nõ eſſe. idẽ.n. poſsibile eſſe & nõ eſſe nõ.n. ꝯdictiones ſunt ſibi inuicem hmõi poſsibile eſſe, & poſsibile non eſſe. Sed poſsibile eſſe, & non poſsibile eſſe nunq̃ ſimul in eodem vera ſunt. opponũtur.n. neq; ea quæ eſt, poſsibile non eſſe, & non. poſsibile non eſſe, nunquam ſimul in eodem veræ ſunt. Similiter aũt, & eius quæ eſt, neceſſariũ eſt eſſe, negatio non eſt ea quæ eſt, neceſſarium non eſſe, ſed ea quæ eſt, non neceſſariũ eſſe. eius vero quæ eſt, neceſſariũ non eſſe, ea quæ eſt, non neceſſariũ nõ eſſe. & eius q̃ eſt, impoſsibile eſſe, non eſt ea quæ eſt, impoſsibile nõ eſſe, ſed hęc, nõ ĩpoſsibile eſſe. eius vero quæ eſt impoſsibile non eſſe, ea quæ eſt, nõ impoſſibile non eſſe. Vniuerſaliter vero (quẽadmodũ dictũ eſt) eſſe quidem & nõ eſſe oportet ponere quemadmodum ſubiecta, negationem vero & affirmationem hæc facientem, ad eſſe & non eſſe apponere. & has oportet putare eſſe oppoſitas dictiones, poſsibile, & nõ poſsibile, ꝯtingens, nõ contingens, impoſsibile, non

impoſsibile: neceſſarium, non neceſſariũ: verũ non verum. Cõſequentiæ vero ſm rõnem fiunt, cũ ita po nuntur. illã.n. quæ eſt, poſſe eſſe, ſequitur ea quæ eſt, contingit eſſe: & hæc conuertitur illi, & non impoſſe eſſe, & non neceſſariũ eſſe. illã vero quæ eſt, poſsibile nõ eſſe, & ꝯtingẽs non eſſe, ea quæ eſt, nõ neceſſe non eſſe, & nõ ĩpoſsibile non eſſe. illã aũt quæ eſt, non poſsibile eſſe, & nõ contingens eſſe, ea quæ eſt impoſsibile eſſe, & neceſſe nõ eſſe. illã vero quæ eſt, non poſsibile nõ eſſe, & non ꝯtingens non eſſe, ea q̃ impoſsibile non eſſe, & neceſſarium eſſe. ꝯſideretur autem ex ſubſcriptione, quemadmodum dicimus.

Modalium enunciationum conſequentiæ: quatuor ordinibus diſtributæ ex aliorum ſententia.

Ordo. I.		Ordo. III.	
Antece.	Poſsibile eſſe Cõtingẽs eſſe	Nõ poſſe eſſe Nõ ꝯtĩgẽs eẽ	Ãtes.
Cõſeq̃n.	Nõ impſſẽ eſſe Nõ neçariũ eẽ	Impoſſe eſſe Neẽiũ nõ eẽ	Seq̃n.

Ordo. II.		Ordo. IIII.	
Antece.	Poſſe non eſſe Cõtig. nõ eẽ.	Nõ poſ. ñ eẽ. Nõ ꝯtĩg ñ eẽ	Ãnce.
Seq̃ntes	Nõ ĩpſſe ñ eẽ. Nõ neçr. ñ eẽ	Impſſe ñ eſſe Neẽariũ eſſe.	Seq̃n.

Hæ igitur impoſsibile, & non impoſsibile, eam quæ eſt contingens & poſsibile, & non ꝯtingens, & non

non possibile sequuntur quidem contradictorie:sed conuersim.eam enim quæ est possibile esse, negatio impossibilis sequitur,quæ est,non impossibile esse, negationẽ vero affirmatio.nã illã,non poſe esse, ea quæ est impossibile esse.affirmatio.n.est impossibile esse:non impossibile vero negatio.Necessariũ vero quemadmodũ se habet,considerandũ est. Manifestum est.n.* ꝙ non eodem modo se habet, sed contrariæ sequuntur,contradictorie aũt sunt extra. non .n.est negatio eius quæ est necesse non esse, ea quæ est non necesse esse : cõtingit.n.veras esse vtrasq; in eodẽ qđ.n est necessariũ non esse,non est necessariũ esse Causa aũt huius est,cur non sequit̃ necessarium similiter cæteris:qm̃ contrarie,impossibile esse, necessario redditur idẽ valens . nam quod impossibile esse,necesse hoc,non quidem esse,sed potius nõ esse. qđ vero impossibile non esse, hoc necessarium esse. quare si illa similiter sequuntur possibile,& nõ possibile:hæc econtrario:qm̃ non significant idẽ necessariũ & impossibile:sed(quẽadmodũ dictũ est)ꝯuersim.An certe impossibile est sic poni ꝯdictiones necessarij.Nã qđ necessariũ esse,possibile esse. nã si nõ negatio consequet̃: necesse.n.est aut affirmare aut negare,quare si non possibile esse , impossibile esse igit̃ impossibile esse,qđ necesse esse:qđ est inconueniens.At vero illã quæ est,possibile esse, non impossibile esse,sequitur:hanc vero,ea quæ est, non necessariũ esse quare contingit qđ necessariũ esse non necessariũ esse:qđ est inconueniens.At vero neq; necessarium esse,sequit̃ eã quę est,possibile esse,neque ea quæ est,necessariũ non esse.Illi.n.vtraq; cõtingit accider̃,harũ aũt vtralibet vera fuerit,nõ erũt illa vera:simul.n.possibile esse,& non esse . si vero necesse esse vel nõ esse,non erit vtrunq; possibile . relinquit̃ ergo non necessariũ non esse,sequi eã quæ est possibile esse.Hæc.n.vera est & de necesse esse:hæc enim

*a.l. Manifestũ est autem.

fit contradictio eius quę ſequitur illam quæ eſt, nõ poſsibile eſſe. illam enim ſequitur ea quæ eſt, impoſſibile eſſe, & neceſſe non eſſe, cuius negatio eſt, nõ neceſſe non eſſe. Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecundum prædictum modum: & nihil impoſsibile contingit ſic poſitis.

Modalium propoſitionum conſequentiæ ſecundum ſententiam Ariſtotelis.

	Ordo. I.		Ordo. II.	
		Contrariæ		
Ãnced.	Poſsibile eſſe Cõtingẽs eẽ.	ꝯdictio	Poſe nõ eſſe Cõtig. nõ eẽ	Ãnced.
Seq̃ntes	Nõ ĩpoſe eſſe Nõ neẽ ñ eẽ	Contra. ꝯdictio	Nõ ĩpſe ñ eẽ Nõ neċm eẽ	Seq̃ntes

	Ordo. III.		Ordo. IIII.	
Ãnced.	Nõ poſe ñ eẽ Nõ ꝯtĩg. ñ eẽ.	ꝯdictio Contra.	Nõ poſe eſſe Nõ ꝯtĩg. eſſe	Ãnced.
Seq̃ntes	Impoſe nõ eẽ Neceſſariũ eẽ	ꝯdictio Contra.	Impoſe eſſe. Neċm nõ eẽ.	Seq̃ntes

Dubitatio. DVBITABIT autem aliquis, ſi illam quę eſt, neceſſarium eſſe, ea quæ eſt, poſsibile eſſe ſequitur. Nã ſi nõ ſeq̃t, ꝯdictio ſequetur quæ eſt, nõ poſsibile eſſe. Et ſi quis, hanc nõ eſſe dicat contradictionem, neceſſe eſt dicere poſsibile non eſſe: quæ vtræque falſæ ſunt de neceſſe eſſe.* At vero rurſus idem videtur eſſe poſſibile incidi & nõ incidi, & eſſe & non eſſe:

**al. le. eſſe quare ad neceſſariũ eſſe poſſibile eſſe ſequitur.*

esse: quare erit necesse esse, contingens nō esse. hoc autem falsum est. Manifestum est autem, ꝙ non omne posibile vel esse vel ambulare, etiam opposita potest: sed est in quibus non sit verum. primum quidem in ijs, quæ non secundum rationem possunt. vt ignis calefactiuus est, & habet vim irrationalē. Quę igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorum sunt. irrationales vero non omnes, sed (quemadmodū dictum est) ignē non est possibile calefacere, & non: neque quæcunque alia semper agunt. alia vero possunt & secundū irrationales potestates simul opposita suscipere: sed hoc huius gratia dictum est: quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quæcunque secundum eandem speciem dicuntur. Quædam vero potestates æquiuoce sunt, possibile enim nō simpliciter dicitur. sed hoc quidem, quoniam verū est quod in actu est, vt possibile ambulare, quoniā ambulat iam, & omnino possibile esse, quoniā iam est in actu quod dicitur esse possibile, illud vero, quoniā actu esse posset, vt possibile ambulare, quoniam ambulare posset. & hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa vero & in imobilibus. vtrūque vero verum est dicere, possibile ambulare, vel esse, & quod ambulat & actu est, & ambulatiuum. Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, alterum autem verum est. Quare quoniam partem vniuersale sequitur, illud quod ex necessitate, consequetur posse esse, sed non omne. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est, omnium vel esse, vel non esse, & alia, quemadmodum horum cōsequentia, considerare oportet.

Conse-

Consequentiæ modalium ad ipsum necessarium.

Ordo. I.	Ordo. II.
Necessarium esse.	Non necessarium esse
Non possibile non esse.	Possibile non esse
Non conting. non esse.	Contingens non esse
Impossibile non esse.	Non impossibile esse

Ordo. III.	Ordo. IIII.
Necessarium non esse	Non necessariũ non esse
Non possibile esse	Possibile esse
Non contingens esse	Contingens esse.
Impossibile esse	Non impossibile esse.

MANIFESTVM est aũt ex ijs quæ dicta sunt, ꝙ id qđ ex necessitate est, ſm actũ est, quare si priora sunt, sempiterna, & quæ actu sunt potestate priora sunt, & hæc quidem sine potestate actus sunt, vt primæ substantiæ, alia vero cum potestate, quæ natura quidem priora sunt, tẽpore vero posteriora. alia autem nunquam actus sunt, sed potestates solum.

Quæ magis apte enunciationes contrariæ dicantur. Cap. IIII.

SECTIO quinta secundũ Græco.

VTrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi & oratio orationi quæ dicit, ꝙ omnis homo iustus est, ei quæ est, nullus homo iustus est: aut oĩs homo iustus est, ei quę est, omnis homo iniustus est: vt, est Callias iustus, nõ est Callias iustus, Callias iniustus est, vtra harum contraria est? Nam si ea quæ sunt in voce, sequunť ea quæ sunt in intellectu, illic aũt ɔ̃ria est opinio conrrarij, vt qđ omnis homo iustus est, ei quæ est, oĩs homo iustus est, etiam in ijs, quæ sunt in voce affirmationibus, necesse est similiter sese habere ꝙ si neq; illic contrarij opinio cõtraria est, nec affirmatio

Idem in principio primi huius.

firmatio affirmationi erit cōtraria, sed ea quæ dicta est negatio. quare considerandū est quæ opinio falsa opinioni veræ ꝯria est, vtrū negationis. an ea quæ cō trarium esse opinatur. Dico aūt hoc modo. est quædam opinio vera boni, qđ bonum est, alia autem qđ non bonum est falsa, alia vero quod malū: vtra harum contraria veræ? & si est vna ſm quamnam cō traria. Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri eò ꝙ contrariorum sunt, falsum est. Boni. n. quod bonū est, & mali qđ malum est, eadem fortasse opinio est etiam vera, siue plures, siue vna sit, sunt aūt ista contraria, sed non eo ꝙ contrariorum sint cōtraria sunt sed magis ꝙ contrariæ. Si ergo est boni quidem qđ est bonum opinio, alia aūt quod non bonum est: est autem aliquid aliud quod non est, neque esse potest: aliarum quidem nulla ponenda est, neq; quæcunque esse quod non est opinant: neq; quæcunq; non esse qđ est. infinitæ. n. vtræq; sunt, & quæ esse opinant qđ non est: & quæ non esse quod est. Sed in quibuscūq; fallacia est. hæ aūt sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes ex oppositis vero generationes, quare etiam fallaciæ. Si ergo qđ bonum est, & bonū & non malum est, & hoc quidem secundum se, illud vero secū dum accidens, (accidit. n. ei malum esse) magis autē in vnoquoque vera est quæ ſm se est, etiam falsa, siquidem & vera: ergo ea quæ est, quod non est bonū quod bonum est, eius quæ ſm se est, falsa est: illa vero quæ est quod malum est, eius quæ ſm accidens. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quam ea quæ est contrarij. Falsus est aūt maxime circa singula qui contrariam habet opinionē ꝯria. n. sunt eorū quæ plurimū circa idē differūt. Si igitur harum contraria est altera: magis vero negationis est contraria: manifestum est ꝙ hæc erit cō traria. Illa vero quæ est, quod malum est quod bonū est, implicita est. Etenim quod non bonū est necesse est

est forte ipsum eundem opinari. Amplius, Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo videbitur bene esse dictum. Aut. n. vbiq; ea quæ est cō tradictionis, aut nusquam. quibus vero non sunt cō traria, de illis quidem falsa, ea quæ est veræ opposita vt qui hominem non putat esse hoīem, falsus est. si igitur hæ contrariæ sunt, etiam & aliæ, quæ sunt ꝯdictionis. Amplius similiter se habet opinio boni, ꝙ bonum est. & nō boni ꝙ non bonū est. & præter has boni quod nō bonum est, & non boni quod bonum est. Illi ergo quæ est, non boni quod non bonū veræ opinioni, quæ est contraria? Non. n. ea quæ dicit quod malum est, si aliqñ* fuerit vera. nunquam autē vera veræ contraria est, est enim quoddam non bonum, malum. quare contingit simul esse veras. At vero, nec illa quæ est, quod non malum: vera enim & hæc, simul enim & hæc erunt. relinquitur igitur ei quæ est, non boni, ꝙ nō bonū est ꝯria ea quæ est, non boni, ꝙ bonum est. falsa enim hæc * quare & ea quæ est, boni quod non bonum est, ei quæ est, boni, quod bonum est. Manifestum ergo est, quod nihil interest, nec si vniuersaliter ponamus affirmationem. vl̄is. n. negatio contraria erit. vt opinioni, quæ opinatur, ꝙ omne quod est bonum, bonum est, ea quæ est, ꝙ nihil eorum, quæ bona sunt, bonum est, nam ea quæ est boni, ꝙ bonum, si vniuersaliter sit bonū, eadem est ei, quæ opinatur, ꝙ quicquid bonum est, ꝙ bonum est. hoc aūt nihil differt ab eo quod est, ꝙ omne quod est bonum, bonum est. similiter autem, & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in voce affirmationes & negationes, notæ earū, quæ sunt in anima, manifestū est, ꝙ affirmationi ꝯria quidem negatio est, quæ de eodem vl̄r. vt ei quæ est, quòd omne bonum, bonum est, vel quod omnis homo bonus, ea quæ est, quod nullum, vel nullus, contradictoriæ autem quæ est, quod non omne,

a. l. malū est. simul enim aliquando.

** a. l. non bonum vere contraria ea quæ non boni quod bonū falsa, falsa enim hæc,*

omne, aut * non omnis. Manifestum est autem, quod & *a. l.et. 7d.
veram verę non contingit esse contrariam, neq; opinionem, neq; contradictionem. contrariæ enim quæ circa opposita sunt: circa eadem autem contingit verum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

Aristotelis in Perihermenias. FINIS.

SILLOGISMORVM diuersitas numerus, ex Nicephoro.

QVONIAM *syllogismus omnis ex duabus saltem propositionibus conflatur, maioreq́; & minore maiora toties posita, quoties propositionũ an numeratio, toties autẽ ipsi minore annexa, ita quingentis septuaginta sex maioribus propositionibus cum minoribus multiplicatis, euenit totos syllogisticos & asyllogisticos modos congregari in miriadas triginta tres & mille septingentos septuaginta sex. Ex modorũ autem mixtura duodecies; rursus totidem colligũtur. Vel.n. maiore, propositione necessaria posita, minore vero vel cõtingẽte vel ĩpossibili, vel maiore existẽte, minore vero necessaria, vel cõtingente vel impossibili, vel maiore contingente minore necessaria vel existente vel impossibili, vel maiore impossibili, minore aũt necessaria vel existente, vel contingente duodecies multiplicãtur oẽs prædicti, vt simul immixti*

mixti & mixti in myriadas tricenas. 98. & mille tricenos duodecim perueniant absoluendi. Nã si trinam dicimus esse materiã, necessariam, contingẽtem, & impossibilem, contingentem certe Arist. in duo diuisit, in euenientẽ & futurã, et euenientem quidem existentẽ nominat, futuram vero propriè cõtingentem. Ex harum aũt quatuor mixtura per coniugationes, syllogismos in mixtionibus exponit, Cum itaq; trinæ sint figuræ, et in vnaquaq; figura tot sint texti syllogismi, triplicati enumeratorum omnes fiunt, vt omnino sint numero quidẽ myriades mille centũ nonaginta quatuor ac tria millia nongenti triginta sex, syllogistici pariterq; asyllogisti in prima quidẽ figura myriades sexagintasex & ter mille quingenta duo syllogismi: In 2. similiter totidem, in tertia myriades centũ denæ ac quinæ nongenti ac vigenti, ac simul omnes Syllogistici myriades ducentæ quadraginta tres, et ter mille uiginti quatuor. Reliqui autem asyllogisti myriades octingentæ quinquaginta vna nongẽti, duodecim: vt sit ad asyllogistos ratio syllogisticarũ modorum in prima ac secunda figura sub quinta multiplicatione, in tertia autem sub duplicatione ter quinquies & cætera. Plura vide apud Nicephorum.

Annotationes.

Nota ꝙ græca hæc dictio ὅτι quæ latine & quod & qm̃ referre põt in veteri translatione fere semper nulla intelligentiæ ipsius literæ habita rõne in qm̃ trãslata fuit. Nos vero diligẽtius græce literæ intellectũ, aĩaduertentes, vt res ipsa postulabat, & in qđ & in qm̃ ipsam transtulimus. Aduertas ẽt ꝙ dictio hæc græca καθόλου in veteri trãslatione fere sp ĩ hanc latinam

latinam vniuersale, translata fuit, cũ tñ & vniuersale & vniuersaliter posit significare: vniuersale quidẽ cum rei nãm vt si hominẽ dicimus vniuersalem nãm significamus, vniuersaliter vero cum id quod latini signum distribuens appellarunt. vt si oẽ aut nullum dicimus vniuersaliter propositionẽ proferimus. quã rem in lib. Perihermen. 2. Secti. initio docuit Arist. Nos itaq; Arist. doctrinam insequentes & in vniuersale & in vniuersaliter vt ꝓueniens fuit ipsam trãstulimus. Errabat pariter vetus trãslatio dictiones has ἐν μέρει ex κατὰ μέρος in hãc particularẽ vertens, cùm tñ non particularẽ, sed in parte vel ẜm partẽ vel particulariter importent, significantia distribuentia ꝓpositionẽ, non autem naturam aliquam denotantia.

ARISTOTELIS STAGIRITAE

PERIPATETICORVM PRINCIPIS PRIORVM ANALITICORVM

LIBER I.

SVMMA LIBRI.

Præmittuntur nonnulla principia ad sequentiam cognitionem De propositionum conuersione. De simplicium ac mixtorum syllogismorum figuris, & omnibus complicationibus. De numero item figurarum, & terminorum in quouis syllogismo. De inuentione medij in quolibet syllogismo. De resolutione demum omnium syllogismorum in proprias figuras.

De

De propositione, Termino, Syllogismo, dici de Omni, & dici de Nullo. Cap. I.

PRIMVM dicere circa quid, & cuius consideratio sit: qm̃ circa demonstrationẽ, & demonstratiuæ scientiæ.* deinde determinare, quid est propositio & quid terminus, & quid syllogismus & qualis perfectus, & qualis imperfectus. Post hæc aũt & quid in toto esse, aut non esse hoc in hoc, & quid dicimus de oĩ aut de nullo prædicari. Propositio igĩt est oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo: hæc aũt aut vl̃r, aut in parte, aut indefinita. Dico aũt vniuersalẽ quidem, omni aut nulli inesse: in parte vero, alicui aut non alicui, aut non oĩ inesse: sed indefinitã, quæ inesse aut non inesse significat, sine vl̃i, aut particulari: vt contrariorum eandem* esse scientiam, aut voluptatem non esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio a Dialectica: qm̃ demonstratiua quidẽ sumptio alterius particulæ contradictionis, est.non.n.interrogat, sed sumit qui demonstrat. Dialectica vero interrogatio ꝯdictionis est. Nihil autẽ differret quo fiat vtriusq; syllogismus. nã & qui demonstrat, & qui interrogat syllogizat, accipiens aliquid de aliquo inesse, aut non inesse. Quare erit syllogistica quidẽ propositio, simpl̃r affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo * ẜm dictum modũ Demõstratiua vero, si vera sit. & per suppositiones, quæ a principio sunt sumpta. Dialectica aũt, percunctanti, quidẽ interrogatio contradictionis. syllogizanti aũt sumptio apparentis & probabilis, quemadmodũ in Topicis dictũ est. Quid itaq; est propo sitio & q̃uo differat

** Dicere, sub intelligitur, oportet, ex consuetudine attica.*

In græca consideratio.

Alexand. legit & scientiam demonstratiuam.

** a.l. vnã.*

** a.l. de aliquo vel alicuius ab aliquo.*

In prĩo lib

In prin. primi li. Post.

differat syllogistica,& demonstratiua ,& dialectica, diligenter quidē in sequentibus dicetur:ad præsentem vero vsum sufficiant quæ nunc a nobis determinata sunt.Terminum.aūt voco , in quem dissoluitur propositio,vt prædicatū,& de quo prædicatur : aut apposito,aut diuiso esse,aut non esse. Syllogismus aūt est oratio*in qua positis quibusdā , alterū quid a positis ex necessitate contingit,eo ꝙ hæc sint. Dico aūt,eò ꝙ hæc sint,pp hæc contingere.pp hæc vero contingere,nullius extrinsecus termini adiumēto indigere vt fiat necessarium. Perfectū itaq; voco syllogismum,nullo alio indigentē,præter ea quæ assumpta,vt necessariū appareat.Imperfectū vero qui indiget,aut vnius , aut plurium , quæ sunt quidē necessaria per subiectos terminos,non aūt sumpta sūt per propositiones.In toto aūt esse alterū in altero, & de oī prædicari alterū de altero idē significat Dicimus aūt de oī prædicari,qñ nihil sit subiecti sumere,de quo alterum nō dicatur , & de nullo similiter.

aliqui eō cedunt esse legendum ratio.

Propositio est oratio affirmatiua,vel negatiua,alicuius de aliquo vel alicuius ab aliquo.

Omnis ꝓpositio vel est vniuersalis,vel particularis,vel indefinita.

Propositio demōstratiua est acceptio alterius partis cōtradictionis.

Propositio dialectica est contradictionis interrogatio.

Terminus est in quem primo resoluitur propositio , vt subiectum & prædicatum.

Syllogismus est oratio,in qua positis quibusdam alterum quid à positis necesse est contingere eò quòd hæc sint.

In toto esse, & dici de omni est quando nihil subiecti est accipere, sed quo alterum non dicatur.

De conuersione propositionum inexistentium. Cap. II.

QVoniam aūt oīs propositio ēst , aut inesse, aut necessario inesse,aut ꝯtingenter inesse: harū aūt aliæ quidem affirmatiuæ, aliæ vero nega-

ro negatiuæ ſm vnāquanque allocutionē: rurſus vero affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ ſunt vniuerſaliter, aliæ in parte, aliæ indefinitæ. Vniuerſalē quidem priuatiuam in eo quod eſt ineſſe, terminis ↄuerti neceſſe eſt: vt, ſit nulla voluptas bonum, neq; bonū vllum erit voluptas. Prædicatiuā aūt cōuerti q̄dem neceſſarium eſt, non tñ vniuerſaliter, ſed in parte: vt, ſi oīs voluptas bonum, & bonū aliqđ erit voluptas. Earum vero, quæ in parte, affirmatiuam quidē particulariter cōuerti neceſſe eſt, ſi.n. voluptas aliqua bonū, & bonnm aliquod erit voluptas. Priuatiuam aūt non eſt neceſſarium: non.n. ſi homo non ineſt alicui animali, & aīal non inerit alicui homini. Primum itaq; ſit priuatiua vniuerſaliter, A B, propoſitio. Si.n. nulli A ipſum eorum, quæ ſunt B, ineſt, & B inerit nulli eorū quæ A. nam ſi alicui, vt C, non verū erit quod dicitur, nulli ipſum A, eorū quæ B ineſſe: C .n. ex his quæ B ſunt, eſt. Si vero omni A ipſum eorū quæ ſunt B, & B alicui eorum quæ A, inerit. nā ſi nulli, & A eorum, quæ B, nulli inerit: verum ſuppoſitū fuerat oī ineſſe. Conſi r aūt, & ſi propoſitio ſm partem ſit. ſi n. A alicui eorū quæ B, & B alicui eorum quæ A neceſſe eſt ineſſe. nam ſi nulli, & A nulli eorū quæ B. ſin aūt A alicui eorū, quæ B, non inſit, non neceſse & B alicui eorū quæ A, non ineſse. vt ſi B quidem ſit animal; A vero homo: homo quidem.n. non omni animali, animal autem omni homini ineſt.

Propoſitio omnis, aut ineſſe, aut neceſſario ineſſe, aut contingenter ineſſe ſignificat.

Propoſitio vniuerſalis negatiua conuertitur in terminis ſimpliciter.

Propoſitio vniuerſalis affirmatiua conuertitur in particularem affirmatiuam.

Propoſitio particularis negatiua non neceſſario conuertitur.

De

De conuersione propositionum necessariarum. Cap. III.

EOdem autẽ modo se habebit & in necessarijs propositionibus. vl̃r. n. negatiua vl̃r conuertit: affirmatiuarũ vero vtraq; particulariter. Nã si necesse est A, nulli B inesse necesse est & B nulli A ĩesse si. n. alicui cõtingit, & A alicui B ↄtinget: si aũt ex necessitate A, oĩ vel alicui B, inest, & B, alicui A necesse est inesse. si. n. non necesse, neq; A alicui B ex necessitate inerit. In parte vero negatiua non cõuertitur ob eandẽ causam ob quã & prius diximus.

Propositio vniuersalis negatiua de necessario conuertitur in terminis simpliciter.

Vniuersalis affirmatiua d. necessario, conuertitur in particularẽ.

De conuersione contingentium propositionum. Cap. IIII.

IN contingentibus vero, qm̃ multipliciter dicit̃ contingere: (et. n. necessarium non necessarium, & possibile contingere dicimus:) In affirmatiuis quidẽ consimiliter se habebit s̃m conuersionem in oĩbus. si. n. A omni, vel alicui eorum quæ B cõtingit, & B alicui eorum quæ A continget vtique. si. n. nulli, neq; A nulli B: ostensum est n. hoc prius. In negatiuis vero non similiter; sed quæcunq; quidem contingere dicuntur, ex eo ꝙ ex necessitate non insunt, vel in eo ꝙ non ex necessitate insunt, sil̃r. vt, si quis hominem dicat contingere non esse equũ, aut album nulli vestimento inesse. Horũ. n. illud quidem ex necessitate non inest, hoc aũt non ex necessitate inest, & sil̃r conuertitur propositio. si. n. cõtingit nulli homini equũ inesse, & hominẽ contingit nulli equo inesse. & si albũ ↄtingit nulli indumento, & ĩdumentum ↄtingit nullo albo. si. n. alicui necesse, & album indumento alicui inerit ex necessitate. hoc. n.

ostēsum est prius.similiter aūt & in negatiua in parte. Quæcunque vero vt in pluribus & in eo ꝙ nata sunt dicuntur contingere, ꝭm quem modum determinamus contingens, non similiter se habebunt in priuatiuis conuersionibus. Sed vniuersaliter quidē priuatiua propositio non ꝯuertitur, quæ vero in parte ꝯuertit̄. Hoc aūt erit manifestū,qn̄ de contingenti dicemus. Nunc aūt tm̄ nobis sit cū ijs, quæ dicta sūt manifestū,ꝙ contingere nulli,aut alicui non inesse, affirmatiuam habet figurā. Cōtingit nanq; ad similitudinē ipsius est ordinat̄:ipsum vero est,in quibuscūque prædicet̄* affirmationē sp̄ & oīno facit:vt,est nō bonū, aut est non albū, aut simpliciter est non hoc: monstrabitur autem & hoc per sequentia : secundū autem conuersiones in alijs similiter se habebunt.

* *a.l. nam & contingit ipsi est similiter ordinatur. Est autem quibuscunque adiacens prædicatur.*

De tribus figuris ex propositionibus inexistentibus. Cap. V.

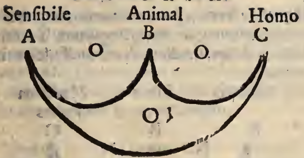
Determinatis vero his,dicamus iā per quæ, & qn̄,& qūo fit oīs syllogismus : posterius autē dicendū est de demonstratione. prius.n.de syllogismo dicendū,quā de demōstratione,eo ꝙ vniuersalior est syllogismus.demonstratio nanq; syllogismus quidā est:at nō oīs syllogismus demōstratio.

PRIMA FIGVRA.

Figura prima.

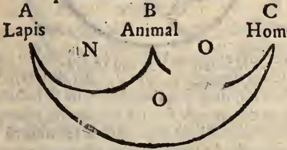
CVM itaq; termini tres sic se habeant inuicem, vt vltimus in toto sit medio : & medius in toto primo aut sit,aut non sit:necesse est extremitatū est syllogismum perfectum. Voco aūt medium quidem, quod & ipsum in alio,& aliud in ipso est : qđ & positione fit medium:extrema vero, & quod & ipsum in alio est,& in quo aliud est.Si.n.A de omni B : & B de omni C : necesse est A de omni C prędicari.prius enim dictum est quomodo de omni dicimus.

Sensibi-

Barbara. Prima vtilis coniugatio, ex vniuersalibus

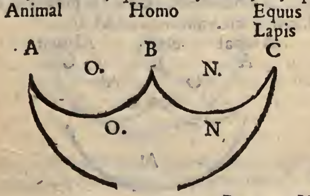
Similiter autem,& si A de nullo quidem B: B vero de omni quod A nulli C inerit.

Calarent. Secũda vtilis coniugatio, ex vniuersalibus maiori negatiua.

Si autem primum,quidẽ omni medio cõsequẽs est,* medium vero nulli inest extremo,non erit syllogismus extremitatum. nihil.n.necessariũ accidit eo, ꝙ hæc sint.nãque & omni & nulli contingit vltimo primum inesse:quare neq; ꝙ ẜm partẽ,neq; qđ vniuersaliter sit necessarium.cũ vero nullũ sit necessarium,per hæc non erit sylľs. Termini eius, qđ est oĩ inesse,aĩal,homo,equus:nulli,animal, hõ, lapis.

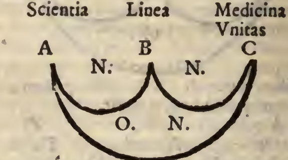
**a.l.inest.*

Prima inutilis coniugatio.

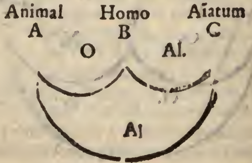
Neq; quando neq; primum medio,neq; mediũ vltimo nulli insit,neq; sic erit syllogismus. Termini in esse,scientia,linea, medicina: non inesse,scientia, linea,vnitas.

Secũda inutilis coniugatio..

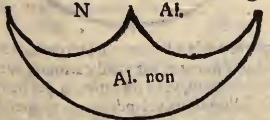
Vniuersalibus igitur terminis existentibus,manifestum est.in hac figura, qñ eri & qñ non erit sylľs & ꝙ si fuerit syllogismus,terminos ita se habere necesse est,vt diximus:& si ita se habuerint, planum ꝙ erit syllogismus. Si aũt hic quidem terminorũ vľr, ille vero particulariter ad alium:qñ quod vľr quidẽ ponitur ad maiorem extremitatem,vel prædicatiuũ, vel priuatiuum: in parte vero ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectũ. cũ vero ad minorem,aut aliter quodãmodo termini se habuerint,impossibile.Dico aũt maiorẽ quidem extremitatem,in qua medium est.minorem vero,quæ sub medio. Insit.n.A quidem omni B: B vero alicui C:si itaq; est,de omni prædicari, quod in principio diximus,necesse est A alicui C inesse.

Darii. Tertia vtilis coniugatio ex maiori vniuersali,& minori particulari affirmatiuis.

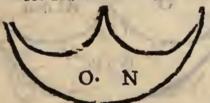
Et si

Et si A quidem nulli B inest: B vero alicui C: necesse est A alicui C non inesse. determinatum enim est de nullo quomodo dicimus. quare erit syllogismus perfectus. Consimiliter aût & si indefinitum sit B C, prædicatiuum existens. nam idem erit syllogismus, & indefinito & in parte sumpto.

Eerio. Quarta vtilis coniugatio ex maiori vniuersali negatiua, minori particulari affirmatiua particularem negatiuam cõcludentibus.

Si autem ad minorem extremitatem vniuersaliter ponatur, vel prædicatiuum, aut priuatiuum, non erit syllogismus, neq; affirmatiuo, neq; negatiuo, neque indefinito, neq; ẽm partem existente. vt si A quidem alicui B insit, aut non insit: B vero omni C insit. Termini ꝙ insit, bonum, habitus, prudentia, q^d^ non insit, bonum, habitus, ignorantia.

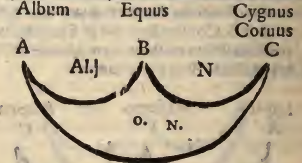

Tertia inutilis coniugatio ex particulari negatiuâ.

Rursus, si B nulli insit C: A vero alicui B insit, aut nõ insit, aut nõ oĩ insit, neq; sic erit syllogism⁹. Termini,

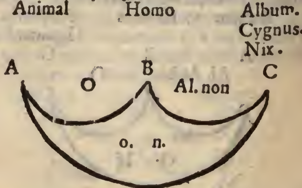
mini,ꝙ omni insit, album,equus,cygnus,qđ nulli,album,equus,coruus.ijdē aūt & si A B indefinitum sit,

Quarta inutilis coniugatio ex maiori particulari affirmatiua.

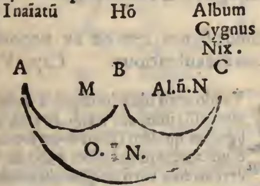
Neque quando ad maiorem extremitatem quidē vniuersaliter ponatur aut prædicatiuum, aut priuatiuū: ad minorem, vero priuatiuum particulariter, non erit syllogismus,vel indefinito, vel particulariter sumpto.vt,si A q̃dem omni inest B: B vero alicui C non inest,aut non omni in est : cuicunq; enim alicui non insit medium,hoc & omne , & nullū ipsum sequetur primum Subijciantur.n.termini , animal , homo,album: postea & de quibus albis non prædicatur homo,sumantur cygnus & nix : igitur animal de illo quidem prædicatur omni: de hoc autem nullo: quare non erit syllogismus.

Quinta inutilis cōiugatio. ex minori particulari negatiua.

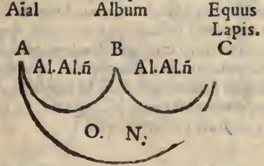
Rursus A quidem nulli insit B: B vero alicui C nō insit. Termini sint,inanimatum, homo,albū: postea accipia-

accipiantur de quibus albis non prædicatur homo, cygnus,& nix: inanimatũ nanq; de hoc quidem oĩ: de illo aũt nullo prædicatur. Amplius,qm̃ indefinitum est, B alicui C nõ inesse verificatur aũt & si nulli inest,& si non oĩ,qđ alicui nõ inest. Sumptis aũt talibus terminis,vt nulli insit,non erit syllogismus: hoc.n. dictum est prius. Manifestum ergo est, ꝙ eo quod termini sic se habeant, non erit syllogismus:esse t.n. & in his. Similiter autem ostendetur & si vniuersaliter ponatur priuatiuum.

Sexta inutilis coniugatio ex negatiuis.

Neque si ambo interualla ẜm partem, aut prædicatiuæ,aut priuatiuæ dicantur : aut hoc quidem prædicatiuum,illud vero priuatiuum, aut hoc quidẽ indefinitum, illud vero definitum, aut ambo indefinita,nõ erit syllogism⁹ vllo pacto. Termini vero cões omnium,animal,album,equus:animal,album lapis.

Omnium inutilium exemplũ.

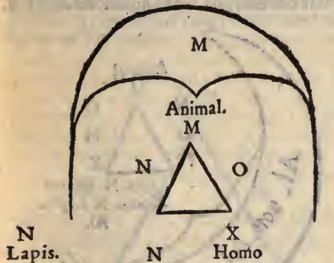
Manife-

Manifeſtum eſt igitur ex his, quæ dicta ſunt, ꝙ ſi ſit ſyllogiſmus in hac figura ſm partem, ꝙ neceſſe eſt terminos ſic ſe habere,vt diximus. & ſi ſic ſe habuerint termini neceſſe eſt fieri ſyllogiſmum, aliter vero ſe habentibus nullo modo fit. Palam aũt & ꝙ oẽs,qui in hac ſunt ſyllogiſmi,perfecti sũt:oẽs.n.pficiuntur per ea,quæ a principio ſunt accepta. & ꝙ problemata omnia oſtenduntur per hanc figuram. nãq; & omni nulli,& alicui & non alicui ineſſe; voco autem figuram talem primam.

De ſecunda figura, quæ eſt ex propoſitionibus inexiſtentibus. Cap. VI.

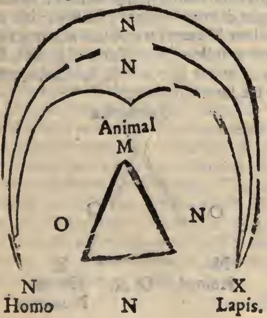
QVando vero idem huic quidẽ omni, illi autem nulli inſit. aut vtrique omni, aut nulli figuram quidem talem voco ſecundã.Medium autem in hac dico, quod de vtriſque prædicatur: extrema vero de qbus dicitur hoc. Maius vero extremum,quod ad medium iacet: minus autem quod longius eſt a medio. ponitur autẽ medium quidem extra extrema, primum vero poſitione. Perfectus quidem igitur non erit ſyllogiſmus vllo modo in hac figura: poſſibile vero erit, & vniuerſaliter & non vniuerſaliter exiſtentibus terminis. Vniuerſaliter quidem exiſtentibus terminis erit ſyllogiſmus, quando medium huic quidem omni, illi vero nulli inſit,& ſi ad vtrumuis fuerit priuatiuum: aliter vero minime. Prædicetur enim M de N quidem nullo: de x autem omni, quoniam itaq; conuertitur priuatiuum,nulli M inerit N. At M omni x ſupponebatur: quare N inerit nulli x. hoc enim monſtratum eſt prius.

Rurſus

Cesare Prima vtilis coniugatio ex maiori vniuersali negatiua, minorē vniuersalē affirmatiua, quæ minoris cōuersione reducitur ad primam.

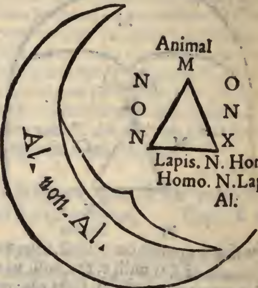
Rursus si M N quidem omni inest: X vero nulli, & X N nulli inerit. nā si M nulli X, & X nulli M: M aūt oī N inerat. X vero nulli inerat M, facta nāq; rursus est prima figura. Qm̄ vero conuertitur priuatiuū, neq; N nulli X inerit: quare idem erit syllogismus.

Est

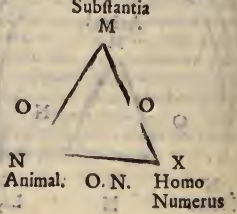
Eſt autē oſtēdere ipſa & ad impoſsibile ducētes.

Deductio ad impoſsibile ex vtriſq; coniugationibus.

Quod itaq; fit ſyllogiſmus ita ſe habentibus terminis, planum. verum non perfectus: non.n.ſolum ex his, quæ ab initio ſumpta, ſed & ex alijs efficitur neceſſarium. Si autem M de omni N, atque X prædicatur, non erit ſyllogiſmus. Termini ꝙ inſit, ſubſtantia, animal, homo: ꝙ non inſit, ſubſtantia, animal, numerus: medium ſubſtantia.

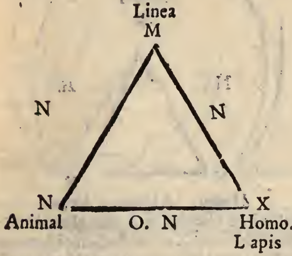
Prima inutilis coniugatio ex vtriſq; affirmatiuis vniuerſalibus.

Nec

Nec quãdo de N, nec de X nullo prædicatur M. Termini ꝙ insit, linea, animal, homo: quod non insit, linea, animal, lapis.

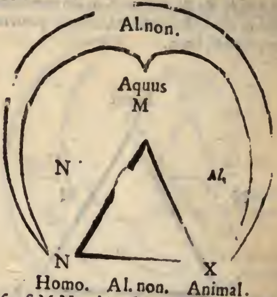
Ex vtrisq; negatiuis inutilis coniugatio.

Manifestum itaque, si sit syllogismus, vniuersaliter terminis existentibus, necesse est terminos ita se habere, vt diximus in principio; aliter enim se habentibus, nõ efficitur necessarium. Qñ autem medium ad alterum vniuersaliter sit, qñ quidem ad maius sit vniuersale, aut prædicatiue, aut priuatiue, ad minus vero & particulariter & opposite vniuersali (dico autem opposite, si vniuersale quidẽ priuatiuũ quod in parte affirmatiuum: si vero vniuersale prædicatiuũ, quod in parte priuatium) necessarium est, syllogismũ fieri priuatiuum particulariter. Si nanque M inest N quidẽ nulli: X vero alicui: necesse est N ipsi X non inesse. Quoniam.n conuertitur priuatium. nulli M inerit N: M vero suppositũ est X alicui nõ inesse : quare N alicui X non inerit, efficitur nanq; syllogismus per primam figuram.

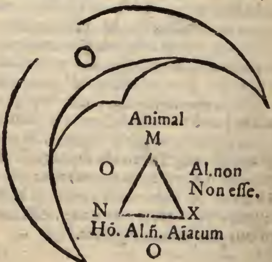
Rursus

Festino vtilis cõiugatio indigẽs maiorũ cõuersione vt reducatur ad primã.

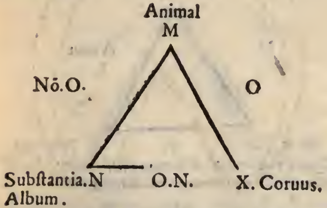
Rursus si M N quidẽ oĩ: X vero alicui M nõ insit: necesse est N alicui X nõ inesse. Si.n.oĩ inest: prædiceť aũt & M de oĩ N: necessariũ est M oĩ X ĩesse: suppositum vero fuerat alicui nõ inesse. Et si M N quidem omni inest: X vero non omni: erit syllogismus quod non oĩ X N. demonstratio autem eadem.

Baroco Quarta vtilis coniugatio, q̃ per impossibile tantum reducitur.

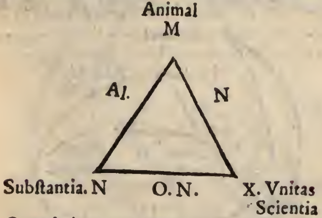
Si vero

Si vero de X quidem omni: de N vero non omni prædicetur M: non erit syllogismus: termini ꝙ insit animal, substantia, coruus: ꝙ non insit, animal, album, coruus.

Tertia inutilis coniugatio.

Neque quando de x quidem nullo: de N vero aliquo. Termini ꝙ insit, animal, substãtia vnitas: ꝙ nō insit, animal, substantia, scientia.

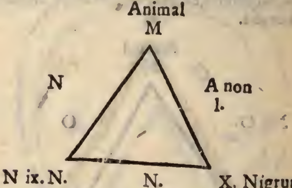

Quarta inutilis cōiugatio.

Quando itaq; oppositum sit vniuersali, qđ est ẜm partem, dictum est, qñ erit & qñ nō erit syllš. Qñ aũt similis figuræ fuerint propositiones, quemadmodũ vtræque priuatiuæ, aut affirmatiuæ, nullo pacto erit syllogismus. Sint. n. primũ priuatiuæ, & vl'e adiaceat maiori extremo, vt M N quidē nulli: x vero alicui nō insit:

insit: contingit vtiq; N & omni & nulli X inesse. Termini ꝙ nulli insit, animal, nix, nigrum.

Quinta inutilis coniugatio.

Quod vero omni insit non est sumere. Si M X alicui qdē inest: alicui aūt nō. si.n. N omni X, M vero nulli: N M nulli X inerit: sed suppositum fuerat alicui inesse. sic itaq; non ɔtingit terminos sumere. Ex indefinito aūt ostendendū est. qm̄ N verificat, ꝙ M alicui X non insit, & si nulli insit: cū vero nulli inerit, nō erit syllogism⁹: manifestū ꝙ neq; nūc erit.

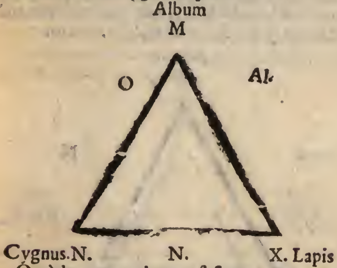
Demōstratio per impossibile, quod non concludatur de omni nisi ex indefinito, id est par ticulari ex potētiæ nō natura.

Rursus sint prędicatiuæ, & vniuersale ponat̄ ɔsimiliter, vt M N quidē omni: X vero alicui insit: cō-

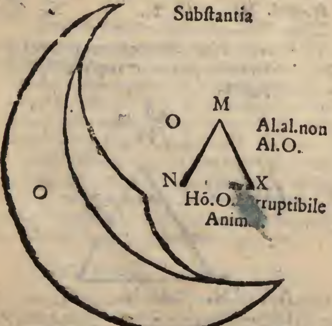
tingit

tingit vtiq; N,& omni & nulli ineſſe X. Termini ꝙ nulli inſit, album, cygnus, lapis.

Sexta inutilis coniugatio.

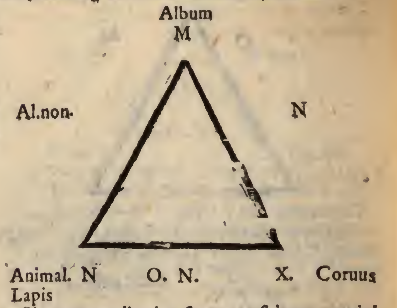
Quòd vero omni non eſt ſumere propter eandẽ cãm, q̃ & prius: ſed ex indefinito monſtrandum.

Demõſtratio per impoſsibile, quòd no. concluditur de ſicut præcedens.

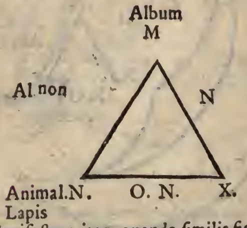
Si vero vniuerſale ad minus eſt extremũ:& M X quidem nulli: N vero alicui non ineſt:contingit N & omni & nulli ĩeſſe X. Termini ꝙ inſit,album,animal,coruus,ꝙ non inſit,album,lapis,coruus.

Sexta inutilis coniugatio.

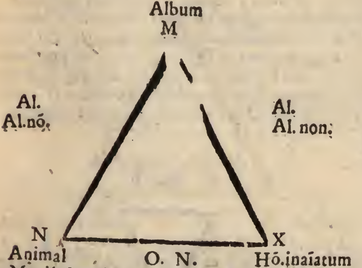
Si autem prædicatiuæ ſint propoſitiones,termini ꝙ non inſit, album,animal,nix: ꝙ vero inſit,album, animal,cygnus.

Sexta inutilis coniugatio.

Manifeſtum itaq; quando ſimilis figuræ ſint propoſitio-

positiones,& hæc quidem vniuersaliter, illa vero in parte, ꝙ nullo modo efficitur syllogismus. Verũ neque si alicui vtriq; insit, aut non insit, aut huic quidẽ inest, illi vero non, aut neutri omni, aut indefinite. Termini omnium communes, albũ, animal, homo, album, animal, inanimatum.

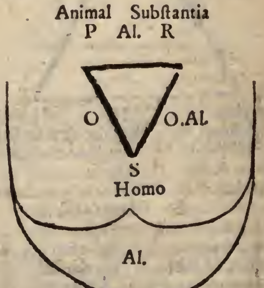
Inutilium cõiugationum exẽplum.

Manifestum itaq; ex dictis, ꝙ & si ita se habeant termini ad seinuicem, quemadmodũ dictum est, ex necessitate fit syllꝭ. & si syllꝭ sit, necesse est terminos, ita se hr̃e. Palam aũt. ꝙ & oẽs, qui in hac figura, syllogismi imperfecti sunt, (oẽs.n. perficiuntur assumptis quibusdam, quæ vel insunt terminis ex necessitate, aut ponuntur, vt suppositiones, vt qñ per impossibile ostendimus:) & ꝙ non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & qui vniuersaliter, & qui secundum partem.

De tertia figura. Cap. VII.

SI autem eidem, hoc quidẽ omni, illud vero nulli insit: vel ambo omni: vel nulli, figuram talem voco tertiam. Medium autem in ipsa dico, de

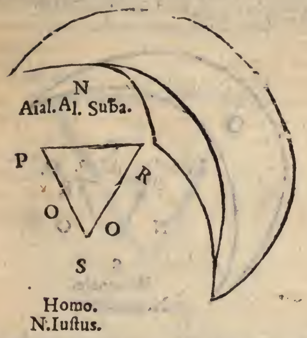
quo ambo prædicamus: extremitates vero, quæ prædicantur: maius quidem extremum, quod A medio longius, minus autem quod proximius. Ponitur vero medium extra quidem extrema, positione aũt vltimum. Perfectus itaq; neq; in hac figura syllogismus efficitur: poterit vero, cum & vniuersaliter & non vniuersaliter termini ad medium extiterint. Vniuersaliter igitur terminis existentibus, cum & P, & R omni insit S, erit syllogismus, ꝙ alicui R inerit P ex necessitate. Q͞m.n.conuertitur prædicatiuum, inerit S alicui R. quamobrem qm̃ P inest omni S: S vero alicui R: necesse est P alicui R inesse. per primam nanq; figuram syllogismus efficitur.

Darapi ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, quæ ad primam reducitur minoris conuersione.

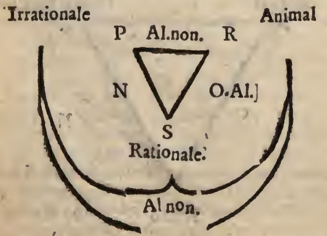
Est autem & per impossibile, & exponendo demonstrationem facere. Si ambo enim omni insunt S, si quid eorum, quæ sunt S, sumatur, vt N: huic & P, & R inerunt: quare alicui R inerit P.

Et si

Demõstratio per impossibile, & per expositionẽ.

Et si R oĩ q̃dẽ S: ipsum vero P nulli ĩsit: erit syl̃s, quod P alicui R nõ inerit ex necessitate. erit.n. idẽ modus demonstrationis, ꝯuersa, R S propositione.

Felaptõ cõiugatio, quæ minoris conuersione reducitur ad primam.

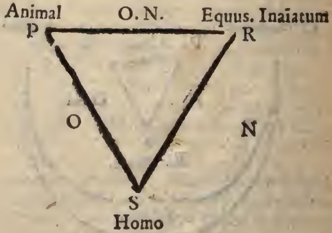
Oſtenderetur autem & per impoſſibile, quemadmodum & in prioribus.

Oſtẽſio eiuſdem per impoſſibile.

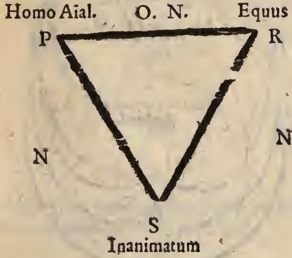
Si vero R nullis S: P vero omni inſit S: non erit ſyllogiſmus. Termini ꝙ inſit, animal, equus, homo: ꝙ non inſit, animal, inanimatum, homo.

Inutilis cõiugatio.

Neque

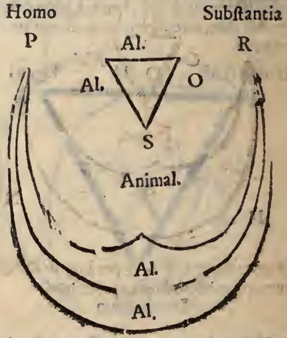
Neq; quando ambo de nullo S dicuntur, erit syllogismus. Termini ꝙ insit, animal, equus inanimatum: ꝙ non insit, homo, equus, inanimatum. mediũ inanimatum.

Inutilis cõiugatio.

Manifestum itaque & in hac figura qñ erit, & qñ non erit syllogismus ex vniuersalibus terminis. Qñ enim ambo termini prædicatiui positi sint, erit syllogismus, quod alicui inerit extremum extremo, quando autem priuatiui, non erit. Quando autem hic priuatiuus sit, ille vero affirmatiuus, si maior quidẽ factus fuerit priuatiuus, alter aũt affirmatiuus, erit syllogismus, ꝙ alicui non inerit extremũ extremo, si autem econuerso, non erit sylľs. Sed si hic quidem vniuersaliter sit ad medium, ille autem in parte, terminis vtrisq; prædicatiuis existentibus, necesse est fieri sylľm, & si alteruter terminorum vniuersaliter sit. Si.n. R omni inest S, ipsum vero P alicui, necesse est P alicui R inesse. Quoniam enim conuertitur affirmatiua, inerit esse alicui P. Quare quoniã R quidem omni S insit: S vero alicui P: & R alicui P inerit, quare & P alicui R.

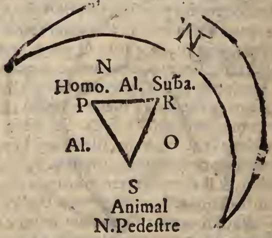
K 4 Homo

Disamis cõiugatio, q̃ maioris, et conclusionis conuersione, et p̃missarum transpositione reducitur ad primam.

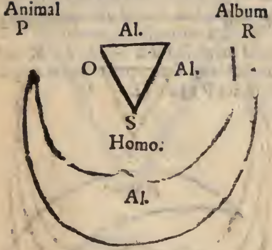
Ostensio eiusdem p impoßibile.

Demõstratio per expositionẽ.

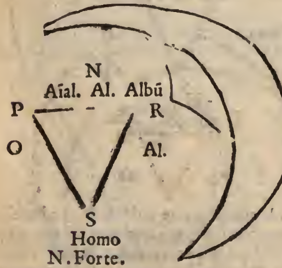
Rursus si R quidem alicui S : P vero omni S inest : necesse est P alicui R inesse. Idẽ enim modus erit demonstrationis.

Animal

Quarta vtilis coniugatio minoris conuersione indigens.

Est autem demonstrare & per impossibile, & expositione, quemadmodum in prioribus.

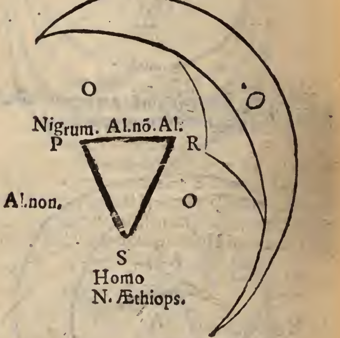

Ostensio eiusdem per impossibile.

Sed si hic quidẽ sit prædicatiuus, ille vero priuationis, vniuersaliter autem prædicatiuus, quãdo minor

nor quidem fuerit prædicatiuus,erit ſyllogiſmus. Si.n.R omni S: ipſum vero P alicui non ineſt:neceſſe eſt P alicui R nõ ineſſe. Si.n.omni, & R omni S: & P omni S inerit,ſed non inerat. Monſtratur autẽ & ſine deductione, ſi acceptum fuerit aliquid eorũ quæ ſunt S,cui P non inſit.

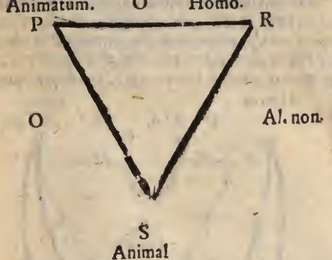
Quinta vtilis coniugatio p deductionẽ ad impoſsibile.

Demonſtratio p impoſsibile

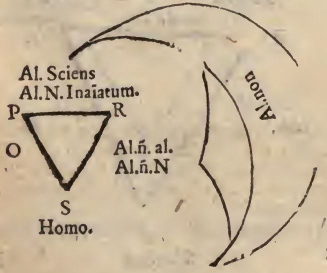
Quando autem maior quidem ſit prædicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, nõ erit ſyllogiſmus: vt ſi P quidem omni ineſt S: R autem alicui S non ineſt. Termini quòd omni ineſt, animatum,homo, animal.

Animatum

Tertia inutilis coniugatio.

Nulli vero nõ est sumere terminos : si alicui qdē inest s ipsum R, alicui autē nõ si.n.nulli N inest P, ipm vero R alicui S,& P alicui S nõ ierit,suppositũ aũt est oĩ inesse. Si.n.oĩ S inest P : R vero alicui S: & P alicui R inest.suppositũ aũt fuerat nulli inesse . Sed quēadmodũ in prioribus accipiēdũ est, cũ etenim indefinitũ sit alicui nõ inesse,& ꝙ nulli inest, verũ est dicere,alicui nõ ĩesse:cũ vero nulli ĩsit, nõ est sylls. manifestũ igitur,ꝙ non erit syllogismus .

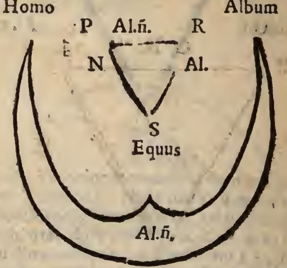

Dmonstratio per impossibile nõ quòd concludatur de nullo nisi ex indefinito.

Si

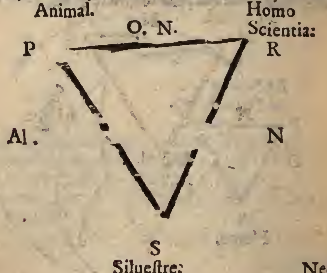
Si autem priuatiuus sit vniuersaliter terminus,q autem in parte affirmatiuus,cum maior sit priuatiu' minor vero prædicatiuus,erit syllogism' . si enim P nulli S: R autem alicui inest S:& P alicui R non inest.Rursus.n.erit pria figura,R S,ppositione ɔuersa.

Ferisõ | coniugatio minoris conuersione idigens.

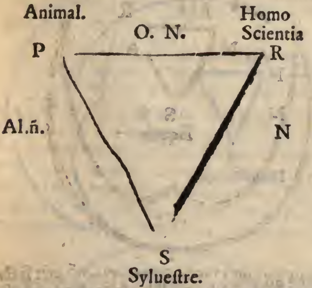
Qñ autem minor fuerit priuatiuus, nõ erit sylls. Termini q insit,aĩal,homo,syluestre: quod non ĩsit, animal,scientia,syluestre: mediũ amborũ, syluestre.

Quarta inutilis coniugatio.

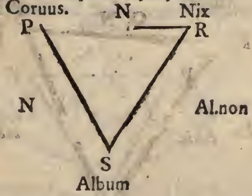
Neq

Neq; quando ambo priuatiui positi fuerit, sit autem hic quidem vniuersaliter, ille vero in parte. Termini ꝙ insit, quando minor est vniuersaliter ad medium, animal, scientia, syluestre, ꝙ non insit, animal, homo, syluestre.

Quinta inutilis coniugatio.

Quando autem maior vniuersaliter, minor vero in parte: ꝙ non insit, coruus, nix, album.

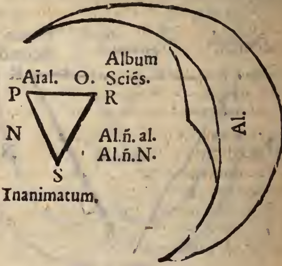

Sexta inutilis coniugatio.

Quòd autem insit non est sumere terminos, si R alicui

alicui quidem ineſt s, alicui vero non ineſt. ſi enim P omni R inſit: R autem alicui s. & P alicui S inerit: ſed fuerat ſuppoſitũ nulli. ſed ex indefinito mõſtrandum eſt.

Domõſtratur per impoßibile quòd non cõcluditur de omni niſi ex indefinito.

Neque qñ vterq; alicui medio inſit, aut non inſit: aut hic quidem alicui, ille vero nõ oĩ, aut indefinite, nullo mõ erit ſyllogiſmus. Termini oĩum cões, animal, homo, album: animal, inanimatum, album.

Inutilium coniugationum exẽplum.

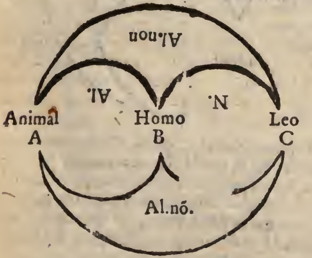

Manifeſtum

Manifestũ itaq; & in hac figura, qñ erit, & qñ nõ erit syl'ls, & ꝙ ita se habentibus terminis, queadmodum dictum est, fit ex necessitate syl'ls: & si fit syllogismus, necesse est terminos ita se hr̃e. Manifestũ est ẽt ꝙ omnes impfecti sunt syllogismi in hac figura, (perficiuntur nãq; oẽs assumptis quibusdã) & quod syllogizare vl'r per hanc figuram nõ licet, neq; priuatiuum, neque affirmatium.

De vtilibus, & inutilibus coniugationibus in quacunq; figura. Q̃uo itẽ perficiantur imperfecti syllogismi & reducantur ad modos vniuersales primæ figuræ. Cap. VIII.

PAlam aũt, & ꝙ in oĩb⁹ figuris, qñ non fiat syl'ls, prædicatiuis, aut priuatiuis vtrisq; existẽtibus terminis, & in parte, nihil oĩno fit necessariũ: prædicatiuo aũt & priuatiuo & vl'r accepto priuatiuo sp fit syl'ls minoris extremi ad maius. Quẽadmodũ si A qdẽ oĩ B, aut alicui: B vero nulli C. cõuersis nãq; ꝓpositionibus, necesse est C alicui A nõ inesse.

Demõstratio qũo ex maiori affirmatiua & minori negatiua in prima figura vtilis fiat.

Cõsimiliter & in alijs figuris: semper.n. per ꝯuersiones fit syl'ls. Patet ẽt, ꝙ & indefinitum pro prædicatiuo in parte positum, eundẽ faciet syl'm in oĩbus

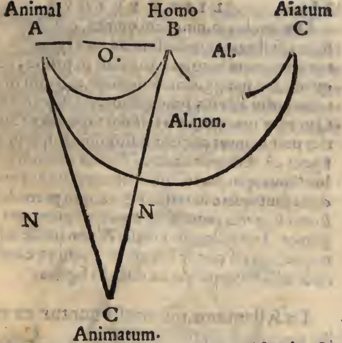
bus figuris. Manifestum aũt & ꝙ oẽs imperfecti syllogismi perficiuntur per primam figurã. aut.n.ostẽ siue,aut per impoſe pficiuntur oẽs: vtroq; aũt modo prima efficitur figura. Si quidẽ monstratiue perficiantur,qm̃ per ꝯuersionẽ perficiuntur oẽs.conuersio vero primã efficiebat figurã. Sin aũt ꝑ impossibile monstrantur: qm̃ posito falso, syllogismus efficit per primam figuram. Quemadmodum in vltima figura,si A,& B omni insunt C,ꝙ A alicui B inest. si.n. A nulli B: B vero omni C: A nulli C inerit: sed positum erat omni, consimiliter & in alijs.

Qũo prima coniugatio. Tertiæ figuræ reducatur ad primam.

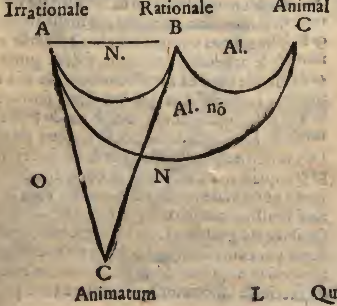
Est autem & oẽs syllogismos reducere ad vlr syllogismos, qui in prima sunt figura.Nam qui in secũda sunt figura, planum, ꝙ per illos perficiuntur,verum non similiter oẽs,sed vles,priuatiua conuersa, eorũ vero,qui in parte,vterq; per deductionẽ ad impossibile.Qui aũt sunt in prima figura ẽm partem, perficiunt quidẽ & per seipsos, verũ est etiã ꝑ secundam figurã monstrare ad impoſe deducendo. vt si A oĩ B: & B alicui C: ꝙ A alicui C inerit.si.n. nulli B vero oĩ.nulli C B inerit: hoc.n.fit per secundã figurã.

Animal

Darii coniugatio quo reducatur ad primã secundæ figuræ.

Cõsi̊r aũt & in priuatiuo erit demõstratio. si. n. A nulli B: B vero alicui C iest: A alicui C nõ ierit. si. n. oĩ: nulli ãt B iest: nulli C B ierit. sed h̄ erat media fig.

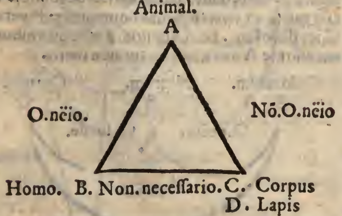
Demõstratio per impoßibile, quo reducatur ad secundam secundæ.

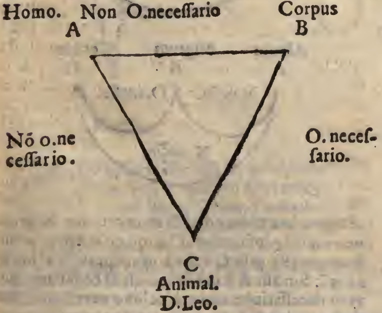
Quamobrem, quoniam omnes, qui in media sūt figura, syllogismi reducūtur ad vľes syllogismos primæ figuræ: qui vero in parte sunt in prima, ad eos, qui sunt in media, manifestum est, ꝙ & qui in parte reducentur ad vľes syllogismos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cum termini vľr quidem sint, statim perficiuntur per eos syllogismos, qui in prima figura. cū vero particulares fuerint accepti, per syllogismos, q in parte, primæ figuræ: isti aūt in illos redacti sunt: quare in tertiæ figuræ, q in parte, manifestum est, ꝙ oēs reducent̃ ad primæ figuræ vľes syllogismos. Igit̃ syllogismi inesse & non inesse ostendētes, dictum est quō se habent, & se, qui ex eadē figura: & ad se inuicem qui ex diuersis figuris.

De syllogismis, qui constituuntur ex vtrisq; de necessario in tribus figuris. Cap. IX.

QVoniam aūt diuersum est, inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse (multa eñ insunt quidem non ex necessitate tñ: alia vero neq; insunt oīno, ꝯtingunt aūt inesse) manifestū, ꝙ & syllogismus vniuscuiusq; horū diuersis erit, & non siľr se habentibus terminis, sed hic quidē ex necessarijs, ille vero ex inexistentibus, ille aūt ex ꝯtingētibus. In necessarijs qdē igit̃ ferme similiter se habet, & in his, quæ insunt: eodē.n.modo positis terminis, & in his, quæ insunt; & in his, quæ ex necessitate insunt, vel non insunt. erit & nō erit syllogism⁹ prҿterquam quod different in eo, ꝙ adiacet terminis ex necessitate inesse, vel nō inesse. nāq; & priuatiuū similiter ꝯuertitur. & in toto esse & de omni: similiter assignabimus. In alijs igit̃ eodē pacto ostēdetur per cōuersionē, ꝙ cōclusio est necessaria, quēadmodū in eo, quod est inesse. In medio aūt figura. qñ fuerit vľe affirmatiuū, particulare vero priuatiuū

& rursum in tertia, qñ vniuersale, quidem prædicatiuum, particulare vero priuatiuum, non similiter erit demonstratio. Sed necesse est exponétes, cui alicui vtrunq; non inest, de hoc facere syllogismũ, erit enim necessarium & in his: si autem de exposito necessario est, & de illo quodam, nam hoc quod est expositum ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem vterque syllogismorum in propria figura.

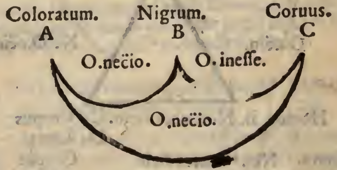

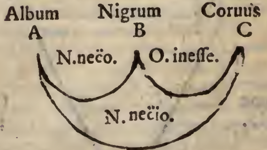

Mistio necessarij & inesse in prima figura. Cap. X.

Contingit autem quandoq; & altera propositione necessaria existente, necessariũ fieri syllogismum: veruntamen non vtralibet, sed quę ad maius extremum, vt si A quidem sumptum est in esse ipsi B ex necessitate, aut non inesse: B vero ipsi C inesse solum. sic.n. sumptis propositionibus, ex necessitate A inerit ipsi C, aut non inerit.

Coniugationes ex maiori de necessario, & minori de inesse vniuersales.

Quoniam enim omni B ex necessitate inest, aut non inest A: ipsum vero C aliqd est eorũ, quæ sunt B: manifestũ ꝙ & C ipsi ex necessitate erit horum alterũ. Sin aũt A B quidé non est necessarium: B C vero necessarium: non erit ꝯclusio necessaria. Nam si est, continget A, B alicui inesse ex necessitate, & ꝑ primam

primam & per tertiam figuram, sed hoc falsum. Cõtingit.n.B tale esse, cui nulli accidit inesse A.

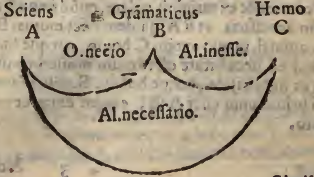
Coniugatio ex maiori de inesse & minori affirmatiua de necessario.

Præterea & ex terminis palam, quòd non est con clusio necessaria. vt si A quidem esset motus, B au tem animal, in quo autem C homo. nanque homo animal ex necessitate est: verum mouetur animal non ex necessitate, neque homo. Similiter autem & si priuatiuum esset A B, eadem enim demonstratio.

Coniugatio ex maiori de neceſſario, et minori negatiua de neceſſario.

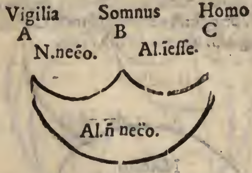
In ſyllogiſmis vero qui in parte, ſi vl̄em eſt neceſſarium,& cõcluſio erit neceſſaria, ſin autem quod in parte non neceſſarium, neq; priuatiua, neq; prędicatiua exiſtente vniuerſali propoſitione. Si autem primum vniuerſale neceſſariũ,& A quidē oĩ B inſit ex neceſſitate: B vero alicui C ſolum inſit: neceſſe vtiq; A alicui C ineſſe ex neceſsitate. nam C ſub B eſt, B vero omni A inerat ex neceſsitate.

Coniugatio ex maiori de neceſſario, minor de ineſſe particulari affirmatiua

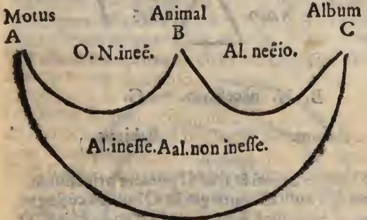
Similiter

Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: eadem erit demonstratio.

Negatiua

Si autem ꝙ secundum partem est necessarium, nō erit conclusio necessaria. nullum enim impossibile euenit, quemadmodum neq; in vniuersaliter syllogismis. Similiter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal album.

Due coniugationes ex maiori de inesse, minori de necessario, particularis vtraq;.

De mistis una necessaria, & altera absoluta in secunda figura. Cap. XI.

IN secunda autem figura, si priuatiua quidem propositio est necessaria, & conclusio erit necessaria: si ve-

ſi vero prædicatiua,non neceſſaria.Sit.n.primum pri uatiua neceſſaria, & A nulli cõtingat B:ipſi vero C ſolum inſit,quoniam itaq, conuertitur priuatiuum, & B nulli A ↄtingit:A vero omni ineſt C quare nul li C contingit B: nanque C ſub A eſt.

Coniugatio ex maiori de neceſſario minori de in eſſe, quæ maioris cõuerſione oſtẽditur.

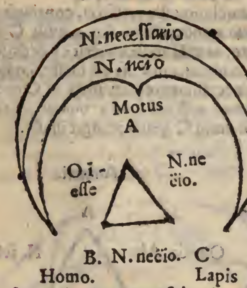

B. N. neceſſario. C.

Album. Æthiops.

Similiter autem & ſi ad C ponatur priuatiuum. Nam ſi A nulli C contingit: & C nulli A cõtinget: A vero omni ineſt B:quare nulli B continget C.ſit enim prima figura rurſus. non igitur neq; B ipſi C conuertitur enim ſimiliter.

Si autem

Secũda cõiugatio ex maiori de inesse, & minori de necessario, quæ minoris & conclusionis conuersione & præmissarum transpositione ostenditur.

Si aũt prædicatiua propositio est: necessaria, non erit ɔclo necessaria. insit. n. A oĩ B ex necessitate: C vero nulli insit solũ, ɔuerso itaq; priuatiuo prima efficit figura: ostensum est aũt in prima, ꝙ nõ necessaria existente priuatiua, quæ ad maius, neque ɔclusio est necessaria: quare nec in his erit ex necessitate.

Eadem cõiugatio, quæ minoris conuersione monstratur.

Præterea

Præterea,si conclusio est necessaria, contingit C alicui A nō inesse ex necessitate.si.n. B nulli C inest ex necessitate: neq; C nulli B inerit ex necessitate:ipsum vero B alicui A necesse est inesse,si quidē & A omni B ex necessitate inerat: quare & C necesse est alicui A non inesse,sed nihil prohibet, A tale aptum fuisse,cui omni C ipsum ꝯtingit inesse.

Eiusdē deductio per impossibile.

Præterea & terminos exponentem monstrare liceret,ꝙ ꝯclusio nō est simpliceret necessaria,sed his existentibus necessarijs. vt sit A aīal , B hō , C vero album:& propositiones similiter sint acceptæ. contingit.n.animal nulli albo inesse:& hō vtiq; nulli inerit albo,sed non ex necessitate. contingit.n.hoīem fieri album,non tamen donec animal nulli insit albo quare his quidē existentibus. necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria.

Similiter autē se habebit & in syllogismis in parte, cum

te, cum enim priuatiua propositio & vniuersaliter sit & necessaria, & conclusio erit necessaria: qñ autem prædicatiua & vniuersaliter sit & necessaria priuatiua autem ẜm partem, non erit ꝯclusio necessaria. sit enim primum priuatiua & vniuersaliter, & necessaria & A nulli B contingat inesse: alicui vero C insit: quoniam itaq; conuertitur priuatiuum, & B nulli A contingat inesse: A vero alicui C inest, quare ex necessitate B alicui C non inerit.

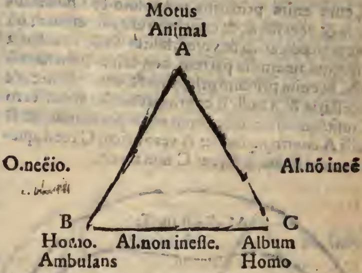

Coniugatio negatiua ex maiori de necessario, minori de inesse, quæ maioris cõuersione ostenditur.

Rursus sit prædicatiua vniuersaliter, & necessaria & ponatur ad B prædicatiuum. Si itaq; A omni B ex necessitate inest: C vero alicui non inest, ꝙ itaq; non inerit B alicui C manifestum, sed non ex necessitate. ijdem nanque termini erunt ad demonstrationem, qui & vniuersalibus syllogismis.

Motus

Eodem dispositio, diuersa quo ad propositiones.

Dicit Ale: quedā exēplaria habere hec verba demōstratio vno solo transumpto quòd

Sed neq; , si priuatiuum necessarium acceptū sit iu parte est conclusio necessaria: nam per eosdē ter minos demonstratio.* vno solo transumpto.

Albertus dicit, sed aliter ordinandi sūt termini sumatur pro homine moueri.

Negatiua particularis quo ad modos.

De

De syllogismis mistis ex altera necessaria, & altera de inesse in tertia figura. Cap. XII.

IN tertia autem figura vlibus quidem existentibus terminis ad mediũ, & ambæ propositiones prædicatiuę, si vterlibet necessarius existat & cõclusio erit necessaria: sinaũt hoc quidem prædicatiuum, illud vero priuatiuum sit, quando priuatiuum quidem sit necessarium, & cõclusio erit necessaria: quando aũt prædicatiuum non erit necessaria. Sint enim primũ ambæ prædicatiue ꝓpositiones: & A & B omni C insint: necessariũ vero sit A C: qm̃ igit̃ B omni C inest, & C alicui B ĩerit, eo ꝙ vl'e ẽm partẽ conuertitur. quare, si omni C inest A ex necessitate & C alicui B: necessarium est A alicui B inesse. nã B sub C est. fit igitur rursus prima figura.

Coniugatio ex maiori de necessario minori de inesse vtrisq; vniuersalibus prædicatiuis.

Consimiliter ostendetur, & si B C est necessariũ cõuertitur. n. C cum aliquo A: quare, si oĩ C B ex necessitate ĩest: & A alicui B inerit ex necessitate.

Album

Opposita præcedentis.

Rursus sit A C quidem priuatiuũ: B C vero affirmatiuum: priuatiuum aũt necessarium. Q̃m igitur ɔuertitur affirmatiuum, erit C alicui B: A vero nulli C ex necessitate: neq; B alicui inerit A ex necessitate. nam B sub C est.

Coniugatio ex maiori de necessario minori de inesse vniuersalibus altera affirmatiua altera negatiua.

Si

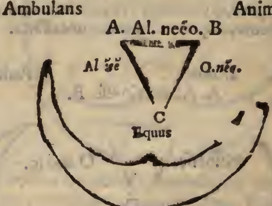
Si autem sit prædicatiui necessariũ, non erit ꝯclusio necessaria. Sit.n.B C prædicatiuũ & necessarium A C vero priuatiuũ & non necessariũ: q̃m igitur cõuertitur affirmatiuum, inerit & C alicui B ex necessitate. quare, si A nulli C: C vero alicui B: A alicui B non inerit, sed non ex necessitate. ostensum est.n.in prima figura, ꝙ priuatiua propositione non necessaria existente, neq; conclusio erit necessaria.

Præcedentis opposita quomodo ad modos.

Amplius per terminos planũ fieri posset. Sit em̃ A bonum: B animal: C vero equus. contingit igitur bonũ nulli equo inesse. animal aũt necesse omni equo inesse: sed nõ necesse aliquod animal nõ esse bonũ, siqdem ꝯtingit omne bonũ esse. Sin aũt non hoc possibile, sed vigilare, aut dormire, terminũ ponendum. omne nãq; animal horum est susceptiuum. Si igitur termini vniuersaliter ad medium sint, dictum est, quando erit conclusio necẽssaria. Si vero hic q̃dẽ vl̃r, ille aũt in p̃te, vtrisq; prædicatiuis existentibus,

bus si vniuersale necessarium & conclusio erit necessaria, demonstratio vero eadem, quæ & prius. cõuertitur enim & prædicatiuũ in parte. Si itaq; necesse est B omni C inesse, A vero sub C est: necesse est B alicui A inesse: sed si B alicui A, & A alicui B inesse necessarium. conuertitur enim.

Coniugatio ex maiori de inesse minori necessaria particulari affirmatiua.

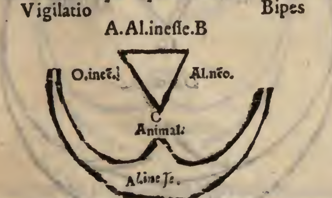
Similiter, & si A C necessarium vniuersaliter existens, nam B sub C est.

Superiori opposita ex propositionum quantitate.

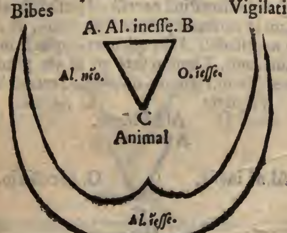
Si ve-

Si vero quod in parte necessariũ est, non erit cõclusio necessaria. Sit.n.b c in parte & necessaria, a vero oĩ c insit, nõ tñ ex necessitate, ꝯuer so igiť b c prima efficiť figura, & vlis qdé ꝑpõ non necessaria, ꝗ aũt in parte necessaria, sed cũ ita se habeãt propõnes nõ erat ꝯclusio necessaria, quare nec in his. Ampliꝰ, & ex terminis manifestũ. sit. n. a qdé vigilatio b bipes. in quo aũt c aĩal. b igitur alicui c necesse est inesse. a vero ipsi c ꝯtingit, & a ipsi b nõ necessariũ. nõ .n. necesse est aliqué bipedé dormire, vel vigilare.

Coniugatio ex maiori de inesse, minori necessaria affirmatiua pticulari.

Similiter autem & per eosdem terminos ostendetur, & si a c sit in parte & necessarium.

Superiori opposita ex propositionum quantitate.

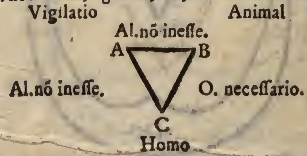
Si vero hic qdē terminorū sit prędicatiuus, ille aūt priuatiuus, qñ vł'e priuatium sit & necessarium & cōclusio erit necessaria. Si.n. A nulli C ex necessitate ɔtīgit: b vero alicui c ieſt: necesse est A alicui c ñ ieē:

Cōiugatio ex minori negatiua, de necessario vniuersali & minori particulari affirmatiua, de inesse.

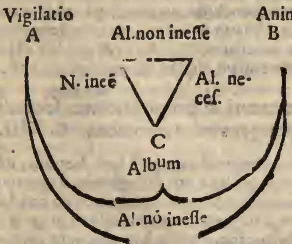
Qñ aūt affirmatiuū necessariū positū sit vł'r existens, aut in parte, aut priuatiuū ſm partē, nō erit cōclusio necessaria: sed alia qdem eadē quæ & in prioribus, dicemus. Termini vero qñ sit vł'e prædicatiuum necessariū, vigilatio, aīal, homo: mediū homo.

Coniugatio ex maiori particulari affirmatiua de inesse, minori affirmatiua vniuersali de necessario

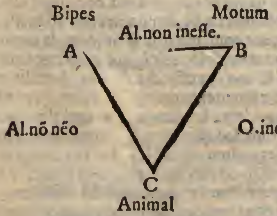
Quando

Quando aũt in parte prędicatiuum sit necessariũ, vigilatio, animal, album necesse nãq; est animal alicui albo inesse. vigilatio aũt cõtingat nulli, & nõ necesse alicui animali non inesse vigilationem.

Coniugatio ex maiori negatiua vniuersali de inesse, minori affirmatiua pticulari de necessario.

Sed quando priuatiuum in parte existens necessarium sit, bipes, motum, animal; medium aimal.

Cõiugatio ex maiori negaoiua particulari de necessario, minori affirmatiua vniuersali de inesse.

Planum itaq; ꝙ inexistẽdi syllogismus nõ ẽst, nisi vtreq; sint propositiones inexistẽtes: sed necessarij

 est, &

est; & cum altera solum sit necessaria. In vtrisq; vero,& cum prædicatiui & cũ priuatiui syllogismi sint necesse alteram propositionem esse similem conclusioni.dico aũt similẽ,si inexistens,inexistentẽ, si aũt necessaria,necessariam. Quare & hoc manifestũ, ꝙ non poterit conclusio,aut necessaria,aut inexistens esse,nisi accipiatur necessaria,aut inexistens propositio. De necessario itaq; quõ fit,& quã hẽt ad inexistens differentiam,dictum est quasi sufficienter.

De contingenti, & propositionum secundum contingens conuersionibus. C. XIII.

DE contingenti vero post hæc dicamus, qñ & quõ,& per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere & contingens,quod cũ non sit necessarium,si tñ ponatur inesse nihil erit propter hoc impossibile: nanq; necessarium æquiuoce contingere dicimus. Quod autem hoc est contingens,manifestum & ex negationibus,& affirmationibus oppositis.* nam non contingit inesse, & impossibile inesse,& necesse non inesse,aut eadem sunt, aut ꝯñtia seinuicem: quare & opposita his contingit esse, & non impossibile inesse,& non necesse nõ inesse,aut eadẽ sunt, aut consequentia seinuicem,de omni em̃ affirmatio aut negatio: erit igitur contingens nõ necessarium,& non necessariũ ꝯtingens. Accidit autẽ omnes,quæ secundum contingens sunt, propositiones,conuerti inter se: dico autem non affirmatiuas cum negatiuis,sed quæcunque affirmatiuam habent figuram, secundum oppositionem. vt cõtingere inesse,cum eo,quod est contingere non inesse, & omni contingere,cum eo,quod est,nulli ꝯtingere, vel non omni:& alicui,cum eo quod est,alicui non. eodem aũt modo & in alijs. Qm enim quod est contingens non est necessarium; non necessarium verọ possibile

* Lege secundo Periherme. cap.3.

posſibile eſt non ineſſe, planũ,ꝙ ſi contingit a ineſſe b,contingit & non ineſſe:& ſi oĩ contingit ineſſe, & omni contingit nõ ineſſe. Similiter aũt & in affirmationibus in parte: nãque eadem demõſtratio. verum tales propõnes affirmatiuæ ſunt, & non priuatiuæ. Contingit. n.ad ſimilitudinẽ ipſius eſſe ordinatur,quemadmodum dictũ eſt prius. Determinatis vero his,rurſus dicimus, ꝙ cõtingere ſm binos dicimus modos: Vno quidem,ꝙ vt plurimum fit, & deficit neceſſarium. vt caneſcere hominem vel augeri, aut minui,vel oĩno quod aptum natum eſt eſſe hoc.n.non continuum quidem habet neceſſariũ, eo ꝙ non ſemper eſt homo,exiſtente tñ homine,aut ex neceſsitate,aut vt in pluribus eſt. Aliud, autem infinitũ,ꝙ & ſit & nõ ſit poſsibile,vt ambulare aĩal, aut ambulante motum terræ fieri,aut oĩno quod a fortuna fit,nil.n.magis ſic aptũ eſt natũ,q̃ in ꝯrium. Cõuertitur itaq; & ſm oppoſitas propõnes vtrunque contingentiũ,non tñ eodẽ modo,ſed quod natũ eſt eſſe cũ eo,ꝙ eſt,non ex neceſſitate ineſſe ſic.n.contingit non caneſcere hoĩem, infinitũ aũt cum eo, ꝙ eſt,nihil magis ſic,q̃ illo modo ſe habere, aut habitum ire. ſcĩa vero ac ſylls demonſtratiuus de ipſis quidem infinitis non eſt,eo qd inordinatum eſt mediũ, de apte vero natis eſt & fere rõnes & conſiderationes fiunt de ſic cõtingentibus,de illis aũt accidit quidem fieri ſyllogiſmum,non tñ cõſueuerunt quæri. Hæc igit magis determinabunt in ſequentibus. Sed nunc dicamus,qñ & quomodo & quis erit ſyllogiſmus ex contingentibus propoſitionibus.

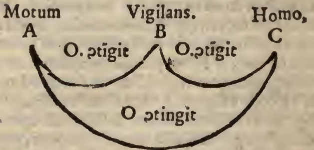
Supra in cap. 4. aut in lib. Peri hermen.

De ſyllogiſmis ex ambabus de contingenti in prima figura. Cap. XIIII.

QVoniam autem contingere hoc huic ineſſe dupliciter erit accipere : aut enim cui ineſt hoc, aut cui contingit ipſum ineſſe, a nanq;

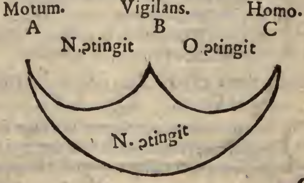
contingere,de quo B,horum alterum ſignificat, aut de quo dicitur B, aut de quo ꝯtingit dici. A vero de quo B,vel A cõtingit,oĩ B, nihil differt : manifeſtũ igĩt,ꝙ bifariã dici poſset,A cõtingere oĩ B ineſſe. Primum igĩt dicamus,ſi de quo C,ꝯtingit B,& de quo B ꝯtingit A,quis erit & qualis ſyllogiſmus:ſic enim & propoſitiones vtræq; ſumunĩ ẽm ꝯtingere, cum vero de quo B ineſt A contingat,illa quidem inexiſtẽs illa autem contingens. Quare ab ijs,quæ conſimilis ſunt figuræ,incipiẽdum quemadmodũ & in alijs. Qñ itaq; A omni contingat B: & B omni C: erit ſyllogiſmus perfectus,ꝙ A omni C ꝯtingit ineſſe. Hoc autem manifeſtum ex definitione, contingere nãq; omni ineſſe ſic dicebamus.

Cõiugatio prima ambabus vniuerſalibus affirmatiuis ex contingenti.

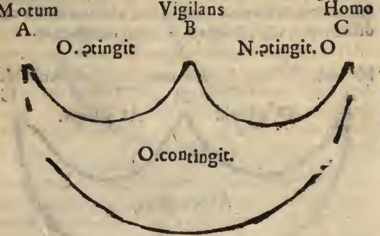

Similiter autem & ſi A quidem contingit nulli B: B vero contingit omni C: ꝙ A contingit nulli C. nã de quo B contingit, A non cõtingere, hoc erat nullum omittere contingentium,quę ſub B.

Secũda vtilis eiuſdẽ generis.

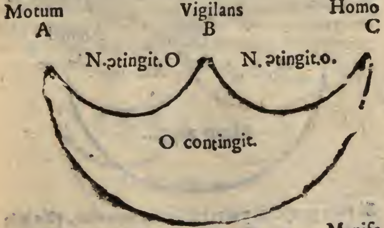

Cum vero A oī B ꝯtingat: B vero nulli ꝯtingat: C: ꝑ sumptas quidem propōnes nullus fit syllꝰs: cōuersa aūt B C ſm ꝯtingere, idem erit, qui prius. nam qm̄ ꝯtingit B nulli C inesse, cōtingit & oī inesse. hoc autem dictum est prius. quare si B quidem omni C: A vero omni B: rursus idem efficietur syllogismus.

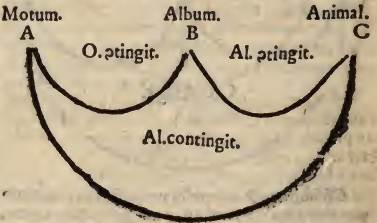
Tertia ob minoris cōuersionem

Cōsimiliter & ad vtrasq; propositiones negatio ponatur cum eo, quod est contingere: dico autem, vt si A nulli contingit B, & B nulli C: per sumptas enim propositiones nullus fit syllogismus: conuersis vero, rursus idem erit qui prius.

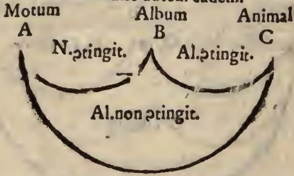
Quarta vtilis per vtriusque propositionis conuersionem.

Manifestum est igit, ꝙ negatione posita ad min⁹ extremũ, vel ad vtrasq; ꝓpõnes, aut nõ fit syll's, aut fit q̃dẽ, sed nõ ꝑfect⁹, ex ꝯuersiõe nãq; ꝯcludit̃ necessarium. Sin aũt hæc q̃dẽ propositionum vl'r accepta sit, illa vero in parte, vl'i posita ad maius extremum, syll's erit perfectus. Nã si A oĩ contingit B: B autem alicui C: A alicui C contingit, hoc aũt manifestũ ex diffinitione eius, quod est, de omni contingere.

Secũda vtilis eiusdem generis.

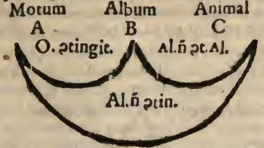
Rursus, si A contingit nulli B: B autem alicui C: contingit inesse, necesse est A cõntingere alicui C non inesse, demonstratio autem eadem.

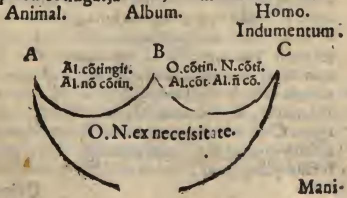
Tertia vtilis coniugatio.

Si vero propõ in parte priuatiua sumatur, vl'is aũt affirma-

affirmatiua,pône vero ꝯsilr se habeāt, vt A quidē oī B contingit: B vero alicui C ꝯtingit nō inesse,per assū ptas quidem propositiones non fit manifestus syll's: verum si eam,quæ in parte est,ꝯuerterimus, & ponamus B alicui C ꝯtingere inesse, eadem erit ꝯclusio, quæ & prius,quemadmodū in his,quæ a principio.

Qđ si quæ ad maius extremū in parte sumat, quæ vero ad minus vl'r,siue vtræq; affirmatiue sumant, siue priuatiue,siue nō ꝯsimilis figuræ,vtræq; indefinitæ,aut ſm partē,nullo mō erit syll's. Nihil.n.prohibet,B trāscēdere A:& nō prædicari de æquis: in quo aūt B trāscēdit A,accipiat C.huic.n.neq; oī,neq; nulli,neq; alicui,neq; nō alicui ꝯtingit A inesse: si quidem ꝯuertunt propōnes,quæ ſm ꝯtingere,& B pluribus ꝯtingit q̄ A inesse. Amplius & ex terminis planū: ita nāq; se habētibus propositionibus, primū vltimo & nulli ꝯtingit,& oī ex necessitate inesse. Termini vero cōes oīum,ꝙ ex necessitate insit,aīal,albū hō: ꝙ non cōtingat,animal,album indumentum.

Exēplum cōe oīum inutiliū.

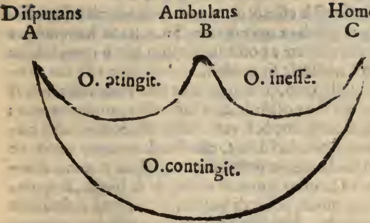
Mani-

Manifeftum igitur, ꝙ hoc modo fe habētibus ter minis nullus fit fyllogifmus. Aut enim exiſtēdi, aut ex nécefsitate,aut contingendi omnis eft fyllogifmus,ꝙ quidem inexiftendi ac neceffarij non fit, planū, affirmatiuus.n.priuatiuo tollitur, priuatiuus autem affirmatiuo. fupereft igitur, vt contingendi fit: hoc autem impoffibile; oftenfum enim eft,ꝙ ita terminis fe habentibus,& omni poftremo necefse eft primuum,& nulli contingit ineffe,quare effe nō poffet contingendi fyllogifmus, neffarium nanq; non erat contingens. Manifeftum itaq; & ꝙ fi vniuerfaliter termini exciterint in contingentibus propofitionibus femper fit fyllogifmus in prima figura,fiue fint prædicatiui, fiue priuatiui, verum ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem contingere fumere nō in neceffarijs, fed fecundum dictam determinationē.plerunq; autem latet,quod tale eft.

Miftio contingentis & inexiftentis in prima figura. Cap. XV.

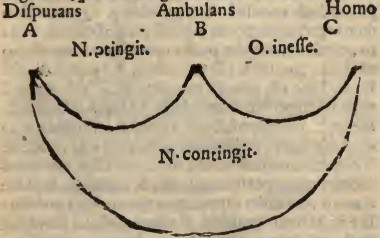
SI nautem propofitionum hæc quidem ineffe,illa veró fumatur contingere,quando quæ ad maius eft extremum contingere fignificet, & perfecti omnes erunt fyllogifmi,& contingentis ſm dictam determinationem,cum vero quæ ad minus, & imperfcti omnes,& priuatiui fyllogifmi contingentis non fecundum determinationem, fed eius,quod eft nulli, aut non omni ex necefiitate ineffe. Si em̄ non omni, aut nulli ex neceffitate contingere dicimus,& nulli & non omni ineffe. Contingat nanq; A omni B, B vero omni C ponatur ineffe, quoniā igitur C eft fub B, omni autem B contingit A,manifeftum quòd & C omni contingit A fit, itaq; perfectus fyllogifmus.

Difputans

Prima con iugatio ex conting.et inesse concludens, cõtingens.

Similiter autem & si A B propositio extiterit priuatiua: B C vero affirmatiua:& A C quidem ꝯtingere:B C autem inesse accipiatur,perfectus erit syllogismus,ꝙ A contingit nulli C inesse.

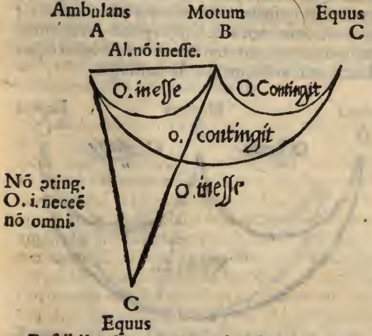
Secũda cõiugatio idẽ concludẽs.

Quod igitur si inexistens ad minorẽ ponatur extremitatẽ,perfecti fiant syllogismi,manifestum.Sed ꝙ dum econtrario se habeat,erũt syllogismi, per impossimile monstrandum.simul autem clarum erit,& ꝙ imperfecti: nã ostensio non est ex sumptis propositionibus. Primũ aũt dicendũ est,ꝙ si dũ A fuerit, necesse

necesse est b esse: & dum possibile a extiterit, possibile erit & b ex necessitate. Sit.n.ita se habentibus in quo quidem a possibile: in quo aũt b impossibile si igit̃ possibile sit quidem, qñ possibile esse fiat, impossibile vero, qñ impossibile non vtiq; vtiq; fiet: simul aũt si a possibile, & b ĩpossibile, ↄtingeret vtiq; a fieri posse sine b. si vero factũ esse, & esse, factũ nãque, quando factũ fuit, est. Verũ oportet accipere possibile atq; impossibile, non solum in generatione, sed & in eo quod est verificari & inesse, & quotcunq; modis aliter dr̃ possibile: in oĩbus.n.similiter se habebit. Amblius existente a, b esse, non oportet existimare. tanq̃ si vnum esset a, b fore: nihil nanq; est ex necessitate, vno aliquo existente, sed duob⁹ ad minus, sicuti cum propositiones ita se habeant: veluti dictum est secundum syllogismum. nam, si c de d: d autem de f: & c de f ex necessitate, & si vtrũque possibile, & conclusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat a quidẽ propositiones, a vero ↄclusionẽ: euenire posset non solum a necessario existente simul & b esse necessariũ, sed possibili, possibile. Hoc aũt ostenso manifestum, ꝙ falso supposito, & nõ impossibili, conclusio ꝑp suppositionẽ falsa erit, & non impossibilis. veluti si a falsum quidẽ est, non tamen impossibile, cum vero a sit, b est: & b erit falsum quidem, non tñ impossibile, qm̃ monstratum est, ꝙ a existente, b est, & possibili existẽte a, erit b possibile: suppositum autem est, a possibile esse, & b erit possibile. si.n.impossibile, simul possibile erit, & impossibile idem. Determinatis vero his, insit a omni b: b aũt omni c contingat: necesse itaq; a omni c ↄtingere inesse. Nõ.n.contingat, b vero omni c ponatur inesse, hoc falsum quidẽ, non tñ impossibile. si itaq; a non contingit omni c: b vero omni inest c: a non omni b contingit fit enim syllogismus ꝑ tertiam figuram. verum supposi.um fuerat

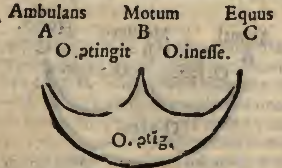
omni

omni contingere inesse. necesse igitur a omni c cõtingere: falso enim supposito & non impossibili, quod accidit est impossibile.

Tertia cõiugatio cõcludens cõtingẽs quæ per impossibile demonstratur in tertia figura.

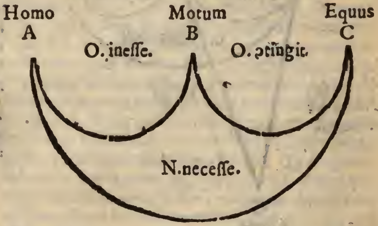
Possibile est autem & ꝑ primã figurã facere impossibile, ponentes b inesse ipsi c. Si enim b omni c inest: a vero omni b contingit, & c omni contingere vtiq; a, sed fuerat suppositũ non omni ꝯtingere.

Eiusdem ostensio ꝑ primam figuram.

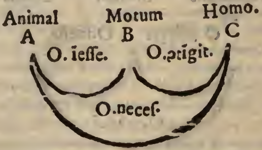
Sumere vero oportet omni inesse nõ ẽm tempus determinantes, puta nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter, per hmõi.n propositiones & syllogismos facimus. Quoniam, si propositio ẽm nunc accipiatur non erit syllogismus. nihil enim fortasse prohibet, aliquando omni moto hominem inesse, vt si nihil aliud moueretur, motum vero cõtingit omni equo sed hominem nulli equo inesse contingit.

Syllogismus probans propositionẽ de inesse sumendi esse simpliciter.

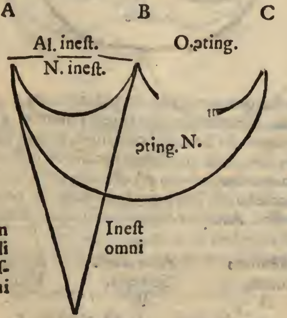
Præterea sit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propositiones itaq; consimiliter se habebunt, conclusio vero erit necessaria non cõtingens: ex necessitate enim homo est animal.

Secundus idem probans.

Manifestũ igitur qđ vniuersale accipere oportet simpliciter

ſimpliciter & non tpe determinantes. Rutſus ſit pri uatiua vl̃r propoſitio a b:& ſumptum ſit a ineſſe nul li b: b vero omni contingat c ineſſe.his itaq; poſitis neceſſe eſt a contingere nulli c ineſſe. Non.n.contingat & b ponatur ineſſe c,quemadmodũ prius: ne ceſſe eſt igit̃ a alicui b ineſſe. fit.n.ſyllͣs per tertiã figuram. hoc autem impoſſibile. quare contingeret vtiq; a nulli c ineſſe. falſo enim poſito & non impoſ ſibili, impoſſibile eſt quod accidit.

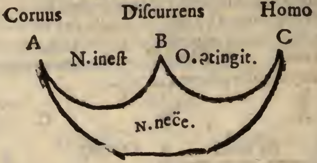

Quarta concludẽs contingit. nulli.i.nul li ex neceſ ſitate.

Hic igitur ſyllogiſmus non eſt contingentis ſm definitionem,ſed eius,quod eſt nulli ex neceſsitate ineſſe. hæc enim eſt ꝯdictio factæ ſuppoſitionis,ſup poſitum eſt enim,ex neceſſitate a alicui c ineſſe,ſyl- logiſmus vero ad impoſſibile oppoſitæ eſt contra- dictionis. Amplius autem & ex terminis manifeſtũ ꝙ non erit ꝯcluſio contingens. Sit enim in quo A; coruus: in quo b, diſcurrens: in quo c hõ.nulli itaq:

B A ineſt·

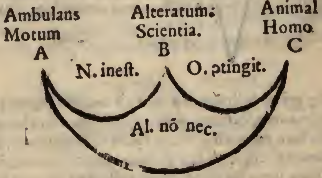
B A inest: nullum enim discurrēs coruus: B vero oī contingit C, omni.n.homini discurrere, sed A ex necessitate nulli C. non igitur conclusio contingens.

Ex prædicta coniugatione nō cōcludi verū contingens.

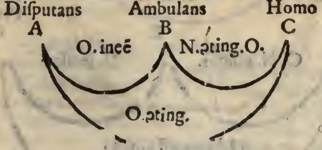
Sed neque necessaria semper. Sit enim A quidem motum, B scientia, in quo autem C homo: A igitur nulli inerit B: B vero C contingit, & non est conclusio necessaria. non enim necesse est nullum moueri hominem, sed non necesse aliquem. Planū itaq; ꝙ conclusio est ejus, quod est nulli ex necessitate inesse. Accipiendi vero melius sunt terminis.

Ad idem modus secundus.

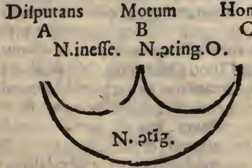
Sed si priuatiuum ad minor ponatur extremi tatē contingere significans, ex ipsis quidem acceptis ꝓpositionibus,

poſitionibus, nullus erit ſyllogiſmus: conuerſa aūt ſm contingere propoſitione, erit quemadmodū in prioribus. inſit.n.A omni B: B vero contingat nulli C: ſic igitur ſe habentibus terminis, nihil erit neceſſariū. ſi aūt ꝯuertatur B C, & ſumat̃ B omni C cō tingere, fit ſyllogiſmus, quemadmodum prius. nam conſimiliter termini poſitione ſe habebunt.

Quinta cō iugatio cō cludens cō tingens p minoris cō uerſionem

Sed eodē modo & cū priuatiua extiterint vtraq interualla, ſi A B quidem non inſit: B vero contingere C nulli ſignificet, per ipſa quidē accepta non fit neceſſarium, ſed propoſitione ꝯuerſa, quæ eſt ſm contingere, erit ſyllogiſmus. Accipiatur.n.A quidē nulli B ineſſe: B vero cōtingat nulli C, per hæc igitur nihil neceſſarium. quod ſi accipiatur B contingere omni C, quod eſt verum; A B autem propoſitio ſimiliter ſe habeat, rurſus idem erit ſyllogiſmus

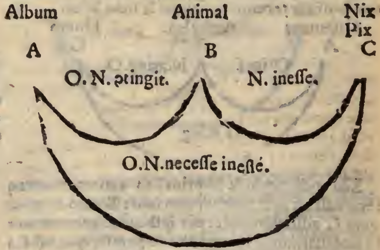

Sexta con iugatio cō cludens cō tingens p minoris cō uerſionē.

Si vero nō ineſſe ponatur B ipſi C, & non ꝯtingere

N

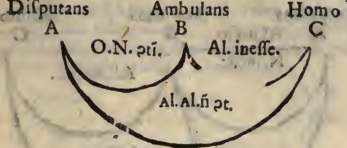
gere non inesse, non erit syllogismus nullo modo neque cum priuatiua, neque cum affirmatiua fuerit a b propositio. Termini communes quod ex necessitate insit, album, animal, nix, quod non contingat, album, animal, pix.

Inutiles.

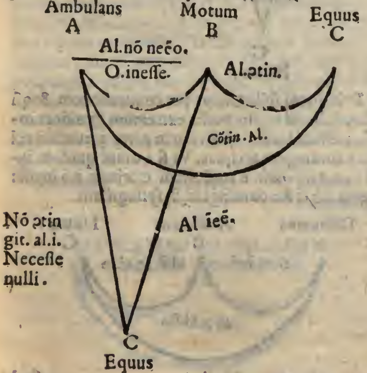
Planum itaq;, quod si termini vniuersales extiterint, & hæc inexistens, illa vero propositionum contingens accipiatur, quando propositio, quæ ad minorem extremitatem, contingere accipiatur, semp fit syllogismus, præterquam quòd aliquando quidē ex ipsis, nonnunquam vero ex conuersa propositione. quando autem horum vterque, & ob quam causam diximus. Quod si hoc vniuersaliter, illud vero interuallorum accipiatur in parte, quādo quod ad maius est extremum vniuersaliter ponatur, & contingens, seu negatiuum, siue affirmatiuum, quòd vero in parte affirmatiuum, & inexistens, erit syllogism⁹ perfectus, quemadmodum & vniuersaliter terminis existentibus, demonstratio autem eadem, quæ & prius.

Disputans

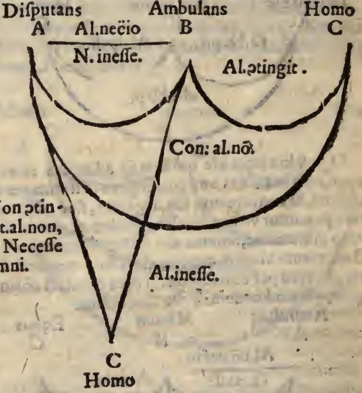

Coniugationes concludentes cõtingens per dictũ de omni.

Quando autem vſe quidem ſit ad maius extremum, ſed inexiſtens non contingens, alterum vero in parte, & contingens, ſeu negatiue, ſiue affirmatiue ponantur vtræq;, ſiue hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, omnino erit ſyllogiſmus imperfectus. verum hi quidem per impoſsibile monſtrabũtur, illi vero per conuerſionem eius quod eſt cõtingere, quemadmodum in præcedentibus.

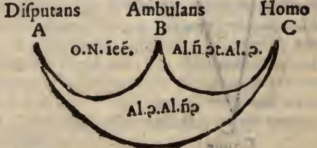
Coniugatio particularis cõcludens cõtingens, quæ per impoſsibile oſtenditur.

Coniuga-tio conclu dens con-tingens quæ p im-poſsibile o-ſtenditur.

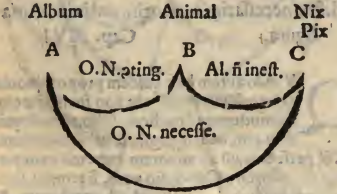
Erit autem ſyllogiſmus per conuerſionem, & qñ vniuerſalis ad maius poſita extremum ſignificet ineſſe, aut non ineſſe: quæ vero in parte priuatiua exiſtens contingere accipiat. Vt ſi A omni quidem ineſt B, aut nõ ineſt: B autẽ alicui C ꝯtingit nõ ineſſe: ꝯuerſa.n.B C ſm contingere, fit ſyllogiſmus.

Cõiuga-tiones con cludentes contingẽs per mino-ris conuer ſionem.

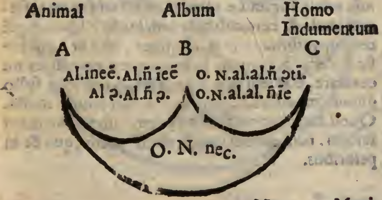
Sed

Sed qñ quæ ſm partem ponitur non ineſſe acci-
piat,non erit ſyllogiſmus. Termini quod inſit,albũ,
animal,nix: quod non inſit,album,animal,pix,per in
finitum nanq; ſumenda eſt demonſtratio.

Particulares coniugationes inutiles.

Si autem vl'e quidem ad minus ponatur extremũ
quodvero in parte ad maius,ſiue priuatiuum,ſeu a
firmatiuum,vel contingens,aut inexiſtens, qũocun
que, nullo pacto erit ſyll's. Neq; qñ in parte,aut in
definitæ ponanĩ propoſitiones, ſeu contingere acci
pientes,ſiue ineſſe, aut viciſsim , neq; ſic erit ſyll's .
demonſtratio vero eadem,quæ & in prioribus.Ter
mini cões,ꝙ inſit ex neceſsitate, animal, album,hõ:
ꝙ non contingat,animal,album,indumentum.

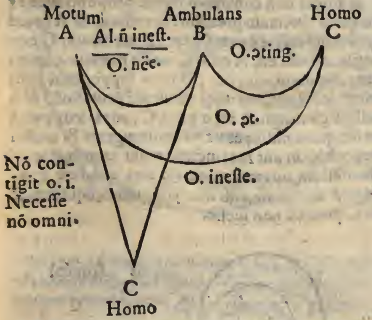
Omnium inutilium coniugationum exẽplum.

Manifestũ est igitur, ꝙ si vniuersale ad maius ponatur extremum semper fit syllogismus, si vero ad minus, nullius vnquam.

Mistio necessarię, & contingentis in prima figura. Cap. XVI.

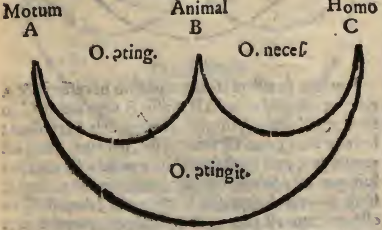
QVando autem hæc quidem propositionum ex necessitate inesse, aut non inesse, hæc vero contingere significet, syllogismus quidem erit, eodem modo se habẽtibus terminis. & perfectus, qñ ad minorem extremitatem ponatur necessarium. Conclusio vero, si termini fuerint prædicatiui, erit eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, siue vniuersaliter, siue non vniuersaliter ponantur. sed cum hoc quidem affirmatiuum sit, illud vero priuatiuum, quando affirmatiuum quidem necessarium sit, eius, quod est contingere, & non eius quod est non inesse: cum vero priuatiuum, & eius quod est contingere non inesse, & non inesse, & vniuersaliter, & non vniuersaliter terminis existentibus. Contingere autem in cõclusione eodem pacto accipiendum, quo & in prioribus. Eius autem, quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus. aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quod igiť terminis affirmatiuis existentibus, non fit conclusio necessaria, planum. Insit nanque a omni b ex necessitate, b autem contingat omni c, erit vtiq; syllogismus imperfectus, quòd a contingit omni c inesse. Quod autem imperfectus ex demonstratione manifestum. nam eodem monstrabitur pacto, quo & in prioribus.

Motum

Prima cõiugatio cõcludens cõtingens, quæ per ĩpoſsibile oſtenditur in tertia figura.

Rurſus A contingat omni B ineſſe: B vero omni C inſit ex neceſsitate. erit vtiq; ſyllogiſmus, qūod A omni contingit C ineſſe: ſed non quod ineſt, & ꝑfectus, non autem imperfectus: ſtatim nanque ꝑficitur per propoſitiones quæ A principio.

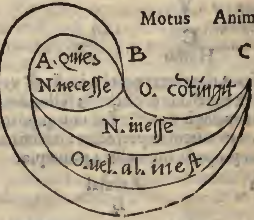

Secunda concludẽs cõtingens per dictũ de omni.

 Si autem

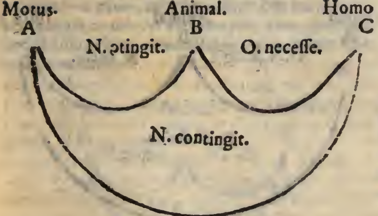
Si autem non consimilis figuræ propositiones ex titerint, sit primum priuatiua necessaria, & A quidẽ nulli ꝯtingat B ex necessitate: B vero omni C contingat: necesse est, A nulli C inesse. ponatur. n. inexistens, aut omni, aut alicui: B vero supponebatͬ nulli ꝯtingere: Quoniam itaq; conuertitͬ priuatiuũ, & B nulli A contingit, A vero omni C, aut alicui ponitͬ inesse: quare nulli, aut non oĩ contingeret B inesse: supponebatur aũt A principio omni contingere. Manifestum autem & quoniam eius quod est contingere non inesse, efficitur syllogismus, siquidem & eius, quod est non inesse.

Tertia concludens de inesse quæ per impossibile ostenditur ĩ prima figura

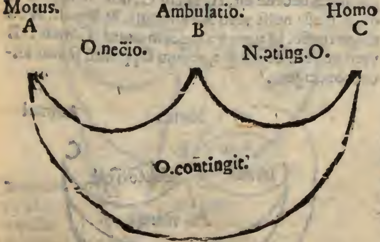
Rursum sit affirmatiua propositio necessaria, & A quidem contingat nulli B inesse: B vero omni C insit ex necessitate: syllogismus itaq; erit perfectus: sed non eius, quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse. nanq; propositio sic accepta fuit, quæ est ad maiorem extremitatem. Et ad impossibile non est ducere. si. n. supponatur, A nulli C inesse, positum est autem, A B, nulli contingere inesse, nihil accidit propter hæc impossibile.

Motus

Quarta cō cludens cō tingens ꝑ dictum de nullo.

Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuũ, quando contingeret quidem significet, syllogismus erit per conuersionem, quemadmodũ in prioribus.

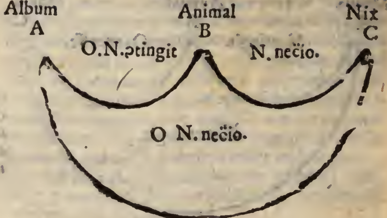

Quinta cō cludens cō tingens ꝑ conuersionem.

Quando autem non contingere, non erit: neque quando ambo ponantur priuatiua, non fit autẽ cõ tingens, quod ad minus. Termini autem inesse quidem, album, animal, nix: non inexistendi, album, animal, pix.

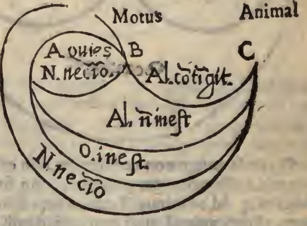
Album

Inutiles.

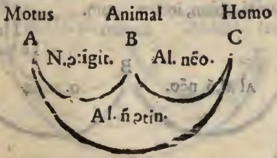
Eodem autem modo se habebit & in syllogismis in parte: nam cum priuatiuum sit necessarium,& cõclusio erit eius quod est non inesse. Vt si A quidem nulli B contingit inesse,B,A,autem,alicui C cõtingit inesse,necesse est, A, alicui C, non inesse. Si. n. omni inest: nulli vero B contingit, & B nulli A cõtingit inesse. Quare si a quidem omni C inest: B vero nulli C contingit, verum suppositũ fuerat alicui contingere.

Particularis coniugatio concludens cõtingens, p impoßibile ostensa.

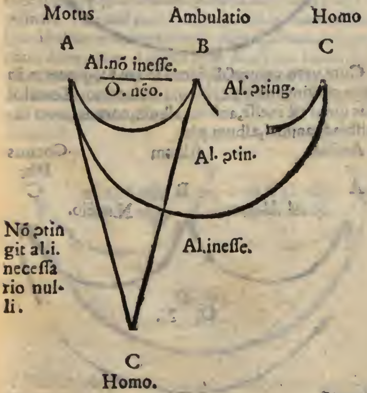

Sed cum particulare affirmatiuũ,quod est in syllogismo

logiſmo priuatiuo, neceſſariũ ſit, vt b c: aut vniuerſale in prædicatiuo, vt a b, non erit eius, quod eſt in eſſe ſyllogiſmus. demonſtratio vero eadem quæ, & in prioribus.

Cõiugatio concludẽs conting. p dictum de nullo.

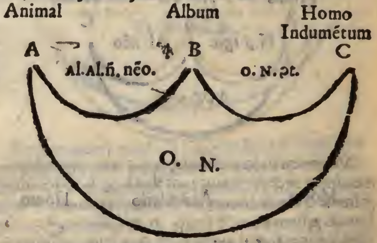

Tertia concludens cõtingens p.

Si autem

Si autem vniuersale quidē ponatur ad minus extremum, aut affirmatiuū, aut priuatiuū contingens. quod aūt in parte necessariū ad maius extremū. non erit syllogismus. Termini eius, quod est inesse de necessitate, animal, album, homo. non inexistendi autem, animal, album, indumentum.

Prima inutilis.

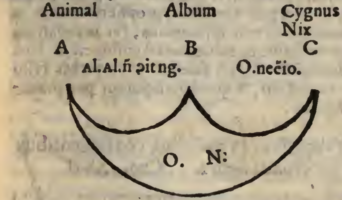
Cum vero vniuersali necessarium fit, ꝙ autem in parte, contingens, vl̄i existente priuatiuo. Termini eius quod est inesse, animal, album, coruus, non inexistendi, animal, album, pix.

Secunda inutilis.

Si vero

Si vero affirmatiuũ fuerit inesse quidem, animal, album, cygnus: erit vero quod est non contingere animal, album, nix.

Tertia inutilis.

Neque quando indefinitę sumuntur propositiones, aut vtraq; secundum partem, neq; sic erit syllogismus. Termini communes inexistendi, animal, album, homo: non inexistendi, animal, album, inanimatum. nanq; animal alicui albo: & album inanimáto alicui, & necessarium inesse, & non contingit inesse: Et in eo quod est cõtingere similiter. quare ad omnia termini sunt vtiles.

Quarta inutilis.

Manife-

Manifeſtum eſt igitur ex dictis, quod terminis conſimiliter ſe habentibus, & in eo quod eſt ineſſe, & in neceſſarijs, fit, & non fit ſyllogiſmus. Veruntamen ſecundum ineſſe quidem poſita priuatiua propoſitione eius, quod eſt contingere, erat ſyllogiſmus, ſecundum neceſſarium autem priuatiua, & eius, quod eſt cõtingere, & eius quod eſt ineſſe. Palam autem & quod omnes ſyllogiſmi imperfecti, & quod perficiuntur per prædictas figuras.

De ſyllogiſmis ex ambabus contingentibus in ſecunda figura. Cap. XVII.

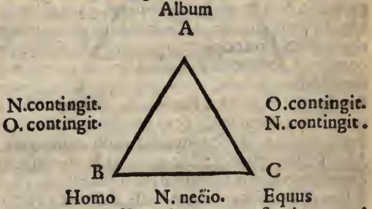
IN ſecunda autem figura, quando contingentes quidem vtræque accipiũtur propoſitiones, nullus erit ſyllogiſmus, ſeu prædicatiue, ſiue priuatiue ponantur, vel vniuerſaliter, aut ſecundum partem. Cũ vero hæc inexiſtere, illa autem ſignificet contingere, ſi affirmatiua quidem ſignificat inexiſtere, nunquam erit, ſin autem vniuerſaliter priuatiua, ſemper. Eodem modo, & cum hæc propoſitionum ex neceſſitate, illa contingere accipiatur. Oportet autem & in his accipere in concluſionibus contingens, quemadmodũ in prioribus. Primum igitur oſtendendum quod non conuertitur contingens priuatiuum, vt ſi a cõtingit nulli b: non neceſſe eſt, & B contingere nulli A. Ponatur enim hoc, & contingat b nulli a ineſſe. quoniã itaque conuertuntur contingentes affirmationes cum negationibus, & contrariæ & oppoſitæ. B vero contingit nulli a ineſſe, manifeſtum quod & omni a cõtingere poſſet b ineſſe, ſed hoc falſum. non enim ſi hoc huic omni contingit, & hoc huic neceſſariũ, quare non conuertitur priuatiuum. Amplius aũt nihil prohibet a. quidem contingere nulli b: b vero alicui a ex neceſsitate non ineſſe. vt album omni homini contingit non ineſſe, & ineſſe. hoĩem autẽ non verum dicere, quod

re,quod contingit nulli,albo.pluribus.n.ex necessitate non inest,necessarium aût non erit contingens. Sed nec ex impossibili monstrabitur conuerti. velu ti si quis existimaret,qm̄ falsum est b cōtingere nulli a inesse,verum non contingere. affirmatio nanq; & negatio. Si autē hoc verum,b ex necessitate insse alicui a. quare & a alicui b. sed hoc impossibile. non enim si b,non contingit nulli a,necesse est a,alicui b, inest, nanq; * non cōtingere nulli dicitur dū pliciter,vnum,si ex necessitate alicui inest,alterum, si ex necessitate alteri non inest. nā quod ex necessitate alicui eorū.quæ sunt a,nō inest, nō est verū dicere,ꝙ omni contingit non inesse, quemadmodum neq; quod alicui inest ex necessitate, ꝙ omni cōtingit inesse. Si itaq; quispiam censeret, ppea ꝙ nō cō tingit c omni d inesse, ex necessitate alicui ipsum non inesse,falso acciperet, omni.n inest, si fortasse contingat, sed quoniam quibusdam ex necessitate inest,ob hoc dicimus, non omni contingere; quare huic quod est ꝯtingere omni inesse,opponitur & ex necessitate alicui inesse,& ex necessitate alicui non inesse.similiter aūt & ei quod est nulli contingere. Manifestum igitur,ꝙ ad sic ꝯtingens & nō cōtingēs quemadmodum in principio determinauimus, non solum ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui non inesse sumēdum. hoc aūt sumpto nil accidit impossibile: quare non fit syllogismus. Manifestum itaq; ex dictis,ꝙ non conuertitur priuatiuum. Hoc aūt monstrato,ponatur a nulli quidem b contingere: c vero omni, per ꝯuersionē igitur non fit sylls: dictum est n.ꝙ non conuertitur talis propositio. Sed neque per impossibile si nanq; ponatur b omni c,contingere inesse, nihil accidit falsi. contingere enī posset a ipsi c & omni,& nulli īesse. Sed si omnino est syllogismus,planum, ꝙ eius quod est ꝯtingere vtiq; esset. propterea ꝙ neutrá propositionum

* a.l.necesse est inesse alicui solum,sed et ex necessitate non oĩ nanque.

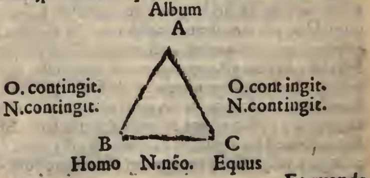
num accepta fuit in eo quod eſt ineſſe.& iſte aut affirmatiuus,aut priuatiuus: Neutro autē modo poſſibile eſt. ſi affirmatiuus quidē ponatur, monſtrabit per terminos,ꝙ non contingit ineſſe,ſi vero priuatiuus,ꝙ concluſio non contingens eſt,ſed neceſſaria. Sit.n.A quidem albū,B hō,in quo C equus. A itaq; album contingit huic quidem omni,illi vero nulli, ſed B ipſi C neq; ineſſe contingit,neq; non ineſſe ꝙ igitur ineſſe non poſsibile eſt, manifeſtum: nullus enim equus homo.ſed neq; contingere non ineſſe, neceſſe namq; eſt nullum equum hominem eſſe,neceſſarium autem non erat contingens. non itaq; fit ſyllogiſmus. Itidem autem monſtrabitur, & ſi ecōuerſo poſitum fuerit priuatiuum.

Inutiles ad concludendum contingens.

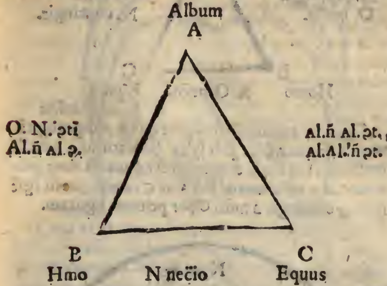
Et ſi vtræque affirmatiuæ acceptæ fuerint aut priuatiuæ,per eoſdē nāq; terminos erit demonſtratio.

Inutiles modi.

Et quando

Et quādo hæc vniuerſaliter, illa in parte, aut vtræque ſecundum partem, aut indefinitæ, aut quotcunque modis aliter contingit tranſumere propoſitiones. ſemper enim erit demonſtratio per eoſdem terminos.

Inutiles modi.

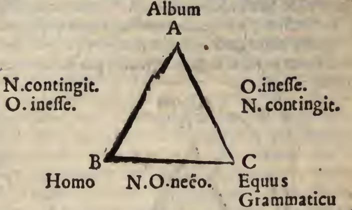
Planum itaque, quòd ſi vtræque propoſitiones ſecundum contingens ponuntur, nullus fit ſyllogiſmus.

Miſtio inexiſtentis & contingentis in ſecunda figura. Cap. XVIII.

SI autem hæc inexiſtere, illa vero contingere ſignificet, ſi prædicatiua ponatur inexiſtere, priuatiua autem contingere, nullus erit ſyllogiſmus: neque dum vniuerſaliter, neque dum in parte termini accipiuntur. demonſtratio vero eadem, & per eoſdem terminos.

O Album

Inutiles modi, & vniuersales.

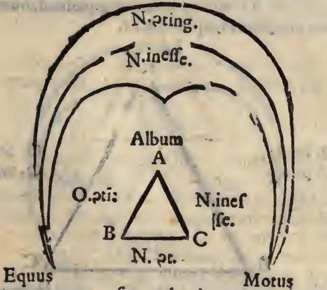

Quando autem affirmatitua quidē ꝯtingere, priuatiua aūt inexistere, erit syllš. Sumatur.n. A B nulli inesse: C vero omni contingere: conuerso itaq; priuatiuo, B A nulli inerit: sed A oī C contingit: fit igiē syllš, ꝙ contingit B nulli C per primam figuram.

Prima cōiugatio cōcludens cōtingens æquiualenter ipsi inesse.

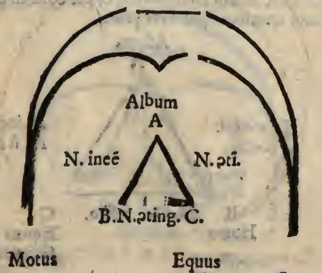

Consimiliter autem & si ad C ponaē priuatiuū. Cum

Secunda idem concludens.

Cum vero vtræq; sunt priuatiuæ, significet aũt h q̃dẽ nõ inesse, illa vero ↄtingere nõ inesse, ꝑ ipsa q̃dẽ asśũpta nihil accidit necessariũ, sed ↄuersa ꝓpõne, q̃ est ẜm ↄtingere, sylľs efficiť, q̄ b nulli c ↄtingit inesse, quẽadmodũ in prioribus. erit.n.rursum. j. fig.

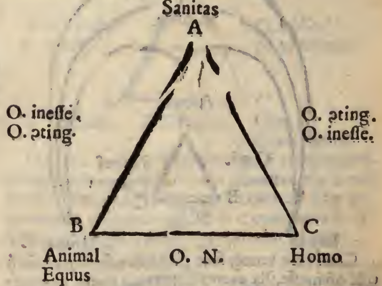

Tertia idẽ concludẽs, & in qua conuertitur contingens.

 Si vero

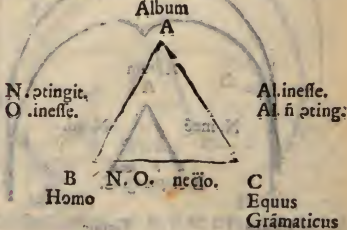
Si vero vtræq; ponantur prædicatiue, nō erit syllogismus. Termini, q̄ insit, sanitas, animal, homo, q̄ non insit, sanitas, equus, homo.

Inutiles modi.

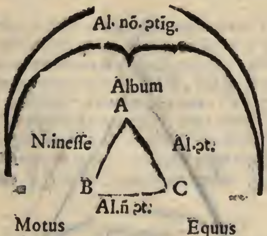
Eodem autē modo se habebit & in syllogismis in parte. Cum.n. affirmatiuum sit inexistens, aut vniuersaliter, aut in parte acceptum, nullus erit syllogismus. Hoc autem consimiliter, & per eosdem monistratur terminos, quibus & prius.

Particulares & inutiles modi

Cum

Cum vero priuatiuum, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus.

Modus vtilis, quòd maioris cõuersione reducitur ad primam figuram.

Rursus, si ambo quidem interualla priuatiua sumantur, vniuersaliter autem, quod non inexistere, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium, sed conuerso eo, quod est contingere, quemadmodum in prioribus, erit syllogismus.

Modus vtilis quòd cõuersione cõtingentis ad primã figuram reducitur.

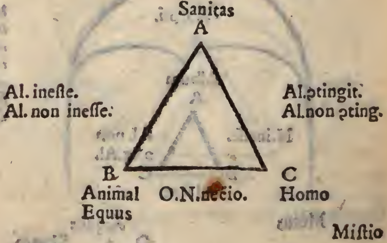
Si vero priuatiuum quidem inexistens sit, sed in parte acceptum, non erit syllogismus, siue affirmatiua, siue priuatiua, altera fuerit propositio.

Modi inutiles.

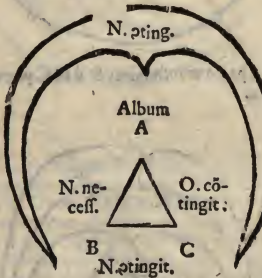
Neque quãdo vtræq; indefinitæ sint acceptæ, aut negatiue, aut affirmatiue, vel secundum partem. Demonstratio vero eadem, & per eosdem terminos.

Inutiles modi.

Mistio necessarium & contingentis in secunda figura. Cap. XIX.

VErum sic hæc quidem propositionum ex necessitate, illa vero contingere significet, priuatiua existente necessaria, erit syllogismus, non solum φ contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur eñ A B nulli ex necessitate inesse: C vero omni ꝯtingere: ꝯuersa igit̄ priuatiua, & B A nulli inerit sed A C omni contingit: fit igitur rursus per primam figurã syllogismus, φ B nulli C contingit inesse.

Primus modus cõcludens cõtingẽs q̃ æquiualet inesse.

Coruus Volatus

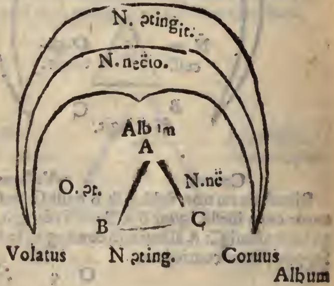
Simul autem manifestũ, φ & B nulli C inest. ponatur enim inesse: igitur si A B nulli cõtingit, B vero inest alicui C: A alicui non contingit, sed omni supponebatur contingere.

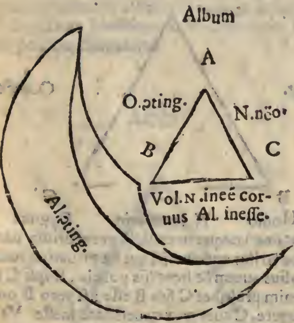
Eiusdẽ ostẽsio per impossibile.

Eodẽ pacto monstrabitur & si ad C ponatur priuatiuum.

Secundus modus idẽ concludẽs quod primus.

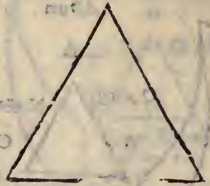

Ostensio eiusdem ꝑ impossibile.

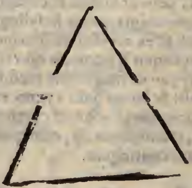
Rursus, sit prædicatiuum quidem necessarium, alterum vero priuatiuum & contingens: & A contingat nulli B: C vero oī insit ex necessitate: sic itaq; se habentibus terminis, nullus fit syllogismus. accidit enim B ipsi C ex necessitate non inesse. Sit namque A album, in quo B homo, in quo C Cygnus. album igitur cygno ex necessitate inest, homini vero contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quod igitur eius, quod est contingere non est syllogismus, manifestum est, nam quod ex necessitate, non erat contingens.

Album

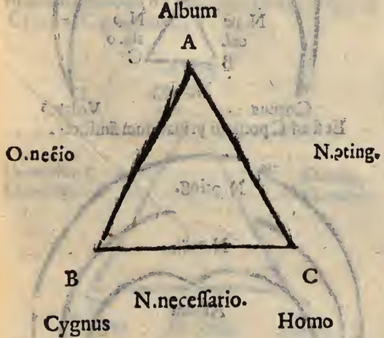
Inutilis modus.

Veruntamen neque neceſſarij. neceſſarium nanque aut ex vtriſq; neceſſarijs, aut ex priuatiua accidit. Amplius autem & licet his poſitis, B ipſi C in eſſe, nil enim prohibet C ſub B eſſe : A vero B omni contingere, C autem ex neceſsitate ineſſe. Vt ſi C eſſet vigilatio, B animal, in quo A motus. nã vigilanti ex neceſsitate motus ineſt: animali vero omni contingit: & omne vigilans animal.

Manifeſtum itaq; ꝙ neq; non inexiſtendi:ſiquidē ita ſe habentibus terminis, neceſſe eſt ineſſe. neque vtique oppoſitarum affirmationum.quare nullus erit ſyllogiſmus. Similiter autem oſtendetur ſi econ uerſo ponatur affirmatiua.

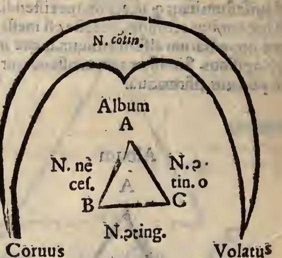

Modus inutilis.

Quod ſi eiuſdem figuræ ſint propoſitiones, cum priuatiue ſunt, ſemper fit ſyllogiſmus conuerſa ꝓpoſitione, quæ eſt ſecundum contingere; quemad modum in prioribus. Accipiatur enim A ipſi B ex neceſſitate non ineſſe: C autem contingere non in eſſe, conuerſis igitur propoſitionibus, B nulli A inerit: A vero omni C contingit: fit itaque prima figura.

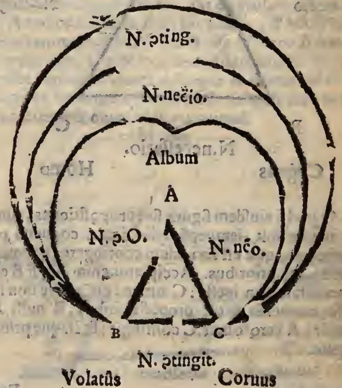
Et ſi

Modus cõcludens cõtingens ex ambarum conuersione.

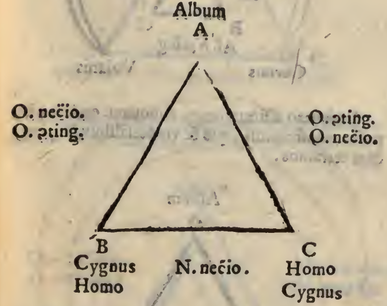
Et si ad C ponatur priuatiuum similiter.

Modus cõcludens cõtingẽs pluribus indigens cõuersionibus, & præmissarum trãspositione.

Si autem

Si autem prædicatiuę positæ fuerint, non erit syllogismus. nanq; non inexistendi, aut ex necessitate non inexistendi, planum q non erit, propterea q nō fuit accepta priuatiua propositio, neq; in eo, quod est inesse, neq; in eo quod est ex necessitate inesse. Sed neque eius, quod est contingere non inesse, ex necessitate enim sic se habentibus, B ipsi C non inerit, quemadmodum si a poneretur album, in quo B Cygnus, C vero homo.

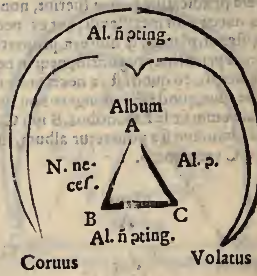
Modus vtilis.

Neque vtique oppositarum affirmationum.* qm̄ monstratum est B ipsi C ex necessitate non inexistens, non igitur fit syllogismus omnino. Similiter autem se habebit & in syllogismis in parte. Cum.n. sit priuatiuum, & vniuersale, & necessarium, semper erit syllogismus, & eius quod est contingere nō inesse, & eius quod est non inesse, demonstratio autem eadem per conuersionem.

*a. l. negationum, vt Philoponus legit.

Cum

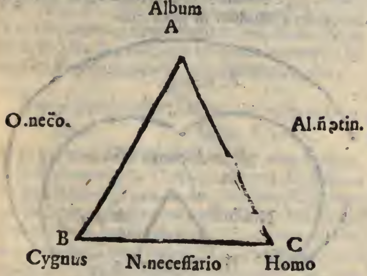
Particularis modus concludēs contingēs.

Cum vero affirmatiuum, nunquam. eodem nāq; pacto monſtrabitur, quo & vniuerſalibus,& p eoſdem terminos.

Modus inutilis.

Modus inutilis.

Neq; quando vtræq; fuerit acceptæ affirmatiuæ. huius enim eadem demonſtratio, quæ & prius.

Modi inutiles.

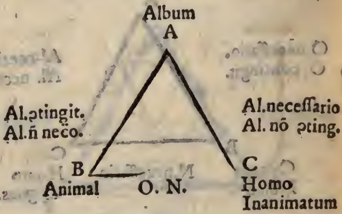
Cum vero vtręq; priuatiue, vniuerſalis autem ne ceſſaria, quæ non ineſſe ſignificat, per ea quidē, quæ ſumpta ſunt, non erit neceſſarium, ſed cōuerſa ꝑpoſitione;

ſitione,quæ eſt ſecundum contingere, erit ſyllogiſmus,quemadmodum in prioribus.

Modus vtilis, quòd ambarum conuerſiones perficitur.

Quod ſi ambæ indefinitæ,aut in parte poſitę fuerint,non erit ſyllogiſmus.demonſtratio autem eadem,& per eoſdem terminos.

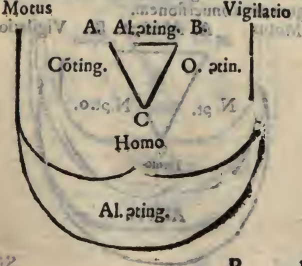
Modus inutilis.

Planum itaq; ex dictis, ꝙ dũ priuatiua vniuerſaliter ponitur,& neceſſaria,ſemp fit ſyllogiſmus,non ſolum

solum eius, quod est ꝯtingere non inesse, sed & eius ꝙ est nõ inesse. dũ vero affirmatiua, nunq̃. & ꝙ eodẽ mõ se hñtibus, in necessarijs & inexistentibus, fit & nõ fit sylls. Sed & manifestũ ꝙ oẽs imperfecti syllogismi, & ꝙ perficiuntur per prędictas figuras.

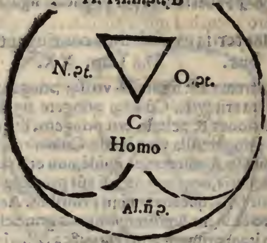
Figura tertia ex ambabus contingentibus. Cap. XX.

IN postrema aũt figura & vtrisq; ꝯtingentibus, & altera erit sylls. Cũ itaq; ꝯtingere significent ꝓpositiones, & ꝯclusio erit ꝯtingens, & qñ hæc quidem ꝯtingere, illa vero inẽsse. Cum altera necessaria posita sit. si affirmatiua quidẽ, non erit ꝯclusio, neq; necessaria, neq; inexistẽs. si aũt priuatiua: inexistendi erit sylls, queadmodũ in prioribus. Accipiẽdum vero & in his similiter ꝯtingens ꝙ in ꝯclusionibus. Sin itaq; primum ꝯtingentes: & a & b oĩ c contingant inesse. qm̃ igitur ꝯuertĩ affirmatiuũ in parte: b vero omni c ꝯtingit: & c alicui b ꝯtingit: quare, si a quidem omni ꝯtingit c: c autem alicui b: necesse & a, alicui b cõtingere: fit enim prima figura.

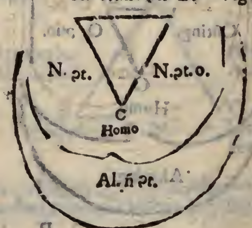
Primus modus cõcludens cõtingẽs q̃ per cõuersionẽ ostenditur.

Et si a contingit nulli c inesse: b vero oi c cōtingeret, necesse & a alicui b contingere non inesse. erit enim rursus prima figura per conuersionem.

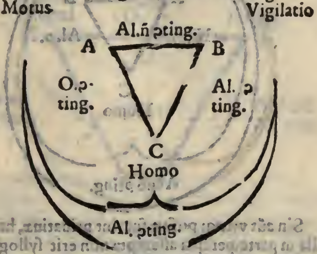
Secundus modus cōcludens cōtingens p minoris conuersionem.

Quod si vtræq; priuatiuæ positæ fuerint, ex ipsis quidem assumptis: nō erit necessariū, sed ↄuersis ꝓpositionibus, erit syllogismus, queadmodū in prioribus, nanq; si a & b contingit non inesse, si transumptum fuerit contingere non inesse, rursus erit prima figura per conuersionem.

Tertius modus, q ambarum conuersionem concludit contingens.

Si vero hic quidē terminorū est vlr, ille in parte, eodem pacto se habentibus terminis, quo in eo qđ est inesse, erit & non erit syllogismus. Cōtingat.n. a omni c inesse: b aūt alicui c: erit itaq; prima figura, propōne conuersa, quæ est in parte. nam si a omni c: c vero alicui b: a igitur alicui b contingit.

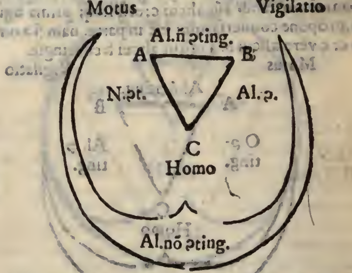
Alius modus cōcludens ē contingens.

Et si ad B C positum fuerit vniuersale ǫsimiliter.

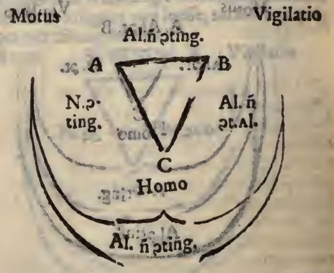
Alius idē ǫcludens.

Itidem & si a c sit priuatiuum: b c verò affirmatiuum, erit rursus prima figura per conuersionem.

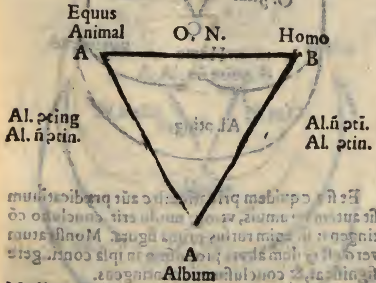
Modus cõcludens cõtingens negatiuum.

Sin aũt vtraq; positæ fuerint priuatiuæ, hæc vlr, illa in parte, per ipsa assumpta non erit syllogismis, sed conuersis erit, quemadmodum in prioribus.

Cum

Cum vero vtræq; idefinitæ, aut in parte accepta sint non erit syllogismus: necesse etenim, a omni & nulli b inesse. Termini inexistendi, animal, homo, album: non inexistendi, equus, homo, album.

Medium album.

Modi particulares inutiles.

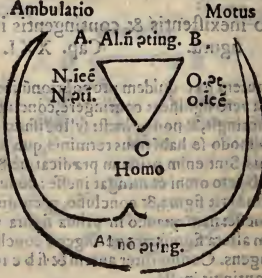
Mistio inexistentis & contingentis in tertia figura. Cap. XXI.

SI autem hæc quidem propositionū inexistere, illa vero significet contingere, conclusio erit, ꝙ contingit, & non ꝙ inest: syllogismus aūt erit, eodem modo se habētibus terminis, quo & in priorioribus, Sint enim primum prædicatiue, & a omni insit c: b vero omni contingat inesse: conuerso igiť b c, prima erit figura, & conclusio, ꝙ contingit a alicui b inesse: nam quando in prima figura propositionum altera significet contingere, conclusio erat contingens. Consimiliter autem & si b c inesse, a c vero contingit inesse.

Duo modi vniuersales cõcludentes contingens.

Et si a c quidem priuatiuũ: b c aũt prædicatiuum sit autem vtrumuis, vtroq; modo erit conclusio cõtingens: fit enim rursus prima figura. Monstratum vero est ꝙ dum altera propositio in ipsa contingere significat, & conclusio erit contingens.

Modi idẽ concludentes.

Sed si

Sed si contingens priuatiuum ad minus extremũ positum fuerit, vel & ambo ponantur priuatiua, per ipsa quidem posita non erit syllogismus : conuersis autem erit quemadmodum in prioribus.

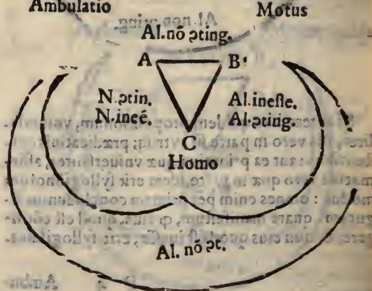

Duplici cõtingẽtis cõuersione, concludẽs contingẽs.

Si autem hæc quidem propositionum, vniuersaliter, illa vero in parte sit, vtrisq; prædicatiuis existentibus : aut ea priuatiua, quæ vniuersaliter, affirmatiua vero quæ in parte, idem erit syllogismorum modus : omnes enim per primam concluduntur figuram . quare manifestum, ꝙ eius, quod est cõtingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus.

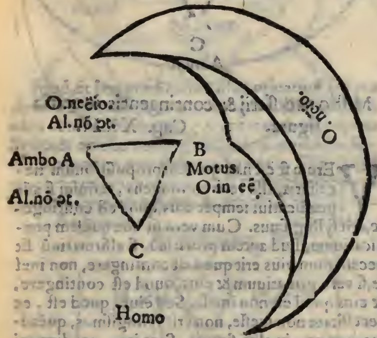
Quatuor modi affirmatiui pticulares concludentes contingens, quorum primi duo pbantur minoris conuersione, reliqui binis conuersionibus.

Duo modi particulares concludentes cōtingens.

Quòd

Quòd si affirmatiua vniuersaliter, priuatiua vero in parte, per impossibile erit demonstratio. insit em̃ b omni c: a vero contingat alicui c non inesse, neces se est igitur, a alicui b contingere non inesse. nanq; si a inerit ex necessitate omni b: b vero omni c ponitur inesse: a omni c ex necessitate inerit. Hoc autem monstratum prius, verum supponebatur alicui contingere non inesse.

Modus negatiuus p impossibile monstratus.

Sed cum indefinitæ aut in parte vtræq; fuerint acceptæ, non erit syllogismus. Demonstratio autẽ eadem, quæ & in vniuersalibus, & per eosdem terminos.

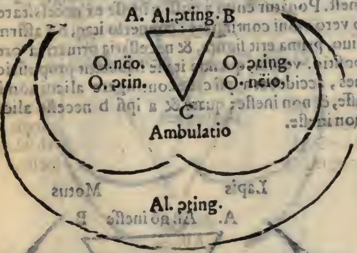
Equus

Modi particulares indefiniti, & inutiles.

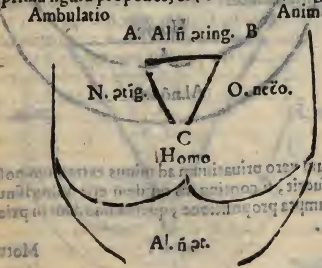
Miſtio neceſſarij & contingentis in tertia figura. Cap. XXII.

VErum ſi eſt hæc quidem propoſitionum neceſſaria, illa vero contingens, termini ſi sũt prædicatiui ſemper eius, quod eſt contingere, erit ſyllogiſmus. Cum vero ſit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuũ, ſi affirmatiuũ ſit neceſſarium, eius erit quod eſt contingere, non ineſſe, ſi vero priuatiuum & eius, quod eſt contingere, & eius quod eſt non ineſſe. Sed eius, quod eſt, ex neceſſitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus, quéadmodum neq; in alijs figuris. Sint itaq; prædicatiui primum termini, & a omni c inſit ex necesſitate : b vero ꝯtingat ineſſe omni c: qm̃ itaq; a omni c ex neceſſitate: c vero alicui b contingit: & a alicui b cõtingens erit & non inexiſtens. Sic.n. accidebat, & in prima figura. ſimiliter autem oſtendetur & ſi b c neceſſarium poſitum fuerit, a c vero contingens.

Duo modi concludentes contingens.

Iterũ,ſit hoc prædicatiuũ,illud priuatiuũ,ſed prædicatiuũ neceſſariũ,& a contingat nulli c ineſſe: b vero oĩ inſit c ex neceſsitate: erit itaq; rurſus prima figura,& ɔcluſio contingens, ſed nõ inexiſtere. Etenim priuatiua ꝓpõ ɔtingere ſignificat. Planũ igiť ꝙ ɔcluſio erit contingens. náq; cum ſic ſe haberent in prima figura propõnes, & ɔcluſio erat ɔtingens.

Alia concludens cõtingens.

Sed

Sed si priuatiua propositione necessaria, & conclusio erit, quod contingit alicui non inesse, & ꝙ nó inest. Ponatur enim a nulli c inesse ex necessitate: b vero omni contingere: conuerso itaq; b c affirmatiuo, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. verum, quando ita se haberent propositiones, accidebat a ipsi c, & contingere alicui non inesse, & non inesse: quare & a ipsi b necesse alicui non inesse.

Modus cōcludens de inesse.

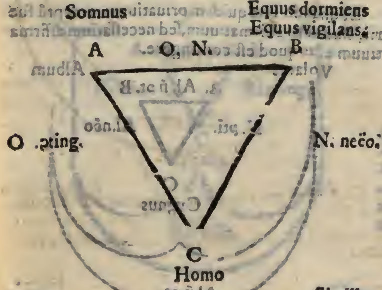
Cum vero priuatiuum ad minus extremum positum fuerit, si contingens quidem erit syllogismus transumpta propositione, quemadmodum in prioribus.

Motus

Modus du plici contingentis conuersione concludens contingens.

Si vero neceſſarium non erit.etenim omni neceſ ſe, & nulli contingit ineſſe. Termini, quod omni inſit, ſomnus, equus, dormiens, homo: quod nulli, ſomnus, equus, vigilans homo.

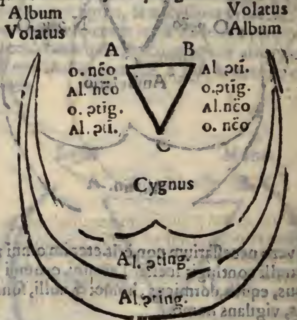

Modus inutilis.

Similiter

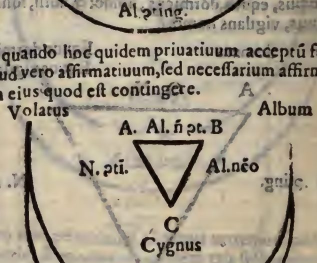
Similiter autem se habebit,& si hic terminorum vniuersaliter,ille in parte ad medium. nam cũ prędicatiui fuerint vtriq; eius quod est cõtingere , & nõ eius,quod est inesse,erit syllogismus.

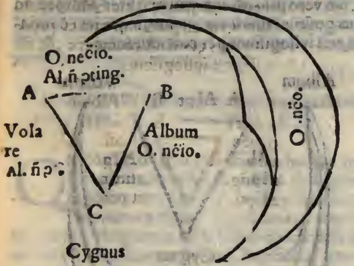
Modi particulares affirmatiui concludentes contingẽs qui conuersione & premissarum transpositione monstrantur.

Et quando hoc quidem priuatiuum acceptũ fuerit,illud vero affirmatiuum,sed necessarium affirmatiuum eius quod est contingere.

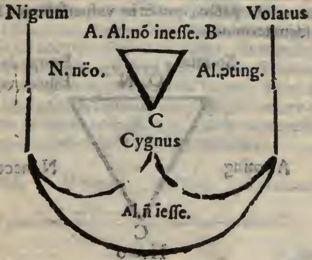
Modus contingentis qui minoris conuersione monstrantur.

Alius contingentis modus qui per impossibile monstratur.

Quando autem priuatiuum necessarium, & conclusio erit eius, quod est nō inesse, idē nāq; monstrationis modus, & vniuersaliter, & non vťr terminis existentibus: necesse etenim per primā figuram syllogismos perfici. quare quemadmodum in illis, & in his necessarium accidit.

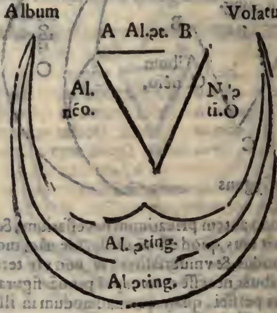

Modus cōcludens de inesse qui minoris cōuersione ostēditur.

Cum

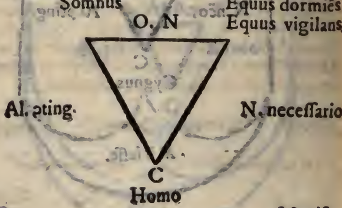
Cum vero priuatiuum vniuersaliter acceptū ad minus positum fuerit extremum, si quidem contingens, erit syllogismus per conuersionem.

Modus cōtingentis, qui triplici onuersione ostenditur, & præmissarum transpositione.

Sin autem necessarium, nō erit. monstrabitur autem eodem pacto, quo & in vniuersalibus, & per eosdem terminos.

Modus inutilis.

Manife-

Manifestum ergo & in hac figura, quando & quõ erit syllogismus, & quando contingendi, & qñ inexistendi. Planum autem & ꝙ omnes imperfecti, & ꝙ perficiuntur per primam figuram.

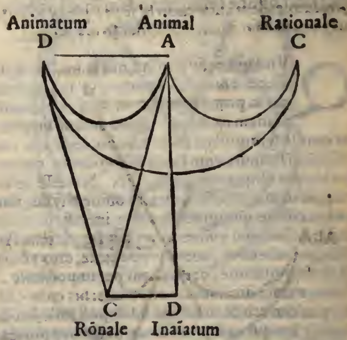
Quod figuræ syllogismorum sunt tantum tres. Cap. XX.

QVòd igitur syllogismi, qui in his sunt figuris, per vniuersales perficiunt syllogismos qui in prima figura, & in istos reducuntur, planum ex dictis. Quòd autem simpliciter omnis syllogismus ita se habebit, nunc erit manifestũ, qñ monstratum fuerit syllogismum omnem per harum aliquam figuram effici. Necesse igitur omnem demonstrationem, atq; omnem syllogismũ aut inexistens quippiam, aut non inexistens monstrare: & hoc, aut vniuersaliter, aut ſm partem. Amplius, aut ostensiue, aut ex suppositiue, eius vero q est ex suppositione, pars est qui per impossibile. Primum itaq; dicamus de ostensiuis: his enim ostẽsis, planum erit & in his qui ad impossibile, & omnino de his qui ex suppositione. Si igitur oporteat, a de b ratiocinari, vt inexistens, aut non inexistens, necesse est accipere aliquid de aliquo. Si ergo a de b acceptum fuerit, quod est a principio sumptum erit. sin autem de c, c vero de nullo: neq; aliud de illo, neq; de a alterũ, nullus erit syllogismus, eo.n. ꝙ vnum de vno fit acceptum, nil accidit ex necessitate, quare assumenda & altera propositio.

De syllogismo ostensiuo.

Animal.	*Homo.*	*Animal.*	*Rationale.*
A ———	*B.*	*A* ———	*C*

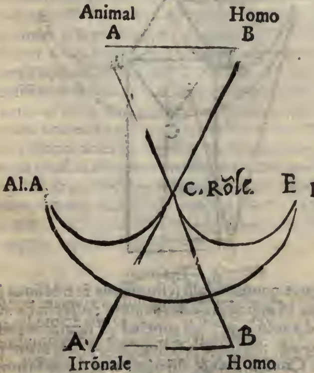
Si itaq; a de alio fuerit acceptum,aut aliud de a, aut de c alterum,esse quidem syllogismum nihil ꝓhibet: ad b tũ non erit per accepta. neq; qñ c alteri & illud alij.& hoc alteri: non fuerit aũt ad b copulatum,nec sic erit ad b ipsius a syllogismus.

Modi non concludentes quod propositũ.

Omnino enim diximus,ꝙ nullus vnquam erit syllogismus alius de alio nõ accepto aliquo medio,qđ ad vtrunq; se habet quodãmodo prædicationibus. Syllogismus nãq; simpliciter ex ꝓpositionibus est: ad hoc aũt syllogismus ex propositionibus ad hoc. qui autem est huius ad hoc per propositiones, huius ad hoc,sed impossibile est ad b propositioné capere nihil de ipso aut prædicantes,aut negantes:aut iterũ ipsius a ad. b, nihil cõe accipientes: verum de vtroq; sigillatim quædam prædicantes, aut negãtes. quare accipiendum medium aliquod vtrorũq;,quod prædicationes copulabit: siquidé erit huius ad hoc syllogis-

syllogismus. Si igitur necesse quidē est accipere ad vtraq; cōe, hoc aūt tripliciter contingit, aut n.a d c, & c de b prædicaturos: aut c de vtrisq; aut vtraq; de c, hæ vero sunt tres dictæ figuræ: planum syllogismum oēm necessarium fieri per harum aliquā figurarum.eadem enim ratio & si per plura copulatur ad b. eadem nanq; erit figura & in pluribus.

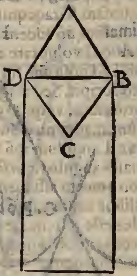
Modi non concludentes propositum tribus modis variantur.

Quòd igitur ostensiui oēs ꝯcluduntur per prædictas figuras manifestum. Quod autem & quid ad ĩpossibile planum erit per hæc. omnes enim per impossibile concludentes, falsum quidem ratiocinant,quod aūt a principio ex suppositione mōstrāt, cum impossibile aliquid accidat contradictione posita. vt ꝙ diameter incommensurabilis, eo quod imparia æqualia paribus fiunt,si fuerit posita cōmēsu-

De syllogismis ad impossibile.

rabilis. æqualia igitur fieri imparia paribus ratiocinatur: diametrum vero incõmensurabilem esse, ex suppositione monstrat, qm̃ falsum accidit propter contradictionem. hoc enim erat per impossibile ratiocinari, aliquid monstrare per impossibile propter suppositionem, quæ ex principio.

Mõstratur quod diameter sit ipsi lateri incommensurabilis.

Quare quoniam falsi syllogismus fit ostẽsiuus in his, quæ ad impossibile deducuntur: ostensiuos aũt prius diximus ꝙ per has concludunt figuras manifestum ꝙ per impossibile syllogismi, per has erunt figuras. Consimiliter & alij oẽs, qui ex suppositione. in omnibus. n. syllogismus quidem fit ad trãsumptũ: qđ aũt ex principio, concluditur p confessionẽ, aut aliquam aliã suppositionẽ, ꝙ si hoc verum, oẽm demonstrationem & oẽm syllogismum necesse fieri p tres prædictas figuras. Hoc autem monstrato, planum & quod omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur ad vniuersales syllogismos, qui in hac sunt.

De syllogismis ex suppositione.

De

De qualitate & quantitate terminorum syllogismi. Cap. XXIIII.

AMplius aũt in oĩ oportet terminorũ aliquẽ prædicatiuũ esse,& vle existere: nã sine vli, aut non erit syllogismus aut non ad positũ, aut quod ex principio petet. ponat.n.musicam voluptatem esse studiosam. si itaq; quispiã censeat voluptatem esse studiosam,nõ addens oẽm, nõ erit syllogismus. si vero aliquã voluptatẽ esse studiosam, si quidem aliam,nihil ad positum sin aũt ipsam hanc, quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifestũ in descriptionibus. vt quod æquicruris æquales,qui ad basin. sint.n.ad centrũ ductæ,a b. si igitur æqualẽ accipiat a c d angulum ipsi b d c non omnino existimãs æquales angulos,qui semicirculorũ.& rursus c ipsi d, non omnem assumens eum qui secti: amplius ab æqualibus existentibus totis angulis, & ablatorum æquales esse reliquos,e f quod ex principio petet. nisi acceperit ab æqualibus, æqualibus demptis, æqualia derelinqui.

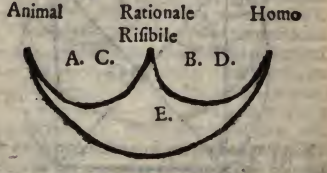
Quòd anguli æquicruris, qui supra basim sunt, sint inter se æquales.

Planum igitur, ꝙ in omni oportet vl̃e existere,& ꝙ vl̃e quidẽ ex oĩbus terminis vl̃r monstratur:ꝙ aũt in parte,& sic & illo modo. Quare, si ꝯclusio quidẽ vl̃r sit,& terminos necesse vl̃r eẽ,si vero termini vl̃r ꝯtingit ꝯclusionẽ non esse vl̃r. Manifestũ ẽt ꝙ & in omni syllogismo aut vtrasq; , aut alterã propõnem similem necesse fieri conclusioni. Dico aũt non solum affirmatiuam,aut priuatiuam, sed necessariam, aut inexistentem,aut ꝯtingentem. Considerare vero oportet & alia prædicamenta. Planum aũt & simpliciter,qñ erit,& qñ non erit syllogismus. & quando posibilis,& quando perfectus;& ꝙ si fuerit syllogismus,necessarium est se habere terminos ſm aliquem dictorum modorum.

Quemuis syllogismum componi ex tribus terminis, & duabus propositionibus: quo itẽ modo ex terminorum additoine augeãtur propositiones ac cõclusiones. Cap. XXV.

SEd manifestũ, & ꝙ omnis demonstratio erit ꝑ tres terminos,& nõ plũres:nisi ꝑ alios & alios eadem conclusio fiat. vt e,per a b, & per c d.

Eadem cõclusio quõ in eadẽ figura per diuersos terminos ostẽdatur.

Aut per a b, & a c,& per b c. plura nanq; media

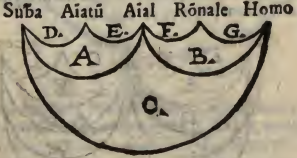
corun-

eorundem esse nihil prohibet. his autem existentibus, non vnus, sed plures sunt syllogismi.

Eodem medio eadem monstratur cõclusio diversi mode in tribus figuris.

Aut rursus, qñ vtrũq; a b, per syllogismum fuerit acceptum, vt a per d e, & rursus b, per f g: aut hoc inductione, illud syllogismo. verũ & sic plures sylli: plures nanq; conclusiones sunt, vt a, & b, & c.

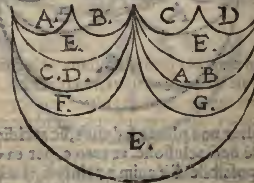
Conclusio ostēsa per syllogismũ & prosyllogismum.

Si igitur non plures, sed vnus, sic accidit per plura eandẽ fieri ↄclusionẽ. vt vero c, per ea quæ sunt, a b, impossibile. Sit enim e ↄclusum ex a b, c d. ergo ne-

go necesse est ipsorũ aliquid aliud ad áliud acceptũ esse, hoc quidem vt totum, illud verò vt pars. hoc.n. prius ostẽsum est, ꝙ si fuerit syllogismus, necesse est terminorũ aliquos ita se hře. Sic igitur se habeat a ad b: est itaq; aliqua ex ipsis ↄclusio. aut ergo e, aut eorum, quæ c d, alterum, aut aliud quippiam præter hæc. & si e quidem ex a b, tm̃ syllogismus vtiq; eẽt. c d vero, siquidem sic se hñt, vt sit hoc, vt totũ, illud, vt pars, erit aliquid & ex illis: aut e, aut eorũ quæ a b alterum, vel aliud quippiam præter hæc. Et si e quidem, aut eorũ quæ a b alterum, vel plures erunt sylli, aut vt ↄtingebat idem per plures terminos cõcludi, accidit. si vero aliud præter hæc, plures erunt & inↄiuncti syllogismi ad seinuicem. ꝙ si non ita se habeat c ad d, vt faciat syllogismum, frustra erũt accepta, nisi inductionis * aut occultationis, aut alicuius alius talium gratia. Si aũt ex a b non e, sed aliud quid sit conclusio, ex c d vero, aut horum alterum, aut aliud quiddã præter hæc, & plures fiunt syllogismi, & non ipsius suppositi: suppositum nanq; fuerat syllogismum esse ipsius e. Si autem ex c d, nulla* efficitur conclusio, frustra accepta ea fuisse accidit, ac syllogismum non esse eius, quod a principio. quare planum ꝙ omnis demõstratio, & omnis syllogismus erit solum per tres terminos.

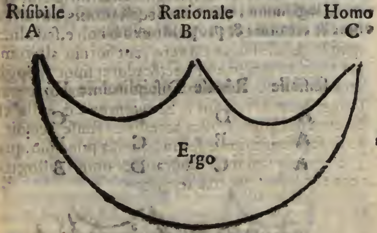
*Sicut Alexan. & alii legunt, aurana vero habet ἀπαγωγῆς & legit abductionis. Alexan. & Phil legunt hæc verba affirmatiue, si aũt ex C D, nulla & dicunt quod corrupte legũtur in omnibus codicibus, debent.n.legi, quod si ex A B nulla conclusio efficitur.

Ostẽditur ojm̃ syllogismũ constare ex tribus terminis.

Cum

Cum autem hoc planum sit, manifestum ꝙ & ex duabus propōnibus,& non pluribus. tres nanq; termini,duæ sunt propōnes,nisi assumatur quemadmodum ex principio dictum est ad syllogismorum perfectionem. Planum itaq; ꝙ in qua ratione syllogistica nō sunt pares propositiones, per quas ꝯclusio propria fit(quasdā nanq; ex superioribus ꝯclusionibus, necesse est propositiones esse* hęc ratio,aut nō est ratiocinata, aut plura necessarius iterrogauit ad positionem. Si itaq; syllogismi ſm̄ proprias accipiātur propositiones,omnis erit syllogismus ex propositionibus quidē paribus, ex terminis autem imparibus: vno nanq; plures termini quàm propositiones conclusiones vero dimidium propositionum.

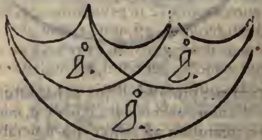

Simplex modus.

Sed cum per prosyllogismos ꝯcluduntur, aut ꝑ plura media non continua,vt a b,per c d, multitudo quidem terminorum ꝯsimiliter vno superabit propositiones. aut.n.extrinsecus,aut ad medium ponetur intercidens terminus: vtroq; autem modo accidit interualla vno minora esse terminis. Propositiones vero æquales sunt interuallis, non tamen pares semper

ſemper erunt, illi autem impares. ſed viciſſim, quando propoſitiones pares, impares termini, cum vero pares termini, propoſitiones impares: ſimul em̃ cũ termino vna additur propoſitio, vndecunq; addaẽ terminus. quare, qm̃ illæ pares, iſti impares erunt, neceſſe, eſt permutari, cum eadem ſiat appoſitio. Cõcluſiones vero non ẽt eundem habebunt ordinem, neq; ad terminos, neq; ad propoſitiones. cum em̃ vnus terminus additur ꝯcluſiones addẽtur vno pauciores, præ exiſtentibus terminis, ad ſolum nanque vltimum non facit ꝯcluſionem, ſed ad alios omnes. Veluti ſi a b c adijciatur ipſum d, ſtatim & cõcluſiones duæ adijciuntur, & quæ ad a, & quæ ad b. Conſimiliter autem & in alijs. Verum & ſi ad mediũ intercidat, eodem modo, ad vnum nanq; ſolum nõ faciet ſyllogiſmum. quare multo plures cõcluſiones erunt & terminis & propoſitionibus.

Riſibile	Rõnale	Diſciplinabile	Hõ
A	D	B	C
A	B	C	D
A	C	D	B

Quænam

Quęnam problemata facile, ac difficile in vnaquaq; figura concludantur. Cap.XXVI.

QVoniam autē habemus de quibus syllogismi,& quale in vnaquaq; figura,& quot modis monstratur,manifestū nobis est & quale problema difficile, & quale bene argumentabile.qd'.n.in pluribus figuris, & p plures casus ↄcludit facilius: ꝙ aūt in paucioribus & p pauciores,difficilius argumentabile. Vlr itaq; affirmatiuum per solam primam monstrat figurā, & per hāc vno tm̄ modo.Priuatiuū aūt & per primam & p mediam.ac per primā quidē vno solū modo, per mediā vero dupliciter. Sed affirmatiuū in parte per primā & per vltimam: vno tm̄ modo per primam, trifariā autem per vltimam. Priuatiuum vero ẜm partem in omnibus figuris monstratur: verum in prima q-dem semel,in media vero atq; vltima,in illa bifariā, in hac tripliciter. Planū itaq; quod vl'e prædicatiuū construere quidem difficillimum, destruere vero facilius. Omnino aūt tollere vl'ia facilius, quam ea quæ sunt in parte. nanq; & si nulli, & si alicui nō in sit,sublatum esse. horum autem alicui quidem non in omnibus monstratur figuris: nulli vero,in duab'. Eodem autem modo & in priuatiuis. nāq; & si omni & si alicui,sublatum est,quod a principio: hoc autem erat in duabus figuris. In ijs vero, quæ sunt in parte,vno tm̄ modo, aut omni, aut nulli ostendentē inesse. Sed construenti,faciliora quæ in parte.nanq; & in pluribus figuris & per plures casus. Et omnino non oportet latere,ꝙ destruere per seinuicē est, & vniuersale per ea,quæ sunt in parte, & hæc p vniuersalia. construere vero non est vniuersale per ea, quæ sunt ẜm partem,sed per illa hęc est. Simul autem manifestum ꝙ & destruere facilius est,quā cōstruere

Facilius est destruere quam cōstruere.

ſtruere. Quomodo igitur efficiatur omnis ſyllogiſmus,& per quot terminos ac propoſitiones,& quomodo ſe habentes inuicem: amplius, quale problema in vnaquaque figura,& quale in pluribus,& quale in paucioribus monſtratur,planum ex dictis.

SECTVM SECVNDVM

De propoſitionum copia, & de medij ſyllogiſtici inuentione.

Quomodo ſint inueniendæ propoſitiones. Cap. I.

Quomodo aũt abundauimus ſyllogiſmis ipſi ſemp ad poſitũ, & p qualem viã accipiemus principia, quæ circa vnũquodq;, iam nunc dicendũ.nõ.n. ſolũ fortaſſe oportet gñationẽ ꝯſiderare ſyllorum,verũ & faciendi potẽtiã hrẽ. Oĩum itaq; entium,hæc quidẽ talia ſunt, vt de nullo vere vl̃r prædicentur,vt Cleon & Callias, & * quod ſm,vnumquodq; & ſenſibile:de his autem alia etenim horũ vterq; hõ & aĩal eſt: illa vero, ipſa quidẽ de alijs prædicanť,de his aũt alia prius nõ prædicanť,ſed alia & ipſa de alijs, & de ipſis alia: vt hõ de Callia,& de hoĩe aĩal. Qđ igiť entiũ qdã de nullo apta nata ſunt dici,menifeſtũ. ferme.n.ſenſibiliũ vnũquodq; tale eſt,vt de nullo prædiceť,niſi vt accidens. dicimus nanq; aliqñ albũ illud Socra. eſſe: & hoc veniens Calliã. Qđ aũt & ſurſum tendentibus, ſtatur aliqñ rurſus dicemus: nunc vero ſit hoc poſitum. De his igiť nõ eſt demonſtrare alterũ prædicatũ. niſi ſm opin. ſed hæc de alijs. neq; quæ ſm * ſingula de alijs,ſed alia de illis, quæ vero intermedia ſunt, planũ ꝙ vtroq; modo ꝯtingunt. nanq; & ipſa de alijs,& alia de his dicẽtur:& quaſi rationes & cõſidera-

*al.l.ſingulare.

*al.l.ſingularia.

ſiderationes ſunt maxime de his. Oportet itaq; pro
poſitiones circa vnumquodq; horũ ſic ſumere. ſup-
ponentem ipſum primũ & diffinitiones, & quæcun
que propria rei ſunt: deinde poſt hoc quæcunq; rẽ
ſequuntur. ac rurſus, quæ res ſequitur, & quęcunque
non contingunt ipſi ineſſe, quibus autem ipſum nõ
contingit non eligendum, eo quod conuertitur pri-
uatiuum. Diuidenda autẽ ſunt & ꝯñtium, quæcũq;
in eo quod quid eſt: & quæcũq; vt propria, & quæ-
cunq; vt accidentia prædicantur: & horum qualia
ex opinione, & qualia ſecundum veritatem quanto
enim pluribus talibus abundauerit quiſpiam, citius
cõcluſionem aſſequetur, quanto aũt verioribus, ma
gis demonſtrabit. Oportet autem eligere non quæ
aliquod ſequuntur, ſed quæ totam rem ſequuntur:
quemadmodum non quid aliquem hoĩem, ſed quid
oẽm hoĩem ſequitur. per vniuerſales nanq; propoſi
tiones fit ſyllogiſmus. nanq; quum eſt indefinitum,
incertum, ſi vniuerſalis propoſitio eſt, cum vero de
finitum, planum. Similiter autem eligẽdum, & quæ
ipſum ſequitur tota, ob dictam cãm, ipſum vero cõ
ſequens non aſſumendum totum ſequi, dico autẽ ve
luti hominem, omne animal, aut muſicam ſcientiã
oẽm: ſed tm̃ ſimpliciter ſequi, quemadmodũ & pro
tendimus, nanque inutile alterum, & impoſsibile:
vt omnem hominem eſſe omne aĩal, aut iuſtitiã om
ne bonum. ſed ex quo ſequitur, in illo omni dicitur.
Sed cum ab aliquo contineatur ſubiectum, quod cõ
ſequentia oportet accipere, quæ ſequuntur vniuer-
ſale, vel non ſequuntur, non eligenda in his: ſunt eñ
in illis accepta, quæcunq; enim animal, & hominẽ
ſequuntur, & quæcunq; non inſunt, ꝯſimiliter. Quæ
vero circa vnũquodq; propria accipiendum ſunt. n.
quædam ſpeciei propria præter genus: neceſſe nan-
que diuerſis ſpeciebus propria quædã ineſſe. Neq;
igitur vniuerſali eligendũ, quæ ſequitur quod conti

netur: vt animali quæ sequitur homo. necesse enim si hominem sequitur animal,& hæc oīa sequi. ꝯuenientiora aūt hæc hominis electionis. Assumenda vero & quæ vt plurimū sequunt̄,& quæ sequit̄. Problematum nanq; vt plurimū,& syllogismus ex propositionibus vt plurimum,aut oībus,aut aliquibus. similis nanq; vniuscuiusq; ꝯclusio principijs. Amplius quæ oīa sequunt̄,nō eligendū. non.n.erit ex ipsis sylls.ob q̄ aūt cām in sequētibus erit manifestū.

Quomodo media in quouis syllogismorū genere inuenienda, & quo pacto construendi sint syllogismi. Cap. II.

CONstruere igitur volentibus aliquid de aliquo toto, aspiciendū quidē in subiecta eius, quod ꝯstruitur,de quibus ipsum dicitur: de quo aūt oportet prædicari,quæcūq; hoc sequunt̄. si nanq; horū aliquid idē fuerit,necesse est alterū alteri inesse. Si vero non quod omni, sed quod alicui, quæ sequitur vtrunq;. si.n.horum aliquid idē,necesse alicui inesse. Quando aūt nulli oporteat inesse, cui non est opus inesse ad sequentia. quod aūt oportet nō inesse,in quæ non ꝯtingunt ipsi inesse.aut ecōuerso,cui quidem oportet non inesse, quæ nō ꝯtingunt ipsi inesse: quod aūt nō inesse,in ꝯña.cū.n.hæc vtralibet eadē fuerint,nulli ꝯtingit alteri alterū inesse. fit.n.qñq; qdē q in prima figura sylls, qñq; aūt qui in media. Quod si alicui non inesse,cui quidem oportet non inesse, quæ sequitur: quod aūt nō inesse quæ non pñt ipsi inesse.si.n.horū alicui idē sit, necesse alicui nō inesse.Sed magis fortasse sic erit vnumquodq; dictorum manifestum. Sint.n.consequentia a,in quibus b: quæ vero ipsum sequitur,in quibus c. quæ aūt non contingunt ipsi inesse,in quibus d. Rursus ipsi e inexñtia,in quibus f, quæ vero ipsum seqt̄ in qbus c. quæ aūt non ꝯtingūt ipsi inesse in qbus h

Figura medij inueniendi in omnibus modis cuiuscunque figuræ.

Cõsequẽtia. B Bonum. Vtile Eligibile prosequendum familiare. Compendiosum. Conferens appetibile

F. Consequẽtia voluptatem. Placitum non laboriosum nõ triste nõ tã morosum. Operatio sine impedimento. Applicabile scđm naturam. Imperturbabile. Eligibile motus lenis.

Repugnãtia bono. Fugiendũ. Nocens.

D Malũ non conferens dispẽdiosũ Alienum. Dãnosum Inutile. Imperfectum. Turpe.

H Repugnãtia voluptati. Ægritudo Labor. Tristitia. Timor. Indigẽtia. Quod prę ter natura.

Antecedẽtia bonũ. Felicitas bõabitud. Sanitas. Virtutes. Quodsecũdũ natura. Perfectũ. Cuius grã

Ãntia voluptatẽ Sanitas Abondantia bona gloria bona propagatio.

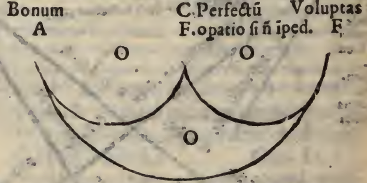
C Operatio ſm virtu.

G Operatio ſm virtu. trãglitas.

Si itaq;

Si itaq; aliquid eorum, quæ c, idem erit alicui eorum, quæ f, necesse est a omni e inesse: nanq; f omni e, a vero omni c: quare a omni e.

Modus cõcludēs vniversalem affirmatiuam.

Quod si c,& g idẽ necesse a inesse alicui eorum quæ e. nanq; a ipsi c: e autem sequitur omne c.

Modi concludentes particularem affirmatiuam, qui reducuntur ad primam, vt supra.

Si vero

Si vero f, & d idem, nulli eorũ, quæ e a, inerit ex prosyllogismo. qm̃ enim conuertitur priuatiuum, & f ipsi d idem, nulli eorum, quæ f, inerit a: f aũt oĩ e.

Modus ad vniuersalẽ negatiuã prius in secunda ex prosyllogismo, deinde in prima per cõuersionem.

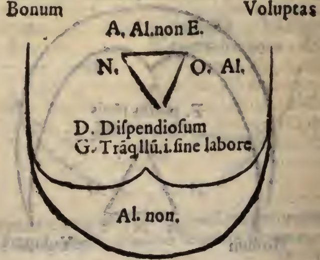
Rursus si b & h idem, nulli eorũ, quæ e, inerit a. nã b omni a: nulli vero inerit eorum in quibus e, idem nanque erat ipsi h: h autem nulli e inerat.

Modi ad vniuersalem negatiuam.

R Quod

Quód si D,& G idem, A alicui E non inerit. ipsi nanq; G non inerit A: qm neq; ipsi D: G autẽ est sub E: quare alicui E non inerat A.

Modi ad particularem affirmatiuam in tertia figura, & in prima per conuersionem.

Si vero ipsi G B idẽ,ↄuersus fit syllogismus: G nanq; inerit omni A: B enim oĩ A: E verò ipsi B: nam idem erat ipsi G. A autem omni quidem E nõ necesse inesse: alicui vero necesse: eo quod quæ ẜm partem cũ vniuersali prædicatione conuertitur.

Modus ad particularem affirmatiuam per cõclusionis conuersionem.

Planum

Planum itaque, ꝙ ad prædicta inspiciẽdum vtrūsq; ſm vnumquodque problema. per hæc enim oẽs syllogismi. Oportet autem & consequẽtium & quæ cõsequitur vtrunq; ad prima & vniuersalia maxime inspicere. vt ipsius e magis ad k f, quam ad f solum: ipsius autem a ad k c, quam ad c solum. Si enim a inest lz f, & f, & e inerit. ꝙ si non sequitur ex hoc, accidit ipsum f sequi. Consimiliter autem & in quib' ipsum sequitur, considerandum. si enim prima, & q̃ sub illa sequitur. quod si non hęc, sed quæ sub hæc, accidit. Palam vero, & ꝙ per tres terminos ac binas propõnes ꝯsideratio, & per prędictas figuras syllogismi oẽs. monstratur nanq;. a inesse omni e, quãdo eorum quæ c & f idem aliquid acceptum fuerit. hoc autem erit medium: extrema vero a & e. fit itaque prima figura. Sed alicui, quando c & g sumptũ sit. hæc autem vltima figura: medium enim fit g.

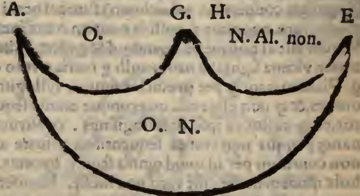
Nulli vero quando d & f idem. sic autem & prima figura & media. prima quidem, ꝙ a inest nulli f (si quidem conuertitur priuatiuum) f autem omni e. media vero, quoniam d nulli a: e autem omni inest. Verum alicui non inesse, quando d & g idem sit. hoc autem vltima figura: a nanq; nulli g inerit, e vero oĩ g. Planum itaq; ꝙ per prædictas figuras syllogismi omnes, & ꝙ non eligenda quæcunque omnia sequũtur, eo ꝙ nullus ex ipsis fit syllogismus. construere nanq; penitus non erat ex sequentibus priuare aũt non contingit per id, quod omnia sequit̃: oportet. n. huic quidem inesse, illi vero non inesse. Manifestũ autem, ꝙ & alie considerationes eorum, quæ sunt secundum electiones, inutiles sunt ad faciendum syllogismum. quemadmodum si consequentia vtrunq; eadem sunt. aut si quæ sequit̃ a, & quæ non contingũt ipsi e. aut quodcũq; rursus non accidit vtriq; inesse. nõ. n. efficit̃ syl'ls ꝑ hæc. nanq; si ꝯñtia eadẽ, vt b & f, fit media figura, ꝑdicatiuas hñs vtrasq; ꝓpões:

Inconſiſtẽs ex duabus affirmatiuis.

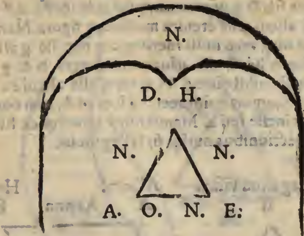
Sinautem quæ ſequitur a, & quæ non contingunt ipſi e, vt c & h, prima figuram priuatiuã habens propoſitionem, quæ ad minus extremum.

Incõſiſtens ex minori negatiua in prima figura ob eãdem rationem.

Si vero quotcunq; non contingunt vtriq;, vt d & h, priuatiue ambæ propoſitiones, aut in prima, aut in media figura; ſic autem nullo modo ſyllogiſmus.

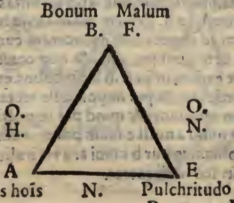
Sed

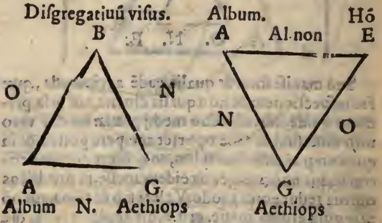
Inconsistẽtes ex duabus negatiuis eadẽ ratione.

Sed manifestum & qualia eadẽ accipienda, quæ ẽm inspectionem,& non qualia diuersa,aut ꝯ̃ria primum quidẽ,qm̃ inspectio medij gratia: mediũ vero non diuersum,sed idẽ oportet accipere postea & in quocunq; accidit fieri syllm̃,eo ꝙ fuere accepta cõtraria,aut non ꝯtingentia eidem inesse,in prædictos omnia reducentur modo. Veluti si b & f ꝯ̃ria,aut nõ ꝯtingunt eidem inesse. erit.n.his acceptis sylls̃, ꝙ à contingit inesse nulli e.sed non ex ipsis,verũ ex prædicto modo. nam b a quidem omni: e vero nulli inerit: quare necesse b idem esse alicui h.

Nullus est modus ad vniuersalem negatiuam concludendã. idem n est dicere oĩs pulchritudo mala, ac nulla bona, vel oĩs finis hominis bonus, ac nullus malus.

Rursus si b & g non contingunt eidē inesse, qđ a nō inerit alicui e. sic etenim media erit figura. Nam b a quidē oī: g vero nulli inerit: quare nec.sse g alicui eorū, quæ h idē esse. nāq; non ꝯtingere b & g, eidem inesse, nihil differt, aut g, idem esse alicui eorum, quæ d, omnia enim accepta sunt in d, non contingentia inesse ipsi a. Manifestum igitur ꝙ ex his ipsis inspectionibus nullus fit syllogismus.

Hic modus concludit per B. et H

De syllogismis assertoriis, ad impossibile & reliquis qui ex suppositione.

Quod si b & f contraria, necesse b idem esse alicui eorum quæ h, & syllogismum per hæc fieri. Accidit itaq; ita speculantibus inspicere aliā viam a necessaria, propterea quod latet identitas eorū, quæ b, & eorum quæ h. Eodem aūt modo se habent & syllogismi ad impossibile deducentes cum ostensiuis. nanq; & hi fiunt per ꝯñtia, & quæ consequitur vtrūque. & eadem inspectio in ambobus. quod. n. ostensiue monstratur, & per impossibile est ratiocinari per eosdem terminos: & quod per impossibile & ostensiue, vt quòd a nulli e inest. ponatur enim alicui inesse, quoniam igitur b omni a: a vero alicui c: b alicui e inerit: sed nulli inerat.

Rursus

Modus per impoßibile ad vniuersalem negatiuā.

Rursus quod alicui A inest E: si enim a nulli E: B vero omni G: nulli G inerit A: sed omni inerat.

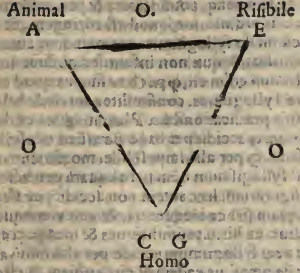

Modus per impoßibile ad particularem affirmatiuam.

Consimiliter autẽ & in alijs problematibus. semper.n.& in omnibus erit monstratio per impossibile ex pñtibus & quæ sequitur vtrunque: ac secundũ vnumquodque problema eadem consideratio,& ostensiue volenti ratiocinari & ad impossibile ducere. ex eisdem nanq; terminis vtræquæ demonstrationes. Quemadmodum si monstratum est, a inesse nulli e,quoniã accidit & b inesse alicui e, quod impossibile; si acceptum fuerit b inesse quidem nulli; a vero omni planum itaque, quod a inerit nulli e. Rursus,si ostensiue ratiocinatum fuerit a inessẽ nulli e. supponẽtibus inesse p impossibile monstrabit nulli inexistens. Consimiliter aũt & in alijs. in oib⁹ enim necesse cõem aliquem accipere terminũ aliũ a suppositis, ad quem erit falsi syllogismus,quare cõuersa hæc propositione. altera vero similiter se habente,ostensiuus erit syllogismus per eosdẽ terminos. Differt aũt ostensiuus ab eo,qui ad impossibile:qm̃ in ostensiuo ẽm veritatem vtræque ponuntur propositiones,in eo autem qui ad impossibile, solũ vna. Hæc igitur magis erunt manifesta persequentia, quando de impossibili dicemus. nunc vero tm̃ nobis fit manifestum,qꝫ ad eadem inspiciendum, & ostensiue volenti ratiocinari, & ad impossibile ducere. Sed in alijs syllogismis, qui ex suppositione (quemadmodum quicunq; ẽm transumptionem,aut ẽm qualitatem in subiectis) non in ijs, quæ a principio, sed in transumptis erit consideratio. modus vero inspectionis idem. Considerare autem & diuidere,quot modis,qui ex suppositione. Monstrãt itaq; vnumquodq; problematum sic. Est autem & alio modo nonnulla horum ratiocinari,quemadmodum vniuersalia per particularem inspectionem ex suppositione. Si enim c & g eadem sint: solis vero g accipiatur e inesse: a inesset vtiq; omni e.

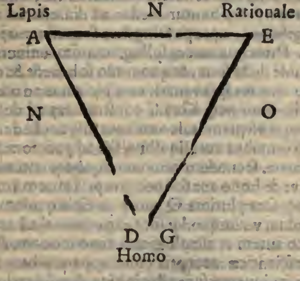
De syllogismis ex suppositione.

Animal

Hic modus vniuersalem cōcludit, quia minor cōuertitur in terminis.

Et rursus, si D & G eadem: E autē de solis G prædicaretur: ꝙ A inerit nulli eorum, quæ E. Planum itaque, ꝙ & sic inspiciendum.

Hic modus concludit vniuersalem negatiuam ob eandē quā superius, rationem.

Eodem autē modo & in necessarijs & ꝯtingen-
tibus

tibus: eadem nanq; consideratio & per eosdem terminos erit ordine eius, quod est cõtingere, & eius quod est inesse syllogismus. accipiendum autem in ꝯtingentibus,& quæ non insunt,sed possunt inesse: monstratum enim est,ꝙ per hæc fit eius quod est cõtingere syllogismus. consimiliter autem se habebit & in alijs prædicationibns. Planum igitur ex dictis, non solum ꝙ accidit per hanc viam fieri oẽs syllogismos,sed & ꝙ per aliã impossibile. monstratum nanque est syllogismum oẽm per aliquam prædictarum effici figurarum: hæc autem non accidit per alia cõstitui,quam per consequentia, & quæ vnumquodq; ꝯsequitur: ex his.n.propositiones & medij acceptio quare neq; syllogismum accidit per alia fieri. Via igitur de omnibus eadem & circa pħiam,& circa artem qualemcunq; & disciplinam. oportet enim inexistentia & quibus insunt,circa vtrumq; videre, & his quamplurimis abundare. atq; hæc per tres terminos considerare,destruentem quidem sic,ꝯstruentem vero sic: ẽm veritatem quidem ex ijs, quæ ẽm veritatem describuntur inesse: ad dialecticos autẽ syllogismos, ex propositionibus secundum opinionem. Principia autem syllogismorum vniuersaliter quidẽ dicta sunt, & quomodo se habent,& quomodo oportet ipsa venari: ne aspiciamus ad omnia, quæ dicuntur,neq; ad eadẽ construentes ad destruẽtes,neq; cõstruentes de omni,aut aliquo, & destruẽtes,ab omnibus aut aliquibus, sed ad pauciora & determinata. secundum vero vnumquodq; entium eligere,vt de bono aut scientia,propria autem ẽm vnãquamq; sunt plurima. Quare principia quidem quæ secundum vnumquodq; sunt,experimenti est tradere dico autem vt astrologicam experientiam. Astrologiæ scienticæ. acceptis enim apparentibus sufficiẽter,ita inuentę sunt astrologicæ demõstrationes. ꝯsimiliter aũt se habet & circa aliam qualẽcunq; artem ac

Quod omnium scientiarum syllogismi superioribus praeceptis efficiãtur.

tem ac scientiam. quare sic accepta fuerint quæ insunt circa vnumquodq; , nostrum erit iam demonstrationes propalare. Si enim nihil ẽm historiam derelictum fuerit eorum,quæ vere insunt rebus,habebimus de omni cuius est demonstratio, hanc inueni re & demonstrare cuius autem non est naturaliter demonstratio,hoc facere manifestum. Vniuersaliter itaq; quomodo opus est propositiones eligere,ferme dictum est:cum diligentia vero percurrimus in negotio circa Dialecticam.

De diuisione & eius syllogismo. Cap. III.

QVòd autem diuisio per genera,parua quædã particula est dictæ. Methodi facile est ꝯspicere . est.n.diuisio velut imbecillis syllogismus. quod enim oportet monstrare petitur:ratiocinamur autem semper.n.aliquid superiorũ Primum vero ipsum hoc latuerat omnes vtentes ipsa & persuadere conabãtur,ꝙ esset possibile* de substantia demonstrationem fieri,& eo quod est quid. quare neque * ꝙ contingit ratiocinari diuidẽtes intellexere,neque qđ sic cõtingebat, quemadmodum diximus. In demonstrationibus itaque qñ opus ve aliquid ratiocinari iesse,oportet medium per qđ fit syllogismus,& minus semper esse, & non vñius prima extremitatum. diuisio autem ꝯrium vult ipsum nanque vle accipit mediũ. Sit enim animal in quo a , mortale in quo b. & immortale in quo c : homo aut, cuius terminum oportet accipere,in quo d. oẽ igitur animal accipit aut mortale,aut imortale hoc autem est quodcunq; sit a,omne esse aut b,aut c. rursus hominem semper diuidens, ponit aĩal esse, quare de d accipit a inesse . syllogismus itaque est, ꝙ d aut b , aut c omne est . quare hominem aut mortalem aut immortalem necessarium esse : animal vero

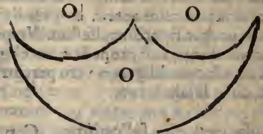
*al. l.impossibile.

*a l.quid.

mortale ſolum nō neceſſarium eſſe,ſed petitur. hoc autem eſt quod oportebat ratiocinari.

B. Mortale A. Animal D. Homo
C. Immortale.

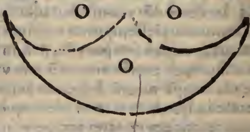
Modus cōcludēdi diuiſiuus.

Rurſus ponens a quidem animal mortale, in quo aūt b pedes hn̄s, in quo vero c ſine pedibus, hoīem aūt d ꝯſimiliter accipit, aut in b eſſe, aut in c. oē.n. aīal mortale, aut cū pedibus, aut ſine pedibus eſt: a vero de d, hoīem nanq; animal mortale eſſe accepit quare cū pedibus, aut ſine pedibus aīal neceſſe eſt hoīem eſſe: cū pedibus aut non neceſſe, ſed accipit, hoc autem erat quod oportebat iterum monſtrare.

B. Pedes habens
G. Pedibꝰ carēs. A. Aīal mortale D. Homo

Modus vt ſupra.

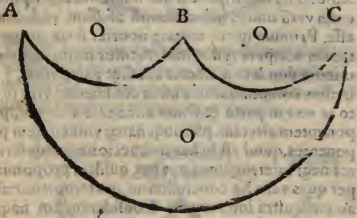

Et hoc modo ſemper diuidentibus accidit quidē ipſis vniuerſale medium accipere: de quo aūt oportebat monſtrare & differentias extrema: ad finē autem, ꝙ hoc eſt homo, vel quodcunq; ſit quæſitum, nihil dicunt planum, vt neceſſarium ſit. etenim aliam viam faciunt omnem, neq; contingentes abundantias

tias

tias existimantes esse. Manifestum autem, ꝙ neque destruere licet hac methodo, neque de accidente, aut proprio ratiocinari, neq; de genere, neq; in quibus ignoratur vtrum ꝙ sic se habet, an ne. Vt vtrum diameter commensurabilis, aut incommensurabilis si enim acceperit, ꝙ omnis longitudo, aut commensurabilis aut incommensurabilis: diameter autē est longitudo, ratiocinatum est, ꝙ incommensurabilis aut commensurabilis est diameter. si autem sumet incommensurabile quod oportebat ratiocinari sumetur. non ergo est ostendere. via enim hæc per hāc aut non est monstrare incommensurabile aut commensurabile in quo a, longitudo b, diameter.

Commensurabile, vel incommensurabile. Longitudo Diameter

Hic modus quamquā affirmatiuus, destructiuus tamen est, nam vno oppositorū posito reliquum destruitur. impossibile. n. est fieri syllogismum diuisiuum priuatiuum.

Manifestum igitur, ꝙ neque ad omnem considerationem conuenit inquisitionis modus, neque in quibus maxime videtur dicere, in his est vtilis. Ex quibus igitur demonstrationes fiunt, & quomodo, & ad qualia inspiciendum secundum vnumquodq; problema, manifestum ex dictis.

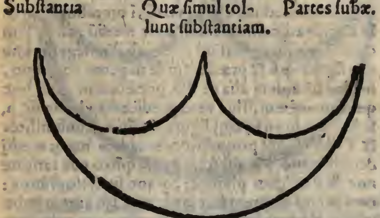
SECTVM

SECTVM TERTIVM
De resolutione syllogismorum.

Quomodo omnes syllogismorum modi in aliquam figurarum prædictarum sint reducendi. Cap. I.

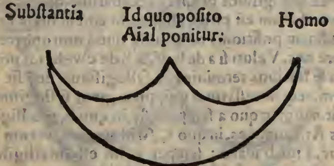
Quomodo aūt reducem' syllogismos in prædictas figuras, esset vtique post hæc dicendum. reliquū. n. istud adhuc ex consideratione. Si. n. syllorum generationem specularemur: & inueniendi potestatē haberemus: ampli' autem factos resolueremus in prædictas figuras, finē habere posset, quod a principio ꝓpositū. Accidit autem simul & prius dicta confirmari, & planiora esse, quod ita se hñt, per ea, quæ nunc dicent. oportet enim verū omne, ipsum sibiipsi ꝯfessum vndecunq; esse. Primum igitur tentare oportet duas propositiones accipere syllogismi. facilius nanq; maiora q̄ minora diuidere memoria aūt sunt composita, q̄ ex quibus componuntur. postea considerare vtra in toto & vtra in parte. & si non sint ambæ acceptæ, ipsū ponentem alteram. plerunq; nanq; vniuersalem proponentes, quod est in hac non accipiunt, neq; scribētes neq; interrogantes, aut has quidem proponunt, per quas vero hæ concluduntur, prætermittunt: alia autem frustra interrogant Considerandum itaque si quid superfluum acceptum est, & si quid ex necessarijs prætermissum fuit: & hoc quidem ponendum illud vero auferendum quousq; ad duas propositiones quispiam deuenerit. absq; enim his non est reducere sic interrogatas rationes. Quarundam igitur facile defectum conspicere: quædam autem latent & videntur ratiocinari, eo ꝙ necessarium aliqd accidit expositis. Veluti si acceptum fuerit nō sub-

ſtantia ſublata,non auferri ſubſtantiam: ſublatis autem ex quibus eſt,& quod ex his,corrūpi his.n.poſitis neceſſarium eſt ſubſtantiæ partem ſubſtantiā eſſe: non tamen per accepta ratiocinatum eſt,ſed deſunt propoſitiones.

Prædictus modus ad hunc reducitur, multis interiectis ,mutatisq; propoſitionibus.

Rurſus ſi homine exiſtente,neceſſe animal eſſe:& animal ſubſtantiam: homine exiſtente, neceſſe ſubſtantiam eſſe. verum nondum ratiocinatum eſt. nō enim ſe habent propoſitiones,vt diximus.

Et hic modus ad hūc reducitur vel ſimilē.

In plus eſt neceſſariū ſyllogiſmus.

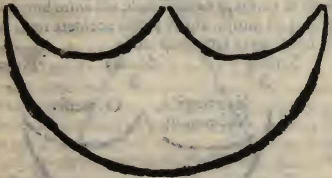
Decipimur autem in talibus, eo ꝙ expoſitis neceſſariū aliquid accidit, quoniā & ſyllogiſmus neceſſarium

cessarium est: in plus autem est necessarium q̃ syllogismus. syllogismus.n.omnis necessarium, necessarium vero non omne syllogismus. Quare non si qd accidit positis quibusdam, tentãdum est statim reducere. sed primo accipiendæ duæ propositiones, deinde sic diuidendũ in terminos. medius aũt ponẽdus terminus, qui in vtrisq; propositionibus dicitur. necesse enim medium esse in vtrisq; ĩ omnibus figuris. Si itaq; prædicetur ac subijciatur mediũ: aut ipsum quidem prędicetur, aliud autem ab illo negeẽ, prima erit figura: ꝙ si & prædicetur & negetur ab aliquo, media: sin autem alia de illo prædicentur: aut hoc quidem negetur, illud vero prædicetur, vltima. sic.n. se habebit in vnaquaq; figura medium. consimiliter & si non vlr sint propositiones. eadem nanq; medij determinatio. Manifestum itaq;, q̃m in qua ratione non dicitur idem plerunq;, ꝙ non fit syllogismus: non enim acceptum fuit medium. Q̃m autem habemus quale problematum in vnaquaq; concluditur figura, & in qua vniuersaliter, & in quali qd in parte manifestum, ꝙ non in omnes figuras perspiciendũ, sed in propriam cuiuscunq; problematis: quæcunq; vero in pluribus concluduntur, medij positione cognoscemus figuram. Plerunq; igitur decipi accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius. aliquando autem iuxta similitudinem positionis terminorũ quod non oportet latere nos. Veluti si a de b dr̃, & b de c videri.n. posset ita se hñtibus terminis esse syllogismus. non fit autem neq; necessarium quippiam, neq; syllogismus. Sit nanq; in quo a semper esse, in quo b, intelligibilis Aristomenes, in quo c, Aristomenes. verum itaque, a ipsi b inesse: semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & b ipsi c, Aristomenes nanque est ĩtelligibilis Aristomenes: a vero ipsi c nõ inest. corruptibilis enim est Aristomenes. nã non efficiebatur

De resolutione ĩ terminos.

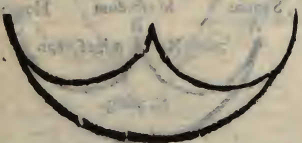
Deceptione secundũ similitudinẽ positionis terminorũ.

batur syllogismus, ita se habentibus terminis, sed oportebat vtr a b ppositioné acceptá fuisse, hoc aút fallum, existimare oém intelligibilem Aristomené semper esse, quum sit corruptibilis, Aristomenes.

Nõ concludit hic modus, quia deficit vniuersalis propositio.

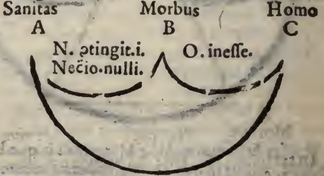
Rursus sit in quo quidé c Miccalus: in quo b musicus Miccalus: in quo a corrumpi cras: verum igiť b prædicari de c: nã Miccalus musicus Miccalus: sed & a de b. corrũpi n. posset cras musicus Miccalus: a vero de c falsum. hoc igiť idé est ei, quod prius. nó enim verum, vťr, Miccalus musicus ꝙ corrumpitur cras: hoc autem non sumpto, non erat syllogismus.

Neq; hic modus cõcludit eadẽ ratione.

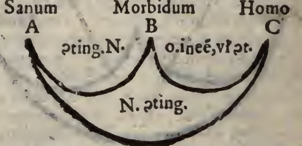
Hæc itaq; deceptio fit,eo ꝙ pene. tanquam enim nihil differat dicere,hoc huic inesse,aut hoc huic oĩ inesse,concedimus. Frequenter autem mentiri accidit,iuxta id quod non bene exponuntur termini,qui sunt ẜm propositionem. vt si a sit sanitas, in quo b morbus,in quo vero c homo. Verum.n.dicere, ꝙ a nulli b contingit inesse: nulli nanq; morbo sanitas inest,& rursus,ꝙ omni c inest, oĩs enim homo susceptiuus est morbi. videri posset accidere nulli homini contingere sanitatem inesse.

Deceptio ex parte terminorũ diuersimodi in propositionibus asſumptorum.

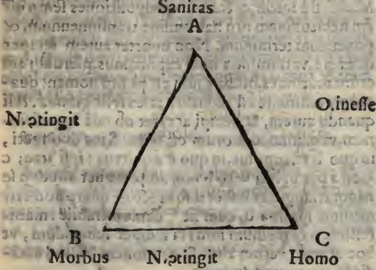
Non cõcludit hic modus. terminis .n. acceptis in abstracto, minorẽ falsa, in concreto vero maiori si variis modis error est in expositione terminorum, & modus est ex quatuor terminis. Hic modus concludit, quia omnes termini accipiũtur in concreto.

Huius autem causa est,non bene expositos fuisse terminos ẜm dictionẽ. qm̃ si transumantur qui sunt ẜm habitudines,non erit syllogismus. vt pro sanitate,si positum fuerit sanum,pro morbo autem morbidum,non.n.verum,ꝙ non cõtingit morbido sanum inesse. hoc autem non accepto, non fit syllogismus nisi eius quod est contingere. hoc vero non impossibile, contingit.n.nulli homini inesse sanitatem.

Rursus

Rursus in media figura consimiliter erit falsum. sanitatem nanq; morbo nulli: homini vero omni cõ tingit inesse, quare nulli homini ægritudinem.

Hic modus idem probat quod primus.

In tertia autem figura ẽm ɔtingere accidit falsũ. nanq; & sanitatẽ & morbum & sciam & ignorãtiã, & õino oĩ ɔ̃ria eidẽ ɔtingit inesse: sibi aũt inuicẽ im possibile. hoc aũt dissonum a prædictis. qñ.n.eidem ɔtingerent plura inesse, ɔtingebant & sibiinuicem.

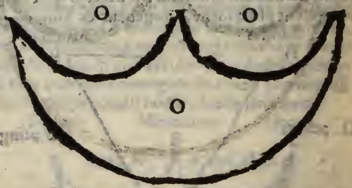

Hic modus in abstracto est falsus, in concreto verus.

Planum igitur, ꝙ in omnibus his deceptio fit iuxta terminorum expositionem. si.n. transumpti fuerint, qui sunt ſm habitudines nullum efficit falsum. Manifestũ igitur, ꝙ ſm tales propositiones semp qđ ſm habitudinem pro habitudine transumendum, & ponendum terminum. Non oportet autem semper quærere, vt terminos noīe exponamus, plerunq; eñ erunt orationes, quibus non est positũ nomen. quapropter difficile est reducere tales syllogismos. Aliquando autem, & decipi accidet ob talẽ inquisitionem, vt ꝙ immediatorum est sylls. Sit a duo recti, in quo b triangulus, in quo c æquicrus: ipsi itaq; c inest a per b: ipsi vero b non amplius per aliud: p se nanq; triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipsius a b, cum sit * demonstrabile. manifestum. n. ꝙ medium non ita semper sumendum, vt hoc aliquid, verum aliqñ & orationem * quod accidit & in eo quod diximus.

**a l. quãuis sit demonstrabile manifestum igitur.*
** al. l. & oratione.*

Duo recti A — Triangulus B — Aequicrus C

Hic modus in maiori vtitur oratione.

Quod autem insit primũ medio, & hoc extremo, non oportet accipere, tanquam quæ semp de seinuicem prædicentur, aut similiter primum de medio, & hoc

hoc de vltimo,(& in eo quod est non inesse ꝯsimiliter)sed quod modis esse dr̄ & verum dicere ipsum hoc, tot modis existimare oportet significare; & inesse & non inesse. veluti ꝙ ꝯriorum est vna scientia. Sit.n.a, vnam esse scientiā,contraria inter se in quo b. a itaque ipsi b inest,non tanq̄ contraria vnam esse ipsorum scientiam,sed quod verum de ipsis dicere, vnam esse ipsorum scientiam.

A. Vna scientia.——*B. Contraria.*

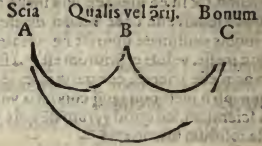
Accidit autem qñq; de medio primum dici medium vero de tertio non dici. Quemadmodum si sapientia est scientia, boni autem est sapientia,scientia. Cōclusio ꝙ boni est scientia, bonum quidem sane non est scientia,sapientia autem est scientia.

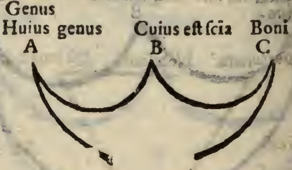
In hoc modo minor est in obliquo.

Quandoq; vero medium de tertio dicit̄, primum autem de medio non dicitur. Quemadmodum si oīs qualis est scīa,vel ꝯrij. bonum autē & cōtrarium,& quale conclusio quidē,ꝙ boni est scīa, nō est autem bonum scīa,neq; quale,neq; ꝯrium,sed bunum hæc.

Hic modus habet maiorem in obliquo.

Eſt autem quando neq; primum de medio, neq; hoc de tertio: cum primum de tertio aliqñ dicatur, aliqñ non dicatur. Veluti ſi cuius eſt ſcientia huius eſt genus: boni aũt eſt ſcientia: ꝯcluſio, ꝙ boni eſt genus. prædicatur aũt nullũ de nullo. Si vero cuius eſt ſcientia, genus eſt hoc: boni autem eſt ſcientia: concluſio, ꝙ bonum eſt genus: de extremo igit̃ prę dicatur primum, de ſeinuicem autem non dicuntur.

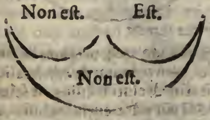

Horũ modorum vnus habet omnia in obliquo altera propoſitiones.

Eodem autem modo & in non ineſſe accipiendũ. non enim ſemper ſignificat non ineſſe hoc huic non eſſe hoc hoc: ſed aliquando non eſſe hoc huius, aut hoc huic. Vt ꝙ non eſt motionis motio, vel generationis generatio: voluptatis aũt eſt: non igitur voluptas generatio. Aut rurſus quod ipſius riſus eſt non ſignum: ſed ſigni non eſt ſignũ: quare riſus nõ eſt

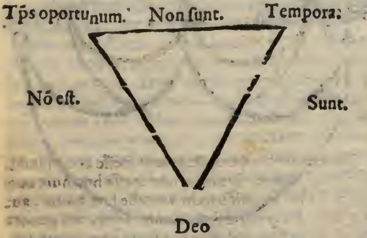
est signum. Cōsimiliter & in alijs, in quotcūq; tollit problema, eo ꝙ ad ipsum quodāmodo dicit genus.

Signum.	Signi	Risus
Gñatio	Gñonis	Voluptatis
Motio	Motionis	

Hi modi negat con cludūt ex propositionibus in obliquo.

Rursus quod tempora non sunt tempus oportunum. Deo enim sunt tempora non aūt est tempus oportunum: eo ꝙ nihil Deo vtile. terminos nanq; ponendum, tempora, & tempus oportunum, & Deū propositionem vero accipiendum secundum nominis casum.

Hic modus in tertia figura concludit ex propositionibus in obliquo.

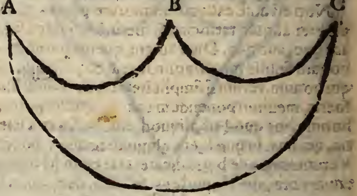
Simpliciter enim dicimus hoc de omnibus. qđ terminos semper ponendum secundum* vocationis nominum,

* *a.l. declinationes.*

nominum,vt homo,aut bonum,aut contraria,nō ho minis,aut boni, aut contrariorum.propositiones autem accipiendum ꝟm vniuscuiusq; casus . vel.n.qm̄ huic,vt æquale:aut qm̄ huius,vt duplum.aut qm̄ hoc vt verberans,aut vidēs:vel qm̄ hic,vt homo animal: vel si aliquo modo aliter cadit nomen ꝟm propositionem. Inesse autem hoc huic, & verificari hoc de hoc,tot modis accipiendum , quot modis prædicamenta distincta sunt.& hæc,aut quo aut simpliciter. amplius simplicia,aut cōplicita. Cōsimiliter autem & non inesse. verum ꝯsiderandum hæc, ac distinguēdum melius. Reduplicatum autē in propositionib' ad primum extremum ponendum,non ad medium. Dico autem,qm̄ si fieret syllogismus , quod iustitiæ est scientia,qm̄ bonum,hoc,quod est, qm̄ bonū, vel inquantum bonum,ad primum ponendum. Sit.n.a scientia,quoniam bonum. in quo b bonum : in quo c iustitia. a itaq; verum de b prædicare , boni enim est scientia; quoniam bonum , sed & b de c , iustitia enim quoddam bonum: ita igitur fit resolutio .

De geminatione et positione terminorū præcepta.

Scia qm̄ bonum — Bonum — Iustitia.

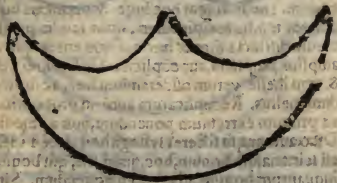

Hic modus concludit , nā terminus reduplicatiuus positus est ad maiorem extremitatem.

Si vero ad b positū fuisset hoc,quod est,quoniam bonum,

bonum, non erit a nanque de b verum erit: b autem de c non verum. bonum enim quoniam bonum prædicare de iustitia falsum,& non intelligibile.

Hic modus non concludit, nã minor est falsa & non intelligibilis.

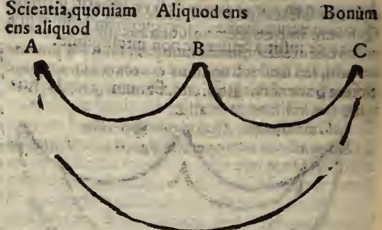

Similiter itaq; & si sanabile demonstraretur, q̃ est scibile, inquantum bonum, aut hircocervus opinablie, inquantum non ens: aut homo corruptibile inquantum sensibile. in omnibus enim super prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum.

Non est autẽ eadem terminorum positio, qñ simpliciter aliquid ratiocinatũ fuerit, & qñ hoc aliquid aut quo, aut quõ. Dico autem, quemadmodum qñ bonum scibile monstratum fuerit, & qñ scibile qd, qm̃ bonum. verum si simpliciter scibile monstratum fuerit, medium ponendum ens: sin autem quoniam bonum hoc quod est, aliquod ens. Sit enim a scientia, qm̃ ens: in quo b, ens aliquod: in quo c bonum. Verum itaq; a de b prædicare: erat enim scientia alicuius entis, qm̃ aliquid ens. sed & b, de c, quod eñ in quo c ens aliquod quare & a de c. Eerit igit scientia boni, quoniam bonum: nanque aliquod ens erat proprie substantiæ signum.

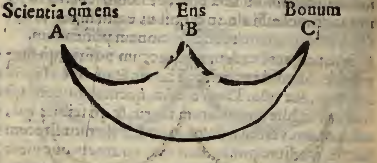
Quõ termini cum reduplicatione sunt accipiendi.

Scientia,

Hic modus mediū, & maiorē extremitatē sumit in parte.

Si vero ens medium positum fuisset, & ad extremum eius simpliciter; & nō dictū esset aliquod ens, non esset vtiq; syllogismus, ꝙ est scientia boni, qm̄ bonum: sed qm̄ ens. vt si sit in quo a scientia, qm̄ ens in quo b ens: in quo c bonū. Manifestū igit, ꝙ in syllogismis, qui in parte, ita accipiendi sunt termini.

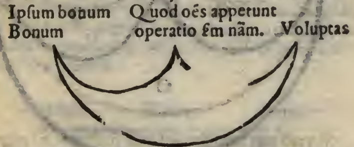
Hic modus sumit terminos absolute.

Quo pacto nomina & orationes trāsumenda sunt.

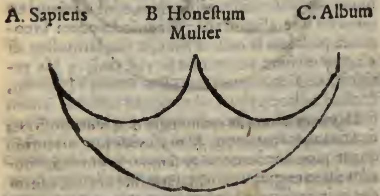
Oportet autem & transumere quæ idem possunt, nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomē & orationē, & semper ꝓ oratione nomen accipere. facilior nāq; terminorum expositio. Quemadmodum si nihil differat dicere suspicabile non esse genus opinabilis, aut opinabile nō esse qd' suspicabile quid: idem enim significatum: pro dicta oratione

oratione suspicabile & opinabile termini ponendi. Q̄m vero non est idem voluptatem esse bonum, & voluptatem esse ipsum bonum, non similiter ponēdi termini, sed si est syllogismus ꝙ voluptas bonū terminum ponendūm ꝙ bonum, si autem ꝙ bonū, bonum. consimiliter & in alijs.

Attinet hoc ad articulos graecos.

Non est autem idem neq; esse, neq; dicere, ꝙ cui b inest, huic omni a inest. & dicere, cui omni b inest & a oī inest. nihil. n. prohibet b ipsi c inesse, non aūt omni. vt sit b honestū quid, c vero albū: Si igit̄ albo alicui inest honestum quid, verum dicere, ꝙ albo inest honestum. sed nō oī fortasse. Si itaq; a inest ipsi b, non oī autem de quo b. neq; si b omni c, neq; si solum inest, necesse a, non ꝙ non oī, sed neq; inesse c.

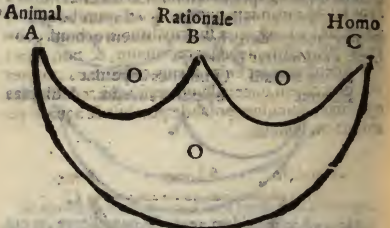

Modus nō concludit, quia non ha'et maiorem vniuersalem.

Sin au-

Sin autem de quocunq; b vere dicaẽ, huic oĩ ineſt a, accidet a, de quo omni b dicitur, de hoc oĩ dici.

Hic modus eſt vniuerſalis.

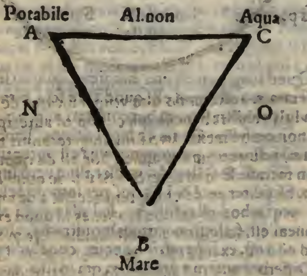

Si tamen a dicitur de quo vtiq; b dicatur de omni, nihil prohibet b ineſſe ipſi c, non oĩ autẽ ipſum a, aut oĩno non ineſſe. In tribus itaq; terminis manifeſtum, ꝙ de quo b, omni a, dici: hoc eſt de quotcunque b dicitur de oĩbus dici & a, & ſi b de omni, & a itidem, ſi vero non de omni, non neceſſe a de omni. Nõ oportet autem exiſtimare penes id quod exponimus. aliquid accidere abſurdum, nihil. n. vtimur eo quod eſt hoc aliquid eſſe: ſed quẽadmodum Geometra pedalem & rectam hanc, & ſine latitudine dicit, quæ nõ ſunt. verum non ſic vtiẽ tanq̃ ex his ratiocinãs. Oĩno. n. quod non eſt vt totum ad partem, & aliud ad hoc, vt pars ad totum, ex nullo taliũ mõſtrat ipſe mõſtrans, neq; fit ſylſ. Expoſitione vero ſic vtimur, vt ſentiat qui diſcit dicentes. non. n. ſic tanquam quod ſine hoc demonſtrari non poſsit, quemadmodum ex quibus ſyllogiſmus. Non lateat autem nos ꝙ in eodem ſyllogiſmo non omnes concluſiones ꝑ vnam figurã ſunt, verum hæc per hanc, illa vero ꝑ aliã. Planũ igiẽ ꝙ & reſolutiones ita faciẽdum:

Exempla ponimus, vt ſentiãt diſcentes non vt ita ſint.

Quoniam

Quoniam autem non omne problema in omni figura,sed in vnaquaq; ordinatæ, manifestum ex conclusione,in qua figura quærendum. Et ex rationibus q̃ sunt ad diffinitionem quæc unq; ad vnum aliquid redarguunt eorum, quæ sunt in diffinitione ad quod redargutũ est,ponendum terminum, & non totam rationem. accidet enim minus conturbari propter longitudinem,quemadmodum,si aquã monstrauit: quoniam humidum potabile:potabile & aquam terminos ponendum.

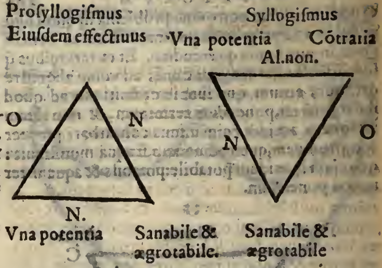

Hic modus destruit partem definitionis non totam.

Amplius autem ex suppositione syllogismos nõ est tentandum reducere. non.n.est ex positis reducere. nanq; non sunt ostensi per syllogismũ,sed ad placitum ꝯfessi omnes. Quemadmodum si supponens, si vna quædam potentia non sit contrariorum, neq; sciam vnam esse: postea,disputatũ sit, ꝙ non est vna potẽtia ꝯtriorum,vt si sanabilis & ægrotabilis, simul enim idem erit sanabile & ægrotabile.

De relatione syllogismorum ad impossibile & ex suppositione.

Prosyllo-

Conclusio ostensa p prosyllogismum, & syllogismũ quæ antecedens est syllogismi conditionalis.

Quod itaq; non est vna omnium contrariorum potentia, monstratum est: quod autẽ scia non est * non fuit monstratum. at qui confiteri necessarium. sed non ex syllõ: verum ex suppositione. hanc igit̃ non est reducere: ꝙ autem non vna est potentia, sic enim fortasse & syllogismus esset, illud vero suppositio. Similiter autẽ & ĩ ijs, qui per impoße ꝯcludun tur. neq;.n. hos est resoluere, sed ad impoße abductionem est. syllogismo nanq; monstratur, alterum vero non est, ex suppositione enim concluditur.

Differunt autem a prædictis, qm̃ in illis quidem oportet præconfiteri, si debet assentiri, quẽadmodum si monstrata fuerit vna contrariorum potentia & scientiam eandem esse. hic autem & non præcõfessi concedunt, eo quod manifestum est falsum. veluti si posita fuerit, diameter commensurabilis, im paria æqua esse paribus. Multi vero & alij concluduntur ex suppositione, quos oportet considerare, & notare pure. Quæ igitur sint horum differentiæ, & quot modis fit ꝙ est ex suppositione, postea dicemus, nunc autem tantum sit nobis manifestum, ꝙ

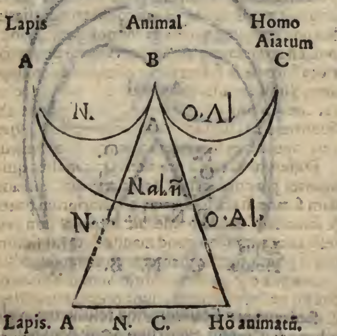
**a.l. scia contrariorum non est.*

non

non est resoluere tales syllogismos in figuras:& ob quam causam, diximus.

De mutua syllogismorum resolutione. Ca.II.

Quæcunq; vero problematũ in pluribus mõstrantur figuris, si in altera ratiocinatũ fuerit, est reducere sylm̃ in alteram: quemadmodum priuatiuum, qui est in prima, in secundã: & eum qui est in media, in primam. non oẽs autem, sed quosdam. manifestum vero erit in sequentibus. Si enim a nulli b: b autem omni. c: a nulli c. sic. igiẽ prima figura. Sin autem priuatiua conuersa fuerit, media erit: nam b nulli a, omni vero c inest. Similiter autem & si non vniuersaliter, sed in parte syllogismus fit. vt si a quidem nulli b: b vero alicui c. cõuerso enim priuatiuo, media erit figura.

Duo modi simul in prima figura qui ad secũdã reducũtur per maioris conuersionem.

Syllogis-

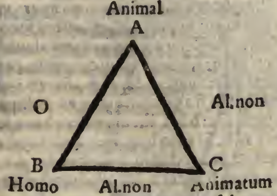
Syllogiſmorum vero,qui in ſecũnda, vniuerſales quidem reducentur in primã: eorũ aũt,qui in parte, alter ſolus. Sit.n a b quidem nulli: c vero omni inexiſtens: ꝯuerſo igitur priuatiuo, prima erit figura. nam b nulli a: a vero omni c inerit. Si vero prædicatiuum ſit ad b,priuatiuum aũt ad c,primum terminũ ponendum c. hoc enim nulli a: a vero omni b: quare c nulli b: & b igitur nulli c,nanq; conuertitur priuatiuum. Sin autem in parte ſylls,qñ priuatiuum quidem ſit ad maius extremum,reducetur ad primã, vt ſi a nulli b: c vero alicui: conuerſo enim priuatiuo, prima erit figura: nam b nulli a: a vero alicui c.

Modi tres ſecundæ figuræ, qui ad primã reducuntur tũ conuerſione, tum præmiſſarum trãſpoſitione.

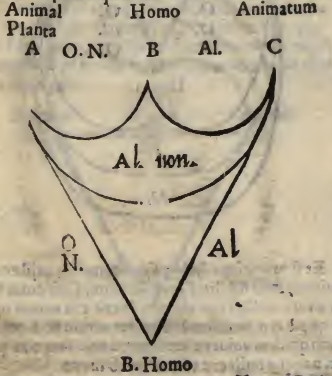
Sed cum prædicatiuum,non reſoluetur, veluti ſi a b quidem omni: c verò non omni: neq; enim ſuſcipit conuerſionem a b, neque facta erit ſyllogiſmus.

Animal

Hic modus secundæ figuræ non reducitur ad primã quia præmissæ essēt particulares, sed p impossibile ostenditur.

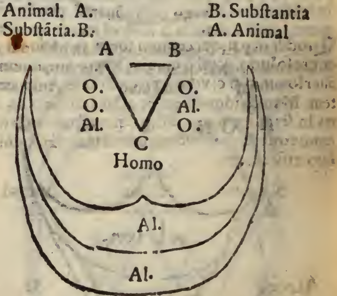
Rursus qui in tertia figura, nõ oēs resoluentur in primã: qui vero in prima, oēs in tertiã. Insit.n.a oĩ b: b aũt alicui c: ergo, qm̃ cõuertiť prædicatiuũ in parte, inerit c alicui b: a vero oĩ inerat: quare efficiť tertia figura. Et si priuatiuus sylľs sit ꝯsiťr. ꝯuertiť n. ꝑdicatiuũ ĩ parte. quare a nulli b: c vero alicui ĩerit.

Duo modi primæ figuræ, qui ad tertiã reducũtur minoris cõuersione.

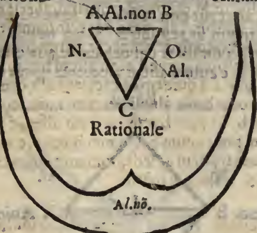
Syllogiſmorũ aũt qui in vltima figura, vnus ſolus non reſoluitur in prima, qñ priuatiuũ fuerit nõ vniuerſaliter poſitum: alij vero oẽs reſoluuntur prædicentur: nanq; a, & b de omni c: c igitur, conuertetur in parte ad vtrunq; : ineſt ergo alicui b: quare erit prima figura: ſi a quidem oĩ c: c vero aliqui b. Et ſi a quidem oĩ c: b aũt alicui, eadem ratio. conuertiẽ enim c ad b. Si vero b omni c: a aũt alicui c: primũ terminum ponendum b. b nanq; omni c, c vero alicui a: quare b alicui a. ſed quoniam conuertitur qđ in parte, & a alicui b inerit.

Modi tres affirmatiui tertiæ figuræ, qui ad primã reducuntur tum cõuerſione tũ præmiſſarum tranſpoſitione.

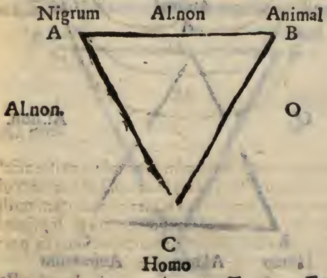
Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus terminis exiſtentib⁹ vniuerſaliter ſimiliter accipiendum. Inſit enim b oĩ c: a vero nulli: ergo alicui b, inerit c: a autem nulli c: quare erit medium c. ſimiliter autem & ſi priuatiuum quidem vniuerſaliter, prædicatiuũ vero in parte. nanq; a nulli c: c vero alicui b inerit

Irrationale

Duo modi negatiui tertiæ figuræ qui ad primã reducuntur minoris conuersione.

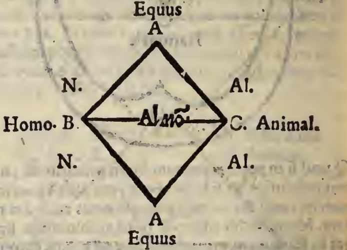
Quod si in parte acceptum fuerit priuatiuum, non erit resolutio. Vt si b omni c: a vero alicui non insit ꝯuerso enim b c: vtræq; propositiones erũt. ẜm partem. Manifestũm autem & ꝙ ad resoluendas figuras in seinuicem, propositio, quæ ad minus extremũ conuertenda in vtrisq; figuris. hac.n. transposita, trãsitio efficiebatur.

Hic modus tertiæ figuræ non reducitur ad primam, quoniã ambæ præmissæ essent particulares, sed per impossibile monstratur.

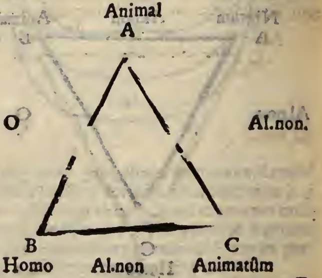
Eorum vero, qui in media figura, alter quidē resoluitur, alter aūt non resoluitur in tertiā, qñ.n. qđ vře priuatiuum sit, resoluitur. Si.n.a nulli b: c vero alicui: vtraq; similiter conuertuntur ad a quare b q-dem nulli a: c autem alicui: medium igitur a.

Hic mod⁹ secundæ figuræ reducitur ad tertiā maioris, & minoris cōuersione.

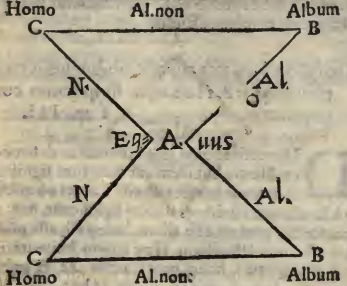
Sed qñ a oī b: ipsi vero c alicui nō insit: non erit resolutio, neutra.n. ꝓpositionū ex conuersione vlis.

Hic modus secūdæ non reducitur ad tertiā, quia ambæ propositiones essēt particulares, sed p impossibile monstratur.

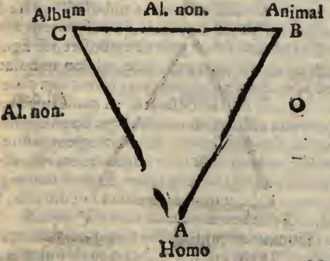
Et

Et qui ex tertia figura resoluentur in mediã, quando priuatiuum sit vniuersale. Vt si a nulli c : ipsum autem b alicui, aut omni. nanq; & c a quidem nulli, ipsi vero b alicui inerit.

Duo modi tertiæ figuræ, qui reducuntur ad secũdã ambarum cõuersione.

Quod si in parte sit priuatiuum, nõ resoluetur: non .n. suscipit conuersionem negatiuum in parte.

Hic mod⁹ tertiæ figuræ non reducitur ad secundam quia ambæ propositiones essẽt negatiuæ, sed ostenditur per impossibile.

Manifestum igitur ꝙ ijdē syllogismi non resoluūtur in his figuris, qui neq; in primā resoluebantur, & ꝙ cum syllogismi in primā reducantur figuram, isti soli per impossibile ꝯcludunt. quo igitur oportet syllogismos reducere, & ꝙ resoluuntur figurę in seinuicem, planum ex dictis.

De syllogismis ex propositionibus infinitis, & priuatorijs: & illarum, ac simplicium consequentijs. Cap. III.

DIffert aūt aliquid in ꝯstruendo ac destruēdo existimare, aut idem aut diuersum significare non esse hoc, & esse non hoc. vt nō esse albū, & esse non albū. neq; n. idem significant, neq; est nega. eius, quod est, esse album, hoc ꝙ est, esse nō album, sed non esse album. Hæc autem huius ratio. nanq; similiter se habet, potest ambulare, & potest non ambulare, ei quod est, album, ad hoc, quod est, est non album: & scit bonum, ad scit non bonū: nā scit bonum, aut est sciens bonum, nihil differt, neq; potest ambulare, aut est potens ambulare: quare & opposita non potest ambulare, non est potens ambulare. Si igitur, non est potens ambulare, idē significat, & est potens non ambulare, vel non ambulare eadem vtiq; simul eidem inerunt. idem enim potest & ambulare, & non ambulare: & est consultus boni & non boni: affirma. autem & nega. oppositæ non insunt simul eidem. quemadmodum igitur non est idē, non scire bonum, & scire bonum: neq; esse non bonum, & non esse bonum idem. Eorum. n. quæ ꝓpositionem habent inter se, si altera sint diuersa, & altera, neq; esse non æquale, & non esse æquale. illi enim subijcitur aliquid existēti nō æquali, & hoc est inæquale: illi vero nihil: quocirca æquale quidē, aut

inæquale

inæquale non omne: æquale autem, aut nõ æquale, omne. Amplius, eſt non albũ lignũ, & non eſt albũ lignum, non ſimul ſunt. ſi enim eſt lignum non album, erit lignũ: quod aũt non eſt album lignum, nõ neceſſe eſt lignum eſſe. quare manifeſtũ, ꝙ non eſt eius, ꝙ eſt, eſt bonũ, nega. eſt non bonum. Si itaque de omni vno, aut affirma. aut nega. vera, ſi nõ eſt nega. planũ ꝙ affirma. quodammodo eſſe poſſet: affirma. vero oĩs nega. eſt: & huius igiť, nõ eſt nõ bonũ.

Simplicium enunciationum & infinitarum, ſeu tranſpoſitarum per varia exempla diſpoſitio.

Propõ affirma. ſimplex.	Propõ negatiua ſimplex.
Eſt album.	Non eſt album.
Negatiua infinita, ſeu tranſpoſita.	Affirmatiua infinita, ſeu tranſſpoſita.
Non eſt non album.	Eſt non album.

Aliud exemplum.

Simplex affir. in minus.	Negatiua ſimplex in plus
Eſt æquale.	Non eſt æquale.
Nega. tranſpoſita in plus.	Affir. tranſpoſita in min⁹.
Non eſt non æquale.	Eſt non æquale.

Exemplum adhuc euidentius ponendo ſubiecto, ipſi propoſitioni.

Simplex affirmatiua.	Negatiua ſimplex.
Lignum eſt album	Lignum non eſt albũ
Negatiua infinita	Affirmatiua infinita.
Lignũ nõ eſt non album	Lignum eſt non albũ.

Habent autem ad ſeinuicẽ ordinem hũc. Sit eſſe quidem bonum in quo a: non eſſe bonum in quo b: eſſe non bonum in quo c, ſub b: non eſſe nõ bonum

in quo d, sub a. Oī itaq; inerit aut a, aut b, & nulli eī dem: & aut c, aut d, & nulli eidē: & cui c necesse b oī inesse. si.n. verum dicere, ꝙ est non albū, & ꝙ nō est album verum. impossibile.n. simul esse albū, & non esse album, aut esse lignum non album, esse lignū al bum quare si non affirmatio, negatio inerit. c vero ipsi b non semp. quod.n. oīno non lignū, neq; lignū erit, non album. E conuerso igit̄ d oī, cui a. nanq; aut c, aut d. Q m̄ vero non possunt simul esse, non album & esse, album d inerit. de exeunte.n. albo verum dicere, ꝙ non est non album, de d autem a non omni: nanq; de eo, quod penitus non est lignum, non verū dicere, ꝙ est lignum album. quare d verum, a aūt nō verum, qm̄ est lignum album. Planum vero ꝙ & a c nulli eidem: & si b & d contingit alicui eidē inesse.

Simplicium propositionum, ac infinitarum, vel transpositarum ordo ac consequentiæ.

Similiter

Similiter autem habent & priuationes ad prædicamenta hac positione. æquale, in quo a: non æquale, in quo b: inæquale, in quo c: non inæquale, in quo d.

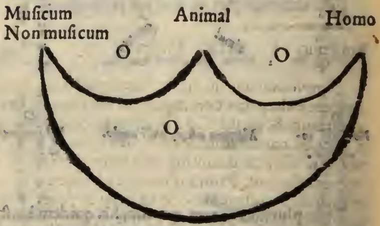
Simplicium propositionum, & priuatoriarum ordo ac consequentiæ.

Et in pluribus autem, quorum his quidem inest, illis vero non inest idē, negatio quidē similiter verificari posset, ꝙ non sunt alba oīa, aūt ꝙ non est albū vnumquodq; ꝙ aūt est non album vnumquodque. aut oīa sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quod est, est omne animal album, nō hoc quod est, est non albū omne animal, negatio (ambæ enim falsæ)

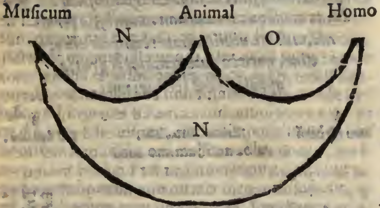
falsæ) sed hoc, non est omne animal album. Quoniam vero manifestum, ꝙ diuersum significat, est nõ album & nõ est album: & illud q̃dé affirmatio, hoc aũt negatio, manifestũ, ꝙ non est idem modus ostendendi vtrunque. vt q̃m quodcunque sit animal, non est album, aut contingit non esse album. & ꝙ verum dicere non album, hoc enim, est esse nõ album. sed de eo, quodcunq; sit album, verum est dicere, est album, siue non album, idem modus. Constructiue.n. ambo per primam monstrantur figuram, verum eñ & esse similiter ordinantur, eius enim ꝙ est, verũ dicere album, non hoc quod est, verum dicere non album, negatio: sed hæc, non est verum dicere album. Si itaq; verum est dicere, quodcunq; sit homo, musicum esse, aut non musicum esse, quodcunq; sit animal, accipiendum, aut esse musicum, aut esse nõ musicum: & ostensum est.

Modi probantes affirmatiuã simplicem & trãspositam.

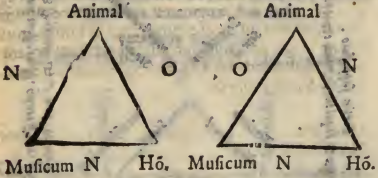

Non esse autem musicum quodcunque sit homo destructiue monstratur secundum dictos tres modos.

Musicum

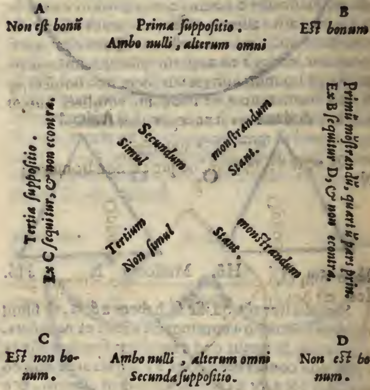
Tres modi probantes vniuerſalem negatiuã in primam et ſecũda figura in ſola ſyllogiſtica forma.

Simpliciter aũt qñ ſic ſe habent a & b, vt ſimul quidem eidem non contingant, oĩ aũt ex neceſsitate alterum, & rurſus c ad d ſimiliter: ſequitur aũt ex c a, & non conuertitur: & ex b d ſequetur, & non cõuertetur: & a, & d contingunt eidem, b vero, & c non contingunt. Primũ igitur ꝙ ex b ſequiť d, hinc manifeſtum: qm̃ enim ex c d alterum ex neceſsitate oĩ: cui aũt b non contingit c, eo ꝙ ſimul infert a: a vero & b non ꝯtingunt eidẽ: planum ꝙ d ſequetur b, Rurſus, qm̃ c non conuertitur cum a: oĩ aũt c, aut d: ꝯtingit a & d eidem ineſſe. b vero & c non contingit, eo ꝙ a conſequiť ex c, accidit. n. quoddam impoſſibile. Manifeſtum igitur, ꝙ neq; b cum d conuertitur quoniam accidit ſimul d & a ineſſe.

Propoſi-

Propositionum simplicium & transpositarum ordo, ac consequentiæ in non manifestis terminis, mutato nihilominus terminorum ordine. notitiæ autem maioris gratia appositi sunt termini noti.

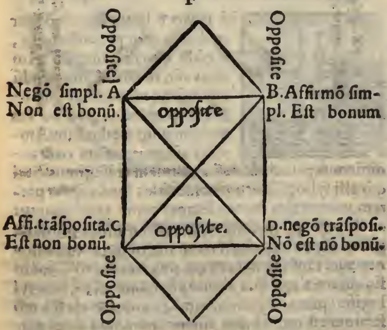

Accidit autem qñq; & in tali terminorum ordine decipi, eo quod non recte accipiuntur opposita, quorum alterum necesse est omni inesse. Quemadmodum si a & b non contingunt simul eidẽ, necesse autem alterum inesse cui non alterum, & rursus c & d consimiliter: *ex quo autem omni c sequatur a: accidet enim cui d ipsum b inesse ex necessitate: quod est falsum. Sit enim accepta negatio eorum quę a b, quæ

** al. l. cui aũt C oĩ.*

quæ est in quo f. & rursus eorum, quę c d, quæ est in quo h. necesse igitur omni aut a, aut f: aut enim affirmationé, aut nega. & iterũ vel c, vel h: affirmatio nanq; & negatio, & cui c oĩ, suppositũ fuit a: quare h, cui omni f. Rursus, qm̃ eorum, quæ f b, omni alterum, & eorũ, quæ h d consimiliter. sequitur aũt ex f h, & ex d sequetur b, hoc.n. scimus. si igitur ex c a, & ex d b. hoc aũt falsum: ecõuerso.n. erat in sic se habentibus ꝯñtia. Nõ.n. fortasse necessariũ oĩ a, aut f: neq; f, aut b. nõ.n. f est negatio ipsius a. nam boni negatio, non bonum. non est aũt idem non bonũ ei, ꝙ est neq; bonum, neq; non bonum. Similiter autem & in c d. negationes.n. acceptæ duæ sunt.

vtranque negatio.
Neque est bonum, neque est non bonum.

Neq; non est non bonum, neq; est non bonum.
Negatio vtrumque.

ARISTO-

ARISTOTELIS PRIORVM RESOLVTIVORVM

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI:

De potestatibus, & impotentijs syllogismorum & illis annexis.

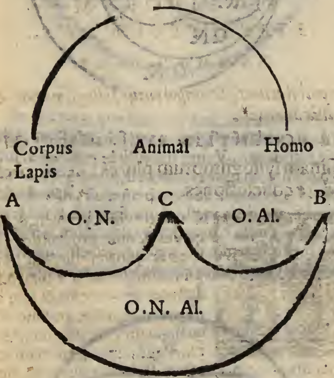
DE POTENTIIS SYLLOGISTICIS.

Quinam syllogismorum plures valeant cõclu dere conclusiones. Cap. I.

IN QVOT igitur figuris,& per quales,& quot propositiones, & qñ & q̃uo fit syllogism⁹: Amplius aũt, in qualia aspiciendũ destruẽt ac ꝯstruenti,& q̃uo oportet quærere de ꝓposito ꝭm qualemcunq; methodum: Amplius aũt,per qualem viam accipiemus principia,de singulis iam trãsegimus. Sed qm̃ alij syllogismorum vniuersales sunt,alij ꝭm partem,vniuersales omnes semper plura ratiocinantur ex ijs vero qui in parte,affirmatiui quidem plura,ne gatiui aũt ꝯclusionem solam.aliæ nanq; propositiones ꝯuertunt̃ priuatiua vero non ꝯuertitur.Conclusio autem aliquid de aliquo est: quare alij quidẽ syllogismi plura ratiocinantur. Quemadmodũ si a mõstratum est omni b,aut alicui: & b alicui a necessariũ iesse.& si a nulli b,& b nulli a. hoc aũt diuersum a præcedenti. Si vero a alicui nõ insit nõ necesse, &

b alicui

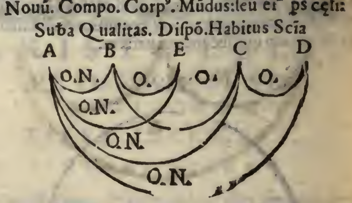
b alicui a non inesse. cōtingit.n.oī inesse. Hæc itaq; communis omnium causa,& eorum qui vniuersaliter,& eorum qui secundum partem.

Modi tres concludentes conclusionem primo intẽta aliam deĩde ex conclusionis cõuersione.

Est autem de vniuersalibus,& aliter dicere. quæcunq; enim aut sub medio sunt,aut sub conclusione oīum erit idē syllīs: si hæc in medio, illa in cōclusione posita fuerint. Vt si a b cōclusio per c, quæcunq; sub,b aut c sunt, necesse de omnibus dici a. si enim d in toto b: b vero in a: & d erit in a. Rursus,si e in toto c: c aūt in a: & e in a erit. Consimiliter & si priuatiuus sit syllogismus.

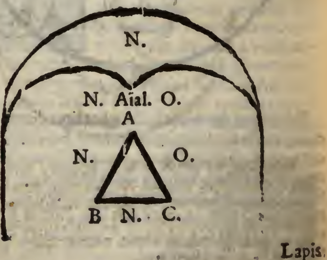
Nouum.

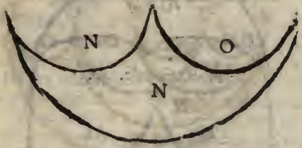
Duo modi vniuerſales, affirmatiua et negatiua plures concludentes concluſiones, per dici de omni & dici de nullo.

In ſecunda aūt figura, quod ſub ꝯcluſione ſolum erit ratiocinari. Veluti ſi a nulli b: c aūt oī ꝯcluſio, ꝗ b nulli c Si igitur d ſub c eſt, planū ꝗ b non ineſt ipſis. Iis vero quæ ſub a, ꝗ b nō ineſt, nō manifeſtū ꝑ ſylłm. atqui nō ineſt b ipſi e, ſi eſt ſub a: ſed b quidem ineſſe nulli c, monſtratū eſt ꝑ ſylłm: ipſi vero a non ineſſe, indemonſtratum ſumptū eſt . quare non propter ſyllogiſmum accidit b non ineſſe ipſi e.

Hic modus aſſūpto tertio ſub minori aliā concluſionem concludit in prima figura, ſub medio vero non concludit per ſyllogiſmū niſi maioris conuerſione.

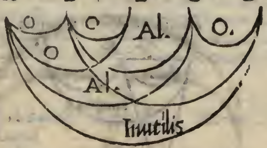

Lapis Homo D. Grāmaticum

In his vero, quæ ſunt in parte, eorum quidē quæ ſub concluſione ſunt, non erit neceſſarium:(non.n. fit ſyllogiſmus, quando hac accepta fuerit in parte,) eorum vero quæ ſub medio, erit omnium, veruntamen non per ſyllogiſmum. Vt ſi a omni b:b vero ali cui c. eius.n.quod ſub c poſitum eſt, non erit ſyllogiſmus, eius vero, quod ſub b erit, ſed non propter antea factum.

Manſuetū. Rōnale. Riſibile. Aīal. Homo
A B E C D

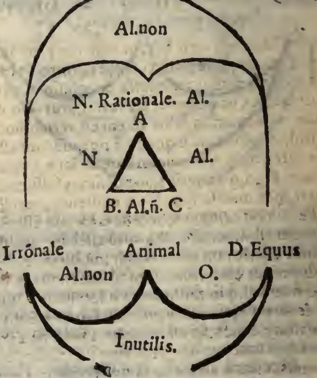

Hic particularis modus præter primam concluſionē, termino aſſumptio ſub medio, aliā concludit concluſionem ſub minori vero inutilis eſt, quia maiorem particularis.

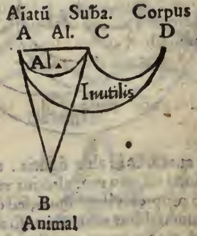
Similiter autem & in aliis figuris, eius enim quod ſub concluſione eſt, non erit: alterius vero erit. veruntamen nō propter ſyllogiſmum, ſed quemadmodum & in vniuerſalibus ex indemonſtrabili propoſitione, quæ ſub medio erunt, monſtrabātur quare neque ibi erit: aut & in his.

V Al.non

Hic mod⁹ particularis in secũda figura termino sub minori assumpto nihil concludit: q̃a maiorem particularis, assumpto vero sub medio, aliam concludit cõclusionẽ, sicut in vniuersalibus

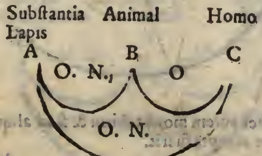
Iste in secũda figura modus eadẽ regitur rõne, vt & superiori in secũda.

Deco

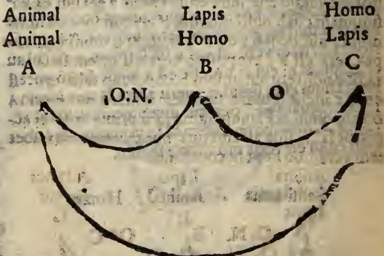
De eo quod est ex falsis ratiocinari, in prima figura. Cap. II.

Est itaque ita se hr̃e, vt vere sint propõnes, per quas syll̃s: est aũt vt falsæ: est vero vt hæc quidem vera, illa aũt falsa. conclusio aut vt vera, aut falsa ex necessitate. Ex veris igitur non est falsum ratiocinari. ex falsis autem est verum, non tñ pp quid, sed quia. eius.n. quod est pp quid, non est ex falsis syll̃s. ob q̃ vero cãm, in sequentibus dicetur. Primum ergo, ꝙ ex veris non possimus falsum ratiocinari, hinc manifestum. si.n. A existente, necesse est B esse: B non existente, necesse est A non esse. si igitur verum est A, necesse est B verũ esse: aut accidet idẽ simul esse, & non esse. hoc aũt impossibile. Nõ aũt, qm̃ positus est A vnus terminus, existimetur contingere vno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: nõ enim possibile. quod enim accidit ex necessitate, conclusio est: per quæ autem hoc fit, ad minus tres sunt termini; bina vero interualla & ꝓpositiones. Si itaq; verũ est, cui B inest ipsum, A oĩ: cui autẽ, C, ipsum B: cui C necesse est A inesse. & nõ potest hoc falsum esse: simul.n. inerit idem & non inerit. A igitur tãquam vnũ ponitur duæ propõnes simul acceptæ. Consimiliter autem & in priuatiuis se habet non enim est veris monstrare falsum.

Duo modi ex veris verum cõcludentes.

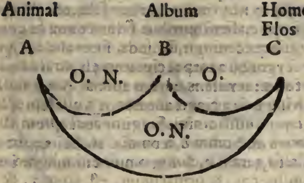
Ex falsis autem verum est ratiocinari,& vtrisque propositionibus existentibus falsis,& vna.hac auté non vtralibet contingit,secunda, sit totam accipiat falsam: si vero non tota accipiatur, est,vtralibet.Sit enim a toti c inexistens,eorum autem quæ b nulli, neque b ipsi c. contingit aűt hoc,vt nulli lapidi ani mal,& lapis nulli homini, Si igitur accceptum fuerit,a omni b,& b omni c, a omni c inerit. quare ex vtrisq; falsis vera conclusio; omnis enim homo ani mal. Similiter aűt & priuatiuum. est enim a, & b nulli c inesse: a tň omni b: veluti si eisdem acceptis terminis, medium positum fuerit homo. lapidi eñ, nec animal,nec homo nulli inest,animal vero omni homini. Quare si cui quidē omni inest, accipit nulli inesse,cui vero non inest,oī inesse, ex falsus vtrisque vera erit conclusio.

Duo modi vniuersales conclu dentes verũ ex am babus in tota falsis.

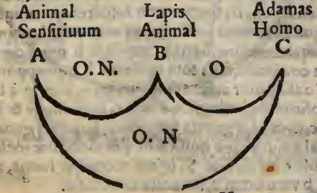
Similiter autem monstrabitur & si ad aliquid fal sa vtraque accepta fuerit.

Animal

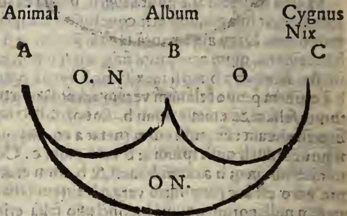
Duo modi ex propositionibus ĩ parte falsis falsum concludentibus.

Quod si altera falsa posita fuerit, prima existẽte tota falsa, vt ipsa a b, non erit conclusio vera, ipsa vero b c erit. Dico autem totã falsam ꝓriam: vt si nulli inexistens, omni acceptum fuit, aut si omni, nulli inesse. sit enim a b nulli inexistens, b vero c omni: si b c quidem propositionem veram accepero, a b aũt totam falsam, & a inesse omni b. impossibile cõclusionem veram esse, nulli enim inerat a eorum quæ c siquidem cui b nulli ipsum a: b vero omni c. Consimiliter aũt neq; si a omni b inest, & b omni c: accepta vero est b c propositio vera, a b autem falsa tota, & a nulli eorum quibus b, conclusio falsa erit. oĩ enim c inerit ipsum a. siquidem ipsum a omni, cui b: b vero omni c. Planum igitur, ꝙ si prima tota accipiatur falsa, siue affirmatiua, siue priuatia: altera autem vera, non fit vera conclusio.

Duo modi quorũ maior in toto est falsa minore, verum non concludentes.

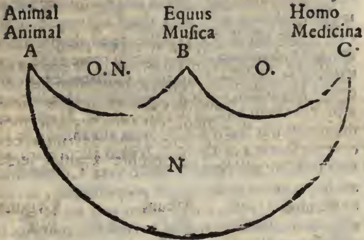
Cum vero non tota accipitur falsa,erit. Si enim a inest omni c,alicui autem b,b vero omni c: vt animal cygno quidem omni, albo autem alicui, album vero oĩ cygno: si acceptũ fuerit a oĩ b. & b oĩ c a oĩ c inerit vere: omnis.n.cygnus animal. Similiter, & si priuatiuum sit a b accidit enim a b.quidem alicui inesse,c vero nulli,b aũt oĩ c; vt animal alicui albo, niui autem nulli,album vero oĩ niui. Si itaq; acceptum fuerit,a nulli b. b vero omni c: a nulli c ĩerit.

Duo modi ex maiorĩ ĩparte falsa, minori vera, verum concludenti-

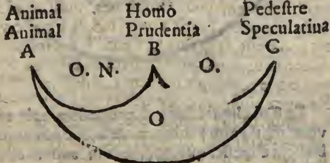
Quod si a b propositio tota accepta fuerit vera, b c aũt tota falsa,erit syllogismus verus. nil.n.prohibet a b,& c oĩ inesse,b aũt nulli c: vt quæcunque eiusdẽ generis species non subalternæ. animal.n.& equo & homini inest, equus vero nulli homini. Si itaq; acceptum fuerit a omni b,& b omni c,vera erit conclusio,falsa tota existente b c propositione. Consimiliter autem & priuatiua existente a b propositione contingit.n.a neq; c, nulli inesse & b,nulli c,vt ex alio genere speciebus diuersum genus.animal enim neque musicæ neque medicinæ inest,neq; musica medicinæ. Si igitur acceptum fuerit, a nulli b, b vero omni c,vera erit conclusio.

Animal

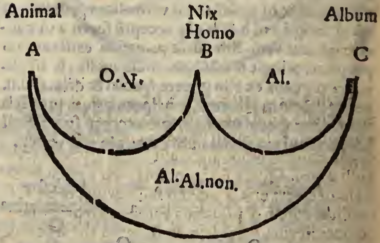
Modi duo ex maiori vera mino ri in toto falsa, verũ concludentibus:

Et si b c nõ tota falsa, sed ad aliquid, & ita erit cõclusio vera. nihil enim prohibet a & b, & c toti inesse: b tñ alicui c: vt genus speciei, ac drĩæ. animal.n. oĩ homini, & oĩ pedestri: hõ vero alicui pedestri, & nõ oĩ. Si igit̃ a oĩ b, & b oĩ c acceptũ fuerit a oĩ c inerit: qđ erat verũ. Silr aũt & priuatiua existente a b propone. ↄtingit.n.a, & b, & c nulli inesse, b tñ alicui c: vt genus ex alio genere speciei & drĩæ. aĩal.n. neq; prudentiæ vlli inest, neq; speculatiuæ. prudẽtia vero alicui speculatiuæ. Si igit̃ acceptũ fuerit a nulli b, b aũt oĩ c: a inerit nulli c. hoc aũt erat verum.

Duo modi ex maiori vera minori ĩ parte falsa verum concludentis

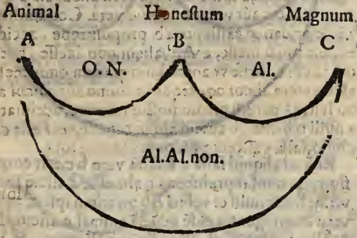
In syllogismis vero qui in parte, contingit & prima propositione tota falsa, altera aut vera, cōclusionem veram esse: & prima existente ad aliquid falsa, & hac quidem vera, illa aut quæ in parte, falsa, & vtrisq; falsis. Nihil n. prohibet, a nulli quidē b inesse, c vero alicui, & b alicui c: veluti animal nulli niui, albo aut alicui inest, & nix albo alicui. Si igitur medium positum fuerit nisi, primum aut animal, & acceptum fuerit, a toti b inesse, b vero alicui c: a b qdē tota falsa, b c aut vera, & cōclusio vera. Consimiliter aut & priuatiua existente a b propositione. accidit enim, a toti b inesse, c vero alicui non inesse, b tamē alicui c inesse vt animal, hoī quidem omni inest, albo autem alicui non sequitur, homo aut alicui albo iest. Quare, si medio posito homine, accipiatur a nulli b inesse, b autem alicui c inesse, vera erit cōclusio, falsa existente a b propositione tota.

Duo modi particulares ex maiori in totō falsa, minori verā verum cōcludentibus.

Et si ad aliquid falsa a b propositio. erit cōclusio vera: nihil enim prohibet a & b, & c alicui inesse: & b alicui c inesse. quemadmodum animal alicui honesto

nesto & alicui magno,& honestum alicui magno in esse. Si igitur acceptum fuerit, a omni b & b alicui c. a b quidem propositio ad aliquid falsa erit, b c autem vera,& conclusio vera. Consimiliter autem & priuatiuâ existente a b propositione. idem enim termini erunt & similiter positi ad demonstrationem.

Modi duo ex maiori in parte falsa minori vera, verũ concludẽtibus

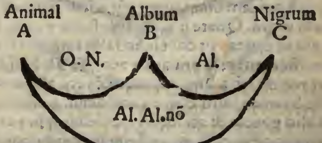
Rursus,si a b quidem vera, b c autem falsa. vera erit ↄclusio.nihil ℏ.prohibet,a b quidem toti inesse c aũt alicui,& b c nulli inesse quemadmodũ animal cygno quidem omni,nigro aũt alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare si acceptum fuerit a omni b, & b alicui c,vera erit conclusio falso existente b c.Cõ similiter autem & priuatiua accepta a b propositio ne. accidit eñ a b quidem nulli,c vero alicui non inesse,b tamen nulli c. quemadmodum genus speciei ex alio genere,& accidenti speciebus ipsius.animal enim numero quidem nulli inest,albo autem alicui numerus aũt nulli albo. Si igitur medium positum fuerit numerus,& acceptũ fuerit, a quidem nulli b, b vero

b vero alicui c,a alicui c non inerit,quod erat verũ. & a b quidem propositio vera, b c autem falsa.

Duo modi ex maiori vera & minori falsa, verum concludentes.

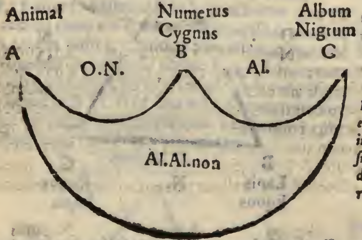
Et si ad aliquid falsa a b,falsa vero b c,erit conclusio vera: nihil.n.prohibet a b alicui,& c alicui inesse vtriq; b aũt nulli c: veluti si b ꝯtrarium ipsi c, ambo vero contingentia eidẽ generi.animal.n.alicui albo & alicui nigro inest. album aũt nulli nigro. Si igit̃ acceptum fuerit a omni b,& b alicui c, vera erit conclusio & si priuatiua accipiatur a b similiter. ijdem eñ termini,& similiter ponent̃ ad demonstrationẽ.

Duo modi ex maiori in parte, & minori in toto falsa, verum concludentes.

Et ex vtrisq; falsis erit cõclusio vera.accidit enim a b qui-

a b quidem nulli, c vero alicui inesse, b autem nulli c: quemadmodum genus speciei ex alio genere, & contingenti speciebus ipsius. animal enim numero quidem nulli, albo autẽ alicui inest, & numerus nulli albo. Si igitur acceptũ fuerit, a omni b, & b alicui c, conclusio quidem vera, propositiones aũt ambæ falsæ. Similiter & priuatiua existente a b. nihil em̃ prohibet a b quidem toti inesse, c vero alicui nõ inesse, & b nulli c: veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest, cygnus vero nulli nigro. quare, si acceptum fuerit a nulli b, b vero alicui c, a alicui c non inerit. Conclusio igitur vera, propositiones autem falsæ.

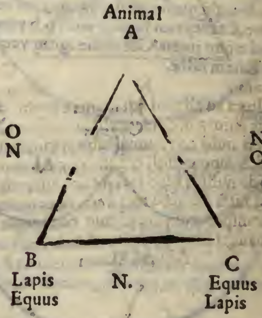
Duo modi ex vtrisq; in toto falsis concludentes verum.

Secunda figura. Cap. III.

IN media autem figura, omnino accidit per falsa verum ratiocinari. & cum vtræq; propositiones totæ falsæ accipiuntur, & cum vtrǫq; in aliquo: & hac quidem vera, illa aũt falsa existente tota, vtra libet posita falsa: & si vtræq; in aliquo falsæ: & hæc simpliciter vera, illa aũt in aliquo falsa: & si hęc tota falsa

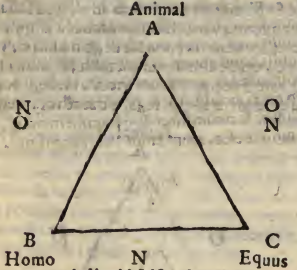
falſa,illa autẽ in aliquo vera:& in vniuerſalibus ſyllogiſmis & in hijs, qui ſunt in parte. Si enim a b quidem nulli ineſt,c vero omni: vt animal lapidi quidem nulli,equo autem oĩ,ſi econtrario poſitæ fuerit propoſitiones,& acceptum fuerit a b quidem omni c,vero nulli,ex falſis totis ꝓpoſitionibus, vera erit concluſio. Conſimiliter & ſi b quidem omni, c autem nulli ineſt a. idem enim erit ſyllogiſmus.

Modi duo ex vtriſq; in toto falſis,verum concludentes.

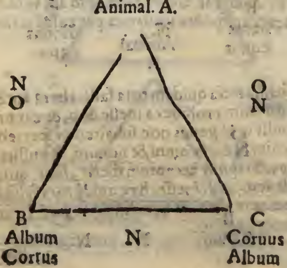
Rurſus,ſi altera quidem tota falſa,altera autẽ tota vera.nil enim prohibet a ineſſe & b, & c omni, b tamen nulli c. vt genus non ſubalternis ſpeciebus. animal enim & equo omni,& homini, & nullus homo equus. Si igitur acceptum fuerit, huic quidem omni,illi vero nulli ineſſe. hæc quidẽ tota falſa erit, illa autem tota vera, & concluſio vera: ad vtrumlibet poſito priuatiuo.

Animal

Duo modi ex altera vera, altera in toto falsa vtrique verũ concludentes.

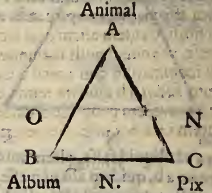
Et si altera ad aliquid falsa, altera autem tota vera. accidit enim a b, quidem alicui inesse, c vero omni b, tamen nulli c, vt animal albo alicui, coruo autem omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit b qdẽ nulli, c vero toti inesse, a b propositio ad aliquid falsa a c vero tota vera, & conclusio vera. Et si transponatur priuatiuum consimiliter. per eosdem nanq; terminos demonstratio.

Duo modi, vna ex maiori in parte falsa, minori vera: altera econtra verum cõcludentes.

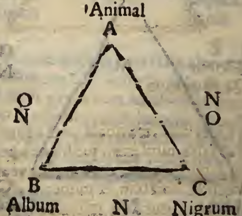
Et si affirmatiua propositio ad aliquid falsa, priuatiua aũt tota vera. nihil. n. prohibet a b quidẽ alicui inesse, c vero toti non inesse, & b nulli c: vt animal albo quidẽ alicui, pici aũt nulli, & albũ nulli pici. Quare si acceptũ fuerit a toti b inesse, c vero nulli: a b quidem in aliquo falsa, a c autẽ tota vera.

Modus ex maiori in parte falsa, minori vera, verum concludes, qđ si termini transponãtur fiet alter modus idem concludens.

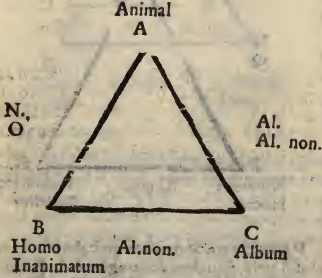
Et si ambæ propõnes ad aliqd falsæ, erit ꝯclo vera accidit. n. a & b, & c alicui inesse, b vero nulli c: vt aĩal & albo alicui, & nigro alicui, albũ aũt nulli nigro. si igĩt acceptũ fuerit, a b, quidẽ oĩ, c vero nulli: ambæ propõnes in aliquo falsæ. ꝯclo aũt vera. Consimiliter & trãsposita priuatiua per eosdẽ terminos.

Duo modi ex vtrisq; in parte falsis, verum concludentes.

Manifestum

Manifestum vero & in syllogismis in parte. nihil enim prohibet a b quidem omni, c autem alicui inesse, & b alicui c non inesse. vt animal omni homini, albo vero alicui, homo aūt alicui albo non inerit. Si igitur positum fuerit a b quidem nulli inesse, c vero alicui inesse. vniuersalis propositio tota falsa, quæ autem in parte vera, & conclusio vera. Consimiliter vero, & cum affirmatiua accipitur a b. accidit enim a b quidem nulli, c autem alicui non inesse, & b c alicui non inesse. vt animal nulli inanimato albo, vero alicui. & inanimatum non inerit alicui albo. Si itaq; positum fuerit a b quidem omni, c vero alicui non inesse: a b quidem propositio vniuersalis, tota falsa, a c autem vera, & conclusio vera.

Duo modi ex maiori falsa, minori vera verum cō cludentes.

Et si vniuersalis vera quidē posita fuerit, quæ vero in parte falsa. nihil enim prohibet a & b, & c nullum sequi, b tamen alicui c nō inesse: vt animal nullum numerū, & inaīatum, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si igitur positum fuerit a b quidem

quidem nulli, c vero alicui, conclusio, quidem erit vera, & vniuersalis ꝓpositio, quæ autem in parte falsa. Et quum affirmatiua ponitur vniuersalis, consimiliter. accidit eñ a & b, & c toti inesse, b tamē nō sequi aliquod c: vt genus speciem & differentiā. animal.n. oēm hominem, & totū pedestre sequitur, homo autem non omne pedestre. Quare si acceptum fuerit a b quidem toti inesse, c autem alicui non inesse, vniuersalis quidem propositio vera, quę autem in parte falsa, conclusio autem vera.

Duo modi ex minori falsa maiori vera concludentes verum.

Planum vero & quòd ex ambabus falsis erit cōclusio vera. siquidem contingit a & b, & c toti inesse, b tamen* alicui c, non sequi. Si enim acceptum fuerit a b quidem nulli, c vero alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ, cōclusio autem vera. Cōsimiliter vero, & cum vniuersalis propositio est prædicatiua, quæ autem in parte, priuatiua. accidit nāque a nullum quidem b, c vero omne sequi, & b alicui c non inesse. vt animal scientiam quidem nullam homi-

** al. l. toti inesse huic quidem oī illi aūt nulli B tamē.*

hominem vero omnem sequitur,scientia autem non omnem hominem. Si igitur acceptum sit a b , quidē toti inesse,c autem aliquod non sequi propositiones quidem falsæ, sed conclusio vera.

Duo modi ex vtrisq; in toto fal sis verum concludentes.

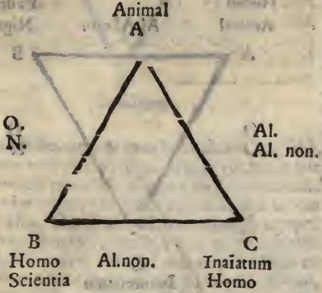
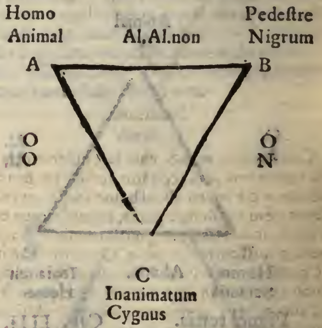

Figura tertia. Cap. IIII.

ERit autem & in vltima figura per falsas totas: & in aliquo vtraq; & altera quidem vera tota altera vero falsa: & hæc in aliquo falsā, illa autem tota vera,& econuerso:& quotcunq; modis aliter contingit transumere propositiones. Nihil em̄ prohibet,& a & b nulli c inesse: a autem alicui b inesse: veluti & homo & pedestre, nullum inanimatū sequitur homo tamen alicui pedestri inest. Si igitur acceptum fuerit a,& b omni c inesse, propositiones quidem totę falsæ,conclusio aūt vera. Similiter autem & hac quidem priuatiua,illa autem affirmatiua existente,accidit em̄ b quidē nulli c inesse,ipsum vero a oī,& a alicui b non inesse; vt nigrū nulli cygno

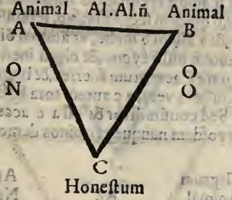
animal autem omni,& animal nõ omni nigro. Quare si acceptum fuerit b omni c,ipsum vero a nulli, a alicui b non inerit: & conclusio quidem vera,propositiones autem falsæ.

Duo modi vniuersales ex vtrisque in toto falsis verũ concludentes.

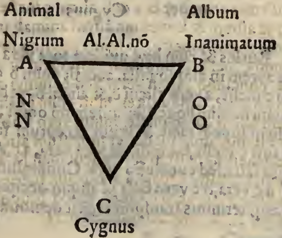
Et si in aliquo vtraq; falsa, erit conclusio vera,nihil enim prohibet & a & b alicui c inesse,& a alicui b: vt album & honestum alicui animali inest, & album alicui honesto. Si igitur positum fuerit a, & b omni c inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem vera. Sed & quum a c priuatiua ponitur, consimiliter. nihil enim prohibet, a quidem alicui c non inesse, ipsum vero b alicui inesse, & a b non omni inesse, vt honestum alicui animali non inest,honestum vero alicui inest & album non omni honesto. Quare si acceptum fuerit, a quidem nulli c, ipsum vero b omni. ambæ propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem vera.

Animal

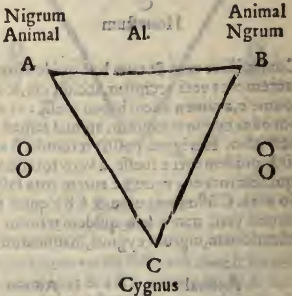
Duo modi ex vtrisq; in parte falsis verum concludentes.

Consimiliter vero & cum hæc quidem tota falsa, illa autem tota vera accipitur. accidit eñ,& a & b se qui omne c,a tamen alicui b non inesse : vt animal, album oẽm cygnum sequitur. animal tamen nõ omni inest albo. His igitur positis terminis, si acceptũ fuerit,b quidem toti c inesse, a vero toti non inesse: b c quidem tota erit vera: a c autem tota falsa,& cõ clusio vera. Cõsimiliter vero,& si b c quidẽ falsum, a c autem verũ. nam ijdem quidem termini ad demonstrationem,nigrum,cygnus,inanimatum.

Duo modi negatiui ex altera in toto falsa, hæc ex maiori, illa ex minori : altera vera concludentes verum

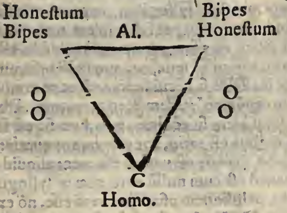
Sed & si ambæ accipiantur affirmatiuæ, nihil em̄ prohibet,b quidem sequi omne c, ipsum vero a toti nō inesse,& a alicui b inesse, vt animal omni cygno nigrum autem nulli cygno,& nigrū inest alicui animali. Quare si acceptum fuerit a,& b omni c inesse b c quidem tota vera, a c autem tota falsa,& cōclusio vera. Sed consimiliter & cū a c accepta fuerit vera. per eosdem nanque terminos demonstratio.

Duo modi affirmatiui vt superiores concludentes verum.

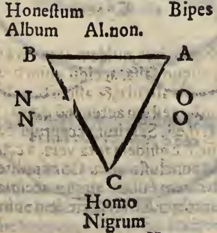
Rursus & cum hæc quidem tota vera extiterit, illa autem in aliquo falsa. accidit enim b quidem omni c inesse, a vero alicui c,& alicui b, vt bipes quidē omni homini honestum autem nō omni, & honestū alicui bipedi inest. Si igitur acceptum fuerit & a,& b toti c inesse,b c quidem tota vera, a c,autem in aliquo falsa,sed conclusio vera. Consimiliter autem & si a c vera,b c vero falsa in aliquo accipiatur.ijsdem nanq; terminis transpositis,erit demonstratio.

Honestum

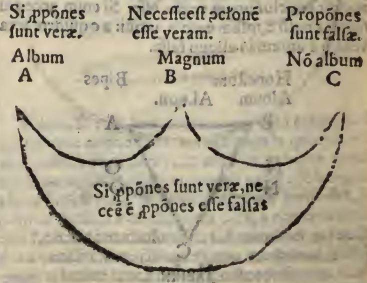
Duo modi affirmatiui; ex altera in parte falſa, altera vera concludentes verum.

Et ſi hæc priuatiua,illa aūt affirmatiua ſit. qm̄.n. accidit,quidem toti c ineſſe,a vero alicui b:& quando ſic ſe habeant,a non omni b,ſi acceptum fuerit, b quidem toti c ineſſe,a vero nulli priuatiua quidē in aliquo falſa,altera aūt tota vera,& ꝯcluſio. Rurſus,qm̄ monſtratum eſt,ꝙ cum a nulli ineſt c, ipſum vero b alicui: accidit a alicui b non ineſſe: planum ꝙ & cum a c tota vera ſit, b c autem in aliquo falſa accidit concluſionem veram eſſe. Si enim acceptū fuerit a nulli c,ipſum vero b omni: a c quidem tota vera,b c autem in aliquo falſa.

Duo modi negatiui, vt ſuperiores, verū concludentes.

Cæterum & in syllogismis in parte manifestum, qđ oīno erit verum per falsa: ijdem.n.termini accipiendi,& qñ vles sint ꝓpones:qui quidē in affirmatiuis,priuatiui.nihil.n.differt,cum nulli insit,omni accipere inesse:& si alicui inerat,vlr capere ad terminorum expōnem* itidem & in priuatiuis. Planū igitur,ꝙ si quidem sit cōclusio falsa,necesse est falsa esse,ex quibus est ratio, aut omnia, aut quædā:qñ aūt vera,non necesse est verum esse,neq; aliquid,neque omnia:sed est.cum nullū eorū,quæ in syllogismo verum sit, ꝯclusionem ꝯsimiliter verā esse, nō ex necessitate tñ. Causa aūt: qm̄ qñ sic seinuicem habeant, vt cum ex necessitate alterū sit ex necessitate alterū existat: cū hoc quidem non sit neq; alterū erit:cum aūt sit, nō necesse alterum esse,sed cum idē sit,& nō sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico aūt, vt cū sit a albū , b esse ex necessitate:& cū nō sit albū a,b ex necessitate.* qñ.n.cū hoc sit album,vt a,necesse est hoc magnum esse b: cum vero magnū b sit c non albū:necesse est si a album,c non esse album.

* a.l. & alicui inexistenti, vniuersaliter capere inesse ad terminorū expōnem.

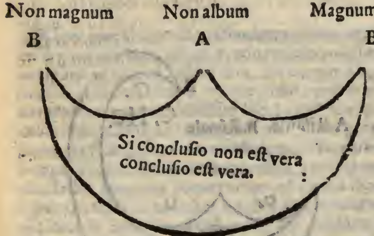
* a.l. B esse magnū ex necessitate & cū non sit album A, B esse magnum ex necessitate

Ex hoc mō ostenditur non fore necessariū si cōclusio sit vera, præmissas esse veras.

Et

Et quando duobus existentibus altero existente necesse, est alterum esse: hoc non existente, necesse est a nō esse: b vero nō existente magno, pōt si albū esse: a vero non existente albo, si necesse est b magnū esse, accidit ex necessitate, b magno non existē te, ipsum b magnum esse. hoc aūt impossibile si eñ b non est magnum, a non erit album ex necessitate si igiť nō existente hoc albo, b erit magnū, accidit, si b non est magnum, esse magnum, tanquā per tria.

Si conclusio non est vero.	Propōnes non sunt veræ	Conclusio est vera.

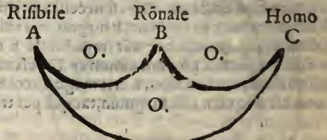
Ex hoc mō ostenditur, si cōclusio est falsa, quod propositiones sunt falsæ.

De circulari monstratione. Cap. V.

Circulo autem & ex seinuicem monstrare, est p̄ conclusionem, & eo quod prædicatione retro uersum se habet, alteram accipientem propositionem concludere reliquā, quam accipiebat in altero

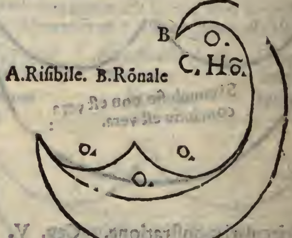
ro syllogismo. Quemadmodum si oportebat mõstrare, ꝙ a omni c inest: monstrauit autem per b.

Primus modus ad conclusionem intentam.

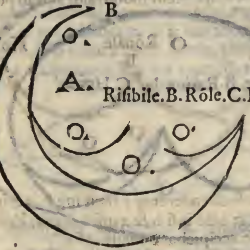
Rursus si ostenderet, ꝙ a inest ipsi b, accipiens a ipsi c inesse: vero ipsi b, & a ipsi b inerit. Prius autẽ econuerso accipiebat b inesse ipsi c.

Modus secũdus maiorem primi concludens, ex cõclusione, et minore cõuersa.

Aut si oportet monstrare, ꝙ b inest ipsi c, si accipiat a de c, quæ erat conclusio: b vero de a inesse, sed prius acceptum fuerat econuerso, a de b.

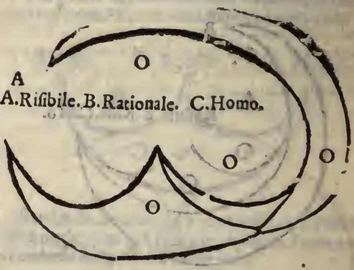
Aliter

Tertiusmodus concludens minorem primi cõclusione & maiore conuersa.

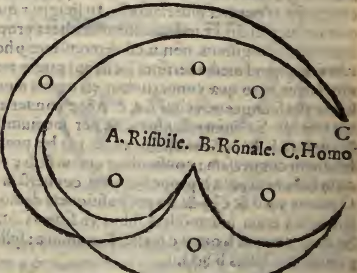
Aliter autem non est ex seinuicem ostendere. siue.n.aliud medium accipiet, non circulo. nihil em̃ accipitur ex ijs,quæ eadem sunt siue horum aliq̃d, necesse alterum solum. si nanque ambo, eadem erit conclusio. at oportet diuersam esse. In ijs igitur,quæ non conuertuntur,ex indemonstrabili altera propositione fit syllogismus. non.n.est demonstrare p hos terminos,quod medio tertium inest, aut primo medio. In his vero quæ conuertuntur,est omnia monstrare per seinuicem. veluti si a, & b & c conuertuntur inter se. Sit enim ostensum, a c per medium b: & rursus a b, & per conclusionem,& per b c propositionem conuersam: consimiliter autem & b c per conclusionem, & a b propositionem conuersam. Oportet vero & c b, & b a propositionem demonstrare: his enim indemõstrabilibus vsi fuimus solis Si itaq; sumatur b omni c inesse, & c omni a: syllogismus erit ipsius b ad a.

Quartus modus cõcludẽs maiorem primi conuersam, ex minore, & conclusione conuersa.

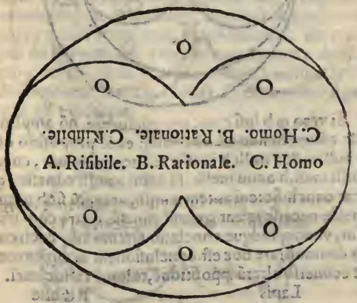
Rursus si acceptum fuerit ipsum quidem c omni a: a vero omni b: necesse est c inesse omni b.

Quintus concludẽs minorem primi, ex conclusione conuersa, & maiori.

In vtrisq; igitur his syllogismis, c a propositio accepta est indemonstrabilis: aliæ enim monstratæ erant. quare, si hanc demonstrauerimus, omnes monstratæ erunt per seinuicem. Si igitur acceptum fuerit c omni b, & b omni a inesse, vtræq; propões demonstratæ accipiuntur, & c ipsi a necesse est inesse.

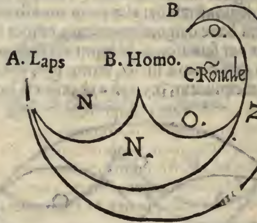
VI.

Sextus modus cõcludens cõclusionem primi conuersã ex ambabus propositionibus cõuersis.

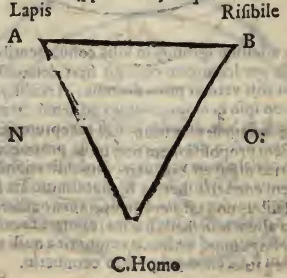
Manifestum igitur, ꝙ in solis conuertentibus, circulo & per seinuicem cõtingit fieri demonstrationes: in alijs vero, vt prius diximus. Accidit autẽ & in his eo ipso ꝙ monstratur, vti ad demonstrationẽ. nã c de b, & b de a monstratur, si acceptum sit, c de a dici, c vero de a, per has monstratur propositiones, quare conclusione vtimur ad demonstrationem. In priuatiuis aũt syllogismis ita monstratur. Ex seinuicem sit b quidem omni c inesse, a vero nulli b, cõclusio, ꝙ a nulli c. Si igitur rursus oportet concludere ꝙ a nulli b, quod dudum accepit, erit a nulli c, c vero omni b, sic enim propositio econuerso.

Duo modi negatiui: primus cō cludens cō clusionem primo intentam, se cūdus con cludēs ma iorem primi, ex con clusione et minori cō uersa.

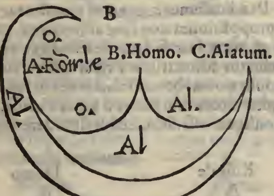

Si vero ꝙ b ipsi c oportet cōcludere, nō amplius sit cōuertendum est a b. nanq; eadē propositio est b nulli a, & a nulli b inesse: sed accipiendum, cui a nulli inest, b omni inesse. sit enim a nulli c inesse, ꝙ erat conclusio: cui autem a nulli, acceptū sit b omni inesse: necesse igitur b omni c inesse. quare cum tria sint, vnumquodque conclusio factum est, & circulo demonstrare hoc est, conclusionem accipientem & ecōuerso alterā ꝓpositionē, reliquā ratiocinari.

Modus qui ex assumptione ostē dit minorem primi modi.

In syllogismis vero, qui in parte vniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per altera eam vero, quæ secundum partem erit. quòd igitur non est demonstrare vniuersalem, manifestum. vniuersale nanq; monstratur per vniuersalia, cōclusio autem non est vniuersalis, oportet autem ex cōclusione monstrare, & altera propositione. Amplius, omnino neq; fit syllogismus, conuersa propositione in parte enim ambæ fiunt propositiones. Ea vero, quæ est in parte, est. Sit enim monstratum a de aliquo c per b. si igitur acceptum fuerit, b omni a, & cō clusio maneat, b alicui c inerit. fit enim prima figura, & est a medium.

Duo modi affirmatiui particulares, primus cōcludens cōclusionem primo imentam, secundus cōcludens minorem primi ex maiore conuersa: & conclusione.

Si autem sit priuatiuus syllogismus, vniuersalem quidem propositionem non est mōstrare: ob id, qđ & prius dictū est, eam vero, quæ est in parte, est, si itidem conuersa fuerit a b, quemadmodum & in vniuersalibus non est, per assumptionem autem est, vt cui a alicui non inest, b alicui inesse, aliter enim nō fit syllogismus, eo quòd propositio, quæ in parte, est negatiua.

Lapis

Duo modi primus cõcludens cõclusionem primo intentam, secundus minorem primi ex assumptiõe.

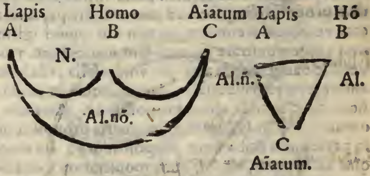
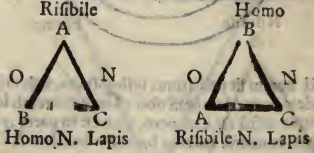

Figura secunda. Cap. VI.

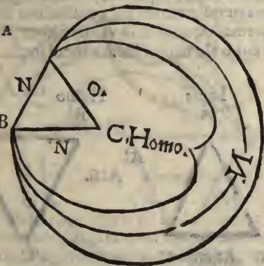
IN secunda autem figura, affirmatiuum quidẽ nõ est monstrare per hunc modũ, priuatiuum vero est. Prædicatiuum igitur non monstratur, eo ꝙ ambæ propositiones non sunt affirmatiuæ. cõclusio autem est priuatiua: sed prædicatiuum ex ambabus monstrabatur affirmatiuis. Priuatiuum vero sic mõstratur. insit a omni b: nulli autem c: cõclusio, b nulli c. si igitur acceptum fuerit b omni a inesse, necesse est a nulli c inesse. fit. n. secũda figura medium b.

Duo modi: primus concludens cõclusionem primo intentam, secundus minorẽ primi, ex maiore cõuersa, & conclusione.

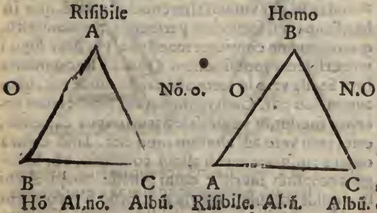
Sin autem a b priuatiuũ acceptum fuit, alterum vero prædicatiuũ prima erit figura: nã c quidem omni a: b autem nulli c: quare b nulli a: neque igitur b ipsi a.

ipsi a medium c. Per conclusionem igitur, & vnã ꝓpónem nõ fit syllogismus: accepta aũt altera erit.

Duo modi vnus concludens cõclusionem primo intentam, secundus maiorẽ primi cõuersam ex conclusione, & minore cõuersa, & rursus cõclusio conuertitur, & sic maior primo cõcluditur

Si vero non vniuersalis syllogismus fit in toto q dem propositio non demonstrabatur ob eãdem cau sam, quam diximus & prius: quæ autem est in parte m onstratur, quando fit vniuersale prædicatiuũ. Insit enim a oĩ b: c vero non omni: ꝯclusio b c. si itaq; acceptum fuerit, b omni a: c autem non omni, a alicui c non inest: medium b.

Modi duo: vnus concludens cõclusionem primo intentam, secundus minorẽ ex maiorem cõuersa, & cõclusione,

Quod

Quod si est vniuersalis priuatiua nō demonstrabitur a c propositio, conuerso a b, accidit enim aut vtrasq; aut alterā propositionem fieri negatiuā, quare non erit syllogismus. sed consimiliter monstiabitur, quemadmodum & in vniuersalibus, si acceptū fuerit cui b alicui non inest, a alicui inesse.

Modi duo vnus concludens cōclusionem primo intētam, secundus minorem ex assumptione

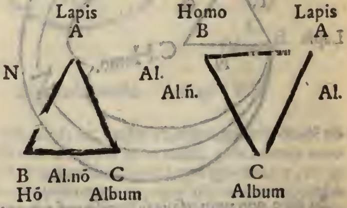
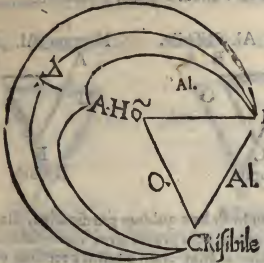

Figura tertia. Cap. VII.

IN tertia autem figura, qñ ambæ quidem propositiones vniuersaliter acceptæ fuerint, non contingit monstrare per seinuicem. vniuersale nāq; monstratur per vniuersalia: conclusio autē, quæ in hac, semper est secundum partem: quare manifestū, ꝙ omnino non contingit monstrare per hanc figurā vniuersalem propositionem. Quod si hæc vniuersaliter sit, illa vero in parte, aliquando quidē erit, qñq; autem non erit. Cum igitur vtræq; prædicatiuæ acceptæ fuerint, & vniuersale fiat ad minus extremū, erit, cum vero ad alterum, non erit. Insit enim a omni c; ipsum autem b alicui. conclusio, a b. Si ergo acceptum fuerit c omni a inesse. autem alicui b: c quidē ostensum est alicui b inesse: b vero alicui

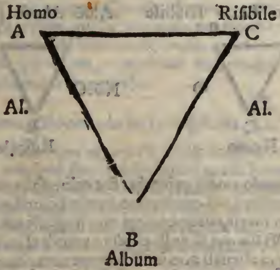
c non

c non monſtratum. atqui neceſſe eſt, ſi c alicui b, & b alicui c ineſſe, ſed non eſt idem hoc illi, & illud huic ineſſe.

Duo modi unus concludit conclusionem primo intentam, ſecundus nõ concludit: quia concludit nõ minorem, ſed eius cõuerſam.

Sed aſſumendũ, ſi alicui hoc huic, & alterũ alicui huic. hoc autem accepto, non amplius fit ex cõcluſione, & altera propoſitione ſyllogiſmus.

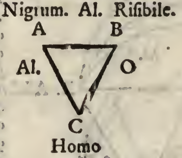

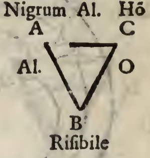
Modus minorem concludens ex aſſumptione.

Y Sive.

Si vero b omni c: a autem alicui c: erit demonstrare a c, quando acceptum fuerit, c quidem omni b inesse: a autē alicui. si enim c omni b: a autem alicui b: necesse est a alicui c inesse: medium b.

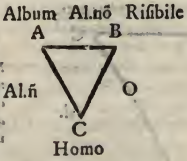
Duo modi: vnus concludens cōclusionem primo intentam, secūdus maiorē primi ex conclusione & minore cōuersa.

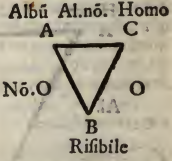

Et quando sit hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua quæ autem prædicatiua vniuersalis, monstrabitur altera. Insit enim b omni c: ipsum vero a alicui non insit, cōclusio, ꝙ a alicui b non inest. Si igitur assumptum fuerit, c omni b inesse, erat aūt & a nō oī b, necesse est a alicui c nō inesse, medium b.

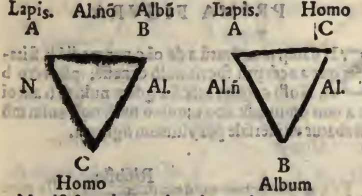
Duo modi, vnus concludens cōclusionem primo intentam, alter minorem primi ex conclusione & minore cōuersa.

Quando autem priuatiua fiat vniuersalis, nō mōstratur altera, nisi quemadmodum in prioribus, si acceptum fuerit, cui hoc alicui non inest, alterū alicui inesse. Vt si a quidē nulli c, ipsum vero b alicui, conclusio ꝙ a alicui b non inest. si igitur acceptum fuerit, cui

rit, cui a alicui non inest, c alicui inesse necesse est c alicui b inesse. aliter autem non est conuertentem vniuersalem, propositionem mōstrare alterā, nullo enim modo erit syllogismus.

Duo modi quorū primus cōcludit conclusionem primo intentam, secūdus minorem primi ex assumptione.

Manifestum itaq; ꝙ in prima quidem figura, mōstratio per seinuicem & per tertiam & per primā efficitur figuram. cum enim prædicatiua est cōclusio, per primam. cū aūt priuatiua per vltimam. accipit enim cui hoc nulli, alterum omni inesse. In media aūt, cum syllogismus quidem vniuersalis sit, & per ipsam & per primam figuram. cū vero in parte & ꝑ ipsam & ꝑ vltimam. In tertia aūt per ipsam oēs. Manifestū autem, & in tertia & media, qui non per ipsas fiunt syllogismi, aut non sunt ꝑm circularē monstrationem, aut imperfecti.

De conuersione, quæ in syllogismis. Ca. VIII.

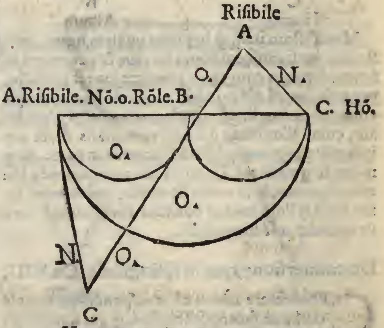
Conuertere autem est transponentem conclusionē, facere syllogismū, ꝙ aut summū medio non inerit, aut hoc vltimo. necesse enim ꝯclusione ꝯuersa, & altera propositione manēte, interimi reliquam. si enim erit, & ꝯclusio erit. Differt autem opposite aut contrarie conuertere cōclusionem, non enim idē efficitur syllogismus, quū vtro-

quæ modo conuertitur.sed hoc per sequentia manifestum erit. Dico aũt opponi omni, non omni, & alicui nulli. contrarie vero omni nulli & alicui, nõ alicui inesse.]

PRIMA FIGVRA.

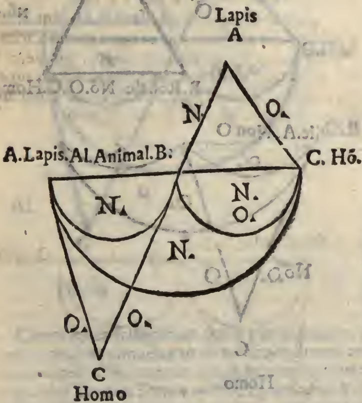
Sit nanq; monstratũ a de oĩ c,per mediũ b.si itaque a acceptũ fuerit nulli c inesse: ipsi vero b oĩ. Nulli c inerit b:& si a q̃dem nulli c: b aũt oĩ c: a non omni b,& non omnino nulli non enim mõstrabatur vniuersale per vltimam figuram.

Ex conclusionis conuersione contrariæ in primo mõ, tollitur vtraq; propositio.

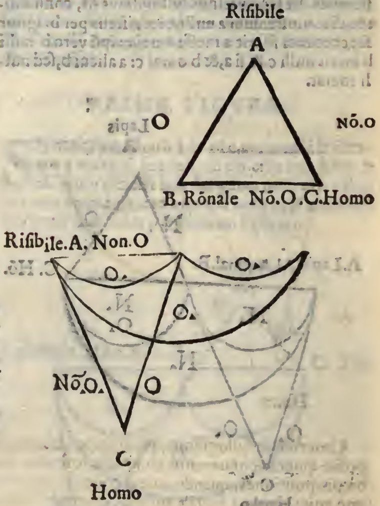
Omnino vero non est vniuersaliter destruere per conuersionem propositionẽ,quæ est ad maius extremum.semper enim tollitur per tertiam figurã.necesse nãq; ad vltimũ extremũ ambas accipere propositiones.

ſitiones. Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimiliter. Sit.n.oſtenſum a nulli,c inexiſtens per b. igitur ſi acceptum fuerit a ineſſe omni c: ipſi vero b nulli b inerit nulli c.& ſi a,& b omni c: a alicui b,ſed nulli inerat.

Ex cōcluſionis conuerſione cō trarie in ſecūdo mō tollitur vtraq; propoſitio.

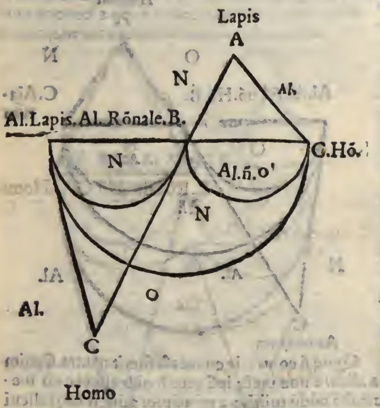
Quod ſi oppoſite conuerſa fuerit cōcluſio,& ſyllogiſmi oppoſiti,& non vniuerſales erunt. nanque fit altera propoſitio in parte, quare & cōcluſio erit ſm̄ partem. Sit enim prædicatiuus ſyllogiſmus ,& conuertatur ſic. igitur ſi a non omni c: omni autem b ipſum b non omni c.& ſi a quidem non omni c:ipſum vero b omni:a non omni b.

Hoc modo tollitur vtraq; propositio conuertēdo cōclusionem opposite in primo modo.

Consimiliter autem & si priuatiuus syllogismus si enim a alicui c inest: ipsi vero B nulli: B alicui C non inerit, non simpliciter nulli: & si A alicui C, B vero omni, quemadmodum in principio acceptum est, A alicui B inerit.

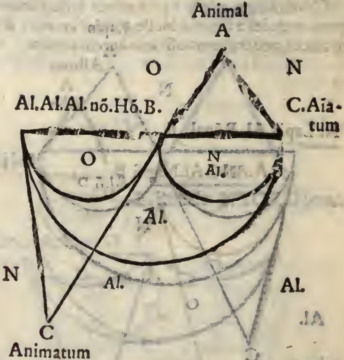
Lapis

Hoc modo cōuertitur conclusio opposite in secūdo m & tollitur vtraq; p r positio: ro

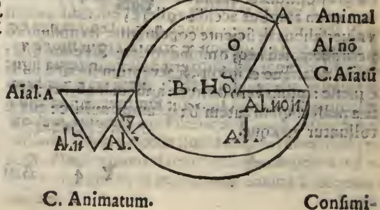
Cæterum in syllogismus, qui in parte, quando opposite quidem conuertatur conclusio, tolluntur ambæ propositiones: quando autem contrarie, neutra. non enim amplius accidit tollere, quemadmodum vniuersalibus deficiente conclusione secundum cōuersionem, sed neq; omnino tollere. Sit enim ostēsum a de aliquo c. igitur, si acceptum fuerit a nulli c inesse: ipsum vero b alicui: a alicui b nō inerit. & si a nulli c: omni autem b: ipsum b nulli c: quare tolluntur vtræque.

Conuertitur cóclusio opposite in tertio modo, & tollit ur vtraq; propositio.

Quod si contrarie conuersa fuerit neutra. si enim a alicui c non inest: ipsi vero b oĩ.b alicui c nõ inerit, sed nõdũ tollit, q̃ a principio: ↄtingit nãq; alicui inesse, & alicui nõ inesse. sed ipsius a b vniuersalis oĩno non fit syll's. si.n. a non inest alicui c: b vero alicui inest, neutra ꝓpositionum vniuersalis est.

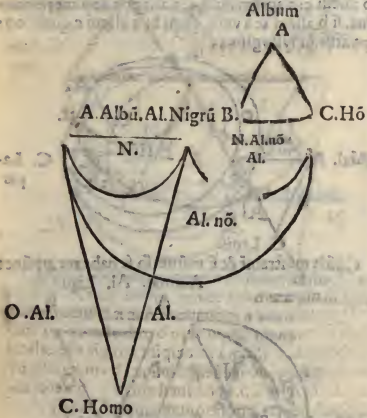
Ex cóclusionis conuersione ĩ tertio mõ contrarie, nulla propositionũ tollitur, nã minor non destruitur per secundam figu-

Consimi-

Consimiliter aūt & si priuatiuus syllogismus. Si enim accipiet a omni c inesse, tollent vtræq; : si vero alicui, neutra. demonstratio autem eadem.

rā, cū particularis concludatur, tanto minus maior per tertiā, esset enim syllogismus ex puris particularib⁹.

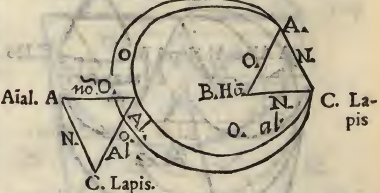
Conuertitur conclusio opposite in quartomodo ad tollendam vtrāq; propositionem Si vero cōtrarie conuertatur, nihil tollitur eadem ratione, vt supra.

Figura secunda. Cap. IX.

IN secunda aūt figu. ꝓpónē qdē, quæ ad maius extremū, non est inerimere ɔ̄rie, facta ɔuersione vtrolibet modo. nā semp erit ɔclusio in tertia figura: vlis aūt nō erat in hac syllis: alterā vero similiter tollemus ɔuersionē. Dico aūt similiter, si ɔ̄riæ quidem conuertitur, contrarie: si vero opposite, opposite. Insit enim a omni b: ipsi autem c nulli, conclusio b c. si itaq; acceptum fuerit b omni c inesse: & a b maneat: a omni ç inerit: nam fit prima figura. ꝙ si b omnia

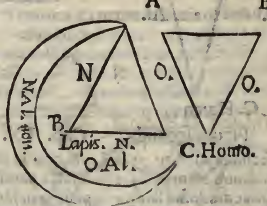
b omni c: a vero nulli c: a non omni b, figura vltima. Sinautem opposite cõuersum fuerit b c, a b quidem itidem mõstrabitur, a c vero opposite. Si enim b alicui c: a autem nulli c: a alicui b non inerit. rursus, si b alicui c: a vero omni b: a alicui c. quare oppositus fit syllogismus.

Conuertitur cõclusio in hoc modo contrarie, & opposite, et tollitur vtraq; propositio.

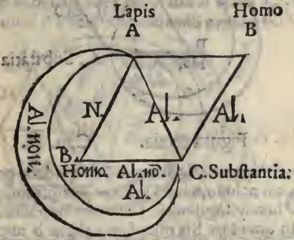
Cõsilr mõstrabit & si ecõuerso se habeant ꝓpõnes

Conuertitur conclusio in hoc mõ contrarie, & opposite ad tollendam vtrãq; propositionẽ vt supra.

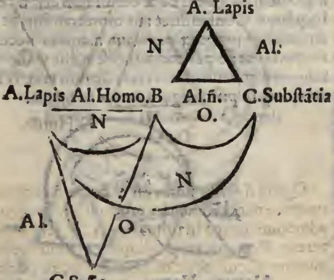
Quod si syllogismus est in parte, si contrarie cõuertatur cõclusio, neutra propositionũ tollitur, quẽ admodum neque in prima figura, si vero opposite, vtræq;. Ponatur enim a b, quidem nulli inesse, ipsi autem c alicui: conclusio b c. Si itaque positũ fuerit a alicui c iesse: & a b maneat. ꝯclusio erit, ꝙ a, alicui c,

cui C, non ineſt. ſed non eſt ſublatum, quod A principio: ꝯtingit.n. alicui ineſſe, & nõ ineſſe. Rurſus ſi B alicui C: & A alicui C: nõ eſt ſyllogiſmus. neutrũ.n. acceptorũ vniuerſale: quare non tollitur A B.

Si conuertatur concluſio contrarie nulla tollitur propoſitionum: nam minor per particulare non deſtruitur, neq; maior p duas pticulares.

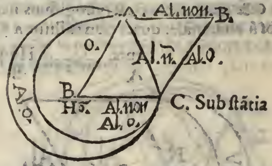
Quòd ſi oppoſite ꝯuertatur, tollũtur ambæ. Si.n. B omni C. A vero nulli C ipſum A. ſed erat alicui. Rurſus ſi B omni C, A autem alicui C: A alicui B.

In hoc mõ conuertitur concluſio oppoſite, & tollitur vtraque propoſitio.

Eadem

Eadem vero demonstratio,& si vle prædicatiuũ:

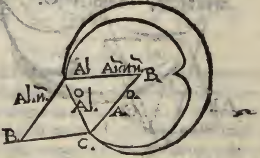

Hoc modo conuerſa concluſione oppoſite, vtraq; tollitur ꝓpoſitio, contrarie vero nulla.

Figura tertia. Cap. X.

SEd in tertia figura, cum ꝯrie quidem conuerta tur ꝯclusio, neutra tollitur ꝓpoſitionũ ſm nullum ſyllogiſmorũ: cum vero oppoſitæ, ambæ, & in omnibus. Sit oſtenſum a alicui b inexiſtens: medium autem ſit acceptũ c: & ſint propoſitiones vniuerſales. igitur ſi acceptũ fuerit a alicui b non in eſſe. b vero omni c, non fit ſyllogiſmus, a & c. neq; ſi ab alicui non inſit: c aũt omni: non erit b, & c ſyllogiſmus. Conſimiliter aũt monſtrabitur, & ſi non vniuerſales propoſitiones. aut. n. ambas neceſſe eſt ſm partem eſſe per conuerſionem, aut vniuerſale ad minus extremum fieri. verum ſic non erat ſyllogiſmus, neq; in prima figura, neque in media.

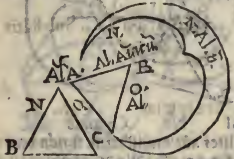
His tribus modis ſi cõuertatur cõcluſio cõtrarie, nulla tollitur propoſitio, quia maior particularis in

Quod

Quod si opposite conuertantur propositiones, tolluntur ambæ. Si enim a nulli b: b vero omni c: a nulli c. Rursus si a nulli quidem b: ipsi vero c omni: b nulli c,& si altera nō vniuersalis cōsimiliter. Si.n.a nulli b: b vero alicui c: a alicui c non inerit quod si a b quidem nulli, c autem omni: nulli c ipsum b.

prima figura, vel amba particulares in secūda.

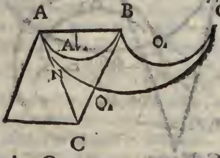
Aïatum N. Homo

In his modis cōuertitur conclusio apposite, & vtraq; tollitur propositio.

Similiter vero & si priuatiuus sylls. Si.n.ostēsum a alicui b non inexistens. sit aūt prædicatiuū quidē b c.negatiuū aūt a c.sic.n.efficiebatur syllogismus. qn̄ igitur contrarium acceptum fuerit ɔclusioni,nō erit syllogismus. si enim a alicui b: b vero omni c: non erat syllogismus ipsius a,& ipsius c. neq; si a alicui b: c vero nulli: non erat ipsius b,& ipsius c syllogismus. quare non tolluntur propositiones.

Hoc in mō conuertitur cōclusio contrarie,& nulla tollitur propositio quia maior in prima, & secūda figura esset particularis.

Homo Animal Cygnus

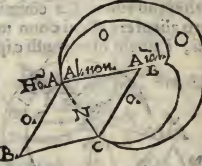

Animal. Cygnus

Quando

Quando autem oppositū, tollunť. Si.n.a omni b: & b ipsi c: a omni c: sed nulli ierat. Rursus si a oī b: ipsi autem c nulli: B nulli c: sed omni inerat.

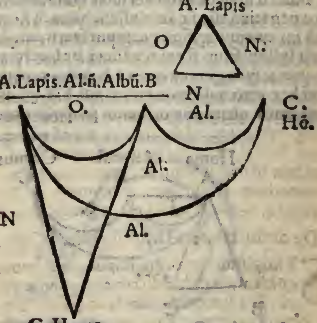
Conuertitur conclusio opposite in hoc mō & vtraque tollitur propositio.

Aīal N. Cygnus

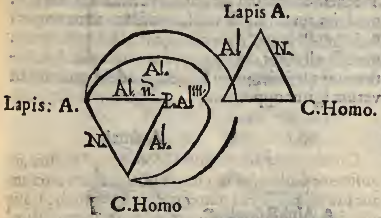
Consimiliter aūt monstraī, & si non vles sunt ꝑpositiones. Sit.n.a c & vles, & priuatiuum, alterum aūt prædicatiuum in parte. si igitur a omni b: b aūt alicui c: a alicui c contingit: sed nulli inerat. Rursus, si a omni b: ipsi autem c nulli: b nulli c.

In hoc mō conuertitur conclusio opposite, et vtraque propositionū tollitur.

Sinautem

Sinautem a alicui b:& b alicui c: non fit syllogismus, neque si a alicui b: ipsum autem c nulli, neque sic. quare illo quidem modo tolluntur, sic autem nõ tolluntur propositiones.

Conuertitur conclusio contrarie in hoc mõ & nulla tollitur propositionum, sicut in superioribus.

Manifestum est ergo per dicta quõo conuersa ꝯclusione in vnaquaq; figura fit syllogismus, & qñ contrarius propositioni, & qñ oppositus. Et ꝙ prima quidem figura per mediam & vltimam fiunt syllogismi & quæ ad minus extremum semper per medium tollitur: quæ vero ad maius ꝑ vltimũ. In secunda aũt ꝑ primam & vltimam: quæ quidẽ ad minus extremum semꝑ per primam figuram, quæ aũt ad maius, per vltimã Sed in tertia per primã & per mediam, & quæ quidem ad maius semꝑ per primã, quæ aũt ad minus per mediam. Quid igitur est conuertere, & quõ in vnaquaq; figura, & quis fit syllogismus, manifestũ.

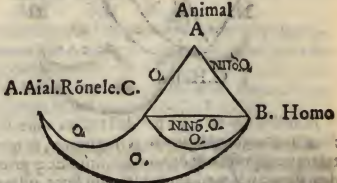
De deductione ad impossibile. Cap. XI.

SYllogismus vero, qui impossibile, monstratur quidem, quando ꝯdictio cõclusionis posita fuerit, & assumpta sit alia propositio. Fit autem in omnibus figuris, simile nanque est conuersioni

præterquam

præterquam ꝙ differt tantum, qm̄ cõuertitur quidẽ facto syllogismo,& impositis ambabus propositionibus: deducitur vero ad impossibile,non præcõfesso prius opposito,sed manifesto existente,ꝙ verum, Termini autem similiter se habebunt in ambobus, & eadem amborum acceptio. Vt si a inest omni b: medium autem c.si fuerit suppositum a aut non omni,aut nulli b inesse: c vero omni,quod erat verum: necesse est c,aut nulli,aut nõ omni b inesse. hoc autem impossibile;quare falsum,quod suppositum est verum igitur oppositum.

Modus cõuersiuus, & ad impossibile ĩ secunda figura ad probandã minorẽ primi syllogismi.

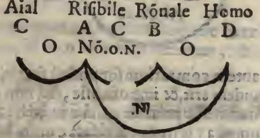
Consimiliter vero & in alijs figuris.quæcunq;.n. ꝯuersionẽ suscipiunt,& sylm̃ per impossibile.

PRIMA FIGVRA.

Alia itaq; problemata omnia per impossibile monstrantur in omnibus figuris: vniuersale aũt prædicatiuum in media quidem & tertia monstratur in prima vero nõ monstratur. supponatur nanq; a nõ omni b,aut nulli inesse: & accipiatur alia ꝓpositio vtrolibet modo,siue c inesse oĩ a , siue b omni d:

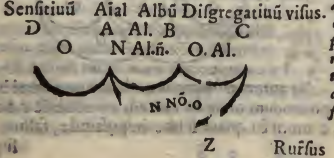
b omni d: sic.n. esse posset prima figura. Si igit̃ suppositum est a inesse non omni b, non syllogismus, vtrinlibet accepta propositione. Si autem nulli, qñ b d assumpta fuerit, syllogismus quidẽ erit falsi, sed propositum non monstratur. si enim a nulli b: b vero omni d: a nulli d. hoc vero impossibile: falsum itaq; a inesse nulli b. Sed non, si nulli falsum, omni verum. Quod si c accepta fuerit, non fit syllogism⁹: neq; qñ suppositum sit a inesse nõ omni b. quare manifestum, ꝙ omni inesse non monstratur in prima figura per impossibile.

Ex hisquatuor modis ostenditur non cõcludi vniuersalem affirmatiuã in prima figu. quia vel modus inutilis, vel no mõstratur ꝓpositũ, cũ contraria possint esse simul falsa.

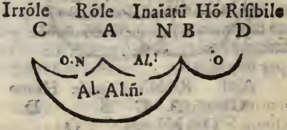
Alicui vero & nulli, & non oĩ monstratur. supponat.n. a nulli b inesse: b autem acceptum sit omni, aut alicui c: igitur necesse est a nulli, aut nõ oĩ c inesse. sed hoc impossibile. sit enim verum & manifestum, ꝙ a inest omni c: quare si hoc falsum, necesse est a alicui b inesse. Qđ si ad a sumpta fuerit altera ꝓpositio, nõ erit syllogismus, neq; qñ contrarium conclusioni suppositum fuerit, vt alicui non inesse. Planum igitur, ꝙ oppositum supponendum.

Accepta ĩ his modis ad minus extremũ propositione, astruitur particularis affirmatiua.

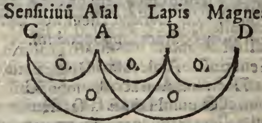
p ipoßibile, ad maius vero nihil: quia minor esset vniuersalis negatiua, nec et si accipiatur conclusionis contrariũ, quia minor similiter esset negatiua.

Rursus supponatur a alicui b inesse: acceptũ aũt sit c omni a: necesse: itaq; c alicui b inesse. hoc aũt sit impossibile: quare falsum, quod suppositũ est si vero sic, verum nulli inesse. Cõsimiliter aũt & si priuatiuũ sumptũ fuerit c a. Sed si propositio, quæ est ad b, accepta fuerit, non erit syllogismus.

His in modis assumpta ad maius extremũ propõni: ostenditur vniuersalis negatiua, ad minus vero nihil cõcluditur, quia maior esset particularis.

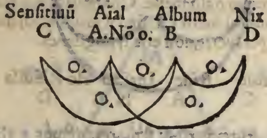
Sin autem contrarium suppositũ fuerit, syllogismum quidem erit, & impossibile, sed non monstrat propositum. Supponatur enim a omni b, & c accipiatur omni a: igitur necesse est c omni b ĩesse. hoc autem impossibile: quare falsum, a inesse omni b. verum nondũm vtique necessarium, si non omni, nulli inesse. Consimiliter autem & si ad b accepta fuerit altera propositio, syllogismus quidem erit, & impossibile, sed non tollitur suppositio, quare oppositum supponendum.

Supposito in his modis contrario, & non cõtradictorio conclusionis, & si concluda-

Vt autem monstremus a inesse non omni b, supponendum oĩ inesse. Si eñ a omni b, & c omni a: c omni b: quare si hoc impossibile, falsum quod suppositum

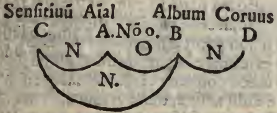
ſuppoſitum eſt. Conſimiliter autem & ſi ad b accepta fuit altera propoſitio.

tur, nõ tamen oſtenditur propoſitũ, nã contraria poſſunt eẽ ſimul falſa.

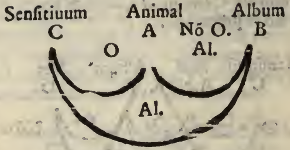
His modis negatiua particularis oſtenditur.

Et ſi priuatiuum c a, conſimiliter: ſic etenim fit ſyllogiſmus. Si vero ad b ſit priuatiuum, nihil monſtratur.

His modis aſſumpta ad maius extremum propoſitione oſtenditur propoſitum, nõ autem ad minus, q̃a minor eẽt negatiua.

Quod ſi non, omni, ſed alicui ineſſe ſuppoſitum fuerit, non monſtratur ꝙ non omni, ſed ꝙ nulli. Si em̃ a alicui b: c vero omni a: c alicui b inerit. ſi igiẽ hoc impoſsibile, falſum eſt a alicui b ineſſe, quare verum nulli. hoc autem monſtrato, tollitur ipſum verum. a enim alicui quidem b inerat, alicui autem non inerat. Amplius non accidit impoſsibile iuxta hypotheſin. eſſet enim vtique falſa, ſiquidem ex veris non eſt falſum ratiocinari. nunc autem eſt vera, ineſt nanq; a alicui b quare non ſupponendum alicui ineſſe, ſed omni.

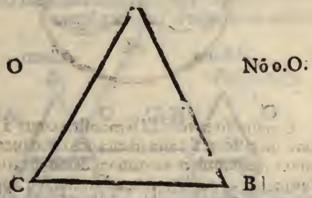
Ex hoc mõ oſtenditur nulli, nõ aũt non oĩ & ẽt non aſtruitur propoſitũ, quia vera eſt conclu ſio.

Conſimiliter vero & ſi monſtraremus a alicui b non inexiſtens. ſi enim idem alicui non ineſſe,& nõ omni ineſſe,eadem vtrorumq; demonſtratio. Manifeſtum ergo, quod non contrarium, ſed oppoſitum ſupponendum in omnibus ſyllogiſmis.nanq; ſic neceſſarium erit & dignitas probabilis.ſi enim de omni affirmatio aut negatio,cum mõſtratum fuerit, ꝙ non negatio,neceſſe eſt affirmationem verificari. Rurſus ſi non ponit affirmationẽ verificari, probabile eſt exiſtimare negationem. Contrarium autẽ neutro modo conuenit exiſtimare:neq; enim neceſſarium ſi nulli falſum, omni verum eſſe: neq; probabile,vt ſi alterum falſum,ꝙ alterum verum.Planum igitur,quod in prima figura alia idem problemata omnia monſtrantur per impoſsibile,vniuerſale autẽ affirmatiuum non monſtratur.

Figura ſecunda. Cap. XII.

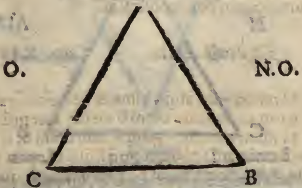
IN media vero atq; vltima,& hoc monſtratur, ponatur enim a non omni b ineſſe: acceptũ aut ſit a : omni c ineſſe: igitur ſi non omni b: c vero oĩ c non omni b. ſed hoc impoſsibile. ſit enim manifeſtum,quod c ineſt omni b : quare falſum, quod ſupponitur: verum itaque omni ineſſe.

Subſtantia

Ex hoc mõ ostenditur vniuersalis affirmatiua.

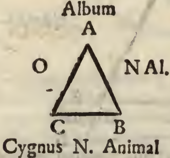
Sinautem contrarium suppositũ fuerit: syllogismus quidem erit & imposibile, non tamẽ monstratur propositum. si enim a nulli: b ipsi vero c omni, c nulli b, sed hoc impossibile, quare falsum nulli inesse. cæterum non si hoc falsum, omni verum.

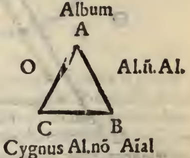

Fit ex hoc mõ ad incõmodum deductio, ad nõ ostẽditur propositũ, contraria possint esse simul falsa.

Quando auté a ineſt alicui b, ſupponatur a nulli b ineſſe: c autem omni inſit: neceſſe igitur c nulli b. quare ſi hoc impoſſibile, neceſſe eſt a alicui b ineſſe. Quod ſi fuerit ſuppoſitum alicui non ineſſe eadem erunt, quæ & in prima figura

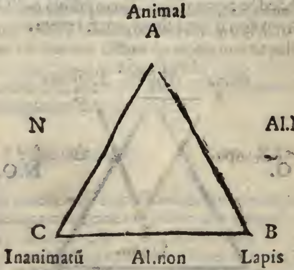
Ex primo mō oſtēditur particularis affirmatiua ex ſecū do nihil quia ſuppoſito vero, nullum ſequitur impoſſibile.

Rurſus ſubijciatur a alicui b ineſſe: ipſi vero C nulli inſit, neceſſe itaq; C alicui B non ineſſe. ſed oī inerat, quare falſum quod eſt ſuppoſitum, A igitur nulli B inerit.

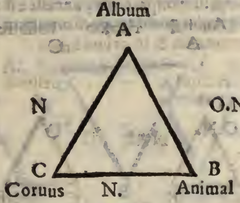
Ex hoc mō oſtenditur vniuerſalis negatiua.

Quoniam autem a non omni b, ſupponatur omni ineſſe: ipſi vero c nulli, neceſſe igitur c nulli b īeſſe:

hoc

hoc autem impoſsibili, quare verũ nõ omni ineſſe.

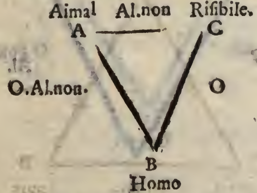

Ex hoc mõ oſtenditur particularis negatiua.

Planum igitur, ꝙ omnes ſyllogiſmi fiunt per mediam figuram.

Figura. Cap. XIII.

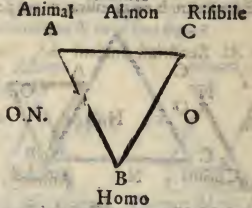
COnſimiliter autem & per vltimam. Ponatur enim a alicui b non ineſſe: ipſum verò c omni: a igitur alicui c non ineſt. ſi igitur hoc im poſsibile, falſum alicui nõ ineſſe, quare verũ omni.

Ex hoc mõ concluditur vniuerſalis affirmatiua.

Si vero ſuppoſitum fuerit nulli ineſſe, ſyllogiſm' quidem erit & impoſsibile, non aũt monſtratur ꝓpoſitum

positum. nam si contrarium suppositum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus.

Et si ex hoc modo deducatur impossibile, non tamẽ astruitur propositũ, quia contraria possunt esse simul falsa.

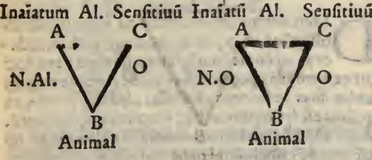
Sed ad alicui inesse accipienda est hæc suppositio. Si enim a nulli b: c vero alicui b: a non omni c. si igitur hoc falsum, verum a alicui b inesse.

Ex hoc mõ ostenditur particularis affirmativa.

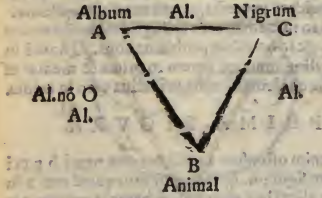
Quando aũt a inest nulli b supponatur alicui inesse:

esse: accipiatur autem & c omni b inexistens: igit necesse est ipsum a inesse alicui c: sed nulli inerat, quare falsum a inesse alicui b. Si vero suppositũ fuerit a inexistens omni b,nõ monstratur propositum.

Ex primo modo ostẽditur vniuersalis negatiua, ex secundo deducitur quidẽ ad ĩpossibile, sed non ostenditur propositũ, quia contraria pos sunt esse simul falsa.

Sed ad non omni inesse, hæc accipiẽda est suppositio. si enim a omni b: & c alicui b: a inest alicui c. sed hoc non erat,quare falsum omni inesse. si autem ita, verum non omni. Quòd si fuerit suppositũ alicui inesse,eadem erunt,quæ & in prædictis.

Ex primo modo ostẽditur particularis negatiua, ex secundo nihil concluditur, quia vtraque propositiones particulares.

Manifestum igitur, ꝙ in omnibus syllogismis ꝑ impossibile oppositũ supponendũ. Planum & ꝙ in media

media figura monstratur quodammodo affirmatiuũ, & in vltima vniuersale.

Differentiam inter ostensiuam monstrationẽ, & deducentẽ ad impossibile. Ca.XIIII.

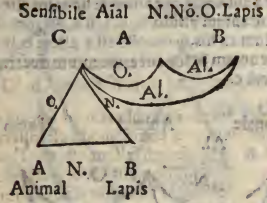
DIffert autem demonstratio ad impossibile ab ostensiua, eo ꝙ ponit, quod vult tollere, deducens ad confessum falsum, ostensiua vero incipit ex confessis positionibus veris. Accipiunt itaq; ambæ duas positiones confessas, sed illa quidẽ, ex quibus est syllogismus: hæc vero vnam quidẽ harũ, vnam aũt ꝯdictionem ꝯclusionis. Et illic quidẽ nõ est necesse conclusionem notam esse, neq; præcipere, ꝙ est, aut non: hic vero necesse ꝙ est. Differt aũt nihil, affirmatiuam aut negatiuam esse conclusionẽ sed similiter se habet de vtrisq;. Omne vero, quod ostensiue concluditur, & per impossibile monstrabitur: & quod per impossibile, ostensiue, per eosdem terminos. Quando igitur syllogismus in prima efficiatur figura, verum erit in media, aut vltima: priuatiuum quidem in media, prædicatiuũ aũt in vltima. Cum vero in media, fuerit syllogismus, quod verum in prima, & in omnibus problematibus. Qñ autẽ in vltima syllogismus, qđ verum in prima & media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua vero in media.

Quod oẽ p impossibile mõstratũ & ostẽsiue mõstrari põt & econuerso.

PRIMA FIGVRA.

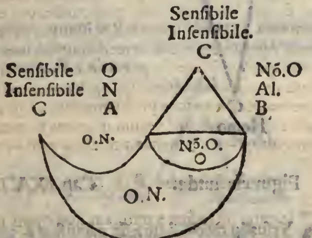
SIt enim ostensum a nulli, aut non omni b p primam figuram. igitur suppositio quidẽ erat a inesse alicui b: c vero accipiebatur, a quidem omni inesse, b autem nulli, nam sic efficiebatur syllogismus, & impossibile. hoc autem media figura, si c a quidem omni: b vero nulli inest. & manifestum, ex his, quòd nulli b inest a.

Sensi•

His modis ostenditur vniuersalis negatiua in prima figura per impossibile, & secunda ostensiue.

Consimiliter autem & si non omni monstratũ est inexistens . suppositio nanq; est omni b a inesse: c vero accipiebatur, a quidem omni: b vero non omni. Et si si priuatiuum accipiebatur, c a consimiliter sic enim efficitur media figura.

His modis ostenditur particularis negatiua in prima figura per impossibile, & in secunda ostensiue.

Rursus monstratum sit, a inexistens alicui b. suppositio igitur nulli inesse: b vero accipiebatur oĩ c inesse:

inesse:& a aut omni, aut alicui c: sic enim erit impossibile. hoc autem vltima figura, si a, & b omni c, & manifestum ex his, ꝙ necesse est a alicui b inesse. Similiter autem & si b, aut a acceptum fuerit inexistens alicui c.

His modis ostenditur particularis affirmatiua in prima figura per impoßibile, i tertia ostensiue.

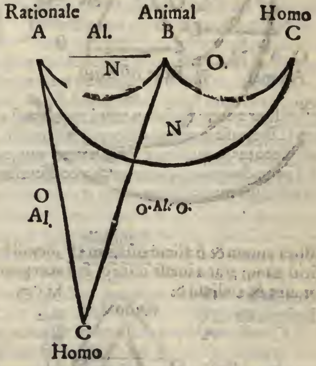
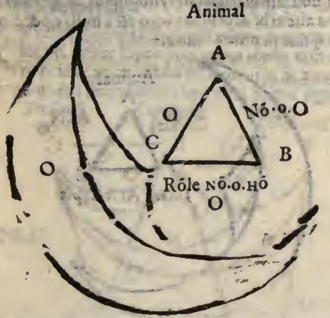

Figura secunda. Cap. XVI.

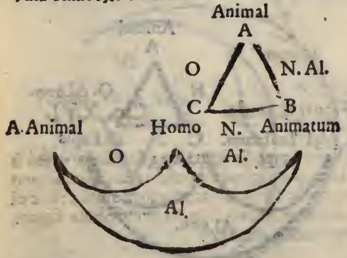
RVrsus in media figura sit ostensum a omni b inexistens. igitur suppositio erat, a inesse non omni b. est autem acceptum a omni c: & c oī b: sic enim erit impossibile. hæc vero prima figura. si a omni c: & c omni b.

Animal

His modis ostenditur vniuersalis affirmatiua in secunda figura per impoßibile, & in prima ostēsiue.

Similiter autem & si alicui ostēsum est inexistēs: suppositio nanq; erat a inesse nulli b: sed acceptum § uia omni c,& c alicui b.

His modis mōstratur particularis affirmatiua in secunda figura per impoßibile, & in prima ostēsiue.

Quod

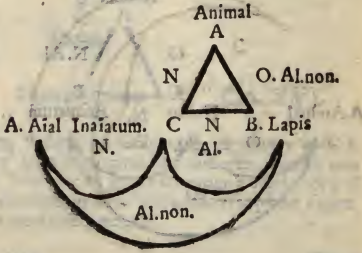
Quod si priuatiuus sit syllogismus, suppositio quidem a alicui b: acceptum vero est a nulli c: & c omni b. quare fit prima figura.

His modis ostenditur vniuersalis negatiua in secunda figura per impossibile, & in prima ostensiue.

Et si non vniuersalis syllogismus, sed a alicui b monstratum est non inesse, consimiliter. nam suppositio a inesse omni b: acceptum vero est a nulli c: & c alicui b: fit enim prima figura.

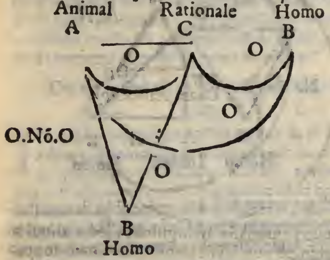
His modis ostenditur particularis negatiua in secunda figura per impossibile, & in prima ostensiue.

Figura

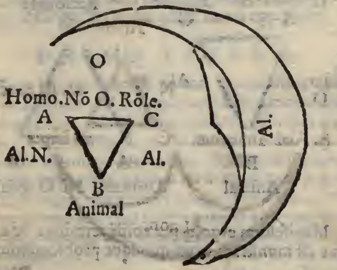
Figura tertia. Cap. XVII.

RVrſus in tertia figura oſtenſum ſit a omni b ineſſe. igitur ſuppoſitio erat, a ineſſe non omni b: acceptum autem eſt c omni b: & a omni c, ſic enim erit impoſsibile, hæc vero prima figura.

His ſyllogiſmus monſtratur vniuerſalis affirmatiua in tertia per impoſsibile, et in prima oſtenſiua.

Sit͞r aũt & ſi in aliquo dem͞ratio. ſuppoſitio nãq; a ineſſe nulli b: acceptũ aũt eſt c alicui b: & a oĩ c.

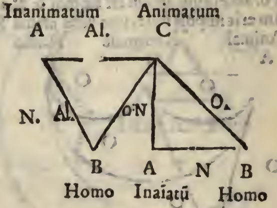

His modis mõſtratur particularis affirmatiua in tertia figura per impoſsibile, & in prima oſtenſiua.

Si vero

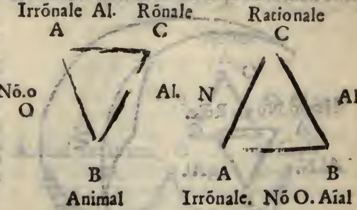
Si vero priuatiuus syllogismus: suppositio quidē a alicui b inesse: acceptum est autem c a quidē nulli, b vero omni. hæc autem media figura.

Per hos modos ostēditur vniuersalis negatiua in tertia figura per impossibile, & in secūda ostensiue.

Similiter autem & si non vniuersalis demonstratio, suppositio enim erit, a inesse omni b: acceptum vero fuit c a quidem nulli: b autem alicui. hæc vero media figura.

His modis ostenditur particularis negatiua in tertia per impossibile, in secunda ostensiue.

Manifestum ergo, ꝙ per eosdē terminos, & ostēsiue est monstrare vnumquodque problematum, & per ter-

per impoſsibile.* Conſimiliter autem erit & oſten ſiuis exiſtentibus ſyllogiſmis ad impoſsibile deducere in terminis acceptis, quando propoſitio oppoſita concluſioni accepta fuerit: fiunt enim ijdẽ ſyllogiſmi ijs, qui per cõuerſionem. quare ſtatim habemus & figuras per quas vnumquodq; erit. Manifeſtum igitur, ꝙ vnumquodq; problema monſtratur ambobus modis, & per impoſsibile & oſtenſiue, & non contingit alterum ſeparari ab altero.*

* a. l. non habet (& per impoſſibile.)

* a. l. non habet (ab altero.)

De eo quod eſt ex oppoſitis ratiocinari. Cap. XVIII.

IN quali autem figura eſt ex oppoſitis propoſitionibus ratiocinari, & in quali non eſt, ita erit manifeſtum. Dico autem oppoſitas eſſe propoſitiões ſm diſtinctionem quidẽ quatuor: vt oĩ, ei quod eſt, nulli, & omni, ei quod eſt, non omni: & alicui, ei qđ eſt nulli: & alicui, ei quod eſt, non alicui: ſecundũ aũt veritatem tres: alicui enim, ei quod eſt, non alicui ſm dictionem ſolum opponitur.* Harum vero contrarias quidem, quæ vniuerſaliter, omni, ei ꝙ eſt, nulli ineſſe, vt oẽm ſciam eſſe ſtudioſam, ei quod eſt, nullam eſſe ſtudioſam, alias autem oppoſitas.

* a. l. opponitur ſecũdum veritatem autem non.

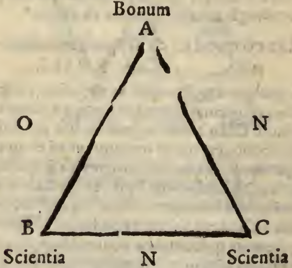
PRIMA FIGVRA.

IN prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus. Affirmatiuus quidem, quoniam ambas oportet affirmatiuas eſſe propoſitiones, oppoſitæ vero affirmatio & negatio. Priuatiuus autem, quoniam oppoſitæ quidem idem de eodem prædicant, & negant, medium vero, quod in prima, nõ dicitur de ambobus, ſed ab illo quidem aliud negatur, ipſum autem de alio prædicatur, verum hæ non opponuntur.

Figura secunda. Cap. XIX.

IN media aũt figura & ex oppositis & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit.n.bonũ quidem, in quo A: scientia vero in quo B,& C.si itaque scientiam omnem studiosam accepit,& nullam A B omni inest,& C nulli,quare B, nulli C.nulla igitur scientia scientia est

Hoc modo cõcluditur vniuersalis negatiua, ex cõtrariis oppositis.

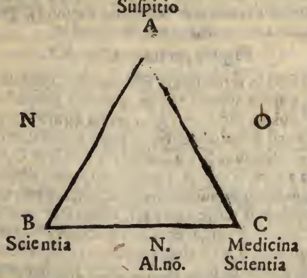
Similiter aũt & si omnem accipiens studiosam, medicinã non studiosam accepit. nanq; ipsum A oĩ B:ipsi vero C nulli: q̃re q̃dã scĩa non erit scientia.

In hoc mõ ostenditur contradictorie opposita cũ prius monstrata sint contrarie opposita.

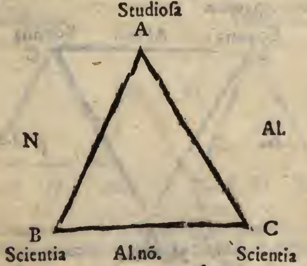
Et si

Et si ipsum A C qdem oi, B aũt nulli : est vero B quidẽ scia, C aũt medicina, sed A suspicio. cũ.n. accẽperit nullã sciam suspicionẽ, accepit aliq̃ sciam esse suspicionẽ. Differt aũt ab eo qui pridẽ, eo q termi nis ꝯuertit: prius.n. ad B, nunc aũt ad C affirmatiuũ.

Hic mod' idem concludit qd superior, opposito modo positis propositionibus.

Et si altera propositio non sit vniuersaliter consimiliter.

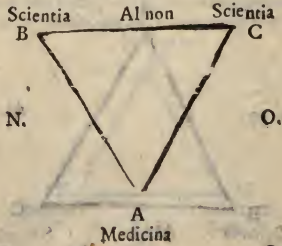
Hoc modo ostenditur particularis negatiua, ex contradictoriis oppositis.

Semper.n.medium eſt,quod ab altero quidẽ negatiue dicitur,de altero aũt affirmatiue quare contingit oppoſita concludi,non autem ſemper, neque omnino,ſed ſi ita ſe habeant quæ ſunt ſub medio, vt aut eadem ſint,aut totum ad partem , aliter autem impoſsibile, neque.n.erunt vllo modo propoſitiones,aut contrariæ,aut neque oppoſitæ.

Figura tertia. Cap. XX.

SEed in tertia figura affirmatiuus, quidem ſyllogiſmus nunquã erit ex oppoſitis propoſitionibus,ob dictã cãm & in prima figura : negatiu' vero erit & vniuerſaliter & non vniuerſaliter terminis exiſtentibus Sit.n.ſcientia in quo B & C, medicina autem in quo A.ſi itaque acceperit oẽm medicinam ſcĩam,& nullam medicinam ſciẽtiam, C oĩ A ſumpſit & B nulli: quare erit aliqua ſcĩa non ſcientia. Similiter autem & ſi nõ vl'r accepta fuerit C A propoſitio.ſi.n eſt aliqua medicina ſciẽtia,& rurſus nulla medicina ſcĩa, accidit ſciam aliquam non eſſe ſcientiam. Sunt autem cũ termini vniuerſaliter accipiuntur propoſitiones contrariæ, cum vero alter in parte,oppoſitæ.

His duobus modis oſtenditur particularis negatiua, ex oppoſitis contrariis, & contradictoriis.

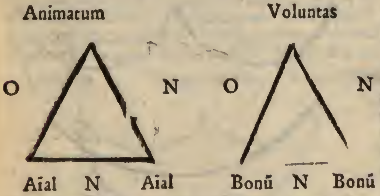

Oportet

Ooportet autem existimare, ꝙ contingit quidẽ sic opposita accipere, quemadmodum diximus, omnem scientiam studiosam esse,& rursus nullam, aut aliquam non studiosam, quod non consueuit latere. Est autem per alias interrogationes ratiocinari alterum,aut quẽadmodũ in Topicis dictũ est, accipere. Q͞m vero affirmationũ oppositiões sunt tres sex modis ꝯtingit opposita accipere,aut omni & nulli,aut omni & nõ omni,aut alicui & nulli: & hoc cõuertere in terminis: vt A omni B,ipsi vero C nulli: aut C omni,B autem nulli,aut huic quidem omni, illi vero non omni: & rursus hoc conuertere secundum terminos. Similiter autem & in tertia figura. Quare manifestum,& quot modis & in qualibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Sed & manifestum, ꝙ ex falsis quidẽ est verum ratiocinari,quẽadmodũ dictum est prius ex oppositis autem,non est: semper enim syllogismus fit contrarius rei. vt si est bonum,non esse bonum,aut si animal,non animal,eo ꝙ ex cõtradictione est syllogismus,& termini subiecti aut idem sunt aut hic quidem totum ille vero pars:

8. Topi. in princ.

Discrimen inter syllogismũ ex falsis, & ex oppositis.

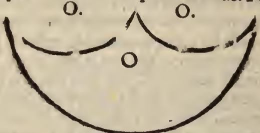
Ex oppositis propositionibus concluditur falsum

Planum autem & ꝙ in paralogismis,nihil prohibet fieri suppositionis ꝯdictionem,vt si est impar nõ

 esse

esse impar: ex oppositis nanq; propositionibus, cõtrarius erat syllogismus. Si itaq; tales acceperit, erit suppositionis contradictio.

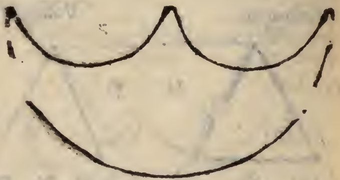
Par Numerus partitus ĩ tres vnitatẽs æq̃les
Impar Numerus ĩæqualia decisus. Ternarius

Concludũtur hoc modo opposita de eodẽ ex oppositis.

Oportet aũt existimare, ꝙ ita quidẽ non erit contraria concludere ex vno syllogismo, vt sit conclusio, non existẽs bonum bonũ, aut aliud quid tale, nisi statim propositio talis accepta fuerit, vt aĩal album esse, & non album, hominem vero animal.

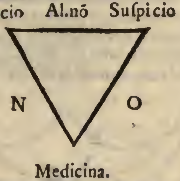
Album & non albũ. Animal Homo

Hoc vno modo concluduntur contraria de eodẽ assumpta tali propositione.

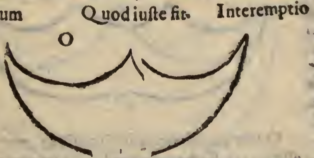
Sed aut contradictionem oportet assumere, vt ꝙ omnis scientia suspicio, & non suspicio: postea accipere, ꝙ medicina scientia q̃dẽ est, nulla autem suspicio

ſpicio,quemadmodum elenchi fiunt, aut ex duobus ſyllogiſmis. quare eſſe quidem contraria ſecundum veritatem,quæ ſumpta ſunt non eſt alio modo quã hoc,veluti prius dictum fuit.

Hic modus destruitur partem ac ceptæ contradictionis.

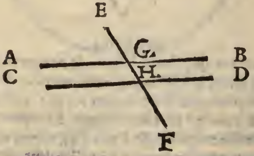
Quod autem in principio peti,& accipere eſt quidem vt genere accipiam,in eo quod non eſt demonſtrare propoſitum. Hoc autem accidit multifariam. nam & ſi omnino nõ ratiocinatur, & ſi per ignotiora,aut ſimiliter ignota,& ſi per poſteriora prius demonſtratio nanque & ex credibilioribus & prioribus eſt. Horum igitur nihil eſt peti , quod in principio. ſed qm̃ nulla quidem per ſeipſa apta nata ſunt cognoſci,quædam vero per alia principia.n.per ſeipſa,quæ autem ſub principia per alia, qñ nõ per ſeipſum cognoſcibile conet aliquis per ſeipſum monſtrare,tunc petit qđ ex principio.(Hoc autem eſt quidem ſic facere,vt ſtatim poſtulet qđ ꝓpoſitũ eſt:

Modus oſtendens quæſitum, petens in principio, cuſit ex terminis ſynonimis.

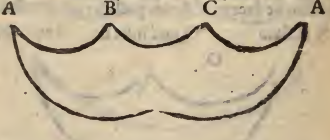
Contingit vero & in alia transeuntes, apta nata per illud monstrari, per hæc demonstrare, quod ex principio. Veluti si A monstraretur per B: B auté per C: C autem natum esset monstrari per A. accidit. n. ita ratiocinantes ipsum a per ipsum monstrare. quod faciunt qui coalternas putant scribere, latent. n. ipsi seipsos talia accipientes, quæ non est possibile monstrare, non existentibus coalternis.

Coalterna super quas cadit linea recta.

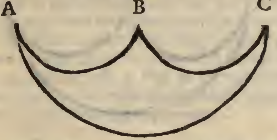
Modus cõpositus nõ illico osten dens quæsitum, & potens in principio.

Recte sunt coalternæ.	Quia anguli æquidistãtes sunt çquales.	Quia ĩteriores & in easdẽ parte versi duobus rectis sunt æquales.	Quia rectæ sunt coalternæ.

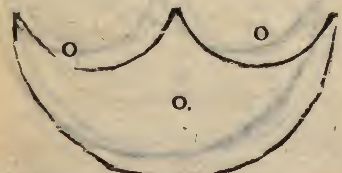
Quare accidit ita ratiocinantibus, vnumquodq; esse dicere, si est vnumquodq;. sed ita omne erit per seipsum cognoscibile, quod impossibile. Si igĩ obscuro

ſcuro exiſtente,ꝙ A ineſt ipſi C: ſimiliter autem,& ꝙ ipſi B: peteretur A ineſſe ipſi B: nondum clarum ſi quod in principio petitur. ſed planum, ꝙ non demonſtrat. non enim eſt principium demonſtrationis,quod ſimiliter obſcurum.

Nō eſt manifeſtū an hoc mō petatur principiū nam maior ignota eſt.

Si tamen B ad C ita ſe habet, vt idem ſint, aut videlicet conuertuntur, aut ineſt alterum alteri, petiť quod in principio. monſtrare enim poſſet per illa, quod A ineſt ipſi B, ſi conuertuntur: nunc auté hoc prohibet, ſed non modus. Si vero hoc faceret quod dictum eſt faceret vtiq; & conuerteret per tria.

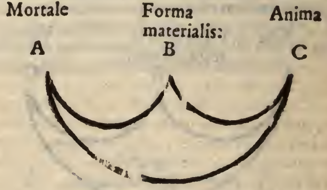

In his eſt manifeſta petitio in maiori & minoris termini idem sũt, vel.n. conuertuntur, vel alterum alteri ineſt.

Similiter

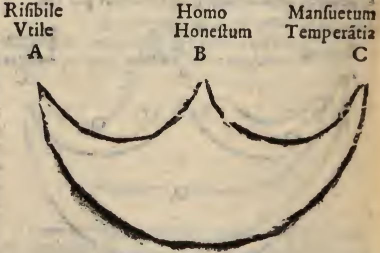
Similiter autem & ſi acciperet B ipſi C ineſſe, iti dem obſcurum exiſtens, & ſi A ipſi C: nondum qđ a principio petit, ſed non demonſtrat.

Nihil ex hoc modo cōcluditur quia minor ignota eſt, & nō eſt clarū an petatur principiū.

Si vero idem ſint A & B, aut eo, ꝙ conuertuntur aut eo, quod ex B ſequitur A, quod A principio eſt petit, ob eandem cauſam. quid em̄ poteſt, quod ex principio, dictum nobis eſt: ꝙ per ſe ipſum monſtrare, quod non per ſeipſum manifeſtum.

In his modis petitur aperte in minori, & termini maioris idem sūt, quia vel cōuertuntur vel ex medio ſequitur maius extremū.

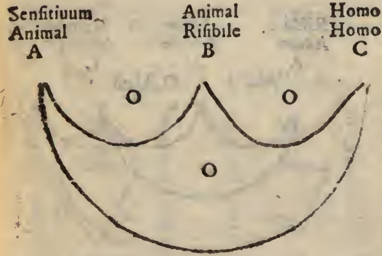
Si igi-

Si igitur est in principio peti, per seipsum mon·strare, quod non per seipsum manifestum: hoc auté est non monstrare, cum similiter obscura sint, & id ꝙ non monstratur, & id per quod monstrat: aut eo, ꝙ eadem eidem aut eo,* ꝙ idem eisdem inest, accipiat. In media qdé figura, & tertia vtroq; mõ ptinge re posset peti, ꝙ in principio. in prædicatiuo aũt syl logismo & in tertia & prima, qñ aũt negatiuæ, cum eadem ab eodem, & non similiter ambæ propositio nes. Cõsimiliter vero & in media, propterea, ꝙ ter mini non conuertuntur ſm negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere in demonstrationibus quidem quæ ſm veritatem sic se habent, in diale cticis vero quæ secundum opinionem.

*al. l. eidé assumere. an aut eo.

Omnes petitionis principij modi in tribus figuris.

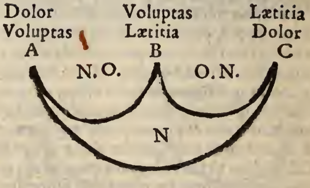
IN PRIMA FIGVRA.

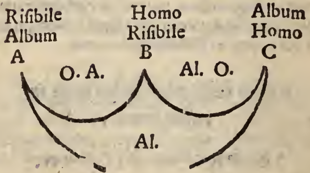
In hoc primo modo petitur in minori assumẽdo eadem de eisdem.

Dolor

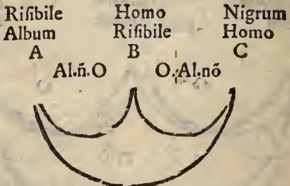
Secundus modus petit in maiori per idē ab eisdem: per eadem ab eodem nihil monstratur, quia minor est negatiua.

In hoc tertio mō petitur in minori p eadem de eisdem: nihil aūt ostēditur p idem de eisdem, quia maior est particularis.

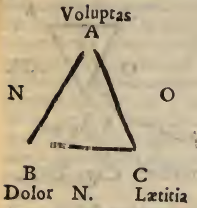

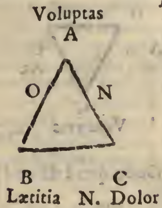
In hoc q̄rto mō non petitur pricipiū: nam p idem ab eisdē maiorē negatiua in parte: et p eadē ab eodē minor negatiua ī pte, q̄ ēt nō cōuertūtur

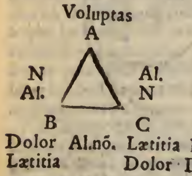

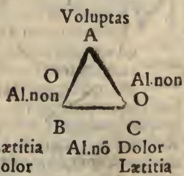
In secunda

IN SECVNDA FIGVRA.

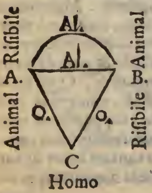

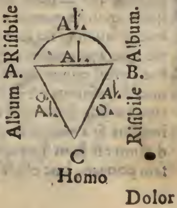

Petitur in maiori, aſſumēdo idē ab eiſdem ĩ prio mō. in ſecundo vero aſſumendo eadem ab eodē, petitur in minori.

Petitur in maiori in tertio mō p idē ab eiſdem, et nō oſtēditur. p eadē ab eodē, quia maior eſt particularis: ĩ quarto petitur ĩ minori p idē ab eiſdē, p idem ab eiſdem non oſtenditur, quia maior eſt pticularis.

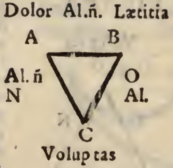
IN TERTIA FIGVRA.

In his modis p eadē de eodē petitur ĩ minori, per idē q̄ eiſdē

facta conuersione petitur in minori si et assumantur termini conuertibiles fit sillogism⁹ ad vniuersalem affirmatiuã.

De eo quod est non penes hoc. Cap. XXII.

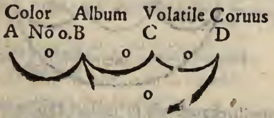
His in modis ad particularem negatiuã ostẽdendũ per idẽ ab eisdem petitur ĩ maiori per eadem ab eodem nihil mostratur quia minor esset negatiua ĩ parte. quæ et non conuertitur.

Idem in libr. Elenchorum.

NOn penes hoc autem accidere falsum,quod plerunq; in rationibus consueuimus dicere. Primum quidem est in syllogismis ad impossibile,qñ ad contradictionem sit huius,quod mõstrabatur ea,quæ est ad impossibile. Neq; enim qui nõ contradixit,dicet quod est non penes hoc,sed ꝙ falsum aliquid positum fuit eorum,quæ prius.neque in ea quæ monstrat: non n.ponit, quod contradicit. Amplius autem,quando sublatũ fuerit aliquid ostẽ siue per A B C,non est dicere,ꝙ non penes positũ factus est syllogismus. nãq; non penes hoc fieri tũc dicimus,qñ sublato hoc, nihil minus ꝯcludatur syllogismus.ꝙ non est in ostensiuis: sublata.n.positione,neq; quæ ad hanc erit syllogismus. Manifestum igitur,ꝙ in ijs,quæ ad impossibile, dicitur nõ penes hoc,& quando ita se habeat ad impossibile suppositio,quæ a principio,vt & existente & non existente hac, nihil minus accidat impossibile. Qui igitur manifestissimus est eius,quod est, non penes positionem esse falsum,est quando a suppositione incõiunctus sit a medijs impossibile syllogismus, quod dictum est & in Topicis, non causam enim vt causam ponere, hoc est. Vt si volens monstrare, ꝙ diameter

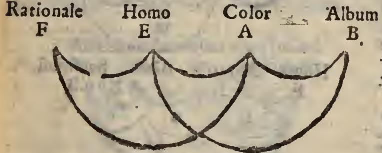
meter est incommensurabilis, argueret Zenonis rationem, quod non est moueri, & in hoc deduceret impossibile. nullo nanque modo nullibi continuum est falsum dictioni, quæ a principio. Alius autem modus, si continuum sit impossibile suppositioni, non tamẽ propter illam accidat, hoc enim contingit fieri, & sursum & deorsum accipienti continuum. Vt si A ponatur ipsi B inesse: B autem ipsi C: C vero ipsi D: hoc autẽ sit falsum, B inesse ipsi D. nanque si ablato A, nihil minus inesset B ipsi C, & C ipsi D, non esset vtique falsum propter suppositionem, quæ A principio.

In hoc mõ affirmatiuo continuum in deorsum sumẽti nõ penes hoc accidit falsum: nam existente, vel nõ existente prima suppositione, idẽ falsum sequitur.

Aut rursus si quispiam sursum accipere continuũ. Vt si A ipsi B: E vero ipsi A. & F ipsi E: falsum esse posset. F inesse ipsi A. nanque & sic nihil minus esse posset impossibile, sublata suppositione, quæ a principio.

In hoc mõ nullum cõtingit falsum in sursum cõtinuum sumenti, sicut nec supra:

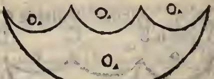

Sed

Sed oportet ad terminos, quia principio, coaptare impossibile: sic enim erit propter suppositionem Vt deorsum accipienti continuum ad prædicatum terminorum, nam si impossibile, A ipsi D inesse, ablato A, nō amplius erit falsum. Sursum vero, de quo prædicatur. si.n. non accidit F inesse ipsi B, ablato B non amplius erit impossibile.

His in' modis ob supp. pónem, & penes hoc falsum cō tingit superiori i deorsum, inferiori insursum continuum sumentibus: illa ad primos termi nos aptatur impossibile.

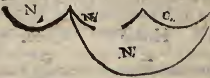
Fortitudo Homo Risibile Rōnale
A Nō o.B. C D
Felicitas Virtus Fortitudo Homo
F E A. Nō o.B

Similiter autem & priuatiuis existentibus syllogismis. Manifestum igitur, ꝙ impossibili non existenti ad terminos, qui A principio, non accidit falsum penes positionem.

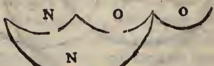
In hoc mō negatiuo nō contingit falsum pp supōnē sicut nec ī prima affirmatiua.

Inaīatū Sensitiuū Volatile Coruus
A Al. B C D

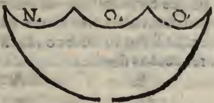
Respondet hic modus secundo affirmatiuo.

Homo Aquatile Aīatū Sensitiuū
F E A Nō o.B

Homo

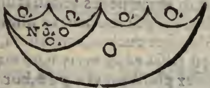
Homo Animal Risibile Rõnale
A Al. B C D
Equus Disciplinabile Hõ Animal
F E A. Nõ o.B

In his mo dis negati uis contin git falsum ob supposi tionem, vt in affirma tiuis.

Aut neq; ita semp pp suppositionem erit falsum. nanq; & si positũ fuerit A inesse nõ ipsi B, sed ipsi K K vero ipsi C, & hoc ipsi D: & sic manet ĩpossiibile.

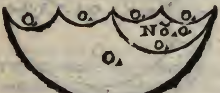
Aĩal Inaĩatũ Corp'Lapis Gagates
A Nõ o.B K C D

In hoc mõ in deorsũ accipienti contingit falsum, sed non ob pri mam sup positionem tantum. s. B A, quia illa aufer ri põt, sed ab aliam, s. K A.

Similiter aũt & sursum accipiẽti terminos. Quare quoniam & existenti & nõ existeuti hoc, accidit imposſibile, non esset vtiq; penes positionem.

Aĩatũ Sẽsitiuũ Rõle Aĩal Inaĩatũ
F E G A Nõ o. B

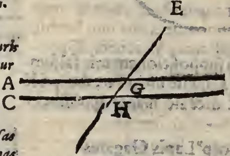

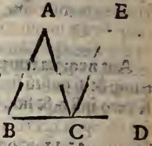
In hoc mõ in sursum sumẽti ter minos, ac cidit fal sum: at nõ

Aut hoc, quod est, non existenti hoc, nihil minus fieri falsum, non ita accipiendũ, vt cũ aliud ponitur accidat falsum, sed qñ ablato hoc p reliquas propositiones idẽ ꝯcludat impossibile: quoniam idẽ vtiq; falsum per plures suppositiones accidere, nihil fortasse inconueniens, veluti coalternas concidere, & si maior est extrinsecus intrinseco, & si triangulus haberet plures rectos duobus.

videtur ob primã suppositionẽ tantum. s. B A, quia illa remoueri potest sed propter aliam & . s B G.

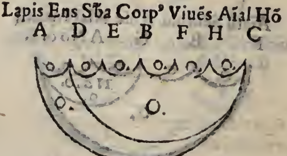
His figuris ostenditur per binas suppositiones falsas coalternas coincidere

De falsa ratione. Cap. XXIII.

Falsa aũt rõ efficiẽ penes primũ falsum. aut eñ ex duabus propõnibus, aut ex pluribus oĩs est syllỹs. Si igiẽ ex duabus, harũ alterã, vel & ambas necesse est falsas eẽ, ex veris. n. nõ erat falsus syllogismus, ꝙ si ex pluribus, vt c p a b, hoc aũt p d e, f h, ex his aliquid superiorum falsum erit, & ratio penes hoc. nãq; a & b per illa ꝯcluduntur, quare penes illorum aliquid accidit conclusio & falsum.

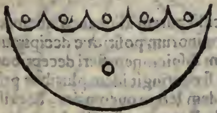
Falsa est hæc ratio propter A D propositionem.

Deeo

De eo quod est ratiocinari. Cap. XXIIII.

AD hoc autem, q̃ non fiat ratiocinium, obseruandũ, qñ sine conclusionibus rõne interrogat, ne bis in propositionibus idẽ detur qm̃ scimus, q̃ sine medio non efficitur syllogismus, medium vero est, quod pluries dicitur. Qualiter autẽ oportet ad vnamquamq; ↄclusionem medium obseruare, manifestum ex eo q̃ scimus, quale in vnaquaq; figura monstratur. hoc autem nos non latebit, eo quod scimus, quo præstamus rationem. Oportet aũt, quod custodire præcipimus respondentes, ipsos, arguentes conari latere. Hoc autem erit, primum quidem, si conclusiones non præratiocinetur, sed acceptis necessarijs sint obscuræ. Amplius vero si propinqua non interrogat, sed quam maxime immediata. vt si sit opus concludere a de f, media b c d e. oportet itaq; interrogare, si a ipsi b, & rursus non si b ipsi c, sed si d ipsi e, & postea si b ipsi c, & sic reliqua.

Vtile	Bonũ	Desyderabile	Eligibile	Scd̃m nãm	Voluptas
A	B	C	D	E	F

Quo pacto celatio fieri dẽat.

Et si per vnum mediũ fiat syllogismus: a medio incipere. maxime enim sic latere posset respondentem.

De redargutione. Cap. XXV.

QVoniam autem habemus quãdo,& quo modo se habentibus terminis fit syllogismus, manifestum & quando erit, & quando non erit redargutio: cum.n.omnes responsiones conceduntur,aut vicissim ponuntur,vt hæc quidem negatiua,illa vero affirmatiua, accidit fieri redargutioné erat enim syllogismus,& ita,& illo modo se habentibus terminis. quare,si quod ponitur contrariũ cõclusioni,necesse est fieri redargutionem.redargutio nanq; contradictionis syllogismus. Quod si nihil concederetur, impossibile fieri redargutioné. non enim erat syllogismus,omnibus terminis priuatiuis existentibus,quare neq; redargutio.si enim redargutio,necesse syllogismum esse: syllogismo autem existente, non necesse est redargutionem esse. Similiter vero, & si nihil poneretur secundum responsionem in toto: eadem nanq; erit determinatio redargutionis & syllogismi.

De deceptione quæ secundum suspitionem. Cap. XXVI.

ACcidit autem aliquando,quemadmodum in terminorum positione decipimur, &, secundum suspicionem fieri deceptionem. quemadmodum si contingit idem pluribus primis inesse: & hoc quidem latere quempiam, & existimare nulli inesse,illud autem nosse. Sit A inexistentes B, & C per seipsa: & hæc omni D similiter. si igitur existimat A omni quidem B inesse,& hoc ipsi D: * A vero nulli C, & hoc omni D: eiusdem secundum idẽ habebit scientiam & ignorantiam.

* a..l. ipsi omni.

Folio fluere

A

Succus cō densatus | Latifoliū

His modis ostenditur deceptio ob suspitionem in terminis non eiusdē coordinationis

D.Vitis

Rursus, si quis deciperet̄ circa ea q̄ ex eadē coordinatione. Vt A inest ipsi B, hoc aūt ipsi C, & C ipsi D: disputaretē vero A omni B inesse, & rursus nulli C simul. n. & noscet & nō suspicabitur inesse. igitur nil aliud censebit ex his, quā quod scit, hoc non suspicari. scit enim quodammodo, quod A inest ipsi C, veluti vlī, quod ſm partem. quare ꝙ quodammodo scit, hoc penitus censet nō suspicari: ꝙ est impossibile.

Suba. A.

Animal. | Animatū.

His modis ostenditur deceptio secūdum suspitionem in terminis eiusdē coordinationis.

D. Homo.

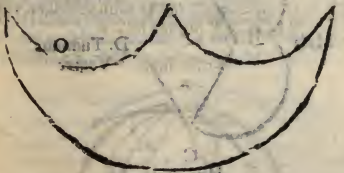
Sed in prius dicto, si non medium ex eadé coordinatione, secundum vtrunq; mediorũ ambas propositiones non accidit suspicari, vt a b quidem omni: c vero nulli, hæc aũt vtræque omni d. Accidit enim aut simpliciter, aut ad aliquid, contrariam accipi ꝓpositionem primam. Si.n. cui omni inest b existimat ipsum a inesse, b vero ipsi d nouit, & ꝙ ipsi d a nouit quare si iterum cui c nulli existimat a inesse. cui b alicui inest, huic non existimat a, inesse. Quod auté omni existimat cui b, rursus alicui non existimare cui b, aut simpliciter, aut ad aliquid ꝯtrarium est. sic igitur non contingit suspicari. Secundum vtrunq; vero, nam, aut ſm alterum ambas nihil prohibet, vt a omni b: & b ipsi d: & rursus a nulli c.

Similis enim talis deceptio, & quemadmodũ decipimur circa eas, quæ in parte. Veluti si a inest omni b: b vero omni c a omni c inerit. si itaq; quispiá nouit, quod a inest omni cui b, nouit & ꝙ cui c: sed nli

nil prohibet ignorare c,ꝙ eſt.vt ſi a,duo recti i quo autem b,triangulus. in quo vero c,ſenſibilis triangulus ſuſpicari. nanq; poſſet aliquis non eſſe c, ſciens ꝙ omnis triãgulus habet duos rectos: quare ſimul noſſet & ignorabit idẽ. Noſſe em̃ oẽm triangulũ, ꝙ duobus rectis,non ſimplex eſt. ſed hoc quidẽ. vl'em habere ſcientiam, illud autem ſingularem.ſic igitur vt in vniuerſali nouit c,ꝙ duo recti, in ſingulari autem non nouit,quare non habebit contrarias.

Vide de hoc ẽt prĩmo poſte r. in princip.

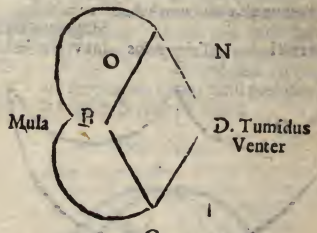
Oſtenditur quo pacto ſciamus aliqd in vniuerſali, & ignoremus in particulari.

Similiter vero & ratio, quæ in Mennone, ꝙ diſciplina recordatio.nullibi nanq; accidit præſciri ꝙ ſingulare eſt:ſed ſimul cũ inductione accipere ſciẽtiã, quę ẽm partem. tanquam recognoſcentes, quædam enim ſubito nouimus, quemadmodo quòd duobus rectis,ſi nouerimus,ꝙ triangulus. ſimiliter aũt & in alijs.Vniuerſali igitur ſpeculamur quæ in parte,ꝑpria vero non nouimus. quare accidit & decipi circa ipſa,verum nõ ꝯrie,ſed habere quidem vniuerſalem,decipi vero ea quæ ſecundum partem. Similiter autem & in prædictis. neque enim contraria deceptio,quæ ẽm medium ſcientiæ,quæ ſecundum ſyllogiſmum,neque quæ ſecundum vtrunq; mediũ ſuſpicio. Nihil autem prohibet ſcientem, & ꝙ a toti

 B ineſt,

B ineſt, & rurſus hoc ipſi C, exiſtimare A nō ineſſe C. vt ꝙ oīs mula ſterilis, & ipſa mula, exiſtimare p̄gnantē hanc eſſe. non. n. ſcit, ꝙ A ipſi C, non ſimul ſpeculans aſſūmptum, quod ſm̄ vtrumque.

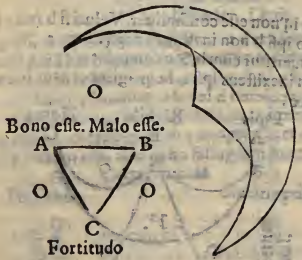
Quo pacto ſcientiæ ex medio non ſit contraria ſciētia per ſyllogiſmum, cum maior terminus minor nō applicetur.

Quare planum, ꝙ & ſi hoc quidē nouit, illud vero nō nouit, decipiet. qđ habēt vniuerſales ad ſcientias quæ ſecundū partem. Nullū. n. ſenſibiliū extra ſenſum exiſtens nouimus, neq; ſi ſentientes ſcimus. niſi vt vniuerſale, & eo quod eſt habere propriam ſcientiam, ſed non in eo quod actu eſt. Scire nanque trifariam dicitur, vel vt vniuerſali, vel vt propria, vel vt in actu: quare & decipi tot modis. Nihil igitur prohibet & noſſe & deceptū eſſe circa idē veruntamē non contrarie: ꝙ accidit & ſm̄ vtranq; cognoſcenti propōnē, & non conſideranti prius. ſuſpicans enim mulā prægnantē eſſe, non habet ſciam ſm̄ actum, neq; iterum ob ſuſpitionem, contrariam deceptio-

Nullū ſenſibiliū cū extra ſenſum ſit ſcimus?

deceptionem scientiæ : syllis em est contraria deceptio in vniuersali. Qui vero suspicatur bono eē malo esse, idē suspicabitur bono esse & malo. Sit nāq; bono esse in quo A, malo aūt esse, in quo B, rursus vero, bono esse in quo C. Qm̄ igitur idē suspicabit B & C, & esse C B suspicabitur: & rursus B A esse ꝯsimiliter: quare & C & A. quemadmodū em̄ si erat verum, de quo C B: & de quo B A, & de C A verū erat, ita & in ipso suspicari. Silr aūt & in ipso eē. cū.n. idē sint C & B. & rursus B & A & C ipsi A idē erat: quare & in ipso opinari ꝯsimiliter. ergo hoc quidē necessarium, si quis dabit primū. sed fortasse illud falsum, suspicari quendā malō esse, bono esse, nisi ſm accidens. hoc nanque multipliciter opinari possibile est. considerandum vero hoc melius.

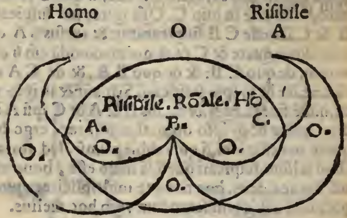
Hoc modo probatur, quō boniū & maliū sunt idem si quis putauerit bono esse & malo esse idem.

De conuersione terminorum. Cap. XXVII.

Qvando autem extrema cōuertuntur, necesse est & mediū conuerti ad vtraq;. Si.n. A de C per B inest, si conuertuntur, & ipsum C inest

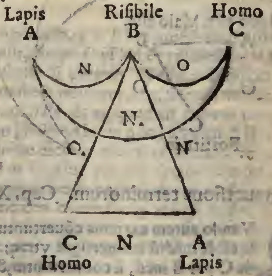
c inest omni cui a: & b cum a conuertitur, & inest b omni, cui a per medium c: & c cũ b conuertitur, p medium a.

His tribus modis, & vna cõuersione ostẽditur si extrema inuicem conuertantur & mediũ cũ vtraq; ipsorum cõuertitur.

In primo modo ostẽditur vniuersalis negatiua in prima figura, in secundo vero concluditur in secunda conuersa conclusiõe primi, ex eiusdem maiore, & minore cõuersa, transposita in maiori.

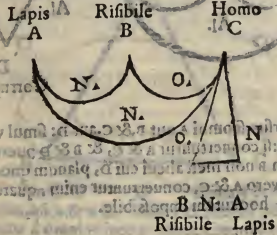
Et in non esse consimiliter. Veluti si b ipsi c inest a vero ipsi b non inest, neq; a ipsi c inerit. Si igitur a conuertitur cum b, & c conuertitur cum a sit enim b non inexistens ipsi a. neq; igitur c: nam b inerat omni c.

Et

Et si c ꝯuertitur cum b,& b conuertetur cũ a. de quo.n.b omni,& c. Et si c ad a ꝯuertitur,& b ꝯuertetur, nã cui b c: cui vero a, c non inest. & solum hoc a ꝯclusione incipit, alia autem non similiter, vt et in prædicatiuo syllogismo.

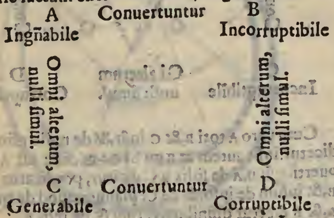
Variis formis in modi posterius hoc.

Ostēditur hoc mō cōuersā maior ex minori & cōclusione cōuersis.

De cōmutata cōuersion.

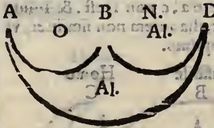
Rursus, si a & b conuertunt,& c et d consimiliter necesse aũt a vel c oĩ inesse: et b et d sic se habebũt, vt oĩ alterũ insit.qm̃.n.cui a b, et cui c d: oĩ aũt a vel c, et non simul: planum ꝙ et b, vel d omni, et non simul, vt si ingenitum incorruptibile, et incorruptibile ingenium: necesse quod sit corruptibile, et corruptibile factum esse. duo enim syllogismi fiunt.

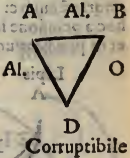

Cōiuncta poti⁹, quã commutatæ conuersioni, est hæc speculatio similis.

Ingene-

Ingñabile Incorrupt. Corrupt. Ingñabile Gñabile

Variæ formari hi modi possunt, hoc autem mõ ad impossibile deducunt, quia si non est verũ nullum D eẽ, B, sequuntur reliqua.

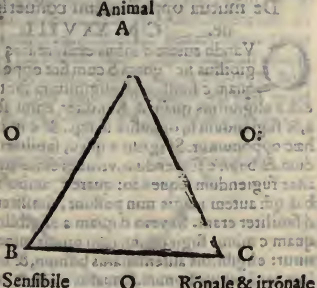
Rursus, si omni A, aut B, & C, aut D: simul vero nõ insunt: si conuertuntur A & C, & B & D ꝯuertuntur. si enim B non inest alicui cui D, planum quod A inest, si vero A & C, conuertuntur enim, quare simul C & D. hoc autem impossibile.

Est hæc speculatio à commutata conuersione.

A Ingenerabile	Oĩ alterum nulli simul	B Generabile
Conuertuntur		Conuertuntur
C Incorruptibile	Oĩ alterum nulli simul.	D Corruptibile

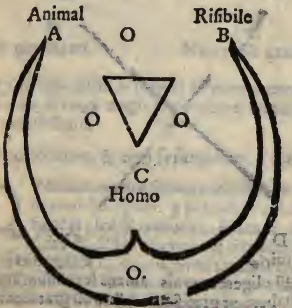
Cum vero A toti B, & C insit, & de nullo alio prædicetur: insit autem & B omni C: necesse est A & B ꝯuerti. qm̃.n. A de solis B C dicitur, prædicatur autẽ B, & ipsum de ipso, & de C: planum, quod de quibus A, & B dicetur omnibus, verum & de ipso A.

Animal

Dispositio terminis in secunda figura ostẽditur hæc propositio.

Rursus, qñ A,& B toti insunt C: ɔuertit aũt C cũ B: necesse A omni B inesse. qm̃.n.A omni C: C vero ipsi B eo quod conuertitur:& A omni B inerit.

Hæc propositio est quasi præcedentis cõuersio, & primũ per tertiã probatur mox per primã figuram.

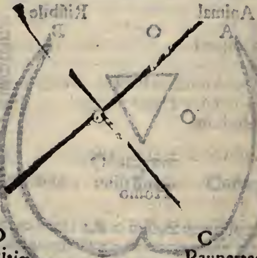
De mu-

De mutua oppositorum conuersione. Cap. XXVIII.

a. l. vt A & B, A eligibilius sit.

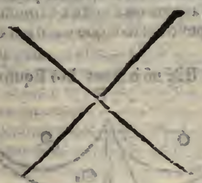
QVando autem duobus existentibus vt a eligibilius sit * quam b cum sint opposita, & d quam c similiter: si eligibiliora sunt a c, quã e d, a eligibilius quam d. Similiter enim sequendũ a, & fugiendum b, opposita nanq;. & c ipsi d, nã & hæc opponuntur. Si igitur a ipsi d, similiter eligendum, & b ipsi c fugiendum, vtrunq; enim vtriq; similiter fugiendum sequendo: quare & ambo a c ipsis b d. q̃m autem magis non possunt, similiter: nãq; b d similiter erant. Si vero d quam a eligibilius, & b quam c minus fugiendum: nam minus minori opponitur: eligibilius autem maius bonum, & minus malum, quã minus bonum, & maius malũ: & totũ ergo b d eligibilius quã a c, sed nunc non est, a igitur eligibilius q̃ d, & c itaq; quam b minus fugiendum.

Sumptum fuit hoc exẽplum ab interpretibus.

Si ergo eligeret omnis amans secundum amorẽ, a sic se habere, vt gratificetur, & non gratificari, in quo

quo c: aut gratificari, in quo d, & non talem esse vt gratificetur, in quo b. planum, quod a talem esse eligibilibus est quam gratificari. Amari igitur coitu eligibilius ſm amore. amor igitur magis est amicitiæ, quã ipsius coitus, quod si magis huius, & finis hoc: coire igitur aut nõ est penitus, aut eius quod est amari gratia, nanq; & alij affectus & artes sic.

Ex Platonis conuiuia acceptum fuit istud exẽplum.

Quomodo igitur se habent termini secundũ cõuersiones, & eo, ꝙ magis fugiendi, vel eligibiliores sint, manifestum.

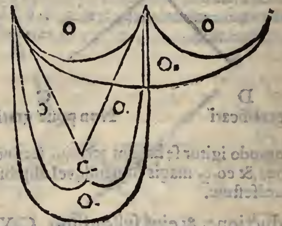
De inductione, & eius syllogismo. C. XXIX.

QVòd autem non solum dialectici & demõstratiui syllogismi p prædictas efficiuntur figuras, sed & rethorici, & simplr q̃cunq; fides est, & ſm quamcunq; methodum, nũc vtique dicendum sit. omnia enim credimus, aut per syllogismum, aut ex inductione. Inductio igitur est, & ex inductione syllogismus. alterum extremũ

medio

medio ratiocinari per alterum. Veluti, si ipsorũ A C medium sit B, per C monstrare, A inexistẽs ipsi B: sic enim facimus inductiones. Vt sit A longæuũ: in quo aũt B, bilem non habens, in quo vero C, singulare lõ gæuum, sicut homo, & equus, & mulus. A igitur ĩest toti C: omne.n. quod bile caret longæuum, *sed B, & bilem non habens, inest omni C. Si igitur conuertit C cum B, & non excedit medium, necesse est A inesse ipsi B: monstratum nanq; fuit prius, si duo quædam eidem insint, & ad alterum ipsorum cõuertatur extremum, ꝙ conuertenti & alterum prędicatorũ inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus singularibus compositum: inductio enim per omnia.

** al oẽ.n. C longæuum.*

Homo, Equus, Mulus.

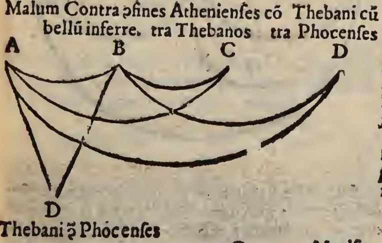
Fit syllogismus in prima figura ipsius A ď C per B, postea inductiuus syllogism9 in tertia ipsius B ď A per C: deniq; in prima, cũ minor sit ĩ conuertibilibus terminis.

Est autem talis syllogismus primæ & immediatę propositionis. quorum nanque est medium, per medium syllogismus: quorũ vero non est, per inductionem. Et quodãmodo opponiť inductio syllogismo. hic

hic enim per medium extremum tertio monstrat: illa autẽ per tertium extremum medio. Natura igitur prior & notior per medium syllogismus: nobis vero notior qui per inductionem.

De Exemplo. Cap. xxx.

SEd exemplum est, q̃n extremum medio inexistens monstratũ fuerit per simile tertio. oportet aũt mediũ tertio, & primũ simile notius esse inexistens. Vt sit A, malũ: B contra confines bellum inferre: in quo C, Athenienses ꝯ Thebanos: in quo aũt D, Thebanos ꝯ Poscenses. Si itaq; velimus mõstrare ꝙ bellũ gerere cum Thebanis est malũ, accipiendum, ꝙ contra confines bellũ gerere est malum huius autem fides ex similibus, vt qm̃ Thebanis, qđ contra Phocenses. Quia igitur malum est, quod cõtra confines: quod vero contra Thebanos, cõtra cõfines est: planum quod contra Thebanos bellũ gerere malũ, manifestũ itaq;, ꝙ B ipsi C, & ipsi D inest: ambo.n.sunt ꝯ confines bellũ inferre: & ꝙ A ipsi D, Thebanis.n.non fuit vtile bellum ꝯ Phocenses. ꝙ aũt A ipsi B inest, per D, demonstrabit. Eodem aũt modo si ꝑ plura similia fides fiat medij ad extremũ.

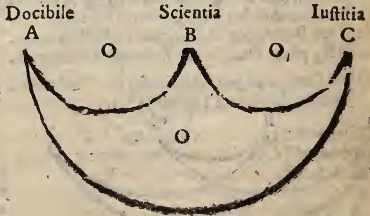
Probatur A de C & B & confirmatur exemplo D, A vero probatur de B ꝑ idẽ D.

Manifeſtum igitur,ꝙ exemplum eſt,neq; vt pars ad totum. neq; vt totum ad partem,ſed vt pars ad partem,qñ ambo ſub eodem ſint,notum vero,alterum. Et differt ab inductione: qm̃ illa ex omnibus indiuiduis extremum monſtrabat ineſſe medio.& ad extremum non coaptabat ſyllogiſmum: hoc autem & coaptat,& non ex omnibus monſtrat.

De Abductione. Cap. XXXI.

ABductio vero eſt, cũ primũ medio inexiſtẽs manifeſtum ſit: vltimo aũt,mediũ, obſcurũ quidem,ſed ſimiliter credibile, aut magis q̃ concluſio. Amplius,ſi pauca ſint media vltimi & medij: omnino.n.propinquius ſcientiæ accidit eſſe. vt ſit A docibile: in quo B ſcientia: C iuſtitia. ꝙ igitur ſcientia docibilis,planum: ſi aut virtus ſcientia,obſcurum,ſi igitur B C ſimiliter,aut magis credibile,q̃ A C, abductio eſt: eſt enim proximus ipſi ſcire, eo ꝙ aſſumpſimus A C * ſcientiam prius non habentes.

** al.l eo q. præaſſumpta eſt ipſi A C, B C.*

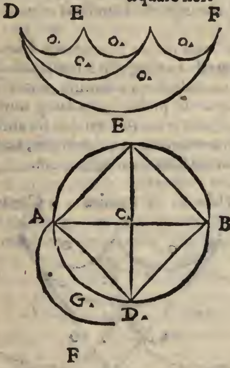

In hoc modo aut magis credibile eſt C B, quám C, A. ideoq; aſſumimus concluſionem ipſius sciẽtiam prius non habẽtes.

Aut rurſus,ſi pauca ſint media ipſorum B C: nãq; & ſic ꝓximius ipſi cognoſcere. Veluti ſi D eſſet quadrari.in quo autem E,rectilineũ:in quo vero F,circulus:

lus:si ergo ipsius E F, vnum solū esse medium, hoc quod est, cum lunulis æqualem fieri circulum rectilineo, esse posset prope ipsum cognoscere:

Quadratū Rectilineū Per lunulas Circulus æquale fieri

Ostenditur E F p vnum medium & iō sit abductio in hoc modo.

Hoc modo probabat Hippocrates circulū quadrari.

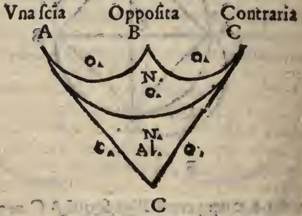
Cūvero B C neq; credibilius sit quā A C, neq; pauca media, non dico abductionem: neque quando B C sit immediatum, tale enim scientia est.

De Istantia. Cap. XXXII.

CAeterum, instantia est propositio propositioni ɔtraria: differt aūt a propositione, quoniā instantiā contingit esse in parte, propositionē vero, aut oīno non cōtingit, aut non in vniuersalibus

tibus syllogismis. Fertur autem instantia bifariam, & per duas figuras. bifariam quidem, quoniã aut vniuersaliter, aut in parte omnis instantia: ex duabus vero figuris, qm̃ oppositæ feruntur propositioni: opposita aũt in prima & tertia figura concluduntur solis. quando. n. censeat omni inesse, instamus ꝙ nulli, aut ꝙ alicui non inest. Horum autem nulli, quidem ex prima figura: alicui vero non, ex vltima. Vt sit A, vnã esse scientiã: in quo B, contraria. Cum igitͬ proponit vnam esse contrariorũ scientiam, instat, aut ꝙ omnino non eadem oppositorum, contraria autem opposita: quare fit prima figura. aut ꝙ noti & ignoti non vna: hæc vero tertia. nanque secundum tertiã noto & ignoto contraria quidem esse, verum: vnam autem ipsorum scientiam esse, falsum.

Fertur instantia ad negatiuã A B, vniuersalis quidem p primam, particularis vero p tertiam figuram.

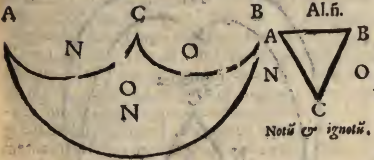

Sanabile & ægrotabile.

Rursus in priuatiua propositione consimiliter, cum enim censet non esse vnam contrariorum, aut quod omnium oppositorum, aut quod aliquorũ cõtrariorum eadem disciplinam dicimus, vt sanabilis, & ægrotabilis: omnium igitur ex prima: aliquorũ vero ex tertia figura.

Vna

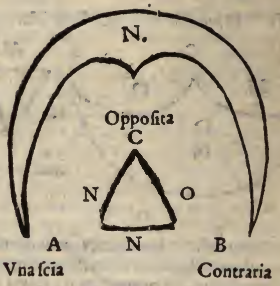
Vna ſcia Oppoſita Cōtraria Vna ſcia. O.ꝯria.

Simpliciter enim in omnibus, cum vniuerſaliter quidem inſtant, neceſſe ad vniuerſale contradictionem dicere eorum, que proponuntur. veluti ſi non exiſtimet eandem contrariorum omnium, dicentē oppoſitorum vnam. ſic autem neceſſe primam eſſe figuram: medium enim fit quod vniuerſale ad id ꝙ ex principio. In parte vero, ad quod eſt vniuerſale de quo dicitur propoſitio. vt noti & ignoti non eādem; contraria enim vniuerſaliter ad hæc, & fit tertia figura. medium enim, quod in parte accipitur, vt notum & ignotum. ex quibus enim eſt ratiocinari contrarium, ex his & inſtantias conamur dicere. quare & ex ſolis his figuris ferimus: in ſolis enim oppoſiti ſyllogiſmi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & ſi pluris indigeat orationis, q̄ per mediam figuram, veluti ſi non det A ineſſe B, eo quod conſequitur ipſum: hoc enim per alias ꝓpoſitiones planum. Non oportet autem inſtantiam ad alia euerti, ſed ſtatim manifeſtam habere alteram ꝓpoſitionem. Vnde & ſignum ex ſola figura non eſt.

Per terminum oppoſita in prima figura per notum & ignotū terminum in tertia ĩſtamus huic proponi vniuerſali affirmatiuæ contrariorum oīum vnam eſſe ſcientiam.

In secūda figura nulla fertur ĩstantia, nā facta instantia in digemus couersione maioris vt pradicatū instantia sit prædicatū in syllogismo.

Considerandum aūt & de alijs instantijs, vt de ijs, quæ sunt ex contrario, & simili, & eo quod secundū opinionem: & si eam, quæ est in parte ex prima, aut priuatiuam ex media posibile capere.

De Verisimili, & signo. Cap. XXXIII.

VErisimile vero, & signum non est idē: sed verisimile quidem est propositio probabilis, q̄d enim cognoscunt vt in pluribus ita fieri, aut non fieri, esse, aut non esse, hoc est verisimile, vt odire inuidentes, aut beneuolentia prosequi amator. Signum autem vult esse propositio demōstratiua, aut necessaria, aut probabilis, quo enim existente, est: aut quo facto prius, aut posterius facta est res, signū est, quod factum fuerit, aut fit.

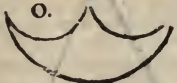
De en-

De Enthymemate. Cap. XXXIIII.

ENthymema igitur est syllogismus imperfect' ex verisimilibus, aut signis. Accipitur autem signum trifariam, quot modis & medium in figuris. aut enim, vt in prima, aut vt in media, aut, vt in terti. velu ti monstrare prægnantem, eo quod lac habet. medium enim, lac habere : in quo A, prægnātem esse, B lac habere mulier, in quo C.

Prægnans Lac habere Mulier

A B C

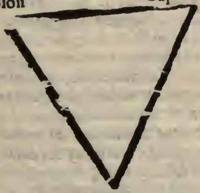

Enthymema insolubilis in prima figura

Qod autem sapientes studiosi, Pittacus enim studiosus, per vltimam. in quo A, studiosum, in quo B, sapientes, in quo C Pittacus. Verum igitur & A & B, de C prædicare, sed hoc quidem non dicunt propter cognoscere, illud autem accipiunt.

Studiosi Sapientes

A

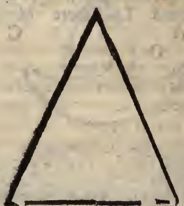
C

Pittacus

Enthymema in tertia fig. solubilis nec concludere potest, nec concludere potest cum sit ex particularibus.

Prægnantem vero esse quoniam pallida, per mediam figuram vult esse quoniam enim sequitur pallidum prægnantes, sequitur aut hanc, monstratū fuisse putant, quod est prægnans Pallidum, in quo A: prægnantem esse, in quo B: mulier, in quo C.

Enthymema in secunda figura penitus solubilis, quia ex duabus affirmatiuis conficitur, & cōmittitur fallacia consequenti.

Si igitur vna dicta fuerit propositio, signum fit solum: sinautem & altera assumpta fuerit, syllogismus Vt qm̄ Pittacus liberalis. nam honoris cupidi liberales, Pittacus vero honoris cupidus. Aut rursus, ꝙ sapientes boni Pittacus.n. bonus: sed & sapiens. sic igitur fiunt syllogismi; verum ꝙ per primam figuram insolubilis, si verus sit, vniuersalis enim est: qui vero per vltimam, solubilis, & si vera sit cōclusio, eo ꝙ non est vniuersalis, neque.ad rē syllogism᷒: non.n.si Pittacus studiosus, propter hoc & alios necesse sapi[illegible]tes. Qui vero per mediā figuram, semp & omnino s[illegible]ubilis. nunq̄ enim fit syllogismus, ita se habentibus terminis: nō enim si prægnās pallida: pallida aūt & hæc.necesse prægnātem esse hāc. verū igitur

igitur in omnibus erit signis* differentias aũt habẽt quæ dictæ sint. Aut igitur sic diuidendum signũ: horum vero medium vestigium sumendũ: Vestigium nanq;, quod scire facit, aiunt esse: tale aũt maxime, quod mediũ: Aut quæ ex extremis, signum dicendũ, quæ vero ex medio, vestigium. Probabilissimũ nanque, & maxime verum, quod est per primã figuram.

*a. l. figuris alias indicium.

De cognoscenda natura. Cap. XXXXV.

NAturam vero cognoscere possibile est, si q́s det simul mutari & corpus animã, quæcunq; naturales passiones sunt, qui.n. fortasse musicam didicit, mutauit animam in aliquo. verũ passio hæc non est ex ijs, quæ natura nobis insunt: sed quẽadmodũ iræ iiæ, & desideria, ex naturalibus motib'. Si igiť & hoc datũ fuerit, & vnũ vnius signum esse, & possumus accipere propriã vniuscuiusq; generis passionem, & signum, poterimus naturã cognoscere. Si.n. seorsum est alicui generi indiuiduo inexistens passio, vt leonibus, fortitudo, necesse & signũ esse aliquod. simul nanq; inuicem pati suppositũ est. & sit hoc, magnas extremitates habere, qđ & alijs ĩesse generibus non totis contingit. signum enim ita proprium est, qm̃ totius generis propria est passio, & non solum propria, quemadmodum cõsueuimus dicere. Inerit igitur & in alio genere hoc, & homo erit fortis, & aliud aliquod animal habebit igiť signum vnum.n. vnius erat. Si igiť hæc sunt, & poterimus talia signa colligere in his animalibus, quæ solum * vnam aliquã passionẽ habent propriam, vnaquęque autem habet signum, qm̃ necesse vnum habere, poterimus naturam cognoscere. Quod si duo habet propria, totũ genus, leo, forte, & cõmunicatiuũ, quomodo cognoscemus vtrum vtrius, signum seorsum

*a. l. qua & solum.

ſum conſequentium ſignorum? An & ſi alij alicui nō toti ambo, & in quibus non totis vtrunque quando hoc quidem habeat, illud vero non. Si enim fortis quidem, liberalis vero non, habet autem ex duobus hoc, Planum, ꝙ & in leone hoc ſignum fortitudinis. Eſt itaque naturam cognoſcere, in prima figura medium conuerti cum primo extremo, ſupergredi vero tertium, & non conuerti. vt fortitudo A, extremitates magnæ, in quo B, C autem, C autem leo. cui igitur C, B, omni, ſed & alijs, cui vero B, & A omni, & non pluribus, ſed conuertitur. Quod ſi nō, non erit vnum vnius ſignum.

Valet hic modus ad cognoſcendā leonis naturam.

Finis ſecundi libri Priorum.

ARISTO-

ARISTOTELIS STAGIRITAE, PERIPATETICORVM PRINCIPIS POSTERIORVM ANALITICORVM LIBER I.

SVMMA LIBRI:

De demonstrationis natura, & de his, quæ ad illã requiruntur. De differẽtia quæstionis. Quia & Propter quid. Quæ itẽ figurarũ demonstrationi aptior sit. De speciebus ignorantiæ, quę in scientijs contingunt. Quod finitos terminos propõnes demõstratiuæ contineant. De varijs demrationũ speciebus, et earũ inter se cõparationẽ et de varijs propositionib[9] ad demrõnẽ vtilib[9].

Quod omnis doctrina, atque omnis disciplina intellectiua ex præexistenti fit notitia. Quot item sint præcognitiones quæq; ea, quæ præcognoscuntur. Dubitationũ demũ solutio circa hanc propositionem contingentium. Cap. I.

OMNIS doctrina, & omnis disciplina * discursiua ex præexistente fit cognitione. Manifestum aũt hoc speculãtibus in oĩbus. Mathematicæ.n. scientiæ per hunc modũ * accedũt, & aliarum vnaquæque artiũ. Consimiliter autem & circa orationes, & quæ per syllogismos, & quæ per inductionem.

Tex. I.

verbũ, hoc διανοητική.

aliqui ex antiquis hic et alibi præssius syllogistica ins.

terpretantur, quidã vero lati⁹ intellectualis, λόγυς recte ĕt rationes interpretari potest.

Tex. 2.

ctionem.ambæ.n.per prius nota faciunt doctrinam: illæ quidem accipientes, tanquam a cognoscentibus, istæ vero monstrantes vniuersale ex eo, qđ singulare manifestũ sit. Similiter & rhetoricæ persuadent:aut enim per exempla, quod est inductio: aut per enthymemata, quod est syllogismus. Dupliciter aũt necessarium est præcognoscere, alia nanque, ꝙ sunt prius opinari necessarium:alia vero quid est qđ dicitur, intelligere oportet:alia autem, ambo. vt qđ quidem omne, aut asserere, aut negare verum, quod est:triangulum vero, quod hoc significat, vnitatem autem ambo, & quid significat, & quod est. non.n. consimiliter horum vnumquodq; manifestũ nobis est. Est aũt cognoscere, alia quidẽ prius cognoscẽtem, quorundam vero, & simul accipientem cognitionem: vt quæcunque sunt vniuersalibus, quorum habet cognitionem. ꝙ enim omne triangulum habet duobus rectis æquales, præsciuit:quod aũt hoc, quod est in semicirculo, triangulum est, simul inducens,* cognouit. Quorundam enim in hunc modũ disciplina est, & non per mediũ extremum cognoscitur:quæcunque iam singularia sunt, & non de subiecto aliquo. Ante vero quam inductum sit, aut acceptus fuerit syllogismus; modo quidem aliquo fortasse dicendum est scire. modo autem alio non quod.n. non sciuit, si est simpliciter, hoc quomodo sciuit, ꝙ duos rectos habet simpliciter? sed manifestũ ꝙ ita quidem scit, qm̃ vniuersaliter scit, simpliciter autem non scit. Si vero non, quæ est in Mennone, dubitatio continget. aut enim nihil addiscet, aut quæ nouit. Non n.iam, veluti quidam nituntur soluere dicendum. nunquid nosti omnem binarium, ꝙ par est, aut non? asserente autem, attulerunt quendam binariũ, quem non existimabat esse:quare neque parem. Soluunt enim non dicentes scire omnem binarium parem esse, sed quem nouit, ꝙ binarius. Atqui sciunt quidem,

**a.l. simul inducẽs cognouit, ita vt coniunctum hæc verba legãtur. Hoc modo legit Ioan. Grã. illo Thom. et Auerro.*

Tex. 4.

Vide secũdo priorũ Cap. 19.

quidem, cuius demonstrationē habent, & cuius acceperunt: acceperunt aũt non de omni, de quo vtiq; noscant, ꝙ triangulum, aut ꝙ numerus, sed simpliciter de omni numero, atq; triangulo: nulla enim propositio accipitur talis, ꝙ quem tu nosti numerũ, aut quam tu nosti rectilineam: sed de omni. Sed nihil, vt opinor, prohibet, quod addiscit aliquis, est sic scire, est aũt sic ignorare. absurd. n. non, si nouit quodãmodo quod addiscit: sed ita, vt inquantũ addiscit, & sic.

CONCLVSIONES.

Omnis doctrina & omnis disciplina intellectiua ex praeexistente fit cognitione.

Duae praecognitiones sunt, quid, & quia: triaque in omni demonstratione praecognita, subiectum, passio & principia.

Maior prius tempore cognoscitur quàm conclusio, minor autem cum conclusione.

Tam syllogismus quàm inductio per prius nota faciunt doctrinã.

Quid sit ipsum scire, quid demonstratio, & quaenam conditiones ad illius propositiones requirantur. Quid item sit propositio, immediatum principium, & eorum species: propositiones demum magis esse credendas quàm conclusiones ostendit Cap. II.

Scire autem arbitramur vnumquodq; simpliciter, sed non sophistico modo qui est secundum accidens, cum causam existimamus cognoscere, propter quã res est, quod illius causa est, & non cõtingere hoc aliter se habere, Planũ igitur, ꝙ tale aliquid scire est. nanque & non scientes, & scientes: illi quidem existimant ipsi sic se habere, sciẽtes vero & habent. Quare cuius simplr̃ est scientia, hoc impossibile aliter se habere. Si igitur & alter est sciẽdi modus, posterius dicemus. Dicimus autẽ & per demõstrationem cognoscere. demonstrationẽ vero dico syllogis-

Tex. 5.

syllogismum scientialem. scientialem autem dico, secundum quem, eo ꝙ ipsum habeamus, scimus. Si itaque est scire, vt posuimus, necesse & demonstratiuã scientiã ex verisq; esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & causis conclusionis. sic .n. erunt & principia propria eius quod demonstrat syllogismus. n. erit & sine his, demonstratio autem non erit: non. n. faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse: quoniam non est non ens scire, vt ꝙ diameter commensurabilis. Ex primis aũt indemonstrabilibus, qm̃ non sciet non habens demõstrationem ipsorum. Scire. n. quorum demonstratio est, non secundum accidens, habere demonstrationem est. Causas quoque & notiora oportet esse, & priora. causas quidem, qm̃ tunc scimus, quando causam cognoscimus: & priora, siquidẽ causæ. & pręcognita non solum altero modo, eo ꝙ intelligant, sed & eo quod cognoscantur quod sunt. Priora vero sunt & notiora dupliciter. non. n. idem prius natura & ad nos prius, neq; notius, & nobis notius. Dico aũt ad nos quidẽ priora & notiora, quæ sunt propinquiora sensui: simpliciter aũt priora & notiora, quæ lõgius. sunt aũt longissime quidem, quæ maxime vniuersalia, proxime vero singularia: & opponunt hæc sibi inuicem. Ex primis autem est, quod ex principijs ꝓprijs. idem. n. dico * primum & principium. Principium aũt est demonstrationis propositio immediata: immediata vero qua non est alia prior. Propositio aũt est, enunciationis altera particula, vnum de vno: Dialectica quidẽ, quæ similiter accipit vtrãuis. Demonstratiua vero, quæ determinate alteram, qm̃ veram. Enunciatio autem contradictionis vtrauis particula. Contradictio vero oppositio, cuius non est medium ſm seipsam. particula autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo, affirmatio: quæ vero aliquid ab aliquo, negatio. Immediati vero prin-

*a. l. idem autem dico est.

ro principij syllogistici, positionem quidem dico, q̃ non est monstrare, neque necesse habere docendũ quempiam: quam aũt necesse est habere docendum quempiam, dignitatẽ: sunt.n. quædam talia, hoc.n.* maxime in talibus consueuimus nomen dicere. Põnis vero, quæ quidẽ accipit vtrãlibet particularum enunciationis, vt dico esse aliquid, aut non esse aliquid, suppositio: quæ vero sine hoc, definitio. Definitio.n. positio est, ponit.n. arithmeticus vnitatẽ, indiuisibile esse ſm quantum: suppositio autem non est. nam quid est vnitas, & esse vnitatem non idẽ. Quoniam autem oportere credere, & scire rem, eo ꝙ talem habemus syllogismum, quem vocamus demonstrationem: est autem hic, eo ꝙ hæc sunt, ex quibus est syllogismus. necesse est non solũ præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam, & sed & magis. Semper.n. propter qđ est vnumquodq; illud magis. est vt propter quod amamus, illud amicum magis. Quare si quidem scimus per prima & credimus, & illa scimusq; & credimus magis, quoniam per illa & posteriora. Non possibile est aũt credere magis his, quæ scit quæ non est, neq; sciens, neq; melius dispositus, quam si esset sciens. Accidit aũt hoc nisi aliquis præcognoscet per demonstrationẽ * credentiũ. magis enim necesse est credere principijs, aut oĩbus, aut q. busdam, quam conclusioni. Habiturum aũt scientiã quæ est per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quam ei quod monstratur: sed neque aliud ipsi credibilius esse, neque notius his quæ sunt opposita principijs, ex quibus erit syllogismus, qui est contrariæ deceptionis: siquidem oportet scientem simpliciter a credulitate impermutabilem esse.

**a. Italia quàm & homo dicens profert secundum vnã quamque scientiam, hoc enim.*

**Alex. exponit credentium pro eo qđ est creditorum.*

CONCLVSIONES.

Cuius simpliciter est scientia, illud impossibile est aliter se habere.
Contradictio est oppositio, cuius secundum se nullum est medium.

Demon-

Demonstratio est syllogismus faciens scire.

Dialectica propositio sumit quamlibet contradictionis partem indifferenter.

Demonstratiua propositio accipit contradictionis partem veram.

Dignitas est propositio indemonstrabilis, quam oportet quemuis docendum habere.

Enunciatio est oratio quamlibet partem contradictionis accipiens.

Idem dicitur primum & principium.

Necessarium est demonstrationem esse ex primis, veris, immediatis, prioribus, causisque conclusionis.

Non est idem vnitas, & vnitatem esse.

Necesse est magis credere principiis quàm conclusioni.

Non omne quod scitur per demonstrationem scitur.

Principium demonstrationis est propositio immediata.

Propositio immediata est qua non est altera prior.

Propositio est altera pars enunciationis significans vnum de vno.

Positio est oratio indemonstrabilis, quam non est necesse quemuis docendum habere.

Propter quod aliquod est tale, illud est magis talem.

Pars contradictionis, quæ aliquid de aliquo significat, affirmatio est: quæ autem aliquid ab aliquo negatio.

Principiis nihil est notius in veritate, & nihil notius oppositis eorum in falsitate.

Remotiora a sensu sunt vniuersalia, proxima vero particularia.

Scire vnumquodque opinantu simpliciter & non sophistico modo. quod est secundum accidens, cum causam arbitramur cognoscere propter quam res est, & quoniam illius est causa, & non contingit aliter se habere.

Scire est per demonstrationem intelligere.

Scientia est eorum, quorum est demonstratio, & non secundum accidens.

Suppositio dicit esse, vel non esse, diffinitio vero non.

Tunc scimus cum causas cognoscimus.

Confutantur sententia et illorum qui omnino demonstrationem negant, & eorum, qui omnium esse demonstrationem existimant. Cap III.

QVibusdam quidem igitur eo quod oportet prima scire, non videtur scientia esse: quibusdam vero esse quidem, omnium tamen demonstrationes esse

nes esse. quorum neutrum, neque verum, neq; necessarium. Supponentes n. non esse omnino scire. hi in infinitum existimant reduci tanquam non scientes posteriore per priora, quorum non sunt prima: recte dicentes; impossibile nanq; infinita pertransire. Et si stent, ac sunt principia, hæc esse ignota: cum demõstratio de ipsis non sit, quod dicunt esse scire solũ, si vero non est prima scire, neque qui ex his esse scire, simpl'r, neq; proprie sed, ex suppositione, si illa sunt. Alij autem, ipsum quidem scire. confitentur, per demonstrationem enim esse solum. sed omniũ esse demonstrationem nihil prohibere. contingere. n. circulo fieri demonstrationem & ex his, quæ ad se inuicẽ. Nos vero dicimus, neque omnem scientiam demõstratiuam esse, sed eam, quæ immediatorum est, indemonstrabilem. Quodq; hoc sit necessarium, manifestum. si enim necesse quidem scire priora, & ex quibus demonstratio, stant autem aliquando immediata, hæc indemonstrabilia necesse est esse. Hæc igitur ita dicimus & non solũ scientiam, sed & principiũ scientiæ esse quoddã dicimus, quo terminos cognoscimus Circuloq; ꝙ impossibile demõstrare simpl'r planum: siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse, & notioribus impossibile. n. est eadẽ eisdem simul priora & posteriora esse. Nisi modo, vt alia quidem ad nos, alia vero simpliciter, quomodo inductio facit notũ. Si vero sic, non esset vtiq; simpliciter scire bene definitum, sed duplex: aut non simpliciter altera demonstratio, quæ fit ex nobis notioribus. Accidit aũt dicentibus circulo demonstrationem esse, non solũ, qđ nunc dictũ est, sed nihil aliud dicere, quàm ꝙ hoc est. si hoc. sic aũt omnia facile monstrare. Manifestum autem, ꝙ hoc contingit tribus terminis positis. per multos nanque, aut paucos reflectere dicere, nihil differt: per paucos autem, aut duos. Quando. n. A existente, ex necessitate sit B:

hoc aũt,ipſum C. A exiſtente,erit C. ſi itaq; , A exiſtente,neceſſe eſt B eſſe:hoc aũt exiſtente,ipſum A: hoc.n.erat circulo.Ponaт̃ A,in quo C.dicere igitur, B exiſtente, A eſſe,eſt ipſum C eſſe dicere,hoc auté. quoniam A exiſtente ipſum C eſt,C auté ipſi A idé. Quare contingit dicere circulo aſſerentes eſſe demonſtrationem,nihil alterum,quam,ꝙ A exiſtente, A eſt:ſic aũt facile eſt omnia monſtrare. Verum neque hoc poſsibile,præterquam in ijs,quæcunq; ſein uicem conſequuntur : quemadmodũ propria . Vno quidem igitur poſito,quod nunquam neceſſe eſt aliquid eſſe alterum , monſtratum eſt.dico autem vno, ꝙ neque termino vno,neq; poſitione vna poſita . ex duabus aũt poſitionibus primis & minimis contingit,ſiquidem & ſyllogizare. Si igitur & A ſequaт̃, ex ipſo B,& C:& hæc ex ſeinuicem,& ex ipſo A:ſic quidem contingit ex ſeinuicem mõſtrare oĩa petita in prima figura : quemadmodũ monſtratum fuit in ijs, quæ de ſyllogiſmo,monſtratum aũt eſt,& q́d in alijs figuris,aut non fit ſyllogiſmus,aut non de acceptis. Quæ vero non contra prædicantur, nullo modo eſt moſtrare circulo.quare q́m pauca talia in demõſtrationibus,manifeſtum quod vanumq; & impoſsibile eſt dicere ex his , quæ ſeinuicé demonſtrationé eſſe, & propter hoc oĩum cõtingere eſſe demõſtrationẽ.

CONCLVSIONES.

Demonſtratio circularis ſimpliciter impoßibilis eſt.
Impoſsibile eſt infinita pertranſire.

Quòd propoſitiones demonſtrationis veræ ſunt,neceſſaria veritate . Quid item ſit de Omni quid per,ſe,quid Vniuerſale. Ca. IIII.

Tex. 7.

QVoniam auté impoſsibile aliter ſe habere, cuius eſt ſcientia ſimpliciter.neceſſariũ vti que fuerit ſcibile,quod eſt ſecundũ demon

ſtratiuam

ſtratiuam ſcientiam:demonſtratiua autem eſt,quam habemus,eo ꝙ habemus demonſtrationẽ:ex neceſſarijs igitur ſyllogiſmus eſt demonſtratio. Accipiẽdum igitur ex quibus, & qualium demonſtrationes ſunt. Primũ aũt determinemus quid dicimus de oĩ, & quid per ſe, & quid vniuerſale. De omni quidem igitur hoc dico,quod ſit vtiq;,non in aliquo quidem in aliquo autem non : neque aliqñ quidem,aliquando autem non.vt ſi de omni homine animal, ſi verũ hunc dicere hominẽ,verũ & animal:& ſi nunc alterum,& alterum. & ſi in omni linea punctus cõſimiliter.Signum autem,etenim inſtantias ita fermus,tãquam de omni interrogati,aut ſi in aliquo,non, aut ſi aliqñ non.Per ſe autem quæcunq; & inſunt in eo, ꝙ quid eſt.vt triangulo linea,& lineæ punctus. ſubſtantia nanque ipſorum ex his eſt,& in. oratione dicente quid eſt,inſunt.Et quibuſcunq; inexiſtentium ipſis,ipſa ſunt in oratione,quid eſt declarante:quẽadmodum rectũ ineſt lineæ,& circulare, & impar & par numero,& primum & compoſitũ,& æquilaterũ & altera parte longius,& omnibus his inſunt in oratione quid eſt dicente. ibi quidem linea,hic autẽ numerus. Conſimiliter aũt & in alijs,talia ſingulis per ſe dico.Quæcunq; autem neutro modo inſunt. accidentia:vt muſicum,aut album aĩali.Amplius qđ non de ſubiecto dicitur alio aliquo, ambulans alterum quid exiſtens,ambulans,eſt & album. ſubſtantia vero & quæcunq; hoc aliquid ſignificant,non alterum quid exiſtentia ſunt,quod ſunt quæ quidẽ igitur non de ſubiecto, per ſe dico:quæ autẽ de ſubiecto,accidentia.Amplius aũt alio modo, quod quidẽ propter ipſum ineſt vnicuique per ſe: quod vero nõ propter ipſum,accidens.quemadmodum ſi ambulãte corruſcauit,accidens:non enim propter ambulare corruſcauit,ſed contingit,dicimus, hoc.ſi autem propter ipſum,per ſe.vt ſi quid iugulatũ interijt, &

Tex.8.

Tex.9.

secundum iugulationem, quoniam propter iugulari sed non accidit iugulatum interire. Quæ igitur dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic, vt insint prædicatis, aut illa insint subiectis, & per ipsa sunt & ex necessitate. non. n. contingit non inesse aut simpliciter, aut opposita. vt lineæ rectũ aut curuum, & numero impar aut par. est. n. contrarium aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, vt par, quod non impar in numeris, inquantum sequitur. quare si necesse asserere, aut negare, necesse & per se inesse. Quod igitur de omni & per se, determinatũ sit hunc in modum. Vniuersale aũt dico, quod vtique & de omni sit, & per se, & secundum quod ipsum. Manifestũ igitur, quòd quæcunque vniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem, & ꝭm ꝙ ipsum, idem. vt per se lineæ inest punctũ, & rectum: etenim secundum ꝙ linea. & triangulo ꝭm ꝙ triangulum, duo recti: etenim per se triangulum duobus rectis æquale. Vniuersale autem est tunc, quando in quolibet, & primo monstretur, vt duos rectos habere, neque figuræ est vniuersale, quamuis est monstrare de figura, ꝙ duos rectos habet, sed non de qualibet figura, neq; vtitur qualibet figura monstrans. quadrangulũ. n. figura quidẽ est, non habet aũt duobus rectis æquales. æquicrus vero habet quidẽ quicunq; duobus rectis æquales, sed non primo, sed triangulum prius Quod igitur quoduis primum monstrat duos rectos habens. aut quodcunq; aliud, huic primo inest vniuersale, & demonstratio per se de hoc vniuersaliter est de alijs vero quodammodo non per se, neq; de æquicrure non est vniuersaliter. sed in plus.

Tex. 10.

Tex. 11.

CONCLVSIONES.

De omni est quando nihil est sumere sub subiecto aliquo tempore, de quo non dicatur prædicatum.

Quæcunque neutraliter insunt, accidentia sunt.

Vniuersa

Vniuersale est quid cum de omni sit & per se est, & secundum quòd ipsum.

Demonstratio vniuersalis potior est particulari.

Per se insunt primo modo quæcunque insunt in ratione quid est dicente.

Quo pacto contingat errare circa vniuersale & quomodo cognoscatur. Cap. V.

Oportet autem non latere, quod plerunq; cõtingit peccare & non esse qđ monstratur primum vniuersale, secundũ quod videtur mõstrari vniuersale primum: decipimur autem hac deceptione, quando aut nihil sit accipere superius prę ter singulas, * vel sit quidem, sed innominatũ sit in rebus specie differentibus. Vel contingat esse, vt in parte totum in quo monstrat. ijs. n. quæ sunt in parte inerit quidem demonstratio, & erit de omni, sed tñ non erit huius primi vř demonstratio: dico autem huius primi, secundum quod huius: demonstrationem, quando sit primi vniuersaliter. Si quis igitur monstrarit, ꝙ recte non coincidunt, videbitur vtiq; huius esse demonstratio * eo, ꝙ in omnibus est rectis: non est aũt: siquidem, non quoniã sic æquale, fit hoc: sed secundum quod quomodocunque æquales. Et si triangulum non esset aliud quã æquicrus, ſm quod æquicrus videretur vtique inesse. Et proportionale, quod etiam alternatim, secundum quod numeri, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundum quod tempora: quemadmodum & monstrabatur aliquando seorsum. Contingens est vtique de omnibus vnica demonstratione monstrari, sed quia non sunt nominatũ quiddam oĩa hæc vnũ numeri, longitudines, tempora, solida: & specie differunt a seinuicem seorsum accipiebatur. nunc autẽ vniuersaliter monstratur. non enim secundũ quod lineæ, aut secundum ꝙ numeri inerat, sed secundum

**multi codices legũt singulariter aut singularia, sed fortasse addita fuerunt ea verba aut singularia in aliquibus enim codicibus non inueniuntur*

**Vnus codex legit demonstratio propriè*

Tex. 13.

quòd hoc, quod vniuersale supponunt esse. Propter hoc neq; si aliquis monstrarit singulũ triangulum demonstratione, aut vna, aut altera, ꝙ duos rectos habet vnumquodq; æquilaterũ seorsum, & gradatũ, & æquicrus, nondum nouit triangulum, ꝙ duobus rectis, nisi sophistico modo, neque vl͞r triangulum, neque si nullum est præter hæc triangulum alterum. non.n.secundum ꝙ triangulum nouit, neq; omne triangulum, nisi ẜm numerum, secundum speciem autem non omne: & si nullum est quod nõ nouit. Quando igitur non sciuit vniuersaliter, & quãdo sciuit simpliciter? Manifestum, ꝙ si idem esset triãgulo esse, & æquilatero, aut vnicuiq;, aut omnibus. si autem non idem, sed alterum, inest aũt secundum quòd triangulum, non nouit: Vtrum autem secundũ ꝙ triangulum, aut ẜm ꝙ æquicrus inest, & quando secundũ hoc inest primo, & vniuersaliter cuius est demonstratio? Planum ꝙ quando ablatis inerit primo, quemadmodum æquicruri, æneo triangulo inerunt duo recti. sed & ꝙ sit æneum, ablato, & quod æquicrus. sed non figura, aut termino: sed non primis. Quo igitur erit primo? si quidẽ triangulo ẜm hoc inest & alijs, & huius vl͞r est demonstratio.

Tex. 14.

CONCLVSIO.

Primo inest alicui quod non propter alterum inest, & quibuscunq; insit propter illud inest.

Demonstrationem esse ex necessarijs & propositionibus per se. Cap. VI.

Tex. 15.

SI igitur est demonstratiua scientia ex necessarijs principijs: quod.n.scitur non põt aliter se habere: per se vero inexistentia necessaria sunt rebus alia quidem.n.in eo quod est quid insunt: alijs aũt, quæ de ipsis prædicantur, ipsa insunt in eo qđ

est quid, quorum alterum oppositorum necesse est inesse: manifestum ꝙ ex talibus quibusdam fit vtiq; demonstratiuus syllogismus. omne.n aut sic inest, aut s̄m accidens: accidentia vero non sunt necessaria. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponendum, ꝙ demonstratio necessarium est: & si demonstratum est, non pōt aliter se habere. Ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. ex veris quidem.n. est, & non demonstrantē syllogizasse, ex necessarijs vero non est. nisi demonstrantem. hoc.n iam proprium demonstrationis est. Signum aūt, quòd demō stratio ex necessarijs: quoniā & instantias ita ferimus ad eos, qui existimant demonstrare, ꝙ non necesse, si existimemus, aūt omnino contingere aliter, aut sermonis vtiq; gratia. Planum aūt ex his, & ꝙ fatui sunt qui se existimant recte principia accipere, si probabilis sit propositio & vera: veluti sophistæ,* ꝙ scire est scientiam habere. non.n. quod probabile, aut non, principium est: sed primum ipsius generis, circa quod monstratur. & verum non oē proprium. Quod autē ex necessarijs oportet esse syllogismum manifestum & ex his. Si.n. qui non habet rationem eius quod est propter quid, existente demonstratione, non est sciens: esset aūt vtiq;, vt A de C ex necessitate esset: B vero medium, per q̄d demonstratū est, non ex necessitate: non sciuit ꝑꝑ quid. non enim est hoc propter medium. hoc enim contingit non esse, conclusio autem necessaria. Præterea si aliquis non sciuit nunc, habens rationem & saluus, salua re, non oblitus, neq; prius* sciuerat. corrumpi autem posset mediū, si non est necessariū: quare habebit quidē rationem.* saluam, salua re, non autem sciuit: neque igitur prius sciuerat. si vero non est corruptum, contingit autem corrumpi, quod accidit, esset vtiq; possibile & contingens, sed est impossibile ita se habentem scire. Quando quidē igitur conclusio ex neces-

Tex. 16.

*al. quoniam.

Tex. 17.

*al. l. neq; igitur prius.

*al. l. saluus.

ſitate ſit nihil prohibet medium non neceſſariũ eſſe propter quod monſtratũ eſt.eſt.n.neceſſarium,& nõ ex neceſſarijs ſyllogizatum eſſe, quemadmodum verum non ex veris.Quando autem medium ex neceſſitate,& concluſio ex neceſsitate : quemadmodũ & ex veris verum ſemper . ſit enim A de B ex neceſsitate:& hoc de C:neceſſariũ igitur & A ipſi C ineſſe. Quando aũt non neceſſaria ſit concluſio, neq; medium neceſſarium põt eſſe.ſit.n.A ipſi C non ex neceſsitate ineſſe : ipſum autem B ex neceſsitate : & hoc ipſi C ex neceſsitate:& A igitur ipſi C ex neceſſitate inerit.ſed non ſuppoſitum fuerat.

Tex. 18. Quoniã igitur quod ſcitur demonſtratiue, oportet ex neceſsitate ineſſe,manifeſtũ,ꝙ & per medium neceſſarium oportet habere demonſtrationem aut non ſciet neque propter quid,neque quod neceſſe eſt illud eſſe: ſed vel exiſtimabit non ſciens , ſi ſuſpicetur tanquã neceſſarium,quod non neceſſarium:aut neq; exiſtimabit. ſimiliter,& ſi qđ ſciat per media, & ſi propter quid,& per immediata.Accidentium vero non ꝑ ſe, quo modo determinata ſunt per ſe , non eſt ſcientia demonſtratiua . non.n.eſt ex neceſsitate monſtrare concluſionem.accidens nanque contingit non ineſſe.de tali.n.dico accidente . Atqui dubitare fortaſſe quiſpiam poſſet,cuius cauſa hæc oportet interrogare de his,ſi non neceſſe eſt concluſionem eſſe . nihil .n.differt,ſi quis interrogatus quæcunque,poſtea dicat concluſionem. Oportet autem interrogare non tanquam neceſſarium ſit propter interrogata: ſed quoniam dicere neceſſarium illa dicenti,& vere dicere,ſi vere ſint inexiſtentia .

CONCLVSIONES.

Demonſtratio eſt eorum quæ ſunt per ſe & non eorum quæ ſunt per accidens .

Demon-

Demonstratio & scientia non sunt corruptibilium.
Ex veris contingit colligere, demonstrare autem ex veris non contingit, sed necessarium est.
Ex veris semper sequitur verum.
Ex necessariis contingit colligere necessarium, similiter ex non necessariis, sed non demonstrare.
Medio existente ex necessitate, conclusio erit ex necessitate.
Quod scitur non potest aliter se habere.
Quæ per se sunt necessario insunt rebus.
Accidens contingit non esse.

Quòd necessarium sit demonstrationē constare ex proprijs, quia est de his, & ex his quæ sunt per se, & ꝙ non licet ex alio genere trāscendentem demonstrare. Cap. VI.

QVoniam autem ex necessitate insunt circa vnumquodq; genus, quęcunq; per se insūt, & ſm ꝙ vnumquodq;, manifestum ꝙ de his quæ per se sunt, sunt scientiales demonstrationes, & ex talibus sunt: accidentia.n. non necessaria. Quare non necesse est conclusionem scire propter quid est, neq; si semper esset, non ꝑ se aūt: veluti per signa syllogismi. qđ.n. per se, non per se sciet, neq; ꝑꝑ quid. ꝑꝑ quid autem scire est per causam scire. Propter ipsum igitur oportet & mediū tertio, & primū medio inesse. Non igitur est ex alio genere transcendentem monstrare, vt geometricū arithmetica Tria.n. sunt quæ sunt in demōstrationibus: vnū, conclusio demonstrata: hoc aūt est, quod inest generi alicui per se: vnū aūt dignitates: dignitates autē sunt ea, ex quibus. Tertium, genus subiectum, cuius passiones & per se accidentia declarat demōstratio. Ex quibus quidē igiť demonstratio contingit eadē esse: quorū aūt genus alterum, quemadmodū Arithmeticæ & Geometriæ, non est arithmeticā demonstrationem coaptare ad accidentia magnitudinibus nisi

Tex. 20.

Tex. 19.

nisi magnitudines numeri sint. Hoc autem vt contingit in quibusdam, posterius dicetur. Arithmetica vero demonstratio semper habet genus, circa quod demonstratio, & aliæ consimiliter. quare aut simpl'r necesse est idē esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio transcendere: aliter vero, ꝙ impossibile, manifestum ex eodem.n. genere necesse est extrema & media esse nanq; si non per se, accidentia erũt Propter hoc Geometriæ non licet monstrare, ꝙ cõtrariorum vna est scientia, sed neq; q' duo cubi cubus: neque alij scientiæ: quod alterius nisi quęcunq; ita se habent inter se vt sit alterũ sub altero: vt Perspectiua ad Geometriã, & Harmonica ad Arithmeticen. Neq; siquid inest lineis, non ſm ꝙ lineæ, & secundum ꝙ ex principijs proprijs, vt si recta pulcherrima linearum: aut si in contrarium se habet ipsi circunferentiæ. non.n. secundum ꝙ proprium genus ipsorum est, sed secundum ꝙ commune aliquod est.

CONCLVSIONES.

Non est scientia nisi eorum quæ sunt per se, & æterna.

Non est vnius scientiæ demonstrare quod est alterius, nisi vna earum fuerit alteri subalternata.

Non contingit descendentem de vno genere in aliud demonstrare, medium & extrema in demonstratione oportet esse eiusdem generis.

Quòd demonstrationis conclusio sit perpetua & ꝙ non sit corruptibilium. Cap. VII.

Tex. 21. *Aduerte huius cap. ex põnem in Them. post 8. ca. ĩ cap. suis. 8 et 10*

MAnifestum autem, & si fuerint propositiones vniuersaliter, ex quibus est syllogismus ꝙ necesse & conclusionē perpetuã esse huiuscemodi demonstrationis, & vt simpliciter dicam demonstrationis. Non est igiẽ demonstratio corruptibilium, neque scientia simpliciter, sed ita, sicut secundum

cundum accidens: quoniā non* vniuersalis ipsius est, sed aliquando & quodammodo. Quando autem fit,* necesse est alteram non vniuersalem esse propositionem, & corruptibilem, corruptibilem quidem quoniam & conclusio, existente:* non vniuersalē autem, quoniam hoc quidem erit. illud vero nō erit in quibus. quare nō est syllogizare vniuersaliter, sed quod nunc. Consimiliter autem se habet & circa definitiones. quoniam definitio est, aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens aut conclusio quædam demonstrationis. Eorum vero: quæ sæpe fiunt demonstrationes, & scientiæ, vt lunæ defectus, manifestum, ꝙ secundum ꝙ quidem tales sunt, semper sunt: secundum ꝙ vero non semper, secundum partem sunt. quemadmodum autem defectus, consimiliter alijs.

*a l. vniuersaliter.
*aliqui co dici addūt talis.
*aliqui co di addunt propositione.

CONCLVSIONES.

Conclusio demonstrationis cum sit perpetuo necesse est demonstrationem ex perpetuis esse, non autem ex corruptibilibus.

Definitio est principium demonstrationis, aut conclusio, vel demōstratio sola positione differens.

Eorum, quæ contingunt in minori parte, contingit esse demonstrationem.

Quòd Demonstratio non constat ex communibus. Cap. VIII.

Voniam aūt manifestum, ꝙ vnumquodque demonstrare non est nisi ex vniuscuiusque principijs, si quod monstratur insit ſm ꝙ illud, non est scire hoc. Et si ex veris & indemonstrabilibus mōstratū sit, & immediatis. est. n. sic mostrare quemadmodum Bryso quadraturam. ſm commune enim monstrant tales rationes, quod & alteri inerit. quocirca & in alijs coaptabuntur rationes non cognatis. igitur non secundum ꝙ illud scit,

Tex. 23

sed

ſed ſecundum accidens.neque enim coaptari poſſet demonſtratio & in aliud genus. Vnumquodq; autē ſcimus non ſecundum accidens,quando ſecundū illud cognoſcamus,ſecundum ꝙ ineſt ex principijs illius ſm ꝙ illud. vt duobus rectis æquales habere, cui ineſt per ſe, quod dictum eſt, ex principijs, huius.Quare, ſi per ſe & illud ineſt,cui ineſt, neceſſe eſt medium in eadem cognatione eſſe. ſi vero non, ſed quemadmodum Harmonica per Arithmeticā. Talia aūt monſtratur quidem ſimiliter.differunt vero:ipſum.n.quod,alterius ſcientiæ: ſubiectum nanque genus alterum: ipſum vero propter quid, ſuperiori,cuius per ſe paſsiones ſunt.Quare & ex his manifeſtum, quod nō eſt demonſtrare vnūquodq; ſimpliciter,niſi ex vniuſcuiuſque principijs. Sed horum principia habent commune. ſi vero manifeſtum eſt hoc,manifeſtum & ꝙ non eſt vniuſcuiuſque propria principia demonſtrare,erunt enim illa omnium principia & ſcientia illorum domina omnium. & nanq; magis ſcit,qui ex ſuperioribus cauſis ſcit:ex prioribus.n.ſciuit,cum ex non cauſatis ſciat cauſis. quare ſi magis ſciuit,& maxime: & ſi ſcientia illa eſſet, & magis,& maxime. Demonſtratio autem coaptatur in aliud genus:niſi vt dictum eſt,geometricæ in perſpectiuas,aut mechanicas,& arithmetica in harmonicas. Difficile autem eſt cognoſcere, ſi ſciuit, aut non difficile: eſt enim cognoſcere,ſi ex vniuſcuiuſque principijs ſcimus,aut non: quod eſt ſcire.exiſtimamus autem, ſi habeamus ex veris quibuſdam ſyllogiſmmum, & primis ſcire.hoc autem non eſt, ſed oportet primis cognata eſſe.

CONCLVSIONES.

Non eſt demonſtratio ex communibus niſi ſecundum accidens.

Scimus aliquid non ſecundum accidens quando ſcimus illud ex proprijs.

Quòd

Quòd sunt demonstratiuarum scientiarum aliqua communia principia, & aliqua propria: & quæ sint illa, & quomodo præcognoscuntur, vnà etiam quæ demonstrationem ingrediuntur. Cap. IX.

DIco aũt principia in vnoquoq; genere hæc, quæ ꝙ sunt, non contingit monstrare. Quid igitur significant & prima, & quæ ex his, accipitur, quod aũt sunt principia quidẽ necesse est accipere, alia vero monstrare. vt quid vnitas, aut quid rectũ, & triangulum. esse aũt vnitatẽ accipere & magnitudinẽ, altera vero monstrare. Sunt aũt, quibus vtunt in demonstratiuis scientijs, alia quidẽ propria vniuscuiusq; scientiæ, alia vero communia communia autem ꝭm proportionem: quoniam vtile vtique quantum in eo, quod sub scientiam est, genere propria quidem, quemadmodum lineam esse talẽ & rectum: cõmunia vero, vt si ab æqualibus æqualia auferantur, ꝙ æqualia sunt reliqua. sufficiens autẽ est vnumquodq; horum, quantũ est in genere. idem. n. faciet, & si non de omnibus acceperit, sed in magnitudinis solum, arithmetico autem in numeris. Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse circa quæ scientia speculatur inexistentia per se, veluti vnitates Arithmetica, Geometria vero puncta & lineas: hæc. n. accipiunt esse & hoc esse. horum autem passiones per se, quid quidem significat vnaquæque accipiunt: veluti Arithmeticam, quod quid, impar aut par, aut quadrangulum, aut cubus: Geometria vero, quid irrationale, aut refrangi, aut concurrere. ꝙ aũt sunt, monstrant & per communia & ex demõstratis, & Astrologia consimiliter. Omnis. n. demonstratiua scientia circa tria est: & quæcunque esse ponuntur hæc autem sunt, genus, cuius per se passionum est speculatiua; & communia, quæ dicimus dignitates, ex quibus primo demõstrant; & tertiũ passiones,

Tex. 25.

ſiones,quarum quod ſignificat vnaquæque accipit. Nonnullas tñ ſcientias nihil prohibet,quædam horum deſpicere,vt genus non ſupponere eſſe,ſi ſit manifeſtum,ꝙ eſt.non.n.ſimiliter planum, ꝙ numerus eſt.& ꝙ frigidum & calidum & paſsiones non accipere,quid ſignificant,ſi ſint planæ, quemadmodum neque communia non accipit quid ſignificant, hoc quod eſt,æqualia ab æqualibus demere, quoniã notum.ſed nihil minus natura tria hæc ſunt,circa quod monſtrat,& quæ monſtrat,& ex quibus.

CONCLVSIONES.

Ea ſunt principia in omni ſcientia quæ non contingit demonſtrari in ea,quòd ſint,vel quod vera ſint.

Tria ſunt in omni demonſtratione, principia,ſubiectum, & paſſio demonſtrabilis.

Quid nam interſit inter Dignitates, Suppoſitiones Petitionesq;, ac etiam Definitiones. Quod non item dari formas opporteat ꝓpter demonſtrationem. Cap. X.

NOn eſt autem ſuppoſitio,neq; petitio, quod neceſſe eſt eſſe propter ipſum, & videri neceſſe,non.n.ad extrinſecam rationem demõſtratio,ſed ad eam, quæ in anima: qm̃ neque ſyllogiſmus,ſemper enim eſt inſtare ad extrinſecã rationem,ſed ad intrinſecam rationem non ſemper.Quęcunque igitur monſtrabilia exiſtentia accipit ipſe non monſtrans,hæc quidẽ,ſi apparentia diſcenti accipiat,ſupponit,& ſunt non ſimpliciter ſuppoſitio, ſed ad illum ſolum.ſi vero,aut nulla inexiſtente opinione,aut & contraria inexiſtente,accipiat idem,petit.Et hoc differunt ſuppoſitio & petitio. Eſt enim petitio,quod ſub contrarium eſt addiſcentis opinioni,aut quod aliquis demonſtrabile exiſtẽs accipiat, & vtatur non monſtrans.Termini quidẽ igitur non

ſunt

funt fuppofitiones,neque.n.effe,aut non effe dicunt fed in propofitionibus fuppofitiones.terminos aũt folum intelligere oportet. hoc aũt non eft fuppofitio:nifi & ipfum audire fuppofitionẽ aliquis effe dicat. fed quibufcunq; exiftentibus eo ꝙ illa funt, fit conclufio. Neq; geometra falfa fupponit, quemadmodum quidam afferuere dicentes, ꝙ non oportet falfo vti:Geometram vero mentiri,dicentem pedalem non pedalem,aut rectã fcriptã, non rectam exiftentem. Geometra vero concludit eo ꝙ hæc eft linea,quã ipfe locutus eft, fed quæ per hæc oftẽdunt. Præterea petitio & fuppofitio oĩs aut vt totum, aut vt in parte:definitiones vero neutrũ horũ. Formas quidem igitur effe,aut vnũ aliquid præter multa nõ neceffe,fi demonftratio erit. effe quidem igitur vnũ de multis verum dicere, neceffe eft.non.n.erit vniuerfale,nifi hoc fit.fi aũt vninerfale non fit medium non erit:quare neque demonftratio: oportet igitur aliquid vnum & idẽ in pluribus effe non æquiuoce.

CONCLVSIONES.

Suppofitio dicit effe vel non effe,non autem definitio.
Vniuerfale eft quod eft in multis, & de multis vniuoce prædicatũ.
Petitio & fuppofitio vniuerfalis vel particularis eft, diffinitio autem neutrum horum eft.

Quo pacto vtantur fcientias contradictionis principio. Cap XI.

NOn contingere aũt fimul affirmare & negare, nulla accepit demonftratio, nifi oportet monftrare & conclufionem fic. Monftratur aũt accipientibus primum de medio quod verum, negare aũt non verum. Medium autem nihil differt effe & non effe accipere:confimiliter autẽ & tertiũ. fi.n.datum eft,de quo hominem verum dicere, fi & non hominem verum,fed fi folum hominem animal effe, Tex.26.

esse,totum non animal autem non,erit enim verum dicere Calliam,si & non Caliam,tamen animal, nõ animal autem non.Causa autem, quoniam primum non solum de medio dicitur, sed & de alio, eo ꝙ est in pluribus.quare neque si mediũ & idem est,& non idem,ad conclusionem nihil differt.Omne autem affirmare aut negare demonstratio ad imposibile accipit.& hæc neque semper vniuersaliter, sed quantũ sufficiens est.sufficiens autem est in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus demonstrationes fert,quemadmodum dictum est & prius.

CONCLVSIO.

Primo contradictionis principio nulla demonstratio,vel scientia vtitur, nisi contracte & virtualiter; demonstratio vero ad impoßibile formaliter vtitur.

Quomodo conueniant scientiæ in communibus principiis, & quomodo in hoc differat ab aliis ipsa Dialectica.Quænam ex interrogationibus in scientiis sit propriæ,& quæ non.Quã item dignæ laude sint Mathematicæ scientiæ. Quomodo demum syllogismi ampliari valeant in latas & in directum assumendo. Cap. XII.

Tex. 27. COmmunicant autem omnes scientiæ sibi inuicem ẽm communia.communia autem dico quibus vtuntur,tanquam ex his demonstrantes sed non de quibus monstrant,neq; ꝙ monstrant. Et dialectica omnibus, & si aliqua vr̃ tentet monstrare communia, vt ꝙ omne affirmare aut negare. aut ꝙ æqualia ab æqualibus: aut talium nonnulla. Dialectica vero non est ita determinatorum quorũdam,neq; generis alicuius vnius,non enim interrogaret. demonstrantem.n.nõ est interrogare, eo ꝙ oppositis existentibus non monstrauit idem, mon-

stratum

ſtratum eſt aũt hoc in ijs,quæ de ſyllogiſmo. Si vero idem eſt interrogatio ſyllogiſtica & propoſitio contradictionis:propoſitiones autem ſm̃ vnamquãque ſcientiam, ex quibus eſt ſyllogiſmus ſecundum vnamquanque ſcientiam:erit vtique aliqua interrogatio ſcientialis,ex quibus,qui ſecundum vnamquãque proprius fit ſyllogiſmus,Planum igitur, ꝙ non omnis interrogatio geometrica fuerit, neq; medicinalis:ſimiliter autem & in alijs:ſed ex quibus aut mõſtratur aliquid,de quibus Geometria eſt:aut ex eiſdem monſtratur Geometriæ, quemadmodum Perſpectiua.conſimiliter autem & in alijs.& de his quidem & rationem ſubijciendum ex geometricis principijs & concluſionibus De non geometricis vero principijs & concluſionibus,rationẽ non ſubijciendum Geometriæ inquantum Geometra.cõſimiliter aũt & in alijs ſcientijs.Neque igitur omnem interrogationem vnuſquiſq; ſcientificus interrogare debet:neq; omne interrogatũ reſpondere de vnoquoque: ſed quæ ſm̃ ſcientiam determinata ſunt. ſi autẽ diſputabit cum Geometra, inquantum Geometra, ſic manifeſtũ ꝙ bene, & ſi ex his aliquid monſtret:ſi aũt non,non bene.Planũ aũt ꝙ neq; redarguit Geometram,niſi ſm̃ accidens.quare non erit in non geometricis, de Geometria diſputandũ:latebit.n.male diſputans.conſimiliter aũt & in alijs ſcientijs ſe habet. Quoniam aũt ſunt geometricæ inrerrogationes ſunt ne igiṫ & nõ geometricæ?& iuxta vnãquanque ſciãm,quæ ſm̃ ignorantiã* qualẽ nã geometricæ ſunt? Et vtrũ ſm̃ ignorantiã ſylls,qui ex oppoſitis ſylls,aut paralogiſmus?Secundũ Geometriã vero,aut ex alia arte:vt muſica eſt interrogatio nõ geometrica de Geometria.coalternas vero ↄcidere exiſtimare,geometrica quodãmodo, & nõ geometrica alio modo.Duplex.n. hoc quẽadmodũ* irrhythmicũ & alterũ quidẽ non geometricũ,eo ꝙ non habet

Tex. 28.

*a. l. quãnam τιὺ πόιαν ἢ τιὺ πόιαν.

*τὸ ἄῤῥυθμον abſq; rhythmo & forma.

E e quemad-

quemadmodum irrhythmicum: alterum vero, eo, ꝙ male habet. & ignorantia hæc, & quæ ex talib' principijs ꝑria. In mathematicis vero non est sīr paralogismus, qm̄ medium est semper, quod duplex. de hoc .n. omni, & hoc rursus de alio dr̄ omni: quod autem prædicatur non dr̄ omne. hæc aūt sunt, ac si intellectione viderētur. In rationibus vero latet. nunquid oīs circulus figura? si vero descripserit, planum. quid autem, carmina circulus? manifestum, ꝙ non sunt.* Non oportet aūt instantiam in ipsum ferre, si sit ꝓpositio inductiua. quemadmodum .n. neq; propō est quæ non est in pluribus, non .n. erit in oībus, ex vīib' aūt sylls: planum ꝙ neq; instantia. eædem .n. propōnes & instantiæ. q̄ .n. fert instantiam, hęc fieri pōt ꝓpō, aut demr̄atiua, aut dialectica. Cōtingit aūt quosdā non syllogistice dicere, eo ꝙ ex vtrisq; ꝯña accipiunt: queādmodū & Cæneus facit, ꝙ ignis multiplicata ꝓportione et .n. ignis celeriter gignī, vt ait, & hæc est proportio, sic aūt non est sylls, nisi celerrimā ꝓportionē sequaē multiplex, & ignem celerrima in motu proportio. Aliqn̄ quidē .n. non cōtingit syllogizare ex acceptis, nonnunq̄ vero ꝯtingit, sed non vī.

Tex. 29. Vide prio. elenchorū cap. 9.

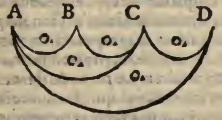
**Fortassis locum hūc intelligere poteris ex verbis Aristo. 2. Top. non longe in prin. quādo ait amplius ꝓ positionem facientem sibipsi instare.*

Hic modus in secunda figura nihil ostendit, quia est ex affirmatiuis ostendit autem quia termini medius et maior cum sint conuertibiles reducuntur ad primam.

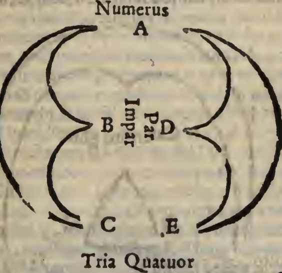

Si au-

Si autem impoſsibile eſſet ex falſo verum mõſtrare, facilé vtiq; eſſet reſoluere: conuerteretur enim ex neceſsitate. ſit. n. a ens: hoc auté exiſtente, hæc sũt quæ noui, ꝙ ſunt, vt b: ex his itaque monſtrabo, ꝙ illud eſt. Conuertuntur autem magis, quæ ſunt in mathematicis: quoniam nullum accidens accipiunt, (ſed & hoc differunt ab ijs, quæ ſunt in diſputationibus) ſed definitiones, augentur autem non per media, ſed eo ꝙ aſſumunt. vt a de b: hoc autem de c: rurſus hoc de d: & hoc in infinitum. Et in latus: vt a, & de c, & de e. vt eſt numerus quantus, vel & infinitus hoc, in quo a: impar numerus quantus, in quo b: numerus impar, in quo c: eſt igitur a de c. & eſt par quãtus numerus in quo d: par vero numerus in quo e: eſt igitur a de e.

Auctio per directũ aſſumendo.

Auctio In latus.

CONCLVSIO.

Vnumquenquem in sua scientia proprias afferre, oportet interrogationes ac responsiones, nec de omnibus solicitum esse.

Demonstratione propter quid & qđ. Ca. XIII.

QVod vero differt & propter quid scire primum quidē in eadē scientia. & in hac dupliciter. Vno quidē modo, si non per immediata efficiatū syllogismus: non.n. accipitū prima causa: scientia vero ipsius propter quid ſm primam causam. Alio autē si per immediata quidem, sed non per causam, sed per notius eorum, quæ conuertunt: nihil.n. prohibet eorum, quæ conuersim prædicantur, notius aliquando esse, quod est non causa quare erit per hoc demonstratio. vt ꝙ planetæ prope, per id, ꝙ non scintillant. Sit in quo C planetæ in quo B, non scintillare: in quo A, prope esse. verum itaq; B de C dicere: planetæ.n. non scintillant. sed & A de B: qđ.n. non scintillat prope est. hoc aūt acceptū sit per inductionē aut per sensum. necesse igitur A inesse C. quare demonstratū fuit. ꝙ planetę prope sūt. Hic igitur syllogismus non ipsius propter quid, sed ipsius ꝙ, est. non.n. propter nō scintillare prope sūt, sed propterea quia prope sunt, non scintillat. Euenit aūt & per alterum monstrari alterum: & erit ipsius propter quid demonstratio. Vt sit C planetæ: in quo B, prope esse: A non scintillare. inest itaq; & B ipsi C: quare & ipsi C A: & A ipsi B, non scintillare. & est syllogismus propter quid: accepta.n. est prima causa. Rursus quemadmodum lunam monstrant, qđ sphærica per augmenta. si.n. quod ita augetū est sphæricum: angetur autem luna: planum, ꝙ sphærica. sic igitur ipsius quid factus fuit syllogismus. Econuerso autem posito medio ipsius propter quid. nō enim

propter

propter augmenta est sphærica:sed quia est sphęrica accipit augmenta talia.Luna in quo C: sphærica in quo B augmentū in quo A.In quibus aūt media nō conuertuntur,& est notius,quod non est causa, qđ quidem monstratur,propter quid autem non. Amplius in quibus medium extra ponit. etenim in his eius,quo est ꝙ, & non eius, quod est propter quid est demonstratio.non.n.dicitur causa.Vt propter qd non respirat paries: quoniam non animal. si.n hoc non respirandi causa est,oporteret animal esse causam respirandi,vt si negatio causa est ipsius nō esse, affirmatio causa est ipsius esse quemadmodū si hoc, quod est incōmensurabilia esse calida & frigida ei⁹, qđ est non sanum esse,hoc,qđ est, commensurabilia esse,eius,quod est sanum esse.consimiliter autē & si affirmatio ipsius esse, negatio ipsius non esse. In ijs aūt,quæ sic asignata sunt,non contingit quod dictū est.non.n.omne respirat animal. syllogismus aūt fit talis causæ in media figura.vt sit A animal:in quo B respirare:in quo C,paries.A igitur inest oī B. oē.n. respirans est aīal:ipsi aūt C nulli:quare neque B C nulli.non itaq; respirat paries.Assimilantur aūt tales causæ ijs,quæ ꝭm excessum dicuntur. hoc autem est plus distans dicere medium.vt illud Anacarsidis, ꝙ in Scythis non sunt tibicines:neq; enim vites ꝭm quidem igitur eandem scientiam & ꝭm mediorum positionem istæ differentiæ sunt eius, qui est quod ad eū,qui est propter quid, syllogismum.Alio autē modo differt ipsum propter quid ab ipso qđ,eo ꝙ p aliam scientiam vtrunq; speculatur. talia autē sunt, quæcunq; sic se habent inuicem,vt sit alterū sub altero.vt Perspectiua ad Geometriam, & Mechanica ad Stereometriam, & Harmonica ad Arithmeticā, & apparentia ad astrologicam Fere aūt vniuoce sūt nonnullæ istarū scientiarū,vt astrologia & quæ mathematica & quæ nauifica,atque harmonica, & quæ

Tx. 31.

mathematica & quæ ſecundum auditum. Hic enim quod quidem ſenſitiuorum eſt ſcire, propter quid vero Mathematicorum, hi nanq; habent cauſarum demonſtrationes, & plerunq; non nouerunt ipſum qđ, quemadmodum, qui vniuerſale ſpeculanť multoties nonnulla ſingularium non nouere, quia non aduertunt. Sunt aũt hæc quæcunq; cum alterum quid ſint ſecundum ſubſtantiam vtunť formis, diſciplinæ, nãque circa formas ſunt. nõ. n. de ſubiecto aliquo geometrica ſunt. ſi. n. de ſubiecto aliquo geometrica sũt ſed non inquantum geometrica de ſubiecto. Se habet aũt & ad Perſpectiuam, vt hæc ad Geometriam alia ad hanc. vt quod eſt de Iride. ipſum enim quod, Naturalis eſt ſcire, ipſum vero propter quid Perſpectiui, aut ſimpliciter, aut * ſecundũ mahem. Multæ autem & ſcientiarum non ſubinuicem ita ſe habent vt Medicina ad Geometriam. ꝙ enim vlcera orbicularia tardius ſanantur, Medici eſt ſcire, propter quid vero Geometræ.

κατὰ τὸ μάθημα ſecundum diſciplinã.

CONCLVSIONES.

Planetæ non ſcintillant quia non ſunt prope.
Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis.
Luna augetur quia ſphærica eſt, quia vero ſphærica eſt, augetur taliter.
Apud Scytas non ſunt tibicines, quòd ibi non ſunt vites.
Vlnera circularia tardius ſanantur.

Primam figuram maxime ſcientiæ eſſe accommodatam. Cap. XIIII.

Tex. 31.

FIgurarum autẽ maxime ſcientialis eſt prima. Mathematicæ nanque ſcientiæ per hanc demõſtrationes ferunt, vt Arithmetica & Geometria & Perſpectiua, & fere vt dixerim, q̃cunq; ipſius propter

propter quid considerationem faciunt. aut.n.omnino,aut vt plurimum, & in plurimis per hanc figurã ipsius propter quid fit syllogismus.quare & propter hoc esset vtique maxime scientialis. maxime nanq; propriũ ipsius scire est propter quid speculari. Postea & ipsius quid est scientiam per solam hanc venari possibile. in media.n.figura non fit affirmatiu* syllis,ipsius vero quid,est scientia affirmationis:in vltima aũt fit quidem, sed non vlr: ipsum autem quid est,vniuersalium est. non enim homo aliquo modo est animal bipes. Amplius hæc quidem illarum nihil indiget, illæ vero per hanc condensantur & augentur,quousq; ad immediata venerint. Manifestũ itaque,ꝙ maxime ad sciendum propria est prima figura. Quemadmodum vero contingebat a inesse b indiuidue,ita & non inesse accidit, dico autẽ indiuidue inesse,aut non inesse eo,ꝙ non est ipsorum medium sic.n. non erit ſm aliud inesse, aut non inesse. Quando igitur aut a,aut b in toto aliquo sit, aut & ambo,non contingit a ipsi b primo non inesse. sit.n. a in toto c:si igitur b non est toto c.(contingit.n.ipsum quidem a esse in aliquo toto, ipsum vero b non esse in hoc) syllogismus erit,ꝙ a ipsi b non insit:si.n. c,a quidem omni:ipsi vero b nulli:a nulli eorũ, quæ b.Consimiliter autem & si b in toto aliquo est,vt in d,ipsum nanque d omni b inest:ipsi autem a nulli ipsum b * quare ipsum a,nulli eorum,quæ b inerit per syllogismum,eodem pacto monstrabitur & si ambo in toto aliquo sunt. Quod autem contingit ipsum b non esse in quo toto est a, aut rursus a in quo est b, manifestum ex coordinationibus, quæcunqne non commutantur ad seinuicem.si.n.nullum eorum,quæ sunt in a c d coordinatione,de nullo prædicatur eorum,quæ sunt in b e f:ipsum vero a in toto est h, coordinato existenti:planum,ꝙ b non erit in h: cõmutarentur.n.coordinationes.cõsimiliter aũt & si b in

*a. l. ipsi autem A. nulli C.

toto aliquo eſt.Si vero neutrum ſit in toto nullo:nõ inſit aũt A ipſi B:neceſſe eſt indiuidue non ineſſe. ſi enim erit aliquod medium neceſſe alterũ ipſorũ in toto aliquo eſſe,aut.n. in prima figura,aut in media erit ſyllogiſmus:ſiquidem igitur in prima, B erit in toto aliquo:affirmatiuam nanq; oportet,quæ ad hoc propoſitionem fieri. ſin autem in media vtrũ contigerit,ad vtraq; enim accepto priuatiuo,efficitur ſyllogiſmus.ambabus vero negatiuis exiſtentibus, nõ erit. Planũ itaq; ꝙ ꝯtingit aliud* alij ineſſe indiuidue, & quando contingit, & quomodo diximus.

* *a. l. aliquid aliud.*

CONCLVSIONES.

Figurarum maxime faciens ſcire eſt ipſa prima figura.
Scire eſt propter quid & concluſionis cauſam ſpeculari.
Secunda figura concludit negatiue vniuerſaliter, & particulariter, Tertia vero non niſi particularem concludit, & affirmatiuam & negatiuam.

Quot nam modis ſyllogiſticis, in immediatis vel immediatis principijs generetur ignorantia negationis, & praue diſpoſitionis. Cap. XV.

Tex. 32.

IGnorantia vero,quæ non ſecundum negationem ſed ſecundum diſpoſitionem dicitur, eſt quidem deceptio,quæ per ſyllogiſmum fit. Hæc autem in primo quidẽ inexiſtentibus,aut non inexiſtentibus contingit dupliciter aut enim quando ſimpl'r exiſtimet ineſſe,aut non ineſſe, aut quando per ſyllogiſmum accipiat ſuſpitionem.Simplicis quidem igitur ſuſpicionis ſimplex eſt deceptio,eius vero, quæ eſt per ſyllogiſmum,plures. Non inſit.n. A nulli eorũ, B indiuidue:ſi igitur ſyllogizet A ineſſe ipſi B, mediũ accipiens C,deceptus erit per ſyllogiſmũ. Cõtingit quidẽ igit vtraſq; propoſitiones eſſe falſas,cõtingit autem alteram ſolum. ſi enim neque A nulli

eorum,

torum,quæ C insit,neq; C nulli eorũ,quæ B,assumpta vero fuerit vtraq; econuerso,ambæ falsæ erunt. Euenit aũt ita se habere C ad A & B, vt neq; sub A sit, neque vtr in B. impossibile nanque B esse in toto aliquo,dicebatur.n.A primo ipsi non inesse A vero non necesse oĩbus entibus inesse vtr:quare ambę falsæ.Sed & alteram contingit veram accipere, non tamen vtram voluerit,sed A C.C B,nanque propositio semper falsa erit, eo ꝙ ipsum B in nullo sit: A C vero euenit.quemadmodum si A,& ipsi C,& ipsi B insit indiuidue.quando.n.idem primo prædicetur de pluribus,neutrũ in neutro erit. Differt aũt nihil, neque si non indiuidue insit. Deceptio quidem igitur inexistendi & per hæc,& ita fit solum: non enim erat in alia figura inexistendi syllogismus. Quæ vero est non existendi & in prima fit & in media figura. Primum itaq; dicamus quod modis in prima fit, & quomodo se habentibus propositionibus Contingit quidem igitur vtrisq; falsis existẽtis.quemadmodum si A & ipsi C & ipsi B insit indiuidue.Si.n.acceptum fuerit A quidem nulli C:C vero omni B:falsę erunt propositiones. Contingit autẽ & altera falsa existente,& hac vtrauis.euenit.n.A C quidem verã esse:C B vero falsam:A C quidem veram, quoniam non omnibus entibus inest A C, B vero falsam q̃m impossibile est C inesse ipsi B,cui nulli inest A. nõ .n.amplius vera erit A C propositio,simul autẽ si & ambæ sunt veræ,& ꝯclusio erit vera.Sed & C B cõtingit verã esse, altera existente falsa quemadmodũ si B,& in C, & in A est. necesse.n.alterũ sub altero esse quare si acceperit A nulli eorũ,quæ C inesse falsa erit propositio.Planũ,igiť,ꝙ altera falsa existente & vtrisq;,erit falsus syllogismus.In media autem figura,totas quidẽ esse propositiones ambas falsas,nõ contingit.quando enim A omni B insit:nihil erit accipere,quod alteri quidem omni,alteri vero nulli ĩ-

erit.oportet aũt sic accipere propositiones, vt huic quidem insit,illi vero non insit,siquidem erit syllˢ.si igitur si acceptæ falsæ,planum, ꝙ econtrario econuerso se habebunt: hoc aũt impossibile. In aliquo vero vtranq; nihil prohibet falsam esse.quemadmodum si c & a,& b alicui insit. Si.n.a,quidem omni acceptum fuerit inesse:b vero nulli. falsæ quidem ambæ propositiones,non tamen totæ,sed in aliquo. Et econuerso autem posito priuatiuo consimiliter. Alteram vero falsam esse,& vtrauis,contingit.quod.n. inest a omni.& b inest. Si igitur acceptum fuerit ipsum C inesse quidem toti a,toti vero b non inesse: c a quidem vera erit, b c autem falsa. Rursus, quod b quidem nulli inest,neq; a omni inerit. si.n.ipsi a, & ipsi b:sed non inerat. Si igitur acceptum fuerit c a quidem toti inesse:b vero nulli:b c quidem propositio vera,altera autem falsa. Consimiliter vero & trãsposito priuatiuo.quod.n.nulli inest a,neque b nulli inerit. Si igitur acceptum fuerit c a quidem toti non inesse:a c quidem propositio vera erit,altera aũtem falsa. Et rursus quod omni b inest accipere inesse nulli a,falsum necesse.n.si b omni,& a alicui inesse. Si igitur acceptum fuerit,c inesse quidẽ omni b: nulli vero a c b quidem vera erit,c a autẽ falsa. Planum igitur,ꝙ & ambabus existentibus falsis,& altera solum,erit syllˢ,deceptorius in indiuiduis. In his vero,quæ insunt non indiuidue,aut non sunt. quãdo quidem per proprium medium efficiatur falsi syllˢ, non possunt ambæ falsæ esse propositiones,sed ea solum,quæ est ad maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis syllogismus Insit.n.a ipsi b per medium c: quoniam igiť necesse est c b affirmatiuam accipi cum sit syllˢ.planum,ꝙ semper hæc erit vera,non enim conuertitur a c vero falsa, hac enim conuersa contrarius fit syllogismus. Consimiliter autem & si ex alia coordinatione

tione acceptum fuerit medium,vt D licet in toto A sit,& de B omni prædicetur:necesse.n.D B quidem propositionem manere,altera vero conuerti. quare hæc quidē semper vera,illa aūt semper falsa, & quasi talis deceptio eadē est ei,quæ est per propriū medium.Si vero non per proprium medium efficiatur syls: qsi sub A quidē sit mediū,ipsi vero B nulli insit:necesse est falsas esse ambas.accipiendæ nanque sunt econtrario,q̄ se habent propositiones, si debet syls fieri.sic autem acceptis,ambæ efficiuntur falsæ quémadmodum si A quidem toti D inest : D vero nulli eorum,quæ b.his.n.conuersis syls erit,& propositiones ambæ falsæ. Quando vero medium non sit sub a,vt d, a d quidem vera erit, d b autem falsa: nam a d quidem vera, quoniam non erat in a ipsum d: d b autem falsa,quoniam si esset vera, & conclusio vera esset.sed erat falsa.Sed cū per mediam figuram efficitur deceptio,ambas quidem non cōtingit falsas esse propositiones totas.Cum.n.sit b sub a, nihil cōtingit,huic quidē oī, illi vero nulli inesse,quēadmodum dictum est & prius.Alteram autem euenit & vtranlibet. Si enim c, & a & b insit:si acceptū fuerit,ipsi quidem a inesse,ipsi vero b non inesse:a c quidem vera erit,altera autem falsa. Rursus,si acceptum fuerit c ipsi quidem b inesse, a vero nulli: b c quidem vera erit,altera autem falsa.Si igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus,dictum est, quando & per quæ erit deceptio.Sinautem affirmatiuus, quando quidem per proprium medium.impossibile ambas esse falsas necesse est enim c b manere,si quidem erit syllogismus, quemadmodum dictum est & prius.quare c a semper erit falsa : hæc enim est quæ conuertit.Consimiliter aūt & si ex alia coordinatione accipiatur medium, quemadmodum dictū est & in priuatiua deceptione.necesse enim d b quidē manere,a d autem conuerti, & deceptio eadem est ei, quæ

quæ prius. Quando aũt non per proprium: si D quidem sit sub A, hæc quidem erit vera, altera aũt falsa: euenit.n. A pluribus inesse, quæ non sunt sub se inuicem: si vero non sit D sub A. planum quidem, ꝙ hæc semper erit falsa, affirmatiua nanq; accipitur, D B vero contingit & verã esse & falsam: nihil.n. prohibet A quidem nulli D inesse, D vero ipsi B omni: vt animal scientiæ, scientiam autem musicæ. Neque rursus si neque A nulli eorum, quæ D, neque D nulli eorum, quæ B. Manifestũ igit̃, ꝙ non existente medio sub A, & ambas euenit falsas esse, & vtrã volueris. Quot igitur modis & per quæ euenit fieri deceptiones, quæ s͠m syllogismum, & in immediatis, & in ijs, quæ per demonstrationem, manifestum. Planum autẽ, & ꝙ siquis sensus defecerit, necesse & scientiã aliquam deficere, quam impossibile est accipere: siquidem addiscimus aut inductione, aut demonstratione. Est autem demonstratio ex vniuersalibus, inductio vero ex ijs, quæ s͠m partem: impossibile aũt vniuersalia speculari nisi per inductionem, quoniã & quæ per abstractionem dicuntur, erunt per inductionem nota, siquis voluerit nota facere, quomodo insunt vniquique generi nonnulla, & si non separabilia sunt, secundum ꝙ tale* hoc vnumquodq;: inducere autem non habentes sensum, impossibile. singularium nanque sensus est, non.n. contingit accipere ipsorum scientiam: neque enim ex vniuersalibus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.

Tex. 33. Sensu, à natura deficiẽte sciẽtiam quoque propriorum sensibiliũ illius deficere.

**a. l. quale hoc.*

CONCLVSIONES.

Ignorantia duplex est negationis, & praue dispositionis.
Sensus est singularium intellectus & scientia vniuersalium.
Impossibile est speculari vniuersale, nisi per inductionem.
Demonstratio est ex vniuersalibus, inductio vero ex his, quæ sunt secundum partem.

Defi-

Deficiente sensu, deficit scientia sensibilium illius sensus.
Addiscimus aut per inductionem, aut per demonstrationem,

Ex quot & qualibus constet syllogismus, & an sursum deorsumue fiat in infinitum abitio. Cap. XVI.

EST aūt omnis syllogismus per tres terminos, Tex. 34.
& qui quidem monstrare pōt, ꝙ A inest ipsi C, eo ꝙ inest ipsi B, & hoc ipsi C: priuatiuus autē alterā quidē propositionē habens, ꝙ aliud quid alij inest, alteram vero, ꝙ non inest. Manifestum igitur, ꝙ principia & quæ dicuntur suppositiones hæ sunt: accipientem.n.hæc ita necesse est monstrare, vt ꝙ A inest ipsi C per B. Rursus vero ꝙ A ipsi B per aliud medium, & ꝙ B ipsi C cōsimiliter. Secundū opinionem igit̄ syllogizantibus & solum dialectice, planū ꝙ hoc solum considerandum, si ex quibus contingit probabilissimis fiat syllogismus. quare & si est aliqd in veritate eorum, quæ sunt A B medium, videtur aūt non esse, qui per hoc syllogizauit, syllogizatus est dialectice. Ad veritatē aūt ex ijs, quæ insunt oportet considerare, se habet aūt sic. Quoniam est quod ipsum quidem dē alio prædicatur non ſm accidēs, dico autem ſm accidens, vt album aliquando illud dicimus esse hominem, non similiter dicentes & hominem album, hic quidem.n.nō alterum aliquid existens album est, album vero, quoniam accidit homini esse albo, sunt itaq; nonnulla talia, vt per se prædicentur. Sit igitur C tale, quod ipsum quidem non amplius insit alij, huic aūt ipsum B primo, & non sit aliud intermedium, & rursus ipsi E F ꝯsimiliter, & hoc ipsi B. An igit̄ hoc necesse est stare, aut contingit in infinitū ire? Et rursus, si de A quidē nihil prædicat̄ per se, A vero ipsi H inest primo, intermedio aūt nulli priori, & H ipsi G, & hoc ipsi B: an & hoc stare necesse est, aut & hoc ꝯtingit in infinitū ire? differt aūt hoc A priori tantum, quoniam hoc quidem

est,

est,an contingit incipienti a tali quod nulli inest alteri,sed aliud illi,sursum in infinitum ire , alterũ vero incipientem a tali.ꝙ ipsum quidem de alio,de illo autem nihil prædicatur , deorsum considerare , si contingit in infinitum ire.Amplius media an contingit infinita esse determinatis extremis. dico aũt veluti,si a ipsi c inest,mediũ vero ipsorũ b, ipsius vero b & a altera horũ aũt altera , an & hæc in infinitum contingit ire,aut impossibile ? est aũt hoc considerare idem & si demonstrationes in infinitum vadunt & si est demonstratio cuiuscunq;,aut ad seinuicẽ terminantur.Consimiliter aũt dico & in priuatiuis syllogismis,ac propositionis.vt a inest b nulli,aut primo:aut erit aliquid medium,cui priori non inest, veluti si ipsi g,quid b inest oĩ:& rursus alij adhuc priori hoc,vt si ipsi h , quod g omni inest : in his et n.aut infinita,quibus non inest prioribus,aut stant. In ijs, vero,quæ conuertunť,non siſr se habet. non est.n.in ijs,quæ retrouersum prædicantur,de quo primo prę dicatur,aut vltimo,omnia.n.ad omnia hæc consimiliter se habent,siue sunt infinita,quæ de ipso prædicantur,siue vtraq; sunt,quæ dubitantur infinita,præterquam quod si non similiter contingit conuerti, sed hoc quidem vt accidens,illud vero vt prædicamentũ. Quòd igitur intermedia non contingit infinita esse,si deorsum & sursum stant prædicamenta, manifestum.dico aut sursum,quæ in magis vniuersale deorsum vero,quæ in id,quod ſm partem.si enim a præ dicato de f,infinita intermedia in quibus b:planum, ꝙ contingere posset,vt & ab a deorsum alterum de altero prędicaretur in infinitum:antequam.n.in f deueniatur,infinita sunt intermedia,& ab f sursum infinita, antequam ad deueniatur : quare si impossilia hæc . & a & f impossibilẽ infinita esse media. neque enim si quis diceret,ꝙ alia quidem sunt ipsorum a b c contigua inuicem , vt non sit medium , alia vero

non

non est accipere, nihil differt: quodcunq; enim accepero eorum, quæ b erit ad a, aut ad f, aut infinita media aut non a quo vtiq; primum infinita, siue statim, siue non statim, nihil differt: quæ.n. post hęc, infinita sunt. Planum autem & in priuatiua demonstratione, quod stabitur, siquidem in prædicatiua statur ad vtraque. sit.n. non contingens, neque sursum ab vltimo in infinitum ire, (dico aũt vltimum, quod ipsum quidem alij nulli inest, illi vero aliud, vt f,) neq; a primo in vltimum) dico autem, primum quod quidem de alio, de illo vero nihil aliud) si vtique hæc sunt, & in negatione stabitur. Tripliciter nanq; mõstratur non inexistens, aut.n. cui quidem ipsum c, b inest omni, cui vero ipsum b, ipsum a nulli, ipsius itaque b c & semper alterius distantiæ, necesse est progredi ad immediata, prædicatiua nanq; est hæc distãtia: alterum, vero manifestum, ꝙ si alij non inest priori, vt ipsi d, hoc oportebit ipsi b omni inesse, & si rursus alij priori ipso d non inest, illud oportebit ipsi d omni inesse: quare quoniam* quæ sursum est, via stat & quæ deorsum stabit, & erit aliquid primo, cui non inest, Rursus si b quidem omni a: ipsi vero c nulli ipsum a eorum, quæ c, nulli inest. Rursus hoc, si oportet monstrare. planum ꝙ aut per superiorem modũ monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus igĩ dictus fuit: secundus vero monstrabitur. sic autem vtique monstraret, vt ꝙ d ipsi quidem b omni inest, si vero c nulli, si necesse est inesse, aliquid ipsi b. Et rursus, si hoc ipsi c non inerit, aliud ipsi d inest, quod ipsi c non inest: igitur quoniam inesse semper superiori stat, stabit & non inesse. Tertius vero modus fuerat, si a quidem b omni inest, ipsum vero c non ĩest, non omni inest c, cui a. Rursus vero hoc aut per superius dicta, aut similiter monstrabitur. illo quidẽ itaque modo statur. sinautem sic, iterum accipitur b inesse ipsi e. cui ipsum c, non omni inest, & hoc rursus

** a. l. quæ deorsum est via stat et quæ sursom stabit.*

ſus conſimiliter. Quoniam aũt ſuppoſitum eſt ſtari & deorſum, planum ꝙ ſtabit, & C non inexiſtens, Manifeſtum autem ꝙ, & ſi non vna via monſtraretur ſed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando autem ex ſecunda, aut tertia, ꝙ & ſic ſtabit; finitæ enim ſunt viæ, finita autem finities neceſſe eſt finita eſſe omnia. Quod igitur in priuatione, ſi quidem & in eo quod eſt ineſſe, ſtatur manifeſtũ. Quod autem in illis, logice quidem ſpeculantibus, ita manifeſtum. In ijs quidem, quæ in eo, quod eſt quid prædicantur, planum: ſi enim eſt definire, aut ſi cognoſcibile ipſum ꝙ quid erat eſſe, infinita vero non eſt pertranſire, neceſſe eſt terminata eſſe, quæ in eo qđ quid eſt, prædicantur. Vniuerſaliter autem ſic dicimus: eſt enim dicere vere, album ambulare, & magnum illud lignum eſſe, & rurſus lignum magnum eſſe, & hominem ambulare. alterum itaq; eſt ita dicere, & illo modo. quando enim album eſſe dixero lignum, tunc dico, ꝙ cui accidit vt album ſit, lignum eſt, ſed non tanquam ſubiectum lignum album eſt neque etenim album exiſtens, neq; quod album aliquid factum fuit lignum: quare non eſt niſi ſecundũ accidens: quando autem lignum album eſſe dixero, non ꝙ alterum quid eſt album, illi vero contingit lignum eſſe. veluti quando muſicum album eſſe dixero, tunc. n. ꝙ homo albus eſt, cui contingit eſſe muſicum, dico; ſed lignum eſt ſubiectum, quod quidem erat non alterum quid exiſtens, quam quod lignum, aut lignum quoddam. ſi itaq; oportet nomina ponere, ſit quidem ita dicere prædicare, illo vero modo, aut nequaquam prædicare aut prædicare quidẽ non ſimpliciter, ſecundũ accidens aut prædicare: eſt autem, vt quidem album, quod prædicatur, vt vero lignum de quo prædicatur ſupponatur itaq; prædicatum prædicari ſemper de quo prædicaẽ ſimpliciter, ſed non ſm accidens: ſic. n. demõſtrationes demõſtrant

Tex. 35. Propoſitionis affirmatiuæ media non eſſe infinita.

quare

quare aut in eo,qđ est quid,aut quod quale,aut quãtum,aut ad aliquid,aut faciens,aut patiens, aut vbi, aut qñ,cum vnũ de vno prędicatum fuerit.Amplius substantiam quidem significantia,quod illud, aut qđ illud aliquid significant,de quo prædicantur. quæcũque vero non substantiã significant, sed de alio subiecto dicuntur,quod non est, neq; qđ illud, neque quod illud aliquid,accidentia.quemadmodũ de homine album. non.n.est homo, neque quod album, neq; quod album quid,sed animal fortasse; homo.n. est,quod animal. Quæcunq; vero non substantiã significant,oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse aliquid album,qđ non alterũ quid existens album est.Species.n.valeant, nanq; & * teretismata sunt,& si sunt,nihil ad sermonẽ sunt, demonstrationes.n.de talibus sunt. Amplius si non est hoc huius qualitas,& illud huius,neq; qualitatis qualitas, impossibile est retrouersum prædicari inter se sic, sed verũ quidẽ dicere contingit,retrouersum aũt prædicare vere non contingit. Vel.n.vt substantia * prædicabitur,veluti si genus existens, aut dĩa prædicati. Hæc autẽ monstrata sunt,ꝙ non erunt infinita,neque deorsum,vt homo bipes,hoc animal.hoc autem alterum,neque animal de homine, hoc aũt de Callia in eo quod est quid,substantiam.n.omnem est definire talẽ,infinita vero nõ est pertransire intelligẽtem.quare neque sursum,neque deorsum infinita.illam nanque non est definire, de qua infinita prædicãtur.Sic itaque genera inter se non retrouersum prædicabuntur, erit.n.ipsum quod ipsum quid. Neque vtique qualis,aut aliorum nullum, si non secundum accidens prædicatum fuerit? omnia enim hæc accidunt,& de substantijs prædicantur sed certe, neque sursum infinita erunt,de vnoquoque nanque prædicatur,qđ vtiq; significet,aut quale quid,aut quantũ quid,aut de talibus, aut quæ in substantia: hæc au-

*Ioã.Grã. τερετίσματα āt vocãtur ꝑ cantus citharedorũ quos in articulate canunt,ut experiantur dissonantiam chordarum, si secundum cõuenientem melodia rationem extensa sunt vel alias ꝑtre ctationes citharedorum inarticulate, experiẽtię.

Ff tem

gratia dissonantiæ chordarũ factæ Argyr. addit aut vt accidens. συμβέβηκε acciderũt.

tem determinata sunt,& genera prædicamentorum determinata sunt: aut.n.quale aut quantum, aut ad aliquid,aut faciens aut patiens aut vbi, aut quando. Suppositum autem fuit vnum de vno prædicari:ipsa vero de ipsis,quæcunq; non quid sunt,non prædicari,accidentia nanq; sunt omnia:sed hæc quidẽ per se illa aũt ſm alterum modum hæc autem omnia de subiecto aliquo prædicari dicimus,accidens autẽ non esse subiectum aliquid,nihil.n.talium ponimus esse, quod non alterum quid existens dr̃,sed ipsum alijs,& alia quædam de alio. Neq; sursum itaque vnum de vno,neque deorsum inesse dicetur. de quibus.n.dicuntur accidentia,quæcunq; insunt substantia vniuscuiusque,hæc non sunt infinita, sursum autẽ & hæc & accidentia vtraq; non infinita. Necesse igitur est esse aliquid.de quo primum aliquid prædicat̃, & de hoc aliud & hoc stare,& esse aliquid,qđ non ampli⁹. neq; de alio priori,neq; de illo aliud prius prædicatur. Vnus igitur modus dicitur demõstrationes hic. Amplius aũt alius est,si de quibus priora aliqua prędicantur,est hoιũ demonstratio,quorum aũt est demõstratio,neq; melius euenit se habere ad ipsa quã scire, neq; scire sine demonstratione. si aũt hoc per hæc notum,hæc aũt non nouimus, neq; melius nos habemus ad ipsa,quã scire,neq; quod per hæc notũ sciemus.Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter & non ex quibusdam,neque ex suppositione.necesse est stare prædicationes intermedias:si.n.non stant, sed est semper acceptio ad superius,omnium erit demonstratio:quare, si infinita nõ euenit pertransire,quorum est demõstratio, hæc nõ sciemus per demonstrationem.si igitur neq; melius nos habemus ad ipsa,q̃ scire, non erit aliquid scire ꝑ demonstrationem simpl'r sed ex suppositione. Logice igitur ex his quidem aliquis crederet,de eo,quod dictũ est,resolutorie vero per hæc manifestum breuius

Tex. 36.

uius,ꝙ neq; sursum, neque deorsum infinita prædicata contingit esse indemonstratiuis scientijs, de q-bus consideratio est.demonstratio nanq; eorum est quæcunq; per se insunt rebus.per se vero dupliciter quæcunque etenim in illis insunt in eo, quod est q d & quibus ipsa in eo,quod est quid existentibus ipsis vt in numero impar,quod inest quidem numero, inest autem ipsi numerus in ratione ipsius: & rursus multitudo,aut diuisibile in ratione numeri inest.horum autem neutra contingit infinita esse, neque vt impar numeri:iterũ.n.in impari aliud esset, cui inerat existenti,hoc aũt si sit primum numerus inerat ĩ-xistentibus ipsi.Si igĩ non contingit infinita talia esse in vno neq; sursum erunt infinita:sed necesse vtiq; omnia inesse ipsi primo,vt numero,& illis numerũ. quare conuertentia erunt, sed non supertendentia. Neque etiam.quæcunq; in eo.ꝙ est quid insunt,neque hæc infinita sunt: neque.n.esset vtique definire. Quare si prædicata quidem per se omnia dicuntur: hæc aũt non infinita,starent vtiq; quæ sursum:quare & deorsum. si aũt sic,& quæ in medio duobus termi nis semper inerunt finita:si vero hoc, planum iã demonstrationum ꝙ necesse est principia esse, & non omnium esse demonstrationem:ꝙ dicebamus quosdam dicere a principio,si.n.sunt principia, neq; omnia demonstrabilia,neque in infinitum iri potest:esse.n.vtrumuis horum nihil aliud est,quam esse nullã distantiam immediatam,& indiuisibilem, sed omnes diuisibiles.intro nanque proijciendo terminum,sed non assumendo demonstratur, quod demonstratur: quare si hoc in infinitum contingit ire, contingeret vtique duorum terminorum infinita in intermedio esse media:sed hoc impossibile,si stant prædicamẽta sursum & deorsum. Quod autem stant,monstratum fuit logice quidem prius, resolutorie vero nunc.

CONCLVSIONES.

Omnis syllogismus est per tres terminos.
Non contingit ire in infinitum in prædicatis nec ascendendo, nec descendendo.

Quomodo propositiones mediatæ ad immediatas reducantur. Cap. XVII.

Tex. 37. MOnstratis aũt his, manifestum, ꝙ si aliquid idem duobus insit, vt a, & ipsi c, & ipsi d: cũ non prædicetur alterum de altero, aut nullo modo, aut non de omni, ꝙ non semper secundum cõmune aliquid inerit. vt æquicruri, & gradato hoc, qđ est duobus rectis æquales habet secundum commune aliquod inest. secundum ꝙ enim figura quædam inest, & non ſm ꝙ alterius. hoc autem non semper ita se habet; sit. n. b, secundum ꝙ a ipsi c d inest, planum igitur, ꝙ & b ipsi c & d. secundum aliud commune. & illud secundum alterum; quare inter duos terminos infiniti vtique inciderent termini: sed impossibile. secundum igitur commune aliquid inesse non necessarium semper idem pluribus, siquidem erunt* immediata interualla. In eodem tamen genere & ex eisdem indiuiduis necesse est terminos esse; siquidem ipsum cõmune erit ex ijs quæ per se insũt, non. n. erat ex alio genere in aliud transcedere quæ monstrantur. Manifestum autem, & ꝙ quando a insit b; siquidem est aliquid medium, est monstrare ꝙ a inest b, & elementa huius sunt hæc, & tot, quot media sunt. immediatæ nanq; propositiones elementa sunt, aut omnes, aut vniuersales: si autem non est aliquod mediũ, non amplius est demonstratio: sed hæc est, via, quæ in principia. Consimiliter autem & si a ipsi b non inest. siquid est aut medium, aut prius, cui non inest, est demõstratio: si aũt non, non est: sed prin-

* *a. l. mediata alias infinita.*

Tex. 38.

principia & elementa tot ſunt,quot termini. Horũ nanque propoſitiones principia demonſtrationis ſunt:& quemadmodum nonnulla principia ſunt indemonſtrabilia, ꝙ eſt iſtud hoc, & ineſt iſtud huic, ita & ꝙ non eſt iſtud hoc,neq; ineſt iſtud huic: quare hæc quidem eſſe aliquid,illa aũt non eſſe aliquid, erunt principia. Quando aũt opus ſit monſtrare, accipiendum eſt, quod de b prædicat̃ primo ſit c,& de hoc conſimiliter a,& ita ſemper procedenti nunquã extra ipſum propoſitio,neq; exiſtens accipit̃ ipſius a indemonſtrando, ſed ſemper medium condenſatur, quouſq; indiuiſibilia fiant & vnũ: eſt autem vnũ, qñ immediatum factum fuerit, & vna propoſitio ſimpliciter,quæ immediata. Et quemadmodum in alijs principium ſimplex,hoc autem non idẽ vbiq; ſed in pondere quidem mina, in cantu vero * dieſis: illud autem in alio: conſimiliter in ſyllis ipſum vnum eſt propoſitio immediata: in demonſtratione vero ac ſcientia intellectus. In monſtratiuis igitur ſyllogiſmis ipſius inexiſtentis,nihil extra cadit:in priuatiuis vero,vbi quidẽ quod oportet ineſſe, nihil extra hoc cadit:vt,ſi a ipſi b,per c,non ineſt:ſi.n.omni quidem b c,*a vero ipſum c nulli.rurſus ſi opus fuerit, ꝙ a c nulli ineſt,medium accipiendum ipſius a & c, & ita ſemper progredietur. Si autem oportuerit monſtrare,ꝙ d ipſi e non ineſt, eo ꝙ c d quidem omni ineſt: e vero nulli,aut non omni, nunquam cadet extra e: hoc autem eſt,cui non oportet,ineſſe, in tertio autem modo,neque a quo oportet,neque quod oportet priuare nunquam extra ibit.

*dieſis, i. primus ſẽſibilis ſon⁹.

*al. l. A vero nulli ipſum C.

CONCLVSIO.

Non ſunt infinita media ad concluſionem mediatam probandam, ſed determinata in ſurſum,vel in deorſum.

Quod demonstratio vniuersalis præstantior sit particulari. Cap. XVIII.

Text. 39. CVm vero sit demonstratio hæc quidem vniuersaliter, illa vero ſm partem, & hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua, dubitatur vtra sit melior: consimiliter aũt & de ea, quæ demonstrare dicitur, & de ea, quæ ad impossibile ducit, demonstratione. Primum igiẽ consideremus de vniuersali, & quę secundum partem: hoc autem cum declarauerimus, & de ea, quæ monstrare dicitur, & ea quæ ad impossibile, dicemus: Videretur igiẽ fortasse aliquibus ita considerantibus, eam, quæ ſm partem esse meliorem: si.n. secundum quam magis scimus demonstrationẽ, melior est demonstratio, (hæc enim est virtus demonstrationis) magis aũt scimus vnumquodque, cum ipsum sciamus ſm se, quam quãdo secundum aliud, vt musicum Coriscum, quando ꝙ Coriscus musicus, quàm quando ꝙ homo musicus. similiter autem & in alijs. Vniuersalis autem, ꝙ aliud non, ꝙ ipsum contingit, monstrat: vt ꝙ æquicrus, non ꝙ æquicrus, sed ꝙ triangulus: quæ vero ſm partem, ꝙ ipsum monstrat. si igitur melior quidem, quæ secundum ipsum: talis autem quæ ſm partem vniuersali magis, & melior vtique, quæ ſm partem, demonstratio erit. Amplius, si vniuersale quidẽ non est aliquid præter singularia: demonstratio vero opinionem facit esse aliquid hoc, secundum quod demonstrat, & quandam naturam esse in entibus talẽ: vt trianguli præter quosdam & figuræ præter quasdam, & numeri: præter quosdã numeros: melior aũt, quæ est de ente, q̃ quæ de non ente, & propter q̃ nõ decipietur, quam pp quã decipietur: vl'is aũt est talis (procedentes enim monstrant,) quemadmodum de proportionatũ. vt quod vtiq; sit aliquid tale, erit proportionem. quod neque linea, neque numerus,

neque

neque solidum,neq; planum,sed præter hæc aliquid si igitur vniuersalis quidem magis hæc,de ente autē minus,quàm quæ ſm partem,& facit opinionem fal sam:peior vtique esset vniuersalis,quam quæ ſm partem.& primum quidem nihil magis in vniuersali, q̃ quę secundum partem,altera ratio est:si.n.quod duobus rectis inest non inquantum æquicrus, sed inquã tum triangulus,qui nouit,quid æquicrus, minus nouit inquantum ipsum quam qui nouit,ꝙ triangulus: & omnino siquidem non existente,sit triangulus, postea monstrat,non esset vtiq; demonstratio : si autē existente,qui nouit vnumquodq; inquantum vnumquodq; inest. magis nouit:si itaq; triangulus in plus est,& eadem ratio,& non ſm æquiuocationem triãgulus , & inest omni triangulo hoc , quod est duos: non triangulus inquantum æquicrus , sed æquicrus inqnantũ triangulus habet tales angulos: quare qui vniuersaliter scit,magis nouit: ſm ꝙ inest,quam qui secundum partem.Melior itaque vniuersalis , quam quæ secundum partem. Amplius siquidem esset aliqua ratio * & non æquiuocatio, vniuersale vtiq; nihil minus esset quibusdam,quæ ſm partē: sed & magis.quanto incorruptibilia in illis sunt,quæ vero secundum partem corruptibilia magis. Præterea nulla necessitas suspicari aliquid esse hoc præter hæc, quod vnum significant nisi magis,quam in alijs,quæcunq; non aliquid significant , sed aut quale , aut ad aliquid,aut facere:si vero est,non demonstratio causa,sed qui audit.Amplius si demonstratio quidē est syllogismus monstratiuus causæ,& eius,quod est ,ppter quid , vniuersale autē magis est causa:cui enim per se inest aliquid,hoc ipsum ipsi causa , vniuersale autem,primum,causa igitur vniuersale,quare & demonstratio melior : magis enim causæ & eius quod est propter quid est.Præterea vsq; ad hoc quærimus propter quid,& tunc opinamus scire,quando nō sit,

*a.l. ratiena.

quod aliquid aliud hoc aut factum, aut existens: finis.n.& terminus ipsum extremum iam sic est.vt cuius gratia venit?vt accipiat argentũ:hoc aũt?vt reddat, cui debet: hoc autem? ne iniustitiam cõmittat & ita præcedentes, quando non amplius pp aliud, neq; alius causa, propter hoc, vt finẽ dicimus venisse, & esse & fieri, & tunc cognoscere maxime propter quid venit, si taq; similiter se habet in oĩbus causis, & ijs, quæ sunt propter quid: in ijs vero, quæcunque sunt causæ sic, vt cuius causa, sic nouimus maxime & in alijs igitur tunc maxime scimus, qñ nõ amplius insit hoc, quoniam aliud. quando igitur cognoscimus, ꝙ quatuor, qui extra sunt æquales, quoniam æquicrus: adhuc deficit propter quid æquicrus? quoniam triangulus: & hoc, qm̃ figura rectilinea si autem hoc, non amplius propter aliquid erunt maxime scimus, & vniuersale est tunc. vniuersalis igitur melior. Amplius quæcunq; magis vtiq; secundũ partẽ, sunt in infinita incidunt, vniuersalis vero in simplex & terminum: sunt aũt inquantum infinita quidem non scibilia, inquantum aũt finiuntur scibilia, inquãtum igitur vniuersalia magis scibilia, quàm inquãtũ ſm partem. demonstrabilia igitur magis quæ vniuersalia, demonstrabilium vero magis, magis est demõstratio, simul enim magis, quæ ad aliquid existunt: melior itaq; est vniuersalis, quoniam & magis est demonstratio. Amplius si eligibilior, sit illa, secundum quam hoc & aliud, quàm si illa, secundum quã hoc solum nouit: qui vero vlem habet, nouit: & quod secundum partem: hic autẽ vniuersale non nouit: quare & sic vtiq; eligibilior erit. Amplius autem sic, vniuersale.n. magis scire est eo, quod monstratur per medium, quod est proximus principio, valde autem proximum est immediatum: hoc vero principiũ. Si igitur quæ ex principio est ea, quæ non ex principio aut magis ex principio ea, quæ minus, certior est de

monstra-

monstratio: est aũt talis, quæ vniuersalior, melior vti que esset vniuersalis veluti, si oporteret demonstrare a de d, per media, in quib' b c, superius itaq; b, quare quæ per hoc vniuersalior. Sed ex ijs, quæ dicta sũt nonnulla logica sunt: maxime a ũt manifestũ, ꝙ vniuersalis est potior: quoniam propositionum priorẽ quidem habẽtes, nouimus quodammodo, & posteriorem & habemus potentia, vt siquis nouit quod omnis triangulus duobus rectis, nouit quodammodo & æquicrurem ꝙ duobus rectis est potentia: & si non nouit æquicrurem quod triangulus, qui vero hanc habet propositionem, vniuersale nullo modo nouit neque potentia, neque actu. Et vniuersalis q. dem intelligibilis: quæ vero secundum partẽ, in sensum desinit. Quod igitur vniuersalis melior ea, quæ secundum partem, tot nobis dicta sunt.

CONCLVSIONES.

Demonstratio vniuersalis, cum sit causa scientiæ, potior est particulari.

Vniuersale nihil est præter particularia, sed vel nihil est, aut posterius est.

Scimus maxime tunc cum ob vltimam causam scimus.

Vniuersa ia subiciuntur intellectui, particularia vero sensibus.

Quod demonstratio affirmatiua præstãtior sit negatiua. Cap. XXX.

QVod autem monstratiua priuatiua, hinc manifestum: sit.n. hæc demõstratio melior (alijs eisdem existentibus) quæ est ex paucioribus petitionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. si.n. notæ similiter sunt, celerius cognoscere per has inerit, hoc aũt eligibilius est. Ratio autẽ propositionis, ꝙ melior, quæ ex minoribus, vt̃r hæc est: si.n. consimiliter esset hoc, quod est, nota esse media, priora notiora essent. Sit demonstratio quidem **Tex. 40.**

per

per media b c d,ꝙ a ipſi e ineſt:quæ vero per f g,ꝙ a ipſi d. Conſimiliter itaque ſe habet,ꝙ a ipſi d ineſt, & a ipſi e,ꝙ autem a ipſi d,prius & notius,quàm ꝙ a ipſi e.per hoc.n.illud demonſtratur. credibilius autem quod eſt per qđ,& quæ per pauciora. igitur demonſtratio melior alijs eiſdem exiſtentibus: ambæ igitur & per terminos tres & propoſitiones duas monſtrant,ſed hæc quidem eſſe aliquid accipit, illa vero & eſſe & non eſſe aliquid per plura igitur:quare & peior eſt.Præterea qm̄ monſtratum fuit, ꝙ impoſsibile eſt vt vtriſq; exiſtentibus priuatiuis propoſitionibus,fiat ſyllogiſmus,ſed hanc quidē oporteat talē eſſe,illā vero,ꝙ ineſt. Amplius ad hoc oportet hoc accipere,prædicatiuas.n.(aucta demonſtratione)neceſſarium eſt fieri plures,priuatiuas vero impoſsibile eſt plures eſſe vna in omni ſyllō. Sit.n.nulli inexiſtens ipſum a,in quot ipſum b, c vero omni inexiſtens ipſum b, ſi vero oporteat rurſus augere vtraſq; ꝓpoſitiones, medium inijciendū, ipſius qdē a b, ſit d,ipſius vero b c e.è quidem igitur manifeſtū ꝙ eſt prędicatiuum,d.vero de b quidem prędicatiuū ad a vero vt priuatiuum ponitur.d.n de omni b:a autem nulli oportet eorum,quæ d ineſſe. fit igitur vna priuatiua propoſitio,quæ eſt a d, idem vero modus & in alijs ſyllogiſmis.ſemper.n.medium prædicatiuorum terminorum,prædicatiuum ad vtraq; priuatiui aūt in altera priuatiuum neceſſariū eſt eſſe:quare hæc vna talis fit propoſitio, aliæ vero prædicatiuæ.Si igitur notius,per quod monſtratur & credibilius:monſtratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam:hoc aūt per illa non mōſtratur prior & notior exiſtens & credibilior melior vtiq; erit.Amplius ſi principium ſyllogiſmi vniuerſalis propoſitio īmemediata:eſt autem in monſtratiua quidem affirmatiua,in priuatiua vero negatiua vniuerſalis ꝓpoſitio, affirmatiua aūt negatiua prior & notior,propter nā
que

que affirmationem negatio nota. Et prior affirmatio quemadmodum & esse ipso non esse: quare melius principiũ monstratiue quam priuatiue. Quæ vero melioribus principijs vtitur melior. Amplius pricipalior, sine enim monstrante non est priuatiua.

CONCLVSIONES.

Sicut esse, simpliciter præcedit non esse, ita affirmatio præcedit negationem.
Demonstratio affirmatiua potior est negatiua.

Demonstrationem ostensiuam potiorem esse ea quæ ducit ad incommodum. Cap. XX.

QVoniam vero prædicatiua melior est planũ q̃ ad impossibile ducente. Oportet auté scire quæ est dña ipsarum. sit itaque inexistens nulli b, ipsi vero c b omni, necesse, vtiq; eorum, quæ c, nulli inesse ipsum a. sic igitur acceptis ostẽsiua vtique priuatiua esset demonstratio, q̃ a ipsi c non ĩest: quæ vero ad impossibile ita se habet, si oporteat mõstrare, q̃ a, ipsi a non inest, accipiendũ inesse, & b, ipsi c. Quare contingit a ipsi c inesse: hoc autem fit notum & confessum, q̃ impossibile, non igitur põt a ipsi b inesse si igitur b, ipsi c, confessum est inesse a, ipsi b, impossibile est inesse: termini igitur consimiliter ordinantur. differt aũt vtra sit notior propositio priuatiua, vtrum q̃ ipsi b non inest, an q̃ a ipsi c. q̃n igit̃ sit conclusio notior, q̃ non est quæ ad impossibile fit demonstratio: q̃n autem in syllogismo sit, demõstratiua natura autem prior, q̃ a ipsi b, quàm q̃ a ipsi c: prius. n. sunt conclusione, ex quibus est conclusio. est autem a ipsi c non inesse, conclusio, a vero ipsi b, ex quo conclusio. Non enim si contingit ablatum esse aliquid, hoc est conclusio, illa vero ex quibus sũt sed hoc quidem, est ex quo syllogismus est, q̃ vtiq;

Tex. 41.

sic se habet, vt aut totius ad partem, aut partis ad totum habeat rationé: sed a c, & a b propositiones nó se habent ita inter se. si igitur quæ ex notioribus & prioribus melior: sunt autem ambæ ex eo, ꝙ non sit aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa vero ex posteriori, melior simpliciter vtique erit priuatiua demonstratio ea, quæ ad imposibile, quare & quæ hac melior prædicatiua, manifestum, ꝙ & ea quæ ad imposibile est melior.

CONCLVSIO.

Demonstratio ostensiua potior est ducente ad imposibile.

Quę scientia certior altera & eiusdem plures esse posse demonstrationes. Cap. XXI.

Tex. 42. Certior auté est scientia scientia, & prior, quæ ipsius quod & propter quid est eadé, sed non quæ seorsum ipsius quod ab ea, quæ propter quid, & quæ non de subiecto ea, quæ de subiecto. vt Arithmetica Harmonica: & quæ ex paucioribus ea, quæ est ex appositione vt Arithmetica Geometria, dico aût ex appositione, vt vnitas est substantia sine positione, punctus vero substantia cũ positione, hos aût ex appositione. Vna aût scientia est quæ est vniᵘˢ generis, quæcunq; ex primis cóponuntur, & partes sunt, aut pasiones horum per se. Altera vero sciétia est ab altera, quoruncunq; principia neq; ex ijsdem, neq; altera ex alteris. huius autem signum, quando ad indemonstrabilia venerit. oportet. n. ipsa in eodé genere esse cum demonstratis: signum aût & huius, quando quæ monstrantur per ipsa in eodem genere sint, & cognata. Plures autem demonstrationes esse eiusdem euenit non solum ex eadem coordinatione accipienti non continuum medium, vt eorũ, quæ ab c & d, & e, sed & ex altera, vt sit a pmutari, in quo

Tex. 43.

autem

autem d moueri, ipsum vero b delectari, & rursus g, quiescere: verum est igitur & d de b, & a de prædicari: nam quod delectatur mouetur: & quod mouetur permutatur; rursus a, de g, & g de b, verũ prædicari: omnis.n.qui delectatur quiescit, & qui quiescit permutatur: quare per altera media, & non ex eadẽ coordinatione syllis: non tamen, vt neutrum de neutro dicatur mediorum, necesse est enim eidem alicui ambo inesse. Considerare est autem & per alias figuras, quot modis ạtingit eiusdẽ fieri syllogismũ.

CONCLVSIONES.

Certior est scientia quæ est ex paucioribus quã quæ est ex appõne.
Vna est scientia quæ est vnius generis subiecti quæcunque ex primis componitur & partes & passiones harum sunt per se.

Fortuitorum non esse scientiam neque in se suum functione. Cap. XXII.

EIus vero, quod a fortuna non est scientia per demonstrationem: neq; n. vt necessarium neq; tanquã vt plurimũ est, ꝙ est a fortuna, sed qđ præter hæc fit. Demonstratio autem alterius horum omnis enim syllogismus, aut per necessarias, aut ꝑ eas, quæ vt plurimum propositiones: & si propositiones quidem necessariæ, & conclusio necessaria, si vero vt plurimum, & conclusio talis. Quare, si quod a fortuna neq; vt plurimum, neq; necessariũ, non esset vtiq; ipsius demonstratio. Neq; per sensum est scire. si.n. & est sensus huius, & non huius cuiusdam, sed & sentire necessarium est hoc aliquid & alicubi & nũc vniuersale vero quod est in oĩbus, impossibile est sẽtire: non enim est hoc, neque nunc. neque.n. esset vtique vniuersale; quod.n. semper & vbique vniuersale esse dicimus. Quoniam igitur demonstrationes

quidem

quidem vniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est, ꝙ neque scire per sensum est. Sed planum ꝙ & si esset sentire triangulũ, ꝙ duobus rectis æquales habet angulos, quæreremus vtiq; demonstrationem, & non quemadmodum dicunt nonnulli sciremus: sentire quidem enim necesse est singulare, scientia vero est in cognoscendo vniuersale. Quare & si supra lunam existentes videremus obiectam terram, non vtiq; sciremus causam defectus, sentiremus.n. nunc ꝙ deficit, & non propter quid omnino, non.n. erat sensus ipsius vniuersalis, sed ex eo, ꝙ speculamur hoc plerunq; contingere, vniuersale vtiq; venari demonstrationẽ habemus: ex singularibus.n. pluribus vniuersale manifestum. Vniuersale autẽ honoratorum est, quoniam significat causam. quare de talibus vniuersalis honoratior est sensibus & intellectione quorunq; altera est causa: de primis autem alia ratio. Manifestũ igitur est, quod impossibile est sentiendo aliquid sciri demonstratiuorum, nisi quispiam sentire hoc dicat, scientiam habere per demõstrationem. atqui sunt nonnulla, quæ referuntur in sensus defectum in problematibus: quædam.n. si videremus, non vtiq; quæreremus, sed non tanquam scientes. eo ꝙ videmus, sed vt habẽtes vniuersale ex eo quod videmus quemadmodum si vitrum perforatum videremus, & lumen permeans, planum vtique esset & propter quid * comburit, propter videre quidem seorsum in vnoquoque, intelligere autem simul ꝙ in omnibus sic est.

* *a. Illuminat.*

CONCLVSIONES.

Eorum quæ à fortuna contingunt impoßibile est demonstrationem esse, cum necessaria non sint, neque vt in maiori parte contingentia.

Scire

Scire non est per sensum.
Vniuersale vbique & semper est.

Non omnium syllogismorum eadem esse principia posse. Cap. XXIII.

EAdem vero principia omniũ esse syllogismorum impossibile,primum quidem logice cõsiderantibus: hi quidem.n.veri sunt syllogismorum,illi aũt falsi:est et.n.verum ex falsis syllogizare sed semel hoc fit.veluti si a de c verum, medium aũt b falsum:neque.n.a ipsi b inest,neque b ipsi c: sed si harum media accepta fuerint propositionum, falsæ erunt,quæ sumuntur,eo ꝙ omnis conclusio falsa ex falsis est,vera autem ex veris, altera autem sunt falsa & vera.Postea neque falsa ex eisdem sibijpsis:sunt .n.falsa adinuicẽ & ꝯtraria & impossibilia simul esse,veluti iustitiam esse iniustitiam, aut timorem, & hominem,equum,aut bouem,& æquale, aut maius, aut minus.Expositis vero sic, neque enim verorum eadem principio omnium,altera enim multorũ genere sunt principia,& neque conuenientia, quemad modum vnitates punctis non conueniunt,illæ enim non habent positionem,hæc autem habent.Necesse autem est in media conuenire,aut sursum,aut deorsum,aut hos quidem intro habere,illos autem extra terminorum.Sed neq; communium principiorũ possunt esse aliqua,ex quibus omnia monstrabuntur (dico autem communia,veluti omne affirmare aut negare) genera enim entium altera sunt:& hæc quidẽ quantis,illa vero qualibus insunt solis, cum quibus monstrantur per communia. Amplius principia non multo pauciora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt: propositiones vero aut assumpti termini, aut iniecti sunt. Amplius conclusio-

clusiones sunt infinitæ, termini vero finiti. Amplius principia hæc quidem ex necessitate, illa vero contingentia. Sic igitur considerantibus impossibile eadē esse, aut finita, infinitis existentibus conclusionibus. Si vero aliter quodammodo dicat aliquis, vt ꝙ hæc quidem geometriæ, illa vero * ratiociniorum, illa autem medicinæ: quid vtique esset, quod dicit aliud, prxterquam ꝙ sunt principia scientiarū? dicere autem eadem esse ridiculum: quoniam hæc sibi ipsis essent eadē: sic enim omnia fiunt eadē. Sed neq; ex omnibus mōstrari quodlibet idē est quærere omnium esse eadem principia, valde.n.fatuum: neque .n.in manifestis doctrinis hoc fit, neq; in resolutione est possibile: immediate nanque propositiones principia, altera autem conclusio assumpta fit propositione immediata. Si vero quispiam diceret primas ī-mediatas propositiones eadem esse principia vna in vnoquoque genere est, si vero neq; ex omnibus, tāquam oporteat monstrari quodcunque, neque ita altero tanquam sit vnaquæque scientia altera, derelinquitur, ꝙ cognata sint principia omnium, sed ex his quidem hæc, ex his autem illa. Manifestum autē & hoc est, quod non ꝯtingit, monstratū nāq; fuit, ꝙ alia principia genere sunt differentium genere. Principia nanq; duplicia sunt & ex quibus, cōmunia, quæ autē circa quod propria: vt numerus magnitudine.*

*a. l. numerorum.

*a. l. magnitudo.

CONCLVSIONES.

Non omnium syllogismorum possibile est eadem principia esse.

Principia ex quibus, communia sunt, circa quæ propria.

Scientiam & scibile ab opinatione & opinabili differre, & quid solertia sit. Cap. XXIIII.

Tex. 44.

SCibile aūt & scientia differunt ab opinabili & opinione; qm̄ scientia quidem vniuersalis & per necessaria: (necessariū vero non contingit aliter

aliter se habere) sunt aũt non nulla vera quidem & quæ contingunt aliter se habere. Planũ igitur, ꝙ circa hæc quidem scientia non est, essent.n. impossibilia aliter se habere, possibilia aliter se habere. Verũ enimuero neq; intellectus: (dico enim intellectum principium scientiæ) neq; scientia indemonstrabilis: hoc aũt est acceptio immediatæ, propositionis. verus aũt est intellectus, & scientia, & opinio, & qđ per hæc dicitur, quare derelinquitur opinionem esse circa verum quidem vt falsum, contingens aũt & aliter se habere, hoc aũt est acceptio immediatæ propositionis, & non necessariæ. Et confessum aũt sic apparentibus, nanq; & opinio incertum, & naturalis. Ad hæc aũt nemo putat opinari, qñ existimet impossibile aliter se habere, sed scire, sed qñ esse quidẽ sic, sed tamen & aliter, nihil prohibet tunc opinari, tanquam ꝙ talis opinio sit. Necessarij vero scientia:* quomodo igiẗ, est idẽ opinari & scire? & propter qđ non erit opinio scientia, si quis ponet omne qđ nouit, contingere opinari? consequenter.n. hic quidem sciens. ille vero opinans per media, quousq; ad immediata venerit. quare, si quidẽ ille nouit, & qui opinatur nouit, quemadmodum n. & quod opinari est & propter quid, hoc aũt ipsum medium. Aut si quidem ita suspicabiẗ non ꝯtingentia aliter se habere, quemadmodũ se habent definitiones, per quas sunt demonstrationes, non opinabiẗ, sed sciet. si aũt vera quidem esse, non tñ hæc vtique ipsis inesse ꝭm substantiam, & ꝭm formam, opinabitur & non sciet vere ipsum quod, & ipsum propter quid, siquidem per immediata opinabitur; si aũt non per immediata, ipsum quod solũ opinabitur. Eiusdem vero opinio & scia non oĩno est, sed quemadmodum & falsa & vera eiusdẽ quodãmodo, ita & scia & opinio eiusdẽ. & .n. opinionẽ verã & falsam, vt nonnulli quidem dñr. eiusdẽ esse, absurda ꝯtingiẗ erigi, & alia, & non opi-

*a.l. quomodo igitur nõ est.

nari qđ opinaẽ falſo. Q̃m vero idẽ pluribus modis dr̃,eſt quidẽ vt cõtingit:eſt aũt vt non cõmẽſurabilẽ nanq; eſſe diametrũ vere opinari abſurdũ, ſed qđ dia meter,circa q̃ opiniones,idẽ ita eiuſdẽ,ꝙ quia autẽ erat eſſe vtiq; ẜm rationẽ non idẽ, ꝯ ſimiliter aũt & ſcīa & opinio eiuſdẽ,hæc quidẽ.n.ſic de aīali, vt non ꝯtingat non,eſſe aīal,illa vero vt contingat,veluti ſi hæc quidẽ qđ hoīs eſt,illa vero hoīs quidem,non qđ aũt hoīs:idẽ.n.q̃m homo, ſic aũt non idẽ. Manifeſtũ aũt ex his, ꝙ neq; opinari ſimul idẽ & ſcire contingit, ſimul.n.habere poſſet ſuſpicionẽ aliter ſe habẽdi & non aliter idẽ,qđ non contingit, in alio quidẽ .n.vtrunq; eſſe contingit eiuſdẽ,vt dictũ eſt, in eodẽ aũt neq; ſic poſsibile eſt,habebit n.ſuſpicionẽ ſiſ, vt ꝙ hõ qđ aīal,hoc.n.erat nõ ꝯtingere eſſe nõ aīal, & nõ qđ aīal,hoc.n ſic cõtingere. Reliqua vero q̃uo oporteat diſtribuere & in diſcurſu & intellũ,& ſcīa, & arte,& prudentia,& ſapientia,illa quidẽ nãlis,hęc aũt moralis ſpeculationis magis ſunt.Solertia vero eſt bona quædam coniectatio in non perſpecto tpe medij: veluti ſi quiſpiam videns, qđ luna ſplendorẽ ſp habet ad Solẽ,celeriter excogitauit propter quid hoc,q̃m pp id quod ſplendeſcit a ſole, aut diſputantem cum diuite,nouit,q̃m feneraẽ, aut pp quid amici? q̃m inimice eiuſdẽ. oẽs.n. cauſas medias videns ſũmas cognouit.Splendiũ eſſe ad ſolẽ,in quo a ſplẽdere a ſole in quo b:luna c.ineſt itaq;,lunæ quidẽ ipſi c,ipſum b,ſplẽdere a ſole,ipſi aũt b, ip̃m a, ad hoc eſſe ſplẽdidũ,a quo ſplẽdet,quare & ipſi c,ip̃m a ꝑ b.

De ſolertia c.27.

CONCLVSIONES.

Opinio eſt ſcientia differunt quòd ſcīa eſt eorũ quæ non poſſunt aliter ſe habere,opinio vero eorũ quæ poſſibile eſt aliter ſe habere Solertia eſt quædã ſubtilitas in non proſpecto tpe medii inueniẽdi.

Finis primi libri Poſteriorum.

ARISTO-

ARISTOTELIS STAGIRITAE ANALITICORVM, SIVE resolutoriorum Posteriorum.

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI:

De quatuor ipsius medij quæstionibus. Quomodo quid est monstretur, & quomodo se habeat ad demonstrationem. Omnem definitionem esse per causam. De causarum partitione, & quomodo concurrant, & quo pacto possint demonstrari. De partium diffinitionis compositione, & quo pacto ignote cognoscantur. De notitia demum & discrimine principiorum indemonstrabilium.

Quot nam in disciplinis quæri soleant, & quæstiones omnes medij esse, & quæ scit huius libri intentio. Cap. I.

QVAE quærũtur sunt æqualia numero ijs, quæcunque scimus, quærimus autẽ quatuor, quod propter quid, si est, quid est, quando.n. vtrum hoc, aut hoc insit quærimus in numerũ ponentes: velut vtrũ deficit Sol, aut non, ipsum quod quærimus. Signum autem huius. cum enim inuenie mus quod deficit, cessauimus, & si a principio sciremus, quòd deficit, non quæreremus vtrum cum au-

tem ſcimus ipſum quod,tunc ipſum propter quid q̃-
rimus.vt ſcientes,quod deficit, & ꝙ mouetur terra,
propter quid deficit,aut propter quid mouetur,quæ
rimus iſta ſic.Nonnulla vero alio modo quærimus,
vt ſi eſt,aut non eſt cẽtaurus,aut deus. Si aũt eſt aut
non,ſimpliciter dico,ſed non ſi albus,aut non. Cum
vero cognouerimus,ꝙ eſt,quid eſt quærimus, vt q̃d
igitur eſt deus, aut quid eſt homo? quæ itaq; quæri-
mus,& quæ cum inuenimus ſcimus,hæc & tot ſunt.
Quærimus autem,cũ quærimus quod,aut ſi eſt ſim-
pliciter,an eſt medium ipſius,aut non eſt?quãdo au
tem cognoſcentes,aut quod, aut ſi eſt, aut quod in
parte,aut ſimpliciter,rurſus ipſum propter quid quę
rimus,aut quid eſt,tunc quęrimus quid eſt medium.
Dico aũt quod, aut ſi eſt in parte, & ſimpliciter, in
parte quidem,an deficit Luna, aut augetur? ſi enim
eſt aliquid, aut non eſt aliquid in talibus quærimus,
ſimplr vero ſi eſt aut non,Luna aut nox. Contingit
itaque in omnibus quæſtionibus quærerę, aut ſi eſt
medium,aut quid eſt medium, cauſa.n.eſt medium:
in omnibus nanq; hoc quæritur,an ne deficit? an ne
eſt aliqua cauſa,aut non?poſt hæc cũ cognouerimus
ꝙ eſt aliqua,quid igitur eſt hæc quærimus. Cauſam
enim quod ſit non hoc,aut illud,ſed ſimpliciter ſub-
ſtantia,aut non ſimpliciter:ſed aliquid eorũ,quæ per
ſe,aut ſecundum accidens ſunt medium eſt.dico au-
tem ſimplr quidem ſubiectum, vt Lunam aut terrã,
aut Solem,aut triangulũ,ipſum vero quid defectum
æqualitatem,inæqualitatem,ſit in medio,aut non:in
omnibus nanque his manifeſtum eſt, ꝙ idem eſt q̃d
eſt,& propter quid eſt. Quid eſt defectus? priuatio
luminis a luna propter terræ obſtructionẽ: propter
quid eſt defectus? aut propter quid deficit luna?eo,
ꝙ deficit lumen terra obſtructa. Quid eſt conſonã-
tia?ratio numerorũ in acuto & graui.pp quid conſo
nat acutum graui?eo ꝙ rationem habent numerorũ
acutum

acutum & graue. nunquid eſt conſonare acutum & graue? nunquid eſt in numeris ratio ipſorum? cũ aũt acceperimus, quod eſt, quæ igitur eſt ratio quærim'. Quod autem eſt medij quæſtio. ſignificant quorum cunque medium eſt ſenſibile, quærimus. n. cum non ſenſimus veluti de eclipſi ſi eſt, aut non: ſi vero eſſemus ſupra Lunã, non vtiq; quæreremus, neque ſi ſit, neque propter quid, ſed ſimul vtique manifeſtũ fuiſſet: ex eo enim ꝙ ſentitur: & vniuerſale nobis factũ eſt ſcire ſenſus nanq; eſt, quod nunc obſtruitur: manifeſtum enim ꝙ nunc deficit: ex hoc autem factum vtique fuit vniuerſale. Quemadmodum igitur dicimus, quid eſt ſcire idem eſt, & propter quid eſt, hoc vero ſimpliciter, & non inexiſtentium alicui, aut inexiſtentium, vt quod duo recti ſunt, aut quod maius aut minus eſt. Quod igitur omnia, quæ quæruntur, eſt medij quæſtio, planum. Quomodo autem ꝙ quid eſt monſtratur: & quis modus reductionis, & quid eſt definitio, & quorum, dicamus cum dubitauerimus primo de ipſis.

CONCLVSIONES:

Quæſtiones ſunt æquales numero his quæcunque vere ſcimus.
Quæſtiones ſunt quatuor: ſi eſt, Quid eſt, Quia eſt, & Propter quid eſt.
Cauſa & medium idem ſunt.
Omnis quæſtio eſt quæſtio medii.

Deſceptatio, quod definitio, & demonſtratio non ſint eiuſdem. Cap. II.

Tex. 2.

PRincipium vero ſit futurorum, quod eſt conuenientiſsimum habitis ſermonibus. Dubitare. n. quiſpiam poſſet, an ne eſt idem & ſm idem definitione ſcire & demonſtratione? Aut impoſsibile:

definitio nanq; ipsius quid est esse videtur, quid est autem omne, vniuersale & prędicatiuum: syllogismi vero sunt, hi quidem priuatiui, illi autem non vniuersales: veluti qui quidem in secunda figura, priuatiui omnes, qui vero in tertia, non vniuersales. Postea neque prædicatiuorum omnium, qui sunt in prima figura: est definitio, vt quod omne triangulum duobus rectis æquales habet. Huius autem ratio, q̃m scire, est demonstratiue demomonstrationem habere: quare, si in talibus est demonstratio, planũ, ꝙ nõ esset vtiq; ipsorum & definitio: scire enim posset aliquis & secundum definitionem non habens demonstrationem: nihil.n.prohibet non simul habere. Sufficiens autem est fides & ex inductione: nihil.n.vnquam definientes nouimus. neq; eorum quæ per se insunt, neque accidentium. Amplius si definitio, substantiæ quædam cognitio est: talia manifestum quòd non snnt substantiæ. Quod igitur non est definitio omnis, cuius & demonstratio, planum. Quid aũt, cuius est definitio, an ne omnis est demonstratio, aut non? Vna quidem ratio. & de hoc eadem: vnius.n.in quantum vnum, vna est scientia: quare siquidem scire demonstratiuum est demonstrationem habere, continget aliquid impossibile: definitionem nanq; habens sine demonstratione sciet. Amplius principia demonstrationum sunt definitiones, quorũ non esse demonstrationes, monstratũ est prius, aut erunt principia demonstrabilia, & principiorũ principia, & hoc in infinitum prodibit, aut primæ definitiones erunt indemõstrabiles. Sed an ne non omnis eiusdẽ, sed alicuius eiusdẽ est definitio & demonstratio, aut impossibile? non n.est demonstratio cuius est definitio, definitio nanq; ipsius quid est & substantiæ, definitiones vero apparent omne supponẽtes & accipientes ipsum quid est, vt Mathematicæ, quid vnitas & impar, & aliæ ꝯsimiliter. Amplius oĩs demonstratio

ſtratio aliquid de aliquo monſtrat, vt quòd eſt, aut non eſt, in definitione vero nihil alterum de altero prædicatur. quemadmodum, neq; aial de bipede, neque hoc de animali, neq; vtiq; de plano figura, nõ.n. eſt planum figura neq; figura planum. Amplius alterum eſt quid eſt & quod eſt monſtrare. Definitio nanq; quid eſt ſignificat, demonſtratio aũt quod, aut eſt hoc de hoc, aut non eſt. Alterius vero altera demonſtratio, niſi tanquam pars ſit aliqua totius (hoc autem dico, quoniam monſtratũ eſt æquicrus duobus rectis æquales hr̃e, ſi omne triangulum mõſtratum fuit) pars.n.hoc, illud vero totum eſt: hæc autem ad ſeinuicem non habent ſic ipſum quod. eſt & quid eſt, non enim eſt alterius alterum pars. Manifeſtum igitur, ꝙ neque cuius definitio huius omnis demonſtratio neque cuius demonſtratio, huius omnis definitio: quare omnino eiuſdem nullius cõtingit ambo habere. Quare planum, ꝙ neque definitio & demonſtratio, neq; idem eſſe poſſunt, neque alterum in altero, ſubiecta etenim conſimiliter vtique ſe haberent. Hæc itaque hucusque dubitata ſint.

CONCLVSIONES.

Vnius inquantum vnum vna eſt ſcientia.
Non omnium quorum eſt demonſtratio horum omniũ eſt definitio.
Definitio non dicit eſſe vel non eſſe.

Syllogiſmo duplicante, & per diuiſionem facto non demonſtrari quid eſt de eo cuius eſt. Cap. III.

Tex. 3.

IPſius vero quid eſt vtrum eſt ſyllogiſmus & demonſtratio, aut non eſt, quemadmodum nunc ratio ſuppoſuit? ſyllogiſmus enim aliquid de aliquo monſtrat per medium, ipſum vero quid eſt, & proprium eſt, & in eo quod eſt quid prędicatur: hęc au-

tem necesse est conuerti.si n.a, ipsi c proprium est, planum ꝙ & ipsi b,& hoc ipsi c.quare omnia inuicē verum enimuero & si a,in eo quod est quid in est oĩ b,& vniuersaliter b de omni c in eo,quod est quid dicitur,necesse & a in eo quod est quid de c dici.si vero non sic aliquis accipiet duplicans,nō necesse erit a de c prædicari in eo ꝙ est quid : sed si a quidem de b in eo , quod est quid,ipsum vero b non de quibuscunq; in eo, qđ est quid, ipsum aūt quid ambo eadē habebunt.erit igiť & b de c ꝙ quid est, si itaq; ipsum quid est & ipsum quid erat esse.ambo hñt , in medio termino erit prius ipsum qđ erat esse. Et omnino si est monstrare,quid est homo,sit c homo,a vero quid est,siue animal bipes,siue aliud quid:si itaq; syllogizabitur,necesse est a de b omni prædicari , huius autē erit alia ratio media,quare & hoc erit,quid est homo:accipit igitur quod oportet monstrare,nanq; & b est quid est homo.Oportet autē in duabus propositionibus & primis & immediatis considerare,maxime.n.manifestum,quod dicitur,sit:qui igitur mōstrant per id,ꝙ conuertitur,quid est anima, aut quid est homo,aut aliud quodcunq; entiū, quod ex principio est petunt.quemadmodum,si aliquis existimaret animam esse idē sibijpsi causam viuendi, hoc autem numerum ipsum seipsum mouentē , necesse est enim petere animā,quod numerum esse ipsum seipsum mouentē sic,vt idē existens.Non.n. si a sequitur b,& hoc c,erit a quod quid erat esse ipsius c, sed verum erat dicere,erit solū,neque si e st a quod quid & de b prædicatur omni, hoc.n.quod est animali esse, prædicatur de eo,quod est homini esse, verum.n.oē homini esse animal esse , quemadmodum & omnem hominem animal esse,sed non sic vt vnū sit.Si igitur non sic acceperit , non syllogizabitur , ꝙ a est ipsi c quod quid erat esse , & substantia: si vero ita acciperit , prius erit acceptum c quod quid erat esse

ipsius

ipsius b,quare non demonstratum fuit, hoc enim in principio accepit. Verum enimuero neque quæ per diuisiones via syllogizat,quemadmodum in resolutione circa figuras dictum est:nusquam enim necessarium fit rem illam esse cũ hæc sint,sed quemadmodum neque inducens demonstrat,non.n.oportet cõclusionem interrogare,neque in eo ꝙ datur esse,sed necesse est esse illis existentibus:etenim dixerit respondens,an ne homo animal,aut inanimatum? postea accipiat animal,non syllogizatum fuit. Rursus omne animal aut pedestre, aut aquaticum, accipiat pedestre,& hominem esse totũ animal pedestre,non necesse esse ex dictis,sed accipit & hoc. differt autẽ nihil in multis aut paucis ita facere, idem enim est. Non syllogisticus igitur vsus fit ita progrediẽtibus, & eorũ quæ contingit syllogizari:quid enim prohibet hoc verum quidem esse,omne de homine,nõ tamen quid est,neque ꝙ quid erat esse significans? Amplius quid prohibet,aut addere aliquid, aut auferre, aut supergredi substantias? hæc igitur prætermittantur quidem. Contingit aũt soluere siquis accipiat ea,quæ sunt in ipso quid est, omnia & ꝯñs diuisione faciet petens primum,& nihil derelinquat. hoc autem necessarium,si omne in diuisionem cadit, & nihil deficit,hoc autem necessarium, indiuiduum.n.iã oportet esse. Sed syllogismus tamen non est,sed siquidem alio modo cognoscere facit,hoc quidem nihil absurdum fuit,neque.n.inducens forte demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. syllogismum vero nõ dicit ex diuisione dicens definitionem, quemadmodũ enim in conclusionibus,quæ sunt sine medijs,si quis dicat,ꝙ his existentibus necesse est hoc esse,contingit interrogare propter quid,ita & in diuisiuis definitionibus,quid est homo? animal mortale: habens pedes, bipes, sine pennis, propter quid iuxta vnamquamque appositionem? dicet enim & mon-

Tex.4.

strabit

ſtrabit diuiſione, vt putat, quod omne aut mortale, aut immortale: talis autem oratio tota non eſt definitio, quare & ſi demonſtraretur diuiſione, ſed hæc definitio non ſyllogiſmus fit. *

** x. l. non ſyllogiſmo.*

CONCLVSIO.

Non eſt demonſtrare definitionem per diuiſionis viam.

Non monſtrari definitionem ſumendo definitionis definitionem, neq; definitione contrarij. Cap. IIII.

SEd an ne eſt demonſtrare ipſum quid eſt ſecundum ſubſtantiam? ex ſuppoſitione autem accipientem ipſum quidem ꝙ quid erat eſſe, hoc, quod eſt ex proprijs in eo, ꝙ quid eſt, hæc autem in eo ꝙ quid eſt ſola, & proprium omne: hoc enim eſt eſſe illi. Aut rurſus accepit ꝙ quid erat eſſe, & in hoc? neceſſe.n.eſt per medium monſtrare. Amplius quemadmodum neque in ſyllogiſmo accipitur, quid eſt ipſum ſyllogizare, ſemper enim tota aut pars propoſitio, ex quibus ſyllogiſmus, ita neque ipſum ꝙ quid erat eſſe oportet ineſſe in ſyllogiſmo, ſed ſeorſum hoc a poſitis eſſe, & ad dubitantem, ſi ſyllogizatum eſt, aut non hoc, occurrendum eſt: ꝙ, hoc enim erat ſyllogiſmus, & ad illum quod, non ipſum quid erat eſſe ſyllogizatum eſt, quod certe: hoc enim poſitum fuit nobis ipſum ꝙ quid erat eſſe: quare neceſſe eſt & ſine quid eſt ſyllogiſmus, aut ipſius ꝙ quid erat eſſe ſyllogyzatum fuiſſe aliquid. Et ſi ex ſuppoſitione monſtret, veluti ſi malo eſt diuiſibile eſſe, cõtrario autem hoc, quod eſt contrarium ineſſe quibuſcũque eſt aliquid contrarium: bonum autem malo eſt contrarium: & indiuiſibile diuiſibili: eſt igitur bono eſſe, indiuiſibili eſſe. Hic etenim accipiens ipſum quid erat eſſe, monſtrat: accipit autem ad monſtrandum ipſum ꝙ quid erat eſſe, alterum tamen fit: in demonſtra-

Tex. 6.

monstrationibus nanque ꝙ est hoc de hoc, sed non ipsum, neque cuius eadē est ratio, & conuertitur. Ad vtrosque vero, & ad monstrantem secundum diuisionem, & ad sic * syllogismum, eadē est dubitatio, propter quid homo est aīal bipes, pedestre, sed non aīal & pedestre: ex ijs enim, quæ accipiunt nulla necessitas est vnū fieri quod prædicatur, sed quēadmodum homo idem esset & musicus & grammaticus. Quomodo igitur definiens monstrabit substātiam, aut ipsum quid est? neque. n. vt demonstrans ex confessis esse manifestum faciet, ꝙ necesse est existentibus alterum quid esse, demonstratio. n. hoc est neque vt inducens per singularia cum manifesta sint ꝙ omne sic est eo ꝙ nihil aliter est, nō enim quid est monstrat: sed quod aut est, aut non est. quis igitur alius modus reliquus? non. n. monstrabit vtique sensu aut digito. Amplius quomodo mōstrabit, ꝙ quid est homo: necesse est n. scientem ꝙ quid est homo, aut aliud quodcunq;, scire, & ꝙ est. non ens. n nullus nouit, quod est, sed quid quidem significat oratio, aut nomen, cum dixero hircoceruus, quidem autem ex hircoceruus impossibile est scire. Verūenim uero si monstrabit quid est & quod est, & quomodo eadem ratione monstrabit: definitio. n. vnum quid significat, & demonstratio: quid autem est homo, & esse hominem, aliud est. Postea & per demonstrationem dicimus necessarium esse monstrari omne, qđ est, nisi substantia sit, ipsum vero esse nulli est substātia, non. n. genus est ipsum ens: demonstratio igitur erit quod est, quod & nunc faciunt scientiæ. Quid enim significat triangulum, accepit Geometra, qđ autem est, monstrat: quid igitur monstrabit definiēs quid est, aut triangulum: sciens igitur aliquis definitione quid est, si est non sciet. sed impossibile est. Manifestum autem & ſm modos definitionum, qui nunc sunt, ꝙ non monstrant definientes, quod est. si enim

*fortasse rectius legeretur syllogizantem.

Tex. 7.

ſi enim & eſt ex medio æquale, ſed propter quid eſt ipſum definitum,& propter quid hoc eſt circulus,eſſet.n.& definitionem orichalci dicere eſſe ipſum,neque.n.quod poſsibile eſſe quod dicitur, aſsignant definitiones,neque ꝙ illud eſt dicunt eſſe diffinitionem,ſed ſemper licet dicere propter quid. Si igitur definiens monſtrat aut quid eſt, aut quid ſignificat nomen(ſi non eſt nullo modo ipſius quid eſt) eſſet vtiq; oratio idem quod nomen ſignificans:ſed abſurdum. Primum quid enim & eſſet non ſubſtantiarum vtique & non entium: ſignificare enim eſt & non entia. Amplius, omnes orationes definitiones vtique eſſent:eſſet enim nomen ponere cuicunq; orationi: quare definitiones vtique diſputaremus omnes,& illius definitio vtiq; eſſet. Amplius nulla ſciẽtia demonſtraret vtique, quòd hoc nomen quid ſignificat,neque definitiones igitur hoc aſsignant. Ex his igitur neq; definitio & ſyllogiſmus videtur idẽ ens,neque eiuſdẽ ſyllogiſmus & definitio. Ad hæc autem,quòd definitio nihil,demonſtrat,neque monſtrat,neque ipſum quid eſt, neque definitione, neq; demonſtratione eſt cognoſcere.

CONCLVSIONES.

Non demonſtratur definitio ſuſcipiendo definitionis definitionem, nec ſumendo definitionem contrarii.

Scienti quid eſt alicuius impoſsibile eſt non ſcire quòd ſit.

Definitio quid rei eſt ſolius entis, definitio nominis eſt etiam non entium.

Soluitur propoſita diſcepatio, qui vnum quid eſt per aliud quid eſt mõſtratur. quomodo item ipſius quid eſt ſit demonſtratio ac definitio. Cap. V.

ITerum autem conſiderandum,quid horum dicitur bene, & quid non bene, & quid eſt definitio, & ipſius quid eſt nunquid quodammodo eſt demonſtra-

monstratio & definitio,aut nullo modo. Quoniam autem est,vt diximus,idē scire quid est, & scire causam ipsius si est. Ratio autem huius, quod est aliqua causa,& hæc aut eadem,aut alia,& si sit alia, aut demonstrabilis, aut indemonstrabilis: si igitur est alia & contingit demonstrare, necesse est medium esse causam,& in prima figura monstrari:vniuersale nāque est & prædicatiuum qđ monstrat̄:vnus igit̄ modus esset vtiq;, qui nunc exquisitus est per aliud ipsum quid est monstrari, ipsorum nanq; quid est necesse est medium esse quid est,& propriorū propriū quare hoc quidem monstrabit,illud vero non monstrabit ipsorum quid erat esse eidem rei. Hic igitur modus,quod non sit vtiq; demonstratio, dictum est prius:sed est logicus syl͞ls ipsius quid est.Quo autē modo contingit,dicamus aggrediētes rursus a principio. Quemadmodum.n.propter quid quærimus habentes quod,nonunquam vero & simul manifesta fiunt,sed non prius vtique propter quid posibile est cognoscere,quàm quod,manifestum,quod consimiliter & ipsum quid erat esse, non sine ipso quod est. imposibile est enim scire quid est ignorantes si est: ipsum vero si est,aliquando quidem secundum accidens habemus, aliquando autem habentes aliquid ipsius rei,vt tonitruum,ꝙ sonus est quidam nubium & defectum,ꝙ priuatio quædam luminis,& hominē ꝙ animal quoddam est,& animam,ꝙ ipsum seipsum mouens: quæcunque igitur secundum accidens nouimus quòd sunt,necessarium est nullo modo se habere ad ipsum quid est:neque enim quod est scimus quærere autem quid est,non habentes quod est, nihil quærere est. De quibuscunque autem habemus aliquid, faciliu s:quare vt habemus quod est, ita nos habemus & ad ipsum quid est: quorum habemus aliquid ipsius quid est.sit primum quidem sic, defectus in quo a.luna in quo c:obstructio terræ,ī quo b.vtrū igitur

igitur deficit aut non?quærere eſt, an b ſit, aut non:
hoc aũt nihil differt quærere,quam ſi eſt ratio ipſius
& ſi ſit hoc,& illud dicimus eſſe. Aut vtrius contradictionis eſt ratio,verum habendi duos rectos, aut
non habendi ? quando autem inuenerimus ſimul ipſum ꝙ,& ipſum propter quid nouimus,ſi per media
ſit:ſi autem non,ipſum quod nouimus, propter quid
vero non,ſit igitur Luna c:defectus a:in plenilunio
vmbram non poſſe facere, nullo inter nos exiſtente
manifeſto, in quo b. ſi igitur ipſi c ineſt b quod eſt,
non poſſe vmbram facere nullo inter nos exiſtente:
huic autem ipſum a,quod eſt defeciſſe,quod quidem
deficit, planum, propter quid autem nondum. & ꝙ
quidem defectus eſt nouimus,quid vero eſt,non nouimus:cum autem planum fuerit,quòd a ipſi c ineſt
ſed propter quid ineſt,quærere ipſum b,quid eſt, vtrum obſtructio,aut conuerſio Lunæ, aut extrinſeco,hoc autem eſt ratio alterius extremi, vt in his ipſius a:eſt.n.defectus * obſtructio a terra, quid eſt tonitrus?ignis extinctio in nube, propter quid tonat?
eo ꝙ extinguitur ignis in nube. ſit nubes c tonitrus
a extinctio ignis b,ipſi vtiq; c,nubi ineſt b, extinguitur.n.in ipſa ignis:huic autem a ſonus, & eſt b vtiq;
ratio ipſius a primi extremi: ſi vero rurſus huius aliud medium ſit,ex reliquis erit rationibus. Qualiter igitur accipitur ipſum quid eſt, & ſit notum, dictum eſt.quare ſyllogiſmus, quidem ipſius quid eſt
non ſit,neq; demonſtratio,planum tamen eſt per ſyllogiſmum & per demonſtrationem:quare neque ſine demonſtratione eſt cognoſcere ipſum quid eſt,
cuius eſt cauſa alia,neq; eſt demõſtratio ipſius, quéadmodum & in dubitationibus diximus. Eſt autem
horum quidem altera quædã cauſa,illorum vero nó
eſt quare planũ,ꝙ & ipſorum eſt quid alia quidé immediata & principia ſunt,quæ & eſſe & quid eſt ſupponit oportet, aut alio modo manifeſta facere, qđ.

*a. l. obſtructio luminis,

Tex. 9.

arithme

arithmeticus facit, et.n.quid est vnitatem supponit, & quod est. Habentium aũt medium & quorum est aliqua altera causa substantiæ, est per demonstratio nem, quemadmodum diximus, ostendere non ipsum quid est demonstrantes. Definitio aũt, quoniam est oratio ipsius quid est, manifestum est ꝙ aliqua quidẽ erit oratio quid significat nomen, aut oratio altera nominalis, vt quid significat quid est triangulum, cu ius habentes ꝙ est, quærimus propter quid est, difficile est autẽ ita accipere, quæ non nouimus ꝙ sunt causa vero dicta est prius difficultatis., quoniã neq; si sunt, aut non, nouimus nisi secundum accidens Oratio autem vna est dupliciter, hæc quidem coniunctione, vt Illias, illa vero vnum de vno significãs non secundum accidens. Vna quidẽ definitio est definitionis, quæ dicta fuit, Alia aũt est definitio oratio significans pp quid est, quare prior quidẽ significat quidem, monstrat autem non, posterior vero, manifestum, ꝙ erit tanquam demonstratio ipsius quid est positione differens a demonstratione, differt.n. dicere, propter quid tonat?& quid est tonitrus? dicet .n.hic quidem, quoniam extinguitur ignis in nubibus, quid autem est tonitrus? sonus ignis, qui extinguitur in nubibus, quare eadem oratio alio modo dr̃, & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius definitio tonitrus est sonus in nu bibus, hoc autem est ipsius quid est demonstrationis conclusio, immediatorum aũt definitio, positio est ipsius quid est in demonstrabilis. Est igitur definitio, vna quidem oratio ipsius quid est indemonstrabilis, vna vero syl̃s ipsius quid est casu differens a demonstratione, tertia aũt demonstrationis ipsius quid est conclusio. Manifestum igĩ ex dictis, & quõ est ipsius quid est demonstratio, & quomodo nõ est, & quorũ est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & quomodo ipsum quid

Tex. 10.

est mon-

est monstrat,& quomodo non ꝙ quorum est,& quorum non. Amplius autem ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse & quomodo non contingit.

CONCLVSIONES.

Scire quid est & scire causam idem sunt.
Impossibile est scire quid est ignorantes quòd sit.
Tonitruus est extinctio ignis in nubibus.
Definitio duplex est: altera quod quid est res ostendens, altera quid significet nomen.
Definitio differt à demonstratione sola positione.

De causarum distinctione & concursu, & quomodo earũ posit esse demonstratio. C.VI.

Tex. 11. QVoniam aũt scire putamus, quando sciamus causam, causæ vero quatuor sunt, vna quidem, ꝙ quid erat esse, vna autem, quibus existentibus necesse est hoc esse, altera vero quæ aliquid primum mouit, quarta autem, cuius causa: omnes istæ per medium monstrantur, quo enim existente hoc necesse est esse, vna quidem propositione accepta non est, duabus autem ad minimum, hoc vero est, quando vnum medium habeant: hoc igitur vno accepto, conclusionem necesse est esse. Manifestum aũt & sic, propter quid est rectus, in semicirculo? aut quo existente rectus est? sit vtiq; rectus, in quo a: dimidium duorum rectorum, in quo b: qui in semicirlo in quo c: ꝙ igitur a rectus insit ipsi c ei, qui est in semicirculo, causam est ipsum b: hic.n. ipsi a æqualis: hic aũt c ipsi b: duorum nanq; rectorum dimidium. cum igitur b sit dimidiũ duorum rectorum, a ipsi c inest: hoc aũt erat in semicirculo rectum esse: hoc vero idem ipsi quid erat esse, eo ꝙ hoc significat oratio, verũ enimuero & ipsius qd erat esse, causa mon-

strata

ſtrata eſt media. Propter quid aũt Medorum bellũ factum eſt Athenienſibus? quæ cauſa bellũ inferẽdi Athenienſibus, quoniam in Sardes cum Eretrienſibus irruerunt, hoc.n. primo mouit. bellum in quo a: priores irruiſſe b: Athenienſes c ineſt itaque b ipſi c quod eſt prius irruiſſe Athenienſibus: a vero ipſi b bellum, inferunt.n. ijs, qui prius iniuria affecere, ineſt igitur ipſi quidem b a, quod eſt bellum inferre ijs qui prius incæpere, hoc aũt ipſi c, Athenienſibus, prius.n cæpere. medium igitur & hic cauſa, quæ primo mouit. Quorumcunq; autem cauſa ipſum gratia cuius, vt propter quid ambulat? vt ſanus fiat. ꝓpter quid domus eſt? vt conſeruetur ſuppellex. illud quidem gratia conualeſcendi, hoc aũt gratię conſeruandi. propter quid a prandio oportet deambulare, & gratia cuius nihil differt. deambulatio a prandio c: non ſupernatare cibaria, in quo b; ſanari in quo a. inſit igitur a prandio deambulare ei, quod eſt facere non ſupernatare cibaria ad os ventris, & hoc ſalubre; videtur enim ineſſe ipſi deambulare, quod eſt c, ipſum b, quod eſt non ſupernatare cibaria: huic aũt ineſt ipſum a ſalubre. quæ igiť eſt cauſa ipſi c, ꝙ ipſum a inſit ipſum cuius gratia b, quod eſt non ſupernatare, hoc aũt eſt veluti illius ratio, a.n. ita aſsiguabitur; propter aut b ipſi c eſt. qm̃ hoc eſt ſanari, ita ſe habere. Oportet autem tranſumere orationes, & ita magis ſingula apparebunt. Generationes vero ecõuerſo hic, & in cauſis ſm motum: ibi enim mediũ oportet fieri primum, hic autem ipſum c extremum, vltimum vero ipſum cuius gratia. Contingit autem idẽ & cuius gratia eſſe & ex neceſsitate, vt per lucernã ægredi lumen: ex neceſsitate etenim progreditur, quod minores habet partes, per maiores poros, ſiquidem lumen fit eo ꝙ pertranſit, & gratia cuius, vt nõ offendamus. An ne ergo ſi eſſe contingit, & fieri cõtingit? quemadmodũ ſi tonat, cũ extinguitur ignis, Tex. 12.

necesse est stridere & strepere (vt Pythagorei dicunt) minarũ gratia ijs, qui sunt in tartaro, vt timeãt plurima vero talia sunt, & maxime in ijs, quæ ẜm naturam constituuntur & cõsistunt, hæc quidem enim alicuius gratia facit ipsa natura, illa vero ex necessitate, necessitas autem duplex, hæc quidem enim ẜm naturam & appetitum, illa autem vi, quæ præter appetitum est, quemadmodum lapis ex necessitate, & sursum & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. In ijs vero quæ a discursu, nonnulla quidem nunquam a casu sunt, vt domus, aut statua, neque, ex necessitate. sed alicuius gratia, quædam vero & a fortuna, vt sanitas & salus: maxime autem in quibuscunque contingit & sic, & aliter. quando non a fortuna generatio fit. quare finis, quod est bonum, gratia alicuius fit, & aut natura, aut arte; a fortuna vero nihil gratia alicuius fit.

CONCLVSIONES.

Causæ quatuor sunt, altera, qua existente, necesse est hoc esse, materialis videlicet: Qua primo mouit, s. efficiens cuius gratia, i. finis, quod quid erat esse, scilicet formalis.

Finis bonus, cui grati a aliquid fit a natura, vel ab arte fit a fortuna vero nihil propter finem fit.

Formalis definitio non habetur medium per quod demonstretur, materialis autem sic.

Q̃uo propter quid differat in his quæ fiunt simul, vel non simul, per circulum, vel nõ per circulum, semper, vel frequenter. Cap. VII.

EAdem aũt causa est ijs, quæ fiunt, & factis, & futuris, quæ est, & his, quæ sunt, medium enim est causa, præterquam ꝙ entibus quidem ens, ijs vero, quæ fiunt, quæ fit, factis aũt facta, & futuris, futura, vt propter quid factus fuit defectus, quoniã

facta

facta fuit terra in medio,fit auté,quoniam fit,erit vero,quoniam erit in medio, & est auté, quoniam est. Quid est crystallus?accipiatur vtiq;, quod est aqua congelata.aqua in quo c:congelatum in quo a:causa media in quo b,defectus calidi omnino: inest itaque b ipsi c. huic autem congelatum esse, quod est in quo a,fit aũt crystallus, cum fit b, factum est autem facto,erit auté futuro.sic igitur est causa,& cuius causa simul fiunt,qñ fiunt, & sunt, quando sunt, & in eo,quod factum fuit,& futurum esse consimiliter.In ijs vero,quæ nõ simul sunt,an ne sunt in cõtinuo tempore?quemadmodum videtur nobis alias aliorũ causas esse ipsius facti, factum alterum & ꝙ fit futurum,alterũ futurũ,& ipsius fieri, si quid prius factum fuit. Est vtique posterius facto syllogismus, principium auté & horum ipsa facta,quare & in ijs, quæ fiunt consimiliter: a priori vero non est vt qm̃ hoc factum fuit, quia hoc posterius factum fuit, & in futurum esse consimiliter:neque enim indefiniti, neque definiti erit temporis. quare qm̃ hoc verum est dicere factum fuisse,quod autem est verum dicere factum fuisse,posterius,in intermedio nanque,falsum erit dicere hoc iam altero facto. Eadem auté ratio & in futuro:neque quoniam hoc factũ fuit, hoc erit:medium enim congenitum oportet esse, factorum factũ,& futurorũ futurum,eorum quæ fiunt qđ fit,entium ens id vero,quod fuit, & id quod erit nõ contingit esse congenitum. Amplius neq; indefinitum contingit esse tempus intermedium,neque definitum,falsum.n.erit dicere in intermedio. Considerandum autem quid est ipsum continens vt post ipsum factum esse,ipsum fieri sit in rebus, an manifestum est ꝙ non est contiguum facto,quod fit,neque enim factum facto,fines nanq; & indiuidua. quemadmodũ igitur neque puncta sunt sibijnuicem contigua,neque facta,ambo enim indiuidua sunt, neque,

Tex. 13. De fieri et facto esse. cap. 1.

Tex. 14.

vtique quod fit facto propter idem,nam quod fit, diuisibile est,factum aūt indiuisibile : quemadmodum igitur linea ad punctum se habet, ita quod fit ad factum,insunt.n.infinita facta in eo, ꝙ fit : magis autē manifeste in vniuersalibus de motu oportet dici de his.De eo igitur quod est, quomodo , cū generatio consequenter fit,se habeat medium, quod est causa, in tantum acceptum sit : necesse est.n.& in his medium,& primum,immediata esse:vt a factū fuit, qm̄ c factum fuit, posterius autem c, factum fuit : prius autem a,principium autem c,eo,ꝙ proximius ipsius nunc est quod est principium temporis:c vero factū est,si de factum est:cū igitur d fit, necesse est a,factū esse,causa aūt est c,cum.n.d,factum est,necesse est c factum esse,c autem facto necesse est prius a,factum fuisse. Ita vero accipienti medium, stabitur alicubi in immediatum, aut semper intercidet propter infinitum,non enim est contiguūm factum facto , quēadmodum dictum fuit , sed incipere tñ necesse est a medio & a nunc a primo.Similiter autem & in ipso erit,si.n.verum est dicere,quod erit d , necesse prius verum dicere , quod a erit:huius aūt causa ipsum c. si.n.d erit,prius ipsum c erit,si vero c erit.prius ipsū a erit.similiter autem infinita est sectio & in his:non enim sunt futura contigua inter se, principium vero & in his immediatum accipiendum.Se habet autem sic in operibus,si facta est domus,necesse est incisos fuisse lapides,& factos fuisse hoc pp quid? * quoniā necesse est fundamentum factum fuisse, siquidem & domum factam fuisse,si vero fundamentum, prius lapides factos fuisse necesse est Rursus,si erit domus, consimiliter prius erunt lapides, monstratur autem per mediū.similiter,erit.n.fundamentū prius.Quoniam autem videmus in ijs,quæ fiunt,circulo generationem quandā esse,contingit hoc esse,siquidē sequantur seinuicē mediū & extrema ; in his.n.ipsum conuer-

*a. l. non habet (hoc pp quid)

Tex. 15.

conuertere est: monstratum vero est hoc in primis, quod conuertuntur conclusiones, quod aũt circulo hoc est, in operibus aũt apparet sic madefacta terra necesse est vaporem fieri, hoc aũt facto, nubem, hoc autem facto, aquam. hoc autem facto, necesse est madefactam esse terrã. hoc autem erat quod a principio: quare circulo circuiuit: vno enim ipsorũ quocunq; existente, alterum est, & illo, aliud, & hoc primum. Sunt autem nonnulla quidem quæ fiunt vl'r nanque & semper & in omni, aut sic se habent, aut fiunt, alia vero semper quidem, non vt plurimum autem, vt nõ omnis homo masculus barbam emittit, sed vt plurimum. Talium itaque necesse est & medium vt plurimum esse. si enim a de b vniuersaliter prædicatur, & hoc de c vniuersaliter, necesse est a de c semper & in omni prædicari, hoc.n. est vniuersale & in omni & semper, sed supponebatur vt plurimũ: necesse est igitur & medium vt plurimum esse, qđ est, in quo b: erunt igitur & eorum, quæ vt plurimum, principia immediata, quæcunq; vt plurimum ita sunt, aut fiũt. Tex. 16.

CONCLVSIO.

Differt propter quid in his quæ fiunt simul vel non simul, per circulum, vel non per circulum, vel semper vel frequenter.

Quo pacto definitio ex suis partibus componatur, & quando immanifeste sunt, quomodo inuestigentur. Cap. VIII.

Quomodo igit ipsum quid est in definitionẽ assignat, & quomodo demonstratio, aut definitio est ipsius, aut non est dictũ est prius. Quomodo autem oportet venari quæ in eo quod quid est prædicatur, nunc dicamus. Eorũ igitur, quæ insunt semper vnicuiq; nonnulla extendunt in plus, Tex. 17.

non tñ extra genus.dico auté in plus inesse,quæcũque insunt quidem:vnicuiq; vſr,at vero & alij.veluti est impar,quod omni inest trinitati,sed & non trinitati,quemadmodum ens inest trinitati,sed & nõ * numero:sed & impar inest omni trinitati,& in plus inest,nanq; & quinario inest,sed non extra genus:quinarius.n.est numerus, nihil autem extra numerum & impar. Talia itaq; accipienda sunt vsque ad hoc, quousque tot accepta fuerint primum,quorum vnũquod quidem in plus inerit,omnia vero non in plus sunt:hanc enim necesse est esse substantiã rei.vt trinitati inest omni numerus,impar,primus vtroq; modo,& vt non mensuretur numero,& vt non componatur ex numeris:hoc igitur iam est trinitas, numerus,impar,primus,& ita primus,horũ.n.vnumquodque,alia quidẽ imparibus omnibus insit,vltimũ vero & dualitati:omnia autem nulli.* Quoniam vero declaratũ est nobis in superioribus,q̃ necessaria quidem sunt, quæ in eo,quod est quid prædicantur vniuersalia vero necessaria, trinitati aũt, & in quo alia sic accipiuntur in eo quod est quid quæ accipiuntur sic,ex necessitate quidem essent vtiq; trinitas hæc.q̃ aũt substantia sit, ex his planum est, necesse enim si non hoc esset trinitati esse,vt genus aliquid esse hoc aut nominatum,aut innominatũ. erit igiť in plus, q̃ trinitati inexistens.supponatur.n.tale esse genus, vt insit secundum potentiam in plus.si igitur nulli inest alij,q̃ in indiuiduis trinitatibus, hoc vtiq; esse trinitati esse.supponatur.n & hoc substantia vniuscuiusque esse, quæ indiuiduis vltima talis prædicatio, quare consimiliter & alij cuicunq; ita monstratorũ eidẽ esse erit. Oportet auté,quando totũ aliquid negotietur quispiam,diuidere genus in indiuidua specie prima,vt numerum in trinitatem & dualitatẽ:postea sic illorũ definitiones tentare accipere,vt rectę lineę & circuli,& recti anguli.post hæc aũt accipientem

*al.le.trinitati.

*a.l.nulli nisi tria.

Tex. 18.

tem quid est genus,veluti vtrũ quantorũ, aut qualiũ proprias passiones speculari per communia prima accidentia nanq; iis,quæ cõponuntur ex indiuiduis ex definitionibus erunt plana eo,ꝙ principiũ est omnium* definitionũ ipsum simplex. & simplicibus solis per se insunt accidentia, alijs vero secundũ illa. Diuisiones autem quæ sunt ſm differentias, vtiles sunt ad ita pertranseundum,vt tamen monstrant, dictum est in præcedentibus:vtiles vero essent ita solum ad syllogizandum ipsum quid est. Atqui videretur vtiq;, nihil,sed statim accipere omnia, ac si quispiam a principio acciperet absq; diuisione. Differt aũt aliquid primũ &:posterius eorũ, quæ prædicantur prædicari,vt dicere,animal mansuetũ bipes, aut bipes animal mansuetũ:si.n.omne ex duobus est, & vnum quiddam est animal mansuetum, & rursus ex hoc & differentie, homo, aut quodcunq; est qđ vnũ sit, necessarium est diuidentem petere. Amplius vt nihil derelinquatur in eo,quod est quid. ita solũ cõtingit,quando.n.primum acceptum sit genus, si inferiorum quidẽ aliquam diuisionum accipiat, non incidet omne in hoc:vt non omne aĩal aut integris, aut scissis pennis est, sed pennatum animal omne, huius.n.differentia hæc, prima vero differentia est animalis,in q̃ omne aĩal incidit:similiter aũt & aliorum vniuscuiusq;;& extrinsecorum generum.& eorũ quæ sub ipso,vt auis, in q̃ oĩs auis,& piscis,in qua oĩs piscis:ita igitur procedenti est scire, quoniã nihil derelictum fuit,aliter autem & derelinquere necessarium est & non scire. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia scire entia, quamuis impossibile dicunt aliqui esse,differentias scire,quę sunt ad vnumquodq; non scientem vnũquodq; sine aũt differentijs non esse vnumquodq; scire:a quo.n. non differt idem esse huic,a quo autẽ differt, alterũ ab hoc. Primum quidẽ igitur hoc falsum est, non.n.

* a.l. definitio & ipsum simplex.

Tex. 19.

Tex. 20.

ſecundum omnem differentiam alterũ eſt, multæ.n. differentiæ inſunt eiſdem ſpecie,ſed non ſm ſubſtantiam,neque per ſe. Poſtea, quando acceperit oppoſita & differentiam,& ꝙ omne incidit hinc, aut inde, & acceperit in altero,quod quæritur eſſe, & hoc cognoſcat,nihil differt ſcire,aut non ſcire, in quibuſcũque prædicantur alij differentiæ: manifeſtum.n.eſt, quoniam ſi ita procedens venerit in hæc, quorum non amplius eſt differentia, habebit rationem ſubſtantiæ,omne aũt incidere in diuiſionem, ſi ſint oppoſita,quorũ non eſt medium,non eſt petitio. neceſſe eſt.n.omne in altero ipſorum eſſe, ſiquidem illius

Tex. 21. differentiam erit. Ad conſtruendam vero definitionem per diuiſiones,tria oportet coniectare vt accipiantur quæ prædicantur in eo,quod quid eſt,& hęc ordinare quod primũ, aut quid ſm eſt, & quod hæc oĩa ſint. Eſt aũt horũ vnũ primũ per id, ꝙ poſſumus, quemadmodum ad accidens ſyllogizare, quod ineſt & per genus cõſtruere:ordinare aũt,vt oportet,erit ſi primum acceperit,hoc aũt erit,cum acceptũ fuerit,quod omnibus ſequitur,illi aũt non omnia,neceſſe eſt.n.eſſe aliquid tale:hoc aũt accepto, iam in inferioribus idem modus eſt ſm nanq; aliorũ primũ erit & tertium conſequentium.ablato enim ſuperiori.ꝙ conſequitur aliorum primũ erit:cõſimiliter vero & in alijs.Quod aũt omnia hæc ſint, manifeſtum ex eo,ꝙ accepit & primum ſm diuiſionẽ qm oẽ aut hoc,aut hoc aĩal,ineſt aũt hoc:& rurſus huius totius differentiam,vltimi vero non amplius eſſe differentiam,aut & ſtatim cum vltima differentia à toto non differre ſpecie hoc manifeſtum.n.ꝙ neque plus adiacet:omnia.n.in eo qđ eſt quid accepta ſunt horum neque deficit vllum:aut.n.genus, aut differentia vtique eſſet,genuſ quidem igitur, & primum, & hoc, quod cum differentijs aſſumitur:differẽtiæ vero omnes habentur. non.n.amplius ſunt poſteriora ſpecie

tie,nanq; differret vtique ipsum vltimum, hoc auté dictum est non differre. Quærere vero oportet inspicientem ad similia,& indifferentia: primum quid oé idem habent postea rursus in alteris, quæ in eodem quidé genere sunt cum illis: sunt aũt ipsis quidem eadem specie, ab illis auté altera: qñ autem in his acceptum fuerit aliquid * oĩa idem,& in alijs cõ similiter in acceptis omnino considerare,si idé,quousque ad vnum deuenerit rationé,hæc.n.erit rei definitio, si verò non processerit in vnam, sed in duas aut plures,planum ꝙ non esset vtique vnum aliquid quod quæritur,sed plura. Vt dico,si quid est magnanimitas quæreremus, considerandum in quibusdam magnanimis.quos scimus, quid habẽt vnum omnes inquantum tales,vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles,& Aiax,quid vnũ omnes habent,non tolerare iniuria affecti,ille.n.bellauit, iste autem iratus est,hic vero interemit seipsum. Rursus in alteris, vt Lysandro,aut Socrate, si vtique indifferentes sunt & bona & mala fortuna affecti: hæc duo capiens cõsidero,quid idé habent,& nõ impassibilitas circa fortunas,& non tolerantias cum illis infertur iniurias si vero nihil,duæ vtique species essent magnanimitatis. Semper aũt est omnis definitio vniuersalis: non .n.alicui oculo dicit salubre Medicus, sed aut omni, aut speciē determinans. Faciliusq; est singulare definire,quàm vniuersale quapropter oportet a singularibus ad vniuersalia transire: æquiuocationes et.n. latent magis in vniuersalibus, quã in indifferétibus. Quemadmodum aũt in demonstrationibus oportet esse ipsum syllogizatũ fuisse,ita & in definitionibus ipsum manifestum est: hoc aũt erit,si per ea,quæ singulariter dicuntur,sit in vnoquoq; genere, definire seorsum,vt simile non omne, sed quod in coloribus & figuris & acutum,qđ in voce,& ita in cõmune progredi obseruanté,ne æquiuocatio incidat. Si

Tex.22.

*a.l. omnino.

vero

vero neque disputare oportet translationibus, planũ q; neque definire, neque translationibus, neque quæcunque dicuntur translationibus, disputare enim necesse erit in translationibus.

CONCLVSIONES.

Ternarius est numerus impar primus vtroque modo.
Absque differentiis impoßibile est aliquid scire.
Definitio semper est rei vniuersalis.
Facibus est definire singulare quàm vniuersale.
Aequiuocationes magis latent in vniuersalibus, quàm in differentibus.
Ex translationibus definitiones minime aßignantur.

Quo pacto inueniantur problemata tum diuisione, tum etiam analogia. Cap. IX.

AD hoc autem, q; habeamus problemata, eligere oportet & decisiones & diuisiones, ita vero eligere supponentẽ genus cõmune omnium, si animalia essent, quæ speculata sunt, qualia oĩ animali insunt: his aũt acceptis rursus reliquorũ primo, qualia oẽ sequantur: vt si hoc est auis, qualia omnẽm sequantur aũt: & ita semper proxima: planũ .n. q; habebimus iam dicere, propter quid insunt cõsequentia ijs, quæ sunt sub communi. vt propter qd homini, aut equo insunt. sit aũt animal, in quo a: b vero consequentia omne animal: in quibus autem c d e aliqua animalia, planum igitur propter quid b ĩest ipsi d. nanq; per a. consimiliter aũt & alijs. Et semp in alijs eadem est ratio, nunc quid igitur secundum tradita communia nomina dicimus. Oportet autẽ non solum in his considerare, sed & si aliud quid visum fuerit inexistens commune, excipientẽ, postea quæ hoc sequitur, & qualia hoc sequunẽ, vt cornua habentia, habere erinacium, non vtiq; dentata esse.

Tex. 23.

Rursus

Rurſus cornua habere, quæ ſequitur, planum.n.propter quid illis inerit, quod dictum eſt: propter.n.cornua habere inerit. Amplius autem alius modus eſt ſecundum proportionale eligere: vnum.n.accipere non eſt idẽ, qđ oportet vocare ſepiũ, & ſpinam, & os erunt aũt conſequentia & his tanquam vna quadam natura tali exiſtente. Eadem vero problemata ſunt, hæc quidem eo ꝙ idem medium habent, vt qm̃ omnia * contra reſiſtentia. horum autem quædam genere eadem quæcunq; habent differẽtias eo quod alio rũ, aut aliter eſſe, vt propter quid reſonat, aut ꝑpter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim hæc idem problema ſunt genere, omnia.n. * refractio; ſed ſpecie altera: Aliqua vero eo ꝙ medium ſub altero medio eſt, differunt problemata vt propter qd Nilus decreſcente menſe magis fluit, quoniã ꝙ hybernior decreſcens eſt, & propter quid hybernior decreſcẽs? qm̃ luna deficit, hęc.n.ita ſe habẽt inter ſe.

Tex. 24.

*ειστὰ ἀντιπεσις.

* ἀντανάκλασις.

* a repercuſsio.

CONCLVSIO.

Fluuius magis fluit in fine menſis, quia tunc luna magis deficit.

De cauſis & effectis, & an vnius plures ſint cauſæ. Cap. X.

Tex. 25.

DE cauſa vero & cuius cauſa dubitaret vtique aliquis, an qñ eſt cauſatum & cauſas, quemadmodũ ſi fluunt folia, aut deficit, & cauſa fluendi folia, aut deficiendi erit, veluti, ſi huius eſt lata folia habere, ipſius vero deficere, eſt terrã in medio eſſe. ſi.n.non eſt, alia quædã erit cauſa ipſorum, ſiue cã eſt ſimul & cauſatum, vt ſi in medio terra eſt deficit, aut ſi latifolium, fluunt folia. Si vero ſic, ſimul vtiq; eſſent, & monſtrarentur per ſeinuicem. ſit.n. folio fluere, in quo a: latifolium vero in quo b: vitis autẽ in quo c. ſi itaq; ipſi b ineſt a: omne.n. latifoliũ fluit folio, ipſi vero c ineſt b, omnis.n. vitis eſt latifolia,

ipſi

ipſi c ineſt a,& omnis vitis fluit folio, cauſa verò b mediũ.ſed & qm̃ latifolia eſt vitis,eſt per folio fluere demonſtrare.ſit enim d quidem latifolium : e vero folio fluere : vitis aũt in quo f,ipſi itaq; f ineſt e, folio fluit.n.omnis vitis:ipſi autẽ e d,omne enim folio fluens eſt latifolium:omnis igitur vitis latifoliũ: cauſa aũt eſt folio fluere.Si vero non contingit cauſas eſſe ſibijnuicẽ,cauſa.n.prior eſt eo cuius eſt cauſa:& deficiendi quidem cauſa eſt in medio terram eſſe:ꝙ autẽ in medio terra ſit,non eſt cauſa ipſum deficere:ſi igitur per cauſam quidẽ demõſtratio eſt ꝓpter quid, quæ vero non per cauſam ipſius quod:qđ quidẽ in medio nouit,propter quid aũt non : ꝙ autẽ deficere non eſt cauſa,ꝙ ſit in medio: ſed hoc ipſius deficere,manifeſtum:in ratione nanq; ipſius deficere,ineſt eſſe in medio:quare planum,ꝙ per hoc illud cognoſcitur,ſed nõ hoc per illud.Aut ꝯtingit vnius plures eſſe cauſas?ſi enim eſt idẽ de pluribus primũ prædicari:ſit a ipſi b primo inexiſtẽs,& ipſi c alij primo,& hæc ipſis d e,inerit igitur a ipſis d e, cauſa vero eſt ipſi quidẽ d b,ipſi vero e c:quare cã quidẽ exiſtente,neceſſe eſt rem eſſe:re autem exiſtente, nõ neceſſe eſt omne,quodcunq; ſit cauſa,ſed cauſa quidẽ, non tñ omnis . Aut ſi ſemper vniuerſale problema eſt,& cauſa totum quiddam, & cuius cauſa vniuerſale.vt folio fluere toto aliquo determinato,licet ſpecies ipſius ſint,& his vl'r aut plantis, aut his plantis: quare & medium æquale oportet eſſe in his & cuius cauſa & conuerti.vt pp quid arbores folio fluunt: ſi itaq; propter congelationem humidi,& ſi folio fluit arbor,oportet eſſe congelationem,& ſi congelatio ineſt non cuicunq;,ſed arbori,eſt folio fluere. Vtrũ aũt contingit non eandem cauſam eſſe eiuſdem omnibus,ſed alteram,aut non? an ſiquidẽ per ſe demonſtretur,& non per ſignum,aut accidens? non põt fieri:nanq; ratio extremi medium eſt,ſi vero nõ ita,cõtingit.

tingit. Est aũt & cuius causa, & cui considerare ſm occidens, non tamen videntur problemata esse. si vero non similiter habebunt medium, siquidem æquiuoca, æquiuocarum medium est: si vero vt in genere similiter habebunt, vt propter quid & permutatim proportionale? Alia.n. causa est in lineis, & numeris & eadem vtiq;, inquantum quidem lineæ, alia: inquãtum vero habens augmentum tale, eadem, ita & in omnibus: huius autem similiter esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem fortasse proportionabiliter habere latera, & æquales angulos, in coloribus vero sensum vnum esse, aut aliud aliquid tale: quæ vero ſm analogiam, eadem, & medium habebunt ſm analogiam. Se habet autem sic, consequi, causa sibijnuicem, & cuius causa, & cui causa, singulum quidẽ accipienti cuius causa in plus est, vt extrinsecos æquales esse quatuor in plus est, quàm triangulũ, aut quadrangulum omnibus vero æqualiter: quæcunque.n. quatuor rectis æquales esse extrinsecos, & medium similiter: est autem mediũ ratio primi extremi: quocirca omnes scientiæ per definitionem fiunt: vt folio fluere simul sequitur vitem & excedit, & ficum & excedit, sed non oẽs, sed æquale est: si igitur acceperis primum mediũ, ratio folio fluendi est: erit.n. primũ quidem in altera medium, qm̃ talia omnia postea huius mediũ, qm̃ succus congelat, aut aliud aliquid tale. quid aũt est folio fluere, congelari succum in cõtactu seminis. In figuris vero ita assignabit, quærentibus assecutionem causæ & cuius causa. sit a inexistens b omni: b vero vnicuiq; eorũ quæ d: in plus aũt b vtiq; vniuersale esset ijs, quæ sunt d. hoc.n. dico vniuersale, cum quo non conuertitur: primum vero vniuersale, cum quo vnumquodq; quidem non conuertitur, omnia autẽ conuertuntur & non excedunt, ipsis itaq; d causa est ipsius a, ipsum b, oportet igitur a; in plus

in plus q̃ b extendi:si vero nō, quid magis causa erit hoc illius?si itaq; oībus inest, ipsum a, erunt aliquid illa vnum omnia aliud a b:si enim non quō erit dicere, ꝙ cui inest e, ipsum a omni:cui vero a, non omni ipsum e? Propter quid.n.non erit aliqua causa vt inest omnibus d,* sed nunquid & ipsa e, erunt aliquid vnum. Considerare oportet hoc,& sit c:cōtingit itaque eiusdem plures causas esse, sed non ijsdem specie. vt ꝙ longæua sint, quadrupeda quidem, eo quia non habent bilē, volatilia vero eo ꝙ sicca sunt, aut alterū quid. Si vero ad indiuiduū non statim veniūt, non solū vnum est mediū, sed & plura,& causæ plures, vtrum vero causa mediorū, quod ad vniuersale primum, aut ad singulare, singularibus? planum itaque ea esse quæ proxima sunt vnicuique, cui sunt cā, primum.n.sub vniuersali esse, hæc est causa, vt ipsi d ipsum c, ꝙ ipsum a,* insit causa, ipsi igitur d, ipsum c causa ipsius est a, ipsi vero c, ipsum b, huic autem idem. De syllogismo igitur ac demonstratione,& quid vtrunque est,& quomodo fit, manifestum. simul vero & de scientia demonstratiua. idē enim est

*al. le. sed nunquid & ipsis E, siquidem erunt aliquid vnū.

*al. le. b

Tex. 26.

CONCLVSIO.

Queuis arbor lata folia habens, folia fluit.

Quomodo principia cognoscuntur & quis principiorum sit habitus. Cap. XI.

Tex. 27.

DE principijs vero & quomodo fiunt nota,& quis cognoscens habitus, hinc est planum ad dubitantibus primum: ꝙ quidem igitur non contingit scire per demonstrationē non cognoscenti prima principia immediata, dictū est prius. Immediatorum vero cognitio, vtrum eadē sit aut non eadem, dubitare posset aliquis,& vtrū sciētia vtriusq; aut non, aut huius quidē scientia, illius vero alterū

quid

quid genus:& vtrum non inexistentes habitus innascantur, aut inexistentes latuere. Si itaq; habemus ipsos, absurdum: contingit.n. certiores habentes cognitiones demonstratione latere: si vero accipimus non habentes prius, quô vtique cognosceremus, & disceremus ex non præexistentes cognitione? impossibile nanq;, quemadmodum & in demonstratione dicebamus. Manifestum igitur, quoniam neq; habere possibile est, neq; ignorantibus, & nullum habentibus habitum innasci. Necesse igitur habere quidem aliquam potentiā, non talem autem habere quæ est his honorabilior ƒm certitudinem. Apparet autem hoc vtique omnibus inexistens animalibus: habent enim congenitam potentiam iudicatiuam, quam vocant sensum: inexistente autē sensu, in alijs quidē animalium fit permansio sensati, in alijs vero non fit, in quotcunq; igitur non fit, aut omnino, aut circa quæ non fit, non his cognitio extra ipsum sentire, in quibus vero inest sentientibus habere vnum quiddam in anima, cum multa talia fiant, iam dria quædam fit, vt his quidem fiat ratio ex taliū permansione, his vero non. Ex sensu quidem igitur fit memoria, quēadmodū dicimus, ex memoria vero, quæ plerunq; eiusdem fit experientia, multæ nanq; memoriæ numero experientia vna est, experientia autē ex omni quiescente vniuersali in aīa, aut vno præter multa, quod vtique in omnibus vnum sit illis idem, artis est principium & scientiæ: si circa generationē quidem artis, si vero circa ens, scientiæ. Neque itaq; insunt determinati habitus, neque ab alijs habitibus fiunt in notioribus, sed a sensu, vt in pugna versione facta vno stante, alter stetit, postea alter, quousq; ad principium venit, anima vero est talis, vt possit pati hoc Quod aūt dictum quidem fuit pridem, non manifeste vero dictum fuit, rursus dicamus. Cum.n. steterit indifferentium vnum, primum quidem in aīa vniuer-

vniuersale,sentitur etenim singulare,sensus vero ipsius vniuersalis est, vt hominis, sed non Calliæ hominis. Rursus in his statur, quousque ad impartibilia steterint & vniuersalia, vt tale hoc animal, quousque animal, & in hoc consimiliter: planum itaque ꝙ nobis prima inductione cognoscere necessarium sensus etenim sic vniuersale facit. Quoniã vero habituum, qui circa * intelligentiam, quibus verificamus, aliqui semper veri sunt, alij vero suscipiunt falsum vt opinio & * ratiocinatio, vera autem semper sunt, scientia & intellectus, & nullum scientia genus aliud certius, quam intellectus, principia vero demonstrationum notiora, scientia autem omnis cũ ratione est, principiorum quidem scientia vtique non fuerit, quoniã vero nihil contingit esse verius scientia, quam intellectum, intellectus vtique fuerit principiorum, & ex his considerantibus, & quoniã demonstrationis principium non est demonstratio; quare neque scientiæ est scientia; si igitur nullum aliud præter scientiam genus habemus verum, intellectus vtique fuerit scientiæ principium & principium quidem principij vtique fuerit, * quæ autem omnis consimiliter se habet ad omnen rem.

* διανοίαν.
* λογισμός.
* al. le. si.

CONCLVSIONES.

Ex sensu fit memoria, ex multis memoriis fit experimentum, ab experimento autem accipitur vniuersale, quod artis & scientiæ principium est.

Intellectus est habitus primorum principiorum.

Sentire est ipsius singularis, sensus autem vniuersalis.

Finiunt Posteriora Analytica Aristo.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS TOPICORVM

LIBER PRIMVS.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

SVMMA LIBRI:
De speciebus ratiocinandi & eius partibus, ac instrumentis.

Quod nam eius propositum, & quæ ratiocinandi species. Cap. I.

HOC NOBIS loco propositũ est, viam atq; rationem inuenire, qua & de omni quæstione proposita, probabili argumentatione poterimus disserere, & nihil repugnans, si quid in disputationibus defendamus, afferemus. Ac primum quidẽ, quid sit ratiocinatio dicendum est, quæque eius, genera, vt ratiocinatio dialectica, qm̃ hoc sermone eã inuestigamus, quid sit intelligatur. Est igitur ratiocinatio, oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam, quam quæ posita sunt, ex ijs ipsis quæ posita sunt, efficitur necessario. Demonstratio autem est, cum ex veris & perspicuis conclusio est, aut cer-

te ex eiusmodi,quæ a quibusdam perspicuis & veris causam cognitionis sumunt. Dialectica vero ratio-cinatio est,quæ ex probabilibus concluditur. Vera quidem sunt,& perspicua ea, quæ non ab alijs, sed a seipsis fidem habent.neq; enim initiorum ac princi piorum,quæ scientiam gignunt, quærendi ratio est, eaq; omnia per se ipsa perspicua esse debent. Proba bilia aũt sunt,quæ probantur aut omnibus, aut plurimis,aut certe sapiẽtibus,atq; ijs,vel oĩbus, vel plu rimis,vel ijs,quorum spectata est & perspecta sapiẽ tia.Fallax aũt & certandi studio comparata ratioci natio est,quæ ex ijs progreditur, quæ probabilia videntur,nec sunt, aut quæ ex probabilibus, vel quæ probabilia videntur existit.Non.n.omne quod probabile videtur, etiam probabile est,quando quidem nihil eorum quæ habentur probabilia, extrinsecus & quasi specie prima,tale existit omnino, id qđ initijs conclusionũ fallaciam solet contingere Celeriter.n.ac sæpe ijs etiã qui parua cernere possunt, his in rebus falsi natura se offert & ostendit. Prior igiť ratiocinationum earũ,quas fallaces & studio certã di comparatas esse diximus,etiã ratiocinatio vocetur. Altera fallax ratiocinatio non omnino ratiocinatio dicatur, quoniã concludere videtur neq; concludit.Sunt etiã,præter eas ratiocinationes,quas ex posuimus,fallaces conclusiones,quæ ex proprijs ini tijs nonnullarum artium efficiuntur & constant, qđ fit in Geometria,alijsq;,quæ huic finitimæ sunt. Nã inter genus hoc & superiora aliquid interest. neque enim ex veris & primis, neq; ex probabilibus progreditur is,qui falsa descriptione vtitur. Non enim in definitionem incurrit,qm̃ nec sumit,quæ probantur omnibus,nec quæ plurimis,nec quæ sapientibus atq; his nec ea quæ omnibus,nec quæ pluribus, nec quæ probatis,sed ex proprijs scientię sumptionibus non veris,quod vult efficit. Nam quia semicirculos descri-

deſcribit non quemadmodum deſcribendi ſunt, aut lineas ducit non quomodo ſunt ducendæ eo falſam concluſionem efficit. Ac ratiocinationum quidē genera hæc ſunt a nobis plane ac pingui quadā Minerua expoſita. Nam & de ijs, quæ iam diximus, & de ijs de quibus deinceps dicturi ſumus, ſummatim quid hæc hactenus. Si quidem de ijs non eſt huius inſtituti ſubtiliter & accurate diſputare, ſed plane quantumq; ſatis eſſe duximus, ad ſimplicem eorum cognitionem, quam a nobis hæc poſtulat diſputatio.

CONCLVSIONES.

Ratiocinatio eſt oratio in qua quibuſdā poſitis aliud quiddā quàm quæ poſita ſunt ex iis ipſis, quæ poſita ſunt efficitur neceſſario.

Demonſtratio eſt cum ex veris & perſpicuis concluſio eſt, vel certe ex talibus, quæ à quibuſdam perſpicuis & veris cauſam notitiæ ſumunt.

Dialectica ratiocinatio eſt quæ ex probabilibus concluditur.

Vera ſunt & perſpicua, quæ non ex aliis, ſed a ſeipſis fidem habēt. Quodlibet primorum principiorum, eſt ſibiipſi fides.

Ratiocinatio litigioſa eſt quæ ex his, quæ videntur probabilia & non ſunt, collecta eſt:

Probabilia ſunt quæ omnibus aut pluribus videntur, aut ſapientibus: & his, vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis & præcipuis.

Ad quot nam ſit vtile Dialecticæ diſſerendiq; diſciplina ſtudium. Cap. II.

SEquitur vt deinceps ad quot, quaſq; res inſtituti noſtri ratio cōducat diſſeramus. Tria autē ſunt, quorum primū exercitatio eſt, alterū congreſſus; tertium philoſophiæ ſcientia. Atq; ad exercitationem quidē magnum eam adferre adiumentū hinc perſpici licet, quod ſi via & ratione inſtructi veniemus ad diſputandū facilius de re propoſita diſſe

rere poterimus. Ad congressus aũt & colloquia, qđ multorum enumeratis expositisque sententijs, non ex alienis & longe petitis, sed proprijs, aptisq; locis sermonẽ depromemus, quę cũ ipsis conferamus. Ita si quid minus præclare nobis videbuntur dicere, id facile refellemus. Ad philosophiæ aũt rationẽ ꝙ facultate in vtranque partẽ de re quaque disputandi instructi facilius in quaque re quid verum sit, qđ falsum perspiciemus. Atq; etiã ad prima initia omnium artiũ cognoscenda, in hac arte vis maxime est. Nam qm̃ principijs, quæ propria artis cuius sunt de qua agitur adhibitis, de ijs ipsis nihil dici pōt nec cõcludi (sunt enim sua cuiusq; artis prima & perspicua principia) certe ijs omnibus, quæ in quaq; probabilia sunt, vtamur necesse est, si quid de his exponere velimus, ꝙ Dialecticæ proprium est vel maxime. cũ enim hæc ratio sit quędam indagatrix, ad omnia omnium rerũ, quæ via & ratione progrediuntur principia, viam aperit. Sed huius rei tum demum perfecta n nobis erit ratio, cũ id accidet nobis, quod ijs qui arte rethorica, medicina, cæterisq; artibus sunt præditi. i. cum ex ijs: quæ in nostra erunt potestate, efficiemus quæ volumus. Neque. n. vel orator omnibus modis persuadere solet, vel medicus curationẽ adhibere, sed si nihil prætermittat eorum, quæ adhibere posit, tũ deniq; & peritũ eũ, & artificẽ iudicam'.

CONCLVSIONES.

Dialectica est vtilis ad tria: ad exercitationem, ad obuiationem, & disciplinas philosophicas

Dialectica ad omnium methodorum principia viam habet.

Non omne quod videtur probabile est probabile.

Ex quot & quibusnam constet disceptatio Dialectica. Cap. III.

PRimum igitur ex quibus hęc constet ratio videamus. Qđ si exposuerimus, quot quibusq; de re-

de rebus omnis instituatur disputatio, ac ex quibus conficiatur,& quemadmodum ea omnia nobis supperent,facile quod volumus consequemur. Sunt autem numero paria,& ea, ex quibus sermones constant,& ea in quibus ratiocinationes versant: quippe sermones cum propositionibus conficiantur, & ratiocinationes ducatur a quæstionibus. Omnis aũt propositio,omnisq; quæstio aut genus declarat, aut proprium,aut accidens.nam differentia,quia generi attribuitur,in eodem in quo genus,numero reponẽda est. Q m̃q; proprium aliud est,quod rei naturam explanat,aliud quod non explanat, diuisum sit proprium & distributũ in partes has duas, appellaturq; vnum id quod rei vim & naturam declarat definitio alterũ cõi nomine quod habuit, vocetur proprium. Ex quo perspicuum est,quatuor omnia fieri,vt diuisimus,vel proprium,vel diffinitionẽ, vel genus, vel accidens. Neq; vero dictũ velim hæc oĩa per se, aut propositionem efficere,aut quæstionẽ,sed hoc dico ex his omnibus & quæstiones cõstare,& propositiones. Differt autem ratione quadã, propositio a quæstione. Nam si quæratur hoc modo, An sit animal gradiens,bipes,definitio hominis, aut sit ne animal hominis genus? propositio est. Sin hoc modo, Sit ne animal gradiẽs bipes definitio hominis,necne? quęstio est q; idem in cæteris contingit. Pari igit̃ numero inter se respondent & propositiones & quæstiones, præsertim cum ex omni propositione, si rationem dicendi mutes, quæstionem facere posis.

CONCLVSIO:

Quatuor sunt prædicabilia, ex quibus omnis conficitur propositio genus cum differentia conuertibile diffinitio proprium, & accidens.

De definitione proprio, genere & accidente. Cap. IIII.

NVnc dicendum est, quid sit definitio, quid genus, quid propriũ, quid accidens. Definitio est oratio, quæ id quod definit explicat quid sit. adhibetur aũt aut oratio pro nomine, aut pro oratione oratio. Possunt.n. quædam ẽt orationi subiecta, quæ quid declarant & significant, definiẽdo aperiri. Qui aũt quoduis nomen ad rem definiendam adhibent, ij profecto rei definitionem non explicant, qñquidẽ omnis definitio oratio est. attamen hoc referendum est ad definitionẽ, vt honestũ est quod decet. Itemq; hoc, vtrum idem sit sensus & scientia, an aliud definitioni attributum est. In definitionibus.n. idem ne sit, an alterum, multus vsus est. Ad definitionemq; ptinent ea omnia, quæ subiecta sunt eidem disciplinæ cum definitionibus. Atque hæc omnia talia esse ex hoc intelligi põt, ꝙ si possumus quid idem sit, quid aliud differere, magna nobis de definitionibus dispu tandi suppetet copia. Nã si non idem esse ostendemus, definitionem infirmabimus. quamquã nõ id retro commeat. Non.n. satis est ad construendam definitionem, idem esse docere, ad euertendam autẽ sa tis est: non esse idem ostendere. Proprium autẽ est, qđ quid sit res non explicat, in soloq; inest, & vicissim de re dicitur. velut hominis propriũ est, natum esse ad percipiendam grammaticam. Si.n. homo sit vim habet ad percipiendam grammaticã. & si quid sit qđ vim ad percipiendã grammaticam habeat, homo. Neque.n. quisquam id proprium esse dicat, qđ in aliam rem trasferri potest. vt dormire hominis proprium non est, etiã si ad quoddam tempus in solum hominẽ cadat. Sed si quid tale proprium dicatur, nõ omnino, sed ad quoddam tẽpus, aut ad aliquid cõlla tum, proprium appellabitur. Nam a dextra esse proprium est interdũ, & bipidem esse, propriũ est, quod

cum

cum aliquo confertur. vt hominis proprium est ad equum & canem. Atq; nihil eorum, quæ in alio inesse possunt, vicissim dici, hinc perspici licet, q̄ nō est necesse si quid aliud dormiat, id esse hoīem. Genus aūt id est, quod de pluribus. specie aūt differētibus. dicitur in quæstione qua quid sit res quærit. In quęstione aūt qua quid quicq; sit quæritur, ea dicuntur omnia, quibus accomodate & apte respondent qui rogantur quid sit id, de quo agitur. Vt si quis roget quid sit homo, apte respondebit animal. Generi etiā illud attributum est, sit ne aliquid in eodē genere in quo aliud, an in alio. hoc n. ad eundem locū, ad quē genus, referendum est. Nam si animal, genus hominis esse demonstrauerimus, bouis etiam certe osten derimus, quoniā in eodem sunt genere. & si alterius esse genus docuerimus, alterius non esse, ea non ad idem genus docuerimus pertinere. Accidens, est qd̄ nihil horum est, nec genus, nec definitio, nec proprium, rei autem conuenit, & quod cadere potest in rem vnā aliquā, & in eandem non cadere velut sede re & conuenire eidem & non conuenire pōt. Itéq; id q̄ album est, quoniā nihil prohibet eundem alias album esse, alias non album Harum autē accidentis definitionum verior est & aptior. secunda. Siquidē priore proposita & cōstituta, siquis eā sit intellectu rus, his ante quid definitio sit, quid genus, quid proprium sciat necesse est. at posterior satis ipsa per se plena & perfecta est, vt quid sit accidens per se intel ligatur. Accidēti attributæ sunt rerū omniū inter se comparationes, quæ ab accidente ducuntur, vt vtrū expetendum magis qd̄ honestum est, an quod vtile, & vtra vita suauior, ea ne quæ virtute, an quæ voluptate dirigitur, & si quid aliud eodem modo dr̄. In ijs. n. omnibus, vtri id de quo agitur magis, conueniat, quærit. Ex quo perspicuū est accidens ad quoddam tempus, & cum aliquo collatum proprij nomē

obtinere posse. veluti sedere, quod est accidens, si quis solus sedeat, tum ad tempus proprium erit, & si solus quis sedeat, etiam erit proprium ad eos qui non sedent. Ita nihil prohibet accidens ad quoddam tempus & cum aliquo collatum vim proprij ac nomẽ obtinere, cũ interim oĩno nõ sit futurũ propriũ.

CONCLVSIONES.

Diffinitio est oratio quod quid est res explicans & explanans.
Genus est quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid.
Proprium est quod non indicat quid est esse rei, soli autem inest &
conuersim prædicatur.
Accidens est quod contingit eidem inesse & non inesse.

Quæcunque prædicata, aliquid continere eorum, quæ a definitione continentur. Ca. V.

ILlud autem ignorare non debemus, ea omnia, quę ad proprium, quæ ad genus, quæ ad accidens referuntur, attribui etiam definitionibus posse. Nam si demonstrauerimus, non soli ei conuenire qđ subest definitioni vt in proprio: aut non esse in definitione genus id, quod datum est, aut non inesse vlli eorum quæ in definitione continenť, quod ẽt in accidente dici põt, certe definitionem euerterimus. Ita quemadmodum iam dixi, quæ enumerauimus, quodammodo sub definitionẽ cadunt oĩa. Nec vero ob eam causam in his omnibus via & ratio vna generalis quærenda est. Non.n.hoc inuentu facile est, & si inuentem sit, tamen incertum erit omnino, nec magnum adiumentum ad id qđ quærimus adferet. at si propria eorũ sigillatim via tradatur, facilior ex ijs, quæ singulorũ propria sunt, de re proposita erit explicatio. Itaq; summatim & plane, vt ante dixi, faciẽda partitio est. tum sua cuiq; & assignanda & tribuẽda, quæ eadẽ generi & definitioni attributa dicimus. Quanquã fere quæ exposita sunt, apta sunt singulis.

CONCLVSIO.

Quæcunque ad proprium, ad genus, ad accidens referuntur, definitionibus etiam applicari possunt.

Quot modis idem dicatur. Cap. VI.

PRimum autem omnium de eodem differendũ est, quot modis dicatur tripartito autem, vt planius dicam, distributũ est. Aut enim numero aut specie, aut genere idem soliti sumus dicere. Ac numero quidem eadem sunt, quorũ & nomina plura, & res vna est, vt vestimentũ & vestis. Speciei aũt eiusdem sunt ea quæ multa sunt, neq; specie differũt. vt duo homines, vt duo equi. Ea.n. eiusdem speciei dicuntur, quæ eidẽ speciei subiecta sunt. Itemq; eiusdem generis sunt ea quæ eidem generi subijciunt, vt homo & equus. Aqua aũt quæ ab eodem fonte manat, eadẽ dici alio modo atque superiora videbitur, sed tamen in eodem genere numeranda est, in quo ea quæ vnius speciei quoquo modo habent, præsertim cũ cognatione quadam & similitudine hęc inter coniuncta sint omnia Siquidem aquę omnes ꝙ similitudinẽ quandam inter se habeant, eiusdem speciei sunt, & aquæ ab eodem fonte fluentes quæ eædem dicuntur, non alia ratione differunt, nisi ꝙ excellentior sit & maior similitudo. Itaq; non ab ijs hoc genus seiungimus, quæ eadẽ quoquo modo specie cõtinentur. Constat aũt inter omnes, id quod est vnũ numero, idem appellari verissime. Idq; solet in multas partes distribui, quarum prima est, & maxime ꝓpria ea qua aliqua eodem nomine vel definitione explicantur, vt vestimentũ & tunica, vt animal gradiẽs bipes, & homo. Secundo loco ea quæ eiusdem sunt proprietatis, cuius generis est hoc totũ, quod vim habet ad cognitionem percipiendã, & homo, & q̃d sublime natura fertur, & ignis eadẽ sunt proprietate. Ter-

te. Tertio loco,cum id ab accidentibus nafcitur, vt quod feder,quodq; mufica præditũ eft,idem eft quot Socrates. Vnum.n.numero hęc declarare omnia,ex ijs qui nominum mutationem faciunt,intelligi poteft: Sæpe enim fi quem euocari iubemus nominatim,neque is intelligit cui iubemus,alio tum nomine vtimur,quafi facilius ex re aduenticia fit intellecturus,ideoq; vel fedentem,vel difputantem ad nos accerfiri iubemus. Ex quo perfpicuum eft,idẽ exiftimare nos accidente declarari,quod nomine. Idem igitur tribus modis,vt expofitum eft, dicitur.

CONCLVSIONES.

Eadẽ dicuntur tribus modis: eadem genere, eadẽ fpẽ, eadẽ numero.
Eadem numero funt quorum funt plura nomina, r s autem vna.
Eadem fpecie funt, quæ non differunt fpecie, vt duo equi.
Eadem genere funt quæcunque fub eodem genere continentur.
Quæuis aqua omni aquæ eadem fpecie.
Eadem vere funt quæ funt eadem numero.

Quamcunque Dialecticam difputationem ex definitione de proprio, genere, & accidente conftare. Cap. VII.

OMnem aũt difputationem de ijs omnibus haberi & tractari,primum ex ac inductione pfpici licet. Si quis.n.vnamquanque propofitionem & quæftionem perfpiciat & confideret, is certe vel ex definitione,vel ex proprio,vł ex genere vel ex accidente eam conftare animaduertet.deinde id ratiocinatione hac concludi põt. Quicquid enim de aliquo dicitur id neceffe eft conuerfim prędicari, vel non. Si ɔuerfi prædicaẽ,definitio erit, vel ꝓpriũ. Nã fi naturam rei explicet,definitio,fi non explicet, proprium erit: præfertim cum proprium id effe definierimus,quod vicifsim diceretur, neq; rei vim naturamq; explicaret. Sin minus ipfum & res non cõuertantur,aut in ijs eft quæ in definitionẽ inclufa de

fubiecto

subiecto dicuntur, aut non. Si in ijs, quæ in definitione comprehensa de subiecto dicuntur, aut genus, aut differentia sit necesse est. quandoquidem è genere ac differentijs omnis diffinitio est. Si nō est in ijs quæ in definitione continentur, profectò accidēs sit necesse est. siquidē accidens id esse definiuimus, qđ nec definitio est: nec genus, nec proprium, rei autē accidit. Deinceps genera prædicamentorū exponēda sunt, ad quę eæ quatuor rerū, quas diximus, distinctiones differentiæq; referuntur. Sunt autē numero decem, substantia, quantitas, qualitas: ea quæ cū aliquo conferuntur, vbi, qn̄, situm esse, habere, facere, pati. Semper. n. ad vnam harum decem accidens, genus, proprium, & definitio pertinent: vt necesse sit, omnes quæ ex his constabunt propositiones & quæstiones, aut substantiam, aut qualitatem, aut quātitatem, aut aliquam aliam categoriam indicare. Id aūt quod substantiam declarat, interdum substātiam significare, interdum qualitatem, interdū aliud prædicamentum, ex hoc perspici pōt, quod cum proposito homine aliquis dicit id, quod propositum sit, esse hominem aut animal, is & naturā dicit, & substantiā explicat, cumq; proposito & constituto colore albo dicit id de quo agitur colorem albū esse, naturam & substantiam declarat, explicatq; qualitatem. Itemq; si proposita magnitudine vnius cubiti, id confirmet de quo agatur, magnitudinē esse vnius cubiti, substātiam dicit, & quantitatem indicat. Quod idem in cæteris contingit. Siue enim idem de se dicatur siue genus de eodem, naturam substantiamq; declarat. Sin de alio non naturam iam sed vel qualitatem, vel quantitatem, vel aliquod aliud prædicamentum indicat. Quare hæc tot sunt, de quibus omnis instituitur disputatio. Sequitur, vt quemadmodum propositiones eligamus, quibusque rebus hæc nobis facultas suppeditabitur, doceamus.

CONCLVSIO.

Dicibilia omnia reducuntur ad quatuor Diffinitionem, Genus, Proprium, & Accidens: Quæ autem dicuntur ad decem prædicamenta: Substantiam, Quantitatem ad Aliquid, Qualitatem, Alio passio, Quando, Vbi, Positio, & Habitus.

De Dialectica Propositione. Cap. VIII.

PRrimum igitur exponendũ est quid sit propositio dialectica, quid quæstio dialectica. Neq; .n. propositio quæstioq; oīs dialectica putãda est, præsertim cũ nemo qui quidẽ mentis suæ sit, ꝓponat disputandum, quod videatur nemini, neq; id quærat quod perspicuum sit omnibus, aut plurimis: quandoquidem quæ nullam dubitationẽ habent, de illis disputare nemo velit. Est aũt propositio, interrogatio probabilis, quæ non sit cõtra opinionẽ, vel oīum, vel cõplurium, vel sapientum: ac sapientũ aut oīum aut permultorũ, aut eorum, quorũ maxime ꝑspecta est & spectata sapientia. Ponere.n. licet quod sapientibus probetur, dummodo maxime partis sententijs minime repugnet. Pertinent etiam ad propositiones huius generis ea omnia & quæ ad probabilium similitudinem accedunt, & quæ contraria ac disparata ijs sunt, quæ probabilia videntur, oẽsq; sñīæ, quæ ijs artibus, quæ inuentæ sunt, congruunt & cõsentiunt. Nam si hoc probabile est, eandem in contrarijs artẽ versari, etiam illud, eidẽ sensui subiecta esse contraria probabile videatur. Et, si vnam numẽro grammaticã esse, tibiarum etiã artẽ vnã esse probabile erit. Sin plures grammaticæ, plures ẽt artes esse tibiarum. Hæc.n. similia & cognata sunt omnia. Itemq; ea, quæ probabilibus contraria sunt, modo disparatorũ, si proponanť, probabilia videbuntur. Si etiam hoc probabile sit, Afficiendos esse beneficijs amicos, illud.n. probabile erit. De amicis nõ esse male merendum. Atqui contrarium est, male merendũ

esse de amicis disparatum vero, non esse male merẽdum. Similiter, si de amicis bene merendũ sit, de hostibus non est bene merendum, quod in numero eorum contrariorum est, quæ disparata dicuntur. Cõtrarium.n.est, Bene merendũ esse de hostibus. Eadẽ est ratio cæterorum. Ex similitudine etiã probabile exîstet, contrarium de contrario. Si.n.de amicis bene merendum est, de inimicis etiam male, quorum illud, Bene de amicis merendum est contrariũ est huius. De inimicis male merendum est. vtrum autem id vere dicatur, necne, deinceps cũ de contrarijs disseremus, docebimus. Hoc aũt perspicuum est, sentẽtias omnes, quæ artibus consentiunt, propositionibus ijs, quæ dialecticæ sint, attribui oportere. Licet .n.ea proponere omnia, quæ probantur ijs, qui in illis artibus versati sunt, veluti ea, quæ medicina tractat, vt medici: ea etiam quæ geometria continẽtur, vt geometræ officio fungamur. Quod de alijs iudicandum est eodem modo.

CONCLVSIO.

Propositio dialectica est probabilis interrogatio, quæ non sit contra opinionem, vel omnium, vel complurium, vel sapientum eorum, quorum maxime perspecta & spectata sapientia est.

De quæstione & proposito dialectica. Ca. IX.

Quæstio aũt dialectica est, quæstio aut ad expetendnm & fugiendũ, aut ad veritatẽ cognitionemq; pertinens, vel per se vel adiumentum afferens ad aliquid aliud ejus generis, de qua aut neutram in partem, aut conrra pleriq; ac sapientes sentiunt, aut sapientes contra ac pleriq;, aut vtriq; ipsi secum discordant. Sunt.n.quæstiones quędam ad persequendum quid & declinandum, cuius generis hæc est, Vtrũ voluptas bonũ est, necne. Alię sũt solũ cognitionis & sciæ. vt si quærat, Sit, necne

mundus,

mundus,se mpiternus. Quædam ipsæ per se ad neutrum horũ valent, habent tñ vim ad id efficiendum, Multa.n.su nt, quæ per se ad cognoscendum nos nõ mouent,nisi aliorum causa, vt per ea alia discamus. Sunt etiã quæstiones,ex quibus ratiocinationes cõtrariæ conficiuntur. Vtrum.n.sic,an ne secus sit,quæstio est, propterea ꝙ in vtranq; partem rationes ꝓbabiles suppetant, & de quibus quia magna & ardua sunt,differere non possumus,rari difficilem esse causæ explicationem,quo ex genere hæc est, vtrum mundus æternus est, necne.id.n.incidere põt in disputationem,Ac propositio quidẽ & quæstio exposi tæ sunt. Propositum aũt sentẽtia est admirabilis,cõtraq; opinionem omniũ,alicuius eorũ, quorũ in philosophia illustris est & peruagata fama. veluti non posse cõtradici,vt placet Antistheni,vel moueri oĩa Heracliti sententia. vel vnum esse omnia, quemadmodum ait Melissus.(nam curare quæ quisq; contra opinionem & sententiã omniũ afferat,amentia est.) aut ea de quibus cum sint contra opiniones, disputamus:quale illud est, Non oẽ qđ est, aut factũ est, aut sempiternum, vt Sophistis placet.Eũ.n.qui musicus sit,esse grammaticũ,cum neq; natum sit,neque sempiternus.Id.n.& si vni alicui non probatur,tamẽ probabile videtur,ꝙ ratio & argumentatio probabilis in promptu sit.Ac propositum quidem etiã quæstio est,non omnis quæstio propositum, quandoquidem nonnullæ quæstiones sunt eiusmodi, de quibus neutram in partem sunt sententiæ. Propositum aũt esse quæstionem,hinc ꝑspici põt,ꝙ necesse est, vt dixi,aut multos de proposito a sapientibus,aut quo quomodo a se ipsos dissentire,quippe cum propositum sit snĩa contra opinionem omniũ.Quanquã aũt omnes fere dialecticæ quæstiones hodie proposita vocantur,tamen nihi referet quocunq; nomine vtamur.Neque enim hæc ita distinximus, quasi nomina con-

na construere velimus, sed vt ne ignoraremus quæ sit eorũ distinctio. Nec vero omne propositum omnem'ue quæstioné nobis ad disputádum proponere debemus, sed de qua quærat aliquis eorum qui ratio nem desiderent non pęna digni sint, aut sensu carét. Nam & qui quęrunt, Sint, necne Dij colendi, & amã di parentes, supplicio coercendi sunt. & qui, sit ne al ba nix necne, sensu carent. Nec de ijs etiã quæstioni bus & propositis disputare debemus, quorũ fides vi cina est, & facilis explicatio, aut nimium remota & difficilis. qm̃ illa nullã dubitationẽ afferant, hæc ma-iorẽ quã vt eam ferre posit exercendi consuetudo.

CONCLVSIONES.

Quolibet proferente contraria op nionibus sapientum sollicitum esse stultum est.

Qui dubitant vtrum oporteat Deos venerari, & parentes honora re, an non indigent pœna.

Qui dubitat vtrum nix sit alba indiget sensu.

De differendi dialecticæq; augmentationis speciebus. Cap. X.

His autem expositis, deinceps quot sint genera argumentationũ dialecticarũ, dicendũ est. Est aũt vna quæ inductio, altera, quæ Ratiocinatio nominatur. Ac ratiocinatio quid sit iam diximus, Inductio aũt est, ex rebus singulis ad vniuersas progresio: vt si gubernator is demum sit optimus, qui peritus & doctus, itemq; auriga in quaq; etiam re qui sit peritus & exercitatus omnino sit optimus & præstantisimus. Inductio quidé plus valet ad faciendam fidem, aptiorq; est, sensuumq; iudicio familiarior & notior, ac sæpius in populi ore versatur. Ratiocinatio aũt magis vrget, ad eosq; qui contradicunt, refellendos potentior est. Ac genera quidẽ è quibus argumentationes dñr, ea sunt quæ diximus.

De

De rationibus, quibus magnam argumentorum copiam nobis ad disputandum comparamus. Cap. XI.

RAtiones autem, quibus magnam ratiocinationum argumentorum copiã cõparabimus, sunt quatuor. quarum vna est in propositionibus eligendis, altera in distinguẽdo, quot modis quęque dicatur, tertia in differentijs inueniendis: quarta in similitudinis cognitione & scientia Sunt ẽt quodammodo eorum trium propositiones. Licet.n. ex vnoquoque eorum propositionem ducere, vt expetendum esse vel qđ honestũ est, vel qđ iucundũ est, vel quod vtile: & hoc inter sensum & scientiã interesse, quod si scientia amissa sit, rursum comparari põt sensus semel erutus & amissus, non potest recipi, Et quam rationẽ habet id quod efficit bonã valetudinẽ ad bonam valetudinem, eandem habere id quod firmam constitutionem facit ad firmam constitutionẽ. Atqui prima propositio est ex ijs, quæ multis modis dicuntur, secunda ẽ differẽtia, tertia ex similitudine.

CONCLVSIONES.

Duplex est argumentationis dialecticæ species, Ratiocinatio, & inductio.

Inductio plus valet ad faciendam fidem, Ratiocinatio autem magis vrget.

De propositionum acceptione. Cap. XII.

PRopositiones igitur eligendæ sunt, quot modis de propositione diximus, vt vel omniũ sñias sequamus, vel plurimorum, vel sapientum: atq; eorum vel omnium, vel plurimorũ, vel eorũ, in quibus valet opinio sapientiæ. vel eas ẽt, quæ contrariæ sint ijs, quæ ex disparatis fiunt, vt ante diximus. Hoc

etiam

etiam vtile, in ijs eligendis non solum probabiles su
mere, sed eas etiam, quæ ad earum similitudinem ac
cedunt. vt eundem sensum in contrarijs versari, qm̃
etiã ars & scientia versatur, itemq; nos cernere ali-
qua re in aspectum intromissa & recepta non inde
eiecta & emissa. quoniã eodem modo audimus, gu-
stamus, & olfacimus. Quod idẽ fit in cæteris. Iã ea
pro initio & proposito assumenda sunt, quæ in om-
nibus, vel certe in plurimis rebus intelliguntur. Dãt
enim, qui non satis acute inspiciunt, in aliqua re nõ
ita reperiri. Delectus etiam ex ijs argumentationi-
bus habendus est, quæ scriptæ sunt, sed descriptio-
nes ita faciendæ sunt de quoq; genere, vt separatim
proponamus, veluti de bono, aut de animãtibus, ac
de omni genere bonorũ, initio facto a quæstione na
turæ. Notandæ etiã sunt omnium sententię, vt place
re Empedocli, quatuor esse corporum initia & ele-
menta. Dictum etiam clari hominis proponamus li
cet. Propositiones aũt & quæstiones in partes tres
distributæ sunt. partim. n. ad vitam & mores, partim
ad naturæ obscuritatẽ, partim ad disserendi rationẽ
pertinent. Ad vitã & mores, quales hæ sunt, Sitne
parentibus potius parendũ, an legibus, si discrepẽt?
Ad disserendi rationẽ hæ, Vtrũ eadẽ ars in cõtrarijs
versetur? Ad naturæ obscuritatem, vt, Sitne mundus
sempiternus? eadẽ est ratio quæstionũ. Quanquã au
tem quæ singulæ sunt earũ quas diximus, de ijs diffi
cile est certũ aliquid tradere, tñ diligentia nobis ad-
hibenda est, inductionis cõsuetudine, vt ex forma, q̃
præscripsi quæ sit, quæque intelligamus. Ac institu-
to quidem philosophorum, ad veritatum, dialectico
rum, ad opinionẽ & verisimilitudinẽ, hæc omnis de
ijs dirigi debet disputatio. Sumendę sunt aũt quã ma
xime vniuersæ oẽs propositiones, & vna in multas
distribuenda est. vt, eadẽ arte contraria contineri, de
inde aduersa, tũ ea quæ cum aliquo conferuntur. Eo

demq; modo hæ in partes diuidende sunt,quoad diuidi possunt. vt bonorum & malorum eandem esse artem albōrum & nigrorum,frigoris & caloris, itēque in cæteris faciendum est. Ac de propositione quidem satis multa dicta sunt.

CONCLVSIONES.

Tres sunt propositionum species, Ethica, Physica & Logica.
Contrariorum eadem est disciplina.

De distinctione Multiplicis. Cap. XIII.

A contrariorum modo.

IN illo autem,quot modis quidq; dicatur, non solum videnda sunt quæ alio modo dicuntur,sed dāda etiam opera est, vt rationes afferantur. veluti non solū explicandum est,bonum alio modo dici iustitiam & fortitudinem,quam id,quod ad firmam affectionē corporis,& id,quod ad bonam valetudinē efficiendam valet,sed etiam illa hoc ipso,quod affectiones quædam sunt qualitates: hæc ob eā causam quod vim habeant efficiendi aliquid, non quod ipsa sint qualitates. Quod in cæteris omnibus videndū erit diligenter, An autem specie multis modis, vel vno modo aliqua dicantur,ex his perspici pōt. Primum ex contrario cōsiderandū est,an multis modis dicantur,siue specie, siue etiam nomine discrepent. Sunt.n.quædam, quæ statim nominibus alijs atque alijs differant.vt ei qđ acutum est in voce, contrariū est graue:in magnitudine,obtusum.Perspicuum est igitur,id multis modis dici quod acuto contrarium est.Quod si hoc,etiam quod acutum est. vtriusq; n. ratione alterum erit contrariū qm̄ non idem acutū obtuso & graui cōtrarium futurū est. atqui vtrinq; acutū est contrariū.Rursum grauitati in voce contrarius est acutus,sonus in magnitudine,leuitas: ita grauitas multis modis dicitur; qn̄ quidem etiā eius contra-

contrarium. Itemq; qm̃ honeſtũ in aïali, turpe contrarium eſt, in domo vitiũ, fit, vt honeſtum ſit homonymum. In quibuſdam cum nomina non ſint varia, tñ aperta ſpeciei diſtinctio eſt, vt in albis & nigris contingit. Vox.n.& clara, & fuſca dr̃, itemq; color albus & niger. Non igitur nomine diſcrepant cum interim perſpicua ſpeciei aut generis declaret differẽtia. Non.n. eodem modo color fuſcus, & vox fuſca appellatur. Atq; etiã in ſenſu id perſpici licet. Quæ .n. eiuſdem ſunt generis, eidem ſenſui ſubiecta ſunt: de eo aũt quod in voce clarum eſt, & album in colore. non eodẽ ſenſu iudicamus, ſed hoc aſpectu, illud auribus. Itemq; eius qđ acutum eſt & obtuſum, in ſaporibus & magnitudinibus, non in eodem ſenſu iudicium eſt, ſed huius in tactu, illius in guſtu. Neque .n. hæc nominibus diſcrepant, neq; ipſa per ſe, neq; contraria: quippe cũ obtuſum vtriq; ſit contrariũ. Præterea videndũ eſt, vni ne quid ſit contrariũ, alteri nihil ſit omnino. vt voluptati quæ ex potione capitur, cõtrarius dolor eſt is quẽ ſitis affert: at huic quæ ex cognoſcendo & diſcendo capitur, diametron lateri in cõparabilem eſſe, nihil contrariũ eſt, ita voluptas multis modis dr̃ Cumq; amare ex animo & odiſſe cõtraria ſint, amare aũt, vt ad actionẽ corporis referatur, nihil habeat, ob eã cãm amare multis modis dr̃. Hoc etiam cõſiderandum eſt in ijs inter quæ media interiecta ſunt, vtrum aliquorum ſit medium, aliorum nihil ſit: aut ſitne vtriuſq;, nec tñ idem medium, vt inter album & nigrum colorem, fuſcus eſt interiectus; inter vocem claram & fuſcam, nihil niſi forte raucum interiectum eſt, vt placet quibuſdam, raucam vocẽ eſſe interiectam, vt ſit albus in homonymis itemq; niger. Præterea hoc etiam videndum eſt, ſint ne aliquorũ plura media aliorum vnum: vt inter album & nigrũ colorem plura ſunt interiecta. Coloribus.n. multa ſunt interiecta: voci vnũ rauce-

do.In disparatis etiā videndum est,dicantur ne mul tis modis,hoc modo:Si.n.vnius multi sunt modi, ēt contrarij multi modi erunt vt,si non cernere multis modis dicatur,vno,priuatum esse oculis,altero, non fungi oculorum officio: cernere etiam multis modis dicatur necesse est. Vtriq;.n.non cernere aliqua ex parte opponetur.vt non habere aspectum,& habere:& nō fungi officio oculorū,ac fungi:In ijs aūt contrarijs quæ priuantia dicuntur, hoc spectandum est,Si vnum multis modis dicat̄, etiā alterum. vt,si sentire animo & corpore multis modis dicat̄ ēt mul tis modis dicet̄ nihil sentire nec animo, nec corpore.Ea aūt priuantia esse hinc intelligi licet, qđ animantia nata sunt ad sentiendū animo & corpore. Iā vero in coniugatis hæc spectanda sunt: Si iustæ mul tis modis dicat̄,eius etiam quod in iustum est multa erunt genera, Ex vtraq; n.iusta re quod iustū est nominatur.Vt si iuste appelletur,ex sua sententia iu dicare & recte eodem modo etiā, qđ in iustū est appellabitur.Similiterq; si quod ad valetudinem perti net multis modis dicatur,etiā accommodate ad valetudinem multis modis dicetur.Vt quoniam quod ad valetudinem valet,dicitur, & quod efficiens est valetudinis,& quod conseruans est,& quod indicas sic accommodate ad valetudinem,vel efficiendā,vel tuendam,vel indicandam.Itemq; in cęteris,si vnius multa sint genera,casus etiā multa erunt: & si casus multa,etiā illius.Atq; etiam videndum est,sin ne ge nera prædicamētorum quæ ex nomine dicuntur,eadem omnibus, Si.n non eadem est appellatio certe id de quo agitur,ambigunm est,vt bonum in cibo.i. quod est efficiens voluptatis in medicina, quod effi ciens est valetudinis:in animo,affectum esse, vt tem peratum esse,vel fortē,vel iustum, Quod idē in homine ꝯtingit.Hoc etiā aliquoties in prædicamento. Qn̄ reperitur,vt in tp̄e bonum, Bonū.n.dicitur, qđ oportune

Locus à casibus.

oportune fit & in tempore. Hoc fit in prædicaméto quantitatis sæpius, vt qđ fit modice. Bona.n.est mediocritas: qua pp bonũ multis modis dr̃. Itemq; candor in corpore color appellatur, in voce, qđ intelligi pôt. Eodemq; modo id quod acutum est. neque.n. similiter in oĩbus idẽ dr̃. vt vox acuta est ea quæ cita vt placet ijs qui modos & concentus in numeris cõsectantur. angulus aũt acutus is est, qui minor est recto: & machæra, cuius est acutus angulus. Videndũ est etiã, sintne genera eorũ quæ eidem nomini subiecta sunt varia, ne vnũ ab altero cõtineantur. vt ὄνος animal & vas. Eorũ.n. varia est nominis definitio & ratio. Nã aĩal quid declarat, vas quale quid. Sin vnũ genus ab alio contineat̃ non necesse est varias esse rationes. vt corui & aĩal, genus est, & auis. Cum igit̃ coruum auẽ esse dicimus, aĩal quoddã esse dicimus ita de eo vtrunq; genus dr̃. Itemq; cum coruum animal pennigerum bipes nuncupamus, auem eum esse declaramus. Ita vtrunq; genus in coruo, eorumq; ratio intelligetur. In ijs, aũt generibus, quorum vnũ non ab altero continetur, hoc non contingit. Neq; .n cũ vas dicimus, aĩal dicimus: neq; vas, cũ aĩal. Nec vero in eo solum de quo agitur spectare debemus, an sint varia genera, quorum neutrum alterũ cõtinebit: sed ex contrario ẽt id perspici debet. Nam si cõtrarium multis modis dicatur, profecto id etiam qđ propositum est, dicat̃ multis modis necesse est. Vtile est ẽt definitionem eius quod concretum est, diligenter ponderare & exquirere. vt albi corporis, & claræ vocis. Sublato.n. eo quod proprium est, eadẽ relinqui debet definitio. quod in homonymis nõ cõtingit: veluti in ijs ipsis quę a nobis mõ prolata sunt. Superioris.n. hæc erit definitio. Corpus album, corpus est qđ tali est colore affectum. Posterioris hæc, Vox clara, est vox quæ facile intelligit̃. Sublato igitur corpore & voce, non idẽ in vtroque relinquitur:

Atqui deberet, si quidem synonymum erat albũ, qđ in vtroq; idem esse dicebat. Et qm̃ sæpe in definitionibus homonymum qđ ꝯñs est, ignorat iterum spectanda definitio est. Vt si quis efficientia valetudinis & indicantia esse dicat ea, quæ aptam cõpositionem quandam valetudini adhibent, non id respuendum est, sed exquirendũ quid in vtroq; aptẽ cõpositionẽ adhibere valetudini dixerit. vt si illa tanta esse dicat, vt efficiant valetudinẽ: hæc eiusmodi, vt indicent qualis sit affectio. Præterea, illud ẽt considerandum est, possint ne ꝯferri ex maiore vel ex similitudine. vt vox clara, & alba vestis, acutus sapor, & vox acuta. Hæc.n. nec eodẽ modo alba & acuta dñr, nec alterũ altero magis tale. Ex quo fit, vt id qđ acutum est, & qđ albũ, sint homonyma. quippe cũ synonyma oĩa valeant ad cõparationẽ. Nã aut similia dicentur aut aliud alio maius. Qm̃ aũt diuersorũ generũ quorũ neutrũ ab altero contineĩ, alterius generis & speciei dñæ sunt (vt aĩalis & scientiæ, qm̃ eorum sunt diuersæ dñæ) videndũ est, an ea quæ eidẽ noĩ subiecta sunt, dñæ sint diuersorum generũ, quorum vnum ab altero non contineaĩ, vt qđ acutum, est vocis & magnitudinis. Vox.n.a voce differt, quod acuta sit, item magnitudo a magnitudine. Ita fit, vt acuti vocabulum sit in homonymis. Diuersorũ.n. generum, quorũ vnũ ab altero non contineĩ, diuersę sunt dñę. Iã illud ẽt spectare debemus, eorũ ne quæ eidẽ noĩ subiecta sunt, diuersæ sint dñæ. vt coloris eius qui in corpore inest, & eius qui in cãtibus, variæ sunt dñæ illius quod valet ad separandũ aspectũ, & quod ad cõparandũ huius non eædẽ sunt: quo fit vt color varijs modis dicatur. Earundẽ.n. rerũ eædem sunt differentiæ. Postremo, qm̃ species nullius differentia est, (homo.n. & bos non in numero differentiarũ habẽtur, cũ spẽi nomen vimq; obtineant,) videndũ est diligenter, eorũ ne quæ eidẽ nomini subiecta sunt, vnũ in spe-

Idem in ante prædicamentis.

in speciē, alterum in differentia numeretur. veluti cā doris qui accidit corpori, coloris est species: qui autem in voce spectatur, differentia. Differt.n.vox a voce. quod clara sit & candida. Ac in ijs quæ multis modis dicuntur, hæc consideranda sunt omnia.

CONCLVSIONES.

Quod modis dicitur vnū oppositorū tot modis dicitur & reliquū.
Diuersorum generum quorum vnum non continet alterum, diuersæ sunt species & differentiæ.

De differentiarum inuentione, & similium consideratione, & instrumentorum vtilitatibus. Cap. XIIII.

DIfferentias aūt ex ijs gn̄ibus, quæ ad imū quasi caput referunt̄, perspicere, & iudicare debemus. veluti quid inter iustitiā & fortitudinē inter sit & inter prudentiā ac tēperantiā. qm̄ hæc ex eodē gn̄e virtutis nata sunt oīa. Præterea, ex generibus, quæ diuersis ꝑtinent̄, dr̄ias rerū intelligemus, ea inter se cōparando, inter quæ nō est valde magna distantia. vt quid sensus a scīa differat. In ijs.n. quæ multū inter se discrepant, facile apparēt eorū distinctiones & similitudines. Similitudo vero in ijs spectāda est: quæ in diuersis gn̄ibus collocant̄. vt alterū ad alterū est, sic aliud ad aliud hoc mō. Quā rōnē habet scīa ad id qđ scīæ subiectū est eādē sensus habet ad id qđ sub sensum cadit. Itēq; vt alterum in altero est, sic aliud in alio: hoc mō. Quéadmodū aspect⁹ in oculo est, si mēs in aīo: & sicut ī mari trāquillitas, ita serenitas est ī aere. qm̄ vtrunq; est quies vacuitasq; ventorū. Earū aūt rerū, quarū magnæ sunt dissimilitudines & distinctiones, vsus & exercitatio capiēda est maxime. Sic.n. facilius quæ aliarū sunt similitudines ꝑspicere poterimus. Atq; ēt illud spectandū est, in ea ne oīa quæ ad idē gen⁹ ꝑtinent, aliq̄d idē cōueniat. vt in hoīem, equū, & canē. Si.n. vnū & idem in eos cadat, hoc ipso erunt similes. Mediatum aūt &

 in prom-

in promptu habere quot quicq; modis dicat̃,magnũ ad perſpicuitatẽ affert adiumentũ. Facilius.n.quid ſit id de quo agit̃,ſi explanatũ ſit quot modis dicat̃ ĩtelliget̃.In eo ẽt magna vis eſt,vt de re ipſa, non de noĩe tractet̃ argumentatio.Nã ſi incertũ ſit,quot mo dis id de quo agit̃ dicat̃,fieri poterit, vt & is qui rñdent,& is qui interrogat,non eodẽ animi ſenſum referat & intelligentiã.At ſi explicata ſit ambiguitas, & is qui rẽ proponit ad diſputandũ,aĩ ſenſũ de re ipſa exprimat,ꝑfecto ridiculus ſit is qui rogat,niſi eo dẽ oẽm ꝯferat ꝯuertatq; oꝛonem.Magnã ẽt vim habet,& vt ne fallaci ꝯcluſione ab alijs capiamur,& vt alios captioſo ꝯcluſionis gñe fallam⁹.Si.n.quot mo dis id de quo agit̃ ſciamus,non decipiemur, intelligemusq; ijs ne qui rogat,ad eãdẽ intelligentiã oẽm ꝯferat oꝛonẽ,& nos ſi ponamus qõnem, eũ qui rñdeat,ſi ignoret qđ modis id de quo agit̃ dicat̃ fallaci ꝯcluſione poterimus captare. Sed huius rei non ſp eſt locus,ſed cũ eorum quæ ambiguæ dñr,alia vera, alia falſa ſunt.Nec vero hic locus aptus eſt & ꝓpri⁹ dialecticæ.Itaq; ijs oĩbus qui rõne & veræ diſſerere volũt, hoc oĩno fugiendũ eſt,ne eorũ in noĩe verſet̃ diſputatio & ꝯtrouerſia,niſi forte aliqs nõ poſsit aliter de re ꝓpoſita diſputare. Dñarũ aũt inuẽtio & ad rõcinationes ꝯficiendas de eodem & alio vtilis eſt, & ad cognoſcendũ qd quicq; ſit.Conferre quidẽ ad rõcinationes de eodẽ & alio,hinc ꝓſpici põt,& ſi rerũ ꝓpoſitarũ diſsimilitudines diſtĩctionesq; ĩuenerimus.facile nõ eſſe idẽ docebimus. Ad perſpiciendũ aũt qd quicq; ſit,ꝙ eã oꝛonẽ, quæ vim & naturã cuiuſq; rei exprimat,ex ꝓprijs cuiuſq; rei dñijs intelligere ſolemus.Similiũ vero cognitio hãc nobis cõ moditatẽ afferet, vt argumẽtationes & ꝑ ĩductionẽ & ꝑ rõcinationes quæ ex eã ducunt̃,tractem⁹, & definiẽdo vim naturãq; rerũ explicemus. Argumentationes quidẽ ꝑ inductionẽ tractabim⁹,qa rerũ ſingularum

larũ quæ ſimiles erunt inductione, res vniuerſas cõcludi exiſtimamus. Neq;.n.facile inducere pñt ij, q̃ ignorant rerũ inter ſe ſimilitudines. eas aũt quæ ꝑ rõcinationes ex cã tractant̃ qđ probabile eſt, vt res hẽt ĩ vno eorũ quæ ſimilia ſunt, ſic in reliquis habere. Ita de quacunq; re copioſe diſſerere poterimus, illud ante dicemus ꝯuenire oportere, queẽadmodũ ĩ his res ſe habet, ita in eo qđ propoſitum ſit habere. Cum aũt illud docuerimus, etiã id de quo quærit̃ in cauſa, docuerimus. Nam cum id poſitum ſit a nobis, quemadmodũ in his ſit, ita eſſe in eo de quo quærit̃, neceſſaria cõcluſione confecta res ſit a nobis. Definiendi autẽ artem tenebimus, ꝙ ſi poſsimus quid in quaq; re idẽ ſit perſpicere, non ignorabimus ad qđ genus ij qui definiunt, rẽ propoſitã referre debeant. Genus.n.id eſt, quod ex ijs quæ cõmunia ſunt, in definiendo quid quicq; ſit, latiſsime patet. Atq; ẽt in ijs quæ multũ diſcrepant ad definitionẽ vtilis ſimilitudinis cognitio eſt. vt idem eſſe tranquillitatẽ in mari, & in aere ſerenitatẽ, q̃m vtrunq; eſt quies. & ꝙ punctũ in linea, id vnũ in numero, q̃a vtrunq; principiũ eſt. Quapropter ſi genus cõe in reb⁹ oĩbus dederim⁹ non videbimur alienis verbis definiẽdo rẽ explicaſſe. Quin ẽt ij qui definiunt, fere eundẽ modũ in definiendo ſeruare ſolent. Nã & vnũ principiũ numeri, & punctũ lineæ principiũ eſſe definiunt. Ex quo perſpicuum eſt, eos cõe vtriuſq; genus dicere. Ac opportunitates quidẽ & habilitates, quibus rõcinationes tractabunt̃, diximus. Locos aũt, ad quorũ vſum hæc ipſa accommodanda ſunt, deinceps tradẽmus.

CONCLVSIONES.

Genus in definitione aſſumendum eſt illud, quod ex his, quæ communia ſunt in definiendo quid quidque ſit latiſsime patet.

Vnum eſt principium numeri, & punctum lineæ.

Primi libri Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De locis absolutis accidentis vel ad refellendum, & destruendum: siue ad asserendum, & construendum.

De quæstionibus vniuersalibus, & in quibus nam prædicatis esse & inesse conuerti contingat. Cap. I.

QVAESTIONES autẽ partim vniuersales sunt partim singulares. vniuersales sunt hæ, Omnis voluptas bona est, nulla voluptas bona est, Singulares hæ, Est quædam voluptas bona, quædam voluptas non est bona. Vtrunq; autem genus quæstionũ vniuersis quęstionibus, quæ ad confirmandum. & infirmandum valent continetur. Si.n. docuerimus aliquid in totum cadere etiam in partem aliquam cadere ostenderimus. Itemq;, si in nullã rẽ cadere ostendemus, non in totum genus docebimus conuenire. Primum igit̃ de vniuersalib⁹ quæ ad refellendũ valent dicendũ est, quod ad generales & eas quæ tanquã partes subiectæ sunt generi, pertinent, & q̃ proposita sæpius afferunt ad disputandum quæ aiunt, quam quæ negant. ij aũt qui contra disputant, solent fere refellere. Sed difficillime ea quæ ab accidente propria trahit̃, reciprocatur argumenta-

A conuersione.

A diffinitione.

mentatio. Aliqua.n ex parte, non totũ, in ſolis accidentibus põt. Nam & a proprio & a definitione & a genere, vicißim etiã retro commeet argumentũ neceſſe eſt vt ſi cui inſitum, vt ſit aĩal gradiens, bipes, vicißim id animal gradiens, bipes eſſe vere dicetur. Similis eſt generis ratio. Si cui.n. conuenit eſſe animal, id animal eſt. Quod idẽ contingit in proprio, Si cui enim id tributum ſit, vt aptum animũ habeat ad percipiendam grammaticam, id aptum animũ habebit ad percipiendam grammaticam. Nihil.n. horum poteſt aliqua ex parte conuenire, aut non conuenire, ſed omnino vel conuenire, vel nõ cõuenire. At accidens, vt candorẽ, & iuſtitiam, nihil prohibet quadam ex parte ineſſe. Quo circa non ſatis eſt cãdorem & iuſtitiam docere ineſſe, ſi docere velimus aliquẽ album eſſe vel iuſtum. Habet.n. dubitationem propterea ꝙ quadam ex partẽ albus eſt vel iuſtus. Non igitur in accidentibus vicißim hæc retro commeant neceſſario. In quæſtiones aũt duo peccata incidunt, quæ exponenda ſunt. peccatur.n. aut mentiẽdo, aut diſcedẽdo a verbis quæ impoſita ſunt rebus. Nam & ab ijs peccatur, qui quod non cadit in aliquem cadere confirmant, & ab ijs qui res minus vſitatis & trinitis nominibus appellant, vt qui hominẽ platanum appellant, nominum impoſitorum fines tranſeunt propoſitæ inſtitutæque rationis.

A genere.

CONCLVSIONES.

Propoſitionum aliæ vniuerſales, aliæ particulares.

Diffinitio, Genus, & proprium prædicata conuertibilia ſunt, non autem accidens.

Loci quæſtionum quòd aliquid inſit, vel non inſit. Cap. II.

PRimum videndũ eſt, an id quod alio modo dicitur, pro accidente explicarit, qđ peccatum in genere verſat̃ maxime. vt ſi quis cãdori accidere di-

re dixerit,vt si color: non.n accidit candori vt sit color,cum eius sit genus color. Atque id quidem fieri pōt,vt nomine is,qui rem proposuit,explicet veluti accidere iustitiæ,vt sit virtus.Sæpissime autem etiā si non exprimat,tamen facile intelligitur genus pro accidente dictum esse.vt si quis candorem colore pfusum esse dixerit,aut incessum moueri.Nullo enim ex genere denominatiue prædicatio de specie dicitur sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicanẽ. Species.n.& nomen generis sibi vendicant, & definitionem.Qui igitur candorem colore tinctum dixit,nec pro genere vsus est colore,quia denominatiue dixit,neq; pro proprio aut definitione,quia proprium & definitio ad nullam rem aliā transferri possunt.At colore perfusa sunt etiā permulta, vt lignū, lapis,homo,equus.Ex quo perspicuū est, id expressum esse,tanquā accidens esset.

Secundus locus.

Alius locus est, si videas id ne qđ dictū est,in totū genus cadat,au in partem nullā.Quod in formis non in infinitis videndū est.Sic.n.via,& ratione tradeť in paucioribusq; cōsistet tractatio Initium aūt a primis faciendum est, deinde vsq; ad indiuidua progrediendum deinceps. vt si in contrarijs versari scientiā dixerit, videndum, an in ijs quæ cū aliquo cōferuntur,& in ijs, quæ aduersa appellanť, & in priuantibus & in negantibus eadem spectetur scientia.Quod si ne tū quidē id pspici poterit,rursum hæc in partes vsq; ad indiuidua tribuēda sunt,vt in iustis ne & iniustis rebus, aut in duplo & simplo,aut in cæcitate & aspectū, aut in affirmantibus & negantibus.Si n.in eorū aliquo ostēsum sit nō esse eadē, sublata & infirmata erit a nobis quæstio.Quod idē iudicandū est, si in nullo eorū id reperiatur.

Locus est constructiuus & destructiuus.

Hic aūt locus & ad confirmandum & ad infirmandū valet. Si n. diuisione adhibita vel in oībus intelligatur,vel in plerisq;,poscendū est, vt aut vniuersum detur, aut certe occurrať nobis nō ita in

quodam

quodam reperiri. Nā si neutrum horum faciat, ineptus videbitur qui non concedat. Alius locus ducit ex definitione accidētis, & rei, cui id accidi, vel vtriusq; vel alterius. In quo id cōsiderandū est, nū quid in definitionibus non verū pro vero sumptū sit. veluti, si quæratur, Deus ne iniuriā faciat cōstituendū est, quid sit iniuriam facere. Nā si sit sponte nocere, profectò Deus non facit iniuriā, quoniam Deus nocere non pōt. Si etiam ponatur inuidus sapiens statuendum est quis sit inuidus, & quid inuidia. Cū.n. inuidia ægritudo sit ex rebus secundis alicuius boni viri, certe sapiens non inuidet: esset enim improbus. Itemq; si ponatur, an qui indignatur inuidus sit definiendo aperiendum est, qui sit vterque. Sic enim verum ne sit, an falsum quod dictum est intelliget. veluti, si is inuidere dr̄, qui bonorū dolet rebus secundis, & indignari is, qui dolet improborum secundis rebus, perspicuum est, non inuidere eū, qui indignetur. In quo adhibendæ sunt definitiones pro ijs nominibus, quæ in definitonibus cōtinent, nec ab hoc desistendum, quod ad res intelligatur. sæpe enim tradita tota diffinitione, non intelligimus quod quærit at definitione adhibita pro aliquo nomine eorum, quæ in definitione sita sunt, intelligimus. Præterea, siquis ex quæstione sibi propositionē cōficiat, occurrēdum erit. Si.n. occurramus, hoc ipso propositū cōfirmare videbimus. Quanquam aūt hic fere locus idem valet, quod is, quem iam exposuimus, videndū est, vtrum in toto genere, an in nullo reperiretur qđ pro accidente dictum esset, tn̄ modo quodam & ratione differunt. Tam vero exponendū est, qua appellanda sint, vt pleriq; solent, quæq; non sint appellanda. Qui locus & ad confirmandum & refutandū valet plurimū. vt res nominibus ijs, quia trita sunt, vulgo & vsitata, appellandas esse, at vero in ꝯstituendo quæ res tales vel non tales sint, non audiendam esse multi-

Tertius locus.

multitudinẽ.veluti salubria ea esse, quæ valetudinis efficientia sint, statuenda sunt illa quidẽ vulgi opinione, sed vtrum id, de quo agitur efficiẽs sit nec ne valetudinis, de eo non iam vulgi, sed medicorũ iudicium expectare debemus. Præterea si multis modis quid dicat, propositum aũt sit, conuenire, vel nõ conuenire alterum eorũ, quæ multis dicuntur, exponendum est si vtrunque non poßit. Hoc autem obseruãdum est in ijs, quæ obscura sunt, non aperta, Nam si incertum non sit quot modis dicatur, occurret statim, non esse id explicatum, quod quæreret ac dubitaret, sed alterũ. Hic aũt locus & probandum & ad reprehendendum valet. Nam si cõfirmare volemus, alterum accidere docebimus, si vtrunque, non poterimus. Refellentes aũt si vtrunq; non poßimus, alterum certe non dici & reperiri ostendemus. Sed hoc interest, quod is, qui reprehendit & refutat, nihil debet ex ijs, quæ concessa sunt & conueniunt disputare, nec si in toto genere, nec si in nulla parte expositũ sit quid reperiri. Nã si cuiuis non accidere docebimus, in toto gñe reperiri aliqd reprehendemus. Itẽq;, si in vno aliquo reperiri demõstrabim⁹, nulla ex parte rẽpiri ꝯfutamus. At is, qui ꝓbat, ante debet ꝓfiteri, si in parte aliqua intelligat, in toto gñe itelligi, si mõ pronunciatũ verisimile habeat. Neq;.n. satis est ad probandũ aliquid in totũ genus cadere, in aliquã partẽ cadere, docere, veluti si hominis animus immortalis sit, oẽm etiã animum esse immortalẽ. Quapropter ante ꝯuenire oportet, si quæuis anima sit immortalis, oẽm ẽt immortalẽ esse: quanquã hoc non sp̃ obseruandũ est, sed tum deniq;, cũ de toto genere cõem & vniuersam orõnẽ non poterimus exponere, quemadmodũ Geometra, triangulũ tres angulos habere duobus rectis pares. Qđ si non sit incertum, qđ multis modis dicitur, cum explicatũ erit quot eius sint genera & modi, tũ id & confirmandũ erit,

Sextus locus à multiplici, constructiuus & destructiuus.

Locus septimus à multiplicis diuisione.

erit,& refellẽdum.vt si id,qđ deceat,vtile sit,aut honestum,oẽm diligentiã adhibere oportebit:vt vtrũque probemus,vel refutemus in eo,de quo agat̃, vt esse honestũ & vtile, aut neq; honestum neq; vtile. Sin vtrunq; non põt,alterum docendum erit,hac significatione intelligi,hoc illud non intelligi. Eadẽ ratio est si plures sint partes in quas id,quod propositum sit tribuat̃.Præterea exponẽda ea sunt quæ nõ ambigue multis modis dñr,sed alio modo, vt artem vnam esse multarũ rerum,aut quia ad eas tanquã ad finem referat̃,aut quia earum sit rerũ quæ ipsæ ad finem pertinent,atq; referuntur. veluti medicina est valetudinis, & rationis victus. aut quia est rerum duarum, quarum vtraque finis est,veluti rerum contrariũ eandẽ esse artem. neque.n.ex eo quia alterum alterius dr̃,finem esse finis intelligere possumus, aut quia vnius est per se & vi sua,alterius temere, & casu. vt per se, triangulum habere tres angulos pares duobus rectis,temere & casu, id qđ latera habet æqualia.Nam forte temere & casu triangulũ esse lateribus æqualibus triangulum,ex eo sciri põt, ꝙ duobus rectis pares habet eos,qui intrinsecus adhibentur. Si igit̃ eadem ars esse multarũ rerũ nullo modo põt,certe oĩno esse non põt. aut si quod modo põt, perspicuum est id fieri posse.In quo ad vtilitatẽ causæ nostræ referenda est diuisio,vt si confirmare quid velimus,ea proferenda sint omnia,quæ possunt,eaq; tribuenda sunt in eas solum partes, quæ etiam ad ꝓbandum valebunt.Sin autẽ refellamus, in eas, quæ non possunt. cætera vero omittenda erunt.Hoc etiã in his obseruandum erit tum, cũ incertum erit quot modis quicq; dicatur. Atq; hoc in illo versari, aut non versari,iisdem locis confirmandũ erit. vt artem hãc in hac re cerni,aut tanquã in fine, aut tanquã in ijs,quæ ad finem referuntur,aut in ijs,quæ forte temere accidunt,aut cõtra non cerni aliquid vllo modo eo-

Locus octauus à fine et his quæ sunt ad finem.

do eorum,quos modo diximus.Eadem etiã ratio eſt cupiditatis,eorumq; omniũ,quæ ſunt multarum rerum.Eſt.n.cupiditas huius,aut illius rei,vel quaſi finis,vt valetudinis,vel vt eorum,quæ ad finem pertinent,veluti re medij.vel quaſi forte temere eueniat quemadmodũ in vino affectus eſt,qui in eo dulcedinem ſequit̃,non quia vinum ſit,ſed quia dulce. Dulcedinem.n.per ſe expetit,vinum temere,& caſu quãdoquidem ſic aceſcat, non id iam appetit. Ita fit vt vinum forte temere appetat.Huius autem loci vſus eſt plurimus in ijs,quæ,cum aliquo cõferuntur, quoniam in eorũ numerũ veniunt omnia, quæ ſunt eius generis.Præterea, commutandum eſt verbũ in id q̃ magis dilucidum eſſe videatur,vt pro eo quod accuratũ & exquiſitũ eſt in opinione,apertum & perſpicuum dicendũ eſt,& pro nimia cura rerum agendarum,ſtudium rerum agendarum. Si.n.& apertius & planius fiat quod dictum eſt, tum deniq; propoſitũ facilius argumento concludendi poterit. Valet aũt hic locus & ad confirmandũ quid, & ad refellendũ. Vt aũt contraria in eadẽ re cerni doceamus, genus ſpectari debemus veluti ſi volumus cõfirmare in ſenſu verſari integritatem & deprauationem, ſi ſentire iudicare eſt,& iudicare licet recte,& non recte,certe in ſenſu integritas & prauitas verſet̃ neceſſe eſt. Qui locus ex genere ducitur.Iudicare.n.genus, eſt ſentiendi,quoniã qui ſentit,quodãmodo iudicat.Ex forma etiam generis duci põt. Quæ.n.ſpeciei accidunt eadem etiam in genere intelligũtur omnia. vt ſi ſcientia ſit bona & mala,recta etiam ſit & praua affectio neceſſe eſt:ſiquidem affectio genus eſt ſcientiæ.Ac prior quidẽ locus vitioſus eſt ſi ad cõfirmandum adhibeat̃,alter verus & commodus. Neq; n.neceſſe eſt quæcunq; generi accidant, eadem ſpeciei accidere:quando quidem animal eſt pennigerum & quadrupes,homo non itẽ. Omnia autem quæ cadũt in ſpe-

Locus nouus ab eui dẽtiori appellatione.

in speciem,eadem necesse est cadere in genus. Si.n. homo probus sit,animal etiã probum. In refellẽdo contra prior locus verus est,alter vitiosus. Nam & quæ generi non accidunt, speciei accidere non põt: & quæ in speciem non cadunt,ea non necesse est in genus non conuenire. Qm̃ autem necesse est, in qui bus genus dicitur,in ijs etiam speciem aliquam dici quæcunque etiam genus habet,aut quę a genere no men duxerunt eadem aliqua species retineat necesse est aut nomen ab aliqua specie ducunt. veluti si de aliquo scientia dicatur,certę de eodẽ vel grãmatica dicetur,vel musica,vel aliqua scientia. Et si q̃s arte sit instructus & præditus,aut nomen ab arte habeat,certe grãmatica,vel musica,aut aliqua alia arte instructus sit, necessę est:aut nomen ab arte aliqua ducet: veluti grammaticus vel musicus appellabiť. Si quid igiť proponat q̃d nomen a genere duxerit. veluti animum moueri considerandũ est,moueať ne animus aliquo genere motionis,vt crescat ne,an im minuať, an intereat,an oriať, an alio genere pulsus agiteť. Si.n. nullo genere pulsus agitetur, certe non mouetur. Atq; hic locus & ad confirmandũ valet,& ad reprehendendum. Nã si aliquo genere motus mo ueatur,mouetur:& si nullum genus in eũ cadat,certe non mouetur. Cui aũt copia non suppetet argumentorum ad propositum confirmandum,aut infirmandum, is a definitionibus præsidium petere debebit,aut quæ rei propositæ propriæ sint,aut quæ essẽ videantur. q̃d si ab vna non posit,a pluribus petat. Nã ijs qui rẽ definiendo explicarint,facilius erit argumentũ ducere:quippe cũ facilior sit a definitionẽ ducta argumentatio. Videndũ etiã est cui rei res ꝓposita adiuncta sit,aut quid necessario res proposita si sit,vua,secum esse velis. Ac is quidẽ, qui confirma revolet,cui res proposita adiuncta sit,videbit qm̃ si rẽ illã doceat cadere,rem ẽt propositã docebit. Qui

A genere et à specie.

aũt refellendi partes tenebit, quæ res rei propositæ sit adiuncta, considerabit. Si.n id qđ rei propositę sit pñs, non esse ostendemus, rem ẽt propositã non esse docebimus spectandum est etiã an tempus alicubi discrepet: vt si quis id dixerit qđ alitur augescere necessario. Et si n. animalia semper aluntur, tamẽ non semper augescunt. Itemq; si quis scire dixerit memoria tenere. Nã hoc ad præteritum tẽpus pertinet: illud & ad instans, & ad futurum. Nã & scire dicimur præsentia & futura, vt solis defectionẽ fore: meminisse nisi præterita non possumus. Iã locus captiosus & fallas est, eò loci impellere alterum, vbi magna argumẽtorũ copia nobis suppetet. Qđ interdum necessarium est, interdũ necessarium videtur. interdum nec videtur, nec necessarium est. Necessario autem id faciendũ est tum, cum is, qui contra disputat, negat aliquid eorum, quæ ad rẽ propositã ptinent, & alter de illo disserit qđ eiusmodi est, ad qđ probandum amplissimus locus suppetat. Quod idẽ facere licebit cũ inductione ad aliquid ex re proposita adhibita, id euertere conabimur. Eo.n. sublato & infirmato res, etiam de qua agitur, infirmabitur. Necessarium aũt id videtur, cum id ad propositũ ptinere videbitur: ad id aũt, ad quod sumitur, nõ pertinebit argumentum: siue neget is, qui respondet, siue inductione probabili ex proposito ad illud ipsũ adhibita, id ipsum infirmare conetur. Reliquũ autẽ tum incidit, cum nec cogit, nec cogere videtur res ea, de qua disputatur. Aliter solet is, qui contra disputat reprehendi. Hoc aũt extremũ genus, qm̃ omnino a disserendi ratione alienum remotumq; est, declinare debemus. Quo circa debet is etiam, qui respondet, non grauate ad hunc locũ confugere interdum eaq; dare quæ ad propositũ non pertineant, ijs expositis q̃ minus probent: dat aũt propterea ꝙ fere in maiore animi distractione versari solent ij qui po

Locus 16. à facultate copiosa argumentorum.

nunt

nunt,quæstioné, si ijs talibus oībus positis minime concludant. Iam vero qm̄ omnes, qui quiduis dixerint,quodā modo multa complexi sunt, (vnāquanq; .n.rem multa necessario consequuntur:vt is qui hominem esse dixit,& animal esse dixit, & animatū & bipedem,& mentis ac disciplinæ compoté) fit, vt infirmata & reprehensa vnaquaquis re,earū, quæ sunt consequentes,id etiā q̄ initio dictum est, reprehendatur.Sed verendū est,ne ad rem difficilioré delabamur. Interdum.n.facilius est id quod rem propositam consequitur,interdum ré ipsam propositā euertere. In ijs aūt rebus quibus alterum inest necessario,aut non inest, veluti in homine vel morbus inest,vel valetudo,si de altero magna nobis ad disputādum suppetet copia in vtranq; partem, de altero ét suppetet. Quod ad vtranq; partem trahi pōt.si enim alterū accidere doceamus, alterū non accidere docebimus:& si alterum non cōuenire demōstremus, reliquum docebimus conuenire Perspicuum est igitur, ad probandum & refellēdum valere hunc locū. Atq; etiam argumentum ducendum est a notatione verbi, quæ multo aptior sit verbum quod sit vsitatū veluti magnanimum non fortem,vt ponitur,sed eū, qui bene animo sit affectus: & confidentem, eū qui bona expectat.itemq; ingeniosus eum esse cuius genius fuerit bonus. quemadmodum Xenocrates ingeniosum ait esse eū,cui animus bonus datus sit: eū enim.Demum esse omnibus. Iam cum res aliæ necessario eueniāt,aliæ plerunq;,aliæ forte temere: si quis eā quæ necessario euenit, plerunq; fieri ponat, aut eam quæ plerunq; fit,necessario fieri, aut eā cōtrariam ei quæ plerunq; fit his semper locū sibi suppeditabit ad differēdum. Nam si id quod necesse est fieri,plerunq; fieri ponat.profecto non in toto genere inesse dixerit,quod toti conuenit.Ita aberrauit,siue id,quod plerunq; accidit,necessario fieri dixerit

Locus à positione vnius pro altero.

quoniã de toto genere dixit, quod toti non accidit. Quod idem fit, si id dixit, quod rei contrariũ est, quæ plerunq; euenit, eueniret necessario. Semper. n. ĩ pau cioribus dr̃, quod rei, quæ plerunq; fit, contrariũ est veluti si fere mali sint hoĩes, boni rarius, certe vehementius errauit si quis bonos dixerit esse necessario. Eodemq; modo si id, qđ temere fit, necessario fie ri, aut plerunq; dixerit. Neque. n. id quod temere & casu fit, necessario fieri põt, neq; id quod plerunque. Fieri aũt potest vt etiã si quid dixerit, neque exposuerit, vtrũ ne plerunq; fieri, an ex necessitate affirmarit. fiat autem plerunque, tamen disputet aler, quasi ille ex necessitate fieri asseuerit. vt si malos exhæredes esse dixerit, neq; exposuerit se ita disputare, quasi ex necessitate id ille concesserit. Illud ẽt vi dendum est, an eandem rem sibi accidere quasi aliã posuerit, ꝙ alterum eidem sit nomen impositũ. Quẽ admodum Prodicus diuisit voluptatẽ in gaudium, delectationem, & lætitiam. Eiusdem. n. nominis voluptatis hæc sunt oĩa. Si quis ergo gaudere verbo lætandi accidere dicat, is idẽ sibi accidisse ꝯfirmabit.

CONCLVSIONES.

Iniuriam facere Deo non inest, cum iniuriam facere sit sponte nocere.

Nullum genus prædicatur denominatiue de speciebus, sed vniuoce.

Inuidus est qui tristatur de bonorum prosperitate, indignans vero qui de malorum prosperitate tristatur.

Quæcunque generi contingunt, eadem generi aliquo pacto conuenire necesse est, non autem econuerso.

Scire præsentia, & futura dicimur, meminisse vero præterita.

Quæcunque fiunt, aut fiunt vt in pluribus, aut frequenter aut in minori parte.

Quæcunque casu & temere fiunt, non in pluribus contingunt, & econtra.

Alij loci de eisdẽ qõnibus terminandis. C.III.

QVoniam aũt sex modis inter se contraria iunguntur,& quatuor solum modis iuncta repugnantiam efficiunt sumenda sunt contraria, vt commodum erit & ei qui confirmandi, & ei qui refellendi partes tuebitur. Ac sex modis ea componi inter se hinc perspici pót, ꝙ aut vtrunq; contrarium vtriq; comparat̃,idq; bifariã, vt de amicis bene mereri, & de hostibus male mereri: aut contra,de amicis male mereri,& de hostibus bene:aut vtrunq; vni, qđ etiã duobus fit modis, vt de amicis bene mereri,& de amicis male mereri:vel de inimicis bene mereri, & de inimicis male mereri. aut vnũ vtriq;,qđ ẽt fit dupliciter,vt de amicis bene mereri, & de inimicis bene mereri: vel de amicis male mereri,& de inimicis male mereri. Ac duæ q̃dem primæ cõparationes non sunt pugnãtes,q̃m de amicis bene mereri non est illi contrariũ, male de hostibus mereri:quippe cũ sint expetenda, eundéq; statũ deceant,nec illud de amicis male mereri,huic repugnat,bene mereri de inimicis. Sunt.n.hæc fugienda,eundemq; statũ decent.Nec res quæ fugienda est ei quæ fugienda est aduersat̃,nisi vnũ sit nimiũ alterum parum,q̃m quod nimium est,id in rebus fugiendis ducitur,itemq; parum. At reliqua quatuor contraria sunt inter se. Nã & de amicis bene mereri,illi contrariũ est, de amicis male mereri q̃n quidẽ a contrarijs moribus proficiscuntur.atque illud sequendum est,hoc fugiendum. Eadem est ratio cæterorum. In coniunctionibus enim singulis quiddã est expetendum,& quiddam repellendum, & illud boni status est,hoc mali. Ex quo perspicuum est eidem plura data esse contraria.Huic enim de amicis bene mereri,illud contrarium est, de inimicis bene mereri:& illud,de amicis male mereri. Itẽq; ei,q illã

omnia intuebitur,duo videbuntur contraria. Sumẽda igit̃ sunt eá contraria,quæ prodesse poterunt causæ nostræ. Iã.si quid sit accidenti contrarium,cõsiderandum est,an ei accidat,cui accidens cõuenire dixerit.Si.n.hoc conuenit, illud nunquam conueniet: qm̃ fieri non potest,vt simul eidem contraria conueniant.aut an tale aliquid dixerit aliqua ex parte, qđ si extet,necesse sit contraria conuenire:vt si ideas in nobis esse dixerit.Nam & moueri eas,& stare cõcludetur,sub sensum cadere,ac ratione & intelligentia contineri.Nam & quiescere eas & immobiles esse, & sub intelligentiã cadere placet ijs,qui eas ponũt. Quæ si in nobis sitæ sint, profectò non poterunt esse immobiles:cũ præsertim si ipsi moueamur,necesse sit ea omnia quæ in nobis sunt, vna moueri atq; etiã sensu eas percipi,si modo in nobis sint,ex hoc itelligi põt,ꝙ sensu oculorum formã vniuscuiusq; rei cognoscimus.Rursus,si positum est accidens id,cui quid est contrariũ,videndum est an vim habet ad recipiendum contrarium:quemadmodũ etiam ad accidens. Eadem.n.res vim habet ad recipienda contraria.veluti si odium nasci ex ira dixerit,profectò odiũ in ea parte animi,in qua irarũ existit ardor, insit necesse est.est.n.sedes iræ. Considerandum igitur, sit ne contrarium in ea parte animi, in qua irarum existit ardor qualis amicitia est. Nã si non insit, in eaq; parte animi,quæ voluptate alit̃, insit amicitia, certe non commitat̃ iram odium. Eadẽ ratio est si eã partem animi,quæ voluptate alit̃,ignorare dixerit. Sedes.n.erit sciæ,si quidẽ ẽt ignorationis sit. quæ pars non videtur sedes esse sciæ. Atq; ex hoc loco, quẽadmodũ docui ei qui refellẽdi partes obtinebit,depromenda erunt argumenta:eum aũt qui confirmare volet nihil adiuuabit hic locus, quatenus accidens ꝯuenit:quatenus vero põt ꝯuenire, adiuuabit. Nã si non posse ꝑriũ recipere doceamus, nec cõuenire

Notis nobis quæcũque in nobis existentia moueri oportet per accidens.

nire accidens, nec ꝯuenire posse docebimus. At vero non si ꝯtrariũ couenire, aut vim habere ad recipiendũ contrariũ doceamus, idcirco ẽt accidens cõuenire demonstrauerimus, sed posse conuenire tantummodo confirmatũ erit. Qm̃q; quatuor sunt cõtrariorũ genera spectanda erunt repugnantia, ex eo argumento, qđ vicissim retro cõmoueat, & reciprocatur, & ei qui probabit, & ei qui refellet. Per inductionẽ vero argumentatio tractanda erit hoc mõ: Si homo est aĩal, qđ non est aĩal, id non est homo. Itẽq; in cæteris. hoc.n. loco vicissim retro cõmeat argumentatio. Cum.n. hominem sequatur & commitetur aĩal, tamen non si quid non sit homo, id continuo sequiẽ non esse animal. sed cõtra, si quid non sit animal, sequitur non esse hominẽ. In omnibus ergo id pronunciandum est: vt si qđ honestũ est, id iucundum sit, ẽt si quid non sit iucundum, id non sit honestum. Quod si hoc non est ꝯñs, ne illud quidem erit. Itemq; si ꝙ iucundum est, id non sit honestum: certe quod honestum est, etiam iucundum sit necesse est. Perspicuum est igitur, reciprocari in aiẽtibus & negantibus argumentationẽ, si retro tractetur. In his aũt contrarijs quæ aduersa appellantur hoc videndum est, & ei qui probabit, & ei qui reprehendet, an ex contrario contrarium sit ꝯñs, an ex eiusdem argumentatio a consequentibus vera sit, an vero contra. Tractari autem argumentatio debet per inductionem eorum, quo ad commodum videbitur. In eandem aũt rem valebit argumentatio a consequentibus: vt quæ fortitudinẽ & ignauiã cõmitanẽ. Illã.n. virtus, hanc vitium sequitur: & fortitudinem sequitur id qđ expetendum est ignauiam id quod fugiendum. In his ergo valebit de ijsdem a cõsequentibus ductum argumentum: quoniam id quod expetendũ est, ei qđ fugiendum contrarium est. Quod idem fit in cæteris. Contra autem, consequentia sunt. vt fir-

A contrariorũ consequentia.

mam corporis affectionẽ ſequitur bona valetudo: in firmam vero affectionẽ morbus non ſequitur, ſed cõtra, morbũ infirma conſtitutio. Ex quo perſpicuum eſt, contra in his argumentationem a conſeqnentibus valere. Raro autem illud contra in cõtrarijs incidit, ac fere in ijſdem reciprocat argumentatio. Qđ ſi nec in eiſdẽ contrariũ ex contrario erit ꝯñs, nec viciſsim retro commeabit: profecto in ijs de quibus agitur, nunquã alterum ex altero erit ꝯſequens. Sin in aduerſis ſequať, etiam in propoſitis alterum alteri conſequeť neceſſario. Quod itẽ in priuantibus ꝑinde atq; in aduerſis conſiderandũ eſt, niſi ꝙ in his non viciſsim retro commeat argumentũ ex cõſequẽtibus, ſed de ijſdem neceſſario. Quemadmodũ aſpectũ ſenſus ſequitur, ſic cæcitatẽ ſenſus priuatio. Opponuntur.n. ſenſus & priuatio ſenſus vt priuantia, qm eorum illud res eſt, hoc eius rei priuatio. Atque etiam de ijs quæ cũ aliquo conferuntur, eodem modo quo de priuantibus iudicandũ eſt. In ijs.n. etiam valet a conſequentibus ductũ ex ijſdẽ argumentũ, vt, ſi triplum multiplex ſit, etiam ſubtriplum ſubmultiplex erit. Confertur.n. triplum cũ ſubtriplo, & multiplum cũ ſubmultiplici. Rurſum, ſi ſcientia opinio eſt, etiã quod ſub ſcientiam cadit, erit opinabile. Et, ſi aſpectus ſenſus, ſit id etiã quod aſpectabile eſt, ſub ſenſum cadat neceſſe eſt. Hic aũt occurritur, non duci neceſſariam in ijs, quæ cum aliquo cõferuntur argumentationem a conſequentibus. quemadmodum dixi. non.n. id, quod ſenſnm mouet, ſcientia contineatur, tñ ſenſus non eſt ſcientia. Nec vere certe quidẽ occurritur. Multi.n. negant ea, quæ ſenſus mouentia ſunt, cadere ſub ſcientiam. Nec minus contra hoc qđ dixi valet. veluti id, quod ſub ſenſum cadit, nõ poſſe ſcĩa comprehendi, quoniã ne ſenſus quidẽ ſit ſcientia. Rurſum, a coniugatis & caſibus ducendnm eſt argumentum, ſiue confirmemus quid ſiue refellamus.

mus. Coniugata aũt sunt hæc, iusta & iustus, cum iustitia, & fortia & fortis, cum fortitudine. Itemq; efficientia & conseruantia coniugata eorũ sunt, quorũ sunt & conseruantia & efficientia. vt efficientia valetudinẽ, valetudinis, & cõseruantia firmã corporis cõstitutionẽ, firmæ corporis cõstitutionis: Eodemq; modo de cæteris iudicandum est. Atq; hęc quidẽ cõiugata appellari solent. Casus aũt sunt, vt iustæ, fortiter, salubriter, & apte ad firmã corporis affectionẽ, quæq; eodẽ modo dicuntur. Sunt ẽt ea quæ ex casibus dicuntur in coniugatis, vt iuste cũ iustitia, & fortiter cũ fortitudine cõiugata sunt. Cõiugata aũt dicuntur, quæ sunt ex verbis generis eiusdem, vt iustitia iustus, iusta, iuste. Perspicuũ est igitur, si quid ꝓbatũ sit eorũ, quæ eiusdem sunt generis & coniugationis esse in bonis, & laudabilibus, cætera probata esse oĩa. Veluti si iustitia sit in rebus laude dignis, ẽt iustus in ijs sit, & res iusta, & qđ iuste fit, necesse est. concludeturq; qđ iuste fit, etiã laudabiliter fieri, ex eodẽ casu, qm̃ a laudabili re ortũ est, queãdmodũ illud iuste a iustitia. Non solũ aũt ex eo qđ exposui, sed ẽt ex contrario sæpe cõtrariũ intelligitur, vt qđ bonũ sit, non necessario esse iucundũ. Neq;.n. quod malũ est, necessario molestũ est, aut si hoc, etiã illud. Et si iustitia scĩa sit iniustitia ignoratio erit, & si qđ iuste fit, id fiat scienter & perite, id ẽt qđ iniuste, inscite & imperite fiat necesse est. Aut si hæc non placent ne illa quidẽ, quemadmodũ ex eo qđ modo cõmemoraui, perspici põt, multo.n. magis perspici põt qđ iniuste fit, id perite, q̃ imperite fieri. Atq; hic locus expositus est tum, cũ de ꝯrijs quæ aduersã dñr, disputaremus. Nihil.n. nunc aliud volumus, nisi ꝯriũ ex ꝯrio esse ꝑñs. Præterea, ab ortu & interitu rerum & ex causis efficientibus & corrũpẽtibus magna copia suppetit ad disputandum, siue cõfirmare velimus siue refellere. Quarũ.n. rerum ortus & origo est in bonis,

Locus à coniugatis & casibus.

bonis, eæ ēt in bonis sunt, & si hæ in bonis sint, origines ēt earū erunt. Si vero origo sit in malis, eæ ēt in malis numerabunt. A rerū interitu ꝓducitur argm̄ è ꝯñtibus. Si.n.interitus rerū sit in bonis, res ipsæ erūt in malis. Et si interitus & euersio rerū sit in malis, res ipsæ ducent in bonis. Eadē est ēt ratio cāū efficientiū & euertentiū. Quorū.n.effectorum cāæ sunt in bonis effecta ēt in bonis erunt. Quarū aūt rerum cāę euertētes sunt ī bonis, eæ sūt numerādę ī malis.

CONCLVSIONES.

Impossibile est contraria eidem simul inesse, & si vni plura contingant contraria.

Idem est susceptibile contrariorum. Motis nobis quæcunque in nobis existunt moueri oportet.

Quorum generationes bona sunt, ipsa bona sunt: & quorum sunt malæ, sunt mala. Quorum vero corruptiones sunt bonæ, ipsa sunt mala, quorum sunt malæ, ipsa sunt bona.

De amicis bene mereri, & de hostibus male non contrariantur, sed de amicis bene mereri & male sibiinuicem aduersantur.

Ira & odium in eadem animi parte resident.

Ex similibus, appositione, magis & minus, simpliciter & secundum quid loci. Cap. IIII.

PRoximus locus est a simili. in quo videndū est an res siſes eodē modo habeant, vt si scīa vna sit multarū rerū, ēt opinio. Et si aspectū habere, sit videre, ēt auditū habere, sit audire. Quod idē ꝯtingit in cæteris oībus, & quæ sunt, & quæ videnī. Valet aūt vtranq; partē hic locus. Si.n.in aliqua re pari valeat, in cæteris ēt paribus valeat necesse est, & si in aliqua re simili non valeat, nec in cæteris valebit. Considerandū ēt est, an in vna & in pluribus eodē mō res se habeat, qm̄ interdū discrepat & dissimilis est. vt si scire sit aīo cernere & ītelligere, multa scire sit etiā multa aīo cernre, qđ nō est verū. Multa

enim

enim ſcientia comprehendi poſſunt, multa intelligi non item. Quod ſi non hoc, nec illud, ſcire eſſe intelligere. Sumuntur etiam ex maiore & minore argumenta. Suntq; ex maiore & minore quatuor loci vnus ſi maior res ex maiore ſit conſequens, hoc modo. Si voluptas bonum ſit, maior voluptas maius ſit bonum Si iniuriam facere malum eſt, maiorem iniuriam facere maius malũ erit. Atq; in vtranq; partem hic locus trahi põt. Si.n.rei ſubiectæ progreſſionem & incrementum, accidentis ſequaẽ progreſſus & incrementũ, vt dixi, certe ꝯcluſum eſt: ſi minus ſequatur, non concludiẽ. Hic aũt locus per inductionem tractandus eſt. Alter locus eſt, cum vna res duabus cõparatur. ſi cui veriſimilius eſt conuenire, non conueniat, ne illi quidem cui minus; & ſi cui minus probabile eſt conuenire conueniat, ei etiam cui veriſimilius. Tertius eſt, cum duæ res cum vna conferuntur. ſi quæ magis conuenire videtur non conueniat, nec quæ minus, & ſi quæ minus videtur conuenire conueniat, ea etiam, quæ magis conuenire videbitur conueniet. Extremus locus eſt huiuſmodi, cũ duæ res duabus comparantur. Si quæ alteri magis videtur conuenire non conueniat, ne reliqua quidẽ reliquæ conueniet, & ſi ea quæ minus conuenire alteri videtur cõueniat, reliqua etiam reliquæ conueniet. Sequitur locus, ex ijs quæ eodẽ modo conueniunt, aut videntur conuenire, atq; is triplex, quemadmodũ expoſui de tribus locis, quos ex maiore poſterius elici dixi. Si.n. vna aliqua res duabus eodem modo ꝯueniat, aut cõuenire videatur, neq; alteri cõueniat, ne alteri quidẽ conueniat. Quod ſi vni, ẽt alteri. Alter locus tractaẽ hoc modo, ſi duæ res eidem ſimiliter ꝯueniãt, & altera nõ ꝯueniat, ne altera quidẽ conueniet. Tertius hoc modo. Si duæ res duabus eodẽ modo ꝯueniat vniq; altera non ꝯueniat, reliqua ẽt reliquę ꝯueniat neceſſe eſt. Atq; ex maiore &

minore,

minore,ac ſimili,quod argumenta duci eliciq; poſſunt. Alius locus ſequitur ex adiectione,hoc modo, Si vna res ad alteram adiecta,eã facit bonã,aut albã cũ prius bona & alba non eſſet,quæ adiecta eſt,bona erit & alba,quale ẽt totum reddidit. Præterea, ſi ad aliquid quod ineſt quippiã addat, quod illud magis tale efficiat,quale inerat,id tale erit. Eadẽ eſt ratio cæterorum. Quanquã hic locus non valet in omnibus,ſed in ijs tantummodo, in quibus præſtantia magnitudinis naſcitur. Atq; idem non viciſsim retro commeat in refellendo. Non.n.ſi id quod addit, non facit,id cui adiectum eſt bonũ,propterea id nõ bonũ eſſe neceſſe eſt. Quod.n.bonum eſt, ſi ad id qđ malum ſit addatur, totum non efficit bonum neceſſario,nec rem nigram candor albam facit,nec dulcedo rem amaram dulcem neceſſario ſi addantur efficit. Iam vero ſi quid maius aut minus dicitur,omnino.n.conuenit. Nam quod bonum non eſt, nec albũ id nec maius bonum neque minus dicitur,neque albius neque minus album, quippe cum id quod malum eſt,nulla re maius bonũ ſit,aut minus bonũ.ſed maius malum,aut minus dicitur. Nec vero hic locus in refellendum viciſsim retro commeat. Multa .n.eorum quæ illud magis reſpuunt, oĩno dicuntur. Homo.n.etſi magis aut minus,quã alius homo,non dr̃ non tamẽ propterea homo eſſe deſinit. Eodemq; modo videndum eſt,quid quadam ex parte quid aliquando,& alicubi eſſe dicatur. Si quid.n. quadam ex parte poſsit eſſe,aut aliquando,aut aliquo in loco,id certe omnino eſſe poteſt. Quod enim omnino fieri non poteſt,id nec aliqua ex parte,nec interdum,nec alicubi fieri poteſt. Quanquam huic loco occurrit, quod quadam ex parte homines natura boni ſunt,vt liberales,vt temperati,cũ interim boni non ſint omnino natura.ſiquidem nemo prudens natura dicitur. Itemq; fieri põt interdum,vt aliquid eorum quæ in-

teri re

ferire possunt,non intereat & occidat, cum fieri nō posit omnino,quin occidat.Eodemq; modo alicubi hanc vel illam victus ratione seruare, vt in locis pestilentibus & insalubribus prodest, oĩno non ꝓdest.Aliquo ēt in loco fieri potest vt vnus modo accidat,& tamen vnus modo esse non posit. omnino. Itaq; alicubi etiam immolare partem laudi ductum est,vt apud.Tribalos,omnino autē,non datur laudi, & gloriæ.Nisi forte hoc non aliquo in loco fieri declarat,sed apud aliquos,qm̃ nihil refert vbi sint.vbique.n.apud Tribalos id gloriæ ducitur. Rursum,medicamentorum vsus interdum,veluti cū sis in morbo adiuuat nec adiuuat omnino. Nisi forte ne hoc quidem aliquando fieri significat,sed curationem ei qui sic affectus est,adhiberi. Neque.n.refert quocūque id tempore fiat,dummodo ita sit affectus.Id autem demum omnino & absolute laudi datur.quod si nihil addas,gloriæ ducitur & gloriatione dignū prę dices.vt patrem immolare,non dicas honestum esse sed apud nonnullos honestum esse.non igitur omnino honestum est. At Deos colere, pulchrum dices, etiam si nihil adiungas. est enim pulchrum omnino.Quare quod sine adiunctione videtur esse pulchrum,aut turpe,aut aliquid aliud eiusdem generis, tale esse id dicetur omnino.

CONCLVSIONES.

Homines boni sunt vt in paucioribus. quia non natura boni sunt.
Immolare patrem apud Tribalos laude dignum est,non autem simpliciter.
Si de quo magis videtur inesse & non inest,nec de quo minus, & si de quo minus videtur inesse & inest,& de quo magis.
Simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur.

Secundi libri Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS TOPICORVM, *LIBER TERTIVS.*

SVMMA LIBRI.

De comparationum locis, qui accidentibus attribuuntur: de uarijsq; locis accidentis absolutis.

De locis meliorum ac eligibiliorum, quæstionum dialecticarum. Cap. I.

RELIQVVS est cōparationis locus, in quo videndū est, duobus propositis, vtrum sit optabilius, aut melius. Ac primum exponēdū illud est, nobis hoc loco non esse propositū de ijs differere, quæ valde dissimilia sint, quorumq; magnæ sint differentiæ & distinctiones. neq;.n. est quisquam, cui in dubium veniat, sit ne beatitudo, q̄ diuitiæ magis expetenda, sed de ijs, quæ cognata sunt & vicina, & ijs duobus quibus propositis dubitamus: vtrū elationem habeat an submissionē, propterea ꝙ quid alterū alteri præstet minime videamus. Ex quo ꝑspicuū erit, exposita harū rerū præstantia vna aut pluribus, animū assensurū & approbaturū id esse magis expetendum, quod exceller. Ac diuturniora quidem anteponenda sunt breuioribus, & quæ prudentes ante ponāt, aut viri boni, aut leges rectæ, aut quæ antepo nant ij, qui in aliqua re excellunt, quia ij sint, aut quę

ij, qui

ij, qui vnoquoq; genere scientes sunt, aut quæ plures, aut etiam oés, vt in medicina & fabrica. quæ plures, medici anteponant, aut omnes, aut quæ omnino plures, vel omnes, vel omnia. quale est summum bonum: expetunt. n. summum bonum omnia. Id autem qđ commemorabitur ad id, cui vsui esse posit, est omne reuocandū. Suntq; oino anteponenda ea quæ a meliore arte proficiscuntur, vt quoniā philosophia melior est ars quā architectura, omnino ea, quæ a philosophia efficiantur, is quæ ab architectura, anteponātur. Quæ autem a cuiusq; arte efficiuntur, ea quisq; alienis anteponit. Deinde anteponenda sunt ea, quæ vi sua in genere sunt, ijs quæ nō sunt vt iustitia viro iusto. Iustitia. n. in genere est bonorum vir iustus non est, & illa vi sua bonū est hic, non item. Nihil. n. id quod genus dicitur, quod non sit in genere, vt homo albus non coloris nomen obtinet. Quod idē in cæteris contingit. Anteponuntur etiā, quæ propter se expetuntur, ijs, quæ propter aliud, vt valetudo exercitationi, qm̄ illa propter se expetēda, hæc propter aliud. Et quæ propter se expetuntur, ijs quæ forte temere & casu. vt amicorū iustitia hostiū iustitiæ, qđ illa per se expetenda est, hæc casu & fortuito, vt ne nobis noceant. Hic autem locus eandē fere vim habet quā superior, ab eoq; nisi modo non differt. Nam amicos per se iustos esse optamus, etiā si nihil inde ad nos redeat, & apud Indos habitēt; at hostes sic propter aliud iustos esse optamus, vt nihil nobis obsint. Ex quibus per se bona propagātur ijs ex qbus casu & temere, vt virtus fortunæ. Illa. n. per se efficiens est causa bonorū, hæc fortuito. & si quid aliud tale est. Eodē mō de ꝑrijs iudicandū est. Ea. n. quæ per se causæ sunt malorū, postponunt ijs, quæ casu & fortuito, vt vitiū fugiendū est potius q̄ fortuna. illud. n. per se malum est, hæc casu. Et quæ omnino bona sunt, ijs anteponunt quæ alicui bona

sunt,

sunt, vt valere quam secari magis optandũ est, qm̃ illud omnino bonũ est, hoc alicui qui sectione egeat. Et innata ac insita bona assumptis; & aduentitijs, vt iustitia viro iusto, qm̃ illa insita est & innata, illud aduentitium. Et quæ in re meliore insunt, & quæ iustiorem habent venerationem ijs, quæ in deteriore, vt bona Dei hominum bonis, & animi corporis bonis sunt anteponenda. Et quæ propria sunt melioris rei, ijs quæ deterioris, vt diuina, humanis. Cũ.n. bonis quæ illis inter se sunt communia, non differãt inter se, proprijs alter alteri præstat. Et quæ in melioribus, aut antiquioribus aut in ijs quæ in maiore sũt pretio & honore, ea sunt anteponenda ijs quæ in deterioribus, vt valetudo viribus corporis, & pulchritudini corporis. valetudinis.n. sedes est in humore, siccitate, calore & frigore, ijsq; oĩbus ex quibus primum aĩal cõstat & cohæret, hæc vero in iunioribus. nam & vis corporis in neruis atq; ossibus sita est, & pulchritudo corporis est apta quædã cõpositio membrorum. Fines ijs quæ ad finẽ pertinent atq; conducunt. Ex duobus, quod ad finẽ propius accedit. Quę ad vitæ finẽ pertinent, ijs quæ ad aliũ aliquẽ. vt quæ ad vitam beatã pertinent, ijs quæ ad prudentiam. qđ .n. ad beatitudinem pertinet, ante ponendũ est Quæ fieri possunt, ijs quæ non possunt. E duobus efficientibus, cuius finis melior. id etiã præstantius. Ex efficientibus & finibus proportione cõcludendum est hoc modo. *Cũ pluribus partibus finis fini præstet, quã finis illæ causæ efficienti. vt si* beatitudo valetudinem pluribus partibus *superet* quã valetudo salubria efficitur, vt efficientia beatæ vitæ vincant valetudinem. Quanto.n. beatitudo valetudinẽ præstat, tanto salubria præstant efficientia beatitudinis, Atqui minore interuallo salubria valetudo anteibat, plurib⁹ igiť partibus salubrib⁹ præstant beatitudinis efficient, q̃ valetudo salubribus. Ex quo perspicuũ est effi-

est efficientia beatæ vitæ sanitati,quia ei pręstent,esse anteponenda.Præstantiore per se, quæ in maiore sunt honore & pretio,& laudabiliora anteponenda sunt,vt amicitia diuitijs, iustitia valetudini & viribus corporis. Illa.n.numerantur propter se in ijs bonis quæ sunt honorabilia & laudabilia,hæc non propter se,sed propter aliud.nemo.n.opes propter se amat, sed propter aliud. Amicitiã aũt propter se colimus etiã si nihil inde fructus speremus nos esse pcepturos.

CONCLVSIONES.

Amicitia diuitiis anteponenda est.
Cuius finis est melior ipsum quoque est melius.
Pulchritudo & decor est quadam membrorum corporis commensuratio.
Finis potior & melior est his quæ sunt ad finem.
Magis est expetenda,& eligenda beatitudo,quam prudentia.
Nullus propter se honorat diuitias,sed propter aliud,amicitiam vero propter se.
Omnia bonum appetunt.
Quod per se eligibile magis est eligendũ quàm quid propter aliud.
Robur existit in neruis & ossibus.
Vitium potius quam fortuna fugiendum est.
In vnoquoque genere id expetibilius est quod magis bonum est,& malo impermixtius.

Alij eiusdem quæstionis loci. Cap. II.

IAm si duo quædã sint valde inter se similia, nec quid alterũ alteri prælet & excellat,perspicere possimus,id ex ꝯsequentibus intelligi licet hoc modo.Quo.n.maiora bona propagantur,id anteponendum alteri est,ꝙ si mala consequantur, quo minora mala propagantur,id est eligendum. Nam si sit vtrunq; eligendum,nihil prohibet aliquid molestię consequi.Ex consequentibus autem duo argumẽta

sumuntur,quoniã & aliquid antecedit rei, & præcur rit,& aliquid rem sequitur.veluti discenti antecedit ignoratio,& consequitur scientia.Fere autẽ melius est qđ rem sequitur. Argumentum vero a cõsequentibus sumendum est,vt commodum fuerit. Plura bona paucioribus anteponenda sunt, aut omnino aut sunt in alijs quæ plura cõtinẽtur. cũ alia quæ paucio ra.Huic aũt locũ occurritur, si vnum alterius gratia petatur.Neq;.n.vni vtrunq; anteponiť. veluti valere & valetudo non pluris sunt quã valetudo quãdoqui dẽ valere optamus valetudinis gratia.Nihil etiã ꝓhibet ea quæ nõ sint in bonis,bonis anteponi, vt beatitudinem coniunctã cũ aliqua re,quæ non numeratur in bonis iustitiæ ac fortitudini. Et eadẽ coniuncta cũ voluptate,magis expetenda sunt,quã sine voluptate & eadem ipsa cũ indolentia copulata,quam cum dolore.In quo etiam quicq; tempore maiorem vim habet,id in eo magis optandũ est vt in senectute sine vlla molestia & cura viuere , quam in adolescentia.plus.n põt in senectute. Eademq; ratione in senectute magis expetenda prudentia est. Itaq; nemo adolescentes imperatores deligit : ꝙ prudentes eos non esse existimet.contraq; fit in fortitudine,cu ius in . iuuentute necessarium munus & officiũ est. Eadẽ est etiam tẽperantiæ ratio, adolescentes.n.ma gis q̃ senes cupiditatibus seruiũt. Quæ per omne tẽ pus ætatis plus possunt,ijs quæ maxima parte,vtilio ra sunt. vt iustitia & temperantia fortitudine,quia il la semper,hac interdum. Quæq; seipsis cõtenta sunt meliora quã quæ egent alijs , quod in iustitia & fortitudine cernere licet.Nam si iusti omnes essent,nihil loci esset fortitudini,at si fortes essent,iustitiã re quirerent. Cõparatio ẽt ex interitu,abiectione,origine,acceptione,ꝯtrarijsq; sumi põt,hoc modo. Quo rum bonorũ interitus magis declinandi sunt, ea me liora. Quod idẽ in abiectionibus & contrarijs contingit,

tingit. Cuius n. præmißio & expulsio, quam contrarium, magis fugienda est id etiam optabilius. Contra fit in ortu & acceptione. Quarum.n.rerum origines & assumptiones optabiliores sunt, eæ alijs anteponuntur. Alius locus. Quod ad bonum proprius accedit, id & optabilius & melius est, quodq; ad bonum similitudine proprius accedit, id melius, vt iustitia viro iusto. Quæ meliori similiora sunt, ea meliora, quéadmodũ Aiacẽ Vlisſi anteponũt, ꝙ Achilli similior esset. Occurit huic loco, ꝙ nihil ꝓhibeat Aiacẽ non qua parte Achilles optimus fuerit, ei similiorẽ fuisse, & tñ alterum virum bonum fuisse, etsi dissimilem. In quo videndum est, an etiam in ijs quę magis ridicula sunt inueniri poßi similitudo, quemadmodum simia similitudine ad hominẽ prope accedit, cum equus non sit similis. Neq;.n. præstantior est simia, & si similior homini quam equus, Rursum, è duobus si vnum meliori, alterũ deteriori similius sit, melius erit quod similius est præstantiori. Atque etiam huic loco occurritur. Nihil n. prohibet, vnum meliori paulum similem esse alterũ valde deteriori, vt si Aiax paulum admodũ similis sit Achilli, & Vlisses valde Nestori. Et, si id qđ meliori similius sit, mala eius imitetur, quod aũt ad deterius similitudine proprius accedat, bonã in partẽ simile sit. vt equus asino, & simia homini. Quæ magis insignia sunt, minus insignibus anteponunť & laboriosa procliuib⁹. chariora.n. nobis sunt ea. quæ difficulter paranť, & priuata communibus, quæq; molestiæ minus habẽt. quæ.n. nullam molestiam afferunt, ijs quæ afferunt anteponunť. Quæ alijs præstantiora sunt ijs quæ in altero genere sunt præstantißima, anteponunť, veluti si nobilior equo homo sit nobilißimus homo etiã sit generosißimo equo præstantior. Et si res præstãtißimè & clarißimè nobilißimis alterius generis præstant, ẽt omnino illis rebus excellunt, vt si clarissimus

ſimus homo generoſiſsimo equo præſtet, etiam homo equo præſtat omnino. Quæq; cum amicis communicare licet, ijs quæ non licet, quæ in amicos præſtare cupimus, ijs quæ in quemuis: vt officia ſeruare, & bene mereri magis optamus. quã videri bene mereri, & officia ſeruare, qm̃ beneficia malumus in amicos conferre, quam videri, in quemuis contra. Non neceſſaria neceſſarijs meliora ſunt, eaq; interdũ magis expetuntur, Bene.n. viuere præſtat, quam viuere, cũ bene viuere non ſit neceſſarium, & viuere in neceſſarijs. Fit aũt interdum, vt quæ meliora ſunt, non etiam magis expetantur. Non.n. ſi quid melius, propterea id neceſſe ſit etiam magis eſſe expetendum. Philoſophorum.n. vita cum eo genere vitæ ꝙ in pecunijs quærendis conſiſtit ſit melior, attamen ei cui res ad videndum neceſſariæ non ſuppetunt, non magis expetenda eſt. Non neceſſaria aũt ſunt, cũ ſuppetunt res neceſſariæ, & aliæ prætereа quædã honeſtæ parantur, Ac fere quidem certe neceſſaria magis expetenda ſunt, non neceſſaria meliora. Quæ ab alio nõ ſuppeditari poſſunt & accipi, ijs quę poſſunt quomodo iuſtitia ad fortitudinẽ affecta eſt quę ſine alijs expetenda ſunt ijs quæ niſi coniuncta cum alijs non expetũtur: vt vires corporis ſine prudentia nõ ſunt expetendæ ſine viribus etiã prudentia expetẽda eſt, E duobus ſi vnũ diſsimulemus aut negemus in nobis eſſe, vt alterum nobis eſſe videatur, id anteponẽdum eſt, quo præditi eſſe videri velimus: vt laborioſos nos eſſe negamus, vt ingenio valere videamur, Quorũ bonorũ defectio minus ĩ ijs vituperãda eſt, q moleſte ferunt. Et quorũ defectio in ijs q nõ acerbe ferunt, ea à ſe abeſſe magis reprehendenda eſt,

CONCLVSIONES.

Nemo eligit imperatores adoleſcente quòd prudentes eos eſſe nullus exiſtimet.

Similius

Similius præstantiori excellentius est.
Grata nobis magis sunt cum labore & difficultate parta, quàm sine labore.
Melius est non indigenti necessariis philosophari quam ditari.
Melius est bene viuere quam viuere.

Alij meliorum, eligibiliorumq; loci. Cap. III.

EOrum quæ in eodem genere sunt, qđ apta & propria virtute & laude valet, alteri quod eo caret anteponendũ est. Ex in ijs in quibus inest, id in quo maior est. Quæ bonum eũ in quo sint efficiunt, ijs quæ non efficiunt: vt calidius. i. qđ calefacit, eo qđ nõ calefacit. Ex ijs quæ efficiũt, ea quæ magis efficiũt, aut quæ id qđ melius est & magis pcipuum bonũ efficiunt: vt quæ animũ bonũ efficiũt, ijs quæ corpus. Ex casibus ẽt & vsu, actionibus, & operibus cõparationis locus sumitur, & quæ ab illis orta sunt concluduntur. Alterum. n. alteri pñs est: vt si id quod iuste fit, ei quod fortiter anteponendũ sit, iustitia fortitudinem anteponetur. Et si iustitia fortitudini anteponenda sit, etiam id quod iuste fit ei ꝙ fortiter. Quod idem fit in cæteris. Si quo bono vnũ maius bonũ sit, minus alterum, maius magis expetẽdum est: vel si maiore aliquo maius sit alterũ. Quinetiã è duobus quæ alicui præponenda sint id qđ magis expetendum sit, potius eligendum erit, quàm id quod minus. Quorum præstantia, & laus præstãtiæ, laudiq; aliorum anteponitur, ea etiam anteponẽda sunt, vt amicitia diuitijs. Amicitiæ. n. excellentia & gloria, opum excellentiæ & exuperantiæ anteponẽda est. Quæ ipsum vbi quisq; parare & quærere malit, q̃ alterum, ea anteponenda: vt amici: opibus. Ex adiunctione hoc modo: Si eidẽ rei aliquid adiungatũ totumq; melius efficiat, id magis expetendũ est. In

 quo

quo cauendũ eſt,ne ad ea progrediamur. in quibus altero eorũ,quæ coniungunt vtatur id quod vtriuſq; commune eſt,vel aliqua alia ei adiumenta afferat,reliquo non vtatur,neq; ei ſit adiumento: quales ſunt cũ fabrica ſerra & falx coniuncta quarum ſerra ſi coniuncta,ſit optanda magis eſt, cum magis expetenda non ſit omnino.Rurſum,ſi quid ad minus additũ maius totũ efficiat,magis expetendum eſt. Quod idem ex detractione effici pōt. Quicquid.n.eſt eiuſmodi, quo detracto,id quod reliquum eſt minus efficitur, id omne anteponendum. Quæque propter ſe expetenda ſunt, ijs quæ ad exiſtimationem hominum & opinionem accommodantur,vt valetudo pulchritudini anteponenda eſt. Illud autem ad iudicium hominum & opinionem dirigitur.quod ſi neſciant,nullus in eo parando labor impendatur. Quę etiam ꝓpter ſe expetuntur,& ad hominum commendatióné ijs quæ alterius ſolũ gratia,quæq; vi ſua per ſe & ꝓpter ſe in maiore pretio & honore ſunt, eadem meliora ſunt,& magis expetenda.Ea auté per ſe in maiore honore ſunt,& pretio,que de tracta omni opinione vtilitatis,tñ magis propter ſe peteremus.Diuiſio etiam rerum expetendarum, & quarum cauſa expetantur,magnam ſuppeditabit copiá diſputandi: vt vtilitatis, vt honeſtatis, vel voluptatis gratia res omnes expetédas.Quibus.n.ad omnia vel ad plura vtimur, ea ijs anteponenda ſunt, quibus ad tot res non vtimur. Quod ſi in vtriſq; eadem reperiuntur, in vtris magis reperiantur videndũ eſt vtrum iucundiora ſint an honeſtiora, an vtiliora. Quæ melioris rei cauſa cōparata ſunt,eadẽ magis expetéda:vt quę virtutis q̃ quæ voluptatis gratia. Eadem ratio eſt rerum fugiendarum. Fugienda.n.ſunt magis quæ res expetendas impediunt,veluti mo bus magis declinandus & vitandus eſt, quàm deformitas, ꝙ magis nos a voluptate & virtute mo bus detorquet. Ex eo

etiam

etiam argumenta sumuntur, si rē propositam & expetendam & fugiendā esse doceamus. Minus.n.expetenda est res eiusmodi, quā expetere æque ac fugere liceat, quàm altera quæ tantummodo sit expetenda. Ac comparationes quidem rerum inter se tractandæ sunt, quemadmodum a me præscriptū est.

CONCLVSIONES.

Quod quippiam bonum reddit, & quod magis digibilius est, quam quod non efficit, vel quod minus.
Amici ipsis opibus sunt anteponendi.
Sanitas pulchritudini anteponenda;
Id omne fugiendum est quod rebus expetendis impedimentū affert.

De eligendis fugiendisq; documenta ac communes loci. Cap.IIII.

QVi ijdem quidem loci valent etiam ad faciendam fidem, quid sit expetendum, quidque fugiendum. Detrahenda enim modo alterius excellentia & præstantia est. Si.n.quæ in maiore honore sunt & pretio, eadem magis expetenda sunt, certe quæ in honore sunt: & ducuntur gloriæ, eadem sunt expetenda, & si quæ vtiliora sunt, ea magis expetenda, vtilia etiam expetuntur. Quod idem fit in cæteris, quæ comparantur. Sunt autem quædam, ex quorum inter se comparatione statim vtrunque expetendum esse aut alterum intelligimus. veluti cum vnum naturale bonum, alterum nō innatum & insitum dicimus. perspicuum est enim id quod insitum & innatum sit, esse expetendum. Sumendi sunt autem a maiore & minore loci, qui quàm latissime pateant, si enim ad plura concludenda valebunt. Possunt etiam quidam ex ijs locis, quos exposuimus, generaliores effici, si parua nomi

num fiat mutatio, veluti qđ natura tale vel tale eſt, eo eſt magis tale, quod non eſt tale, vel tale natura. Ex duobus ſi vnũ efficit, alterũ non efficit tale, vel tale, id qđ ipſum habet, aut in quo ineſt, magis tale eſt, quod interdum facit, quàm quod non facit. Sin vtrunq; vim efficiendi habeat, id quod plus efficit, & magis tale vel tale eſt. Et, ſi è duobus hoc plus il lud minus q̃ vnũ aliquid efficiat eiuſmodi. Si è duobus vnũ magis tale vel tale ſit, quàm quod tale eſt, al terum magis quàm qđ non eſt eiuſmodi, profectò primum in eo genere vincat neceſſe eſt. Ex coniunctione idem efficitur. Si quid ad eandem rem addat, totumq; magis tale vel tale efficiat. Et ſi quid ad ré addatur, quæ minus ſit eiuſmodi totam magis talem redde. Itemq; detractione. Nam ſi quid detrahatur ab aliquo, ex eoq; quod reliquum eſt minus tale vel tale exiſtat, id in eo genere præſtat. Quæ mixta con iunctaq; ſunt minus cum contrarijs: ea magis talia vel talia, veluti id albius eſt quod minus admixtum habet nigroré. Superioribus accedi hic locus. Qđ ſibi magis rei de qua agitur, veram adiſciſcit definitioné, velut ſi candoris hæc ſit definitio. Color aſpectum oculorũ diuidens, is albior color erit, quo ma gis diſpertit aſpectum. Quod ſi quæſtio non genera lis, ſed quæ ſubiecta ſit generi, tanquam pars ponat, primum loci qui expoſiti ſunt ad confirmandum vel reprehendendum omnes valent plurimum. Si quidem.n.omnino & totum confirmemus aut refellamus, etiam partem oſtendimus, propterea ꝙ ſi quid in toto genere reperiatur, etiã in parte, & ſi in nulla parte in aliqua intelligi non pôt. Aptiſsimi aũt ſunt loci, latiſsimeq; patentij, qui ex contrarijs coniuga tisq; ſumuntur. Aeque.n.probabile eſt effari, ſi omnis voluptas ſit in bonis, etiam doloré omné in malis eſſe, ac ſi qua voluptas ſit bonum, aliquem etiã dolorem eſſe in malis. Et ſi quis ſenſus non ſit vis & fa

cultas,

cultas,sequitur vt sensus priuatio non sit imbecillitas. Et si quod opinabile est scientiæ subiectum sit, fit vt quædam opinio sit scientia. Rursum, si qua res iniusta sit in bonis. aliqua etiam res iusta sit in malis necesse est,& si quid eorum quæ iniuste fiunt, malum est. aliquid etiā eorū quæ iuste fiunt, erit bonū & si quid eorum quæ iucunda sunt,in rebus fugiēdis sit,aliqua etiā voluptas fugienda. Eodemq; modo,si quid eorum quæ iucunda sunt,vtile sit,aliqua etiam voluptas erit in bonis. Quod idē in ijs quæ vim interimendi habent,in ortu & interitu contingit. Si qd .n. quod vim habeat interimendæ voluptatis & sciētiæ,in bonis est, sit ēt necesse est aliqua voluptas & scientia in malis. Itemq; si aliquis interitus scientiæ sit in bonis, aut ortus in malis,erit in malis aliqua scientia, vt si ignoratio flagitiorū alicuius in bonis, aut recordatio in malis numeretur, certe & cognitio flagitiorum alicuius in malis ducit. Quod idē in cæteris ꝯtingit,propterea ꝙ eadē ratio verisimilitudinis valet in omnibus. Idē ex maiore,minore, & pari efficitur,hoc modo. Si quid eorū quæ ex alio genere sunt magis tale vel tale sit,illorum aūt nihil sit, efficitur vt id qđ expositū est, non sit eiusmodi: vt si qua scientia bonū sit potius q̄ voluptas, nec vlla sit in bonis scientia,ne voluptas quidem in ijs numerabitur. Similiter ex pari & minore licebit confirmare & refellere,nisi quod ex pari vtrunq; efficietur, ex minore constituere solū,non etiā destruere. Si .n. pari ratione vis aliqua in bonis sit & scientia, si aūt vis aliqua in bonis, etiam scientia erit: si nulla vis & facultas,ne vlla quidem scientia. Si aūt minore ratione vis aliqua bonum sit q̄ scientia, sitq; vis aliqua bonum, etiam scientia: sin nulla vis in bonis ducatur,non necesse est nullā etiam scientiam duci in bonis. Ex quo perspicuum est,locum ex minore solum vim habere ad probandum. Non solum autē ex alio

genere

genere copia & ratio refellendi suppetit, sed ex eodem ét genere, si quis sumat qđ si tale vel tale maximè: vt si qua ponatur esse in bonis scientia probatumq; sit non esse in bonis prudentiā, nulla alia numerabitur: quippe cū ne ea quidem quæ maximè videatur. Ex functione idem efficitur, si enunciet, pari ratione si cui conueniat etiam oībus conuenire aut non conuenire: vt si hominis animus sit immortalis, etiā cæterorum. Quod si non hic ne cæterorum quidem esse. Si igitur ponatur alicubi conuenire, nō cōuenire alicui docere debemus. Sic.n.consequēs erit ex fictione, nulli conuenire. Quod si cui non conuenire ponatur, probandū est alicui cōuenire: sic.n. illud pn̄s erit, conuenire omnibus. Illud autem perspicuum est, eum qui aliquid ponat & fingat, ad generalem & specialem reuocare quæstionem, cum.n. vult qui partem concedat, totum etiam concedere, quandoquidē si vni, pari ratione æquum putat conuenire omnibus. Ac infinitæ quidē quæstiones vno modo euerti refelliq; pn̄t, vt si voluptatē bonū esse dixerit, aut non esse bonū, neq; aliud quicq̄ exposuerit. Nā si voluptatem aliquam in bonis esse dixerit, nullam esse omnino probandū est, si rē propositā velit euertere. Item si voluptatē aliquam non bonam esse enunciarit, omnino demonstrandum est omnē esse, aliter.n. non potest reprehendi. Nam, si voluptatem aliquam non esse bonum, aut esse doceamus, nōdum proposita res reprehensa est. Ex quo perspicuū est, rem infirmari vno modo posse, confirmari duobus. Siue.n. omnino doceamus omnem in bonis voluptatem duci, siue aliquam, res confecta erit. Itēq; si opus sit ostendere, aliquam voluptatem non esse in bonis, si nullam esse doceamus, aut aliquam non esse: vtrum effecerimus & omnino & ex parte, aliquam in bonis non esse voluptatem. Definita autē quæstione, duo ad refellendū loci suppetent, vt si q̄s

ponat

ponat in bonis voluptatem aliquã esse, aliquam nõ esse, siue omnis in bonis esse doceatur, siue nulla esse, res proposita infirmata erit. Quòd si vnam tantũmodo in bonis voluptatem posuerit, tribus modis id poterit refelli. Si.n. omnem esse, vel nullã, vel plures docuerimus, rem propositã euerterimus. Si vero quæstio definita, expositaq; sit plurib⁹, veluti prudentiam solam ex virtutibus esse scientiam, ad id reprehendendum quatuor modis instructi erimus. Nã si doceamus, omnem virtutem scientiã esse, aut nullam, aut ẽt aliam. veluti iustitiam, aut ipsam prudentiam non contineri scientia, euersum erit id de quo agitur. In quo vtile erit, quid cuiq; rerum singularũ, quas exposui, accidat aut non accidat videre, quẽad modum de generalibus quæstionibus tradidi. Genera etiam videnda sunt diligenter, eaq; in partes, vt dixi, vsq; ad indiuidua, tribuenda. Siue.n. in toto genere perspiciaẽ inesse, siue in nulla parte, cum multæ adferuntur, petendum est, vt omnino totumq; concedat. aut certe occurrat, in qua non ita reperiatur. Postremo, quibus in rebus aut specie aut numero constitui põt accidens, num quid conueniat videndum est: vt tempus non moueri, aut non esse motũ, si probare velimus, ꝙ sint genera motus docendum est. Si.n. nullum eorum conueniat tempori, tempus certe nec mouetur, nec motus est. Itemq; animum non esse numerum licebit docere, diuisione adhibita, omnem numerum aut parem esse, aut imparẽ. Nã si aĩus neq; par, neque impar sit, profecta esse numerus nullo modo potest. Ac ex his quidem locis argumenta ducenda sunt & depromenda ad confirmandum, vel refellendum accidens.

CONCLVSIONES.

Tale additum tali reddit ipsum magis tale.

Omnis numerus est par, vel impar.

Tertij libri Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS TOPICORVM, LIBER QVARTVS.

SVMMA LIBRI:

De omnibus generis locis, & de nonnullis ipsius differentiæ.

Nonnulli ipsius generis loci. Cap. I.

DEINCEPS ea, quę ad genus & propriũ pertinent, videamus. In ijs aũt elementa definiendi tradentur, quæ quidẽ raro in disputationẽ incidũt. Si igitur ponatur genus alio rum, quæ sunt, primum vidẽdum est, an de aliquo eorum, quę illi proxima sunt & vicina, minime dicatur, vt fit in accidentibus vt si voluptatis genus bonũ statuatur, an aliqua voluptas non sit bona, videndum erit. Nã si ita fiat, certe voluptatis bonum non est genus quippe cum genus in speciebus omnibus, quæ sub ipsum subiectæ sunt intelligatur. Deinde considerãdum est, an in quæstione qua quid sit res exquiritur minime dicat̃, sed vt accidens. vt id quod albũ est de niue, aut de animo id, qđ pulsu suo & interiore agitatur, Neque.n. idem nix est quod album aliquid, itaq; non est id quod album est niuis genus, nec animi id quod a se mouetur. accidit.n. ei, vt moueatur, quemadmodum sæpe animali, vt aubulet. Præterea, quod a se mouetur, non aliquid quod est, sed aliquid quod facit aut patitur indicat. Itemque id quod album

est,

est,non naturam niuis significat,sed qualitatem. Ita neutrum eorum in naturæ quæstione dicit. Maxime vero,an definitio accidentiũ in id genus, qđ datum est conueniat,spectare debemus.Nam, vt in eo exẽplo,quod modo protuli,permaneam,fieri potest, vt aliquid seipsum & moueat & non moueat,itemq; vt album sit aliquid,& non album.ex quo efficit, neutrum eorum genus esse, sed accidens: quandoquidẽ accidens diximus esse id, quod & conuenire alicui põt,& non conuenire.Iam illud etiam videndũ est, an non in eadem diuisione genus & species numerata sint,vnumq; eorum ad substantiã,alterũ ad qualitatem;aut illud ad ea,quæ cum aliquo cõferuntur, hoc ad qualitatẽ pertineat: veluti nix & cygnus ad substantiam,id aũt quod album est, non ad substantiam,sed ad qualitatẽ pertinet,ita id quod album est nec niuis genus est, nec cygni. Rursus, qm̃ scientia in ijs est,quæ cum aliquo conferuntur, bonum autẽ & honestum in qualitate, fit vt honestum aut bonũ non sit genus scientiæ, præsertim cum eorum, quæ cum aliquo conferuntur genera, etiam ipsa in eodẽ genere esse debeant. Id quod in duplo cernere licet.Nam cum multiplum dupli sit genus,ipsum etiã in ijs est,quæ cũ aliquo conferuntur.atq; vt summatim dicam,eidẽ diuisioni, cui species, genus subijci debet.Siue.n.species substantia sit,etiam genus:siue qualitas sit species,etiam genus qualitas sit necesse est.Vt si candor ad qualitatẽ referatur,color etiã refertur.Quod etiam fit in cæteris. Præterea,videndũ est,an necesse sit,aut posit ne genus eo participare quod in genere positum est definitio autem participandi est,eius quod participatur recipere definitionem.Ex quo perspicuum est,species generum participes esse,genera specierũ non esse, quandoquidem generis cum specie communicatur definitio,speciei cum genere non item.Illud ergo videndũ est,genus ne id

ne id de quo agitur, particeps ſit, an poſsit eſſe ſpeciei particeps.vt,ſi quis eius quod eſt, aut vnius illud aliquid genus tradat. Ita.n.fiet, vt particeps ſit ſpecierũ genus.qm̃ in rebus omnibus,quæ ſunt id qđ eſt & vnum intelliguntur,ergo etiam eorum definitio.Illud etiam, an ſpecies data & propoſita in aliqua re vere dicatur, genus non dicatur. veluti, ſi id qđ eſt,aut quod ſciri poteſt opinabilis ponatur genus,de his.n.rebus quæ nullæ ſunt, opinabile dicitur,qm̃ multa eorum quæ nulla ſunt in opinione cõfidunt.Id autem quod eſt,aut quod ſcientia comprehenditur,de ijs quæ nulla ſunt,vt perſpicuum eſt,nõ dicuntur.Ex quo fit,vt neque id quod eſt, neq; id qđ ſcientia comprehenditur, ſit genus opinabilis præſertim cum quibus ſpecies dicitur,genus quoq; dici debeat.Præterea,illud etiam conſiderandum eſt, an nullius ſpeciei id qđ poſitum eſt genus particeps eſſe poſsit:fieri.n.nõ poteſt,vt generis ſit particeps id quod nullius ſpecierum eſt, niſi forte aliquid eorum,quæ in diuiſione prima ſpecierum collocantur quæ omnia genere tantummodo participant.Quod ſi motus ponatur voluptatis genus eſſe,an neq; interitus,neq; commutatio,neq; vllus motus alius eorũ qui propoſiti ſunt voluptas ſit,videndum eſt. Perſpicuum eſt.n.nullius formæ recipere poſſe communionem,ita ne generis quidem.quãdoquidem id neceſſe eſt,quod generis eſt particeps, alicuius etiam particeps eſſe formarum.Ita fit vt motionis ſpecies voluptas eſſe non poſsit,neq; indiuiduorum, neque eorum quæ ſubiecta ſunt ſub ſpecie motionis, quandoquidem generis ſpecieiq; cum indiuiduis definitio communicatur,vt certus homo,& hominis particeps eſt,& animalis.Præterea illud etiam videndũ eſt, an id qđ poſitum eſt genus eſſe in pluribus quã genus intelligatur, vt opinabile in pluribus quã id quod eſt,dicitur.Etenim id quod eſt & quod nõ eſt.

in

in opinione confidit. Ita opinabile eius qđ est, species esse nullo modo potest. Semper.n.ad plura genus quã species pertinet. Itemq; illud, an genus in totidem rebus quot species dicatur, vt si, eorum quę res oẽs consequuntur, vnũ genus, alterũ species statuatur, qualia sunt id quod est, & vnũ. Omnibus.n.in rebus id qđ est & vnũ intelliguntur. Neutrum igitur alteri esse genus põt, quandoquidem in rebus paribus æqualibusq; dicuntur. Quod etiam fiet, si qđ primum est & principium, alterum alterius genus esse statuatur. Nam & initium primum est, & quod primum est, id initium. Ita si vtrunq; idem valet, certe neutrum alterius genus futurum est. In quibus omnibus illud initium & quasi elementũ nobis ꝓpositum esse debet, Genus ad plura quam speciem differentiamq; pertinere. Pauciora enim quam genus etiam continet differentia. Animaduertendum etiã est, an id quod pro genere adhibitum est, non est genus alicuius eorum quæ specie differunt. an etiam non possit videri. Is quidem qui rem confirmabit: sit ne cuiuspiam videbit. Est enim omnibus ijs, quæ specie non differunt, idem datũ genus. quod si vnius docuerit esse, profecto omnium esse ostenderit: sin vnius non docuerit, certe nullius docuerit. vt si quis indiuiduas lineas ponat, dicatq; earum genus esse id, quod secari non potest linearũ enim earum, quæ diuidi possunt, non est genus id quod datum est, cũ specie non differant: quandoquidem rectæ lineæ omnes specie non differunt.

CONCLVSIONES.

De quibus species prædicatur, & genus prædicari oportet.

Genus ad plura se extendit, & de pluribus prædicatur, quàm species.

Impoßibile est aliquo participare genus quã non participet aliqua suarum specierum.

De

De ipso genere varij loci. Cap. II.

ILlud etiam, an sit aliud aliqđ genus eius speciei, quæ data est,ꝙ nec genus propositum contineat, neque sub illo subiectum sit.vt si quis iustitiæ genus esse scientiam ponat, quoniam enim genus est etiam virtus neutrumq; genus alterũ continet,sciẽtia genus esse iustitiæ nullo modo potest. Cũ enim species vna duobus generibus subiecta est,tum alterum altero continetur. Quanquam de nonnullis quæstio est: nonnullis.n.& virtus & scientia prudẽtia videtur esse, nec alterum genus altero contineri, non tñ omnium consensu prudentia scientia est. Quod si quis id qđ dixi verum esse concedet,at certe alterum alterius genus esse,aut sub eodem genere vtrunq; subijci quod eidẽ genus sit necesse est,qđ & in virtute & in scientia contingit.vtrunque enim eidem generi subiectũ est,quippe cum eorum vtrũque habitus sit & affectio.Illud igitur videndum est an neutrum generi proposito conueniat,quoniam si nec alterũ altero continetur,nec vtrunque eodem, certe id quod propositũ est,esse genus nullo pacto potest.Spectandum etiam genus est propositi generis. Itaq; semper id genus quod supra est; omnia ne illa de specie dicantur,& in quæstione naturæ intelligantur. De specie n.in quæstione naturæ genera quæ supra sunt,dici debẽt omnia. Qđ sicubi hæc nõ constet ratio,profecto id,quod propositum est,non est genus. Iam illud etiam considerandũ est, an speciei cũ genere,aut cũ aliquo genere eorum,quæ supra sunt, communicetur definitio. Qnod.n. genus supra est,nullius eorum, quæ infra sunt definitione participat. Ac ei quidem,qui partes infirmandi obtinet,ita vt dixi,hic tractãdus locus est. Ei autem qui probabit rem,si speciei genus propositũ conuenire constiterit; in dubium aũt veniat, an vt genus conueniat,

ueniat,satis erit aliquod eorum generum,quæ supra sunt, dici de specie in quæstione qua quid quicq; sit exquiritur,docere. Etenim, si vnum aliquod in illa quæstione dicatur,certe oĩa & quæ hoc priora antiquioraq; sunt,& quæ posteriora,siquidẽ specie dicãtur in naturæ quæstione dicentur. ex quo efficitur id genus,quod datum sit in eadẽ quæstione dici. Qđ si vnum in naturæ quæstione dicatur, cætera ẽt omnia,si quidẽ dicantur, in eadem dictum in quæstione,inductione concludendũ est. Sin omnino genus propositum conuenire in controuersia versetur, nõ satis est docere, vnum aliquod genus eorũ, quæ supra sunt,in naturæ quæstione dici de specie. velut si quis ingressui genus dederit delationẽ,non satis est ingressum esse motionem docere, ad probandũ ingressum esse delationem, qñquidem alia sunt etiam motionum genera,sed ante docendũ est, ingressum nullius eorum,quæ in eadem diuisione, qua delatio collocãt,nisi delationis retinere definitionẽ. Qđ enim particeps est definitionis generis, id alicuius etiam specierum, quæ prima partitione continẽt, definitione participet necesse. Quòd si ĩgressus nec accretionis,nec imminutionis,neq; aliarũ motionũ sibi definitionem vendicet,profecto delationis vendicet necesse est, ita ingressus dilatio genus erit. Præterea,in quibus species posita vt genus,dr̃ considerandum est,an ẽt genus quod datum est,in quæstione naturæ de ijs,de quibus etiam forma dicatur, itemq; an quæ supra genus sunt omnia, Nam si quo loco hoc non conueniat,certe id,qđ datũ est, generis nomẽ obtinebit. Etenim si genus esset, omnia & quæ supra sunt, ꝙ ipsum illud in naturæ quæstione dicerentur,quemadmodum ẽt species in ea quæstione dr̃: Commodũ ei qui refellẽdi partes obtinebit, non dici genus in quæstione qua quid sit quæret, de ijs oĩbus,de quibus etiam forma dicatur: at ei,qui cõ

firmabit in ea dici quæstione. Ita enim efficietur, & genus, & speciem de eodē in quæstione naturæ dici, ex quo pñs erit, idem duobus generibus esse subiectum. Alterum igitur altero cōtineatur necesse est. Quod si demonstratum sit, id genus, quod constituere volumus, non esse subiectum sub specie, profecto specie sub eo subiecta erit. ita ostensum erit, generis id nomen obtinere. Videndum etiā est, an speciei propositæ, ijsq; quibuscum species communicatur generum conueniat definitio. Necesse est. n. in specie, ijsq; omnibus, quæ speciē participant, generum dici definitiones. Quod si quo loco non cōueniat, certe qđ datum est generis nomen non obtinet. Illud etiā, nū differentiā pro genere adhibuit, vt si immortale genus Dei dixerit. est. n. animantium differentia immortale, quandoquidē animantiū alij sunt mortales, alij immortales. ex quo perspicuum est in errore illum esse versatum, ꝙ nullius rei genus dña sit. Quod verum esse ex hoc intelligi potest, ꝙ differentia quid res sit, non indicat, sed potius quale quid sit, quemadmodum gradiens & bipes. Illud etiā, an differentiam in numerum generū loco speciei adscripserit. vt si quis impar pro numero dixerit. differentia. n. numeri est impar, non species, nec differentia generis est particeps, præsertim cum quicquid generis est particeps, vel, id vel species sit, vel indiuiduum & differentia nec speciei nec indiuidui nomē obtineat omnino. Ita fit vt generis nō sit particeps dña. Non igitur impar, species est, sed differentia: qñquidē non est particeps generis definitionis. Prȩterea, illud etiam considerandū est, an genus in specierum numerum retulerit, vt cōtiguitatē idem esse quod continuationē, aut per mixtionem idem, quod temperationē: aut, vt Plato definit, delationem, loci mutationem. neque enim necesse est contiguitatem continuationem esse, sed contra, continuationē cōtiguita-

tiguitatē esse necesse est:quippe cum non omne qđ coaptatur,continueť, sed quod cōtinuatur,aptatur. Quod idem fit in cæteris, neque.n.confusio omnis temperatio est,quoniam siccorum permixtio nō est, tēperatio,nec mutatio loci omnis, delatio. Ingressus.n.delatio non videtur esse,propterea quod in ijs tantummodo quæ vi,non spōte & voluntate sua locum mutatur,dř,id quod in rebus inanimis contingit Ex quo intelligiť speciem quā genus in pluribus dici,in ijsq; quæ data sunt, cū contra necesse sit fieri. Videndū ēt illud est,an in specierū numero differentiā collocarit,veluti si immortale idem esse qđ Deum dixerit. Ex eo.n.consequens erit, in paribus aut pluribus dici speciem, semper.n.in paribus rebus,aut in pluribus quam species differētia dicitur. Etiam illud,an genus in numerū differentiarū reposuerit,vt colorē ad id qđ vim habet ad aspectū oculorum cōparandum,vel numerū imparem. Itemq; illud,an genus dixerit differētiam. Fieri enim potest vt aliquis hoc propōsitū afferat,& indicat temperationis differentiā esse confusionē,aut delationis loci immutationem. Atq; hæc omnia ex ijsdem locis, qm̄ inter eos communio & societas quædam intelligenda sunt. Nam & genus in pluribus dici debet quam differentia,& differentiæ nō esse particeps,qđ si ita,vt in superioribus exēplis, genus deť neutrum eorum quæ exposuimus accidere potest. Sic.n & in paucioribus dicetur genus,& participabit differentia.Præterea,illud intelligendū est,si differentia nulla earū quæ generi subiectæ sunt de specie quæ data sit dicatur ne genus quidem dictum iri. Nam qm̄ de animo,nec impar,nec par dicitur, eo fit vt ne numerus quidē. Iā vero si species sit priori naturæ ordine,& genus vna secū tollat & euertat. quod contra videtur, genus esse nullo modo pōt, quod idem fit,si genus expressum & propositum aut differentiā

poteſt relinquere, vt animus moueri, aut opinio verum & falſum, neq; enim alterum eorum genus poteſt eſſe, aut differentia, quoniam quandiu ſpecies eſt, eam & genus & differentia ſequuntur.

CONCLVSIONES.

Cum vna ſpecies ſub duobus fuerit generibus, vnum ſub altero contineri neceſſe eſt.

Nullum genus ſuperius participat definitionem eorum, quæ inferiora ſunt.

Quod generis definitione participat, id alicuius earum, quæ ſub genere ſunt ſpecierum definitione participare neceſſe eſt.

Differentia non quid res ſit, ſed quale quid indicat.

Nulla differentia eſt de eſſentia generis.

Non omne contiguum continuum eſt, ſed contra.

Alij de genere loci. Cap. III.

ATque etiam illud videndum eſt, an id ipſum, quod poſitũ eſt genus eſſe alicuius contrarij generis, particeps ſit diffinitionis, aut eſſe poſsit. ſic. n. eadem res ſimul contrari rũ poterit eſſe particeps, propterea quod nunquã genus prætermittit, & contrarij eſt aut põt eſſe particeps. Illud etiã an cũ ſpecie aliquid communicet, quod ijs, quæ ſubiecta generi ſunt, conuenire non poſsit omnino. vt ſi animus vitæ eſt particeps, nec vllus numerus poſsit viuere, certe animus eſſe numeri ſpecies nullo modo põt. Illud etiã videndũ eſt, an ſpecies multis varijsq; modis cum genere collata dicat. In quo ex locis eorũ, quæ multis modis dicunt, quos expoſuimus, argumenta nobis ſuppetent. Sunt. n. genus & ſpecies ſynonyma. Cumq; omnium generũ multæ ſint formæ ac ſpecies conſiderandum eſt, an poſſit alia ſpecies eſſe illius generis, qđ datũ eſt. Nã ſi non ſit alia ſpecies, profecto id quod propoſitũ eſt, in nu-

innumero generum non est habendum omnino. Illud etiam,an qđ per translationẽ dicitur, pro genere sit positum, veluti si quis temperantiã concordiã cõcentumq́; dixerit. Nã cum genera omnia proprie de speciebus dicantur, concentus de tẽperantia nõ proprie, sed per translationem dicitur: q̃nquidem cõcentus omnis in sonis cernit. Iã vero, an aliquid speciei contrariũ sit videndũ est, qui sane locus multis modis tractari põt. Primum, si in eodem genere etiam contraria reperiãtur, cum interim nihil sit generi contrarium. In eodem.n.genere contraria inesse debent, si nihil generi sit cõtrarium. Quod si quid contrarium si generi, an contrariũ contrario sit, videndum est. Contrarium.n.si quidem sit generi aliquid contrariũ, in contrario necesse est esse, quæ omnia ex inductione intelligi licet. Præterea illud etiã an in nullo omnino genere id insit qđ speciei contrarium est, sed genus ipsum, quale est bonum. Nam si illud in genere non reperiatur, ne contrariũ quidẽ eius in genere reperietur, sed ipsum in generum numero habebitur. Quod in bono maloq́; contingit, quorũ neutrum ad genus refertur vllum, sed vtrũq; eorum genus est. Illud etiã, an cõtrarium & genus sit alicui & species, & quibus aliquid est interiectũ & quibus nihil est. Nam si quid interiectum sit generibus, etiam speciebus est, & si speciebus, etiam generibus vicissim. quod in virtute & vitio iustitia & iniustitia perspici licet, quorũ vtrisq; aliquid interiectum est. Huic loco occurritur, inter valetudinẽ & morbum nihil mediũ esse, inter malũ & bonũ aliquid esse. Tum videndũ est, an inter species & genera aliquid interiectũ sit, nec eodem modo, sed ita, vt inter alia negatio interiecta sit, inter alia res aliqua subiecta: si quidẽ eodẽ modo vtrisq; probabile est data esse. Id quod videre licet in virtute, & in vitio, & in iustitia, quib⁹ aliqua ĩteriecta est negatio. Porro

quando non erit generi contrarium nõ solum illud videndum est an contrarium in eodem genere repe riatur, sed etiam illud quod medium est, quandoquidem in quo extrema etiã medium collocatur, quod in candore & nigrore contingit. Nam & eorũ & colorum omniũ, qui medij sunt, & interiecti, color genus est. Cui tamen loco occurritur. Parum enim & nimium cum in eodem genere reperiatur (sunt.n. in malis) tamen mediocritas quæ ijs interiecta est, non in malis est, sed in bonis. Illud etiam, an genus alicui, species nulli sit contraria. nam si genus alicui contrarium est, etiam specis est, veluti virtus & vitium, iustitia & iniustitia. Quod idem in cæteris om nibus perspici licet. Hoc tamen loco nobis occurri tur, valetudo enim vniuersa morbo contraria est, cer tus, autem morbus, cum morbi sit species, nulli con trarium est, vt febris, vt oculornm dolor, & singuli alij. Ac ei quidem, qui refellendi partes tuebitur, tot modis hæc videnda sunt, quoniam si ea ipsa, quæ exposuimus minus reperiant, certe quod datum est & propositũ non est genus. Ei autẽ, qui confirmabit tri bus locis ad disputandũ suppetet copia. Primus est, si quod contrarium est speciei, id in eo genere sitũ sit, quod positum est cum interim contrarium generis minime reperiatur. Si.n. contrarium ad aliquod genus pertineat, profecto propositum etiam genus pertinebit. Alter locus est, si id quod interiectũ est & medium, ad genus propositũ referatur, ad quod.n. genus media, etiam extrema referuntur. Tertio loco, si quid conrrarium est generi, an etiam contrariũ sit in contrario, videndum est si enim sit profecto ꝓpositum etiam genus sit in proposito necesse est.

CONCLVSIONES.

Contraria sunt eiusdem generis.
Medium & extrema sunt eiusdem generis.

Contra-

Alios rursus generis locis ponit. Cap. IIII.

At vero & ei, qui infirmabit, & ei qui confirmabit a casibus & coniugatis videndum erit an eodem modo sint consequentia, quæ præponuntur. Nam si semel in vno, etiam in omnibus intelligetur, aut non intelligetur. Veluti, si iustitia sciētia quædā est, etiam id, quod iuste fit, scienter fiat, & iustus sciens sit necesse est. Quod si nihil eorum sit, ne aliorū quidem esse aliquid pōt. A simili hoc modo. quod iucundum est, eandē habet rationem ad voluptatē quam id quod vtile est & bonum: siquidem vtrunq; vtriusq; efficiens est. ita fit, vt si voluptas sit bonum, etiam id quod iucundum est, sit in ijs, quæ vtilia sunt. Perspicuum. n. boni esse efficiens, quandoquidem voluptas est bona. Hoc etiā modo locus ab origine & ortu interituq; ducitur, vt si ædificare sit agere, ædificasse etiam erit egisse. & si discere est recordari, certe didicisse recordatum esse erit, & si dissolui interire est profecto & dissolutum esse interisse erit, & dissolutio aut direptio interitus. Eadem est ratio eorum, quæ vim habent ad gignendū & interimendum, itemq; vis & vsus. omninoq;, in qua is similitudine, & ijs, qui refellit argumētationē, & qui confirmabit, eodē modo perspicere debet, quomodo in loco ab ortu interitu exposuimus. Si. n. id q̄d vim habet ad interimendum, vim etiam habet ad dirimendum, & interire erit dirimi, & si id quod vim habet ad gignendū pertineat ad efficiendū, certe & gigni idem quod fieri erit, & ortus idem q̄d effectio, quod de vi & vsu eodē modo iudicandum est. Nam si vis affectio sit, etiam posse affici erit, & si alicuius rei vsus & functio actio sit, profecto & fungi idē q̄d agere, & functum esse, idē q̄d egisse valebit. Quod

si priuatio erit id quod speciei contrarium est,dupli citer licebit refellere. Primo quidem, si in genere quod propositum est,id contrarium reperiatur.Aut .n.in nullo omnino genere eodem aut certe non in extremo priuatio est. veluti si aspectus in extremo genere sensu insit, certe sensus,cæcitas esse nō pot. Deinde si & generi & speciei contraria sit priuatio, neq; sit contrarium in contrario,ne id quidē genus quod propositum est,in proposito intelligetur.Atq; is quidem qui refellit,argumēta sumet.quemadmodum exposui:qui autem confirmabit,vnum tantummodo depromet.hoc modo:si contrariū in cōtrario, etiam propositum genus in proposito reperiatur necesse est.vt si cæcitas,quædam sensus vacuitas sit, et aspectus sensus sit necesse est. Ab affirmantibus aūt & negantibus, eodem modo quo a communibus & accidentibus expositum est,argumenta ducenda sūt hoc modo:Si quod iucundum est,bonum est: quod non est bonum,id iucundum,non est.si enim non ita sit,erit aliquid iucundum,quod nō est bonum. Fieri.n.non potest,vt si bonum genus sit eius quod iucundum est,sit aliquid non bonum, iucundum præsertim cum in quibus genus non dicitur, ne vlla quidem species in ijs dici queat. Hoc quidem modo ei qui confirmabit ducendum argumentum est. Si qđ non est bonū, id iucundum non est, qđ iucundū est in bonis est, ita genus est bonum eius quod iucundū est.Quod si in ijs sit species,quæ cum aliquo cōferunt, an etiā genus in ijs sit videndū est. Si.n.species in eorum habeat numero, quæ cū aliquo conferuntur,etiā genus habeatur necesse est. quod in duplo & multiplo cernere licet,quorum vtiunq; in ijs est,quæ cum aliquo conferuntur. At vero non si genus ad ea pertineat, speciem etiā pertinere necesse est.Nam & scientia in ijs est,& grammatica non itē aut certe ne id quidem,qđ supra diximus, verum videri

deri poteſt.nam,cum virtus in bonis ſit, & in rebus honeſtis,virtusq; in ijs,quæ cum aliquo conferunt, tamen nec bonũ,nec honeſtum in ijs ſunt,quæ cum aliquo conferuntur,ſed in qualibus. Præterea videndum eſt,an ſpecies non ad idem referat,per ſe,& generis ratione. vt ſi duplum ſimpli dr̃ duplum, etiam quod multiplum eſt, ad ſimplum referri debet: ſin minus,certe multiplum eſſe genus dupli nullo modo poteſt.Itemq; illud, an minime ad idem referat, & generis & omniũ generũ generis ratione referatur.ſi.n.duplum ſit ſimpli,& multiplum etiam quod ſimplum vincit & ſuperat dicetur, omninoq; omniũ generum quæ ſupra ſunt ad ſimplum nomine referetur. Quanquam huic loco occurritur: propterea quod non neceſſe ſit ipſum per ſe, & generis nomine adhibito,cum eadem re conferri. Nã cũ ſcientia ad rem quæ ſcientia comprehendit,referatur.tñ habitus & affectio non ad rem quæ ſub ſcientiã cadit, ſed ad animum pertinet ac refertur. Illud ẽt an genus & ſpecies iiſdem caſibus explicentur,vt an alicui tribuat,an vero alicuius ſit,aut alio ne modo dicatur. Eadem.n.eſt ratio ſpeciei & generis. Id quod fit in duplo,ijsq; omnibus quæ ſupra ſunt. Alicuius .n.rei & duplum & multiplum, duplum multiplũq; dr̃. quod eodem modo de ſcientia iudicandum eſt. Alicuius.n.ſcientia & ipſa ſcientia & genera, vt affectio,vt habitus,eſſe dicuntur. Occurritur tamẽ interdum, non ita rem habere, propterea ꝙ differens & contrarium alicui contrario dicitur, cum interim diuerſum qđ illorum genus eſt,non alicui diuerſum ſed ab aliquo dicitur.diuerſum.n.qd ab aliquo noĩatur. Rurſum,illud viuendum eſt,an ea quæ cum aliquo conferuntur,ijſdem caſibus explicentur, minimeq; reciprocentur eodem modo: vt fit in duplo & multiplo quorum vtrunq; alicuius & ipſum & viciſſitudine quadam dicitur. Nam & ſimplum & ſubduplum

plum alicuius rei ſimplum & ſubmultiplum appellatur. quod idem in ſcientia & opinione contingit, quæ alicuius eſſe dicuntur. Itemq; reciprocantur. Nam quod ſub opinionem capit & ſcientiam, alicuius ſub opinioné & ſcientiã cadit. ex quo fit, vt ſi in aliquo non viciſsim reſpondeat alterũ alteri, non ſit futurũ genus. Illud etiam videndum eſt, an in hoc ipſo genere quod tractamus, genus & ſpecies paribus caſibus explicentur, quoniam iiſdem paribusq; caſibus vtrunq; dici debet quod fit in dono & largitione. Nam & donum alicuius donum, & alicui dono datũ eſſe dr: & largitio alicuius largitio, & alicui facta largitio dr, quorum lagitio genus doni eſt. Eſt.n. donũ largitio, quæ reddi non debet. Quanquã nonnulla ſunt in hoc genere, quæ paribus caſibus nõ efferantur. Duplum.n. alicuius duplum eſt. quod auté vincit & maius eſt, & aliqua re maius eſt, & aliqua magnitudine maius eſt, & aliqua re maius eſt. Quicquid.n. præſtat, id excellentia aliqua præſtat, & alicui rei præſtat. Ita non ſunt genera dupli quę propoſita ſunt: quandoquidé paribus caſibus ea & ſpecies non exprimuntur aut certe non oĩno verũ eſt, ſpeciẽ & genus paribus caſibus efferri. Atq; etiam illud videndum eſt, vt contrarij contrarium genus ſit, vt dupli multiplum, & ſimpli ſubmultiplum. contrarium .n. contrario genus eſſe debet. Quod ſi quis ſcientiam ponat eſſe ſenſum, id etiam quod ſub ſcientiam cadit, ſub ſenſum cadere oportebit, non ita eſt. neq; enim omne quod ſciẽtia cõprehenditur, mouet ſenſum. cum præſertim quædam eorum quæ intelligentia & ratione continentur; ſubiecta ſint ſcientiæ, ita non eſt genus eius quod ſcientia comprehendit, id quod ſub ſenſum cadit. qđ ſi ita non eſt, ne ſenſus quidem ſcientiæ genus eſt. Quoniã autem eorum quæ cum aliquo conferuntur, partim neceſſe eſt in iis ſita eſſe quibuſcũ cõferuntur, vt affectio, vt habitus vt

apta

apta compoſitio membrorum,quæ in nullo alio poſ ſunt ineſſe,q̃ in ijs ad quæ referuntur,partim non eſt neceſſe in ijs ſita eſſe ad quæ pertinent: fieri aũt pōt (vt ſi animus ſcientia cõtineatur,nihil prohibet animum ſui contineri ſcientiam, & tñ non eſt neceſſe: cum præſertim fieri poſsit,vt hęc ipſa in alio ſita ſit) partim non poſſunt in ijs ineſſe omnino,ad quæ referuntur.vt contrarium in contrario eſſe,non pōt, neque ſcientia in eo quod ſubiectum eſt ſcientiæ, niſi animus & homo ſcientia contineatur:illud videndũ eſt,an aliquis ad aliquod genus eiuſmodi quippiam retulerit quod non eſt eius generis.vt ſi quis memoriam ſedem ſcientiæ dixerit.Omnis.n.ſedes & retẽtio in eo ſita eſt quod retinet.Ita fit,vt ſciẽtiæ ſedes & retentio in ſcientia ſita ſit,memoria igitur in ſciẽtia ſita erit,quandoquidẽ ſedes ſcientiæ propria eſt, quod fieri non poteſt.Omnis enim memoria in animo ſita eſt.Hic autem locus accidens referri poteſt nihil enim intereſt,vtrum memoriæ genus ſedem & retentionem dicamus,an ei hoc accidiſſe. quoniam ſi quouis modo memoria retentio ſit ſcientiæ, eadẽ ei attribuetur definitio.

CONCLVSIONES.

Domum eſt largitio rei,quæ reddi non debet.
Memoria ſedes eſt ſcientiæ.

De eodem alij loci. Cap. V.

ILlud etiam intelligendum eſt,ſi quis habitum pro actione dixerit, aut actionem pro habitu, eorum neutrum eſſe genus.vt ſi quis ſenſum,motũ corporis dixerit:eſt.n.ſenſus habitus, motus autem actio. Quod idem fiet,ſi memoriam habitum continendæ opinionis appellauerit: nulla.n memoria habitus eſt,ſed potius actio.Errant etiam ij,qui habitum ſtatuunt

tuunt esse vim,quæ consequens est ex habitu,vt clementiam ire continentiam, & fortitudinem,atque iustitiam,metus lucriq; continentiam. Nā & fortis clemensq; vacuus a perturbatione dicitur,& continens ijs,qui est in perturbatione,neque ab ea vincitur. Ac vis quidem ex vtroq; talis fortasse consequitur,vt si quis sit in perturbatione, non ab ea vincat, sed eam vincat. nec est id quidem forte, aut clementem esse,sed nihil oīno ab ijs perturbationibus agi tari. Interdum etiam quod ex re qualibet ɔñs est,id pro genere dicunt:vt dolorē iræ genus,& fidei opinionem.vtrunque enim eorum cum speciebus propositis quodammodo consequatur,neutrum tamen in numerum generum venit. Qui.n.irascitur, dolet ille quidem,sed cum dolor eum prius cōfecerit:qñquidem non ira doloris,sed dolor iræ causa est. Ex quo efficitur,vt ira non si dolor omnino. Ex quibus etiam intelligi potest, fidem non esse in opinione. Fieri.n.potest,vt is etiam qui non fidem habeat,eādem habeat opinionem.quod fieri non pōt, si quidē fides sit opinionis species. Non.n.fieri potest, vt idē etiam permaneat,si ex specie omnino aut genere in genus transferatur.quemadmodum fieri non potest vt aliquid idem sit in vita,& alias homo sit, alias nō sit. Quod si quis ɔtendat,necesse esse eū,qui opinetur etiam credere,idē paria esse & æque patere opinionem ac fidem fatebitur. Ita non erit genus quoniam genus ad plura debet pertinere. Illud ēt videndum est,an in aliquo eodem vtrunque inesse possit. In quo.n.genus inest, etiam species.vt in quo cādor existit,etiam color:& in quo grammatica, ēt scientia solet existere. Siquis igitur verecundiā metum esse dicat,aut iram dolorem,non efficietur. vt in eo dem genus speciesq; intelligantur, est.n.verecundia in ea parte animi sita,quæ rationis est particeps: metus autem in ea, qua irarū existit ardor: & dolor in ea,

in ea,in qua cupiditates versantur,quoniam in ea etiam voluptatis est sedes.Ira vero,in qua ira versat, Ex quo efficitur,non esse genera ea, quæ proposita sunt, quandoquidē non in eo ipso in quo species & species solēt existere.Itemq; si amicitia in ea sit parte,in qua voluptates habitant,non erit voluntas aliqua: præsertim cum voluntas oīs in ea parte sita sit quæ rationis est particeps. Valet etiam hic locus ad communia & accidentia confirmanda. in quo enim accidens situm est, etiam id cui conuenit situm est. ita fit,vt si in eodem non existant, non sit accidens. Illud etiā,an quadā ex parte cum specie genus, qđ datum est,communicetur. Non.n.quadam ex parte genus communicatur,quippe cum homo nō sit quadam ex parte animal, nec grammatica aliqua ex parte scientia,qđ idem in cæteris contingit. Illud ergo considerandū est, an quædam cum genere quadam ex parte communicētur.veluti si animal cadere sub sensum,aut aspectabile dictū est. Animal.n.& sub sēsum & sub aspectum quadam ex parte cadit: quandoquidem corpore sensum & aspectū mouet,animo aūt non mouet.Ex quo sequitur nō esse genera animalis aspectabile,& quod sensum mouet. Falluntq; nos interdū ij,qui totum ad partem trāsferunt, veluti animal ad corpus animatū.at qui pars in toto nullo modo dicitur:non est igit corpus genus animalis quandoquidem pars eius est. Atq; illud etiam spectandum est,nunquid eorum,quæ vituperanda & fugienda sunt,ad vim,aut ad id,quod aliquid pōt, relatum sit:vt si sophistam eum statuerit aliquis,qui pōtest parare pecunias sapientia,quæ in eo videtur existere:aut columniatorem eum, qui pōt calumniari, & ex amicis inimicos facere:aut furē eum, qui pōt clam aliena furari. nemo enim eorum,quos exposuimus,eiusmodi appellatur ex eo,quod possit aliquid eorum efficere. Quandoquidem & Deus potest,

& vir

& vir bonus, quæ mala sunt efficere, cũ interim non sint eiusmodi. Omnes.n.improbi ex animo & voluntate nominantur. Præterea, omnis vis & facultas in numero expetendorum habetur: etenim malorũ vis expetenda est. Itaq; Deum & viros bonos ijs ipsis prædictos esse dicimus: eos.n.fatemur res malas & flagitiosas agere posse. Ita fit vt vis nullius rei, q̃ quidẽ vituperãda sit, genus possit esse. Sin secus, certe efficietur, vt aliquid eorũ quæ vituperanda sunt, sit expetendũ. Sic.n.vis aliqua vituperanda erit. Itẽ que illud videndũ est, an aliquid eorũ quæ propter se & per se honorabilia sunt, aut expetenda, ad vim & facultatem, aut ad id qđ pōt aliquid, aut efficere potest, relatum sit Vis.n.omnis, & quicquid aliquid pōt, aut efficiens est, id omne propter aliud expetendum est, aut, an aliquid eorum, quæ duplex habent genus, aut plura, ad alterutrum retulerit. Sunt enim quædam quæ ad vnũ genus referri non possunt, quo in genere sunt impostor & calumniator. neq;.n.ijs calumniator aut impostor habẽdus est, qui vult, nec pōt neq; is qui pōt, neq, vult: sed is demum, in quo vtrunq; horũ inest: ex quo efficit, ea quæ posita sunt non in vno genere, sed in vtroq; esse collocanda. Iã vero contra interdũ genus pro dña, & differentiam pro genere dicunt: vt stuporẽ magnitudinẽ admirationis, & fidem stabilitatem opinionis: neque enim magnitudo, neq; firmitas stabilitas generis, sed differentiæ nomine appellari debent: qm̃ & stupor admiratio est nimia, & fides firma opinio. Ex quo perspicuum est, & admirationẽ genus esse, & opinionẽ: magnitudinem vero nimiam, & firmitatẽ, esse differẽtiam. Præterea, si quis exuperantiam & firmitatẽ pro genere explicauerit, efficietur vt res inanimæ & fidem habeant, & cõsternentur. Nam quoniã inest vniuscuiusq; rei firmitas & magnitudo aut exuperantia in eo cuius est firmitas & exuperãtia, certe si stu-

por

por exuperãtia eſt admirationis,ſtupor inerit in admiratione: ita obſtupeſcet admiratio. Itemq; fides erit in opinione,ſiquidem firmitas opinionis eſt ex quo efficietur,opinioné credere.Cõſequens ét erit, vt is,qui iſto pacto de genere ſentiet, firmitaté firmam exuperantiamq; nimiam eſſe fateatur:qñquidé fides aliqua firma eſt.Si igitur fides firmitas ſit, certe firmitas firma futura eſt.Itéq;, quoniã ſtupor aliquis nimins eſt,ſi ſtupor exuperantia ſit, erat nimia exuperantia quorũ neutrum verum eſt,quemadmodum nec ſcientia.i.qđ ſub ſcientiam cadit,neq; motus id quod mouetur. Errant ét interdum ij qui affe ctioné ad genus,quod affectũ,referunt: quales ſunt ij,qui immortalitaté vitam ſempiternã eſſe definiũt. Eſt.n.affectio quædam aut certe comes vitæ immortalitas,qđ verũ eſſe fiet perſpicuũ,ſi quis ex mortali immortalé effici conceſſerit. Nemo.n.eum hoĩem aliã vitã degere,ſed aliquid ei cõuenire, aut affectionem accidere fatebiť. Ita fit, vt immortalitatis vita non ſit genus.Quo etiã in errore verſanť ij, qui affectioné eius rei,cuius eſt affectio,genus eſſe ponunt, vt ventũ eſſe aerem,motũ & agitatum. Eſt.n.potius ventus, aeris impulſio, quandoquidem idem aer & cum agitatur,& cum ſtat,permanet. Ex quo efficiť, ventum non eſſe omnino aeré. Eſſet.n.ventus etiã ſi aer non impelleretur:ſiquidem idem aer, qui ventus erat,permanet.Similis eſt ratio cæterorum eius generis. Quod ſi etiam in hac re ventum eſſe aeré impulſum & agitatũ concedere debeamus,at certe nõ oĩ ex parte id approbandũ eſt,nõ ijs quidé in rebus in quibus hoc tale genus nõ vere dř,ſed in ijs, in qbus vere intelligitur genus id,quod propoſitum eſt. Sunt.n. quædam in quibus non vere dř, ex quo genere ſunt nix & cœnum. Aiunt.n.niuem eſſe aquam cõglobatam,atq; concretam,cœnum vero terrã humore temperatam.Atqui neque cœnum terra eſt, neq; nix

nix aqua. Neutrum igitur genus esse eorum generum, quæ proposita sint vllo modo potest. quippe cum semper genus de speciebus vere dici debeat. Item ne vinum quidem aqua est putris, vt ait Empe. Aqua putruit in ligno.

CONCLVSIONES.

Sensus est habitus motus autem actio.
Fides est opinionis species.
Nulla pars est genus totius.
Ira non dolor, sed ex dolore causatur.
Improbi ex animo & voluntate denominantur.
Ventus est magis aeris impulsio & agitati, quàm aer motus & agitatus.

Alij de genere loci. Cap. VI.

IAm vero si oīno nullius sit genus id quod datū est, perspicuum est, ne eius quidem, quod positū est esse, quod hinc intelligi pōt, quia non specie differunt ea oīa, quibus cū genus id quod datum est cōicatur. Cuius gñis sunt alba, quæ specie a se nō differunt. Species aūt oīs gñis differunt. Non igitur id quod album est, vllius genus esse pōt. Illud etiā videndū est, id ne pro gñe aut dr̄ia dixerit, quod ex rebus oībus ꝯñs est. Sunt.n. multa, quæ res oēs consequuntur, veluti id ꝙ est, & vnum in ijs sunt, quæ rem oēm sequuntur. Itaq; si id qđ est genus esse posuerit certe oīum rerum genus futurū est, quandoquidē in ijs dicitur: genus aūt de nullo nisi de speciebus dr̄. Ita vnum eius, qđ est, species esset. ex quo efficeret, in ijs oībus, in quibus genus ēt speciem dici. qñquidem & id qđ est, & vnū de rebus omnibus dr̄, cū species pauciora q̄ genus continere debeat. Quod si id quod oībus ex rebus sequatur dr̄iam appellauerit ꝑfecto paria aut plura, q̄ genus dr̄ia continebit. Nam si genus ēt in ijs est, quæ ꝯñtia sunt ex oībus ex ęquo sin minus ex oībus sequat̄, plura eo contineat̄ dr̄ia necesse

necesse est. Iam si in subiecta specie genus id qđ datum est, vt id quod album est in niue, dicatur; perspicuum est id non esse genus. Solum.n genus de subiecta specie dicitur. Atq; illud etiam videndum est, an genus & species sint synonyma. Genus.n. de speciebus oībus nominis definitionisq; communi societate dr. qui etiã error nascet, qñ generi & spẽi aliquid erit ꝯrium, meliusq; ꝯriorum ad genus deterius referet. ita.n. fiet vt id, qđ reliquũ est, insit in alio: qñ.n. in ꝯrijs generibus sunt ꝯtraria, fit vt melius sit in deteriore: atqui optimæ cuiusq; rei etiã genus optimũ est. Illud ẽt videndũ est; idem ne aliquid, qđ ad vtrũque eodẽ modo affectũ sit, ad deterius genus, nõ ad præstantius retulerit. vt si animum motum vel id qđ mouet dixerit. Nã, qm̃ idem animus æque vim habet standi ac mouẽdi, profecto si status melior est, in eo gñe animus statuendus erat. Iam ex maiore & minore elicere argumẽta licet ei qui refellit, si genus accessionẽ capiat, & species nõ capiat, nec ipsa capiet neq; ꝙ ab eo deductũ est, hoc modo. Si virtus elationem habeat, ẽt iustitia & iustus habebunt. alius.n. alio iustior dicitur. nam si genus, quod datum est, accessionẽ accipiat, spẽsq; non accipiat, neq; ipsa, neque id, qđ ab ea natum sit, id datũ est esse genus nullo modo põt. Præterea, si id, qđ magis, aut æque vr̃ genus, nõ est genus, certe ne id quidẽ quod datũ est. Atq; huius loci, in ijs plurimus vsus est, in quib[9] multa de specie in qõne dicent, qua quid res sit quærit, nec diuisio tradita est. neq; ꝙ eorũ genus sit possimus explicare: vt de ira, & dolor & opinio cõtẽptus in naturæ qõne dicuntur, præsertim cũ is, qui irascitur, angatur, seq; contemni putet. Quæ eadem tractatio in spẽ per locũ comparationis suppetet, hoc modo. Si quæ spẽs magis. aut æque inesse videtur in genere quod datũ est, non inest in genere, ne ea quidem quæ data est in genere erit oĩno. Atq; is quidẽ,

qui infirmabit,quemadmodum exposui,hunc tractabit locum,qui autem confirmandi partes tenebit,ei hic locus nihil ad argumentandū suppeditabit,quoties genus,quod datū est.& species recipient accessionem nihil.n.prohibet si vtrunq; recipiat, alterum alteri non esse genus.Nā & id qđ album est,quodq; honestum,accessionē capit, nec alterū alteri genus est.Sed generū ac specierū inter se comparatio magnam ei suppeditabit argumentorū copiā, hoc modo,Si eadē est huius & illius generis ratio, & alterum genus est, etiā alterū erit. Itemq; ex minore & maiore idē effici pōt,hoc modo. Si continentiæ vis magis quā virtus genus est,virtus aūt genus est, vis etiā erit.Quod de specie eodē modo iudicandū est. Si.n.æque hoc atq; illud eius, de quo agitur,species est,& alterū est species,etiā reliquū. Et si qđ minus videtur,species est,ēt qđ magis videtur.Illud etiā in cōfirmatione videndū est,an genus de ijs,quibus datum est & tributū,in naturæ quæstione dicatur, nec vna sit species eius,qđ genus esse positū est, sed plures & differentes. Sic.n.genus erit. Quod si vna sit spēs ea,quæ data est,videndū est,an etiā de alijs spēbus genus dicat in quęstione naturæ.ex quo iterū efficietur,& de pluribus ipsum ac differētibus dici, & genus approbari.Qm̄ aūt quibusdā placet dr̄iam in quæstione naturæ dici de speciebus secernendū est, genus a dr̄ia,ijs locis,quos exposuimus, quorū primus est,Genus plura quā dr̄iam continere. Alter, Genus in respōdendo quid quicq; sit aptius dici posse quā dr̄iam. Qui.n.hominē animal esse dixerit,planius facit quid sit homo,quā si gradiens dicat, Tertius est. Dr̄iam generis qualitatē declarare semper. genus dr̄iæ qualitatem non item. Nam & qui gradiens dixerit,quale quid animal exprimit,& qui aĩal dicit,quale quid gradiens explicat. Ac dr̄ia quidem a genere hoc pacto separanda est. Quoniam autem

tem videtur musicus quia musicus sit, sciens esse, et musica scientia quędam est, quoniamq; si qđ ingredi tur, ob eam causam quia ingreditur, & ambulat, mo uetur, ingressus etiam quędam est motio. In quo ge nere aliquid confirmare & efficere velimus, quem-admodum dixi, diligenter videndũ est, hoc modo, Si scientia est idē qđ fides, & is qui sciētia praeditus est quia sciat, credit, profectò sciētia fides sit necesse est eademq; ratione in alijs oībus facere licebit. Postremo, qm̃ quod alicui consequens est semper, nec vicissim retro commeat, id difficile est improbare non esse genus, si hoc ex illo omni ex parte sequaĩ, illud vero ex hoc non omnino, veluti ex trãquillitate quies sequitur, & ex numero id qđ secari pót, cõtraque non sequiĩ, qñquidē nõ quicquid diuidi põt, numerus est, nec quies trãquillitas omnis, eo quidē vtendũ est pro genere, quod semper sequitur, tum cũ alterũ non reciprocatur. Quod si alterum proponatur, non in omnibus, neq; omni ex parte probandũ est, ei autem locum occurrendũ est, id, quod non est, ex rebus omnibus quae gignuntur consequens esse, cum praesertim quod gignitur non fit. neq; retro id commeat vicissim. Non.n. omne quod non est generatur. Quanquã non est genus id quod non est eius rei quae gignitur, quandoquidem eius quod non est, nullae sunt species omnino. Ac in genere quidem ꝓbando, vel improbando eam viam ac rationem quã praescripsi, sequi ac tenere debemus.

CONCLVSIONES.

Interrogati quod res sit aptius genus respõdemus, quã differentiã.

Genus plura continet quàm differentia.

Differentia generis qualitatem declarat, non autem econtra.

Quarti libri Topicorum Finis.

ARISTOTELIS TOPICORVM, LIBER QVINTVS.

SVMMA LIBRI.

De ipsius proprij modis ac locis, & de locis dialecticis omnibus quæstionibus communibus, videlicet ab oppositis, à simili ab eo, quod est magis & minus, & æquale: vel à casibus & coniugatis, & qui à rerũ interitu & ortu sumuntur.

De modis ipsius proprij. Cap. I.

VTRVM autem propriũ sit necne, id quod propositum est, ex ijs locis, quos deinceps exponemus, intelligetur. Explicatur quidem proprium aut per se, & vi sua, ac semper aut alterius cōparatione & interdum: veluti hominis propriũ est per se ac vi sua, animal esse humanum natura, alterius aũt cōparatione, vt animi ad corpus, quod animus imperare, corpus parere debet. Proprium aũt semper est, exempli causa Dei, animal esse immortale. Interdũ propriũ est, vt certi hominis deambulare in gymnasio. Nascuntur autem ex eo quod collatũ cum altero propriũ explicatur, aut duæ aut quatuor quęstiones. nã si alicuius propriũ esse ponat, alterius idē neget esse, duæ tantũ modo quæstiones oriunt. vt hominis cũ equo collati propriũ est, bipedem esse. Nã hominem non esse bipedem, aliquis posit cōcludere, & equum

& equum bipedem . ita in vtranq; partem proprium exagitatur. Quod si vtriusq; alterum proprium concedatur,& vtriusq; negetur quatuor quæstiones existent. veluti hominis cũ equo collati proprium est bipedem esse, & equi quadrupedem. Nã & hominẽ non esse bipedem,& natura quadrupedẽ esse, argumento concludere licet.Iremq; equus bipes esle,& non quadrupes, probari põt. Ergo si quouis modo doceat,quod propositũ est refellit. Propriũ aũt per se ac vi sua.i.quod omnibus tribuit, & ab omni genere separat,vt hominis propriũ est mortale esse animal,& natum ad cognitionem & scientiã. Propriũ vero ad alterum est,quod non ab oĩbus,sed a quodã certo distinguit & separat, vt virtutis cum scientia collatæ proprium est; in pluribus animi partibus esse,scientię,in ea solum quæ rationis est particeps,& in ijs animalibus quæ ratione vtunt existere. Semper proprium est quod per omne tẽpus vere dicitur nec vnquam amittitur,vt animalis,ex animo & corpore constare.Aliquando id propriũ est,quod ad aliquod tempus vere dicitur, nec semper consequens est necessario,veluti cuiuspiam hominis,in foro deambulare. Fieri aũt põt vt propriũ proponamus ad aliud,& drĩam dicamus,vel quod in toto genere & semper,aut fere, & in maxima parte reperiat. veluti hominis cũ equo collati bipedẽ esse ita propriũ est, vt & in omnibus hominibus id & semper intelligat quandoquidem oẽs homines bipedes sunt per omne vitæ,tempus,equus autem nullus vnquam bipes est.Imperari autẽ parti ei animæ, in qua voluptates versantur , & ei,in qua irarum ardor existit, sic propriũ est eius partis animi,quæ rationis est particeps, vt fere & maxima in parte intelligatur, huius.n. imperare est,illarũ parere,nec pars animi rationis particeps oĩ ex parte imperat,interdumq; cõtra patet. Neq; pars ea,in qua voluptates habitãt, & ĩ qua iræ

parent semper,sed interdum,imperant,tum cum hō minis animus vitiosus est & deprauatus.Sed ea plu rimum ad differendū valent propria,quę per se sunt, & semper conueniunt & ea,quæ cū aliquo cōferuntur. Nā ex eo quod proprium est cū altero collatū, multæ,quemadmodum supra dixi,quæstiones nascū tur.aut n.duæ,aut quatuor inde eliciuntur necessario:multa igitur argumenta ex eis ducentur. Ex eo vero quod per se & perpetuo propriū est multa argumenta licet ducere;aut ad plura tempora trahere quod.n.per se inest, ad multa pertinet, quandoquidem ei cui proprium est etiam si cum omnibus, quę sunt in rerum natura conferatur, conuenire debet. Quamobrem si cū omnibus collatū nō ab ijs seiungitur, certe nō est commode attributum proprium. Quod autem semper proprium est,id in pluribus tē poribus obseruari debet an conueniat.nam si conueniat & conuenerit & conueniet,non est futurum proprium,quod interdum proprium est non in alijs temporibus,nisi in instanti spectatur. Itaque paucæ argumentationes ducuntur ex eo. quæstio autē ad differendum valet ea, ex qua & crebra & firma argumenta trahuntur. Atque ijsdem ex locis quos in accidente exposuimus, argumenta ex eo proprio quod ad alterum est, suppetent, si proprium alicui conueniat,alicui non conueniat. Ex eo autem quod semper proprium est,& per se, ij loci qui deinceps exponentur, magnam nobis ad argumentandū copiam suppeditabunt.

CONCLVSIONES.

Animi proprium est imperare, corporis autem parere.

Proprium dicitur quatuor modis,primo quod omni, sed non soli inest,quod soli,sed non omni;quod omni & soli,sed non semper, & Domum quod omni,soli,& semper inest.

De

De locis proprijs. Cap. II.

AC primum quidem videndũ eſt, an recte & apte, nec ne explicatum ſit propriũ. Eſſe autem recte aut minus recte explicatũ, ex vno loco illo intelligemus, ſi rebus minime notioribus, aut rebus magis perſpicuis expoſitum ſit propriũ. Ac is quidem, qui refellit, num rebus minus notis, is aũt, qui confirmabit, an verbis magis perſpicuis proprium illuſtratum ſit, videbit. Eſſe aũt expoſitũ verbis minus perſpicuis & notis cognoſcemus primũ, cum omnino obſcurius & magis inuolutũ erit propriũ quod datur, quam id, cui attribuitur proprium. Neque.n. propriũ apte & commode propoſitũ erit, qnquidem cognoſcendæ & illuſtrandæ rei gratia proprium inuentũ eſt. Nã & propriũ, & definitiones diſcendi cognoſcendiq; cauſa adhibemus. Verbis igit magis perſpicuis illuſtranda ſunt, ſic.n. facilius intelligemus. Vt, qui poſuit ignis propriũ eſſe, proxime ad animi ſimilitudinẽ accedere, is certe obſcuriore vſus eſt verbo animi, quã ignis: qm̃ facilius qd ignis ſit, quàm quid animus cognoſcimus. ita nõ recte minusq; apte propoſitum fuit proprium ignis eſſe ad animi ſimilitudinem proxime accedere. Deinde, cũ minus planũ ſit ac perſpicuum hoc illi conuenire. non.n. ſolum proprium re clarius & notius eſſe debet, verum etiam rei cõuenire. qui.n. neſcit an huic rei proprinm conueniat, ne illud quidẽ, an huic rei ſoli conueniat, intelliget. Ita fit, vt ſi alterntrum horum interueniat, incertum & obſcurum futurum ſit proprium. vt quando aliquis ignis proprium eſſe ponit, quo primum animi ſedes eſt, eo vtitur, quod obſcurius eſt igne, animum in igne. & in eo primũ cõſiſtere. ex quo fit, propriũ ignis non eſſe apte poſitũ id, in quo primo animus ineſt natura. In cõfirmatione aũt, vt rebus magis perſpicuis, & ijs perſpicuis

magis duobus modis, quos exposuimus, videndum est. Sic.n. apte & commode proprium explicabitur: quandoquidē loci ij, qui ad confirmandum aliquid recte exponi valent, alij ex hoc solū, alij omnino recte expositum docebunt. veluti, si quis propriū animalium dicat habere sensum, is rebus magis perspicuis & planius, vtroq; genere proprium explicabit. Apte igitur expositū est, ex eo animalis proprium esse sensum habere. Proximus locus est in refutatione, si quod verbum eorum, quibus proprium explicatur, pluribus modis dicatur, aut oratio ipsa multa declaret omnino. Sic.n. minus apte positum erit proprium. veluti quoniam sentire plura significat vnū habere sensum, alterum vti sensu, certe animalis nō erit apte explicatum propriū, sentire natura. ob eāque causam non est vtendum verbo, aut oratione, quæ pluribus modis dicatur, qua proprium exponamus, propterea quod ea, quæ multis modis dicuntur, obscurā faciunt orationē, cum præsertim in dubium veniat ei, qui argumentaturus est, vtrum tandē alter dicat eorum, quæ multa declarant. profecto.n. cognitionis causa cōparatum est proprium. Iam vero præterea necesse est eos reprehendi, qui isto pacto explicant proprium, quando aliquis ratiocinationem cōficit ex eo, quod multis modis dr̄. In cōfirmatione huius loci vsus est, si id quod proprium datur, nec multa significat, neq; vllū verbum, neq; ipsa oratio sic.n. ex eo apte proprium ponet̄, veluti quoniam nec corpus multa declarat, nec id, qđ celerrime sursum ferī, neq; ea, quæ ex his verbis cōstat oratio, ob eā causam recte ponet̄ ignis propriū esse, corpus qđ maxima celeritate sursum mouetur. Sequitur locus in refutatione, si multis modis dicatur id, cuius proprium explicetur, neq; exponat̄ cuius eorum ponatur esse proprium. Neq; enim recte proprium illud datū est. quibus autem de causis, ex ijs,

quæ

quæ supra dixi,intelligi potest.Eadem enim necesse erit concludere hoc modo. Quoniam aliquid scire multa significat (nam & scientiã habere aliquid , & scientia vti aliquid,& scientiã esse eius, & sciẽtia vti eius) ab eam causam nullum propriũ recte dari poterit illius scire aliquid,nisi cuius eorum propriũ ponat,explicetur. In confirmatione aũt eius vsus erit, si multis modis non dicatur id,cuius propriũ ponitur,vnumq; sit & simplex ex hoc enim propriũ apte explicabitur.vt quoniã homo vno modo dicitur,homini recte propriũ tribuetur animal mansuetum natura.Coniunctus huic locus in refutatione valebit, si sæpe idem in proprio dictũ erit.sæpe enim fallunt nos ij qui hoc faciunt,vt in definitionibus,sic in proprijs.quod si in proprio contingat,non erit recte datum,quippe cum id quod sæpe dicitur & iteratur,auditorem cõturbet.ex quo fit,vt & obscura sit oratiõ, & præterea delirent.& nugentur,qui eam inducunt. Duobus aũt modis aliquid idẽ sæpe reperitẽ.Primo, cum eandẽ rẽ sæpe nominabit.vt si quis dicat , ignis proprium esse corpus leuissimum corporum , sic.n. sæpe dixit corpus. Deinde,si quis pro nominibus orationes dicat . vt si quis terræ propriũ tribuat natura quæ naturaliter ferẽ celerime corporũ deorsum, deinde vtatur pro corporũ illo nomine substantiarũ talium,quoniã corpus idem valet quod substãtia talis,ex quo efficitur substantiæ nomen iterari, vt neutrum propriũ recte tributũ esse videatur. At vero in cõfirmatione huius loci vsũs erit,si nullo verbo eodẽ sæpe vtare. hac.n.ex parte apte propriũ statuetur. vt si quis propriũ hominis dixerit animal ad cognitionem & scientiã natũ,is nec sæpe eodẽ verbo vtetur,& hac ex parte recte homini propriũ statuet. Sequitur locus in refutatione,si tale aliquod verbũ in proprio expresserit,ꝙ conueniat rebus oĩbus.inusitatum enim & minus aptum erit verbũ, quod a nullo se-

lo separat. Atqui, vt in definitionibus, sic quod in proprijs exprimitur, debet seiungere: non igitur in recte expositum erit proprium. vt si quis propriũ sciẽtiæ dicat opinionem, quæ ratione dimoueri nõ pót, cum sit vna, qm̃ in proprio exponẽdo aliquo eiusmodi vsus est, vnius, scilicet nomine, quod rebus omnibus conuenit, profecto scientiæ proprium recte positum nullo modo videri pót. In confirmatione valebit hic locus, si nullũ verbũ commune adhibeatẽ, sed eiusmodi quod a re aliqua separet. hac.n. ex parte ꝑclare positum erit propriũ, vt si quis animali ꝓpriũ tribuat habere animum is, quoniã nullo verbo communi vsus est habere animum recte hac ex parte animalis proprium dedit. Proximus locus est in refutatione, siquis plura propria eidem statuat, neq; se plura ponere explicet: tum.n. haud recte positum erit proprium. Vt.n. in definitionibus nihil adhibendum est, præter orationẽ, quæ rei vim & naturã explicet, sic ne in proprijs quidem, præter orationem, quæ ꝓprium id ꝙ datum est efficiat, quicquam exprimendum est. quandoquidẽ inusitatum minusq; aptũ est, quod præterea additur. Id quod continget, si quis ignis propriũ dixerit corpus tenuissimum & celerrimum, vtrunq; enim de solo igne vere dici potest: ex quo efficitur ignis proprium corpus tenuissimũ & leuissimum non esse recte datum. in confirmatione huius loci vsus erit, si non plura propria eiusdem sed vnũ esse ponatur. hac.n. ex parte proprium recte ponetur. vt si quis dicat humoris proprium corpus, quod in omnem formam flectitur, is, quoniam vnũ expressit proprium, non multa, eo recte vsus est humoris proprio. Sequitur locus in refutatione si vel eo vtatur, cuius propriũ explicat, aut eorũ aliquo, quæ ei tribuuntur. Nã, qm̃ cognitionis gratia inuẽtum est proprium, eo modo non recte ponit. Eadẽ quidẽ res semper æque obscura est, quod aũt alicui

tributum

tributum eſt,id,quoniam eo eſt poſterius,nō eſt magis perſpicuū:ita fit, vt ex his nihil diſci cognoſciq; poſsit vt ſi quis proprium animalis ponat ſubſtantiā cuius eſt ſpecies homo,is,quia aliqua re vſus eſt earum,quæ animali tributæ ſunt,profecto non cōmode vſus eſt proprio. In confirmatione autem ita demum proprium recte hac ex parte ſtatuet,ſi nec eo, neque aliquo eorum,quæ ei tributa ſunt vtamur.qđ fiet,ſi propriū animalis,ponamus ꝙ ex animo & corpore concretum eſt.ſic.n.neque ipſum, neque quicquam ipſius adhibemus.ex quo efficietur, vt præclare hac in parte animalis propriū explicemus. Eadēque ratione ea ſpectanda ſunt in alijs etiā rebus,quę non faciunt,aut quæ faciunt aliquid planius iā vero in refutatione videndū eſt, an tale aliquid adhibitū ſit,quod aut contrarium ſit, aut omnino æque antiquum naturæ ordine, aut poſterius:neq; n.recte ꝓprium ponetur. Nā cōtraria ſunt ordine naturæ æq; antiqua: quod autem æquale eſt alicuius naturæ ordine,& eo poſterius,non facit ipſum planius,neque declarat. Vt ſi quis boni proprium dicat,malo maxime eſſe contrarium, is bonis contrarium adhibuit: ob eamq; cauſam proprium boni aut recte explicauit. In confirmatione aūt huius loci vſus erit, ſi nec contrario vtemur,neq; vllo alio, qđ æquale ſit ordine naturæ,vel poſterius, ſic.n.recte hac in parte ſtatuemus proprium.vt ſi quis ſcientiæ propriū ponat, opinionem quæ maximè fidē facit, is quia nihil adhibuit,nec quod ſcientiæ eſſet contrarium, nec qđ omnino ſimul eſſet cum ea, aut ea poſterius naturæ ordine,eo recte proprium ſcientiæ hac ex parte ſtatuit. Sequitur locus in refutatione, ſi qđ nō ſemper ſequitur,propriū poſitum eſt,ſed id quod interdum, non proprium eſt:non.n.præclarè & commodè proprium erit explicatum. Neque.n.in eo nomen neceſſario vere dicitur,in quo ineſſe ipſum intelligimus:

neque

neque in eo necesse est nomen non dici,cui illud nō intelligimus conuenire.Ita non erit recte expressum proprium.Præterea,non erit perspicuum an conueniat id quod statutum est esse proprium, si tale sit vt prætermitti separariq; posit. Itaq; non erit perspicuum,neq; apertum propriū. vt si quis propriū animalis ponat,moueri interdū aut stare: is q̄a tale statuit propriū quod interdum non proprium efficitur certe haud apte propriū statuit. In cōfirmatione cōsiderabimus,an id proprinm statutum sit,quod semper est in re necessario:hac.n.ex parte recte propriū ponetur. vt si quis virtutis proprium dicat, eum in quo sit,bonum efficere,is quia proprium statuit, qđ semper consequens est, ob eam causam recte virtutis proprium hac ex parte cōstituit. Sequitur locus in reprehensione, si id quod hoc tempore proprium est statuat, neq; se proprium huius tēporis dare exponat.neq;.n.recte statuet proprium. Primum enim quod contra mores & consuetudinē statuitur,id omne enodationis indiget. Atqui solent fere oēs id ꝓprium statuere,quod sempiternū est.Deinde, incertum est is,ne qui non explicat mentē suam, velit id ponere quod hoc tempore sit proprium.Non igitur dare debet reprehensionis occasionem:quod cōtinget,si quis ponat alicuius hominis proprium esse,sedere vna cū aliquo homine,illudq; hoc tēpore proprium esse non statuat.Neq;.n.illud recte statuat ꝓprium,nisi se dixisse hoc tempore proprium esse explicet.Atque hic locus ad confirmandum valebit, si explicemus cum aliquid propriū statuemus hoc tēpore,nos proprium hoc tēpore ponere:sic enim recte proprium hac in parte statuemus. Exempli causa,si quis alicuius hominis propriū dicat esse,aliquo in loco hoc vel illo tempore deambulare: quoniā distinctione vsus est rectē id proprium esse posuit, Proximus in reprehēsione locus erit, si quis tale sta

tuat

tuat proprium, quod conuenire aliter, quàm sensu perspici non licet. Neque.n.tum positum proprium erit:quandoquidem quicquid mouet sensum,si id extra sensum sit obscurum est. incertum.n.est an iam cõueniat,propterea quod sensu tantummodo intelligatur. Quod verum esse in ijs,quæ non necessario semper cõsequuntur,perspiciemus.veluti si quis Solis proprium esse dicat,astrum splendidissimũ, quod supra terram fertur, is adhibet in proprio illud, qđ supra terram fertur,quod quidem quia sensu cognoscitur,non recte solis proprium statuit. Incertũ.n. erit,cum sol occiderit,an supra terram feratur, ꝙ tũ sensus oculorum nos deficit. At in cõfirmatione huius loci vsus erit, si proprium statuamus eiusmodi, quod,sensu non sit perspicuũ: aut certe quod si sensum mouet, perspici potest necessario conuenire. hac.n.ex parte recte statutum erit proprium.vt si qs superficiei proprium ponat quod primum colore inficitur,is illo toto colore inficitur,quod sensum mouet,ille quidẽ vtitur,sed eiusmodi quod perspicuum est semper conuenire.Ita hac ex parte recte statutũ est superficiei proprium.Iam in reprehensione videndum erit,an definitionẽ vt proprium posuerit, sic.n. proprium non recte ponetur: qñquidem non debet proprium rei vim naturamq; explicare. Cuius exẽplum erit si quis hominis propriũ dicat,animal gradiens,bipes,proprium.n.hominis statuet,quod quid res sit explicat.Non igitur recte statuit hominis ꝓprium.In confirmatione autẽ huius loci vsus erit,si proprium eiusmodi statuamus,quod vicissim dicatũ, neq; rei vim naturamq; declaret. Erit.n.hac ex parte recte explicatum proprium.vt si quis hominis proprium ponat, animal mansuetum natura: proprium ille quidẽ statuet qđ vicissim dicitur,sed quod non quid res sit indicat.Ita fiet:vt hac ex parte recte statutũ sit hominis propriũ. Cõiunctus huic locus est in repre-

in reprehensione & refutatione, cum proprium datur, cuius nihil quid res sit explicet. Oportet enim vt definitionem, sic proprium primum genus exprimi; deinde iam hoc pacto adiungi cætera quæ separant atq; seiungunt. Non igitur recte propriũ ponetur, quod non eo modo statuetur. Vt si quis propriũ animalis dicat, animum habere nõ ponet in quæstione naturæ animal: ex quo sequetur, animalis propriũ non recte positum esse. In confirmatione autem cõsiderandum est, an collocatum sit in quæstione naturæ, id cuius proprium explicetur, & ita demum adiũgantur cætera. Hac.n. ex parte recte proprium datũ erit. veluti si quis proprium hominis ponat, animal ad scientiam & cognitionem natum, ijs & proprium quod in quæstione naturæ aliqua ex parte positum est, dabit, & ea ex parte hominis proprium recte explicabit. Ac vtrum recte, an minus recte proprium datum sit, & explicatum, ex ijs locis qui adhuc sunt expositi, intelligere debemus. Vtrum autem id proprium sit omnino ꝙ explicatur & datur, necne, ex ijs quos deinceps exponemus, licebit concludere. ijsdem.n. locis aliquid recte poni proprium concludemus, quibus proprium omnino statuitur. Quorum Primus erit, in refutatione diligens eorum omnium animaduersio & consideratio, quorũ propria dabuntur. veluti videndum erit, an ex ea parte qua datur, non vere dicatur, an vero non sit proprium vniscuiusq; eorum eius, ratione cuius proprium explicetur. sic.n. non erit proprium quod esse ponebatur. vt quia de geometra non vere dicitur, cũ nulla ratione falli posse (fallitur.n. geometer in falsa descriptione) non est proprium futurum docti & artificis nõ falli ratione. In confirmatione aũt, an omni ex parte vere dicatur, & hac ex parte videndũ est, quoniã proprium erit quod positum est esse proprium. vt quia animal ad cognitionem & disciplinam percipiendã

natum,

natum,in omni homine vere dicitur, & quia homo sit eo hominis proprium erit, animal ad disciplinam percipiendam natum. Huius autem loci vsus erit in refutatione, quoties in quo nomen non etiã oratio vere dicetur: & cum in quo oratio, non etiam nomen intelligi licet. In confirmatione autem, cum in quo nomen, etiam oratio, & in quo oratio, nomen quoque intelligetur. Alter locus & refutationis, cũ de quo oratio, non etiam nomen vere dicitur, & cũ de quo nomen, non etiam vere dicitur oratio. tum .n. quod positum est esse proprium, non erit propriũ quod ex hoc exemplo intelligi põt. Animal enim ad disciplinam & scientiam percipiendam natũ in DEO vere intelligitur, homo non intelligitur. Ex quo efficitur, non esse proprium hominis hoc totum, animal ꝙ ad disciplinam cognitionemq; percipiendam natum est. In confirmatione autem valebit, quoties in quibus omnibus oratio, nomen etiam dicetur: & in quibus nomẽ, etiam oratio. quod.n. proprium positum est esse, proprium erit. quod hinc intelligi potest, quia de quibus illud totum habere animum: etiam animal vere dicitur: & de quibus animal etiã animatum, ita habere animum animalis proprium est. Refutationis tertius locus erit, si subiectum eius esse proprium statuatur, quod in subiecto esse dicatur. vt si quis proprium statuat tenuissime rei ignẽ, quia subiectum propriũ ei quod dicitur tribuit, certe non recte posuit ignem proprium esse rei tenuissimæ. Ob eamq; causam, non est futurum proprium subiectũ eius quod in subiecto esse dicitur. sic n. idẽ multorum & quæ specie differunt proprium est, quãdo quidem multa quædam, quæ specie differunt eidẽ conueniunt, quæ de eo solo dicuntur: quorum omnium subiectum proprium futurũ est, si quis isto pacto statuat proprium. Ad confirmandũ autem valebit, si id, quod in subiecto inest subiecti propriũ esse po-

ſe ponatur: quandoquidem proprium futurũ eſt id, quod poſitum eſt non eſſe proprium. ſiquidem in ſo lo eo intelligitur, vt dixi, proprium, cuius proprium eſſe dicitur. vt ſi quis terræ propriũ dicat corpus gra uiſsimũ ſpecie, quia propriũ ſubiecti dedit eiuſmo-di; quod & de ſola re & vt proprium dicitur, efficit, vt recte poſitum ſit terræ proprium. Sequitur locus ꝓ-prius refutationis, ſi quis per communicationẽ pro prium tribuat. non.n.erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: quippe cum id quod cõmunione quadam conuenit, ad vim naturamq́; rei explicandã pertineat. quod ſane in differentiarũ numero habe-bitur, proterea ꝙ in ſpecie aliqua dicitur. vt ſi quis proprium hominis dicat hoc totum, gradiens bipes per communionem quandã proprium explicabit. ex quo fiet, vt non ſit propriũ hominis, gradiens bipes. Hoc loco videbit is, qui confirmandi partes obtine bit; ne per communionem proprium explicet, neq; vim naturamq́; rei declaret: ita tñ, vt viciſsim de re di catur. Quod.n.poſitum eſt non eſſe proprium, id proprium, futurum eſt. vt ſi quis animalis proprium ponat hoc totum, quod vim habet ſentiendi, is nec proprium communionẽ explicabit, neq; tale quod vim naturamq́; rei declaret, & tamen eiuſmodi ꝙ vi ciſsim de re dicatur. Ita proprium erit animalis hoc totum qđ vim habet ſentiendi. Proximus locus re-futationis erit, ſi doceatur propriũ non poſſe vna cũ re, cuius propriũ ponĩ, cohærere, ſed vel poſterius vel prius, quam id cuius nomen eſt. Sic.n.aut nun-quam, aut certe non ſemper propriũ eſt futurum id, quod poſitũ eſt eſſe proprium. vt ſi volitare in foro hominem, põt & poſterius quam homo alicui con-uenire, certe volitare in foro, aut nunquam, aut non ſemper, hominis eſt proprium. In confirmatione au tem huius loci vſus erit, cum id quod propriũ poni-tur, vna cum re ſemper aderit neceſſario, neq; defi-
nitio

-nitionis vim, neq; differentia habebit. Si.n.propriũ erit, quod positum est non esse propriũ. vt quia hoc totum, animal quod ad disciplinam cognitionemq; natũ est, vna cum homine semper existit necessario, neque differentia est, neq; definitio, certé hominis proprium id ipsum futurũ est. Sequitur locus refutationis, cum eorundem, quia eadem sint non est idem proprium. Non.n.quod positum est proprium esse, proprium erit. Quod intelligi põt ex hoc exemplo. Nam quia eius, quod persequendũ est, propriũ non est, videri nonnullis bonum: ne eius quidẽ quod expetendum est propriũ erit, videri nonnullis bonum. idem.n.valent quod persequendum est, & quod expetendum. Is autẽ, qui confirmabit, ex hoc loco argumentum ducet. quando eiusdẽ rei, quia eadem sit idem proprium esse ponet. Nã proprium erit quod positum est non esse propriũ. vt hominis quatenus est homo, proprium dicitur, habere animum tripartitum. & mortalis, quatenus mortalis est, tripartitum animum habere propriũ erit. Valet etiam hic locus in accidente, quoniam ijsdẽ quatenus eadem sunt, eadem conuenire, aut non conuenire debent. Coniunctus huic locus est in refutatione, cũ eorũ, quæ sũt eiusdem speciei, non id quod semper est eiusdẽ speciei propriũ explicatur. non.n.rei illius id, quod positum est, proprium erit. vt quoniam eiusdem generis homo & equus habentur, neq; semper proprium est equi à se stare, ne hominis quidem proprium erit a se semper moueri & agitari. Sunt.n.eiusdem generis moueri & stare per se, quoniam vtrique eorum quatenus animalia sunt hæc conueniant. In ꝯfirmatione aũt illud videndum est, an eorum, quæ sunt eiusdem generis, id proprium statuatur, quod semper ad idem genus referatur. erit.n.proprium, quod non esse proprium positũ est. vt qm̃ hominis ꝓprium est esse gradientem bipedem, auis etiam proprium erit

volucrem esse bipedem. Sunt.n.hæc eiusdem generis omnia.alia.n.vt species, quæ sub eodem sunt genere, cum sint animal, subiecta, alia vero vt generis animalis differentiæ. Sed hic locus falsus est, cum alterum eorũ, quæ numerata erunt vni alicui soli speciei conueniet.alterũ pluribus, qualia sunt gradiens quadrupes. Qm̃ aũt idem & alterum multis modis dicuntur, difficile est si fallaciter sumas vnius & solius alicuius rei explicare propriũ. Quod enim cõuenit alicui, cui quid accidit, etiã accidenti cõueniet si cum eo intelligatur, & sumatur cui cõuenit. vt qđ inest in homine, etiam in albo homine, si modo sit albus, reperietur. Itemq; quod in albo homine inest, id etiã in homine inerit. Sed quispiã multa propria refellet, si subiectũ aliud per se faciat, aliud si cũ accidente coniunctum sit. vt si dicat, aliud esse hominẽ aliud album hominem: idem fiet si aliud ponat habitum, aliud id, quod ex habitu nominetur. Vt enim qđ in habitu inest in eo etiam inest quod ab habitu appellatur, sic quod in eo quod ex habitu nominatur, inest etiam in habitu insit necesse est. veluti quoniã artifex arte & scientia sua affici dicitur, non erit sciẽtiæ propriũ non posse ratione dissuaderi, quippe cũ isto pacto artifex sit futurus eiusmodi, qui nulla ratione de sententia deduci dimoueriq; posit. In cõfirmatione aũt dicendũ est, non esse aliud omnino id quod accidit, & aliud id ipsum cui accidit, si cum eo comprehendatur. cui conuenit. sed ob eam causam aliud dici solere, quod eorum sit natura diuersa, quoniam aliud est hominem esse hominẽ, & aliud hominem album esse hominem album. Preterea, a casibus ducendum argumentum est, non futurum esse artificem aliquid, quod ratione mutari non posit, sed eũ qui ipsum ratione dissuaderi non posit. nec artẽ & scientiã esse id qđ ratione sit immutabile, sed ipsam ratione esse immutabilẽ. Nã ei, qui oĩno, omniq; ex

parte

parte occurret,contrarius omnino ordo opponendus est. In refutatione ꝓximus locus erit, si quis velit aliquid quod natura inest explicare, eoq; verbo id ponat,vt id semper inesse declaret.Sic.n.fiet,vt iacere id & ruere quod positum est proprium videat: vt si quis hominis propriū dicat,esse bipedem, vult ille quidē exponere aliquid,quod natura insitum est sed oratione sua id quod semper insitū est, significat ita non est futurum hominis proprium bipedē esse, quandoquidem nō omnis homo duos habet pedes. In confirmatione autē huius loci vsus erit, si id, qđ natura insitum est,proprium statuere velimus, idq; oratione nostra exponamus. Neque.n.proprium ex hac parte tolletur aut corruet,si quis proprium hominis ponat hoc totum,animal ad disciplinam & cognitionem percipiendam natum,idq; significet oratione sua,natura illud esse insitum pr prium, hac ex parte nunquā improbabitur hominis proprium est id quod diximus. Iam vero omnium eorum, quæ ad aliquid aliud primum referuntur,aut vt primum ipsum difficile est explicare proprium.Nam si eius ꝓprium dederit,quod in alio aliquo intelligetur, etiā de primo vero dicetur,sin autē primi proprium ponat etiam in illo quod in alio intelligitur, reperiet. Vt si quis superficiei proprium dicat colore infici, etiā colore infici in corpore dicetur,qđ si in corpore,ēt in superficie. Ita fiet,vt non in quo oratio,nomen quoq; vere dicatur. Sæpe autē accidit,vt in quibusdam proprijs explicādis peccetur, propterea qđ nec quo modo,nec quorum proprium ponat, explicent. Omnes.n.enituntur proprium statuere id, qđ aut natura insitum est, quale est hominis bipes: aut quod hoc tempore cōuenit,vt hominis alicuius quatuor habere digitos: aut specie, quemadmodum ignis tenuissimis ex partibus constare: aut omnino & per se,vt aīalis viuere:aut per aliud,vt animi pru-

dentia esse preditum: aut quasi in quo primũ aliquid inest, vt in parte animi, quæ rationis est particeps, prudentiæ esse sedẽ, aut ex eo qđ aliquid habet, quẽadmodũ artificis est proprium ratione de sententia deduci non posse. neq;.n.ex alia re, quã ex eo quod habet quicquam ratione de sẽtẽtia deduci potest. Aut etiam statuitur proprium ex eo, quod alquid habetur, sicuti propriũ est scientiæ, ratione non posse mutari, aut ex eo quod aliquid communicatur, quale propriũ est animalis sentire. Nã & si aliquid aliud veluti homo sentit, tñ iam cum illo hoc communicatur, aut ex eo quod communicat, vt alicuius animalis viuere. Si igiť non adiũgatur illud natura, certe in eo peccatur, propterea quod fieri põt, vt quod natura insitum est, ei non conueniat cui natura conuenit, quemadmodum homini duos habere pedes. Quod si non explicet se id dare, quod inest, ꝙ nõ est futurum eiusmodi, vt ei certo tempore cõueniat tale est, quatuor habere digitos hominẽ. Quod si non exponat se id propriũ ponere quod primum sit, aut quod ex alio ducitur, non in quo oratio, etiã nomen vere dicetur. vt si quis colore infectũ esse, vel extremitatis vel corporis proprium exposuerit. Quod si non ante explicarit se id propriũ dare, vel quia habeat ipsum, vel quia habeaẽ certe id quod dedit, nõ est futurum proprium. Nam si ex eo quod habeatur & contineatur, proprium statuerit, etiam ei, qui habet conueniet, quod si etiam ei, qui habet conuenit, ei etiam quod habetur & cõtinetur. quod fiet, si hoc totũ ratione non posse dissuaderi, scientiæ aut artificis propriũ esse ponatur. Atq; etiam peccabit in explicando proprio, qui non exposuerit se id statuere propriũ quod dat. vel ex eo quod conueniat, vel ex eo quod communicetur, propterea quod isto pacto alijs quibusdam conueniat propriũ. Nã si ex eo statuat, quia communicatur cũ ijs, qui participant conueniet:

ueniet: ſin ex eo quod participat, ijs quæ communicantur. vt ſi quis alicuius animalis aut animalis proprium ponat viuere, nec de ſpecie id explicet. certe vni ſoli eorum, quæ illis ſubiecta ſunt, cuius propriū ſtatuitur conueniet. Quod.n. præſtat, & excellit, id vni ſoli conuenit, vt igni cōuenit celeritas maxima. Fit etiā interdum, vt is aberret in tradendo proprio, qui ſpeciei mentionem inducit. Eorū enim, quæ exponuntur, debet eſſe vna ſpecies, quando ſpeciei fiet mentio, quod in nonnullis non contingit, quo ex genere ignis eſt, neq;.n. vna eſt ſpecies ignis, quandoquidem ſpecies inter ſe differunt, pruna, flamma, & lumen, quorū vnumquodq; ignis eſt, ob eamq; cauſam, cum ſpecie nomen adiungitur, alia ſpecies eius quod dictū eſt, non debet eſſe quaſi alijs magis, alijs minus id quod proprium explicatū eſt, debeat conuenire. Cuius generis eſt tenuiſsimum eſſe, ſi ignis proprium eſſe ponatur, nam & prunarū, & flammæ lumen tenuiſsimū eſt qđ non debet accidere, quoties nomen non dicitur magis in eo, in quo oratio verius dicitur, ſin minus, non eſt futurum aliquid, in quo ſit magis oratio, etiam nomen magis potiusq; dicatur. Præterea, ita fiet, vt ſit idem proprium, & illius quod omnino, & illius, quod maxime ineſt in eo quod omnino tale vel tale exiſtit, qualē habet rationē ſubtiliſsimum corpus ad ignē. Nam & luminis & ignis omnino illud ipſum futurū propriū eſt, quippe cū lumen ſit tenuiſsimum. Ac ſi quis iſto pacto propriū ſtatuerit, argumenta contraducenda erunt: nec tñ ex hoc loco occurrere & reſiſtere debebit, ſed vt primum propriū poſuerit, quemadmodum & cuius generis propriū ponat explicare. In refutatione proximus erit locus, ſi quis aliquid ſuijpſius proprium ſtatuat, neque enim proprij vim obtinebit qđ poſitum eſt eſſe proprium. Quicquid enim idem eſt quod aliquid idem, id naturam explicat quod au-

tem naturam explicat, non est proprium sed definitio, vt si quis honesti proprium dicat esse decorum, is quia aliquid suipsius ponit proprium (honestũ.n. idẽ est quod decorum) certe non erit honesti decorum proprium. Huius aũt loci vsus erit in confirmatione, si aliquid suipsius non ponamus esse propriũ, & tamẽ eiusmodi quod vicissim dicatur: sic.n.quod proprium non esse statutum est, proprij vim & nomen obtinebit. quod fiet, si quis proprium animalis ponet hoc totum, natura animata: neque.n.aliquid suipsius proprium esse ponit, cum interim vicissim dicatur. Ita proprium animalis erit, animata natura. Iam in ijs, quæ ex similibus eiusdemq; generis partibus constant, videndum erit in refutatione, totius ne proprium in parte non vere intelligatur, an proprium partis in toto minime dicatur: quoniam nõ recte explicatũ erit quod positũ est esse propriũ: hoc enim in quibusdam solet contingere. fieri enim põt, vt ijs quispiam proprium tribuat quæ sui similibus eiusdemq; generis partibus constant, modo totius, modo partis habita ratione, quorum neutrum recte explicabit. Exemplum totius erit, si quis dicat maris proprium hoc totum, aqua quæ maxima ex parte salsa est. Nam alicuius, quod ex sui similibus partibus concretum est proprium ponit, sed eiusmodi, qđ in parte non vere dicatur quandoquidẽ certũ quoddam mare non est, aqua maxima ex parte salsa; ita maris proprium non erit hoc totum, plurima aqua, quæ salsa est. Partis autẽ exemplum tale est, Si quis aeris proprium esse dicat quod respirabile est, is alicuius, quod ex sui similibus partibus ꝯstat, ponit ꝓprium. sed eiusmodi, quod & si de quodam aere vere dicitur, tamen de vniuerso non dicatur, quippe cum non omnis aer sit respirabilis: quare spirabile aeris futurum non est proprium: In confirmatione autẽ ex hoc loco argumentum ducemus, si propriũ, quod

dabi-

dabimus de vnoquoq; , quod ex sui similibus partibus constat, vere dicetur, ita tamen vt proprium sit eorum totius ratione. sic enim quod proprium non esse positum est, erit proprium. vt, quoniã in vniuersa terra vere intelligitur in inferiorem locum ferri natura, certe proprium erit hoc ipsum alicuius terræ omnino, quia terra est. nam de terra, & de natura terræ dicitur. ex quo efficitur, vt terræ sit proprium, natura ferri ad inferiores partes.

CONCLVSIONES.

Virtutis proprium est reddere eum in quo est, bonum.
Proprium non explicat naturam rei.
Tres sunt ignis species, lux, flamma, & carbo.
Quod per superabundantia dicitur, cum soli conuenit.

De locis cõmunibus omnibus dialecticis quæstionibus, sumptis vel ab oppositis, vel a simili, aut ab eo, quod est magis & minus, & æquale, siue a Casibus & coniugatis, vel ab ortu & interitu. Cap. III.

EX contrarijs autẽ multa argumenta in vtranq; partem elici possunt. Primum, in refutationẽ ex contrarijs, quæ aduersa dicuntur, erit, quando contrarij non est contrarium proprium. neque. n. proprium contrarij contrariũ futurum est, hoc modo, si iustitia iniustitiæ ꝯria est, & optimo id qđ est deterrimum, iustitiæ aũt optimum non est propriũ, non erit igĩt iniustitiæ quod deterrimũ est, propriũ. In confirmatione autẽ vsus erit quoties contrarij contrarium est proprium, sic. n. fiet, vt contrarij proprium sit contrariũ exẽplum tale est, si malum bono contrarium est, & id quod fugiendum est, ei quod est expetendum, est autẽ boni proprium id quod expetendũ est, profecto mali proprium erit id quod fugiendum est. Alter locus est ex ijs, quæ cũ aliquo cõ

feruntur. In refutatione quidẽ hoc modo tractabitur, Si quid eorum quæ cum aliquo conferuntur, alicuius eiusdẽ generis non est proprium, ne id quidẽ quod est in ijs, quæ cum aliquo conferuntur, vllius eiusdẽ generis propriũ erit, quod ex hoc exemplo intelligi licet, Si duplum simpli duplũ dicitur, & id quod vincit illius quod vincitur: id autem quod vincit non est dupli proprium, certe simpli id quod vincitur & superatur, non erit proprium. In confirmatione aũt hoc modo, si illius quod cũ aliquo confertur, aliquid eiusdem generis proprium est id etiam quod ex eo genere est, alterius eiusdem generis erit proprium. Cuius exemplum est, Si duplum cũ simplo confertur, vnum cum duobus, & duo cum vno: dupli autẽ proprium est id, quod duorũ habet rationem ad vnum, profecto dupli proprium sit, id quod vnius ad duo rationẽ habet, necesse est. Proximus locus est ex priuantibus, qui in refutatione tractabit hoc modo. Si rei res non est proprium, ne priuationis quidem proprium priuatio erit. Et si priuationis priuatio non est proprium, ne rei quidem res propriũ erit, vt si surditatis proprium non est, vacuitatẽ esse sensus (est. n. id cæterorũ sensum commune) ne auditus quidem sensum esse proprium videbitur. In confirmatione hoc modo. Si res rei propriũ est, etiam priuationis proprium erit priuatio, & si priuationis priuatio propriũ est, rei etiã res propriũ erit vt si aspectus proprium est cernere, ex eo quod aspectum habemus, cæcitatis etiã propriũ erit non cernere, quia aspectũ non habeamus, cum natura aptus nobis aspectus esse videat. Sequit locus ex affirmantibus & negantibus, qui in multas partes distributus est ac primi quidẽ, qui ex ijs quæ dicunt, ducitur in refutatione solũ vsus est hoc modo, Si id quod affirmat, alterius qđ affirmet est proprium, non erit proprium id quod negat. Et si id quod negat, eius quod

negat

negat propriũ fit, id quod affirmat non eſt illius futurum proprium. vt ſi animalis propriũ eſt id quod animatũ eſt, non erit animalis propriũ id, quod non eſt animatum. Alter eſt ex ijs. quæ dicuntur, aut non dicuntur, & ex ijs, de quibus dicuntur, aut non dicũtur, qui in confirmatione tractabit hoc modo, Si id quod affirmat eius quod affirmat nõ eſt propriũ, ne id quidẽ quod negat, eius proprium eſt quod negat. Et hoc modo, Si id quod negat eius proprium non eſt quod negat, ne id quidem, quod affirmat, eius qđ affirmat futurũ eſt proprium. Cuius exemplum eſt tale, Si hominis propriũ non eſt animal, ne eius quidem quod non eſt homo, propriũ erit id qđ non eſt animal, vicißimq́; Si eius rei quæ non eſt homo. ea non videat propria quę non eſt ex genere animaliũ, nẽ hominis quidem animal propriũ eſt futurum. In confirmatione aũt huius loci tractatio eſt talis, Si eius quod ait, id quod ait eſt propriũ, etiã eius quod negat id quod negat erit propriũ, & ſi eius quod negat id qđ negat proprium eſt, etiam eius quod ait id quod ait proprium erit quod hoc exemplo illuſtrari poteſt, Si eius quod eſt non animal propriũ eſt non viuere, certe animalis viuere erit propriũ. contraq́;, ſi viuere animalis eſt proprium, certe eius etiam rei quæ eſt non animal, proprium erit non viuere. Tertius locus eſt ex ijs quæ ſubijciũtur, cuius in refutatione tractatio erit talis, Si ea quæ ſtatuta ſunt eſſe propria affirmantiũ ſunt propria nõ erunt eadẽ etiã negantiũ propria, & ſi negantium expreſſa ſint propria, aientium propria non erunt. Exemplũ tale eſt, Si animalis proprium eſt qđ animatum eſt certe qđ animatum eſt, eſſe proprium eius qđ eſt non animal nullo modo poteſt. In confirmatione autẽ hoc modo, Si ea quæ poſita ſunt eſſe propria non ſunt affirmantium negantiũ erunt. Quanquam hic locus interdũ vitioſus eſt, & captioſus. Nam nec affirmãtia

negan-

negantium, nec negantia affirmantiũ propria sunt. affirmantia.n.negantibus non conueniunt omnino, negantia autem affirmantibus illa quidẽ conueniũt, sed non vt propria. Sequitur locus ex diuisione, cuius in refutatione tractatio talis est, si eorum quæ in diuisione enumerantur, nihil vllius reliquorũ est ꝓprium, ne id quidẽ quod eius positũ est esse propriũ illius futurum est propriũ. vt si animal, quod sensum mouet, nullius aliorũ mortalium animantiũ est proprium, ne id quidẽ animal quod intelligentia & ratione continetur, Dei propriũ est. In confirmatione autem hic locus nobis copiam ad argumentandũ suppeditabit, quoties quiduis reliquorũ omniũ quæ in diuisione enumerata sunt, sumet proprium vniuscuiusq; eorum quæ distributa sunt. Quod si est alicuius eorum propriũ, quæ enumerata sunt, in diuisione, etiã reliquum propriũ erit illius alterius, cuius proprium non esse statuetur. id quod ex hoc exẽplo intelligi poterit. Si prudentiæ propriũ est, per se virtutem esse eius partis animi, quæ rationis est particeps cæterarumq; virtutũ quarum singulæ hoc modo assumuntur, certe tẽperantiæ propriũ erit per se naturaq; sua virtutẽ esse eius partis animi, in qua voluptates versantur. Sequit̃ locus ex similiter cadẽtibus, qui in refutatione hoc modo tractabitur, Si casus alterius casus non est proprium, ne id quidẽ, q̃d similiter cadit alterius proprium erit. cuius exẽplũ est tale. si eius quod iuste fit non est proprium præclare fieri, nec iusti id q̃d pręclarum est propriũ erit. In confirmatione autẽ eius loci talis est tractatio. si id quod cadit alterius ꝓprium est, etiã casus erit alterius proprium, vt sit hoĩs proprium est hoc totũ, gradiens bipes, ẽt homini proprium erit gradientẽ bipedem esse. Non solum autem ex ijs, quæ exposuimus a similiter cadentibus, sed etiam a contrarijs, quemadmodum in superioribus locis explicatum

est,

eſt,argumenta ducenda ſunt,ac in reprehenſione q-
dem hoc modo,Si contrarij caſus non eſt proprium
caſui alicuius contrarij,ne contrarij quidē caſus al-
terius caſui contrarij futurum eſt proprium. cuius
exemplū eſt tale, Si eius quod iuſte fit nō eſt pro-
priū recte fieri,certe eius quod eſt,iniuſte fit,impro-
bè fieri propriū non erit.In confirmatione aūt duce
tur hoc modo,Si contrarij caſus alterius cōtrarij ca
ſui propriū ſtatuitur, etiam contrarij caſus alterius
contrarij caſui ponetur propriū,vt ſi boni proprium
eſt optimum,mali quoq; id quod deterrimū eſt pro-
prium erit.Sequitur locus a ſimili,cuius in reprehē-
ſione talis erit vſus,Si ſimilium ſimilia non ſunt pro
pria,nec ſimilium ſimilia propria erunt. ſi n.exem-
pli gratia,architectus eandem habet rationē ad ex-
truendam domum,quam medicus ad efficiendam &
reſtituendam valetudinem,medici autem proprium
non eſt efficere valetudinē, ne architecti quidē ex-
truere domū proprium erit.In confirmatione autē
hic locus hoc modo exponitur,ſi ſimiliū ſimilia pro
pria ſunt,ſimilium quoq; propria erunt ſimilia. vt ſi
medicus eandē habet rationem ad efficiendam vale
tudinem,quam gymnaſij præfectus ad efficiendā fir-
mam conſtitutionē,& ſic proprium præfectis gym-
naſij vim habere ad efficiendam firmā corporis con
ſtitutionem, erit etiam medici proprium eſſe effe-
ctiorem valetudinis. Proximus locus eſt eorū quæ
habent eandem proportionē,cuius tractatio eſt eiuſ
modi in refutatione.ſi ea quæ eandē habent propor
tionem aliorum quæ eandē habent proportionē, nō
ſunt propria,nec ea quæ eodem modo affecta ſunt,
aliorū quæ eandē habent affectionē propria erunt.
Et ſi quid eorū quæ eodē modo affecta ſunt alterius
proprium eſt,id nō erit propriū eius,cuius propriū
eſſe ponitur vt ſi eodem modo prudentia affecta eſt
ad honeſtum & turpe,quod vtrunq; eorum eſt ſciē-
tia,

tia,prudentiæ autem proprium non est scientiã esse honesti profecto non erit propriũ prudẽtiæ:rei turpis esse scientiã.Et si prudentiæ propriũ est, honesti scientiam esse,eius certe rei turpis scientiam esse nõ erit proprium,quandoquidem idem proprium multorum esse non põt. In confirmatione autem huius loci nullus est vsus.quippe cum id quod eodẽ modo affectũ est,vnũ cum multis comparetur. Proximus locus est ex ijs quæ ad naturã,originẽ, interitumq; referuntur,qui in reprehensione tractabiť hoc modo.Si id qđ ad naturã & statum refertur, nõ est eius quod ad naturam, & statũ pertinet proprium, ne id quidẽ,quod ad interitum pertinet, illius quod eiusdem est generis,nec quod ad ortum vllius,eiusdẽ generis proprium erit. vt si exẽpli causa,hominis non est propriũ,esse animal,non erit proprium huius totius,hoiem gigni,illud totũ,aĩal fieri nec hoĩs interitus proprius est interitus occasusq; aĩantis. Eodẽq; modo sumenda argumenta sunt ex ortu, ꝯcludendo statum & interitum,itẽq; ex interitu: concludendo statum & ortũ, quemadmodũ paulo ante,ex statu cõclusus ortus & interitus est. In confirmatione autẽ hoc modo,Si id qđ ad statum pertinet, est alicuius eiusdẽ generis proprium, eius etiam, quod ad ortũ pertinet erit proprium id quod eiusdem est generis, & illius quod ad interitũ,quod eiusdem generis esse ponitur.cuius exemplũ tale est, Si hominis propriũ est esse mortalẽ etiam hominis ortus proprium erit nasci mortalem,& interitus hominis, mortalẽ interire,eodemq; modo concludendus est, ex ortu & interitu,status & ortus quemadmodum hic locus in refutatione expositus est. Sequiť locus ex forma rei propositæ.In refutatione quidẽ huius loci talis erit tractatio.Si formæ non conuenit, aut certe nõ ex ea parte qua id dicitur conuenire cuius proprium datũ est,quod proprium positum est non erit propriũ. vt si ipsi

si ipsi homini non conuenit quies,quia homo sit,sed quia idea,non erit propriũ quiescere. In confirmatione autẽ locus est eiusmodi, Si quid speciei cõuenit,idq; ex hoc ipso conuenit,quia dicatur de eo ipso cuius ponit̃ non esse propriũ,erit proprium id q̃d positũ est nõ esse propriũ. vt si ꝯuenit ipsi aĩali,ex aĩo & corpore concretũ esse,idq; ei,quia aĩal sit,conuenit:certe animalis proprium erit ex animo & corpore constare. Sequitur locus comparationis ex maiore & minore,qui quadripartito distributus est, quorum primus in refutatione tractabit̃ hoc modo, Si quod elationem habet alterius,eiusdẽ generis nõ est proprium,ne id quidẽ,quod submissionem habet vllius eiusdem generis proprium erit:nec quod minimam habet alterius,nec quod maximã habet elationem alteri eiusdem generis,nec deniq; id,quod omnino dicitur vllius eiusdem generis: vt si,exẽpli causa,maiore colore infectũ esse,maioris corporis non est proprium,nec minus colore corporis proprium erit,nec infectũ esse colore corporis omnino. In cõfirmatione autẽ huius loci tractatio erit talis, Si id quod elationem habet,eiusdẽ generis alicuius proprium est,id etiã quod submissionẽ habet, alicuius eiusdẽ generis proprium erit. Itemq; id quod minimam habet submissionem alterius eiusdem generis & ꝙ maximam habet elationem alicuius eiusdẽ generis,& quod omnino dicitur,& semel,alicuius eiusdem generis sit propriũ necesse est; cuius exemplũ est eiusmodi. Si eius q̃d magis viuit, magis sentire proprium est,etiam eius quod minus viuit, id quod minus sentit:& eius rei quæ maxime viuit, maxime sentire & eius quod minimo beneficio vitæ vtit̃,minime sentire:& eius quod omnino viuit,oĩno sentire propriũ erit.. Atq; etiã ex eo quod omnino dicitur,argumenta ducenda sunt. In reprehẽsione quidẽ hoc modo: Si id quod omnino dicit̃, alterius eiusdẽ

generis non est propriũ,ne id quidem quod elationem habet,eius quod est eiusdem generis, neque id quod submissionẽ habet alterius eiusdem generis, neque id quod maximam habet elationẽ alterius neque id quod minimam habet submissionẽ alterius erit propriũ.quod ex hoc exemplo intelligi potest. Si hominis non est propriũ,bonum esse, ne eius quidem quàm hominis nomine magis aut potius appellatur,probiorem esse propriũ erit.At in cõfirmatione argumentũ ab hoc loco sic sumet: Si id ꝙ omnino dicitur eius quod est eiusdem generis proprium est,id etiam quod maiorẽ elationem habet alterius, & quod minorẽ habet submissionem, quodq; minimam ac maximã habet,alterius eiusdem generis ꝓprium futurum est:vt si ignis propriũ est sursum ferri natura,eius etiã proprium erit,ꝙ ignis potius dicitur celerius in superiorẽ locum suapte natura ferri:Eodemq; modo ex cæteris hæc concludenda sunt omnia. Alter locus est in reprehensione talis, Si qđ elationẽ habet,non est proprium alterius eiusdẽ generis,non erit proprium id quod habet submissionẽ illius quod est generis eiusdem. Eius loci tale exẽplum erit,Si animalis magis proprium est sentire,q̃ hominis scire,nec proprium est animalis sentire . nõ erit hominis scire proprium.In confirmatione autẽ hoc modo tractabitur, Si id cui illud minus additur alterius cui idẽ adiungitur,est proprium, etiã id cui magis additur alterius cui idem adiungitur est futurum proprium vt si minus hominis proprium est,cicurẽ & humanum esse natura,quàm animalis viuere hominis autem est proprium mansuetum esse suapte natura,& humanum, profecto animalis propriũ erit,viuere.Tertius locus ex maiore & minore in reprehẽsione talis est.Si quid eius cuius magis est ꝓprium,proprium non est,ne eius quidẽ propriũ erit cuius minus est proprium,& si illius est,non etiã huius

ius erit. vt si colore infici extremitatis magis ppriũ est, q̃ corporis, nec propriũ est extremitatis, nõ erit propriũ corporis oĩno colore infici. qđ si est extremitatis propriũ, non erit corporis propriũ. At vero in confirmatione huius loci nullus vsus est, cũ præsertim idẽ multorũ proprium esse nullo modo possit. Quartus locus est in refutatione huiusmodi, Si qđ magis propriũ vr̃ alicuius, id nõ est eius propriũ ne id quidẽ propriũ erit qđ minus proprium eius vr̃. Cuius exemplũ tale est, Si aĩalis magis propriũ est sensu percipi q̃ secari in partes, & aĩalis nõ est propriũ sensu percipi, nõ erit aĩalis propriũ in partes secari. In cõfirmatione aũt tractabit hoc modo, Si qđ minus propriũ est alicuius, id eius propriũ est, certe qđ magis proprium est, eius erit propriũ. vt si minus est propriũ aĩalis sentire q̃ viuere, & aĩalis sentire est proprium, profecto aĩalis propriũ erit viuere. Deinceps sequit̃ locus eorũ, quæ æqualr̃ ꝯueniant. cuius loci tractatio in refutatione hęc prima erit, Si quod æque est propriũ, non est propriũ alicuius cuius æque propriũ est, ne id quidẽ qđ æque propriũ est, eius erit propriũ, cuius æque propriũ est. vt si æque proprium est partis aĩ in qua voluptates versant̃ appetere, ac eius quæ rõnis est particeps rõcinari, & eius partis in qua voluptates versant̃ nõ est propriũ appetere, nõ erit etiã rõcinari eius quæ rõnis est particeps, propriũ. In confirmatione aũt huius loci tractatio erit eiusmodi, Si id qđ æque propriũ est. eius est propriũ cuius æque propriũ est, erit ẽt qđ æque propriũ est, eius propriũ cuius æque propriũ est. cuius exẽplum tale est. Si æque proprium est partis aĩ, quæ rõnis est cõpos, primã esse sedem sapientiæ, atq; eius in qua voluptates habitãt, primã esse sedẽ tẽperantiæ, & partis eius quæ cõpos est rõnis, primã esse sedẽ sapiẽtiæ propriũ est, illius ẽt in qua voluptates habitant propriũ erit primã sedem esse temperãtiæ.

Alter

Alter locus in reprehensione talis est: Si qđ pari ratione alicuius est propriũ, non est propriũ eius, qđ æque propriũ est, id non erit eiusdẽ propriũ. vt si cernere æque propriũ est hominis ac audire, hoĩs autẽ non est propriũ cernere, non erit etiã audire hoĩs ꝓprium. In confirmatione aũt talis vsus erit. Si quod pari ratione alicuius est proprium, id eius propriũ est, etiã id quod æque proprium, eius erit proprium vt si æque propriũ est animi, eius partem valere ad appetendum, ac posse ratiocinari primũ, animi autẽ proprium est eius partem esse quæ primum appetat animi etiam proprium erit, partem eius primum posse ratiocinari. Tertius locus est in reprehensione eiusmodi, Si quid non est propriũ eius cuius æque propriũ est, non erit propriũ eius cuius pari ratione est propriũ, & si illius est propriũ, alterius proprium non erit. Quod hoc exemplo illustrandũ est, Si, exẽpli causa. incendere æque proprium est flammæ atq; prunarũ, & flammæ incendere non est propriũ, non erit prunarũ propriũ incendere. quod si flammæ ꝓprium est, non erit prunarum propriũ. Huius autem loci nullus vsus est in confirmatione. Interest autẽ inter locũ eorum quæ eodem modo ad rem affecta sunt, & locũ similitudinis, quod ille ex proportione sumitur, non ex eo quod aliquid conuenit: hic autẽ ex comparatione rerũ ducit̃ Deinceps locus in refutatione tractat̃, si quis ex vi propriũ statuet, ꝓpriũq; vi ad id quod non est accommodabit, nec vis poterit rei quæ non est ꝯuenire, non erit propriũ qđ positum est propriũ esse. vt si quis dicat aeris propriũ esse spirabilẽ esse, ex vi propriũ statuit, qñquidẽ tale propriũ qđ respirari põt, respirabile est atq; etiam propriũ statuit rei quæ nulla est, siquidẽ sublato aĩali, quod respirare aerẽ solet, aer esse põt. nec tñ si nullum sit aĩal, fieri põt vt quid respiret, ita fit vt aeris non sit futurum propriũ eiusmodi quod respirari potest,

test, tum cum animal nullum erit tale quod respiret, quare aeris propriũ non erit spirabilem esse. At in confirmatione huius loci vsus erit, quando ex vi ,p-prium explicabimus, quod aut ad id quod est, aut ad id qđ non est refert, vt vis ipsa rei quæ nulla est pos-sit conuenire. sic.n. proprium erit, id quod positũ est non esse proprium, vt si quis eius quod est propriũ ponat esse pati vel facere, is ex vi proprium expres-sit, idq; ad id quod est accommodauit. Quandiu.n. aliquid est, id & pati aliquid & facere potest, ita eius quod est proprium erit posse pati vel facere. Extremus locus refutationis erit, quando ex præstantia & excellentia proprium exponitur, proprium non est quod positum est esse proprium: ij enim qui hoc pacto proprium statuunt, faciunt in quo oratio, in eo non etiam nomen vere dicatur. sublata enim re, tamen stabit oratio, quippe cum alicui earum rerum quæ sunt conueniat maxime. vt si quis ignis proprium dicat esse hoc totum, corpus leuissimũ, igne sublato erit corpus aliquod leuissimum, non est igitur ignis proprium hoc totum, corpus leuissimum. In confirmatione autem, ne præstantia statuamus proprium prouidendum est, ex ea enim parte recte ponetur proprium. vt si quis hominis proprium ponat hoc totum, animal natura cicur & humanum, is quoniam non explicauit proprium ex præstantia, ex ea parte proprium recte statuit.

CONCLVSIO:

Sapientia est in parte animi rationis compote, temperantia vero in parte animi, quæ voluptatibus afficitur.

Quinti libri Topicorum Finis:

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER SEXTVS.

SVMMA LIBRI.

De locis definitionis: deq; locis acceptis ab ipsis differentijs. De locis definitionum rerum compositarum, & quæ omnibus prædicamentis cõmunes sunt.

De locis definitionis, & primo ipsius, generis. Cap. I.

IN TRACTATIONE autẽ locorũ definitionis, quinq; ad reprehendendum nobis proponere debemus. Primũ, omnino non vere dici, de quo nomẽ, ẽt orationẽ. debet. n. in omni hoĩe vere dici hoĩs definitio. Alterum non esse positũ pro genere, aut pro accõmodato genere id genus quod est in definitione. Nã qui definit rẽ, debet ad genus dñam adiũgere. cũ præsertim eorum, quæ in definitione collocantur, rei, quæ definiendo explicatur, naturam genus declaret maxime. Tertium non esse propriam orationẽ, qm̃ debet propria esse definitio, quemadmodũ supra dixi. Quartum, vt omnia, quæ dixi, perfecta sint, non tamen rem definitã esse, nec eius vim explicatam. Postremũ est vitium, si oĩa explicata sunt, nõ aũt recte. Ac si de quo nomẽ, non etiam

etiam oratio vere dicitur, ex locis accidentis ad id demonstrandum & concludendū argumenta ducen da erunt. Illic. n. hoc vnum egimus, vt vere ne, an, fal so diceretur, cognosceremus cum præsertim qñ disserebamus accidens conuenire, vere dici, quãdo nõ conuenire, non vere dici fateremur. Non esse autem aptū genus id quod positū est, aut non esse propriã orationē quæ data est. ex locis generis & proprij, qui sunt expositi, docebimus. quod aūt reliquum est, non esse definitã rem, aut non recte definitam, quẽadmodum intelligemus, meditamur dicere. Primū quidem, an minus apte res definita sit, videndum est qñquidem facilius est facere aliquid, q̃ recte facere. ex quo perspicuum est, sæpius in hoc ipso peccari, quandoquidem difficilius est, ita argumenta facilius in hoc q̃ in illo genere suppetent. Sunt aūt duæ partes eius rei, quæ non apte definita est. Vna, si dubia & obscura interpretatione vtamur. debet. n. is, qui rē definit, quam potest apertissima interpretatione vti quando quidem cognoscendæ rei causa traditur definitio. Altera est, si ad rem alia definitio transferatur: sic enim superuacaneum erit, quicquid adiectū erit in ea definitione. Rursus vtrunq; eorum quæ ex posita sunt in plures partes distributum est. Ac primus quidē locus ad probandum definitionē esse obscurã, erit, cū aliquod verbū, quod in definitione con tinetur, ambiguum erit. vt si quis definiat ortū motum ad naturã ferentē. aut valetudinem esse aptam caloris & frigoris temperationem & moderatione. est. n. vt motus, sic moderationis ambiguum verbū: ita dubium erit, vtrum velit significare eorum, quæ explicata sunt & declarata, eo verbo, quod multis modis dicitur. Quod idē cõtinget, quoties res, quæ definitur, multis modis dicitur, neq; explicatur. Sic enim incertum erit, vtrius definitionem explicauerit, incidúntq; tum cauillationes, quasi non ad om-

nia, quæ definiendo explicata sunt, accommodetur definitio.idq; tum incidet maxime,cũ obscura est & latens ambiguitas.Atq; etiã ratiocinatio confici potest,diuisione & explicatione adhibita, quot modis dicatur,id quod in definitione concluditur.Si enim satis explicatum non sit vlla ratione earũ, quibus id dr̃, profecto eo modo res recte explicata non erit. Proximus locus est,quando per translationẽ definitio explicatur.vt si quis scientiam definiat immutabilem esse, & quæ nunquam decidat, aut terrã altricem,aut temperantiam concentum. Est.n.obscurũ quicquid per trãslationem dicitur. Calumniari etiã poterimus aduersus eum, qui translatione vsus erit, ꝙ non proprio verbo sit vsus:quandoquidẽ nõ apte erit explicata definitio, ꝙ in temperantia cõtingit, qñquidem in sonis omnis concentus cernitur. Præterea,si concentus genus sit tẽperantiæ, idẽ in duobus generibus erit,quorum neutrum alterum continet.neq;.n.concentus virtutem continet,nec virtus concentũ.Deinceps locus sequitur. qñ aliquis in definiẽdo verbis inusitatis vtitur.id quod Plato fecit, qui oculum ὀφρυόσκιον.i.cilij vmbrã definiuit, & araneam σηψιδακές.i.vt ita dicam putrimordacem aut si quis medullam osium procreatricẽ dicat. quicquid enim insitatum est id obscurum est. Sunt etiã nonnulla,quæ nec per ambiguitatem,nec per translationem nec proprie dicuntur.vt si lex definiatur esse modus vel imago eorũ,quæ natura iusta sunt, quæ omnia translatione deteriora sunt. Trãslatio.n.illustrat, declaratq; quodammodo propter similitudinem id, quod significatur:quippe cum omnes,qui transferũt verba,ea propter quandam similitudinem transferant At vero illud tale nullo modo rẽ illustrat, qñquidẽ similitudo nulla reperitur,propter quam lex, modus,aut simulachrum dicatur:nec id proprie dici solet.ita si modũ proprie,aut simulachrum legem di

cant

cant esse,mentiuntur,ijsq; definiant,mētiuntur. Est enim simulachrum id,cuius origo ab imitatione ꝑfecta est,quod in lege non reperit. Quod si improprie id dicant,certe obscure loquuntur,atque deterius quàm ea,quæ per translationē dicuntur. Locus alius erit,quando contrarij definitio ex ea quæ data est,non intelligetur. Quæ enim recte definitiones constituuntur,etiam contrarias significāt,atq; declarant. At qñ per se prolata, non perspicuum erit cuius sit definitio,idq; in ijs vsu venit,quæ veteres pingebant,quæ quidē,nisi quæ superscripsisset, nunquā cognosci intelligiq; potuissent. ac ex ijs quidē locis ad probandū non esse definitionē dilucidam argumenta ducentur. Quando aūt ea, quæ ad aliam rem transferetur,dabitur & cōstituetur definitio, primū videndum erit, an verbum aliquod adhibitū sit eiusmodi,quod conueniat omnibus rebus,aut quæ sunt omnino in rerum natura, aut quæ subiectæ sunt generi eidē rerum earum,quę definiuntur.Sic enim ad aliam rē transferatur definitio necesse est.Nā & genus a cæteris,& differentia ab aliquo eorū, quæ sunt in eodem genere debet rem, quæ definitur seiungere.Atqui nec quod rebus omnibus conuenit omnino,a nulla separat,nec quod omnibus,quæ subiectæ sunt eidē generi conuenit, ab ijs quæ sunt in eodem genere secernit, ita superuacaneū est tale illud qđ adiectū est.Alius locus erit,qñ id qđ adiectū est, est propriū: quo sublato,& reliqua oratio propria est, & naturā rei explicat.Quare est in hominis definitione hoc totum,quod adijcitur,natū ad disciplinā, eo.n.sublato propria est definitio,naturamq; rei indicat atq;,vt vno verbo cōplectatur omnia, id omne superuacaneum est & redundans, quo sublato quod reliquum est planum facit rem eam quæ definitur. Qualis est etiam animi definitio. si quidē numerus sit, se ipse mouens & agitans. Est enim animus id,

quod se ipsum mouet, quemadmodũ Plato definiuit: nisi forte proprium est illud quidẽ, quod expositum est, sed numero sublato rei vim naturamq; nõ declarat, quorum vtrum verius sit, difficile est explicare. In his aũt omnibus, quantum vtilitatis ratio postulet, videndum est. Qualis est pituitæ definitio illa humor primus ex cibo incoctus. vnus enim primus humor est, non multi. ita redundat illud incoctus, quandoquidem sublato illo, propria reliqua est futura definitio. Fieri.n. non potest, vt aliquid ex cibo decidat & aliud primum decidat, nisi forte pituita non est id omnino, quod ex cibo primum decidit, sed primum est eorum, quæ non sunt concocta, vt illud num concoctum addendum esse videatur. Nam si illo modo dicatur, non vera erit definitio, si quidem non est primum omnium. Proximus locus erit, quoties aliquid eorum, quæ in definione continentur, non omnibus ijs, quæ sunt sub eadem specie, conuenit. Qualis definitio deterius & absurdius explicata est ijs omnibus, in quibus aliquid adhibetur; quod omnibus naturis cõuenit, illo.n. modo reliqua propria erit definitio, & tota propria erit: quandoquidẽ si ad proprium aliquid, quod verum est addatur, omnino propria est tota oratio. At si quid eorum, quæ in definitione collocata sunt, non omnibus cõueniat ijs, quæ eidem speciei subijciuntur, tota esse oratio propria nullo modo potest. Neq; enim de re vicissim dicetur: cuius generis est hoc totum, aĩal gradiens bipes quatuor cubitorum. neq; enim eiusmodi definitio de re vicissim dicitur propterea quod nõ omnibus ijs, quæ eidem speciei subijciuntur: magnitudo quatuor cubitorum conuenit. Illud etiam videndũ erit, an verbum idẽ iteratum est, vt si quis appetitionem definiat, voluptatis & delectationis cupiditatẽ. Rei .n. iucundæ oĩs appetitio est, ita idem valet iucundi cupiditas, quod appetio. Non erit igiẽ appetitionis defini-

definitio cupiditas rei iucundæ & suauis. nihil enim interest, appetitionem dicamus an cupiditatem rei iucundæ, vt vtrunq; eorum proprium sit voluptatis, nisi forte hoc alienum videri non pōt: homo enim cum bipes sit: certe bipes idem est quod homo. Est autem idem, quod homo, animal gradiens bipes, ita animal gradiens bipes, bipes est. Sed nō ex hoc alienum quicquam & incommodum efficitur: quandoquidem in animante, qui gradiens est solum, bis bipes non dicitur. Si.n. bis de eodem bipes diceretur, cum autem de animante gradiente & bipede nomē bipedis dicatur. semel tantummodo bipes dicitur. Eadem est ratio appetitionis, propterea quod nō in cupiditate intelligitur illud esse delectationis, sed in tota oratione ita fit, vt semel etiam hoc loco ratio dicendi exprimatur. Atqui iterare idem verbum nō est incommodum, sed illud demum incommodū est sæpe idem de aliqua re dicere, quod Xenocrati vsu venit, qui sapientiam ait esse constitutionē & cognitionem naturarum: quippe cum constitutio quædā sit cognitio, ita bis idem dixit adiecto verbo cognitionis. In eodem errore versantur ij, qui refrigerationem caloris naturalis priuationem esse definiunt. nam cum eius quód insitū est omnis sit priuatio, superuacaneum est nomē naturalis addere, satisq; erat addere caloris priuationem, quandoquidem ex ipso nomine priuationis rei naturalis esse intelligit. Rursus videndum est, an ad id quod omnino dicitur, aliquid etiam quod in parte sit, adiungatur. vt si quis æquitatem definiat imminutionem rerum vtiliū atq; iustarum. Cum enim quod iustum est, etiam vtile sit quidam profecto in rebus vtilibus continetur. Ita illud rerum iustarum, redundat. ex quo fit, vt quod omnino & in totum dicitur, id adiectum sit in parte. Quod idem fiet, si medicinam aliquis definiat sciam rerum salubrium animali & homini. aut legem ima-

ginem bouum quæ natura & vi sua bona sunt & iu-
sta. Nã qm̃ quod iustum est, quædam pars est bonis,
is qui ita definit, sæpe idem dicit. Ac vtrum recte,
nec ne definitio explicata sit ex his locis & alijs eius
dem generis intelligemus. Ad probandum autem
naturam rei explicatã esse, aut non esse definiẽdo, ex
ijs, quæ deinceps exponemus, argũmenta sumẽtur.
Primũ videbimus, num prioribus & magis perspi-
cuis verbis exposita sit definitio. Definitio n. rei cō
gnoscendæ gratia traditur. Et rẽ cognoscimus non
ex rebus, & verbis quibuslibet, sed ex prioribus & ma-
gis perspicuis, queadmodũ in demõstrationibus cō
tingit. ea. n. vis est omnis doctrinæ & disciplinæ. Ex
quo perspicuum est, eum non explicare rem definiẽ
do, qui non rebus eius generis rem illustret & ape-
riat definitione. Si. n. rem definiuit, certæ multæ e-
runt eiusdem rei definitiones, quippe cũ perspicuũ
sit eum, qui rebus magis perspicuis & notioribus
definierit, aptius & commodius rem definiendo ex-
plicasse, ita eiusdem rei vtraque definitio erit pro-
pria, quod non ita est. Sua enim cuiusque rei vna est
vis, atq; natura. Itaq;, si multæ eiusdem rei definitio-
nes erunt, vis & natura rei eius, quę definitur, erit ea-
dem, quæ vtraque definitione declaratur. Atqui &
naturæ non sunt eædẽ, quandoquidem aliæ & diuer-
sæ sunt definitiones. Perspicuum est igitur, eũ nõ de
finiuisse rem, qui non magis perspicuis neq; notio-
ribus rebus definierit. Ad probandũ igitur non esse
explicatã definitionem magis perspicuis rebus, du-
plex locus suppetet. Nã aut videbimus, an ex magis
dubijs omnino & ignotis, aut an nobis magis igno-
tis & dubijs exposita sit res definiendo, quoniã vtro-
que modo id fieri potest. Quod enim prius, est ideo
quod posterius est, notius est omnino, vt punctum
linea, & linea plano, & planum solido, quemadmo-
dum vnitas numero notior est, quoniam prior ini-
tiumq;

tium q; est omnis numeri. itemq; elementum sylla-
ba. Ac vero in nostra cognitione contra interdũ cõ-
tingit. Nã & quod solidũ est magis sub sensum cadit
quã q planũ est, & q planum est magis quam lineã,
& linea quã punctum: quippe cum hæc plerisq; nota
sint omnia. Hæc enim cuiusuis; illa subtilis & otio-
si ingenij est discere. Et quanquã præstat oĩno eniti,
vt posteriores res ex prioribus intelligamus & co-
gnoscamus (habet. n. id maiorẽ vim ad scientiam) ta-
men apud eos, qui rem ex his talibus nõ possunt co-
gnoscere, necesse est profecto rẽ definiendo aperire
ijs rebus, quæ illis notæ sunt & perspicuæ. Cuius ge
neri sunt & puncti & lineæ & plani definitionis. oẽs
.n. res antiquiores posterioribus explicant: vt lineæ
punctum, plani lineã, solidi planum extremum esse
definiunt. Sed tamen illud intelligendũ est, eos, qui
ita definiunt vim & naturã rei, quæ definitur expli-
care non posse. Nisi forte idem sit & nobis notius,
& notius oĩno. siquidẽ omnes qui recte rẽ definiunt
genere differentijsq; definire debent, quæ in ijs sunt
rebus, quæ oĩno & per se notiores sunt, & magis per
spicuæ, quã forma, quippe cum sublato genere, subla
ta differentia forma tollatur. Ex quo fit, vt speciẽ
priora sint, & antiquiora. Atq; etiam notiora esse, ex
hoc intelligi põt, quod cognita specie genus & dif-
ferentiam cognosci necesse est. qui. n. hominem no-
uit, etiam animal & bipes nouit: at cognito genere,
aut cognita differentia, non necesse est speciem esse
cognitam ita species minus nota & perspicua est. Iã
vero ita fiet, vt ij qui definitiones eiusmodi veras es
se confirmant: quæ ex ijs constant, quæ cuiq; perspi-
cua sunt & nota, multas eiusdẽ rei definitiones esse
fateantur. Nã quoniã alia alijs, nec eadem omnibus
notiora sunt, vna cuique & alia assignanda erit de-
finitio. siquidem definitio ex ijs, quæ cuique planio-
ra sunt & notiora, constitui debet. Præterea eisdem

alia alias magis aperta videntur. Nam a primo ortu ea,quæ sub sensum cadunt,vbi autem acriori sunt iudicio, contra.Ita ne eidem quidem semper eandem definitionem dare debent ij qui definitionem rebus quæ cuique magis perspicuæ sint tractari volunt.Ex quo perspicuum est non ijs talibus,sed ijs quæ omnino clariora sunt,rem esse definiendam.quippe cũ ita demum vna & eadem semper sit futura definitio.Ac fortasse quod omnino & vi sua notum est,non omnibus perspicuum est.sed ijs demum, qui bene animo constituti sunt,quemadmodum id etiam, quod omnino salubre est,ijs salubre est, quorum bene affectũ est corpus.Tractari ergo hæc debent omnia accurate & subtiliter, adhiberi autem in disputationibus pro rerum vsu.Sed consensu omnium euerti definitio tum potest facillime, cum nec omnino perspicuis & notis,nec ijs,quæ nobis nota sunt explicabitur.Ac vna quidem ratione ita intelligetur,non esse perspicuis traditam & apertam definitionem, si posterioribus (quemadmodum supra dixi) priora declarabuntur. Alia autem ratione,si eius rei, quæ stabilis & certa est, incertis & mutabilibus nobis statuetur definitio: quippe cũ prius sit & clarius quod stabile & certum est:quam quod incertum & mutabile.Ad probandum autem non prioribus apertam definitionem esse,tribus ex locis argumenta sumentur. Primus erit, si contrarijs contrarium definiẽdo aperietur, vt si bonum malo definiatur. simul enim naturæ ordine sunt contraria & quibusdam eadẽ ars in vtroque versari videtur. Ex quo fit, vt alterum altero non sit notius. Sed tamen illud conuenire non debemus, quædam esse, quæ aliter definiri non possunt. cuius generis est duplum, quod sine simplo definiri non potest. Itemque omnia quæ per se cum aliquo conferuntur. Nam cum eorum omnium vis & natura idem valeat quod ad aliquid quo-

dammodo affectũ esse, profecto vtrunq; sine altero cognosci non pōt, vt necesse sit alterum in alterius definitione contineri. Ac sunt cognoscenda illa quidem eius generis omnia, eisq; in his (vt res feret) ita vtendum est. Alter locus nobis argumenta suppeditabit, qñ in definitione aliquid adhibetur, quod idem valet quod res quæ definitur, id quod obscurum est tum, cum non eodẽ verbo vtuntur, quod est rei quæ definitur. vt si Solem astrum luce perspicuum definiant, qui enim locis vocabulo vtitur, etiam Solis vtitur. vt autem hæc manifesto deprehendantur, pro nomine definitio sumendo est hoc modo. Dies est solis motus super terram. sic enim perspicuum erit, eum qui motum super terram, dixerit, etiam solẽ nominasse, vt solis nomine vsus sit, qui diei vsus fuerit. huius etiam loci vsus erit, quando eo quod in eadẽ diuisione numeratur, alterum eiusdẽ generis definitur. vt si quis imparem numerum definiat, qui parem vno vincit. Sunt.n. simul ordine naturæ ea quæ ex eodem genere distribuuntur in partes, cuiusmodi sunt impar & par, quæ numeri sunt differentiæ. Quod itẽ fiet si superiora inferioribus definiendo aperiantur: vt si par numerus definiatur esse qui bifariam diuiditur, aut bonum habitus virtutis. Nam & bifariam a duobus quæ sunt paria ductum est, & virtus quędam est pars bonorũ; ita hæc illis subiecta sunt. Necesse est etiam eum qui eo quod infra est vtatur, etiam superiore vti cũ præsertim qui virtutis nomen vsurpat boni etiam nomen vsurpet, quandoquidem virtus in numero bonorum habetur. Itemq; is qui bifariã dicat, pari vtitur, quoniam illud bifariã aliquid in duas partes distributum declarat, & duo paria sunt. Atq; hic quidem locus vnus est, vt generatim dicam, ex quo ad docendum definitionem nõ prioribus & magis perspicuis esse illustratam, argumẽta ducentur. Cuius partes erunt duo superiores. Secũdus locus

erit,

erit; quando res quæ definitur ex aliquo est genere, neq; in genere ponitur qui error in ijs omnibus versatur, in quibus non ponitur genus definitionis. vt si quis corpus definiat, id quod habet tres dimensiones, aut hominem, id quod ratione numerorũ tenet, is genus non dicit magnitudinem esse, quæ tres habeat dimẽsiones, aut genus hominis animal, quod rationem numerorum tenet. Genus autẽ quid res sit, declarat, & primum eorũ quæ in definitione dicuntur, collocatur. idem fiet, si res quæ definitur in multis dicatur, neque ad omnia pertineat definitio. vt si quis grammaticam definiat, artem esse scribendi id quod dictatur & profertur. Deest enim, & legendi; quandoquidem non potius scribendi quam legendi eã artem tradidit is qui eam definiuit, vt non qui alterum, sed qui vtrunq; dixerit, definijsse videatur. siquidem eiusdem rei multę definitiones esse non possunt. Ac in nonnullis quidem hoc vere dicitur quod expositum est, in quibusdam vero non itẽ. cuius generis ea sunt omnia, in quorũ vtroq; non per se res quæ definitur cernitur, quemadmodum medicina in morbo & in valetudine versantur quorum in valetudine vi sua & per se, in morbo temere & casu cernitur, præsertim cum omnino alienum sit a medicina morbum efficere atq; generare. Ita non veritus medicinam definiendo aperit is, qui vtrunq; cõplexus est, quam is, qui alterum, imo vero deterius. quandoquidem quiuis alius morbum efficere põt. Proximus locus erit, quando non ad id qđ præstantius est sed ad id quod deterius, res quæ definit accommodatur, cum plura sint in quibus vis eius intelligatur. Omnis n. ars visq; omnis ad id quod cõtinet præstãtissimum omnium, referri videtur. Rursus si res quæ definit in proprio & accommodato genere nõ collocetur, argumenta ex his locis generis, quos supra exposuimus, ducentur. Iam siquis superiora genera

definien-

definiendo dicat, non recte definiet. vt si quis iustitiã definiat, esse habitum efficientem æquabilitatis aut habitum qui suum cuique tribuit, is enim ita definiẽdo, virtutem transit & transilit. Quoniã igitur iustitiæ genus prætemittit, vim eius & naturam non explicat, quippe cũ cuiusq; rei vis sit cũ genere cõiuncta. Hic aũt locus idem valet quod ille. Non in proximo genere aliquid collocare. Qui.n.in proximo genere numerarit aliquid, is superiora dixit, omnia, quandoquidẽ in inferioribus ea quæ supra sunt intelliguntur. Quocirca aut proximum genus in definitione vsurpandũ est, aut generi quod supra est, adiungendæ sunt dfiæ omnes, quibus vicinum genus definiatur. Sic.n.nihil prætermittetur exprimeturq; oratione inferius genus pro nomine. At qui superi⁹ genus solus dixerit, non etiam inferius explicat. veluti qui plantam dicit, non etiam arborem declarat.

CONCLVSIONES.

Facilius est facere quàm recte facere.
Diffinientem oportet planissima interpretatione vti.
Omne inconsuetum est obscurum.
Qui bene diffinit contraria consignificat.
Simpliciter notum non est quod ab omnibus notum est, sed a bene dispositis intellectu
Queuis bona definitio debet constare ex genere & duabus differentiis.
Illud est superfluum in definitione quo ablato, illud quod remanet, manifestat diffinitum.
Ductio & commensuratio sunt æquiuoca.
Definitio debet dari per notiora & priora.
Impossibile est vnum oppositorum cognosci sine alio.
Dies est latio solis supe terram.
Opposita sunt simul natura.
Vnius rei non possunt plures definitiones esse.

De

De locis acceptis a differentijs constituentibus definitionem. Cap. II.

RVrsum in differētijs eodem modo videndum est, an generis differentias definiendo explicarit. Nam si rē aliquā non suis proprijs differentijs definierit, aut etiam aliquid dixerit eiusmodi quod nullius rei differentia esse possit, vt animal, vt substantiam, is, quoniam nihil tale differentiæ nomē obtinet, certe definiendi genere non vtetur. Atque etiam illud videndum est, sit ne aliquid: quod diuisum quasi ex altera parte differentiæ, quæ proposita sit, respondeat. Si enim nō sit, profecto quæ data est non erit generis differentia: quandoquidem in differentia, quæ diuiduntur ex contrarijs partibus, genera oīa tribuuntur. vt animal in terrenum & pennigerum, in aquatile & bipes. Aut si est differentia, quam ex altera parte generis diuidant, nec de genere vere dicatur, perspicuum est, neutram generis esse differētiam: præsertim, cum omnes differentiæ, in quas genus tribuitur de proprio & suo genere vere dicātur. Itemq́, si vere illa quidem dicatur, neq; adiecta generi speciem efficiat profecto non erit generis hæc talis speciei procreatrix differentia: quippe cum speciei effectrix differentia speciē procreet, si cum genere iungatur. Quod si hæc in differentijs nō numeretur, nec ea quidem, quæ prolata est: quandoquidē in hanc etiā genus diuisum est. Illud etiam considerandū est, an in negationem genus sit distributum: Quod ij faciunt, qui lineam definiunt longitudinem esse latitudine carentem. Nam, cum nihil aliud indicet, nisi quod non habet latitudinē, ita fiet vt genus definitionis formæ sit particeps, quandoquidem lōgitudo omnis aut caret latitudine, aut habet latitudinem. & de rebus omnibus aut affirmantia, aut negantia

gantia vere dicuntur. Ita longitudo cũ lineæ genus sit, aut non habebit, aut habebit latitudinem. Atqui longitudo non habens latitudinem, speciei ratio est itemq; habens latitudinem præsertim cum quod latitudinis expers est, & particeps, sint drīæ, ex differẽtia aũt ac genere speciei constat ratio & diffinitio, ita genus sibi formæ definitionẽ vendicabitur. Itẽq; drīæ, quandoquidem altera differentiarum quas exposuimus de genere dicitur necessario. Hic aũt locus valet contra eos, qui ponunt ideas esse. Si.n.nõ est ipsa longitudo, quonam tandẽ pacto de genere dicatur, quod aut latitudine caret, aut latitudinis est particeps? Debet.n.alterum eorum de omnĩ longitudine dici, siquidem futurum est, vt vere de genere dicatur. Quod non fit, cum sint longitudines, quæ latitudine careant, & quæ habent latitudinem. Ergo hic locus cõtra eos solos valebit, qui genus vnũ numero esse contendunt, quod ij faciunt, qui ideas ponunt. Nam & ipsam longitudinem & ipsum animal volunt genus esse. Quanquã in quibusdã definiẽdis negatio adhibenda est necessario, cuius generis sũt priuationes. Cæcum.n.est id, quod aspectum non habet tum, cũ ei est aptus natura. Nihil aũt interest, negatione res definiatur, an affirmatione eiusmodi cui necesse sit negationem ex altera parte in diuidẽdo, respondere. vt si quis lineam, longitudinem quæ latitudinem habeat, definierit. Quod enim habet latitutidinem, ei quod ea caret, cũ in eas quid diuidit, respondet, præterea nihil, ita rursus in negationem genus tribuetur. Illud etiã videndum est, speciem ne definiendo pro differentia dixerit. qđ faciunt ij qui conuicium contumeliam cũ irrisione definiunt. Nã cum irrisio quædã sit contumelia, fit, vt non differentia, sed species sit irrisio. Iam illud etiam, an genus in differentia definiendo numerarit, vt si quis virtutẽ habitum bonum definiat. Est enim bonum virtutis genus.

genus. Nisi forte non genus bonum est, sed differentia, siquidem verũ est illud, non posse idem in duobus generibus enumerari, quin vnum altero contineatur. Neque.n. bono habitus, neq; habitu bonum continetur, quandoquidem non omnis habitus bonus est, neque omne bonum habitus. Ita vtrunq; esse genus nullo modo põt. Quod si habitus virtutis genus est, profecto bonũ non virtutis genus, sed differentia est. Praeterea habitus quid sit, virtus declarat, bonum aũt non quid sit, sed qualis indicat. Atqui quale quid significat differentia. Videndum etiã est, an quid non quale quid, quae data est differentia, declaret, q̃m qualitatem omnis differẽtia declarat. Atque illud, etiam, forte ne an temere rei, quae definiat differentia conueniat. Vt.n. nullum genus, sic differentia nulla in ijs numeratur que temere & casu rei conueniunt, praesertim cũ alicui conuenire, & non conuenire non posit differentia. Iã si de genere dicatur differentia aut species, aut aliquid eorum quae speciei subiecta sunt, nulla definitio est. Nihil enim eorum quae enumerata sunt, de genere dici põt, quãdoquidem in pluribus genus quam differentia reperiatur. Quod idẽ fiet, si de differentia genus, sed dicatur, cum praesertim non de differentia genus, sed de ijs de quibus differentia dicat. Veluti animal in homine, boue, caeterisq; terrenis animalibus dicit, non in ea differentia quae de specie dicitur. Si.n. de singulis differentijs animal dicetur, certe multa animalia de specie dici poterunt, cum praesertim in specie differentia intelligatur. Praeterea isto pacto aut in speciebus, aut in indiuiduis, omnes differentiae numerabuntur, siquidem animalia esse ponantur. quandoquidem omne animal vel speciei vel indiuiduorũ nomen obtinet. Similiterq; considerandum est, an species, vel aliquid eorũ quae subiecta, sunt sub speciem de differentia dicatur, quod fieri non potest: quãdoquidem

quidem ad plura differentia quam species transfert. Isto etiam pacto fiet,vt in specie differentia numeretur, si quid eorum quæ speciei subiecta sunt de ea dicatur.Si.n.de ea homo dicatur, certe homo differentia est.Illud etiam videndum est,an specie nō sit prior differentia, debet.n.vt genus sequi. sic specie antecedere differentia.Illud etiam,an alterius generis sit dr̄ia ea quæ producta est,quod quidem nec cōtineatur,nec contineat. Neque enim videatur duobus generibus data eadem differentia, quorū alterū ab altero minime contineat. Sin secus, ꝑfecto illud etiam fiet, vt eadem species in duobus generibus, quoniam vnum non contineat ab altero. ex differētia.n.genus cōcluditur,vt ex terreno & bipede, animal. Ita fit, vt in quo differentia etiā genus vtrunq; dicatur. Ex quo perspicuum est, speciem in duobus generibus esse,quorum vnum altero non cōprehendatur.Nisi forte non omnino fieri non pōt, vt eadē differentia duorum sit generum, quorū neutrum alterum contineat:sed adiungendum est,quorum vtrūque eidem minime subijcitur.Nam terrenū animal, & pennigerum animal genera sunt, quorum neutrū alterum complectitur,quorum vtriusq; bipes differentia est:ita addendum illud est,quorū vtrunq; sub idē genus non subijcitur. hæc.n.duo animali subiecta sunt.Illud etiam perspicuum est,non necessario ex omni dr̄ia suum concludi genus, quandoquidem esse duorū generum quorum vnum altero non continetur, eadē pōt quorumq; altera necesse est ex ea concludi & probari,eaq́; quæ supra sunt omnia quēadmodum animal pennigerum vel terrenū ex bipede concluditur. Videndum etiam,an id, quod in aliquo esse quid significat,dr̄iam naturæ explicarit.Neque enim inter substantiam & substantiam hoc interest, ꝙ alicubi sit Itaq; eos, qui animal in terrenū & aquatile patiuntur, reprehendunt: propterea ꝙ

terrenum & aquatile in aliquo esse declarant. nisi forte in his non iure reprehendunt. Neque enim in aliquo esse aut alicubi aquatile & terrenum, sed qua le quid indicat, præsertim cum si sit in loco, sicco tamen æque aquatile: & si in humido loco terrenum, non aquatile sit futurum. Sed tamen hoc perspicuũ est, si quid esse in aliquo significet differentia, in ea exponenda & explicanda peccari. Præterea videndum est, an perturbatione in differeutia numerarit. Omnis enim perturbatio amplificata, ex statu suo naturam dimouet, ex quo genere non est differẽtia. Magis enim statum eius cuius est differentia, differentia conseruat. neque fieri potest omnino, vt sine sua quicque differentia permaneat, sublata enim terreni differentia esse homo nullo modo põt. Quibus autem commutatur id, in quo ea sunt, eorum nihil illius differentia est: quandoquidem omnino eiusmodi amplificata naturam è statu suo dimouẽt. Quapropter qui talem aliquam differentiam dederit, in eo peccauit, quoniam differentijs omnino nõ commutare solemus. Iam si quis definiendo aliquid eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non constituerit differentiam, quæ ad aliud aliquid referatur, errabit. Eorum enim quæ cum aliquo conferuntur, tales etiam debent esse differentiæ. Quod in arte perspici potest, quæ animo cernere, agere, & moliri dr. quæ ad aliquid referuntur omnia. Nã & rem omnino cernere & aliquid agere & aliquid moliri ac efficere dicitur. Illud etiam considerandum est, an ad id definitionẽ accommodarit is qui rem definit, ad quod natura apta sunt omnia, quæ cum aliquo conferuntur. Sunt.n. quædam, quibus ad id solũ vt licet, ad quod natura aptum est vnumquodq; eorum quæ cum aliquo conferuntur. sunt quibus etiam ad aliud licet, veluti aspectu ad cernẽdum, tantummodo vti licet, at labro etiam quis hauriat, tamen si quis defi-
niat,

niat, labrum instrumentum esse ad hauriendum, peccabit: quoniam ad id non est natum & comparatum. Definitio autem illius, ad quod natum & institutũ est, hæc est, id ad quod prudens, quia prudens sit vtitur, & propria cuiusq; rei ars & scientia. Peccabit etiam definiendo, qui rei, cui primum conuenit, non accommodat definitioné, quoties in pluribus intelligetur. vt si quis, exempli causa, prudentiã definiat, hominis aut animi virtuté nô eius partis animi, quæ rationis est particeps. Est.n.prima sedes prudentiæ in parte animi, quæ ratione vtitur, quandoquidé ex ea & animus, & homo prudens esse dicitur. Præterea si non habeat vim ad recipiendũ id, ad quod exposita est perturbatio, quæ definitur, vel affectio, vel quiduis aliud, vitiose definiuit. Omnis.n affectio omnisq; perturbatio in eo sita esse solet, cuius affectio & perturbatio, quemadmodum ars in animo, cuius est affectio, sita est. Interdum aũt in his ipsis peccatur, velut ab ijs, qui aiunt somnum esse sensus imbecillitatem, & dubitationem, æqualitatem rationum contrariũ, & doloré discordiam partium coniunctarum natura, vehementiore motu excitatam: neque enim somnus inest in sensu, qđ necesse esset, si esset sensus imbecillitas. Itemq; ne dubitatio quidem in contrarijs rationibus inest, nec dolor in coniunctis natura partibus. dolebunt enim res in animæ, si quidem dolor eis aderit. Atq; etiam illa ex eo genere valetudinis definitio est, apta cõpositio caloris & frigoris. Sic.n.necesse erit valere res calentes & frigidas. Nam cum cuiusque rei apta compositio in illis sit, quorum est apta compositio, certe in eis etiam valetudo insit necesse est. Præterea, ita fiet, vt ij, qui sic definiunt, id qđ fit in eo numerent necessario, qđ vim habet ad efficiendum, aut contra. Neque.n.dolor dissensio partium natura cõiunctarũ, sed ꝙ ad eã efficiendam vim habet. nec imbecillitas sensus som-

nus,sed alterum alterius efficiens est: quippe cũ aut propter imbecillitatem sensus somno opprimamur aut propter somnum sensuum munere nõ fungamur Itemq; dubitationem afferre solet contrariarum rationum æqualitas. Cum enim in vtranq; partem de aliqua re cogitamus,& paria sunt momenta rationũ tũm deniq; quid nobis agendum sit, dubitamus. Iá omnium temporum habenda ratio est,sicubi discrepent,vt si quis immortale animal,nunc non quod interit,definiat.Sic n.fiet,vt animal quod nunc interitus expers est,hoc tempore sit immortale. Nisi forte in hoc id non est verum: est.n.ambiguum, nunc interitus esse expers aliquid. Aut enim non interisse nunc significat,aut non posse interire hoc tempore, aut esse hoc tempore eiusmodi, vt nũquam intereat. Cum igitur dicimus, hoc tempore interitus expers esse animal,non hoc dicimus,tale esse nunc animal, vt nunquam occidat,hoc.n.idem esset quod immortale.Ita minime efficiĩ,vt id nunc sit immortale.Attamen sicubi id accidat, vt quod oratione explicet, hoc tempore insit,aut superiore,id autẽ quod nomine declaratur non insit,nunquam idem erit. Vsus ergo huius loci talis est.Atque etiam illud videndum est,id ne quod definitum sit,alia oratione,ac ea quæ allata est,aptius explicetur. Vt si iustitia definiatur, ius suum cuiq; tribuens, iustus est.n.potius qui suũ cuiq; vult tribuere,quàm qui id potest ex quo fit vt non sit iustitia ius suum cuique tribuens, præsertim cum is demum iustus sit,qui suum cuiq; pro dignitate tribuere velit. Illud etiam vitiosum est definiendi genus,cum res accessionem recipit, id autẽ quod oratione explicatur,non recipit.aut contra,cum id, quod oratione explicatur,recipit,res autem non recipit accessionem.Aut enim vtrunq;, aut neutrum capere debet,siquidem idẽ est quod oratione explicatur,& res ipsa. Vitiosum etiam illud genus est, cũ vtrunq;

vtrunque accessionem illud quidem recipit, sed nõ simul. vt si amor cupiditas concumbendi definiatur. Cum enim is, qui vehementius amat, non magis cõcubitum appetat, fit vt non recipiat simul vtrunque accessionem: quod quidem deberent, si quidem idẽ valerent. Quod idẽ fiet, si propositis duobus, de quo magis res dicetur, de eo minus dicetur oratio. Vt si ignis definiatur corpus tenuissimum. Nã & ignis luce magis flamma est, & corpus tenuissimũ flamma est minus luce. Atqui vtrunq; eidẽ magis conuenire deberet, si quidem idẽ valent. Vitiosum etiã est definiendi genus, si duobus propositis vnum vtriq; æq; conuenit, alterum non æque, sed alteri magis. Item cum duo complectitur diffinitio, quorũ vtrunq; cõpleatur. vt si pulchrum definiat id esse, quod vel oculos, vel aures demulceat, & id quod est, qđ pati, vel facere quid potest. Sic.n. simul idem & pulchrũ erit & non pulchrum, itemq; idem erit & non erit: quandoquidẽ quod aures mouet ac demulcet idem erit quod pulchrum. Ita quod non demulcet aures, idẽ valet, quod id, quod minime pulchrum est. Rebus.n. eisdem eadem data sunt contraria. Contrarium autẽ est pulchro id, quod pulchrum non est, eiq;, quod sensum aurium suauitate quadam mouet, id, quod non mouet sensum aurium. Perspicuum est igit, idẽ valere id, quod non mouet aures suauitate quadam, & id quod non est pulchrum. Si quid igitur est quod sensum oculorum moueat, non aures, id & pulchrũ & non pulchrum futurum est. Eodemq; modo idem esse & non esse doceremus. Iã vero si orationes pro nominibus sumamus & generum & differentiarũ, & eorum omnium quæ definitio complectatur, an aliquid eorum discrepet, videndum est. Quod si res, quæ definitur in ijs sit, quæ cũ aliquo conferuntur, vel per se vel generis societate cõsiderandũ erit, an in definitione expressum nõ sit id, cum quo vel ipsa

per se, vel generis cõmunione conferatur vt si quis scientiam opinionem immutabilem definiat, vel voluntatem cupiditatem ab ægritudine vacuã. Eorum .n. omnium, quæ cũ aliquo conferuntur natura, ad alterum refertur, quandoquidem vniuscuiusq; eorum, quæ ex illo sunt genere, natura idem valet, quod ad aliquod quodammodo affectum esse. Debuit ergo scientia definiri, opinio de eo qđ scientia continet, & voluntas boni cupiditas. Quod itẽ fiet, si grammatica literarũ scientia definiatur. Exprimendũ.n. fuit definitione, cum quo ipsa genus'ue cõferretur. [Aut illud videndum est, an alicuius eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non ad finem directa sit definitio, finis autẽ vnicuique propositum est quod optimum est. aut quo cætera omnia referuntur. Ita aut quod optimũ est, aut finis & extremum exprimi debet. Vt cupiditatẽ non rei, quæ voluptatem affert, sed ipsius voluptatis. quippe cum eius gratia etiam id, quod eam efficit, expetamus. Videndũ etiam est, id ne ad quod retulerit, in ortu vel actione cõsistat. Nihil.n. eorũ finis est. egisse enim, & ortum esse, finis potius nomen, quàm vel oriri, vel agere obtinet. Quanquã non in omnibus rebus ita est: fere.n. omnes voluptatem capere ex quaque re malunt, quàm desijsse capere. ita agere potius finem constituunt, quàm egisse. Iam in quibusdam si quanta qualiaq; sint. & vbi fiãt, itemq; cæteræ dissimilitudinis minime explicentur, vitiosa erit definitio. Vt si non aperiatur, qualis & quantæ gloriæ cupidus sit ambitiosus. nam quoniã omnes gloria ducuntur, non satis est cupidum gloriæ dicere eũ qui gloriæ sit appetens: addẽdæq; sunt differẽtiæ, quas enumerauimus. Itemq; si auarus definiatur, quanto studio pecuniæ teneatur, exponendum est, aut si impotens, quarum voluptatum sit, in quibusq; versetur. Neq; enim si quis qualicunque & quauis voluptate vincatur, is continuo impotens haben-

habendus est:sed is demum,qui certa quadam superetur. Eiusdem generis sunt definitiones,& qua noctem definiunt vmbram terræ, & qua terræmotum motũ terræ,& qua nubem aeris crassitudinẽ, & qua ventum aeris motionem. Addendum.n.quantum,& quale id sit,& vbi fiat,& vnde. Quod eodem modo de alijs eiusdem generis iudicandum est. Qui enim quamuis differentiã prætermittit, is naturã rei non explicat. In id autẽ quod prætermissum est, omnis semper dirigi debet argumentatio. Non.n.si quomodocunque quamtumlibet terra mota sit, cõtinuo terræmotus est: nec si aer quoquomodo aut quiuis pellatur, ventus est. Eodẽ modo peccatur in appetitionibus definiendis,cum quod videtur non adijcitur,in cæterisq; omnibus,in quibus illud adijciendũ est. vt si voluntas definiat appetitio boni & cupiditas appetitio rei,quæ voluptatẽ efficit,nec addatur, eius quod bonum videatur, aut eius rei, quæ voluptatem efficere videatur. Sæpe.n.ignorant ij,qui cupiditate tenentur bonũ esse,aut iucundũ esse id, qđ cupiunt. Ita non est necesse id esse bonũ, aut iucundum,sed modo videri. debuit ergo eo pacto explicatio fieri. Quod si ita,vt dixi,rem tradat & aperiat, ad species impellendus erit is,qui ponit ideas esse. Neque enim idea est in vlla re,quæ esse videatur, & appareat,& species ad speciem referri videt. vt ipsa cupiditas ipsius iucundi est,& ipsa voluntas ipsius boni. Non igitur eius quod bonum esse videatur, ipsa voluntas erit. neque rei,quæ voluptatẽ afferre videatur,ipse cupiditas. ita non est eius quod bonum esse videatur, nec eius quod voluptatem afferre videatur. Absurdum est enim,esse aliquid ipsum visum bonum,aut iucundum. Iã si habitus definitio explicetur, ex eo in quo est habitus ducetur argumentũ: & si eius in quo est habitus ex habitu. Itemq; in cæteris talibus. vt si iucundum dicatur quod prodest,

etiam qui voluptate afficitur adiuuatur. In definitionibus autem eius generis, fit nescio quo modo, vt is, qui rem definiendo aperit, plura vno definiat. Qui.n.scientiam definit, quodammodo etiā definit ignorationem, itemq́; is, qui quod doctum & indoctum est, scire & ignorare. Si.n.primum planum fiat quodammodo etiam perspicua fient omnia. Quapropter in his talibus, si quid discrepet, ex ijs locis, quos in contrarijs & coniugatis exposuimus, argumenta ducemus. Atque in ijs etiam, quæ cum aliquo conferuntur, videndū est, an ad quod genus accommodatum est, etiā ad illud aliquid relata sit forma. Vt si opinio cum eo quod opinabile est cōfertur, etiam opinio quædam cum quodam opinabili confetur. Et si res multiplex ad submultiplicem refert, etiam quædam multiplex ad quandam & certā submultiplicem referetur. si enim non ita explicata res est, profecto vitiosa erit definitio. Et illud videndū an contrarij explicata expositaq́; sit definitio cōtraria, vt sit ne simplici definitio contraria dupli definitioni. Si enim duplum est quod pari vincit, etiā simplum erit quod pari rei vincitur. Eadem est ratio eorum contrariorum quæ aduersa dicuntur. Contrarij enim contraria erit definitio, vna quadam cōtrariorum cōiunctione, hoc modo. Si id prodest quod bono afficit, etiā id obest quod malis afficit, aut quod bonis priuat. Alterum enim eorū contrariū sit eius quod priore libro dictum est, necesse est: ꝙ si neutrū contrarium sit eius quod initio expositum est, certe neutra eorum, quæ posterius exposita sunt, esse contrarij definitio vllo modo pōt: ita ne ea quidem quæ initio data est, vere & recte fuit explicata & constituta. Quoniamq́; contraria sunt quædam, quæ alterius priuatione dicuntur, vt inæqualitas æqualitatis priuatio videtur esse. Inæqualia enim sunt, quæ non sunt æqua & paria: ꝓfecto id semper, qđ priuatione dicitur,

dicitur,altero contrario definitur necessario alterū non etiam necesse est illo,quod ex priuatione nominatur definiri. Sic enim fieret,vt vtrunque ex altero cognosceretur. Quare hoc vitium in contrarijs animaduertere debemus.vt si quis æqualitatē definiat, id quod inæqualitati contrarium est. definiendo.n. aperit rem,eo ꝙ ex priuatione appellatur. Iam vero necesse est eum,qui ita definiat,ea re vti,quæ definiatur. Quod ita intelligetur si cum nomine commutetur oratio. Quando enim nihil interest inæqualitatem dicamus,an æqualitatis priuationem,certe erit æqualitas contrarium æqualitatis priuationi ita eadem rei vsus est. Quod si neutrum contrariorū priuatione dicatur eodemq; modo explicetur definitio,vt,bonum est quod malo est cōtrarium,certe bono malum erit contrarium. Eorum.n.quæ ita contraria sunt,similiter explicanda definitio est. Sic rursus fiet,vt eam ipsam rem,quę definiatur,adhibeat in definitione; præsertim cum insit bonū in mali definitione.ita si bonum malo contrarium est, malū autem nihil refert,dicas,an quod bono est contrarium efficietur,vt bonum contrarium sit eius,quod bono contrarium est.ex quo perspicuum est,eodem vsum esse eum,qui ita definiat. Vitiosa etiā definitio est, cum ita aliquid eorum quæ priuantia sunt aperitur, vt cuius sit priuatio,veluti habitus ne, an contrarij, an cuiusuis minime explicet. Quod idem fiet, si cuius aut in quo solet esse priuatio, nō addatur omnino,aut in quo primo soleat habitare. vt si quis ignorationē priuationē esse dicat, nec addat priuationē esse scientiæ,aut non adiungat in quo versari soleat, aut si adiungat, non dicat in quo primo id habitare soleat,vt si quis non in ea parte animi, quæ rationis est particeps, sed in homine vel in animo aliq̃d sitū esse definiendo explicet. Si.n.quiduis horū prætermiserit aberrabit. Eodéq; modo si quis cæcitatē,

non

non aspectus priuationem in oculis dixerit. Qui.n. vim & naturam, ei alicuius accommodate apteq; explicare vult definiendo, is debet & cuius rei sit priuatio, & quæ res priuetur exponere. Illud etiã considerandum, an priuatione explicetur quod non numeratur in priuantibus. Qui quidẽ error in ignoratione versari videtur ijs, qui ignorationẽ negatione non definiunt. Quod.n. artis & scientiæ expers est, id ignorare minime videtur, sed id demum, quod errat & fallitur. itaque nec res inanimas, nec pueros ignorare dicimus. Ita non priuatione sciẽtiæ ignorantia dicitur. Iam illud videndũ est, an similibus nominis casibus similes definitionis casus respondeãt. vt si id prodest qđ efficiens est valetudinis, vtiliter, accommodate ad valetudinẽ efficiendã, etiã quod profuit id valetudinem effecit. Spectandum est etiã ex idea, sit ne vera & propria quæ data est definitio. in nonnullis.n. non contingit. Quemadmodum Plato definit, mortale, adiungens animantium definitionibus. Si.n. idea est, certe non est mortalis, veluti ipse homo, ita ideæ, minime conueniet definitio. Omnino necesse est, si addatur id, quod efficiens est, aut patibile, in idea discrepare definitionem. Impatibiles.n. & immutabiles videntur ideæ ijs, qui ideas defendunt. Quales definitiones contra eos valent. Vitiosum etiam genus definiendi est, si omnium eorum quæ ambigue dicantur, communis vna definitio statuatur. Cũ synonyma sint ea quorũ vna est nomini congruens definitio, nullius certe eorum, quæ nomen complectitur, propria definitio est, quandoquidem æque omnibus homonymũ cõuenit. Quod etiã vitiũ in vitæ definitione reperitur, quam Dionysius tradidit, motus generis quod aliter, ꝯiunctus comesq; naturæ. Neque.n id inanimantibus magis inest: quam in ijs quæ terra gignuntur cum interim vitæ non vnum genus sit, aliudq; vitæ genus ani-

manti-

mantibus,aliud ijs quæ è terra gignuntur, tributum esse videatur. Atque fieri potest, vt arbitratu nostro sic definitionem vitæ explicemus, quasi sit synonymũ verbũ, vnumq; sit genus vitæ, sic nihil etiã prohibet, eum qui homonymam & ambiguũ perspiciat, velitq; alterius definitionem tradere, ita dissimulanter facere, vt non propriam, sed communem vtrique statuat definitionem. Sed tamen, vtrouis genere definiendi vtatur, certe aberrabit. Quoniam autẽ quædam homonyma obscura sunt, is quidem qui interrogat, eis pro synonymis vti debebit, non enim aleri vnius conueniet definitio. Ita alter quodammodo definijsse non videbitur, quoniam in omnia conuenire debet synonymum. is autem qui respondet, ambiguum debet distinguere. Quoniãq; nonnulli eorum qui rem aliquã defendunt in disputationibus, synonymum ambiguum esse dicunt, quoties non cõuenit in omnia quæ statuta est definitio, & ambiguũ in synonymis ducunt, si vtrisq; conueniat, ante conuenire debet quæ illa sint, aut ante ratiocinandũ est & cõcludendum ambiguum esse, aut synonymũ; aut vtrumlibet. Facilius.n. concedunt ij qui quid sequatur non prouidẽt. Quod si non conuenerit inter eos qui differunt, & aliquid synonymum ambiguum esse dicat, propterea quod ea definitio, quæ data est in hoc vel illo minime intelligatur, tum videndum est an huius vel illius in cætera cõueniat definitio. Perspicuum est.n.id reliqua omnia communi quadam nominis societate complecti. Si minus, plures certe erunt reliquorum definitiones. duæ enim nominis definitiones ad ea accommodabuntur, & prior quæ data est, & posterior. Rursus, si quis quid eorũ quæ multis modis dicuntur definia, neque in ea omnia quæ verbum ambiguum complectitur, definitio cõueniat, quod ambiguum non dicat, & nomẽ nec omnibus conuenire, qm̃ ne definitio quidẽ in omnibus

reperia-

reperiatur, contra eum afferre debemus, appellatio ne vtendum esse ea quæ & tradita sit, & consequatur, nec illam equum esse infirmare, quædam autem esse in quibus a vulgi consuetudine discedendum esse videatur.

CONCLVSIONES.

Omnis differentia specifica cum genere facit speciem.
In definitione poni debet genus proximum, vel omnes differentia proximum genus determinantes.
Qualibet passio magis facta abiicit a substantia, differentia vero saluat id, cuius est differentia.
Synonyma sunt quorum est vna nominis definitio.

De locis acceptis a definitionibus rerum compositarum. Cap. III.

SI autem alicuius eorum verborum, quæ coniuncta sunt, definitio statuatur, detracta alterius eorum, quæ copulata sunt oratione, an reliqua ei quod reliquum est conueniat, videndum est. Si enim secus, profecto ne tota quidem toti conueniet. vt si quis hoc totum lineam finitam rectā definiat, extremitatem plani habentis extremitates, cuius mediū extremitatibus adiungitur si finitæ lineæ hæc definitio est, extremitas plani qđ habet extremitatis, hæc reliqua debet esse recti definitio, cuius medium extremitatibus addatur. Atqui linea infinita nec medium habet nec extremitates, cum interim recta sit, ita nō est eius qđ reliquum est, reliqna definitio. Vitiosum etiam definiendi genus est, cū id, quod definitur, copulatum est, eiq; attribuitur definitio eiusmodi, quæ æqualibus & paribus quasi mēbris respondeat. Definitio autē paribus membris refertur, cū quot sunt coniuncta, totidem etiā sunt & nomina & verba in definitione. In his enim talibus ipsorum nominum aut omnium, aut aliquorum mutatio faciēda est necessario: quandoquidem non plura sunt hoc tēpore, quàm

quàm superiore nomina.debetq; is qui definit, pro nominibus omnibus maxime,sin minus,pluribus ex plicare definitionem.Sic.n.simplicia verba nunquã definiat is,qui verba commutat,vt si pro veste tunicam.Vehementius etiã in definiendo errabit,si verba magis dubia assumat.vt pro homine albo,terrigenam & mortalem candidum.Neque enim definiuit, cum minus apertum & perspicuum sit, quod ita di-ctum est. Atque etiam in commutandis verbis illud videndũ est,an definiendo non idem esse declararit. Vt si quis artem,quæ rem animo cernit,definiat opinioné,quæ rem animo cernit & contemplatur.Opinio enim non est idem quod ars & sciẽtia:quod quidem deberet,si modo totum idem sit futurũ. Nã ꝙ animo rẽ cernit & contemplatur,in vtraq; oratione ẽst,quod reliquum est ab his abhorret.Iã si quis alterum verbum commutet,neq; differentiã, sed genus commutet,vitiosa erit definitio. Quod in exemplo quod modo protuli cernere licet. hoc enim totum, quod rem non cernit & contemplatur, verbo artis obscurius est,quoniam hoc genus est,illud differentia,& genus,quoniam latissime patet,omniũ est clarissimum & planissimum.Ergo nõ genus mutandũ fuit,sed differentia:quandoquidem obscurior est.Nisi forte ridicula hæc reprehensio est. præsertim cum nihil prohibeat differentiam notissimo verbo significari,genus non item: Quæ cũ ita erunt,certe generis,non differentiæ nomen mutandum erit. Quod si quis non nomen pro nomine,sed orationem pro nomine mutet,profecto magis differentiæ quàm generis explicanda definitio est. quandoquidem rei illustrandæ & cognoscendæ gratia definitio traditur,& minus nota differentia quã genus est.Si vero differẽtiæ definitionem explanarit,an ad aliquid aliud definitio transferatur, videndum est. Vt si numerum imparẽ dicat,numerum, qui medium aliquid habet,

expo-

exponendum est,quéadmodũ medium habeat.Nam & numerus in vtraq; oratione est, & imparis verbũ in definitione mutatum.Atqui medium aliquid & linea & corpus habent, cum non sint imparia. Non igit propria est illa imparis definitio. Quod si multis modis dicatur id quod medium aliquid habet,distinguendum est, quemadmodũ mediũ complectatur,ita aut refelletur reprehenderurq; definitio, aut vitiosa esse concludetur.Præterea,vitiosa etiam erit si id cuius definitio statuitur,in ijs quæ sunt,numeretur, quod autẽ definitioni subijcitur, non numeretur.vt siquis,exempli gratia,rem albã esse dicat, colorem cum igne permixtum.neq; enim quod expers est corporis,permisceri põt cum corpore.Ita color permixtus & confusus cũ corpore nullus est, & aliquod album est.Iã ij omnes,qui non distinguunt in ijs,quæ cum aliquo conferuntur,id,cum quo conferuntur,pluraq; complectuntur dicẽdo, aut omnino aut quadã ex parte,vitiose definiunt.vt siquis, exempli causa,medicinam dicat artem esse eius quod est. Nam si nullius eorum,quę sunt,medicina ars est,certe vitiosa falsaq; est omnino definitio. Sin alicuius est alicuius non est ars quadã ex parte falsa est, debet n.esse omnium,siquidẽ per se non temere & casu eorũ, quæ sunt esse dicitur id ꝙ in cæteris quæ cũ aliquo conferuntur perspici licet.Quicquid.n.scientia & arte continetur cum scientia & arte confert. Eadem est cæterorum ratio, quandoquidem quæ cũ aliquo conferuntur,reciprocantur omnia.Omne.n. quod arte continetur,in ijs est, quæ cũ aliquo conferuntur.Præterea,si is,qui non per se,verũ fortitudo & casu rẽ explicat,recte explicet & aperiat definiendo,non cum vno,sed cum pluribus vnumquodque eorũ quæ cum aliquo conferuntur, comparabit. Nihil enim prohibet,eandem rem & esse albam, & bonum esse.Itaquè vt cum quouis eorum collatum

quid

quid definiat,recte definierit,si modo is qui re aduē titia temere aliquā explanat,recte explanat. Postremo hæc talis definitio propria rei quæ explicata est & data,esse non potest.Neque.n.medicina sola, sed pleræq; etiā aliæ artes in rebus, quæ sunt versantur: ita vnaquæque ars in eo quod est,versabitur.ex quo perspicuum est,hanc ipsam nullius artis esse definitionem,præsertim cum propria non communis definitio esse debeat.Sed interdum non rē nudam, verum rem quæ in laude versatur,beneq; affecta & perfecta est,definiūt,quo ex genere oratoris & furis definitio est. Si.n.oratoris est,qui quod in quaque re ad faciendam fidem valet,perspicere potest,neq; quicquam eorum prætermittit,& futuris qui clam accidit,certe vterque bonus erit,qui sit eiusmodi & orator bonus.& fur bonus. Neque.n.fur est qui clam sumit,sed qui vult clam sumere. Rursus vitiosa erit definitio,si id quod per se expetendum est,vt ad agē dum faciendumue impellens,aut quiduis propter aliud expetendum,explicetur.Vt si iustitia,legum custos, vel sapientia beatæ vitæ effectrix definiantur. Efficientia.n.& conseruantia in rebus sunt, quæ propter aliud expetuntur. Et quanquā nihil prohibet, id quod propter se expetitur,etiā propter aliud expetendum,tamen in eo peccat, si quis ita id qđ propter se expetendum est definiat. Nā cum in cuiusq; rei vi & natura explicanda optimum quicq; adhibē dum sit,id autem quod propter se expetitur,ei quod propter aliud anteponatur, fit vt illud ipsum potius significare debeat definitio. Atq; etiam illud considerandum est,is ne,qui aliquid definit, hoc & illud esse,an ex hoc & illud esse definiat.Nā si hoc & illud esse definiat,fiet, vt & vtrique conueniat & neutri. vt si quis exempli gratia,iustitiam definiat temperātiam esse & fortitudinem.Nam si duo sunt, quorum vterque altero sit præditus, vterq; & neuter iustus

erit:

erit quandoquidem ambo iustitiam habēt, & vterq; non habet. Quod si hoc non videtur admodum absurdum esse, propterea quod in alijs quibusdam hoc cōtingit (nihil n. prohibet duos habere minā, & neutrum habere) at illud certe perabsurdum videbitur, eisdem contraria conuenire. Quod fiet, si eorū vnus temperantia & ignauia sit præditus, in altero fortitudo & intēperantia insit. Vterq; enim iustitiam & iniustitiam habebit. Si enim iustitia est fortitudo & temperantia, iniustitia etiam ignauia erit & intemperantia. Omninoq; omnia argumēta quæ sumi possunt ad demonstrandū totū non esse idem quod partes, ad efficiendum id quod dictū est, valebunt: quippe cū is, qui eiusmodi definitionem statuit & inducit, idem esse partes, & totum confirmare videatur. Aptissima aūt oīum in hoc genere argumenta ducētur ab ijs, in quibus aperta & perspicua partim cōpositio est, cuius generis est domus; & siqua sunt similia. Perspicuum est. n. si partes sint, nihil prohibere non esse totū. Ita non sunt idē totū & partes. Si vero res, quæ definiatur nō esse hoc & illud, sed ex hoc & illo constare dicatur, primū videndū erit, an vnū aliquid ex ijs ipsis minime natura ꝯstare queat. Quædam. n. veluti linea & numerus, ita affecta sunt inter sese, vt nihil ex eis effici possit. deinde id ne quod definitione apertum est, & in vna re aliqua prima situm esse soleat, ea autem, ex quibus ipsum constare ille dixerit, non in vna re prima inesse soleat, verum vtrunq; in altero. Perspicuum est. n. ex ijs, nunquam illud ex his constare posse, præsertim cum in quo partes, etiam totum necesse sit existere. Ita non in vna re prima totū, sed in pluribus inerit. Quod si & partes & totum in vna re prima insint, illud considerādum est, an non in eadem re, sed in alia partes, in alia totum. Tum sublato toto, an vna etiam partes tollantur, & intereant, videndum est. Contra enim effici

effici debet,vt interemptis partibus, totum intereat interempto vero toto,non necesse est pars interire. Aut illud,an totum bonum vel malum est,& partes neutrũ,vel contra, partes in bonis aut in malis sint, & totum in neutro. Neque.n.ex re vlla,quæ nec bona,nec mala est, aliquid qđ bonũ sit aut malum affici potest,neq; ex ijs quæ ipsa mala sunt vel bona, fieri,aliquid pōt,quod sit in malis vel bonis. Aut maius ne altera pars bonum sit quā altera malũ, quod autem ex ijs constare dixerit, non sit maius bonum quàm malum. Vt, si exempli gratia, imprudentia & fortitudine & falsa opinione constare dicatur. quorum fortitudo maius bonum est,quā malũ falsa opinio. Debuit igitur etiā id, quod ex illis est,& maiore esse consequens,& esse aut bonum omnino, aut maius bonũ,quā malum. Quod non necesse est,nisi vtrunq; per se in bonis malisùe ducatur; quippe cũ multa efficientia per se non sint illa quidē bona,cōniūncta autē & commixta cum quibusdam, in bonis numerentur. Alia sunt contra, quorũ vtrunque bonũ est:quæ si cōiungatur vel mala erunt, vel indifferentia. Quod autem posterius dictum est facillime in rebus salubribus vel pestilentibus perspici pōt. Quædam.n.medicinæ eam vim habent, vt & vtraq; per se prosit. & si coniunctæ mixtæq; adhibeantur, sint obfuturæ. Iam illud quoq; videndndũ est, an ex meliore & deteriore parte aliquid constare dicatur, quorũ meliore totum non sit deterius, & deteriore præstantius. Quanquam autem hoc non necessariũ est,nisi per se sint ea ex quibus illud concretũ est, in bonis, tñ nihil prohibet totum in bonis non numerari. quod in ijs quæ modo commemoraui, perspici licet. illud etiam, eodem ne nomine totum & pars altera appellentur. Non enim debent,sicuti nec syllabæ quidem, quoniam nec syllaba, nec quicquam eorum elementorum,ex quibus constat, eodem ap-

 pellan-

pellantur nomine. Vitiosum etiam est, rationem cōcretionis non exponere. Non enim satis est ad aperiendum declarandumq; aliquid id ex his, vel illis constare dicere. præsertim cum eorum omnium, quę concreta sunt, vis & natura non sit ex his vel illis cōstare, sed hoc vel illo modo ex his, vel illis effici. Id quod animaduerti licet in domo. Neq; enim si quę res quouis modo disponatur, continuo domus erit. Quod si quid esse hoc cum illo definiat, primum admouendus est hoc cum illo aliquid esse, idem quod hoc & illud, aut quod esse ex hoc & illo valere. Qui enim dicit aliquid mel cum aqua esse, is vel mel & aquam dicit esse, vel ex melle & aqua constare. Ita si vtrumuis horum idem esse cōcedat quod esse hoc cum illo aliquid, eadem omnino sumenda erunt argumenta, quæ ad vtrunq; refellendum supra exposuimus. Deinde, diuisione adhibita, quod modis aliquid cū alio dicatur esse, nullo modo ne hoc cū illo sit, videndum erit. Vt si dicatur aliquid esse cum alio vel vt in aliquo eodē, ꝙ ea capiat, veluti iustitia & fortitudo in animo insunt, vel in eodem loco, vel in eodem tempore, & nullo modo id quod quæritur de his vere dicatur, profecto nullius erit propria & vera ea: quæ statuta est definitio, quandoquidem nullo mō hoc cum illo est. Sin diuisione adhibita, quot modis aliquid cum altero esse dicatur, vere sit in eodē tempore vtrunque, videndum est, an vtrunque minus ad eundem finem pertinere posſit. vt si quis fortitudinem definiat, audaciam cum recte ratione fieri enim potest, vt audacia prouectus sit aliquis spoliandi, cum recta ratione ac intellegentia de rebus salubribus sit præditus. Atqui non habebitur fortis is, qui eodē tempore hac re cū illa valebit. Iā vero illud etiam, an ad idem vtrunq; referatur, vt ad res medicas: nihil.n. prohibet, aliquam audaciam & rectam intelligentiam ad medicinam afferre: cum interim

rim fortis non erit is,qui hoc cum illo coniunxerit. Neque enim ad illud & aliud vtrunq; eorum referri,debet,neq; ad quamuis eandem rem,sed ad finem fortitudinis:qualia sunt Martis & belli pericula,aut si quis alius magis ei propositus est finis. Sunt autē quædam,quæ non in eā, quam exposui cadant diuisionem.vt si ira,ægritudo est cū contemptus opinione.hoc enim declarat, ex opinione eiusmodi nasci ægritudinem.hoc autem ex illo nasci, non idem est quod hoc cum illo esse,vllo genere eodē; quæ exposita sunt a nobis. Rursus, si quis definiendo aliquarū rerum concretionem,totum esse dixerit: vt corporis & animi concretionem esse animal.illud videndum est,an qualis sit ɔcretio explicarit:vt si quis definiendo carnem vel os,dixerit esse,ignis, terræ aerisq; concretionem.neque.n.satis est concretionem dicere,sed qualis ea sit,exponendum est:quandoquidem non si quouis modo hæc ipsa coalescant,continuo caro nascitur:sed si hoc modo coalescant, caro: sin illo modo,os gignitur. præsertim cum omni cōcretioni direptio & dissolutio contraria sit, neq; sit vlli eorū,quæ exposuimus. Iā si æque probabile est, esse quod concretum est concretionē,aut nihil,nullum autem animal, quorum vnumquodque concretum est,concretio est:ne vllum quidem eorum,quæ concreta sunt,concretio erit.Præterea,si pari ratione alicui conuenire natura sua solent contraria, & altero rem definiendo aperuerit aliquis, certe non vera erit definitio.Sin secus,profecto plures eiusdē rei definitiones erunt.Qui.n.hoc potius,quàm altero rem definierit,quandoquidem æque in eodem vtrunque reperiri solet?Ex quo genere est illa animi definitio,natura capax scientiæ. Pari enim ratione ignorationis est capax.Quòd si cui ad totum definitionem,euertendam nullum suppetat argumentum propterea, quod totum obscurū est & abstrusum,is

ad partem aliquam,quæ nota erit, & non recte expli cata videatur,omnem argumentationẽ dirigere debebit. Euersa enim parte tota etiam euertetur, definitio. Quæque obscuræ sunt definitiones, eas, ita vt exposui, omnes exquirere ac considerare debemus corrigendo & restituendo, vt & aliquid lucis & argumentorum copiam afferamus. Necesse est.n. eum,qui audire vult,aut quod ab eo,qui interrogat assumitur approbare,aut certe ipsum, quod tandem definitio aperiatur exponere. Iam vero,quemadmodum in concionibus legem sunt soliti fere, quæ si melior sit, superiorem abrogant, sic in definitionibus faciendum est,aliasq; inducenda est definitio. Si enim verior videatur,magisq; id, quod definitur declarare,certe euersa erit prior: quandoquidem non sunt eiusdem rei plures definitiones. Ad omnes autem definitiones non minima in eo vis est, si id, de quo agitur,ipse tecum considerare definias,aut definitionem,quæ recte tradita & explicata sit,assumas; Nam vt maior quædam nobis argumentorum copia suppetat, necesse est quasi exemplar & quid in definitionibus prætermissum sit,& quid redundet intueri. Ac de definitionum quidem locis hactenus.

CONCLVSIO:

Fur est non tantum qui clam sumit,sed qui clam sumere vult.

Sexti libri Topicorum Finis.

ARI-

ARISTOTELIS TOPICORVM,

LIBER SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI.

De varijs locis eiusdem & diuersi, & constructionis & destructionis prædicatorum.

Loci de eodem & diuerso. Cap. I.

NVNC vtrum id, de quo agitur idem sit, an alterũ, eo genere quod de eodem maxime proprium exposui, dicendum est. Idem autẽ maxime proprie dixi, quod vnum est numero. Ac primus locus sumit̃ ex casibus coniugatis & contrarijs. Si.n. iustitia & fortitudo idẽ sunt, iustus & fortis idem erunt, & iuste idẽ quod fortiter. Eadẽ est contrariorum ratio. Nã si qua eadẽ sunt, eorũ etiam contraria eadẽ in quauis repugnantia earũ, quas exposui. Nihil.n. interest huic, an illi contrariũ sumatur q̃quidem eadẽ sunt. Alter locus ex ijs ducit̃, quæ vim habent efficiendi quid vel interimendi, itemq; ex ortu & interitu, & vno nomine ex ijs, quæ ad vtrunq; eodem modo affecta sunt. Quæ.n. omnino eadem sunt eorum etiam origines, & interitus ijdem sunt, & ea quæ vim habent efficiendi, & ea, quæ interimendi. Atque etiam illud videndum est, an quorum alterum maxime quiduis dicitur, eorum etiam alterum

eodem modo dicatur. Quemadmodũ Xenocrates beatam vitã & rectam eandẽ esse docet: quandoqui dẽ recta & integra vita,& beata maxime vna ex omnibus expetenda est vnum.n.esse quod maxime expetatur,& quod maximum sit. Quod idẽ in cæteris contingit. Sed illud intelligendũ est, vtrunq; eorum quæ maxime expetenda esse, aut etiã maxima dicentur, vnum numero esse oportet. Sin secus, esse idem non docebimus. Non enim, si Græcorum fortissimi sint Peloponnesij & Lacedæmonij, continuo Peloponnesios & Lacedæmonios eosdẽ esse necesse est; quandoquidẽ non vnus numero est Peloponnesius & Lacedæmonius, sed vnum alterum complectatur necesse est, quemadmodũ Lacedæmonios Peloponnesij. aliter enim, fiet vt si alteri alteros non complectantur, ipsi inter se meliores sint. Nã necesse est Lacedæmonijs meliores esse Peloponnesios, si alteri alteris non complectantur. sunt enim cæteris omnĩbus præstantiores. Itemq; Peloponnesijs anteponũtur Lacedæmonij, quoniam ipsi cęteros vincunt. Ita fiet, vt alteri alteris præstantiores sint. Perspicuum est igitur, vnum numero esse oportere id, quod optimum & maximũ dr̃, si futurum est vt idem esse doceatur. Itaq; Xenocrates non demonstrauit: qñquidem non eadẽ numero est beata & recta vita. Non igitur necesse est eandẽ esse vitam, ꝙ vtraque expetenda sit maxime, sed alterã ab altera contineri. Rursus videndum est duobus propositis, si quid & vnum eorum idem sunt, an etiam id & alterum idem sunt. Si.n.ambo non idẽ valent, quod aliquid, quod idem est, profecto eadem ipsa non erunt. Iã ex attributis rerum, & ijs rebus, quibus hæc ipsa attributa sunt, ducenda sunt argumenta, hoc modo: Duobus propositis, quæ vni attributa sunt, eadem omnia alteri etiã attribui debent. vt quibus vnum eorum attributum est, etiam alterum attribui debet. Et si quid horũ ab

sit,

ſit,profectò ea,quæ propoſita ſunt,non ſunt eadem.
Videndum eſt etiã,an in vno genere categoriæ minus vtrunq; numeretur,vnumq; qualitatem alterum quantitatem,aliud relationem indicet. Illud etiam, an vtriuſq; minime ſit idem genus, ſed vnum bonũ, alterum malum:aut hoc virtus,illud ſcientia. Aut ſi genus idẽ eædem ne minus ſint differẽtiæ,q̃ de vtroque dicantur: ſed de hoc,quæ rem animo cernit ſciẽtia de illo,ea cuius opus eſt in agendo. Quod idem in cæteris omnibus videndũ eſt diligenter. Ex maiore hoc modo ducentur: Si vnum elationem habet, alterũ non habet,aut ſi vtrunq; habet,ſed non ſimul. Quemadmodũ qui vehementius amat, non magis concubitum appetit,ita non idẽ eſt amor,quod concubitus appetitio. Ex adiunctione hoc modo, Si vtrunq; ad idem additum,idẽ totum non faciat,& reddat,aut ſi eadem re ab vtroq; detracta,quod reliquũ eſt aliud manet, vt ſi quis duplum ſimpli, & multiplum ſimpli idem eſſe dicat. Deiunctio.n.ab vtroq; ſimplo, quæ reliqua ſunt idem declarare debet neq; declarant, cum præſertim duplum & multiplum nõ idem efficiant. Neq; vero id modo videndũ eſt, an ex propoſito iam aliquod incommodum efficiatur, ſed illud etiã,an ex fictione poſsit aliquid tale effici. Quod ij ſuſcipere coguntur,qui inane aliquid & plenum aeris idem eſſe dicunt. Perſpicuum eſt.n.ſi aer euadat & abeat,non minus inane,quin etiam magis futurum eſſe, plenum aeris quid non futurum. Ergo poſito aliquo,ſiue quod falſum,ſiue quod verum ſit: (nihil.n.refert) ſi alterum tollatur eorum, alterum non itẽ,eadem illa non erunt.Atq;, vt ſummatim complectar,in ijs,quæ de vtroque quouis modo dicuntur,& in quibus hæc ipſa dicuntur,illud conſiderandũ eſt,aliquo ne loco hæc diſcrepent.Quæ.n. de vno eorũ,quæ eadem ſunt dicuntur, ea de altero etiã dici debent omnia. & in quibus vnum dicitur,

alterum etiam dici debet. Et quoniam multis modis idem dicitur, an alio genere aliaq; ratione eadē sint,videndū est.Quæ.n.eiusdem generis vel speciei sunt,ea nō eadē numero sunt necessario. In quo an gere necne eadē aliqua sint,considerabimus. Postremo,si vnū sine altero cohærere potest,certe non idē valebunt.Ac loci qui ex eodem ducuntur, expositi sunt. Ex ijs autem,quæ adhuc exposita sunt, intelligi potest,omnes locus,qui ex eodem sumuntur; ad refellendum valere, & in eis quemadmodum supra dixi, magnam vim esse ad vertendam definitionem. Nam si nomen & definitio non idem declarent,certe non vera erit quæ constituta definitio est Eorum aūt locorum qui ad confirmandum quid sumuntur, nullus ad definitionē probandum valet. Non.n.satis est ad cōfirmandā definitionem idē esse id quod definitioni,nominiq; quod definitur subiectum esse docere,sed cætera omnia quæ præposuimus complecti debet definitio. Sic igitur definitionem ex ijsq; locis euertere debemus.Quod si probare eā & constituere velimus, primum intelligendū est neminē, aut paucos certe eorū qui disputant,definitionē per ratiocinationē tractare & concludere solere, eamq; oēs principio initioq; sumere.Cuiusmodi sunt geometræ, & ij, qui in numerorū ratione versantur cæterisq; disciplinis generis eiusdem. deinde illud intelligendū est, non esse huius disputationis subtiliter explicare,quid sit definitio,& quemadmodū sit definiendū. Nunc quidē quoad hic locus postulare videtur,catenus hoc solū dicendum est,& definitionem & vim naturamq; rei per ratiocinationē posse concludi. Nā cum definitio oratio sit, quæ quid sit res explicat,eaq; sola, quæ in definitione dicuntur, in natura dici debeant: (dicuntur autē de natura rei genera & differentiæ) profecto si quis ea solū sumat quæ de natura rei dici debent,quæ hæc ipsa complectetur

ctetur oratio, definitio sit necesse est. non enim aliud definitio esse potest: quandoquidē nihil aliud in rei natura dicitur. Ergo illud quidem perspicuū est, definitionē per ratiocinationē posse concludi. Quibus autem ex locis sumenda sint argumenta ad probādam definitionē, alijs libris accuratius exposuimus, qui ijdem ad hunc locum pertinent. Ex ijs.n. contrarijs, quæ aduersa dicimus, & cæteris contrarijs elicienda sunt argumenta, siue totam definitionē siue singulas partes spectemus. Nā si opposita & contraria oppositi definitio est, ea etiā quę statuta & posita est, eius sit de agitur necesse est. Quoniam autē aduersorum plures sunt coniunctiones, sumendo est ex aduersis quæ contraria definitio videatur maxime. Ac ex tota quidē definitione argumenta, quēadmodum exposui tradenda sunt. Ex partibus autē hoc modo, & primū ex genere. Si contrarium in cōtrario est, id autem de quo agitur, non est in eodem certe in contrario genere erit: quandoquidem necesse est contraria aut in eodem genere esse, aut in cōtrarijs. Atq; etiam contrarias differentias de cōtrarijs dici æquum putamus: vt exempli causa, de albis & nigris, quorum de his quod vim habet cōparandi, de illis quod vim habet dissipandi aspectus, dr̄. Ita si de contrario contrariæ dicuntur. profecto de eo qđ propositū est, eæ etiā differentiæ, quæ statutæ sunt dicentur. Ex quo fit, vt quoniā & genus & differentiæ recte explicatæ sunt, definitio vera sit quæ data est. Aut non necesse est in contrarijs contrarias dici drīas, nisi in genere eodē contraria reperiantur. Quorum aūt contraria sunt genera, nihil prohibet eandē differentiam de vtrisq; dici, vt de iustitia & iniustitia, quorum illa virtus hæc vitium, de animo dicitur. Ita animi differentia in vtroq; dicitur, quoniā corporis etiam sua virtus est & vitium. Hoc igit verum est quidē certe, contrariorū aut contrarias, aut

eaſdem

easdem esse differentia. Si ergo de contrario cõtraria dicitur, de hoc aũt non item, profectò in hoc ipso ea, quæ statuta est intelligetur. Cum autem ex genere & differentijs definitio sit, si cõtrarij perspicua & clara sit definitio, eius etiã de quo agitur, perspicua claraq; erit definitio. Quoniã enim contrarium in eodem genere est in quo alterum contrariũ, aut in contrario: quandoq; item differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eædem dicuntur: certe de eo quod in controuersiam incidit, aut idem genus, qđ etiam de contrario dicetur & dĩiæ cõtrariæ vel omnes, vel nonnullæ, & cæteræ eædem, vel contra differentiæ eædem & genera contraria, vel vtraque contraria & genera & differentiæ, quoniam eadem esse vtraque non possunt. Sin secus, ex contrarijs eadem erit definitio. Ex casibus etiam & coniugatis ducũtur argumenta. Genera n. alia sequuntur, & definitiones aliæ alias hoc modo, Si obliuio est depulsio scientiæ etiã obliuisci depellere scientiã erit, & oblitum esse idem quod depulisse scientiã. Si igitur vnũ eorum, quæ dixi, cõcessum sit, cætera etiam concedantur necesse est. Itemq; si interitus dissolutio est naturæ, interimere etiã erit dissoluere naturã, & accommodatæ ad interimendũ, idem qđ accommodatæ ad dissoluendũ. Et si id, quod vim habet ad interimendũ, idem est qđ id, quod vim habet ad dirimendam naturam, interitus etiam diremptio erit naturę. Eadem est cæterorũ ratio. Ita fit, vt si vnumquodlibet sumptum sit, etiam reliqua omnia concedantur. Ex ijs, quæ eodẽ modo inter se affecta sunt, hoc modo, Si id quod salubre est, efficiens est valetudinis, id etiam, quod valet ad firmam constitutionẽ corporis, efficiens erit firmæ corporis cõstitutionis, & qđ prodest, ad bonum efficiendum pertinebit. Eodẽ. n. modo ad suum quicque eorum finẽ affectum est. Ita si vnius eorum definitio est, vim habere ad efficiendum

dum finem, vniuscuiusq; etiam cæterorum hæc propria erit definitio. Ex maiore etiam & ex similitudine quot modis licet cōfirmare, duo cum duobus cōparantur, hoc modo, Si hæc magis huius rei, quàm illa illius rei definitio est, quæ autem minus videt, definitio est, etiam quæ magis videtur, definitio erit. Et si pari ratione hæc huius rei, & illa illius rei definitio est, & vna alterius rei est, reliqua etiam reliquæ rei erit. Quod si vna definitio cum duabus rebus, aut res vna cum duabus definitionibus conferantur, nullus huius loci vsus erit. Neque enim duarum rerum vna definitio, neque duæ vnius rei definitiones esse possunt. Maxime autem apti & accommodati sunt ex omnibus loci ij, qui modo expositi sunt, & qui ex casibus coniugatisq; sumuntur. Itaq; ij maxime in mente & cogitatione defixi atque parati esse debent. (maxime enim apti sunt ad multas quæstiones) atque etiam ex cæteris omnibus ij, qui latissime patent, quoniam ex cæteris omnibus valēt plurimum. vt si propositis rebus singulis & formis, videas, an in ea omnia conueniat definitio: quandoquidem synonyma est species. Qui quidem locus contra eos etiam valet: vt supra dixi, qui ideas esse ponunt. Iam si per translationem nomen quod definitur dixit, aut idem de se dixi, vt alterum, & si quis alius locus, late pateat, firmusq; sit, is adhibēdus est.

CONCLVSIONES.

Quæcunque eadem simpliciter sunt, earum generationes & corruptiones sunt eadem.
Idem maxime est quod est vnum numero.
Vita integra & beata ex omnibus maxime expetenda est.
Contraria sunt vel in eodem, vel in contrariis generibus.
Definitio non est aliud quàm res diffinita.
Quæ ambo eidem non sunt eadem sibimuicem non sunt eadem.

Loci

DIfficilius autē esse confirmare & probare quā refellere ad definitionem ex ijs quæ deinceps dicemus, perspici poterit. Neque enim facilis est cognitu definitio, neque ij, quos interrogamus, libenter dent propositiones eiusmodi. Eorū quæ data definitio complectitur, vnum genus esse, alterum differentiā. Et in natura rei genus differentiasq; dici, sine quibus ratiocinatione concludi non pōt definitio. Nā si quædā etiā alia in rei natura dicantur, certe dubiū est, ea ne, quæ statuta est, an alia eius definitio sit: qñquidē definitio oratio est quæ quid res sit explicat. Qđ etiā ex his intelligi pōt, quia facilius est vnū quā plura concludere. Ac ei quidē, qui euertit, satis est in vnū dirigere argumentationē: quippe cum si vnū qualecunq; refellamus, euerterimus definitionem. At vero ei, qui cōfirmat, oīum eorū, quæ definitio complectitur, necessaria cōcursio est. Præterea ei, qui probat definitionē, de toto gñe tractanda est ratiocinatio. Debet.n. de oībus definitio dici, quæ nomen cōplectitur, & præterea vicissim, de quibus definitio, nomē ēt dici debet, si futura sit ꝓpria, quæ est statuta definitio. At ei, qui refellit, nō est necesse de toto genere monstrare. Satis est.n. docere, non vere dici de aliquo eorū, quæ noī subiecta sunt, definitionē. Quod si totū & oīno refellendū sit, certe non necesse est reprehendendo reciprocari argumentationē. Satis.n. est eū, qui refellit oīno ostendere, in aliquo eorum, quæ nomen cōplectitur, definitionē non intelligi, contraq; non necesse est docere de quibus oratio non dicatur, nomen quidē dici qđ definiatur. Iā si oībus ēt, quæ nomen complectitur, conueniat, non solis autē ijs, definitio euersa erit. Siīs est ratio proprij & generis. Vtrunq;.n. eorum facilius refellitur q̄ probatur. Atq; id quidē de proprio, ex ijs quę dicta

dicta sunt perspici põt.fere.n.in coniunctione expli catur proprium. Ita vno verbo reprehenso licet refellere.at ei qui probat propriũ, oĩa ↄcludenda sunt necessario. Cætera aũt oĩa fere, quæ ad definitionẽ, ad propriũ etiam conueniet assumere. Eum.n.oportet qui probat, oĩbus ijs, quæ subiecta sunt nomini, docere ↄuenire.at eũ, qui refellit, satis est vni docere non ↄuenire: sin cõueniat oĩbus, at non solis, hoc etiã pacto reprehensum erit, quemadmodũ in definitione diximus. Genus aũt vno modo licet probare, si oĩbus ↄuenire doceamus, refelli aũt duobus. Nam & si nulli, & si cui doceatur non ↄuenire, euersum erit. Iã eũ qui probat, non satis est ipsum inesse monstrare, sed eũ etiã oportet, quare vt genus insit ostẽdere. At eum qui refellit, satis est non inesse docere in aliquo, vel in nullo. Videt aũt vt in cæteris rebus, facilius esse dissipare quã dissipata & dispersa connectere, sic in his refellere quã probare. Accidentis porro generalis facilior refutatio quã ↄfirmatio est. Confirmando.n.docendum est, conuenire oĩbus, in refutatione satis est, vni ostẽdere non cõuenire. Cõtra id qđ tanquã pars subiectũ est generali, facilius confirmatur quã reprehendit. Ad probandũ.n.satis est alicui docere conuenire, refutando aũt, nulli conuenire docendũ est. Atq; etiã illud perspicuum est quid ita facillima sit vna ex oĩbus refutatio definitionis, plura.n.quã pleraq; eorum, quæ exposuimus, cõplectitur, atq; ex pluribus facilius efficitur conclusio, qm̃ in multis sæpius quã in paucis rebus error versari solet. Præterea ad definitionẽ euertendã ex alijs argumenta sumi possunt. Siue oratio nõ est propria, siue non est genus quod datum est, siue aliquid eorum, quæ complectitur, non conueniat, euersa erit definitio. Ac vero ad cætera refutanda neque ea quæ ex definitionibus existunt, neq; alia sumi pñt. Sola, n.ea, quæ ad accidens sumuntur, ei sunt cũ cæteris

teris omnibus communia:quippe cum inesse & con uenire omnia debeant. Si vero genus non vt proprium conueniat, non idcirco genus euersum erit. Itemq; non necesse est proprium vt genus,neq; accidens vt genus vel proprium conuenire, sed solum conuenire.Ita fieri non potest,vt ex cæteris ad alia, nisi ad definitiones argumenta ducantur.Perspicuũ est, igitur definitionis vnius ex omnibus & refutationem facillimam esse, & difficillimam probationem.Nam effici,& illa concludi debent omnia. Siquidem & conuenire illa ipsa docendum est, & genus esse id,quod affertur & propriam esse orationé, & præterea rei naturam declarari oratione. atqui id præclare obeundum est. Ad definitionis hanc naturam proxime ex reliquis accedit proprium. Nam & facillimum est ad refutandum,quod fere constet ex multis verbis,& probandum difficillimum,ꝙ multa concurrere & quasi conuenire debeant, quodq; soli rei insit,& cum ea reciprocetur.Omnium autem accidens facillimum est ad probandum.Cum enim cetera non solũ conuenire,sed etiam hoc,vel illo modo conuenire docendum sit,tamen satis est stendere,conuenire & inesse accidens; difficillimeq; accidens refellitur,propterea ꝙ per pauca complectit: neq; enim declaratur in accidente quomodo ꝯueniat. Itaq; cætera omnia duobus modis refelli possunt,& docendo non conuenire ea,& non hoc vel illo modo conuenire, accidens autem refutari non potest,nisi ostendatur non conuenire. Ac loci quidem fere expositi sunt, ex quibus nobis ad quamq; quæstionem magna argumentorum suppetet copia.

CONCLVSIONES.

Facilius est destruere quàm construere.
Verisimile est in multis fieri peccatum, quàm in paucis.

Septimi libri Topicorum Finis.

ARI-

ARISTOTELIS TOPICORVM, *LIBER OCTAVVS.*

SVMMA LIBRI.

De locis communibus aptis ad instruendum interrogantem, & respondentem.

Loci pro instructione interrogantis. Cap. I.

SEQVITVR, vt de dispositione & ordine argumentorũ interrogandiq; ratione dicendũ esse videatur. Primũ quidẽ locum, ex quo argm̃ sumat inuenire debet is, qui quæstionem positurus est: deinde quærere ipse per se & disponere omnia, postremo hæc oĩa apud alios tractare & eloqui, Ac loci quidem pħo cum dialectico communis inuentio est, argumentorum aũt dispositio, & interrogatio, qm̃ hoc totum alterum, qui contra disputet requirit, propria sunt dialectici. Philosophus.n.quiq; per se & solus exquirit oĩa, vera ne sint & nota ea, ex quibus efficitur conclusio, neq; ipsa concedat is, qui cõtra disputat, minus laborat, quod finitima sint & cõiuncta ijs, quæ a principio proposita sunt & qđ prouideat, quid effici cõcludiq; oporteat. In quo ꝑfecto dabit operã, vt quã clarissimæ sint maximæq; coniunctæ cũ re enunciationes: quippe cũ ex his talibus cõficiantur, quæ sciẽtiã gignunt ratiocinatio nes

nes. Loci quidem, ex quibus ducenda sunt argumẽta, superioribus libris expositi sunt a nobis. Nũc de eorum dispositione quærendiq; ratione ita dicemus si, ante eas propositiones, quæ præter necessarias reliquæ sunt, partiamur. Necessariæ aũt dicũtur eæ, ex quibus ratiocinatio constat. Quatuor aũt genera sũt earum, quæ præter has assumuntur Aut.n. inductionis gratia, vt qđ vniuersum est detur, aut augendæ & amplificandæ argumentationis, aut occulendæ celandæq; conclusionis, aut illustrandæ aperiendæque orationis causa, eo omnis propositio sumit, prǽterea nulla. Sed eo omnis diligentia cõferenda est, vt his ipsis vel argumentationem amplificemus, vel in interrogando vtamur. Quanquam autem eas, quæ occulendæ conclusionis causa assumuntur, certãdi studio adhibemus, eis tamen, quoniam hoc totum cum altero transigendum est, vti necesse est. Necessarias igitur, ex quibus conficitur ratiocinatio, non statim proponere, sed ad summas proficisci debemus. Non .n. debet aliquis, exẽpli causa, contrariorum quæ aduersa dicuntur, eandẽ artem esse sumere, etiã si id velit, sed contrariorũ. Hoc.n. concesso & posito, etiam aduersorum eandem artem esse concludet, siquidem aduersa subiecta sunt contrarijs. Quod si non cõcedat tum per aduersorum singulorum inductionẽ tractanda erit argumentatio. Nã aut in ratiocinatione, aut in inductione sumendæ sunt necessariæ propositiones, aut quædam in ratiocinatione, quædam in inductione. Quæque valde perspicuæ & claræ sunt, eas præponere debemus, propterea ꝙ obscurior est semper magisq; dubia in recessu, & in inductione conclusio, & quod facile est eas proponere, quæ vsui esse possunt, ei ẽt, qui illo modo sumere nõ possit, quæ aũt præter necessarias enumeratæ sunt, & illarum ipsarũ causa sumi debent, & ita adhiberi, vt a singulis ad vniuersas & generales, a nõ dubijs clarisq; ad obscu-

obſcuras dubiasq; perueniamus inducendo. Clariora autem ſunt ea, quæ ſenſui ſubiecta ſunt, aut per ſe, aut certe pleriſq; Qui auté concluſionem occulere inſtituit, is ante ratiocinari debet fere, ex quibus id, quod initio propoſitum eſt, concludi efficiq; poſsit. Quod ita fiet, ſi quis non ſolū neceſſarias, ſed aliquā etiam earum, quæ ad illas vtiles, erunt concludat. Illud etiam proderit concluſiones tacere, easq; poſt vniuerſas enumerare. Sic enim a primo propoſito aberrabit longiſsime. Atq; etiam eum oportet, qui obſcure vult interrogare, ita hoc præſtare, vt quæſita tota oratione, effectaq; concluſione, alter cauſa, quæ ſit, requirat. idq; ex ſuperiore loco efficietur facillime. Si.n. ſola concluſio pronūcietur, incertum erit quemadmodū efficiatur. quod is, qui contra diſputat, vnde efficeretur nó prouideret, cum priores ratiocinationes in mēbra digeſtæ non eſſet. Minime aūt digeritur in membra ratiocinatio concluſionis, cum cū eius ſumptiones non enumerantur, & diſponuntur, ſed illa, ex quibus conficiť ratiocinatio. Vtile erit etiā, non crebras enunciationes ſumere, ex quibus ratiocinationes conſtant, viciſsimq; aliā & aliā efficere concluſionem. Collatis.n. vnum in locum ijs oībus, quæ apta ſunt & coniuncta, facilius quid ex eis efficiatur intelligi pōt. Atque etiam generalis quædā ex definitione non eorum de quibus agitur, ſed coniugatorum, ſumenda propoſitio eſt. Falſa .n. concluſione ſe ipſi capiunt ij, qui reſpondent: cū coniugati ſumiť definitio, quaſi vniuerſam generalemq; minime concedant propoſitioné. vt ſi hoc ſumendum ſit eum qui iraſcatur, appetenté eſſe vltionis, ſumaturq; ira libido eſſe puniendi eum, qui contempſiſſe vadeatur, certe ſumpto hoc, omnino quod volumus habebimus. At ſi quis definitionem afferat eorū, de quibus agitur, fere ſit, vt is qui reſpondet ei reſiſtat, quod facilior ſit in his occurrendi ratio;

Cuius generis illud est, Non omnes qui irascuntur, pœnā appetere. nos. n. parentibus irascimur, neque eos supplicio affici optamus. & quanquam non videtur vere hoc loco occurri, propterea quod nonnullis satis grauis pœna est aliorū molestia & pœnitētia, habet tñ aliquid probabilitatis & authoritatis vt non sine causa pr positum negatum esse videatur. Definitioni autem iræ tam facile resisti non potest. Præterea ijs qui quæstionē ponit, ait, proponere debet, vt nó ad id de quo agitur, sed alio quod affer pertinere videatur. Declinant. n. omnes qui poscunt q̄stionem: ea omnia quæ ad propositum pertinent. Dare etiam operam debet, vt quam maxime incertum sit, vtrum id, de quo agetur, an eius contrarium velit sumere. Cum. n. id, quod ad propositum pertinet, obscurum est, eque apparet tum facilius cōcedunt qđ illis probatur. Iam vero ex similitudinis collatione interrogandi erunt, quoniam quod verisimile est, vniuersa re & toto genere obscurus & occultius est velut quemadmodum ars & inertia eadem est contrariorum, sic sensum eundem versari in contrarijs. aut contra, q̄ñ sensus in contrarijs rebus cernitur, ēt artē. Quod quidem genus finitimum est inductioni non idē valet. Illic enim ex rebus singulis ad vniuersas peruenitur, in similitudine autem nō peruenitur ad vniuersas, in quibus similia omnia cōtinentur. ipse etiam sibi interdum debet resistere. Suspectos. n. non habent eos, qui æqui in disputando vident. Vtile est etiam ea proponere, quę vsitata & trita sunt, in omniumq; ore versantur. Neque. n. audent vsitata repudiare & tollere, quod vnde resistant, non habent, & quia hæc illis vsitata sunt, haud periculum est, ne ea reprehendant. Iam & studium nostrum in aliqua resumenda dissimulare, etiā si vtile sit, debemus, (ijs. n. qui magnū studiū in aliqua reponunt, resistunt libentius) & similitudinū collatione proponere, quia facilius

facilius concedunt idquod alterius causa, q̃ quod ipsum per se sumitur. Magna etiã vis in eo est, ad probandum obscure quod volumus, si id non proponamus quod sumendum est, sed id quod illud consequitur necessario. Facilius.n.dant & concedunt illud ipsum, quod non æque ex eo percipi potest, quid sit efficiendum quo quidem sumpto, etiam illud sumptũ erit. Illud etiam plurimum valet, extremo loco id proponere, quod in primis efficere velimus. Solent .n.omnes primæ disputationi resistere acrius & diligentius, propterea quod omnes qui disputant, ea in primis proferre solent, in quibus maius studium curamq; posuerunt. Quanquã apud nonnullos hæc prima dici debent, cuiusmodi sunt difficiles, qui quidẽ ea concedunt facilius quæ prima disputatione afferuntur, si modo quid sequat non omnino appareat, ad extrema autẽ, difficiles se proteruosq; præbent. Quod idẽ de ijs iudicandũ est, qui acutos se putant in respondendo. positis.n. concessisq; per multis, captionibus & quasi præstigijs quibusdã vtuntur in cõclusione: quasi ex ijs q̃ posita sunt minime sequatur. Illi facile ꝯcedunt, & freti ingenio suo & rati nullũ se incommodum consecuturum. Postremo producenda erunt & amplificanda, interijciendaq; in argumentatione ea omnia quæ nihil ad rem pertinere videbuntur. Id quod ij soluti sunt facere qui falso aliquid describunt & delineant. Nam cum multa sunt, difficilis est falsi diiudicatio. Itaq; celant & obscurant rem interdum ij, qui obscure vtuntur interrogationibus ea proponentes sumentesq; omnia, quæ nunquam per se ac singula darentur. Atque ex his locis argumenta ducenda erunt, ad celandam dissimulandamq; conclusionem.

CONCLVSIONES.

Discenti semper sunt vera proponenda.

Qui magnum studium in aliqua re ponunt libentius resistunt.

Alij loci pro inductione respondentis. Ca. II.

IN ornanda autem amplificandaq; disputatione rerum finitimarum & coniunctarum adhibenda inductio atque diuisio est. Inductio quidem quid sit, facile perspicitur. Diuisio autem talis est, vt artem arte præstantiorē esse, aut quia certior sit, aut quia in rebus melioribus versetur Et artium alias esse, quarū omnes opus est in cognoscendo, alias quarum in agendo, alias quarum in faciendo. Hæc.n.& ornatum afferunt, orationi, nec necessaria sunt ad efficiendam conclusionem; dilucidam autem & perspicuam argumentationem facient. exemplum, similitudinisq; collatio. Exempla aūt propria & ad rem apta esse debent, & eiusmodi ex quibus res intelligatur. Cuiusmodi illam sunt quæ Homerus, nō quæ Cherillus, commemorat. Sic.n. notius erit & clarius id quod proponitur. In differendo autem ratiocinatione vtendū erit apud dialecticos potius quā apud multitudinem. Inductio contra magis multitudinem commouet. Sed de his generibus iam dixi. In quibusdā rebus facile pōt is qui inductione vtit, quærere & inuenire id quod totū dicitur, in alijs nō facile potest, quod omnibus similitudinibus non est commune nomen impositum. Quinetiam cū genus vniuersum concludi debet, eandemq; cæterorum similium rationē aiunt esse tum id profecto difficillimum est, quæ nam eorum quæ commemorata sunt eiusdem sint generis, quæ non sint explicare dicendo. Ob eamq; causam sæpe disputantes inter se dissident & hærent dū alij similia esse cōfirmant quæ nō sunt similia; alij similia num similia sint, ambigunt. Quocirca in his oībus omni ratione efficiendū est: vt nomina fabricentur vt nec ei qui posfit quæstionem, nū eius qđ affertur non sit similis ratio, hærere liceat, nec ei qui rogat, calumniari, eandem esse rationem,

tionem,quod multa eorum, quorũ similis ratio non est,eodem modo dici videantur. Cum aũt inductione multarũ rerum adhibita,non dat alter, id de toto genere; tum æquũ est; vt resistat & refellat, postulare. Quod si in aliquibus non doceat hoc modo contingere,non erit æquum rogare,quorum tandẽ non sit similis ratio. Primum.n.argumentatio per inductionem tractanda est tum postulandum, vt resistatur. Sed postulandum est,vt occurratur nobis, nõ in eo ipso quod proponitur, nisi forte vnum est solum eius generis; vt duo sunt tantummodo parium numerorum primus. Debet.n.is,qui resistit in alio genere resistere, aut certe dicere,hoc vel illud solũ esse ex eo genere. Quod autẽ ad eos attinet, qui in toto genere occurrunt nobis, nec in eodem genere occurrunt,sed in eo quod eodẽ nomine, sed ambiguo continetur (veluti habere aliquẽ non suum colorem,aut pedem,aut manum, quoniã & pictor habeat non suum colorem, & cocus non suum pedẽ) in his omnibus, diuisione adhibita,interrogare debemus. Nã si ambiguum lateat,neque aperiatur,recte in propositione nobis videbitur resistere. Q đ si in simili genere,non in ambiguo resistens, nostrum labefactet rogatum,detracto eo in quo resistit nobis,quod reliquum est in toto genere valere docebimus,dum quod commodum est effecerimus. Quod in obliuionis verbo & oblitũ esse animaduerti põt. Non.n.concedunt eum oblitũ esse, qui commutatione aliqua artẽ amiserit, ꝙ casũ & interitu eius eã amisit,non obliuione obruit. Quod ergo reliquum est,dempto eo in quo occursum est nobis,cõmemorari debet: vt si quis remanente re, artem amisit,eum oblitum esse. Eodemq; modo de ijs iudicandum est, qui hoc loco nobis occurrunt. Maiori bono maius malum esse contrariũ. Proferunt.n.valetudinẽ, quæ cum minus sit bonũ quàm firma corporis constitu-

tio, tñ ei maius bonum contrarium est. morbum.n. maius malum esse infirma affectione corporis. Ex his etiam id detrahendum est,in quo occcurritur.eo enim sublato,facilius licebit proponere: vt maiori bono maius malum contrarium esse,nisi vnum alterum vna secum inferat,vt firma corporis affectio valetudinem.Quod idem faciendum erit, non solum, si quis nobis occurret,sed etiam si non occurret, & tñ id negabit & abnuet,q aliquid tale prouideat futurum.Sublato.n eo in quo nobis resistit,dare & cõcedere cogetur id quod reliquũ est,q in eo quod reliquum est,aliquid contineri quod non sit ita: minime animaduertat. Quod si dare nolit etiam tum cũ petitum est vt resistet; certe quo resistat nobis non habebit. Sunt autem propositiones eiusmodi, quæ quadam ex parte falsæ sunt,quadam ex parte veræ.in quibus eo quod ex parte est sublato, reliquũ licebit verũ relinquere.Si vero multa proponamus,in quibus nobis minime resistat,tum vt concedat omnino petere debemus. Propositio.n dialectica est, quæ magna ex parte rẽ ita habere declarat.neque refellitur. Cum autem eadem res & sine incommodo & cum incommodo per ratiocinationẽ concludi potest,hoc an illo modo efficiatur,nihil ad eum qui necessaria ratione non probabili concludit.is aũt qui probabili ratione vtitur, non debet argumentationem tractare per ratiocinationem, per quam alter incommodo vrgeatur. Nam & cum nullo incommodo vrgent,concludendo,nihil controuersiæ loci relinquunt: & cum incommodo vrgent, tũ nisi sit euidens & perspicuum id falsum esse, alij incommodũ id negant esse.Ita non habent quod volunt ij qui q̃stionem ponunt. Proponenda aũt sunt ea quæ magna ex parte ita se habent,& refelli aut non possunt oĩno aut,certe id facile, quasi prima facie pspici nõ põt.Cum.n.in rebus quibusdam non ita esse perspi-

cere nequeunt,tum id quod propositum sumptumq́; est,quasi verum sit solent concedere. Nunquam aũt quæri debet conclusio: sin secus, cum alter resistet, ratiocinatio nunquam ad exitũ perduci poterit. Sæpe.n.etiam cum nulla interrogatio & quæstio ponitur,sed vt consequens concluditur, id negatur effici.quod cum faciunt illi, certe ab ijs qui non vident qui ex concessis sequatur minime reprehendi videtur.Cum igitur vnius rogat,neque id ait effici, alter auté negat omnino, tum ratiocinationi nihil omnino loci relinqui videtur.Neque vero quicquid de toto genere dicitur, dialectica propositio est. ex quo genere illud est,quid est homo?aut hoc,quot modis bonum dicitur?Propositio.n dialectica est,ad quam respondere licet etiam,aut non.: quod non licet ad superiores.Ita non est dialectica quæstio vlla,nisi is qui proponit,eã explicet aut distinguat hoc modo: An bonũ hoc vel illo modo dicatur?quã quidẽ quæstionem licet vel negare vel concedere. Quocirca enitendum est,vt ita,vt dixi.omnes hæ ponãtur quęstiones.Qui illud etiã par est ab illo requirere,quot sunt bonorũ genera,quando explicatione & diuisione adhibita a nobis,ille vllo modo concedet. Qui aũt vnam orationem in multas quæstiones rogãdo distribuit,is inscienter quærit.Nam si is qui rogatur ad rogatũ respondeat,profecto ille aut multas quæstiones ponere,aut sæpe idem quærere videatur necesse est.Ita aut nugatur, nihilq́; agit:aut ratiocinationem,per quam argumentationem tractet,non habet,quandoquidẽ ex paucis quibusdam omnis constat ratiocinatio.Quod si minus respondeat,hic illũ coarguere non põt,aut certe eum relinquit.Illud autem intelligendum est,omnia proposita, quæ argumentis per difficiliter probant, eadẽ facilia esse ad defendendũ.cuius generis ea sunt quæ & prima sunt & vltima ordine naturę.Nam & prima ac perspicua

certum modũ definitionemq; requirunt, & vltima multis cõcludantur necesse est ab eo, qui iã inde per spicuis & primis continuatam seriem argumentorũ persequi velit. Aliter enim fallaces ac captiosæ argumentationes videbuntur, præsertim cum aliquid doceri non possit, nec demõstrari, nisi a proprijs ini tijs & principijs capto exordio, vsq; ad vltima perueniatur. Ac constitui explicariq; rẽ definiendo nolunt ij qui respondent, nec si explicemus attendunt. Sed profecto facilis non est differẽdi ratio, nisi quid sit aut quale id de quo instituitur disputatio, intelligatur. quod in principijs & perspicuis contingit maxime, quibus cætera probãtur, ipsa alijs non possunt definitioneq; aperienda sunt & cognoscenda necessario. Difficilia etiam probatũ ea sunt oĩa, quæ principiorum vicinitatem sequuntur. Neque enim multa ad ea probanda, argumenta possunt suppetere, cũ pauca interiecta sint inter ipsa & initium, quibus necesse est consequentia omnia monstrari. Definitiones autem eæ ex omnibus euerti possunt difficillime, quæ verbis eiusmodi explicatæ sunt, vt primũ dubium sit vno modo, an pluribus dicantur: deinde incertum, vtrum proprie de re quæ definitur dicantur, an per translationem. Nam quia dubium est illud non perspicuum, inde nulla argumentorũ copia suppetit quia hoc incertũ, an per translationẽ dicantur non possunt refelli. Omnino quęstio omnis si difficilis est probatu, vel definitionẽ requirit, vel in ijs est quæ multis modis, aut quæ per translationem dicuntur, aut non longe abest a principijs, aut eo certe difficilis est, quia non est prima facie perspicuum quo sit ex genere eorũ quæ expõsita sunt, id quod in controuersiam venit, affertq; dubitationem. Nam si quo ex genere sit intelligatur. illud etiam intelligetur, aut definitione explicandum id esse, aut diuisionem adhibendã aut definiendas esse medias propo-

sitiones,

fitiones,quibus vltimæ probentur. Pleraq; etiā proposita,nisi recte tradita & explicata definitione,neque disputari facile,neq; probari argumentando possunt.ex quo genere illud est. Sit ne vnū vni contrarium,an multa? Quod si contraria definiantur, certe illud facile erit explicare,sint necne sint plura eorū dem contraria. Quod eodē modo iudicandū est de ijs,quæ definitionem requirunt. Atq; etiam in mathematicis videntur quædā non facile describi posse prætermissione definitionis:quale est illud, Eam lineam quæ ad latus planum secat,simili ratione & lineam secare,& locum;quod definitione adhibita facile intelligetur, quoniā & loco & lineæ eadem respondet quasi ex altera parte diuisio.quæ quidē analogi definitio est. Omnino prima elementa & initia, definitionibus expositis,vt quid sit linea,quid orbis, facile probari demonstrariq; possunt.verū at singula eorum probanda non multis argumentis vti possumus, propterea ꝙ non multa sunt in medio eorū collocata. Definitionibus aūt initiorum prætermissis,vix,aut ne vix quidē probari possunt. Quod idem fit in ijs principijs quæ differendo adhibentur. Hoc igitur intelligendū est,cū propositū aliquod difficile est probatu,id aliqua de causa earū quas exposui, euenire. Cum aūt propositio & enunciatio difficiliorem habebunt probationē,q̄ propositum dubitare liceat,sint necne sint probandæ. Nā si eas non probet sed ijs etiā ad rem propositā concludendam vti velit,maius sibi quidē opus q̄ quod initio præscripserit,sin eas probet,ijs certe quæ minus valent ad faciendā fidē,alter adducetur vt credat. At si quæstio difficilior non reddetur, ponēda est si non dubijs & perspicuis dubia concludenda erunt,non est probāda. Aut ei qui se dat in disciplinā,ponenda nō est,nisi sit notior:ei aūt qui exercitationis gratia disputat ponenda,si modo vera esse videatur. Ex quo perspicuum

cuum

cuum eſt, non eodem modo ab eo, qui probabili ratione, & eo qui neceſſaria concludit, propoſitiones eſſe afferendas. Quemadmodum ponenda & diſponenda ſit quæſtio, ſatis fere dictum eſt.

CONCLVSIONES.

Ars & ſcientia arte & ſcientia præſtantior eſt vel quia certior, vel quia melior, ideſt de rebus melioribus.
Inductio multitudinem magis mouet.
Maiori bono maius malum contrariatur.

De locis reſpondentis. Cap. III.

NVnc de ratione reſpondendi ita diſſeremus, ſi ante quod eius ſit officium, & qui & recte poſsit & recte ponit quæſtionem, dixerimus. Eſt aũt eius qui ponit quæſtionem, ita argumentationem tractare, vt eũ qui cũ diſputet, abſurdiſsima quæ ex propoſito efficiunt neceſſario, cogat ꝓcedere. eius vero, qui quæſtionẽ poſsit, dare operam, ne quod incommodũ ſua culpa, ſed ex propoſito ſequi efficiq; videatur, nec quicquam quod ſit contra opinionem omnium. Aliter.n. peccatur, cum quis proponit primus quod non debet: aliter, cũ eius, quod proponitur ea vis & natura eſt, vt defendi nullo modo queat. Non ſunt aũt certa neque conſtituta adhuc a quoquam officia eorum, qui exercitationis & periculi faciendi gratia diſputant. neque enim idem propoſitũ eſt doctoribus aut diſcipulis, quod ijs qui certandi ſtudio diſputant: neque idem his ipſis, & ijs quorum ad cognitionem & ſcientiã omnis dirigitur exercitatio. Nam & diſcipulis ea ſemper tradenda ſunt quæ probantur omnibus, quoniam nemo eo operam confert, vt falſa doceat: & eorum qui certandi ſtudio diſputant, is qui quæſtionem ponit, ſemper aliquid facere videri debet, & is qui cũ diſputat nulla

nulla in re illi concedere. Quoniã autem in conuẽtu & congressu dialecticorum, ijs, qui non certandi studio, sed vel tentandi, vel cognitionis gratia inter se disserunt, non est adhuc a quoquã, vt dixi, expositum, & traditũ, quid inuestigare, quid dare, aut non dare oporteat eum, qui poscit quæstionem, vt gnauiter, aut non gnauiter, ac præclare decreta sua defendat, nos hoc loco instituimus dicere. Qui igitur respondendi munere fungitur, is consultationẽ defendat necesse est, vel probabilem vel non probabilem, vel neutram: ita tñ vt aut probetur, aut non probetur omnino, vel cum adiunctione, vt alicui vel eidem, vel alij. Quo autem modo probabilis, vel non probabilis sit nihil interest: quandoquidem idem genus retinẽdum erit præclare respondendi ad rogatũ aut dandi, aut non dandi rogatũ. Ac non probabile quidem si sit propositum probabilẽ. sin probabile, non probabilem necesse est. cõclusionem effici. Cõtrarium n. propositi semper concludit is qui interrogat. Quod si id de quo agitur sit eiusmodi, vt nec ꝓbetur, nec improbetur, eiusdẽ generis efficietur cõclusio. Quoniam autem is, qui scite raiocinatur & concludit, rebus non dubijs & perspicuis id quod dubium est, aperit & ostendit, profecto si id de quo quæritur nõ sit probabile omnino, non debet is qui poscit quæstionem neque id dare quod non probet omnino, neque id quod illud quidem probetur, sed minus quam conclusio: quippe cum propositum nõ si probabile sit, conclusio probabilis sit futura. Ita fit, vt ea quæ sumuntur, omnia probabilia esse debeant, ac magis probabilia quam id de quo quęritur si quidẽ magis perspicuis minus probabilia velit cõcludere. Ita si non sit ex eo genere id quod quæritur, nõn id debet qui respondet cõcedere. Sin autem ꝓbabile omnino sit propositum, improbabilis etiam omnino conclusio erit. Itaque danda erunt quæ pro-

bantur,

bantur omnia,& eorum quæ non probantur, si quā magis probabilia sint conclusione. Sic.n.satis abunde disputatum fuisse videbitur. Quod idem faciundum erit, si nec minus sit probabilis, nec probabilis quæstio. Sic.n.& quæ probantur, danda sunt omnia, & quæ non probantur, si qua magis probabilia, quā conclusio erunt. Sic enim fiet, vt probetur magis oratio. Ac si id de quo agitur omnino probabile sit, aut non probabile, tum cum ijs comparandum erit, quæ omnino probantur. Sin auté non omnino probabile, aut non probabile, sed ei modo qui respondet, tum ex ijs quæ ei probantur, aut minus probantur iudicare debet, quid concedendum, aut non concedendum esse videatur. Quod si alterius sententiā defendat is qui respondet, certe eius mentem & sententiam spectare debebit, vt quid cōcedendū sit aut negandū intelligat. Itaque qui alienas sententias introducunt, vt bonū & malū esse idem, vt placet Heraclito, ij non dant, in eodem simul non inesse contraria: non quod non probetur hoc eis, sed quod Heracliti sententia ita dicendū est. Quod etiam ij faciunt, qui alij ab alijs proposita accipiunt. Exquirunt.n.illi, quid sit responsurus is qui rem proponit. Hoc igitur perspicuum est, quæ exquirere is debeat qui respondet, siue omnino probabile, siue alicui sit id quod quæritur. Quando autem necesse est omne rogatum aut probabile esse, aut non probabile, aut neutrum & vel ad conclusionem efficiendam valere vel non valere rogatum, si probetur, neque ad conclusionem efficiendam valeat, id & dare & probabile dicere debemus. Eo enim posito & concesso, propositum primum non euertitur. Si autem neq; probetur ipsum, neq; ad conclusionem efficiendam valeat, id quidem dandum est, sed ita tñ, vt non probari significemus vitandæ amentiæ gratia. Si vero & probabile sit, & ad rem pertineat, respondendum e-

rit

rit id quidem videri & probari, sed propositũ ad eo finitimum esse, vt eo concesso, propositum tollatur necessario. Si ad conclusioné efficiendam valeat, & admodum sit improbabile, respondendum erit conclusionem eo posito & concesso effici, sed stultũ id esse quod afferatur. Cum autem nec probabile quid nec minus probabile rogabitur, tum si ad conclusionem efficiendam nihil valeat, id dandum erit, nulla facta distinctione: sin valeat, exponendum est, eo posito, sublatum iri id, de quo agatur. Sic.n.& eo qui posit quæstioné, nihil eius culpe futurũ est, si quid concedere & dare debeat, prouidebit: & is qui quæstionem ponit, conclusionem efficiet, cum ei ea dabuntur omnia, quæ magis quàm conclusio probentur. Qui auté instituunt argumentationem tractare per ratiocinationem, sumptis ijs quæ minus q̃ cõclusio approbantur, ijs quoniam inscienter ratiocinantur, quæ rogant, dari cõcediq; non debent. Eodem modo eis occurrendum erit, cum res dubias & obscuras, & quæ multis modis dicuntur, afferent. Nam quoniá ei qui posit quæstionem, si minus intelligat licet dicere, Non intelligo: & quod multis modis dicitur non necessario id aut concedere aut negare debet: profecto si quid afferatur quod obscurum sit, sine vlla dubitatione & mora se id non intelligere fatebitur. Sæpe.n. ex eo, quod dant & cõcedunt ij, quibus obscura nec aperta quæstio ponitur, absurdum aliquid incidit. Cum autem cognitũ apertumq; erit id quod multis modis dicitur, si omni ex parte & oĩno verum sit, aut falsum quod affertur, id omnino concedi negarí ue debebit: sin quadam ex parte falsum sit, & quadam ex parte verũ id ambigue dici, & in illo vere, & in hoc falso dici indicabit. Nam si id posterius distinguat, dubium erit, an in prima disputatione ambiguum perspexerit. Quod si ambiguum verbum non attendat, idq; tum cũ alterius habet rationem,

tioné,concedat,si ad alterũ impellatur,fateri debet, se id concessisse,cum non ipsum illud ad quod voca tur,sed alterũ ipse spectare & attenderet. Cum enim plura eidem nomini & orationi subiecta sunt, tũ fa cile existit controuersia. Sin rogatum & planum sit & simplex,aut etiã,aut non respondendum est Quo niamq; omnis propositio quæ valet ad conclusioné efficiendã,aut aliqua earum est ex quibus ratiocina tio conficitur aut ad aliquã earum refertur (perspi cuum est auté cũ alterius probandæ gratia assumi, eo sumi ꝙ multa similia requirantur,quippe cum fe re per inductioné vel similitudiné id quod de toto genere & omnino dicitur, concludatur) singula oĩa concedenda sunt,si vera sint & probabilia, vniuersa autem refelli debent. Impedire enim cursum oratio nis nisi resistas vere,aut saltem videare, hoc est ini quum se in disputando difficilemq; prębere. Ita simi lia existant,neq; det in toto genere dici,cum refelle re nequeat,profecto difficilé se proteruumq; præbe bit. Iam vero si non habeat contra argũ sumere ad refellendum, tum multo etiam magis difficilis pro teruusq; videbitur. Quanquam ne hoc quidem satis est. Multæ.n.rationes extant,sententijs omnium cõ trariæ,quarum difficilis est explicatio. cuius gene ris est Zenonis ratio qua tollit motum,& stadij tra iectionem.nec vero propterea eorũ cõtraria minus defendi concediq; debent. Ergo si quis nec cõtradi cere posit,nec resistere,& tñ non concedat,is pro fecto iniquum se præbebit in disputando.est.n in di sputationibus iniquitas & proteruia,responsio quæ præter modos quos exposuimus,vim habet ad interi mendã tollendamq; conclusionem. Defendere auté & propositum & definitionem,ita par est, si ante ar gumenta ipsi in nos quasi aduersariorum tela iacia mus. Quibus.n.rationibus infirmant nostra decreta ij qui ponunt qõnem ijs ipsis resistere debemus. Pro

positum aũt non probabile, timide defendendũ est. Multis autem modis non probabile esse potest. Nã & id non probabile est, ex quo efficitur, vt incõmoda & absurda quædã fateamur, vt si quis vel omnia vel nihil moueri dicat, & ea omnia quæ deterior status & constitutio sequi solet, & quæ hominum volũtatibus repugnant quale illud est. Voluptas est bonum, & facere quam accipere præstat iniuriam. Nõ enim quasi disputationis gratia defendat, sed tanquam ea dicat quæ probet & sentiat: ita eũ oderunt. Argumenta autem quibus falsum cõcluditur, dissoluenda sunt, infirmando euertẽdoq; eo, ex quo falsũ effectum est. Neq;.n. quouis sublato argm̃ explicatur, ne si falsum quidem sit id quod sit euersum. Multa.n. falsa in argumentatione contineri possunt. vt si quis sumat eum qui sedeat scribere, & Socratem sedere, ex his efficitur scribere Socratem. Euersa igitũ hac enunciatione, Socrates sedet, non tamen dissoluta & explicata argumentatio est. Et quanquam falsa enunciatio est, non tñ falsa est oratio. Si quis enim sedeat, neq; scribat, non iam in hac tali causa hæc ipsa accommodata explicatio est. Nõ igitur hoc refellendum est, sed illud, eum qui sedeat scribere, cũ præsertim non omnis scribat qui sedet. Ita fit vt dissoluat argm̃ is qui falsi causam tollit, & explicationẽ intelligit is qui causam argumentationis cognouerit, quemadmodum in ijs quæ falso & vitiose describuntur contingit. Neque enim satis est resistere, etiam si falsum sit quod refellitur sed etiam cur falsum sit docendum est. Sic enim verum occurrendo ratione & consilio ductus nec ne sit intelligetur.

CONCLVSIONES.

Discipulis vera semper proponenda sunt.

Cum respondenti proponitur multiplex quod non intelligat, concessum est ei dicere, Non intelligo.

Defendere quippiam volentes par est vt ipsi prius in se argumenta quasi tela iaceant.
Facere quàm suscipere iniuriam præstat.

Communes loci pro interrogante & respondente. Cap. IIII.

IMpediri autem argumentatio potest, ne concludatur, quatuor modis. Primum id ex quo falsum est refellendo. Secundo, occurrendo ei qui quæstionem ponit. Sępe.n.non explicato & dissoluto argumento, tamen is qui rogat progredi non potest longius. Tertio, refellendo rogatum. Fit.n.interdũ, vt ex ijs, quæ quæruntur, non quod volumus consequamur, propterea quod vitiose quæstio ponitur, quibusdam aũt positis & concessis, efficiatur cõclusio. Ac si vltra progredi is qui rogat non põt, occursum erit roganti, sin põt, rogato. Quartum genus resistẽdi, & deterrimum id est, quod ad tempus refertur. Nonnulli.n in refellendo ea afferunt, quæ ad differendum plus temporis desiderant, quam disputandi consuetudo. Ac resistendi quidẽ quatuor, vt dixi genera sunt. Sed prima vna ex omnibus explicatio est, cætera impedimenta sunt quædam conclusionum. Reprehensio autem argumentationis non eadẽ ex eius natura, & ex interrogandi ratione nascitur. fere .n. fit culpa eorum, qui rogantur, vt non recte tractetur, argumentatio, quod non concedant ea, quæ magnam facultatem suggerant ad id efficiendum quod quæritur. Neq;.n.in alterutro solum positum est, vt communis res recte ad finem exitumq; perducatur. Quapropter interdum qui aliquid respondet, refellendus est necessario, non ipsum propositum, tũ deniq; cum is, qui quæstionẽ posuit, instructus calũnijs paratus venit ad contradicendum ita iniquos se prębentes, disputationes nõ dialecticas, sed cõcertationum plenas instituunt & inuehunt. Ex quoniã, exercitatio-

citationis approbationisq; causa nō eruditionis, hæ tales disputationes comparatæ sunt, profecto non modo vera, sed etiam falsa concludenda sunt, nec ex veris, semper, sed interdum etiam ex falsis. Nam & plerunque vero posito, is qui contra disputat refellere debet, vt sint proponenda falsa, & falsum quod positum est interdum falsis euerti tolliq; debet, cum præsertim nihil prohibeat falsa alicui, magis quā vera probari. Ita si ex ijs, quę illi probantur, progrediatur argumentatio facilius assentietur, non adiuuabitur. Sed oēs debent, qui alio disputationē recte traducere & trahere volunt, vt Geometra geometrice, sic dialectice, non pugnaciter traducere, siue falsum, siue verum sit id, quod concluditur. Quæ aūt sint dialecticæ ratiocinationes, supra expositum est. Vt autem in rebus vsu venit vt socius iniquus & sceleratus sit is, qui rem communem impedit, sic in disputationibus, in quibus etiam commune quiddā propositum est vtriq;, præterquam in ijs, qui certandi studio disputant. Neq; enim vtrique eorum licet eundem finem consequi, præsertim cum plures vno vincere non possint. Vtrum aūt in respondendo, an in rogando id efficiant, nihil interest. Nā & qui certandi studio rogat, vitiose & præpostere differit, & qui respondendo non concedit, neque dat quod videtur probabile, neq; inducit in animū audire, quid tandē velit is, qui ponit quæstionē. Ex quo perspicuū est, non eodē modo argumētationem si per se consideretur, reprehendendā esse: & eū, qui eā rogando tractat. Nihil enim prohibet, vitiosam argumentationem esse, cum interim is, qui quæstionem ponit, quā poterit accommodatissime, cum eo, qui respondet, disputabit. Nam si res sit cū difficilibus & pteruis, non pōt profecto statim quas quisq; velit, sed quas possit, tractare per ratiocinationem argumentationes. Quoniam autem incertum est, quando cōtraria

 homi-

homines sumunt,&quando id quod principio sumptum est,(sæpe enim ipsi secum, & soli cum aliquid loquuntur,repugnantia dicunt,negatoque eo quod prius est conueniunt posterius. itaq; cum rogantur sæpe repugnantia,& quod primo loco propositum est,ꝑcedunt) eo,vitiosas argumétationes necesse est effici. Culpa est ista eorum qui rñdent,qui quædam non concedunt: alia eiusdem generis concedunt. Ex quo etiam perspicuum est, non eodem modo refellendos esse eos qui qõnem ponunt: & ipsam argumentationem. Argumentatio autem quinq; modis reprehendi solet. Primo, cum ex ijs quæ rogata sunt & quæsita, nihil concluditur, omnino, nec qđ ad rem pertineat, quot falsa sint, vel non probabilia omnia,aut certe plurima eorum, ex quibus conclusio efficitur, & quod nec detractis quibusdam, nec additis,nec alijs detractis, alijs additis efficitur conclusio. Secundo,si tractetur per ratiocinationem, quæ ad rem non pertineat, ex ijs argumentatio, & ita vt.s.dictum est. Tertio,si additis quibusdam conficiatur ratiocinatio, sed quæ deteriora sint quã quæ rogata sunt minusq; probabilia conclusione. Quarto,si detractis quibusdam idem contingat. Interdũ enim plura sumuntur quam necesse est,vt non ex eo quia hæc concessa sunt, efficiatur conclusio. Postremo,si ex minus probabilibus, & credibilibus efficiatur, quàm si conclusio aut si ex veris, sed quæ difficilius & maiore negotio quã id quod quæritur, ostendi possunt. Neq; vero id postulandum est,vt omnes q̃æ de proposito instituuntur,æque probabiles sint ratiocinationes, & æquæ valeãt ad faciendam fidẽ. Eorum enim quæ exquiruntur partim primæ facie faciliora sunt natura sua,partim difficiliora, vt si q. buscunque probabilibus possint concludentur, recte conclusa videantur. Perspicuum est igitur, non eodem modo argumentationẽ refellendã esse,cũ ad

quæstionem refertur,& cum per se exquiritur. Nihil enim prohibet argumentationem per se vitiosam esse,quæ si ad qōnem referatur, vera erit, vicissimque vera per se considerata,cum qōne collata vitiosa esse potest,cum facile est ex multis probabilibus, & veris esse conclusionem. Fit autem interdum, vt argumentatio etiam quæ concludit, ea quæ non concludit sit deterior, cum illa ex ijs quæ minus probātur,concludit, nec ex eo genere quæstio est, hæc autē talia requirit, quæ probabilia & vera sint nec ex ijs quæ assumpta sunt, argumentatio est. Neq; vero ij qui ex falsis verum concludunt, iure reprehendi pñt, cum præsertim & necesse sit semper falsum ex falsis,& liceat interdum verum ex falsis concludi. ꝙ ex libris quos de iudicio scripsi, perspici potest. Cū aūt argumentatio,quæ exposita est,alicuius rei demonstratio erit,si quā sit alia propositio,quæ cū conclusione nullam habeat coniunctionem, ex ea non efficietur ꝯclusio. Sin speciem præ se ferat coniunctionis,falax erit conclusio, non necessaria. Est eñ φιλοσόφημα ratiocinatio necessaria, epicherema autem ratiocinatio probabilis. sophisma autem,ratiocinatio pugnax. ἀπόρημα, ratio in vtranque partem disserendi. Quod si ex vtraq; propositione probabili aliquid oñdatur,neq; æque probentur,nihil prohibet id quod demonstratum est, magis quam vtranque probari. At si vna sit probabilis, altera neutro modo,aut si hæc probetur, illa non probetur æque, tum æque & non æqualiter, quod demonstratione concluditur, probabitur. sin altera magis probet, magis etiam probabitur. Atq; etiam in tractandis argumentationibus per ratiocinationem peccatur, cum aliquid pluribus ostenditur,quod paucioribus potest,quæ etiam in argumentatione reperiuntur. Cuius generis illud est quod sumitur ad probandū,

opinionem aliā alia verius dici opinionem. Si quis velit & poscat hanc enunciationem, ipse res singulę sunt maxime. Sunt aūt res opinabiles ipsum quod vere est, Sunt igitur illæ res quę ipsæ sunt aliquibus verius. Quod aūt ex eo nominatur quod magis & verius est, ipsum magis est, & vera est etiam ipsa opinio, quæ quibusdam certior est. Atqui hæc duo placuerunt, & ipsam opinionem verā esse, & ipsas res singulas esse maxime. Ita ea opinio quæ verissima est, certior erit. Sed quod vitium in hac est ratiocinatione? An ob eam causam, quod facit vt causa ex qua ratiocinatio conficitur, ignoretur? Argumētatio autem perspicua est vno modo, qui maxime in populi ore versatur, cum ita conclusa est vt iam nulla sit opus interrogatione. altero: qui etiam crebris vsurpatur sermonibus, cum sumpta sunt ea, ex quibus esse necesse est quod concluditur. sint autem ea ex alijs conclusionibus collecta. præterea, si quid prætermissum sit, quod valde sit probabile Falsa autem dicitur quatuor modis, & cum videtur concludere, neq; concludit quod vocatur conclusio & ratiocinatio, ad concertationes spectans, & cum efficit illa quidem aliquid, sed quod minus ad rem pertineat, quod ijs contingit maxime, quibus incommodo alij vrgentur. aut aliquid concludit, quod ad id quod agitur pertinet, sed non propria accommodataq; ratione, id est, si ea quæ non est medicinæ propria, videatur medicinæ esse, aut geometrarum quæ non est, aut dialecticorum quæ non est, siue verum, siue falsum sit quod efficitur. Alio modo falsa est argumentatio, cum ex falsis concludit: cuius generis erit alia falsa, alia vera conclusio. Nam & falsum semper ex falsis & verum interdum ex falsis, vt supra dixi, concluditur. Ac oratio quidem, quod falsa sit, culpa est eius qui argumentationem tractat

potius quam argumentationis. Nec vero culpa eſt ſemper diſputantis, ſed tum deniq; cū falſam ſe aliquam argumentationem tractaſſe ignorat. qn̄quidē falſam orationem, & propoſitionem per ſe quidem magis quam multas veras approbamus, dum ijs quæ maxime probantur, aliquid eorum quæ vera ſunt ipſa refellit. (Nam cum ſit eiuſmodi, tamen verorum neceſſaria concluſio eſt.) quippe cum aliquid eorū quæ poſita ſunt, ab eſſe debeat omnino, vt id demōſtretur. Si vero & falſis & valde abſurdis verum cōcludat argumentatio, multo certe deterior ijs futura eſt, quæ falſum concludunt. Cuius generis argumentatio, etiam falſum concludere poteſt. Perſpicuum eſt igitur, primum videndum eſſe, an concludat argumentatio, deinde verum ne an falſum, tum, ex quibus. Nam ſi ex falſis, ſed quę probabilia ſint dialectica erit, ſin ex veris, ſed quæ non probentur vitioſa, ſi & falſa, & quæ valde improbētur, profecto vitioſa erit aut omnino, aut in re de qua agitur.
Quemadmodum autem is qui quæſtionem ponit id quod initio propoſitum eſt, & contraria petat, ad veritatem expoſitum eſt in ijs libris quos de iudicio ſcripſimus, quemadmodum ad opinionem, nunc dicendum eſt. Petendi autem id quod initio dictum eſt, quinque ſunt genera. Primum & clariſsimum, ſi quis id petat quod egeat probatione, quod quidem in eadem re non facile ignoratur. Synonymis autē, ijsque omnibus quorum ſe nomen & definitio idem declarant magis. Alterum cum id quod ſingillatim demonſtrari debet, omnino & totum aliquis petit. vt ſi quis probans contrariorum quæ aduerſa dicuntur, vnam eſſe artem putant, contrariorum omnino vnam eſſe. videtur enim quod per ſe probari debeat, id vnam cum alijs pluribus petere. Tertium ſi quis ſigillatim petat, quod ꝓpoſitū eſt ad demon-

ſtrandum omnino, vt ſi omnium aduerſorũ eſſe prọ poſitum ſit, aliquorum petat. Nam vr̃ hic etiam qđ cum multis erat docendum, id petere per ſe ac ſeparatim. Rurſus ſi quis adhibita diuiſione, id de quo agitur petat, vt ſi demonſtrandum ſit, medicinam eſſe ſalubrium & contrariorum ſeparatim petat vtrũque. aut ſi quis alterum petat eorum, quorum alias alijs conſequuntur neceſſario. vt latus cum diametro componi non poſſe cum probandum ſit diametrum cum latere poſſe. Contraria etiam tot modis, quot ea, quæ initio dicta ſunt, petunt. Primum, ſi cõtraria petat, affirmantia & negantia. Secundo, ſi cõtraria ex oppoſitione, vt bonum & malum, eſſe idẽ. Tertio, ſi quis omnino & totũ ſumpſerit, & in parte petat quod repugnat. vt ſi quid hoc ſumpto, aduerſorum vnam eſſe artem, petat ſalubrium, & inſalubrium aliam artem. aut ſi hoc poſteriore petito, de toto genere repugnantiam ſumat rurſus, ſi quis contrarium petat eius quod ex poſitis, & conceſsis efficitur neceſſario. Item ſi quis contraria ipſa non ſumat, duo autem petat eiuſmodi, ex quibus repugnantia ſequetur. Sumere autem contraria, & petere id, quod initio poſitum eſt, hoc differũt ꝙ huius error in concluſione incidit. (illud enim ſpectantes peti id dicimus, quod initiò poſitum eſt) contraria autem id propoſitionibus cernuntur, qđ inter ſe quodammodo affectæ ſunt. Vt autem exercitatio & meditatio in argumentationibus eiuſmodi paretur, primum aſſueſcendum eſt argumentationes conuertere. Sic enim maior nobis ad diſputandum argumentorum ſuppetet copia & in paucis multas argumentationes tenebimus, Conuertere enim eſt, vnum eorum quæ data ſunt refellere, commutata cum reliquis interrogationibus concluſione. Nam ſi tollatur ↄcluſio, vna aliqua ꝓpoſitio tollatur,

latur,necesse est: siquidem positis ijs omnibus, necesse sit conclusionem effici. Ad omne vero propositum multum valet,in hanc an illam partem argumentum firmum sit videre,& inuenta eius explicatione,illico quæstionem ponere. Sic enim fiet,vt simul & in quærendo & in respondendo exercitati simus. Si nemo alius sit,quo cum disputemus,conferamusque hæc ipsa,at certe nobis vicissim per nos, & nobiscũ licebit.qua exercitatione ad omnem qõnem argumenta deligemus. Hoc enim & ad cogendum, ad refellendum multum valet,cum alicui magna argumentorum copia in vtranq; partem disserẽdi suppetit. nam ad cõtrarias partes fiet tutior. Posse que ante perspicere, & perspexisse,quid vtranque qõnem & causam sequatur; non paruum adiumentum adfert ad cognitionem,philosophiæq; rationẽ Relinquetur enim,vt eorum recte alterũ sequamur. Sed ad id efficiendum ingenio opus est. Verumque ingenium & indoles in eo est,vt possis verum recte sequi, & declinare falsum quod quidẽ ij quibus acumen ingenij & indolem natura largita est, præclare efficere possunt. Cum.n.amant & oderunt,quod affertur & proponitur, vere de eo quod præstantissimum est iudicant. Cum vero,ad quæstiones, quæ sæpissime in disputationem incidunt,parati & instructi argõrum copia venire debemus,tum maxime ad eas,quibus capita prima proposita,& qõnes generales disputantur. qm̃ in his fere ij qui respondent, nõ habent quod dicant. Iam definitionum nobis magna vis suppetere debet, easque in promptu habere debemus maxime,quibus ea quæ probantur, & prima & perspicua declarantur., cum præsertim ex ijs ratiocinationes constent. Danda est etiam opera,vt ea in q̃ alia argumenta incurrũt, teneamus. Vt.n.in geometria vtile est,elemẽta & initia exercitatione

parata & meditata habere, & in numerorũ ratione, prima quasi capita in promptu hře, magnaq; in hoc ipso vis est, vt alium ēt numerum multiplicatũ cognoscant, sic in argumentationibus, principia tenere,& propositiones in ore hře. Quemadmodum eñ in ea parte,in qua memoriæ sedes est loci collocati & dispositi,statim faciunt vt redeat res nobis in memoriam,ita hæc ipsa magnã nobis ad disserendũ copiam suggerent,quod loci ipsi certi sint,quos spectemus Sed locus cõis potius q̃ ratiocinatio memoriæ mãdandus est. quippe cum difficile sit, mediocrem principiorum & propositorum vim ac numerũ suppetere. præterea argm vnum in multa distribuere assuescendum est nobis: ita tamẽ, vt id obscurissime facere videamur. Quod ita fiet,si quis lõgissime aberret a vicinitate eorum de quibus agitur. Ea autẽ argumenta in hoc genere plurimũ valebunt,quæ de toto genere id maxime efficere possunt. Cuius generis illud est. Non esse vnã multarũ rerum artem. Eadem.n.ratio est eorum,quæ cum aliquo conferũtur,& ꝯtriorum, quæ aduerse dicuntur, & cõiugatorum. Atque ēt ad vniuersi generis qõnem reuocari debet disputatio, ēt si in parte sit tractata. Sic enim ex vna multas ēt facere licebit. Quod explicari in arte Rhetorica de enthymematibus eodẽ modo iudicandum est. Idemq; conferre se sæpissime ad vniuersi generis quæstionem debet, ex qua cõclusionẽ eliciat. Videndum est ēt semper, vt de pluribus rebus cõibus tractetur oratio. Omnis enim quæ de parte,etiam de toto genere exponetur, inestque in priuata singulari causa totius generis expositio & demonstratio, quod sine totius generis locis nihil concludi potest. Vsus autem argumentationum earum,quæ per inductionem tractantur, ad adolescentes, & ignaros earum quæ per ratiocinationem ad

peritos transferri accommodariq; debet. Enitendumq; est, vt ab ijs, qui argumentationes per ratiocinationem tractare possunt, locos & ꝓpositiones, ab ijs qui per inductionem, similitudinum collationes comparationesq; accipiamus. Sunt enim vtrique in hoc genere exercitati. Omnino is, qui exercitationis gratia disputat, conari debet vel ratiocinationem de re aliqua efferre, vel explicationem, vel propositionem, vel argumento resistere, siue q̄s recte ponat qōnem, siue non recte ipse, aut alius, & qua de causa vtrunq; ipsi efficiant. Ex his enim hæc tota ratio & facultas constat. exercitatio autem facultatis gratia suscipitur, eius præsertim quæ in proponenda aliquid & resistendo argumentis cernitur. Dialecticus enim instructus paratusque est & ad ꝓponendum quid, & ad resistendum. Est autem proponere, vnum facere ex multis: quandoquidem vnũ omnino sumi debet ad id de quo agitur. resistere vero, multa ex vno. aut enim distinguit, aut euertit: cũ ex ijs quæ proposita sunt, hoc concedit, illud nõ cõcedit. Quoniam autem vitiosæ & iniquæ disputationes cum quibusdam futuræ sunt necessario, nec cum quouis disputationes instituere, nec quemlibet in societatem exercitationis recipere debemus. Itaq; consuetudo eius vitanda est, qui hoc vnum agit, hoc conatur vt se ostentet in disputando. Et quanquam æquum est omnino disputare, tamen non semper decet. Quocirca non temere cum quibusuis exercitationis causa confidendum est. hinc enim maledicta, hinc contumeliæ, hinc iracundæ contentiones concertationesque nascuntur. Neque enim fieri potest, vt qui vnum in locum discendi exercendæque artis gratia conueniunt, sine concertationibus disputare desinant. Atque vt finem discendi faciam, parata, & expedita argumenta nobis esse debent ad

eiusmo-

eiusmodi quæstiones, quorũ quo minor copia sup petet, eo plura valebunt, quo ex genere sunt & ea quæ per totius generis quæstionem fusa sunt & ea quorum ex tempore difficilior suppeditatio, & inuentio est.

CONCLVSIONES.

Socius iniquus & sceleratus est qui commune bonum impedit. Verum ex falsis nonnunquam, falsum autem non nisi ex falsis concludi licet.

Octo librorum Topicorum Finis.

ARISTO-

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS ELENCHORVM

LIBER PRIMVS.

Ioachimo Perionio Cormœriaceno Interprete.

SVMMA LIBRI.

Quænam sit libri intentio, et de disputationum varij generibus. De locis sophisticis in dictione, et extra dictionem, & de causis sophisticarum deceptionum. De veris, & falsis redargutionibus. De tentatiua interrogatione, quæ differentia sit inter sophisticũ et contentiosum. De captionibus deniq; Nugationibus & Solecismi, & de sophistica occultatione contra moleste respondentes.

Quod nam sit libri propositum: & esse aliquẽ syllogismum sophisticũ ostendit. Cap.I.

DE REPREHENSIONIBVS fallacibus, ijsque quæ reprehensionis speciem præ se ferunt cum captiones sint non reprehensiones, hoc ego sermone dicere institui. In quo a primis & elementis, naturæ ordinẽ secutus, ordiar. Ac illud quidem perspicuũ est, alias esse ratiocina-

tiones quæ vere proprieq; dicantur, alias quæ illarũ speciem & similitudinem imitentur. Quod quidem vt in cæteris rebus, sic in sermonibus propter similitudinem solet contingere. Vt enim in alijs hominibus vera corporis constitutio inest, in alijs eius imago ac species, quod more pomparum se ipsi comunt & comparant, quorum illis elegantem honestamque faciem forma, his fucus largiatur: Sic in rebus inanimis contingit, quarum partim argentum sunt reuera, partim aurum. Aliæ non proprie vereque dicuntur, iudicio tamen sensus videntur, qualia sunt lithargirina & stannea, quæ argentea, & felle infecta, quæ aurea videntur. Eadem est, & ratiocinationis & reprehensionis ratio, quarum alia vere dicitur, alia non, sed quædam illius, quæ ignaros capiat, species ac simulatio. Imperitis enim idem vsu venit, quod ijs, qui res procul prospiciunt. Ratiocinatio enim est ex nonnullis, quibus positis, aliquid aliud præter ea, quæ posita sunt, ex his ipsi necessario efficitur. Reprehensio autem ratiocinatio est, cum oratione contraria conclusionis. Aliæ autem id non efficiunt, & tamen efficere videntur, idque multis de causis. quarum illa verissima est, & vulgarissima, quam verba pepererunt. Nam quoniam nõ licet nobis vna ferre nobiscum res de quibus per se ac soli disputemus, vtimur quæ pro rebus verbis, quasi quibusdam notis, ꝙ in verbis vsu venit, idẽ in rebus vsu venire existimamus, queadmodum in calculis ijs vsu venit, qui rationem subducunt. Quanquam non est eadem huius rei verborumq; ratio, ꝓpterea ꝙ verborũ certus est numerus, multitudinisque sermonũ rerũ infinitior: ita eadẽ oratio vnũq; verbum multa declarat necessario. Vt igitur illic a peritis falluntur ij, qui rationes subducere nesciunt sic in disputationibus ij, q verborũ vim ignorãt, facile, & cũ ipsi disputãt, & cum alios disputãtes audiũt,

falluntur

falluntur atque capiuntur. Atque hæc quidem causa est, aliæ quæ per multæ quas exponemus. ex quib' ficta & simulata nata ratiocinatio & reprehēsio est.

CONCLVSIO.

Verborum ac nominum certus est numerus, rerum vero infinitior: ideo vnum nomen plura significat.

De disputandum generibus. Cap. II.

QVoniam autem quibusdam vtilior & melior est sapientiæ opinio ipsa sapientia detracta opinione (est.n. sophistice simulachrum simulatioq; sapientiæ, non vera sapientia: & sophistes is, qui simulatione specieq; sapientiæ, non vera sapientia quæstum facit) profecto hi tales homines fateantur necesse est, malle se videri sapientis fungi officio, q̃ fungi nec videri. Est aũt perfecte sapientis officium, ijs in rebus, quas quidem cognitas meditasq; habeat, nec fallere, nec decipere, alteriusque modos & captiones ĩdicare posse. quorũ hoc in eo positũ est, vt defendere: alterũ in eo, vt refutare possis id, de quo disputetur. Quocirca qui sophisticæ esse volunt, eos necesse est genus harum disputationũ exquirere & adipisci: est.n. in promptu, quãdoquidem hac ipsa facultatem id, quod volunt, sapientiæ simulachrum assequentur. Illud igitur perspicuũ est, tale genus esse disputationum, eamq; vim & facultatem eos expetere, quos sophistas vocamur. DEinceps sequitur, vt quot genera sint disputationum captiosarum, quotq; ex partibus hæc ipsa constet facultas, & quot sint nostri instituti partes, & de ijs, quæ ad hanc artẽ pertinent disseramus. Sunt igiẽ earũ disputationũ, quæ sunt in differendo, genera quatuor. Aliæ.n. ad docendum, aliæ disserendum valent, partim tentandi & experiundi, partim studio certãdi institutun-

instituuntur. Sermones ad præcipiendum comparã tur ij, ex proprijs verisque initijs artium oĩum, non ex respondentis arbitrio sententiaq; ꝯcluduntur. debet.n.is fidem adhibere, qui discit. Ad disserendũ autem valent ii, qui ex probabilibus aliquid ꝯtra quã dictum est, efficiunt. Tentandi aũt experiundiq; gratia suscipiunt ij, q ex ijs ꝯcludũt, quæ probat ijs, qui rñdet, quæq; tenere debet necessario is qui sibi artẽ arrogat. Quo de genere alio loco diximus. Certandi aũt studio adhibentur, qui ex ijs, quæ probabilia vñr, nec sunt, aliquid ꝯcludunt: aut ij, qui speciẽ pre se ferunt conclusionis. Ac de ijs, qui ad præcipiendum demonstrandũq; ꝯparant, in libris de iudicãdi arte disseruimus: de ijs aũt q̃ ad disserẽdũ, & tentãdũ in supioribus. de ijs q̃ certãdi studio, nũc dicẽdũ est.

CONCLVSIONES.

Oportet addiscentem credere.
Sophistica est apparens sapientia.
Nonnullis operæpretium est, videri sapientes & non esse, quàm esse & non videri.

Sophistarum fines, & de locis sophisticis indictione. Cap. III.

SEd primum intelligendum est, quot exquirant, & inuestigent ij, qui certandi vincendiq; studio disputant. Sunt autem numero quinq;, reprehensio, falsum, admirabile, & ꝯtra opinionem, solœcismus, & quintum, facere vt nugetur is, qui contra disputet, quod in eo positum est, vt sæpe idem iterare cogatur: aut quod nõ est quidem, sed speciem quãdam præ se fert illorum omnium. Volunt primũ illi quidem, ac maxime videri coarguere eos, qui ꝯtra disputant: deinde falsum aliqd ostẽdere, tũ ad aliquid

quid quod eſt contra opinionem omnium compellere, tum ad ſolœciſmum impellere. i.facere vt barbare loquatur ex diſputatione is,qui contra diſputat,poſtremum omnium idem ſæpe dicere. Genera autem coarguendi & reprehendendi ſunt duo. Aliæ enim reprehenſiones in verbis ſunt, aliæ in rebus. Eorum,quæ in verbis ſpectantur, ſex genera ſunt, homonymia, ambiguitas, adiunctio, diſtinctio, accentus,forma orationis. Atq; illud & inductione et ratiocinatione,ſiue alio aliquo argũ docere poteſt, tot nos modis ijſdẽ verbis & orationibus non eaſdẽ res ſolere declarare. Ex homonymia autem captiones ducuntur hoc modo: Qui ſciunt,diſcunt. quæ enim memoriæ prodita ſunt, diſcunt grammatici. Diſcere enim homonymum eſt, nam & ſcire is dicitur,qui doctrina vtitur,& is cui ars traditur. Eiuſdẽ generis illud eſt,mala eſſe in bonis,qm̃ quæ oportet facere bona ſunt,& mala oportet facere. Dupliciter.n oportere dr̃,quod neceſſarium eſt, id quod ẽt in malis ſæpe contingit, propterea quod malũ aliquod neceſſarium eſt: & bona oportet fieri dicim⁹. Simile illud eſt etiam.Eundem ſedere & ſtare,ægrotare & valere. Qui enim ſurgebat ſtat,& qui curabatur, valet,atqui ſurgit aliquis ſedens, & curatur ægrotans. ſed ægrum aliquid facere aut pati & accipere, non vnum aliquid declarat: verum interdum eũ hoc tpe ægrotare, aut ſedere, interdum eũ antẽ hac ægrotaſſe. tamen verum eſt,curatum eſſe ægrotantem: at valere nõ cũ ægrotat & ægrotare nõ nũc quidem,ſed prius. Ex ambiguitate hoc modo,Velle me hoſtes capere:& Nũ qđ qs cognoſcit,id cognoſcit? fieri.n.põt,vt & is,q cognoſcit,& id qđ cognoſcitur,pro eo q cognoſcit,hac or̃one exponatur. Cuius generis eſt illud, Num quod quis videt,id videt? columnam autem videt, videt igitur colũna. Item illud, an quod tu ais eſſe, id tu ais eſſe?ais au-

tem lapidē esse,tu igitur lapidē esse tu ais. Et, liceat ne silentia loqui?ambiguum est enim, etiam silentia dicere, vt & eum qui dicit,& ea quæ dicuntur, tacere intelligamur. Sunt autem tria genera eorum,quæ ex homonymia & ambiguitate nascuntur. Vnum,cū oratio vel verbum aliquod proprie multa significat, vt aquila vel canis,alterum,cum soliti sumus ita dicere.tertium quando coniuncta verba multa significant,separata vnum: quale est, scire literas,vtrunq; .n.& scire,& literæ,fortasse vnū aliquid per se significat,coniuncta: aūt, plura,aut ipsas literas habere scientiā,aut aliū habere literarū scientiā. Ac homonymiæ quidem & ambiguitatis genera exposita sūt. Ex coniunctione aūt hæ sunt orationes,hoc modo, sedentem ambulare posse & eum qui nō scribat scribere. Neq; enim idem significat,si quis distinctione vtatur in proferendo,ꝙ si coniunctione, vt posse eū qui sedeat ambulare,& eum qui non scribat, scribere, idem,quod si quis cum adiunctione dicat, eū qui non scribat, scribere. Significabit enim, eius eam vim esse,vt cū non scribit,scribere queat.at si non adhibeat adiunctionem,eum posse tum cum non scribat,scribere. Et discere nunc literas: siquidē didicit quæ sciebat. Et eū,qui vnū tātummodo possit ferre multa ferre posse. Ex distinctione hoc modo, quinque sunt tria & duo, & par numerus & impar. Et illud. Quod maius est,æquale esse,propterea tm̄ est & eo amplius. Non enim semper idem distincta, quod coniuncta eadē valet oratio. Cuius generis illa est, Ego te feci seruum existentē liberum, Et illa, Quinquaginta virum centū heros liquit Achilles. Accentus aūt ratio facit,vt in ijs quæ scripto non constāt, qui disserunt non facile sermonē habere possint, in ijs,quæ scripto ꝯstant,& in poematibus facilius possint. Quo in genere Homerū nonnulli corrigunt, & defendunt aduersus eos,qui eum coarguūt,quasi ab

surde

surde dixerit, Hoc οὐ putrescit imbre. Quod illi dũ accentu dissoluunt,& explicant, οὐ acuto tono aiũt notatum. Et illud de Agamennonis somnio ita explicant,vt dicat non ipsum Iouem dixisse,se dare victoriam velle,sed eum somnio id dedisse mãdatum. Ab accentu hæc nascuntur omnia. Ex forma autem orationis eueniunt,cum non idem eodẽ modo exponitur. vt si quis virile nomẽ pro muliebri dicat, aut muliebre pro virili, vel quod is interiectũ pro altero, aut quantitatem pro qualitate, aut qualitatẽ pro quantitate,aut quod facit pro eo quod patitur, aut qd' affectũ sit ꝑ eo,quod facit,& si qua sunt alia eiusdem generis. Licet.n.aliquid quod non est in ijs quæ faciunt,sic oratione explicare,vt si in iis,quæ faciunt esse. vt valere eodem orationis forma,qua secare & ædificare dicitur, cũ interim illud quale qd & affectum quodã modo, hoc aliquid facere declarat. Quod eodem modo de alijs iudicandum est.

CONCLVSIONES.

Quinque sunt termini, ad quos respondentes ducere conatur disputantes: Redargutio, Falsum, Inopinabile, Solœcismus, & Negatio.

De locis Sophisticis extra dictionẽ. Cap. IIII.

EX his quidem locis reprehensiones eæ,quæ ex verbo existunt,ducuntur. Rerũ autem captiosa sunt genera septem. Vnum ex accidente,alterum,cum oĩno, aut non oĩno, sed quodammodo aut alicubi, aut aliquando,aut collatum cum aliquo dicitur,tertium,ex reprehẽsionis ignoratione,quartum,a consequentibus,quintum,ex eius,quod initio dictum est petitione,sextum, cũ pro causa id, quod non est causa,ponitur, septimum, cum rogata plura pro vno proponitur. Ac ex accidente quidem tum

captiosa est & fallax conclusio; cum aliquid eodem modo æque rei atque accidenti volunt conuenire. Quando eñ eidem rei multa accidunt, profectò nõ est necesse ea omnia & ijs omnibus, quæ dicũtur, & ei de quo dicuntur, conuenire. Sic.n. futura sunt eadem omnia, vt sophistæ contendunt, vt si Coriscus ab homine diuersus est, ipse a se, quia hom › est, diuersus erit. aut, si Coriscus alius est, alius Socra. & Socra homo est, Coriscum ab homine diuersum aiunt esse concessum, propterea quòd accidit, vt is sit homo, a quo ille dictus est esse diuersus. Ex eo aũt, ꝙ hoc vel illud omnino dicitur, aut quodammodo non proprie, tum captiosum nascitur genus concludendi, cũ id, quod in parte dicitur, omnino, & in totum dictum esse sumitur. vt si res, quæ nullæ sunt, sumantur nõ esse quia sunt opinabiles. Neq; enim idẽ valet esse quadã ex parte, quod esse oĩno, aut si aliquid quod est non esse sumatur, quod rerũ, quæ sũt, aliqua vt homo non sit. Neq; eñ non esse aliquid, idem quod nõ esse oĩno efficit. Sed quia vicina sunt & finitima hæc dicendi genera, esse aliqua ex parte, esse omnino, & non esse aliqua ex parte, non esse oĩno, neq; inter ea multum interest, ob eam causam idem valere & efficere videntur. Similis est ratio illius generis, ꝙ ex his duobus nascitur, quodammodo & oĩno. vt si Indus omnino niger cãdidis sit dentibus, ex eoq; albus, non niger ꝯcludatur, & si vtrũque quodam modo conueniat, ex eo eidem contraria conueniret. Atque hoc quidem genus captiosi argumenti in nonnullis facile est perspicere omnibus, vt si quis sumpto eo, Aethiopẽ esse cãdidis dentibus, an albus sit requirat, & absoluta interrogatione, si hac ex parte sit albus, illud eundẽ nigrũ, & non nigrum esse, disputando effectum esse, & cõclusum putet. Sunt autem quędam, in quibus id obscurum est frequenter. cuius generis ea sunt omnia, in qbus, cum

cum illud ipsum quodammodo, & quadam ex parte dicitur, illud etiam omnino pñs videtur. Itemq; ea omnia, in quibus non est facile perspicere, vtrũ eorum recte dandum sit, qualia sunt ea omnia, quibus pari iure & æqualiter contraria conueniunt. Videtur enim aut vtrunq;, aut certe neutrum dandum esse, dici omnino, vt si quid ex dimidia parte sit albũ, & dimidij altera nigrum, id quæratur album sit an nigrum. Ea aũt captiosa argumenta, quæ ex eo oriuntur, quia quid ratiocinatio sit, quid reprehensio, non expositum sit, ex prætermissione definitionis eueniunt. Est.n. reprehensio, oratio contraria vnius eiusdemq; non verbi, sed rei: & verbi non synonimi, sed eiusdem, quæ quidem ex iis, quæ data sunt & concessa: efficitur concluditurq; necessario, non adiũcto eo, ꝙ initio dictum est, quod eadẽ ex parte, & in eadem re, eodẽq; modo, & in eodem tẽpore dicatur. Eodemq; modo falsum quid de aliquo dici potest. Sunt ẽt quidam, qui alicuius eorũ, quæ exposita sunt prætermissione vñr refellere, vt eandem rem duplã esse, & non duplam. duo.n. vnus esse dupla, triũ non esse dupla, aut si eadẽ res eiusdẽ dupla sit, & non dupla, sed non ex eadẽ parte: vt longitudine dupla sit, latitudine aũt non dupla. aut si eiusdem rei sit: & eadem ex parte, eodemq; modo, sed nõ eodem tempore, ita speciem præ se ferunt reprehensionis. Quod quidem genus ad ea, quæ ex verbo existunt, referri potest. Quæ autẽ ex sumptione & repetitione eius, quod initio dictum est, eueniunt, totidem modis existunt, quot põt repeti id qđ initio dictũ est. Reprehendere autem in hoc genere vñr, propterea quod quid idem sit, quid alterũ, non possit perspici. Ex cõsequẽtibus captiosum genus reprehẽdendi ex eo nascitur, quia retro vicissim consequens cõmeare putet. Quando enim si hoc est, illud esse necesse est, putat si illud sit, alterũ etiã esse necessario. Ex quo

fallaciæ & captiones,quæ in opinione & sensu consi dunt,oriuntur.sæpe.n fel esse mel existimamus, q̄m flauus color mel sequitur. Et quia si pluit, sequitur vt terra madefiat vicissim si madefacta sit, pluisse ét putamus,ꝙ non est necesse. In arte autem rhetorica argumenta,quæ per signa tractanẽ sunt ex ãtib⁹. Ad probandum enim aliquem adulterũ,id quod cõsequens est sumunt, eum comptum esse,aut eũ noctu errantem videri. quæ quidem in multis reperiũtur,ea autem,quæ dicuntur,non item. Quod item fit in ijs artibus,quæ ad concludendum efficiendum quæ valent. Cuius generis est illa Melissi conclusio, Infinitam esse vniuersitatem,assumpto illo, vniuersitatis nullum esse ortum. ex eo enim,quod non est,nihil gigni posse, quod autem ortum habuit, ex initio natum esse. Si igitur non est generata, initiũ non habet vniuersitas. Ita infinita est & interminata. Quod certe non efficitur necessario. non enim si quicquid natum est,id initium habet, iccirco vicissim siquid initium habet, etiam natum est, sicut nec si qui febre iactatur, calidus est,necesse est eum qui calidus est,febre iactari. Reprehensio autem captiosa ex eo quod pro causa id quod causa non est,ponitur,tum existit,cum id quod causa non est assumitur quasi ex illo reprehendendi nascatur occasio. quod in ratiocinationibus contingit, ijs quibus alij incõmodo vrgentur, quoniam iis ipsis necesse est aliqd eorum,quæ posita sunt refellere. Si igitur in necessariis interrogationibus ante conclusionem enumeretur id quod efficitur,& concluditur, nec fieri põt, ex eo sæpe nasci videbitur reprehẽsio, vt si animus idem quod vita. Si enim interitui ortus est contrarius,etiam alicui interitui ortus aliquis contrarius erit,mors autem quidam est interitus, & contraria vitæ est,ortus igĩ vita est,& viuere oriri. quod fieri non potest. Non igitur idem est animus qđ vita. Ita

non

non effectum est,animum idem quod vitam esse(efficietur.n ac concludetur ex eo,id quod fieri nō potest,etiam si quis neget animum idem esse quod vitam) sed solū vitam morti,quæ est interitus,& interitui ortum esse contrarium. Argumenta igitur huius generis non sunt illa quidem omnino infirma ad efficiendum aliquid,sed ad id modo,quod positū est concludendum nihil valent. quod tamē genus latet plerunque eos ipsos qui interrogant. Atque ex cōsequentibus,& ex eo quod pro causa id quod nō est causa,ponitur, quæ argumenta captiosa ducerentur exposui ex eo aūt quod multæ interrogationes pro vna habentur tum existunt cum ignorantur multæ esse,& ad eas tanquam vna sit semel respōdemus. Ac nonnullas quidē interrogationes multas esse facile est cernere,neq; respondendū esse. Cuius generis illa est?Sit ne terra mare,an cęlum?In quibusdam difficilius est hoc perspicere.Nam tanquam vna sit,aut concedunt,propterea quod ad rogatum non respondent,aut coargui vident. Quo ex genere illa est,An hic & ille homo est?Si quis igitur hunc & illum feriat hominem,non homines feriet.Itē hæc,propositis multis quorum partim bona sunt,partim non bona,sint ne bona omnia,an nō bona? Vtrumuis enim respondeat,vel reprehensioni causam dabit, vel certe id,quod perspicue falsum est,dicere videbitur. Dicere enim aliquid eorum quæ non sunt in bonis, bonum esse,vel eorum quæ in bonis sunt, non bonum falsum est.Interdum assumptis quibusdam,vera erit reprehensio,vt si quis det eadem ratione vnum multaq; dici alba,nuda,& cæca.Si.n.cæcū idest,quod nō despicit,& cui natura aptus est aspectus, etiam cæca erunt ea,quæ sensu oculorum carent,qui eis natura sit aptus. Propositis igitur duobus, quorum vnū videat,alterum non videat, vtrunque aut despiciet, aut cæcum erit: quod fieri non potest.

CONCLVSIO.

Redargutio est oratio qua conceditur & admittitur iam negatum: vel negatur iam concessum.

Quascunq; redargutiones sophisticas ad ignorantiam redargutionis reduci. Cap. V.

OMnes quidem ratiocinationes ac reprehésiones, quæ proprie veræq; nō dicuntur, sed has imitantur fallaciter: aut in has, quas exposui mus formas reducendæ sunt, aut certe oēs ad reprehensionis ignorationem redigendæ atq; reuocandę. Nam, vt hinc potissimum exordiar, omnia genera, quæ exposui, sub definitionem reprehensiones concludit licet. Primum, si nihil valeant ad efficiendum aliquid, quod cum ex ijs, quæ posita sunt, effici debeat conclusio, necessario etiam dici, non videri dici debent omnia. Deinde ex singulis etiā diffinitionis partibus id perspici pōt Eorum n. captiosorū argumentorū, quæ in verbo spectātur, alia ex eo quod multis modis dicitur ducūtur, vt homonymia, vt ambiguum, vt similis forma. Solent. n. hoc vel illud significare omnia, adiunctio autem & distinctio & accentus, quod non sit eadē oratio, aut nomen quod differat. Atqui vt res eadem, sic eadem oratio & verbum debet esse, si futura sit vera reprehensio, aut ratiocinatio. vt si hoc concludendum est, vestē non esse tunicam, sed vestem. Quanquam. n. id verum est, non tñ esse effectum, sed præterea quæstionē vnam, an idem declaret. opus est ponere ei, qui causam requirat. Quæ aūt ex accidente ducuntur, definita ratiocinatione perspici possunt, quandoquidē etiā reprehensionis eadē debet esse definitio, nisi quod cōtrariæ orationis nomen, addendum est. Est enim reprehensio, enunciationis, cōtrariæ conclusio. Quòd si ac-

si accidens non concluditur, non reprehenditur. nõ enim si his positis, illud effici necesse est, hoc autem album est, necesse est illud album esse conclusione. Nec si triangulus duobus rectis pares habet angulos, ei autem accidit, vt forma sit, aut primũ, aut principium, efficitur vt forma, aut initium, aut primũ sit. Non.n. quia forma sit, aut quia principium, aut primum, sed quia triangulus necessaria fuit conclusio. Eadem est ratio cæterorũ. Si igitur reprehensio quędam ratiocinatio est, nunquam certe reprehensio valebit, quæ ex accidente ducet. quin etiã ex eo artifices ac docti ab inscijs coarguunt, propterea qđ ad doctos ratiocinationes ex accidente adhibent. At hi quoniam non possunt explicare, aut rogati concedunt, aut etiã si non dent, tñ se dedisse putant. Quæ vero ex eo, quod ex parte & in totũ dicitur, sumunt argumenta, intelligi possunt, quod non in eodem in quo affirmatio, etiam negatio dicitur. cum enim rei quæ quadam ex parte alba est, illa, quæ aliqua ex parte non est alba, & eius, quæ omnino est alba, illa, quę omnino non est alba, negatio sit, si quis det aliquid esse quadã ex parte albũ, & omnino id albũ esse alter accipiat. eius profecto nulla erit reprehensio ẽt si ignoratione naturæ reprehensionis esse videat. Facillime autem ex omnibus, quæ supra sunt exposita, ea, quæ ex reprehensionis definitione sumuntur, intelligi possunt. itaq; hoc nomen habuerunt, Prætermissione.n. verbi, aut orationis videntur esse quę nõ vere dicunt reprehensiones. Quæ si in has partes distribuantur, in oĩbus hæc ipsa definitionis prætermissio communiter & promiscue adhibenda erit. Ea ẽt, quæ ex assumptione eius, quod initio, dictum est, eueniunt, & quod id causa ponitur, quod non est causa, definitione reprehensionis explicantur, præsertim cũ ob eam causam, quia aliqua posita sunt, effici conclusio debeat. quod in ijs quę non sunt causæ, nõ

contingit,& tum sequi etiam debeat,cũ id quod ini tio dictũ est non enumeratur,quam vim non habent ea argumenta captiosa,quæ sunt ex eius,quod initio dictũ est,repetitione. Quæ autem sunt ex consequẽ tibus,accidenti quasi partes subijciuntur. Quod.n. consequens est id,efficitur & concluditur,sed ab eo quod concluditur differt,quod id, quod cõcluditur in vno solo intelligi licet,veluti quod flauũ est, idẽ est quod mel,& quod album est,idem quod cygnus. At quod est ex consequente,semper in pluribus cer nitur. Quæ.n.res idem sunt quod vna & eadem ali-qua esse easdem æquũ censemus. Ex quod consequẽ tis nascitur reprehensio,Nec vero id omni ex parte vere dicitur,vt si quid album si fortuito.nix enim & cygnus idẽ sunt, quod albũ nisi forte id in Melissi argumentatione perspicua, in qua sumit & accipit natum esse idem valere,quod principiũ habere, aut paria fieri idẽ esse,quod eandem accipere magnitu-dinem. Nã quoniam quod natum est,principium ha bet iccirco id etiam quod initium habet vult natum fuisse,quasi hæc duo idẽ declarent; propterea quod initium habeat & quod natum est,& quod finitiũ ac terminatũ,Quod idẽ in ijs,quæ paria fiunt & æqua-lia,contingit. Si ea,quæ vnam & eandem magnitudi nem sumunt,paria sunt ea etiã,quæ paria fiunt, ean-dẽ accipiunt magnitudinẽ.ita sumit id,quod est cõ-sequens. Quando igitur reprehensio ea, quæ est ex conclusione in reprehensionis ignoratione cõsistit, profecto etiã ea,quæ est ex consequentibus.sed hoc genus alias tractabimus accuratius. Reprehẽsiones aũt quæ ex eo oriuntur,quod ex multis vna fit inter rogatio,ob eam causam eueniunt, quod vim natu-ramq; propositionis non explicamus, aut patimur. Propositio.n.vnum de vno enunciet. qm vnius soli rei & omnino rei vna definitio est, vt hominis & v-nius solius hominis,cæterarumque rerum omnium.

Quod

Quod si vna sola propositio vnum de vno dicit omnino etiam propositio erit quæ ex hoc genere est interrogatio, cumq; ex propositionibus ratiocinatio constet, reprehensio autem sit ratiocinatio, reprehensio etiam ex propositionibus erit. Si igitur vnum aliquid de vno enunciat pronunciatio, certe ex ignoratione reprehensionis hæc quoq;, quē tractamus, reprehensio nascatur necesse est: quippe cum ea, quæ non vere dr̄ propositionis speciē præ se ferre videatur. Quod si quis det responsum, quasi vna sit interrogatio, reprehensioni vere locus relinquetur, sine secus, at dedisse videtur falsa erit reprehensio. Quare hoc quidem confectū est, omnia hæc genera in reprehensionis ignorationem cadere ac referri: ita tñ, ea, quæ in oratione & verbis cernuntur, ob eā cām referantur, qđ cōtrariæ enunciationis & repugnantiæ species quædā in eis existat, quod reprehensionis est propriū, cætera ex rōcinationes definitione.

CONCLVSIO.

Vnius rei simplicit er vna est definitio.

Deceptionnm ac sophisticatum captionum causæ. Cap. VI.

Captiosa aūt sunt & fallacia ea, quæ ex homonymia & ambiguo eueniunt, tum deniq; cum distinguere non possumus id qđ multis modis dicitur. quorundā.n. nō est facilis distinctio & explicatio, cuius generis sunt, vnū id quod est, & idem. Quæ autē ex coniunctione & distinctione ducuntur, ea captiosa sunt, propterea φ nihil interesse putatur inter coniunctam & distinctam verbis orationem. Quod in plurimis cernere licet. Similis est eorum ratio, quæ ex tonis oriuntur. neq;.n. aliud contenta aut remissa oratio declarare in vno videt̄, nisi qđ in pluribus. quæ vero ex forma dicēdi existūt captiosa

ptiosa sunt,propter similitudinem orationis. Difficile est.n.quæ eodem modo,quæ alio dicantur,explicare:qñquidem is demum proxime ad veri cognitionem accedit,qui hoc ipsum præstare potest. Idemq; annuere & nutu indicare solet, quod in vno dicitur, id omne nos aliquid esse existimare,& pro vno accipere solere, quod vnum & naturā singulæ res, & id quod est sequantur maxime. Quocirca in his,quæ ex verbis existunt,hoc genus ponendum est. Primum, quod sæpius aut facilius falli capiq; solent ij, qui inter se,quā qui per se ac soli disputant, aut rē aliqua exquirunt & considerant. Quæ.n.cum alio instituitur disputatio & consideratio in oratione,ea autem quam secū & per se quisq; meditatur, in ipsa potius re cernitur. Deinde tum deniq; falli solent ij qui ipsi per se de re aliqua exquirunt,cum tractationē & institutum ad argumentationem traducunt. Tum autē similitudine & specie veri fallimur. similitudo autē ex verbo nascitur. Quæ aūt sunt ex accidēte proptere a fallaces sunt conclusiones,quia quid idē sit,quid aliud,quid vnum quid multa, diiudicare non possumus. neq; quibus verbis quæ de aliquo dicantur nec cui rei hæc omnia conueniant. Quod eodē modo de ijs,quæ sunt ex consequentibus iudicandum est. cōsequens.n.pars accidentis est. Iam vero in multis hoc perspicitur,enunciaturq; hoc modo, Si hæc res ab illa non diuellitur,nec altera ab altera. Quæ aūt prætermißione definitionis,quæq; illis duobus, dici aliqua ex parte & omnino,eueniūt, captiosæ sunt quod aut nulla, aut parua eorum videtur distinctio. Quasi.n.nihil efficiat illud quadam ex parte, aut omnino,aut quodam modo,aut nunc,ita omnino concedimus. Similis est ratio earum, quæ id assumunt, quod initio dictū est,& quæ non habent vim efficiēdi:quæq; plures interrogationes pro vna faciunt. Error.n.in his omnibus versatur, ꝙ parua distinctio videa-

videatur. Neque enim in hís ſubtiliter & accurate, propter eam, quam dixi, cauſam propoſitionis ratiocinationisq; definitionem exquirimus.

CONCLVSIONES.

Quæ cum alio inſtituitur diſputatio in oratione, quæ vero ſecum quiſque meditatur, in ipſa re cernitur.

Sepius falli capiq; ſolent hi, qui inter ſe, quàm qui per ſe ac ſoli bis diſputant.

Ex quibus nam locis captiones falſi ſint. Cap. VII.

QVoniam autem quot cauſæ concluſiones efficiant, eas, quæ non vere dicuntur, ſed earũ præ ſe ferunt ſpeciem, tenemus: tenemus etiam cauſas fallacium & concluſionum & reprehẽſionum. Apello autem fallacem & ſophiſtarum ꝓpriam concluſionem & reprehenſionem, non ſolum concluſionem ac reprehenſionem, quæ non proprie veræq; dicitur, ſpeciesq; eſt modo & ſimulatio veræ, ſed eam etiam, quæ vera eſt, ſed ei rei, de qua agit, accommodata eſt fallaciter. Quo ex genere ſunt eæ, quibus ignari non in eo quod agitur redarguuntur, & docentur, quod rationis tentandi eſt proprium. Eſt autem ratio tentandi pars dialecticæ: quapropter imperitiam eius qui dat conceditque argumentum, falſum concludi poteſt. at vero ſophiſtæ, & ſi ratiocinationibus ſuis repugnantia concludunt, tamen, ſi fortæ alij qui contra diſputant, ignorent, minus ea exponunt, quibus argumentationibus etiam doctis & peritis tenebras offundunt. Atque eas nobis eſſe cognitas, hac etiam via & ratione intelligi licet. Nam quibus de cauſis auditores putant aliqua, quaſi rogata ſint, conclu-

eſſe

sa esse & effecta, eædem causæ ei etiam, qui contra disputat cõclusionis videbuntur, ita hæc ipsa vel omnia, vel quædam causæ sunt, cur falso sint conclusiones. Cui.n.quæstio posita non est, & se dedisse & cõcessisse conclusionẽ putat is si interrogatus esset, dedisset, nisi quod in quibusdã fere fit, vt simul & ante id, quod deest interrogemus, & falsum iudicemus. Quo ex genere sunt eæ, quæ in verbo & solœcismo versantur Quod si falsæ conclusiones cõtrariæ orationis & repugnantiæ, ex reprehensione quæ simulata fictaq; est, existunt, certe a totidem causis conclusiones falsi efficiétur, quot habet fallax reprehẽsio. Fallax autem partes habet veræ. vniuscuiusq; enim prætermissione existet reprehensio, vt ex eo, quod non efficitur oratione & argumentatione, existit argumentatio ea, quæ incommodo vrget, & ea quæ ex duabus vnam interrogationem facit ex propositione, & ea, quæ ex accidente & consequentibus, quæ pars est eius, sumitur ex eo, quod per se & vi sua conuenit, itemq; ea quæ non in re, sed in re, sed nomine versatur. præterea ex aliqua parte, aut ex eo omnibus his reprehensiones videntur eæ, quæ omnino & totum dicunt, contrariam orationem, aut ex eadem parte, & cum eadem re collatum & eodem modo. ea etiam, quæ ex eius, quod initio dictum est, assumptione existit, propter eius totius, quod initio concessum est, enumerationem vitiosa est. Quapropter quæ sint falsarum conclusionum causæ, intelligemus. nam & plures non possunt, esse & eæ, quas exposui erunt omnium. Sophistarum autẽ reprehensio non omnino reprehensio est, sed contra aliquem tantummodo, qđ eodẽ modo de conclusione iudicãdum est. Ac si non sumant eam, quæ ex homonymia euenit, vnum declarare aliquod verbũ: & eam quæ ex simili forma est, hoc vel illud solũ, itemq; cætera: ex profecto nec reprehẽsiones, nec ratiocinationes

omnino

omnino, aut contra eum, qui interrogatur valebũt. Sin sumant, contra eum, qui rogatur valebunt omni nō non valebunt: quandoquidem sumpserunt, quod vnum declarat, sed quod videtur, idque huic ipsi vnũ aliquid declarare.

CONCLVSIO.

Sophistæ, & si rationibus suis repugnantia concludant, tamen si forte alii, contra disputantes ignorent, minus ea exponunt, quibus etiam doctis, & peritis tenebras offundunt.

De veris ac falsis redargutionibus. Ca. VIII.

QVod autem causas sibi proponant in reprehendendo, ij, qui vere reprehendunt, nō est qđ sine rerũ oĩum, quæ sunt, scientia sustinere & explicare conemur. Hoc autem nō vnius artis est, qñquidem incertus & infinitus scientiarum numerus est: ex quo fit, vt etiam demonstrationum. Sunt etiam veræ reprehensiones. Quæ.n. monstrari, ac necessaria ratione concludi possunt, ea omnia ēt refellere ac reprehendere licet, si veri contrariam orationem ponas. vt si quis diametron mensura definiri ponat, necessaria ratione reprehendendi potest eam non posse. Ita rerum omnium cognitionem teneat oportebit, præsertim cum reprehensiones quædam ex geometriæ, aliæ ex medicinæ nonnullę, cæterarum artium ex initijs, earumque cōclusionibus existant. Quin etiam falsæ reprehensiones infinitæ, incertæque sunt. Sua enim ex quaq; arte vitiosa efficitur conclusio, vt ex Gometria geometrica, ex medicina medicinæ. Cum autem ex arte dico, ex illius initijs dico. Ex quo perspicuum est non omnium reprehensionũ, sed earum modo, quæ ex dialectica petuntur, esse sumendos & explicãdos

locos:

locos: quippe qui ad omnem artem & facultatē ꝑtineant. Ac eam quidem reprehensionem, quæ cuiusq; artis propria est, artificis est tenere, & cognosse, siue vere non dicatur, & tamen eius speciem præ se ferat: siue vera sit, & quamobrem: eam aūt, quę ex cōibus progreditur, neq; vlli certæ arti subijcit, Dialectici. Si.n. ex quibus ɔstent ratiocinationes ꝓbabiles quacunq; de re sint teneamus, ex quibus ēt reprehensiones proficiscantur, tenebimus. Est enim reprehensio, repugnantiæ contrariæq; orationis cōclusio: ita reprehensio est vna aut duæ ratiocinationes contrariæ enunciationis. Tenemus ergo, ex quibus omnes eiusmodi existant. Quod si tenemus, ēt explicationes tenemus. Eis enim resistere, id demū eas explicare est. Dictum etiam est, ex quibus eueniant reprehensiones, quæ apparent & videntur, nō cuiuis, sed certis quibusdam. Infinitæ enim erunt, si quis quibus de causis quibuscunque videantur, animaduertat. Ergo illud quidem perspicuum est, Dialectici esse posse explicare, quibus de causis ex communibus si progrediatur, vera reprehensio vel simulata & ficta, vel dialectica, vel quæ dialecticam fallaciter imitatur, vel quæ tentandi & experiundi studio adhibetur, existat.

CONCLVSIO.

Scientiarum & demonstrationum incertus est numerus.

Non recte deduci ad intellectum & nomen ipsas orationes. Cap. IX.

NEque vero captionū ea est dissimilitudo ac distinctio, quam aiunt quidem esse, alias verborum esse, alias sententiarum. Existimare enim captiones quasdam in verbis, alias in sententijs

tentijs consistere, non easdem esse, amentia est. Quid est enim, non mentem, & sententiam spectare, nisi cum non vtitur is qui interrogare se putat, nomine, ad id ad quod is qui rogatus est, concessit? Atqui hoc ipsum est etiam contra nomen disputare. Ad mentem autem & sententiam dirigere disputationem est, cum ad id adhibuit nomen, ad quod retulit intelligentiam & mentem is, qui respondet. Quod si quis nomen, quod multum significat, vnū declarare putet, & is, qui interrogat, & is, qui contra disputat, veluti, id quod est, & vnum, certe multa significant. Verum & is, qui respondet, & Zeno ponens quæstionem, vnumq; putans esse id, quod est, interrogauit, estq; illa conclusio, vnum esse omnia: is ad nomen, vel ad mentem eius, qui rogatus est, omnem diriget disputationem. At si quis plura significare arbitretur, profecto non illius spectauit sententiam. primum enim hæc ipsa duo, de verbis, & sententia controuersiam esse, in ijs posita sunt captionibus, quæ multa declarant. Deinde in alterutro eorum, qui disputant. Neque enim in oratione positum est, ad mentem & sententiam conferre disputationem: sed in eo, vt is, qui respondet, ad ea, quæ dedit, quodam modo sit affectus. tum vero ad nomē dirigi hæ omnes possunt, quoniam nomē hoc loco est, non sententiam spectare. si enim non oēs sint, certe aliæ erunt, quæ nec ad nomē, nec ad sententiā conferentur. Hi autem omnes ita distribuūt, vt alias ad nomen alias ad mentem sententiamque referant, alias non item. atqui ex ratiocinationibus, quæ ex ijs constant, quæ ambigua sunt, quædā verborum sunt ratiocinationes, & captiones. absurdum est enim, non omnes, quæ verborum sunt, dicere ad nomen pertinere. Atqui sunt captiones, quædam non ex eo quod is qui respondet, ad eas quodammodo affectus est, sed quod ipsa argumentatio in-

tatio in-

tatio interrogationem complectitur eiusmodi, quæ multa declaret. Omninoq; perabsurdum est de reprehensione ante quam de ratiocinatione disputare. Cum.n.reprehensio repugnantiæ sit ratiocinatio sit vt de ratiocinatione prius quā de refutatione dis serendum sit necessario . est enim reprehensio talis, ficta,& simulata conclusio repugnantiæ. Itaq;vel in conclusione vitium est,vel in contraria enunciatione(addenda est enim contraria oratio) vel in vtraq; Est autem huius captionis, silentia loqui, in cōtraria oratione, non in conclusione:illius vero,quæ nō habet quis ea dabit,in vtraq; illius, Homeri poema formam & figuram propter circum, in conclusione. Quę autem ratiocinatio in neutro versatur, ea demum vera est. Sed vnde fluit, eo se referat oratio.. Illud igitur quæro, eæ ratiocinationes & captiones quæ in matematicorum disciplinis versantur, nū ad sententiarum captiones referant? certe non. Illud etiam requiro,si cui triangulus multa significare videatur, atq; is dederit eum duos angulos pars hēc, non qua ex parte hanc figuram ɔcludunt, alter duos angulos rectos habere,num ad sententiam alterius hic argumentationem direxerit: certe nō.Iam si nomen multa significet, vnusq; neq; intelligat, neque putet,qui alter cōtra eius sñiam disputauit? aut quo tandem pacto ponenda quæstio est,nisi diuisionē adhibendo,si quis roget,liceat'ne silētia loqui, nec ne? aut liceat'ne hoc modo,non illo?certe. Quod si qs non det vlla ex parte,alter autem concludat, nōne ex sententia & mente eius effecit conclusionem? Atqui videtur hæc captio in ijs esse, quæ in nomine cō sistunt.Non igitur aliquod genus est captionum,ad sententiam disputationem dirigere, sed aliæ ad nomen diriguntur,neq; omnes eius generis, nec veræ reprehēsiones,neq; eæ,quæ veras fallaciter imitant. Sunt.n.fucatæ & simulatę reprehēsiones ī is etiam,

quę

quæ non sunt verborum, ex quo sunt genere accidétis,& aliorum. Quod si quis putet distinctione hac opus esse, dico silentia loqui alia hoc modo, alia illo modo, hoc certe quidem primum vitiosum est, putare. Interdum.n. rogatum non dicitur multis modis. Fieri autem non potest, vt quis distinguat, quot distinguendum non putet. deinde vitiosum est & absurdum aliquid docere: quandoquidem planum facturus est quæ sit vis vocabuli ei, qui nec attédat, neque sciat neque existimet id aliam vim habere. Præterea id etiam in ijs, quæ non duobus modis dicuntur, quod prohibet contingere? veluti, sint ne in quatuor vnitates partes duabus? Sunt auté duo hæc modo in quatuor, illa illo modo. Et sit ne contrariorũ eadem ars, necne? Sunt aũt contraria alia ignorata, alia cgonita, ex quo fit, vt qui hoc faciundum existimat, aliud esse docere, aliud disputare, ignorare videatur. Illud etiam, eum qui doceat non rogare oportere, sed perspicuum & planum facere, eum auté quid disputet rogare.

CONCLVSIONES.

Existimare ex captionibus nonnullas in verbis, nonnullas autem in sententiis consistere & non easdem esse amentia est.
Ad mentem & sententiam dirigere disputationem est, cum ad id adhibuit nomen ad quod mentem retulit respondens.

De tentatiuæ interrogatione, & quid differat, & contentiosus a Sophistico. Cap. X.

POstremo, postulare vt affirmes, aut neges, non est eius, qui rem demonstrat, sed eius, qui periculum facit. Ratio enim experiundi quædã pars Dialecticæ est. Itaque in rebus omnibus versatur,

proponitq; sibi nō doctum & peritum, sed ignarum & imperitum, eumq;, qui rerum sibi scientiam non esse simulat. Atque is demum Dialecticus est, qui ex re, de qua agitur, ea spectat, quæ sunt omnium artium communia. qui autem hoc fallaciter facit, sophistes. Atque etiam ratiocinatio vincendi studio comparata & fallax vna est, quæ ea videtur concludere, in quibus dialectica periculum facit, etiam si vera sit conclusio. Causam enim ne cognoscamus, nobis insidias parat Eæ etiam captiosæ & fallaces conclusiones, quæ non ex ijs progrediuntur quæ cuiusque artis sunt, ex arte proficisci vñr. nam vitiosæ describendi rationes non sunt in ijs, quæ fallendi studio adhibentur: quandoquidem ex ijs quæ arti subiecta sunt, captiones progrediuntur. Nec si qua vitiosæ describendi ratio in vera versatur: qualis est Hippocratis, cuius quadratum lunulis conficiebatur, sed, si vt Bryso, circulum in quadrati formam redigebat sic, circuli quadrati figuram efficiat: certe quia non accommodate ad rē ob eam causam fictus est simulatusq; nō verus, itaq; in his, vel illis rebus versatur ratiocinatio, & si ratiocinatio est, tamen simulata & ficta est oratio. Cū enim ad rem accommodata videatur, fit, vt fallax sit & iniqua. Vt enim ea, quæ in causis forensibus versatur iniustitia, speciem quandam præ se fert iustitiæ, estque iniusta quædam pugna, sic contraria oratio, iniqua pugna est: ad litesq; spectat. Quemadmodum enim illic omnes, qui sibi victoriam proponunt: sic hic hi, qui pugnaces sunt, tentant experiunturque omnia. Ac ij quidem, qui vincendi studio eos se præstant, homines litigiosi & amantes litium videntur: qui autem ostentationis, aut quæstus causa sophiste. Est.n. sophistice, vt diximus, quædam ratio quærendi opes simulationes sapientię. Itaq; studio est illis conclusio, quæ necessariam fallaciter

laciter imitetur. Suntq; orationum earundem amantes, & ij, qui vincendi studio disputant, & sophistæ sed non eundem sibi finem proponunt. Eademque oratio litigiosa, & fallax est, sed non eadem ex parte. sed quia victoriæ speciem sequatur, litigiosa: quia sapientiæ fallax nominatur. Est.n.sophisticæ quædam fucata simulataq; sapientia, non vera. Qui aũt certandi studio disputat, id est quodammodo ad dialecticum, quod is, qui vitiose dscribit, ad Geometrã. ex eisdem enim, ex quibus dialectica: fallacem conclusionem efficiunt. quemadmodum is, qui vitiose describit. ex ijsdem ex quibus Geometra. Sed hic non certandi studium sequi dicitur, quod ex principijs conclusionibusq; artis vitiosæ describit, illæ ex is, quæ dialecticæ tributa sunt. Ac illud quidem dubium non est, quin is qui certandi studio disputat, in alijs disciplinis versetur: vt quadratum quod lunulis efficitur, nõ est litigiosum, Brysonis litigiosum est. Atq; illud non ad alias artes transferri licet, nisi ad geometriam, quod ex proprijs initijs efficiatur: hoc ad multos licet, qui quid in quaque arte effici posit, quid non posit non intelligunt. Apte enim transferetur. aut quemadmodum Antiphon quadratum efficere solebat, aut si quis neget ad valetudinẽ rectius & salubrius esse, a cœna deambulare, Zenonis ratione ductus: ea quoniam late patet, nõ est medicinæ. Ac si non omni ex parte eandem habet rationem is qui pugnaciter disputat, ad dialecticum, q̃ is qui vitiose describit, ad geometriam, nunquam is qui pugnaciter disputat in illis versaretur.

CONCLVSIONES.

Experiendi disciplina est pars dialectica.
Dialectici est quæ in omnibus communia sunt speculari.

Sophistica est quadam ratio quarendi opes simulatione sapientia.

Qui vincendi studio contendunt litigiosi & litium amatores videntur, Qui quaestus vero gratia, Sophista.

Non esse determinati generis orationes dialecticorum ac tentatiuorum. Cap. XI.

NVnc dialectico ad disserẽdum non est vllum certum genus propositum, neq; ad demonstrandum & concludendum: neq; vero talis est qualis theologus. Neq;.n.posita sunt in vno certo genere omnia,nec si sint, ijsdem possint initijs naturæ & res quæ sunt subijci. Itaq; ars, nulla earum quæ certam quandam naturam demonstrant,interrogare solet, propterea quod non licet alterutrã partem ratiocinationis, concedere, & quod ex vtraque pte non efficitur ɔclusio. at dialectica interrogat. Quod si demonstret, si minus de omnibus, at certe de perspicuis, & suis initijs nunquam quæstionẽ ponit. Si.n.ea minus det & concedat,iam quæ ad resistendum proferat, non habebit. Quæ quidem & ratio tentandi eædem sunt. Neq; enim ratio tentandi talis est,qualis Geometram,sed eiusmodi, qua et inscius præditus esse possit. Potest enim etiam is q rem ignorat, ex inscio periculum facere, si quidem dat,& concedit, non ex ijs quæ nouit, neq; ex proprijs, sed ex consequentibus ea omnia, quæ eiusmodi sunt,vt eum qui ea teneat, nihil prohibeat, artis esse expertem & ignarum: eum autem qui nesciat, necesse sit ignorare. Ita fit vt ratio tentandi nullius sit certi generis scientia: Itaq; omnibus in artibus versatur Omnibus enim artibus communes quidã loci propositi sunt. Quocirca omnes etiam idiotæ, & ignari differendi tentandíque ratione quodam-

modo

modo vtuntur, quoniam est quatenus omnes defen dere ac refellere conantur. Atqui hæc ipsa late patent, quę tamen ipsi tenent, etiam si de ijs sine arte dicere videantur. Refutant ergo omnes ꝙ ea tenent sine arte, quę arte & ratione tractat dialectica: & qui arte differendi valet ad faciendum periculum, dialecticus. Quando autem hæc multa sunt, & in rebus omnibus versantur, nec sunt eiusmodi, vt intra certã quandam naturam genusq; consistant, sed quasi negationes infinita sunt: alia autem eam vim non habent, sed propria sunt artium singularum: licet & illis instructum periculum facere in omnibus, & ex ipsis artem quandam efficere, quæ non eandem vim, quam eæ artes quæ demonstrant, habebit. Quapropter is qui certandi studio disputat non eandem vim continet omnino, quam is, qui vitioso genere describendi & componendi vtitur, propterea quod nõ ex certis cuiusdã generis initijs capit ignaros, ac decipit, sed certandi studio in omnis generis disputatione versantur. Sunt igitur hæc fallaciũ reprehensionum genera. Dialectico autem esse hæc proposita, eũq; hæc præstare posse. hinc facile ꝑspici põt, quod viæ & rationi, quæ in propositionibus versatur, hæc omnis proposita tractatio est. Ac de fictis quidem & simulatis reprehensionibus diximus.

CONCLVSIO.

Dialectici munus est de omnibus interrogare.

Loci communes interrogantibus ad falsum, vel inopinabile. Cap. XII.

EA autem pars, in qua falsum aliquid ostendere, & ad ea quæ cõtraria sunt opinionibus omnium cõpellere instituunt sophistæ: (est enim

hæc pars altera instituti sophistarum) primum ex quodam interrogandi genere nascitur maxime. Interrogatio enim nulla certa proposita constitutaq; re, de qua agatur ad hæc exquirenda & indaganda valet. Qui enim temere loquuntur, fere errant vehementius. Temere autem dicunt tum, cum nullum certum genus propositum est, de quo disputetur. Multas etiam quæstiones ponere, etiam si certum constitumq; sit id, de quo disputetur, & postulare, vt quæ alteri videantur, dicat, id certe ad cōpellendum eum ad ea quæ sunt contraria opinioni omnium, & falsa, magnam copiam argumentorum suppeditat. Quòd si is, qui rogatur aliquid horum concedat, aut inficietur, vtile est eò loci eum impellere, vbi magna suppetet argumentorum copia. Sed hoc tempore rarius, quam superioribus, locus his captionibus datur, propterea quod statim quærunt quid hoc ad rem, de qua agatur pertineat. Hoc autem ad eliciendum aliquid, quod aut falsum sit, aut sententijs omnium repugnet, plurimum valet, nullum statim propositum in quæstionem vocare, sed profiteri, se discendi causa quærere. dabit enim hæc ratio argumento locum. Ad falsum autem demonstrandum proprius locus est sophistarum, ad ea eum qui contra disputet compellere, in quibus magna argumentorum copia suppetet. Quod, vt supra docui & recte & vitiose facere licebit Rursus vt cogamus alterum aliquid concedere, quod sit contra opinionem omnium, cuius sit generis aut sectæ is, qui cōtra disputat, videndum est. Deinde interrogare par est, de eo quod contra opinionem multorum isti esse fateantur. Sunt enim cuiusq; eorum opiniones in quo multum valet in propositionem distribuisse, & seligisse proposita singulorum. Explicatio aūt horum locorum apta illa fertur, exponere id quod contra opinionem est, omnium, non ex ora-

tione

tione effici. Quod semper ei propositum est, qui certandi studio disputat. Idem concludi potest ex voluntatibus hominum, & perspicuis opinionibus, Non enim eadem volunt & loquuntur homines, sed cum oratione honestissima vtuntur, tum ea quæ vtilitatis speciem præ se ferunt, sequuntur. velut mori per decus, magis q̃ iucundæ viuere aiũt oportere, & iuste & integre vitam per inopiam agere melius, quã in opum abundantia turpiter, at contraria sequuntur. Ac is quidem qui in respondendo voluntates sequetur, ad certas & claras opiniones reuocandus erit, is autem qui has ipsas, ad incertas & obscuras. vtroque enim modo ea quæ sententijs omnium repugnant, dicat necesse est, quoniam vel de perspicuis vel de obscuris & incertis opinionibus loquentur contraria. Plurimum autem valet ad exprimendum aliquid quod sit contra opinionem omnium. Id quod Callicles in Gorgia commemorat. Atque etiam veteres omnes, ex eo quòd naturæ & quod legi consentaneum est, id effici putabant. Naturam enim legi repugnare, & iustitiam lege honestam esse, natura non esse. Debet igitur ei, qui naturæ cõsentaneum aliquid dixerit, lex opponi & natura ei, qui legem proferet. Vtroque enim modo aliquid dicent admirabile, & quod sententijs omnium repugnet. Hi autem verum quod naturæ congruit sequebantur, quod autem legi, id multitudini probatur. Perspicuum est igitur etiam illos, quemadmodum etiam huius ætatis homines, conatos esse, vel refellere eos, qui contra disputabant vel coegisse, vt aliquid quod esse contra omnium opinionem cõcederent. Sunt autem interrogationes quædam, ad quas, si in alterutram partem respondetur admirabile quiddam existet, contraque opiniones. vt sit ne parendum sapientibus, an parenti? Et sint ne ea quæ vtilia sunt, facienda, an quæ iusta? Et, accipere

iniuriam præſtat, an facere? Compellendus autem is, qui contra diſputat, ad ea, de quibus ſapientes a multitudine diſſentiunt, ita tamen, vt ſi quid dicat de ſententia ſapientum, ad vulgi opinionem, ſin quod vulgus probet, ad ſapientum ſentẽtias opinionesq́; reuocetur. Aiunt enim hi, beatum iuſtum eſſe neceſſario, multitudini autem non probatur, regem non eſſe beatum. Compellere autem ad ea, quæ hoc modo non probantur, idem valet atque efficit quod ad legis & naturæ repugnantiam reuocare. Nam & lex vulgi eſt opinio, & ad naturam ac verum orationem ſuam ſapientes dirigunt. Ac ea quidem quæ opinionibus repugnant, ex his locis petenda ſunt.

CONCLVSIONES.

Qui temere loquuntur vehementius errant.

Iuſte viuere in inopia melius eſt quàm in opibus & diuitiis turpiter viuere.

Lex vulgi opinio eſt, & ad naturam ac verum orationem ſuam ſapientes dirigunt.

De nugationis & Solœciſmi locis. Cap. XIII.

NVnc ſequitur, vt quomodo nugari cogant ſophiſtæ differamus. Ac quid appellemus nugari iam iam diximus. Omnes autem hæ argumentationes hoc ita efficere volunt, ſi verbum dicas, an orationem nihil intereſt. Duplum autem, & duplum ſimpli idẽ valent. Si igitur eſt ſimpli duplũ, erit ſimpli ſimpli duplum. Rurſus, ſi pro duplum duplum ſimpli ponat, ter dicentur, erit ſimpli ſimpli duplum. Et ſit ne cupiditas voluptatis? Hoc autem eſt appetitio voluptatis. Eſt igitẽ appetitio cupiditas volupta-

voluptatis voluptatis. Sunt autem eius generis captiones in ijs, quæ cum aliquo conferuntur, quorũ non solum genera, sed ipsa etiam cum aliquo conferuntur, & ad vnum, idemq; referuntur, vt cupiditas alicuius cupiditas, appetitio alicuius appetitio, & duplum alicuius duplum, & simpli duplum dicitur. Itemq; in ijs, quæ in genere eorum, quæ cum aliquo conferuntur, non numerantur, & de natura alicuius dicuntur, cum interim eorum definitio naturam eis subiectam complectatur, & vno nomine in ijs quorum habitus, & affectiones, & siquid simile per se de subiectis naturis dicuntur. Vt impar numerus est qui medium habet: est autem numerus impar: est igitur numerus, numerus, qui medium habet. Et si simitas naris est concauitas, est autem etiam naris sima, est igitur naris naris est concaua. Sopistæ autem videntur cogere nugari, nec cogunt interdum, propterea quòd non ante quærunt, vtrum (exempli causa) duplum aliquid, an nihil per se dictum significet, & si quid significet, idem ne, an aliud. sed continuo conclusionem efficiunt, quæ sequi videtur, quod nomen solum idem quod oratio valere & declarare videatur. Solœcismus autem quid sit supra dictum est. Fieri autem potest, vt is qui non facit, solœcismum facere, & qui facit, non facere videatur. vti Leuinus dixit, si venus masculinum est, nã qui dicit Alinam, solœcismum quidem facit secundum illum, non videtur autem alijs. Qui vero almum videtur aũt, sed solœcismũ non facit. Ex quo perspicuum est, artem aliquam solœcismum facere posse. Itaque multæ orationes, quæ non efficiunt quod sumitur, solœcismum videntur concludere. Quod fit reprehensionibus. Omnes autem solœcismi ficti non veri, fere ex illo pro nomine Hoc oriuntur & existunt, cum casus nec virile, nec muliebre nomen, sed medium horum vel vtrumque declarat.

clarat. Nam & hic virile significat, & hæc muliebre: at Hoc neutrum, vult illud quidem declarare, sed ta men sæpe vtrunque illorum significat: Vt si quæratur, quid sit hoc? & Calliope, lignum, vel Coriscus respondeatur. Ac maris quidem & fœminini casus omnes differunt, neutrius, alij non item. Quocirca plerunque cũ illud hoc datur & conceditur, hũc, quasi dictum sit, concludunt, itemq; alium casum pro alio. Fallax autem conclusio propterea efficitur quod illud hoc commune sit multorũ casuum, quandoquidem hoc alias idem quod hic, alias quod hũc efficit. Sed vicissim declarare hæc debet, si cum verbo Est coniunctum sit, hic, sin cũ Esse, hunc, vt Hipponicus est, esse Hipponicum. quod de fœmineis iudicandum est eodem modo, & nominibus suppellectilium, quæ viriliuм vel muliebrium inflexionem habent. Quorum enim ο & ν extremæ sunt literæ, ea sola suppellectilis nominum inflexionem retinẽt vt ξύλον, idest lignum, σχοινίον, funis. Quæ autem non in eas literas desinunt, masculinorum vel fœmininorum, quorum nonnulla ad suppellectilia referimus vt ἀσκὸς, idest vter, nomẽ est masculini generis, χλίνη idest lectus, fœminini. Itaque in his etiam talibus nominibus eodem modo & verbum Est & Esse dissimilitudinem facient & distinctionem. Atque similis est quodam modo solœcismus ijs reprehensionibus, quæ ex dissimilitudine: aut ex forma euenire dicuntur. vt enim in illis rebus sic in his ex verbis accidit, vt solœcismus fiat, quod homo & albus & res & nomen est. Perspicuum est igitur, dandam esse operam, vt solœcismum ex ijs casibus quos exposuimus concludamus. Ac genera quidem argumentationum, quæ certandi causa tractantur, & generum partes modiq; expositi sunt.

CON-

CONCLVSIO.

Ficti & non veri solœcismi contingunt ex illo pronomine hoc, cum casus nec masculinum, nec fœmininum, sed medium horum, vel vtrunque declarat.

De Sophistica occultatione contra moleste respondentes. Cap. XIIII.

PErmagni autem interest ad occulendum, vt in dialecticis, sic hoc in loco, quemadmodum disponantur ea, quæ ad interrogationem pertinent. His igitur ita constitutis, deinceps sequitur, vt horum aliqua præcepta demus, Ad reprehendendum quidem multũ valet prolixitas, proptera quòd difficile est simul, & quasi vno aspectu multa perspicere. Vt autem prolixitatem assequamus, ab ijs locis quos supra exposuimus, præsidium petendum erit. Celeritas etiam in concludendo multũ potest. Qui enim tardi sunt, minus res prouident. Iam vero ira & disceptatio adiuuant, quoniã qui aliqua perturbatione animi commoti sunt, minus virium habent ad obseruanda & defendenda omnia. Ad iracundiã autẽ impellemus, si alterum qui nobiscum disputat, & nobis iniuriam velle facere, & nullo affici pudore docebimus. Iã vtile erit, vicissim interrogationes quæstionesq; ponere, siue ad eandem probandum, aut refellendam, cui multa argumenta suppetant, siue in vtranque partem. Sic enim fiet, vt vno tempore, vel plura, vel contraria defendat. Atque vt vno verbo finiam, omnia quæ valere ad occulenda argumenta dicta sunt superiore libro, ad argumẽtationes etiam quæ certandi causa tractantur, valent plurimum. Nam & occulere latendi causa volumus, & latere decipiendi, atque captandi. Quod autem attinet

net ad eos,qui negant ea,quæ argumentationi prodesse putant,interrogandi sunt a nobis per negationem,quasi contrarium efficere velimus, aut etiam vtraque pars simul & ex æquo quærendo ponenda est. Cum enim dubium est & obscurũ, quid sumere velimus,minus ij,qui contra disputant,proteruiunt. Iam vero si quis quasi membratim concedat res singulas per inductionẽ,sæpe id,an in toto genere vere dicatur,non est rogandus,sed id quasi datum sit, accipiendum est. Interdum enim illi se dedisse hoc ipsum putant, & auditoribus videntur propter inductionis recordationem, quasi illa non frustra & temere rogata sint, in quibus etiam totum genus non significatur, & appellatur vllo nomine, similitudine vtendum erit quoad res postulabit, propterea quod sæpe latet & obscura est similitudo. Vt autem sumamus propositionem, contrarium per cõparationem quærere debemus. veluti,si concludendum sit, patri in omnibus parendum esse, vtrum in omnibus parentibus parendum sit, an in omnibus non parendum ? & illud sæpe;sint ne multa concedenda, an pauca ? Multa enim potius,si quidem necesse est tribuenda parentibus videbuntur. Contraria enim inter se comparata atque composita, & maiora & magna, & deteriora & meliora hominibus videntur. Atque etiam cauillatio eorum,qui interrogant, facit plerunque vt ijs, qui contra disputant, refelli vel maximè videantur, propterea quod cum nihil effecerint, & concluserint, tamen non vocant in quæstionem id quod extremum & cõclusum fuit,sed quasi concluserint, ita concludunt: Non igitur hoc & illud. Illud etiam fallax & captiosum est, proposita re admirabili, & quæ sit contra opinionem omnium, velle id,quod videatur responderi proposito eo initio disputationis, quod probetur,de ijs quorum ea vis sit,quærere hoc modo.

dò. Tibi ne videtur? Si enim in ijs sit interrogatio, ex quibus conclusio efficitur certe vel reprehendat alter, vel concedat id q̃ sententijs repugnet, necesse est. Si.n.dederit, reprehendetur, si non dederit, neq; id probabile dixerit, aliquid quod sit cõtra opinionem omnium, dabit. si non concedat probabile aũt fateatur, incurret in reprehensionem. Iam quemadmodum in arte Rhetorica, sic in ratione refutandi contraria, & repugnantia elicienda sunt, vel ex sermone eorum qui contra disputant, vel ex eorum quorum dicta, & facta honesta esse concedunt. Itaque ex eorum dictis qui eiusmodi vel similes habentur, vel ex plurimorum, vel omnium sermonibus. Iam quemadmodum ij qui respondent, sæpe cum refellu ntur, distinguunt, si futurum est, vt coarguantur, sic ij qui quæstionem ponunt, hinc præsidium petere debent contra eos qui resistunt, si hoc modo efficiatur, illo non item, se hoc modo intellexisse. Quod etiam Cleophon facit in mandrabulo. Atq; etiam a proposito aberrantes, reliquas argumentationes concidere debemus. quod si is qui possit quęstionem præsentiat, ei occurrendum, & prædicendum erit. Interdumq; ex ijs, quæ aliena sunt a proposito argumenta ducere licebit, si quis ex eo, de quo agitur, argumenta nõ poterit sumere quod Lycophron fecit, cum lyram laudandam suscepisset. Quod vero ad eos attinet, qui aliquid argumentis probari volunt, q̃m placet causam afferri oportere, certe quibusdam positis & concessis, minus totũ est ad defendendum id, quod vniuersum est, si refellere velimus, affirmare, sequi repugnantiam, vt quod affirmarunt negare eos, aut quod negauerint concedere. Quare illud est, Eandẽ in ɔtrarijs artem versari, aut non versari eandẽ. Conclusiones autem quæri non debent more propositionũ. Et quędã quęrenda non

da non ſunt, ſed pro conceſsis accipienda. Ac ex q bus interrogationes conſtarent, & quemadmodum interrogaremus, ſatis fere dictum eſt.

CONCLVSIONES.

Celeritas in concludendo multum valet.
Qui tardi ſunt non multum prouident.
Ad iracundiam nobiſcum certantes impellemus, ſi nobis eos iniuriam velle facere oſtendemus, & nullo nos affici pudore dicemus.
Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.
Simul multa conſpicere eſt impoſsibile.

Primum librum Elenchorum Finis.

ARISTOTELIS ELENCHORVM LIBER SECVNDVS.

SVMMA LIBRI.

De ſophiſticarum orationũ vtilitate, & quomodo dilui poſſint. De Solutione ſex vltimorũ locorum extra dictionem, Nugationis, & ſolœciſmi. De Facili, difficili & acuta oratione. Epilogus item octo librorũ Topicorũ & duorũ præſentium.

Quam vtile ſit cognoſcere ſophiſticas orationes, & quomodo diſſolui poſsint. Ca. I.

DEINCEPS de reſponſione, & quemadmodum argumenta diſcutienda & explicãda ſint, & quis ſit horum argumentorum vſus dicendũ eſt. Valẽt quidem ad philoſophiã duabus de cauſis. Primum, quod cum verbis naſcantur, faciunt, vt quot modis quidq; dicatur, & quæ ſimiles ſint quæ diſsimiles res, & verba facilius intelligamus. Deinde valent ad quæſtiones, quas quiſq; per ſe ſeparatimq; tractat. Qui enim facile decipitur, & capitur ab alijs, neq; id ſentit, id etiam ſæpe ei per ſe res conſideranti accidat neceſſe eſt. Poſtremo valent ad opinionem, quod in rebus omnibus exercitati, & nullius imperiti ignariq; videbimur. Nam ſi ita

ita quis disputet cum altero, vt argumenta refellat, neq; eorum vitia exponere, aut explicare possit, is alijs opinionem adfert, se non a veritate coactum, sed imperitia ductum, iniquum esse in disputando. Quo autem pacto ij, qui poscunt quæstionem, armati esse debeant, vt his talibus argumentationibus possint occurrere, facile intelligi potest; si modo recte supra exposuimus, ex quibus fallaces & captiosæ conclusiones constarent, & in interrogationes nimiæ, satis explicauimus. Aliud aũt est, cum quis argumentationem sumit, perspicere & discutere eius vitium, aliud cum interrogatur, celeriter posse resistere. Quod enim scimus, id sępe cum ordo verborum traiectione mutatus est, ignoramus. Iam vero vt in cæteris artibus & rebus, sic fere in argũmentis exercitatione celeritatem maiorem, trãditatem ue comparamus. Itaq; si quid nobis apertum perspicuumque sit, neque id meditatum habeamus, in eo fere fit, vt commoditatibus oportunitatibusq; destituamur. Quod autem in descriptionibus vsu euenit, vt propositiones in partes tributas interdũ retexere non possimus, sic in reprehensionibus nonnunquam scimus, vnde conclusio efficiatur: & argumentum explicare non valemus.

CONCLVSIONES.

Quod scimus, sæpe transpositum ignoramus.
Sicut in artibus ita in argumentis, celeritatem & tarditatẽ exercitatione comparamus.
Ad plures interrogationes non est danda vna responsio.

De apparẽti Solutione Respondentis. Ca. II.

PRimum ergo, quemadmodum dicimus interdum prestare disserere probabili argumentatione, quã vera, sic probabili explicatione potius quàm

tius quàm vera, argumentorum captiones nonnunquam discutere, & dissoluere debemus. Omnino enim pugnandum est contra eos, qui contentionis concertationisque causa disputant, non tanquã refellant, sed tanquam reprehensionis specie contra nos armentur. Cum enim eos concludere negemus, certe ad speciem, & simulationem omnis nostra dirigenda est responsio. Cum.n.refutatio sit oratio repugnans, non ambigua: quæ ex quibusdam efficitur. nulla certe ad ambigua, & homonymiam adhibenda erit distinctio: neq; enim ratiocinationẽ, argumentando tractat. Sed nulla alia de causa ante distinguendum erit, nisi quod reprehensionis speciem præ se fert conclusio. Non igitur hoc loco nobis refutatio extimescenda est, sed eius solum simulachrum. Quippe cum interrogatio ambigua, & homonymia, cæteræque eius generis captiones, & veram reprehensionem obscurent, & faciant, vt eos, q refellant ac non refellant, ignoremus. Nam, quoniam licet cuius tota argumentatione conclusa dicere, se non quod alter affirmaueri negare, sed ambigue, etiam si eo toto impetu ferretur, incertũ est, an sit reprehensus, dubium est enim, an verum nunc dicat. Quod si diuisione adhibita interrogasset, id quod ambiguum est, certe reprehensio pspicua fuisset. Nam quia volunt ij, qui certandi studio disputant, hoc quidem tpe rarius quam superioribus eũ, qui rogatur, aut etiam autem non respondere, id fieri potest. Nunc autem propter vitiosum morem interrogandi, necesse est aliquid ante respondere, corrigendo interrogationis vitio. Quandoquidem si tolerabilis partitio adhibita sit, eum necesse sit, qui contra disputet, aut etiam, aut non dicere. Quod si quis putet eam reprehensionẽ, quæ ex ambiguitate nascitur, veram esse nullo modo reprehensionem

Zz effugere

effugere poterit is qui respondebit. quippe cum in ijs rebus,quæ sub oculos cadunt,necesse sit eum, & quod nomen intelligi dixerit, id negare,& affirmare id quod negarit. Nihil enim adiuuat quorundam emendatio,qui Coriscum non confirmant esse, & musicum,& musicæ expertem, sed hunc, quem monstrant musicum, & hunc eundem expertem musicæ. Eadem enim erit oratio hæc, Coriscum musicum esse,quæ illa hunc Coriscum esse musicum,quod simul & confirmabunt & negabunt. Sed fortasse dicent,non idem significare, cum in altera nomẽ collatum sit,ita aliquid inter eas interesse. Sin autem hoc omnino dixerit, illi hoc,vel hunc adiunxerit,absurdum erit. Nam nihilo magis alteri addet,præsertim cum nihil intersit, vtrilibet addat.Sed quoniam incertum est, vtrum is, qui ambiguitatem non distinxit,reprehensus necne sit (concessum est enim in disputando ambigua distinguere) certe dare rogatum omnino nulla adhibita distinctione est in vitio. Itaque, si minus is, qui dat, at certe oratio reprehendetur,& pro refutata habebitur. Fit autem plerunq;, vt qui ambiguitatem cernunt, tamen eã non ausint, distinguere,propter eorum, qui talia ꝓponunt acerbitatem, vtne se in omnibus difficiles, & iniquos prębere videantur.Deinde,quod nunquã putassent ex hoc conclusionem posse effici, sæpe occurrit aliquid contra opinionem omnium. Quapropter, quoniam concessum est,vt supra dixi,non dubitabimus distinguere. Siquis autem duas interrogationes, non vnam ponam, non ea existet captio, quæ ex homonymia & ambiguitate nascitur. Quid enim interest,vtrum nunc roges, an Callias,& Themistocles sint musici,an tum,cum idem nomen vtrique impositum esse, nec idem forent? Nam si plura vno declarat,plura interrogauit. Quod si iniquum est ad

est ad duo rogata velle responsum vnum dari omnino, profecto ad ambiguum nullum semel responderi conuenit, ne si in omnibus quidem id vere dicatur quorundam sententia. Nihil enim hoc inter est: an si quis rogaret, vtrum Coriscus & Callias sint domi, necne sint domi, siue adsit vterque, siue absit: vtroque enim modo plures erunt enunciationes. Nec enim si vere dici potest, propterea vna est interrogatio. Possunt enim sexcenta alia quæri, ad quæ aut etiam aut non respondere vere liceat. Attamen non vnum responsum dandum est: sic enim disputatio tollitur. Hoc autem similiter fiat, ac si quis idem nomen diuersis hominibus imponat. Cum ergo ad rogata duo non sit semel respondendum, perspicuum est, aut etiam, aut non, non esse dicendum in ambiguis. Neq; enim qui dixerit, quamuis dixerit, responderit. sed hoc volunt in disputando quod quid efficiatur, sit incertum. Quoniam igitur, quemadmodum diximus, quædã simulachra sunt reprehensionum, reprehensiones nullo modo: sic quædam sunt simulatæ explicationes, nec explicationes sunt, quas quidem interdum afferri dicimus oportere potius quàm veras explicationes. Velut cum disputatur pugnaciter, & cũ rei, quæ duobus modis dicitur, occurritur. Ac in ijs quidem disputationis, quæ speciem quidem verarum præ se ferent: respondendum est, Esto: Sic enim nullus erit reprehensioni locus. Si quid autem contra opinionem omnium cogatur concedere, tum vel maxime addendum est, Id videri. Sic.n. nec reprehensioni, nec ei quod admirabile sit, & contra opinionem omnium, dare locum videbitur. Perspicuum est quidẽ quemadmodum à principio repetatur disputatio. Si qua autem proxime ad id accedant, ea sententia omnium refellenda sunt non concedenda: quod primam disputationem repetere

videatur. Cum vero aliquis eiuſmodi a nobis petet, quod ex cauſa differendi illud quidem efficiatur neceſſario, ſed quod falſum ſit, aut improbabile, idem reſpondere debebimus. Quæ enim neceſſario ſequuntur eiuſdem eſſe cauſæ videntur. Iam vero, cum res vniuerſa non nomine ſuo, ſed ſimilitudine tractabitur, reſpondēdum erit nobis, eum nec quo modo a nobis data ſit, nec quemadmodum ipſe propoſuerit, ſumere. Ex hoc enim plerunque exiſtit reprehenſio. Qui autem is commoditatibus deſtitutus erit, is confugere ad vitioſam probationem debebit, vt ei occurrat eo genere diſtinctionis, de quo ſupra diximus. Ac in ijs quidem diſputationibus, in quibus propriis nominibus vtetur, aut omnino reſpondendum erit nobis, aut certe adhibenda diſtinctio. Quæ autem aliquid in mentem reſeruātes proponimus ad diſputādum, qualia ſunt ea omnia, quæ non plane, ſed truncatim interrogantur, ex iis reprehenſio naſci ſolet. Cuius generis eſt illud, an quicquid eſt Athenienſiū poſſeſsio, id Athenienſium eſt? Certe itemque in cæteris: at qui homo eſt animalium; poſſeſsio igitur animalium eſt homo. Hominem enim animalium eſſe dicimus, quod ſit animal. & Lyſandrum Lacedæmoniorum quod ſit Lacedæmonius. Ergo illud quidem perſpicuum eſt cum dubium eſt id, quod proponitur, tum non eſſe omnino dandum. Cum autem duo erunt huiuſmodi, quorum ſi alterum ſit, ex eo alterum neceſſario concludetur: ſin hoc ſit, illud ex eo non concludetur neceſſario, debebit is, qui interrogabitur, id dare, quod minus lateat. Difficilius eſt enim ex pluribus concludere. Quod ſi argumentando concludat, alicui datum eſſe cōtrarium, alicui non eſſe: ſi vera ſit oratio, contrarium eſſe dicendum eſt, ſed non eſſe nomen impoſitum alteri. Quoniam aut nonnulla pleriq; concedunt,

dunt, quæ si quis minus det,eum falsum putare fate buntur,alia, non item, cuius generis sunt ambigua omnia (vtrum enim animantium animus intereat, necne,non est multis exploratum) in quibus eorum non est certum,vtro modo soleat concedi id,de quo agitur: vtrum vt sententiæ solent, quarum nomine appellant & veras opiniones,& vniuersas negationes:qualis est illa,diametros mensura definiri non potest: in ijs non est respondendum, aut etiam, aut non. Præterea cuius de veritate plurimæ sunt ambiguæ opiniones eius si nomina ex alio transferas, non id perspicuum erit, Nam quoniam dubium est vtra in parte insit veritas, sophistarum partes agere non videbere: quoniamq; ambiguum non mentiri,neque quod falsum sit asserere. Translatio etiam faciet,vt ne reprehendatur oratio. Præterea vt quisque rogata præsenserit, ita eis ante occurrere, eaque prædicare debebit. Sic enim ei qui rogabit, resistet facillime.

CONCLVSIONES.

Cum quippiam obscurum proponitur non est concedendum simpliciter.

Num anima sit incorruptibilis vel corruptibilis, non est omnibus exploratum.

De congrua loci solutione. Cap. III.

SEd quoniam vera explicatio, expositio est falsæ ratiocinationis, quacunque ex interrogatione falsum efficiatur. Falsa autem ratiocinatio, quoniam duplex est,altera, cum falsum conclusum est: altera,cum si minus est ratiocinatio, attamen videtur esse: certe hæc ipsa explicatio eius etiam expli-

catio sit necesse est, quæ ratiocinationem veram fallaciter imitatur. Ex quo perspicitur interrogationem correctio. Ita fit, vt orationes, quæ conclusæ sint, refellendo, eæ autem, quæ videntur concludere, distinguendo explicentur, atque dissoluantur. Rursus, quoniam argumentationum, quæ conclusę sunt, aliæ veram, aliæ falsam conclusionem habent eas, quibus falsum concluditur, duobus modis licet dissoluere, tum refellenda aliqua interrogatione, tum docendo eam esse naturam conclusionis. Eas autem, quarum vera conclusio est refutanda aut propositione, aut assumptione, cum præsertim vera sit conclusio. Quare ijs, qui argumentationem discutere & explicare velint, hoc primum videndum est, sitne conclusa, an minus conclusa: deinde, vtrum vera sit, a falsa conclusio, vt eam aut distinguentes, aut refellentes dissoluamus & refellentes vel hoc vel illo modo, quemadmodum supra diximus. Permultum autem interest, vtrum interrogati ab alio, necne, argumentationem explicemus. Nam & prouidere difficile est, & facile est, cum otiosi sumus & soli, videre explicationem. Atque reprehensionum quidem, quæ ex ambiguo & homonymia oriuntur, partim habent aliquam interrogationem, quæ plura declarat, partim conclusionem, quæ multis modis dicitur: veluti in ea reprehensione, quæ silentia loqui concludit, conclusio duobus modis dicitur: in ea autem, qua efficitur, cũ qui sciat aliquid, nescire, qualis est hęc: An is qui scit dicere aut facere, illud etiam sciat quod dicit, aut facit? hic autem scit iambica dicere: hic igitur scit iãbica. in hac, inquam, vna interrogatio ambigua est. Et quod duplex est, interdum non est: sed ambiguum aliqua ex parte est, aliqua ex parte non est in illa argumentatione. Ac in quarum conclusione aliquid multis modis dicitur, nisi contrariam enunciationem

tionem assumpserit, non erit reprehensio. vt in ea, quas quis cœcus videre demonstratur. neque enim sublata contradicente pronunciatione, esse reprehē sio vllo modo potest. In quarum autem interrogationibus ambiguum est, non est necesse plane illud negare, quoniam non ad illud rogatum argumentatio adhibenda est, sed conclusionis causa est omnis comparata. Initio ergo argumentationis, si quod sit ambiguum verbum, vel ipsa oratio sit, ita respondendum est, vt quodammodo etiam, & quodammodo non esse dicamus. Vt silentia loqui aliqua intelligentia verum esse, quadam non esse. Et cum quæritur, eáne quæ oportet facienda sint? alia esse, alia non esse, dicendum est. Quod enim oportet, multis modis dicitur. Quod si ambiguum in propositione & assumptione lateat, id in conclusione, interrogatione adiuncta, corrigendum erit. Licet igitur silentia dicere, non, sed hunc silentia. De ijs etiam, in quarum propositione & assumptione ambiguum inest, iudicandum est eodem modo. Non igitur sciunt quod sciunt, immo vero sciunt, sed non hoc modo. Aliud est enim nihil sciri posse, aliud eos qui hoc vel illo modo sciunt, non posse. Omninoque pugnandum nobis, etiam si plane argumentum concluserit, eum non eam rem, quam concesserimus, sed verbum solum refellisse. ex quo efficietur, vt illa nulla sit reprehensio. Perspicuum etiam, est quemadmodum diluendæ sint eæ, quæ ex distinctione & coniunctione existunt reprehensiones. Etenim si distincta & coniuncta verbis aliud declaret, quæ concludatur argumentatio, contrarium dicendum erit. Sunt autem hæ argumentationes ex coniunctione ; & distinctione. An quo vidisti tu hunc verberari, eo ipse verberatus est? quo verberatus est, eóne eum verberari vidisti? Habent illæ quidem simile aliquid ambi-

guarum interrogationum: attamen ex coniunctio-ne sumuntur. Neque enim ambiguum est id, quod existit ex distinctione, cum præsertim coniuncta & distincta non eadem sit oratio. Siquidem nec hora & ora, eodem accentu pronunciata aliud efficiunt. Sed quemadmodum in scripto idem est verbum, si ijsdem literis scriptum sit, sic etiam illic efficiunt notæ. In voce autem non sunt eadem nomina. Quapropter reprehensio ea, quæ ex distinctione est, non ad ambiguitatis reprehensionem refertur. Atque etiam illud perspicuum est, non omnes, vt quidam dicunt, reprehensiones ex ambiguo existere. Distinguere ergo & secernere verba a verbis debebit is qui respondendi partes tenebit. Neque enim idem efficit, oculis videre verberari aliquem, quod oculis verberari aliquem videre. Et Euthydemi illa oratio, Vidistine triremes nunc quę sunt in Piræo ex Sicilia? eodem modo diluenda erit. Itemque illa: Fierine potest, vt sutor peritus sit malus? potest autem fieri, vt aliquis peritus sutor sit malus? malus igitur sutor. Et illa, An bonarum artium bonæ sint notitiæ? mali autem bona est notitia: malum igitur est bona notitia. atqui malum & notitia: est & malum malum igitur, notitia mala est. Item illa: An verum est, nunc te natum esse? nunc igitur natus es. Nisi forte aliud declarat, cum nunc distinctum est. Nunc enim verum est, te natum esse sed te nunc natum esse, haud verum est. An vt potes. & quæ potes, sic & ea facies? cum autem non canis fidibus, canere fidibus potes: tunc igitur cum non canis fidibus, fidibus canes. nisi forte non eam vim habet, vt tum cum non canit fidibus, canat: sed vt faciat, cum vt non facit. Hoc autem quidam aliter diluunt. Dicunt enim, non si quis dederit alterum facere vt potest, iccirco effici vt is qui non canit fidibus, fidibus canat. Neq; enim

datum

datum esse omnino vt posit, eum esse facturum, nec idem valere vt potest omnino quod vt potest fa cere. Sed eos non recte dissoluere hinc apparet, quod cum omnium rationum & argumentationum in quibus est idem vitium, eadem sit explicatio, hæc ipsa non ad omnes, neque ad eas quæ omnino proponentur accommodabitur: sed ad eum qui rogat modo, non ad argumentationum. Ex accentu autem nullæ extant orationes, neque in scripto, neque in voce, nisi perpaucæ. Eiusmodi est hæc: An quod habitas, est domus? est ergo quod habitas, negatio illius, habitas: dixisti autem quod habitas domum esse, domus igitur negatio est. Perspicuum est quomodo id explicari debeat. non enim idem significat graui tono prolatum aliquid, & circunflexo. Perspicuum etiam est illud, quemadmodum occurrendum est eis reprehensionibus, quæ ex eo nascũtur, quod quæ non sunt eadem, eadem esse dicunt, quandoquidem categoriarum genera tenemus. Nã alter interrogatus, respondendo concesserit non in esse aliquid eorum, quæ naturam rei declarant: alter autem docuerit aliquid conuenire eorum, quæ cum aliquo conferuntur, aut quæ quanta sunt, cum propter dicendi genus rei naturam significare videantur. vt in hac oratione, fierine posit, vt aliquid simul quis & faciat & fecerit? At qui fieri potest, vt aliquis quid simul & videat, & eadem etiam ex parte viderit. Rursus an pati aliquid, sit aliquid facere? Ergo secatur, vtitur, sentitur, eadem ratione dicuntur: eaq; omnia quid pati declarant. Quid, dicere, currere, videre, eodem'ne modo inter se affecta esse dicuntur? Atque videre sentire quid est, ita simul & quid patitur & facit. Quod si quis in superiore oratione det fieri non posse, vt idem simul faciat & fecerit, vt autem videat, atque viderit fieri posse, is non-

nondum reprehensus erit,dummodum videre, non facere quid,sed pari dicat,ea enim desideratur interrogatio,sed ab audientibus existimatur dedisse, tum cum secare facere quid,& secum se fecisse concessit etiam ea omnia,quæ eandem analogiam habent.Nã quod reliquum est,auditor præponit, quasi eandem habeat rationem, cum non habeat, sed propter genus dicendi habere videatur.Idemque hic vsu venit quod in ambiguis. Illic enim is qui vim verborum ignorat,rem putat negatam esse, non verbum: cum quæstio etiam illa reliqua sit, an ambiguum vna ex parte quam intelligat concedat.Si enim hoc modo det,coarguetur.Similes sunt his quæ sequuntur. Si quod quis habebat, post nõ habeat idne amisit? Isto enim pacto qui vnum modo calculum amiserit, decem calculos non habebit. Aut quod quis non habet,prius autem habuit, idne amisit? Neque enim necesse est,quantum vel quot non habuerit quis, eũ tot amisisse. Ergo naturæ quæstionem ad quantitatis transtulit,decem enim multa sunt. Quod si initio ita interrogasset. Quod non habet quis, cum prius haberet,an tot amisit? nemo dedisset, sed vel tot vel aliquid eorum.Et dare quis põt quod non habet:non.n.tantummodo vnum calculum habuit,nisi forte non quod non habuit,sed quatenus,vt vnum non habuit,dedit.tantummodo enim nec quid significat,nec tale, vel tantum quid,sed cum alio confertur,vt significet non cum alio.vt ergo si quæsiuisset, num quis dat quod non habeat,nec ille dedisset rursusq; interrogasset, num quid quod non habet cito, cito det: quo dato,ille hoc conclusisset, id aliquem dare quod non habeat,cum perspicuum fuisset, nullam esse conclusionem, quoniam cito dare non est aliquid dare,sed dare hoc modo.Et aliquo modo dare aliquid quis potest,quo modo non habeat,vt libẽ

tet

ter habeat,& det inuitus. Sic de illa causa iudicandum est. Eiusdem generis hæ omnes sunt: An ea manu quam quis non habeat, verberet? Aut eo ne oculo quis videat quem non habet? Non enim vnū modo habet. Ac nonnulli quidem has captiones ita discutiunt, vt dicant,eum qui plures habeat, vnum modo etiam oculum & quiduis aliud habere. Alij quomodo quis quid habeat,eo etiam accepisse. De disse enim aliquem vnum tantummodo calculum, & alterum ab illo vnum solum accepisse calculum. Sunt etiam qui initio disputationis interrogationem ita refellat, vt quod quispiam non acceperit,id eum habere posse fateantur, velut eum qui vinum dulce acceperit, eo corrupto in acceptione acetum habere. Sed hi omnes, vt supra diximus, non ad argumentationem, sed ad hominem explicationem referunt, & accommodant, præsertim cum si hæc vera esse explicatio, is qui contrarium daret, non posset dissoluere. Id quod in alijs fit.vt si vnum verum est, alterum falsum, & plane eodemque modo quis vtrunque dici concedat,explicatio non concludet, si explicatio non concludet, nulla erit explicatio. Quapropter in ijs captionibus, quæ expositæ sunt, etiam si dentur concedanturque omnia non tamen ratiocinationem conclusionemque effici dicimus. Atque hæ etiam orationes sunt eiusdem generis. Idne quod scriptum est, aliquis scripserit? scriptum autem est nunc sedere te, quæ falsa est oratio: vera autem erat, cum scriberetur: simul igitur scribebatur vera, falsaque oratio. Nam veram falsamue orationem dicere,vel opinionem esse,non rem, sed rei qualitatem modumque declarat. Eadem enim etiam in opinione manet oratio Et, an quod discit quispiam, id est quid discit? discit autem quis celeriter id, quod tarde percipitur Non enim qui id dederit, aliquid eum, sed quodam-
modo

modo discere concesserit. Et illa, idne, quod aliquis ambulat, calcat? ambulat autem totum diem. Sed non rem ambulare illud concesserit, sed tempus, cũ pergit. Nec cum poculum bibit, rem quæ est poculum, bibit, sed ex poculo. Itemq; illa, An quod aliquis scit, id vel inueniendo scit, vel discendo? eorum autem, quæ scit, aliud inuenit, aliud ab alio didicit, quorum neutro vtrunque continetur, sed fieri potest, vt eorum, quæ scit quispiam, & aliquid inuenerit ipse didiceritq; ipse, & inuenerit didiceritq; aliquid. Illa etiam, qua efficitur, esse hominem quendam præter ipsum hominem, & homines, singulos, homo enim & quicquid commune est, non rem quãpiam, sed qualitatem, vel comparationem, vel modum, effectionemue vel tale aliquid significat. Eadẽ est eius ratio, qua quæritur, Coriscus & Coriscus musicus ijdem sunt, an ne diuersi? Hic enim rem declarat, ille qualitatem, itaque non est per se neque vllam habet soliditatem aut eminentiam. Nam enumeratio tertij hominis non facit hominem quendam tertium, sed si concedatur, vt singuli homines, sic tertius homo aliquam rem declarare. Neque enim si Callias & homo quid significet. idcirco homo etiam tertius. Nec quicquam interest, id ne aliquis, quod enumeratur & exponitur, non rem & substantiam significare, sed qualitatem dixerit. Nam præter multos vnus quidam, veluti homo futurus est. Illud igitur perspicuum est, non esse dandum id, quod communiter in omnibus dicitur declarare aliquid, sed vel quantitatem, vel qualitatem, vel relationem, vel aliquid aliud generis eiusdem. Omnino argumentationum omnium captiones, quæ ex verbo erunt, semper ex contrario eius vnde captio orta est, diluentur. veluti si ex coniunctione existet, distinctione explicabitur, sin ex distinctione coniunctione. Rursus, si ex accentu acuto na-
scetur,

ſcetur, in graui erit explicatio,contraque ſi ex graui,in acuto erit. Si vero homonymum verbum eam effecerit,contrarium verbum erit proferendum. vt ſi vſu veniat vt animatum eſſe quid dicat, ille autem neget eſſe profecto id inanimatum ſit neceſſe eſt. Sin in animum eſſe quid dederis, alter autem cõtra animatum eſſe concludat, tibi dicendum erit, te eã rem,quæ vacet animo intellexiſſe: Similis eſt ambiguorum ratio. Si autem ex ſimilitudine verbi oriatur a contrario petenda erit explicatio. Vt in hac, Id ne det aliquis quod non habeat? non quod nõ habet, ſed quemadmodum non habet, veluti vnũ modo calculum. Et ſi quæratur, An quod ſcientia quis comprehendit, id vel inueniendo vel diſcendo cõprehendit? reſpondendum eſt,non quæ ſciat. Et, An quod pergit calcat? reſpondendum, non eo tempore cum calcat. Quod eodem modo de cęteris iudicandum eſt.

CONCLVSIONES.

Prouidere difficile eſt, videre autem facile.
Recta ſolutio eſt falſi manifeſtatio.
Reſpondentem opportet quæ multiplicia ſunt celeriter diſtinguere.

De Diluendis accidentis argutijs. Cap. IIII.

QVod autem attinet ad eas captiones,quæ ex attributis rerum naſcuntur, vna omnium explicatio eſt. Nam quoniam nondum a quoquam expoſitum eſt, quando in re ipſa vere dicatur, id quod accidentibus,& attributis cõuenit,& in nonnullis videtur dici, idq; confirmant qui hanc explicationem inuenerunt, alia autem ſunt, in quibus non neceſſario effici aſſerunt, nobis certe dicẽdum eſt

est æque de omnibus, id non necessario effici, & quid vel quale proferamus habere debemus. Hæ autem orationes, ex attributis & accidente omnes oriuntur. Scis ne quid extesim quæsiturus? Nostin' eum qui ad nos venit, aut eum qui opertus est? an statua opus tuum est? an tuus canis pater? an admodum pauca, pauca sunt? Perspicuum est enim, in his omnibus non necesse esse, quæ in accidente vere dicantur, ea etiam in re intelligi, præsertim cum in eas tantummodo res, quæ natura, & substãtia non differunt omnia eadem cadere videantur. Aliud autem est bonũ, bonum esse, & interrogandum, & eum, qui accedat opertus, accedere, & Coriscum esse. Quocirca non si Coriscum noui, & eum qui accedit ignoro, eundem & noui, & ignoro. Nec si hoc opus est, & meum est, idcirco meũ est opus, sed vel possessio, vel res, vel quid vis aliud. Quod idem in cæteris fit captionibus. Nonnulli autem hæc distinctione interrogationis refellunt. fieri enim posse aiunt, vt idem & noscatur & ignoretur, sed non eadem ex parte atq; cogitatione. Itaque eum qui venit ignorare se, & Coriscum noscere, cum dicunt idem se & nosse, & ignorare fatentur, sed alia atque alia ratione. Atqui primum, quemadmodum iam diximus omnibus captionibus quæ ex eodem vitio oriuntur, eadem adhibenda est correctio. cui hoc loco non erit locus. Si quis eandẽ enunciationem sumat, in qua non Cognosco verbum, sed Sum, aut aliqua affectio modusq́ue ponatur, vt si hic pater sit, & sit tuus. Vt enim in quibusdam hoc vere dicatur, fieriq; posit vt idem & noscatur, & ignoretur, at non hoc in loco. Nihilq; ꝓhibet multa vitia in eadem inesse argumentatione, sed non omnis vitii declaratio, explicatio est. quippe cum aliquis posit docere, falsum conclusum esse, & vnde conclusum sit nõ docere, veluti Zenonis argumen-

argumentatione, qua efficiebatur non esse motum. Itaque si quis det operam: vt Zenonem in commodo conclusa argumentatione vrgeat: errabit, etiã si millies concludat. neque enim hæc explicatio est, cum sit explicatio. explanatio causæ, cur falsa sit conclusio. Ergo si non concluserit quiduis, aut etiam verum aut falsum conetur concludere, illius explanatio explicatio est. Quanquam autem illud explicandi genus in quibusdam nihil prohibet valere, tamen in his quæ supra allata sunt, nõ valet omnino. Nam Coriscum quia Coriscus est, nouit, eumque qui venit, quia venit. Et fieri potest, vt idem & noscatur, & ignoretur. veluti albus esse noscetur, & musicus esse ignorabitur. Sic enim eundẽ quis, & nouit, & non nouit, sed nõ eadem ratione & cogitatione. Simili in errore versantur ij qui omnia in numeris, multa & pauca refellunt. Cum enĩ conclusio non sequatur tamen id dicere prætermittunt, & verum conclusum esse concedunt. vel multa in numeris, vel pauca esse omnia. Quod peccatum est, vel maximum. Sunt etiam qui ex ambiguo conclusiones, & argumenta explicent, vt dicant tuum esse patrem, aut filium, aut seruum. Atqui si ex ambiguo nasci captio videretur, profecto, vel verbum, vel ipsa oratio multorũ propria esse deberet. & hunc esse huius filium, si filij sit dominus, nemo proprie dicit, sed ex attributis personarum hæc omnis est verborũ collocatio. Estne hic tuus? etiam. est autem hic filius hic igitur tuus est filius ꝙ accidit vt hic esset & tuus & filius, sed nõ filius tuus Eadem est ratio illius, qua aliquid malorum bonũ esse ostenditur. Prudentiam enim malorum esse artem. Aliquid autem esse aliquorum non ambigue dicitur, sed possessio. quod si forte dicatur, peccatum in eo est, quoniam hominem animalium esse dicimus, sed non possessionem. ac si quid ad mala quasi

quasi illorum gignendi casu sit referatur, propterea malorum est, non tamen id in malis. Ita ex eo quo quodammodo est, etiam omnino videtur. Quanquam fieri potest fortasse, vt bonum malorum sit duobus modis, & ambigue, non in superiori oratione, sed si quis sit seruus probus improbi, immo vero ne sic quidem erit. Non enim si bonum sit, & huius sit, propterea simul huius sit bonum. Quin ne illud quidem hoīem esse animantium ambigue dicitur, Neq;.n.si quid interdū detracta & tacita aliqua parte significamus, id ambiguum est, quippe cū pronunciatio dimidiato versu, veluti. Musa mihi memora, si dicamus; da mihi. Iliadam significemus.

CONCLVSIO.

Potest quippiam ignorari, & sciri, sed non vna & eadem ratione.

De sex vltimorum locorum extra dictiorem solutione. Cap. V.

CAptiones autem, quæ ex eo maxime nascūtur quod aliquid, aut aliqua ex parte, aut alicubi, aut quodāmodo, aut cū aliquo collatū dicitur, non omnino, ita facillime dissoluemus, si ex contraria oratione spectabimus; eorum ne quippiā in conclusione videatur. Contraria enim & quæ proprio & quæ communi nomine appellantur, & affirmantia, & negantia in eodem oīno esse non possunt, cū interea vtrunq; quadam ex parte, aut quodam modo, aut cum alio atque alio collatum, aut hoc quadam ex parte, illud omnino nihil prohibet. Itaque si vnum quadam ex parte alterum omnino in eandem rem cadat, nondum reprehensio est. Idque ex contraria oratione in conclusione spectandum

est.

est. Hæc autem insunt in his orationibus, fieri ne posſit, vt id sit quod non est, est autem aliquid, qđ non est. Similiter quod est non erit, non enim ali quid eorum, quæ sunt, futurum est. Fieri'ne posſit, vt idem simul ſanƈte iuret,& peieret?fierine poſ ſit, vt idem simul eidem & credat, & non credat? Sed aliud est eſſe aliquid, & eſſe omnino, & quod non est, non si quippiam est,etiam omnino est:nec si quis aliquid se iuret faƈturum, aut aliqua ex parte, religioſe iurat neceſſario. Etenim qui se peiera turum iurauit, ſanƈte iurat ille quidem peierans in hac re tantummodo, tamen ſanƈte non iurat omni no. Nec qui non habet fidem credit, sed quadam ex parte credit. Similis est etiam ratio illius, menti ri eundem simul & verum dicere. Sed quia non faci le cognoſci perſpicique poteſt, detne quiſpiam mẽ tiri plane, alterum & vere dicere. id difficile videtur, cum interim nihil prohibeat, eundem & omnino mendacem eſſe, & quadam ex parte veracem, aut veracem aliquem in re quapiam, veracem autem non omnino: Eodem modo de ijs, quæ ex comparatione,& ex eo, quod quadam ex parte, & aliquando fit oriuntur, iudicandum est. Omnes enim hæ captiones ex eo naſcuntur, Sin ne valetudo & diuitiæ in bonis? atqui inſipienti & ei, qui nõ probe vtitur, non sunt bono, in bonis igitur sunt, & in non bonis. An valere & poſſe in ciuitate vtile est? incidere autem poteſt tempus, cum etiam non vtilius & ſatius sit, idem igitur eidem vtile & inutile. Quamquam nihil prohibet,id,quod omnino sit bonum & vtile,alicui non eſſe bono. Sit ne id malum, quod prudens nolit? bonum autem prudens non vult mittere malum igitur id quod bonũ. aliud est enim, bonum malum eſſe dicere, & bonũ repudiare. Similis est etiam quæ de fure traƈtari so let argumentatio. Non enim si fur malus sit, & fu-

rari malum, propterea ille vult malum:sed bonum. accipere enim bonum eſt; & morbus malum, at morbum reſpuere non eſt. An ius magis expetendum ſit quam iniuria, & facere iuſte quam iniuſte? at mori iniuſte magis expetēdum eſt. An ſua quem que tenere æquum eſt? Quæ autem aliquis de ſua ſententia iudicarit, ſi falſa ſint, ex lege rata ſunt, idem igitur iuſtum, & non iuſtum. Itemq; illa vter condemnandus eſt, is ne qui ea quæ iuſta ſunt, commemorat in iudicio, an is qui iniuſta? At æquum eſt eum qui iniuriam accepit, ea quæ paſſus eſt accommodate exponere, quæ eadem in iuſta ſunt. Adhuc captiones expoſui nunc quemadmodum diſcutiendæ ſint, dicam. Non ſi quid pati iniuria expetendum eſt, idcirco iniuria præſtat pati quam iure, ſed iure pati præſtat omnino, aliquid autem nihil prohibet iniuria pati præſtare quam iure. Itémque tenere ſuā quenque iuſtū eſt, & aliena iniquum, & tamen iudicium hoc iuſtum eſſe nihil prohibet. vt ſi factum ſit iudicis ſententia. Non enim ſi quid iuſtum eſt, aut aliquo modo iuſtum propterea omnino iuſtum eſt. Itémque nihil prohibet, eorum, quæ iniuſta ſunt atque iniqua, iuſtā eſſe expoſitionem. Neque enim, ſi qua æquum eſt commemorare, ea etiam iuſta eſſe neceſſe eſt. Sicuti nec ſi qua vtile eſt dicere, idcirco vtilia ſunt. Quod eodem modo de rebus iuſtis iudicandum eſt. Quocirca non ſi ea, quæ dñr iniuſta ſunt, is, qui res iniuſtas commemorando vincit. ea enim dicit, quæ & iuſtum eſt dicere, & iniquum ferre omnino, ijs aūt captionibus, q̄ ex reprehēſionis definitione exiſtent, occurrendum erit ea ratione quàm ſupra perſcripſimus, concluſione enim cum oratione contraria, collata quemadmodum erit idem, & eadem ex parte, & cum eodem collatum, & eodem modo eodemque tempore videbimus. Quòd ſi initio

disputationis quæratur, non concedendum est fieri non posse, vt idem sit duplum & non duplum, sed dandum est, non tamen eadem ratione. Id enim esset reprehendi sine controuersia. Captiones, quæ sunt ex hoc genere, sunt huiusmodi. Noritne rem, qui quanque rem qualis quæque est nouit, itemque is qui ignorat? atqui idem qui nouit Coriscum, qa Coriscus sit eundem quia musicus, ignorat. eandē igitur rem & nouit & ignorat. Et rursus. An res quatuor cubitorum magnitudine, ea, quæ trium est, maior sit? fieri autem potest ex trium cubitorum magnitudine quatuor in lōgitudine magnitudo, & qđ maius est, minore maius est, eadem igitur res seipsa & maior erit, & minor. Eas vero quæ ex eo oriuntur quod initium disputationis petitur, vel sumitur, is qui respondendi partes obtinebit, si id perspicuū sit, non dare, sed vitium iudicare debet etiam si pbabile videatur. Sin obscura illa erit primæ disputationis petitio, vel sumptio, ignorationem suam propter vitium talium disputationum ad interrogātem, vt qui minime differat, retorquebit. Reprehēsio enim primæ disputationis petitionem sumptionemve respuit. Deinde admonere debebit, se id dedisse, non vt eo ad quo vsus sit, vteretur, sed vt eius cōtrarium argumentando concluderet. Iam cū eæ incident quæ a consequentibus sumuntur, in ipsa argumentatione docendum erit, duplex, argumentū esse a consequentibus. vnū cū ex parte totum cōcluditur, vt ex homine animal. volunt enim, vt hoc ex illo consequens est, sic illud ex illo esse. Alterū ex contrario. Si enim hoc illud sequitur, illius etiā contrarium alterius contrarium sequetur. Ex quo ducta est Melissi argumentatio, si enim quod ortū est, initium habet, id quod non ortum est, & generatum, vult non habere. ita si cœlum ortum non ha-

bet idem termino caret. Non ita est. contra enim argumentatio ducitur. In ijs autem quæ ex eo concluduntur, quod aliquid adiunctum sit, illud primum videndum est, an eo sublato quod adiectũ est, nihilo minus incommodum sequatur: deinde eo plano facto, dicendum est id datum esse a nobis, non quod ita videretur, sed disputationis gratia. id autem quomodo vsus est, nihil ad disputationem pertinere. Eæ vero, quibus ex multis interrogationibus vna fit, initio distinguendę sunt, cum præsertim ad interrogationem vnam semel sit respondendum. Itaque nec plura de vno, nec vnum in multis, sed vnum ex vno enunciandum, & negandum est. Vt autem in homonymis interdum vtrique, interdum neutri conuenit, vt eos, qui semel & omnino ad vnum rogatum respondent, incommodũ nullum sequatur, sic in his cum multa vni, vel vnum multis conueniunt, eum, qui concedet versabiturq; in hoc errore nulla sequetur repugnantia. Cum autem vnum cadit, alterum non cadit, aut multa in multis dicuntur. & multa multis conueniunt, contraque non conueniunt in quæstionibus, tum nec concedendum est nec abnuendum. Cuiusmodi sunt orationes, in quibus si vnum sit bonum, alterum malum, est verum, hæc bonum esse & malum. Et rursus, neque bonum, neque malum: neque enim vtrunque cadit in alterum. Ita idem bonum erit & malum, & nec bonum nec malum. Et si quæque res eadem est ipsa & sui similis, & a cæteris diuersa. hæc aũt, cum non eadem quæ alia sint, sed sui similia, & a sese diuersa, fit vt eædem res, & a se diuersæ sint, & sui dissimiles. Præterea, si quis ex bono malum fiat, & ex malo bonum, iam duo erũt quorum duorum & inæqualium vtrunq; ipsum sibi par & æquale erit. Ita eædem res ipsæ sibi & æqua-

lés & inæquales erunt. Ac hæ quidem captiones aliter etiam explicari possunt. Cum enim plura hæc nomina ambo & omnia declarent, fit, vt eandem dicamus & negemus, nomen tamen alij atque alij, quam significet accommodemus, in quo nulla reprehensio est. Sed illud perspicuum est, si qua res vna vni conuenire, aut non conuenire significetur interrogando, non plura semel quærentur ex nobis nos respōdendo nihil incommodi esse suscepturos.

CONCLVSIONES.

Contraria non possunt simul in eodem esse.
Non omnia, quæ scire & addiscere vtile est, ea vtilia sunt.

Nugationis & solœcismi solutiones. Cap. VI.

Quod autem attinet ad eas captiones, quæ eo deducunt nos, vt idem iteremus verbum, illud perspicuum est, non esse concedenda per se ac separatim aliquid significare ea nomina, quæ cum aliquo conferuntur. Cuiusmodi est duplum, quod solum sine verbo simpli nihil significat, propterea quod in simplo inest. Nam & decem in ijs, quæ vno dempto decem sunt, intelliguntur, & verbum facio in hac oratione, non facio, & omnino in nugatione affirmatio. Sed tamen non si quis dicit quippiam non esse album, propterea ipsum album esse confirmat. Duplum autem per se nihil fortasse declarat. sicut nec id quod in simplo intelligitur, quod si forte significat, at certe non idem quod cum simpli verbo coniunctum. Ne ars quidem in specie quid significat, vt

cum medicina ars esse dicitur, in quo artis vocabulum totum est; in illo autem ars & scientia eius est, quod sub scientiam cadit scientia. In ijs autem nominibus, quibus alia definiuntur, hoc dicendum est, non idem per se significare id, quo vtimur in definiendo, quod in oratione. Nam concauum promiscue & passim idem in simo & in obliquo declarat, coniunctum autem cum ijs, vt illud cum maris, hoc cum cruris verbo coniungatur, nihil prohibet significare. Nec interest, vtrum dicas nasum simum, an nasum concauum. Praeterea in his verbis non est concedenda in recto dicendi ratio. Est enim falsa: quoniam, vt hoc verbo vtar, simitas non est nasus concauus; sed nasi quaedam quasi affectio. Quapropter non est alienum, nares simas nares esse, quae concauitatis narium habent? Quibus autem de causis soloecismi fiant, supra diximus. Quemadmodum autem discuti, dissoluique debeant in ipsis captionibus intelligimus. Omnes enim, quas subijciam, soloecismum facere volunt. An quod vere dicis, id vere est? ais autem quippiam esse lapidem: est igitur qnippiam lapidem. Sed dicere lapidem, non est dicere aliquid quod neutrius, sed quod maris genere declaratur. Quocirca si quis roget. An quem nominas, vere hunc est? non Latine loqui videbitur, sicut nec si quis requirat, hiccine est quam esse dicis? Vtrum autem lignum hic, an ea, quae nec marem, nec foeminam significent, nihil interest. Itaque non fit soloecismus in hac argumentatione, An quod ais esse, id lignum est? lignum autem ais esse: lignum igitur est. Lapis autem, & hic maris habet inflexionem. Quòd si quis interroget, fitne hic haec? Deinde rursus quid num hic Coriscus est? tum dicat, Est igitur hic haec: non concluserit

cluſerit ſolœciſmum, ne ſi Coriſci quidem verbum fœminam ſignificet: modo id non dederit is, qui contra diſputabit, ſed hoc ante quærendum eſt. Si vero ſit illud, nec ille dederit, certe is nec vere, nec contra eum, qui rogatus eſt concluſerit. Eodem ergo modo illic lapidem huius vocabulum declarare debet. Sin minus, nec alter id dedit ſignificare, non eſt appellenda concluſio: ſed videtur eſſe, propterea ꝙ diſsimilis caſus nominis ſimilis apparet. Verũne eſt, hanc eſſe id, quod eam ais eſſe eſſe autem eam aſpidem ais: eſt igitur hæc aſpidem. Sed non neceſſe eſt, ſi aſpidem non id ſignificet: ſed aſpis & aſpidem hanc nec quod ais eſſe, id hic eſt: ais autem eſſe Cleonem: eſt igitur hic Cleonem. Dictum eſt enim, quem ais hunc eſſe, hic eſt, non hunc. neque enim Latina ſit interrogatio, ſi hoc modo proferatur. Scin tu hoc? eſt autem lapis: ſcis ergo lapis. Sed non idem ſignificat in interrogatione, Sin tu lapidem? quod in aſſumptione, eſt autem lapis. Sed in illa eſt accuſandi caſus, in hac recti. An cuius ſcientiam habes, id ſcis, lapidis autem ſcientiam habes: ſcis igitur lapis. Sed cum dicis, cuius, lapidem in gignendi caſu intelligis: cum autem id, lapidem in accuſandi caſu, & maris genere. Datum eſt autem, cuius ſcientiam haberes, id ſcire te, non eius: ita non lapidis, ſed lapidem. Atque illud quidem perſpicuum eſt, ex ijs quæ diximus, hæc argumenta non concludere ſolœciſmum, ſed ſpeciem quandam præ ſe ferre concluſionis, & quemadmodum eis ſit occurrendum.

CONCLVSIO.

In non facere intelligitur facere.

De facili, & difficili & acuta oratione. Ca. VII.

INtelligendum est autem, facile esse perspicere in quibusdam argumentis, in alijs difficile, qua de causa & qua in re auditorem capiant atque decipiant, cum sæpe eadem hæc sint quæ illa. Eadem enim argumentāda captiosa vocanda sunt omnia, quæ ex eodem vitio nominantur. idem autem argumentum captiosum alijs ex verbo, alijs ex attributis & accidente, quibusdam ex alio videtur existere propterea ꝙ cum quicque concluditur, non idem declarare videatur. Vt ergo captionum earum, quę ex homonymia oriuntur, quæ ex omnibus maxime solēt vsurpari, partim cuiuis perspicuæ ac notæ sunt: omnesq; captiones ridiculæ fere in verbo versantur cuiusmodi hæ sunt, Vir vehebatur curru per scalas. vbi venit seruus apud Cæream? Et Boreas purusne? non æquidem. interfecit enim mendicum & emptorem. An non Euarchus, sed Apollonides? aliæq; eius generis plurimæ, sic partim eos etiam, qui in captionibus diu multumq; versati sunt & exercitati, fallunt fugiunt. Idq; ex eo intelligi potest, quod fere verbis dissentire & discrepare solent. velut vtrum idem significet in rebus omnibus vnum & id, quod est, an aliud. nonnulli enim vnum & id, quod est, idem declarare existimant. alij Zenonis & Parmenidis rationem explicant, propterea quòd vnum, & id quod est plura significare: videantur similiter ex captiones quæ in accidente alijsque rebus cernuntnr, eam vim habent, vt in alijs facilius, in alijs difficilius perspici posit & genus ipsum captionis, & sit necne reprehensio. Difficilis autem & grauis est argumentatio, quæ eam vim habet,

bet, vt animi dubitando in contrarias partes distrahitur. ferit enim hæc, pungitq; maxime.

Dubitatio autem duplex est: quarum altera in disputationibus dialecticorum versatur, cum dubitamus quod potissimum rogatum sequamur, altera in ijs cernitur, quæ pugnandi studio comparantur, cum in quo captionis genere propositum argumentum versetur, ambigunt. Argumenta autem dialecticorum tum demum ad refellendum difficillima erunt, si ex ijs, qui videntur quàm maxime probari id, quod maxime probabile est euertent & cõfirmabunt. Vna enim, cum sit argumentatio, tamen contraria & contradicente enunciatione translata omnes ratiocinationes sui similes obtinebit: quippe cum futurum sit semper, vt ex probabilibus item probabile infirmet & confirmet, vt ambigere & dubitare animis necesse sit. Ac difficilis quidem illa maxime est, quæ interrogationibus parem, ac similem facit conclusionem. Secundo loco ea, quæ ex similibus omnibus progreditur, quæ facit item, vt dubium sit, vtrum rogatum negandum sit, id quod difficile factũ est. Nam & infirmandum est, & tamen vtrum sit, incertum est. Earum autem, quæ certandi studio comparantur, ea primum difficillima est, quæ cum primum tractata est, dubium est rem, necne concluserit & effecerit, & vtrum in distinctione ac falsitate illius consistat explicatio. Deinde ex reliquis ea, cuius explicationem perspicuum est vel in falsitate, vel in distinctione versari, sed dubium est vtrius rogati euersione, aut distinctione sit dissoluenda, quin etiam vtrum in conclusione, an in altero rogato explicatio quæri debeat. Ac interdum quidem facile est argumentum ex quo nihil effectum est tum cum nimis improbabiles aut falsæ sunt assumptiones, interdum autem

non

non est negligendum. Nam & cum aliquod rogatum deest, in quo illa vis inest, vt in eo versetur, & vt ex eo ducatur argumentum, neque id assumptum est, & tamen tractatum est & explicatum argumentum, inepta ratiocinatio est, & cum aliquid prætermissum est eorum, quæ extrinsecus ad rem quæ proposita est confirmandam assumuntur, non facile contemni negligíque debet, sed argumentum facile est, & is qui interrogat, non præclare suo functus est numere. Explicatio autem alias ad totam argumentationem, alias ad eam, quæ rem quærit, & ad rogatum, interdum ad neutrum eorum referri potest. Eodemque modo quærere licet, & tractare argumentationem tum contra id, quod venit in disputationem, tum contra eum, qui respondet, tum contra tempus, cum plus temporis desiderat explicatio, quàm quantum datum sit ad differendum contra explicationem.

Epilogus omnium præcedentium librorum, & eorum quæ his duobus dicta fuerunt. Cap. VIII.

Diximus ex quot quibusque nascantur captiones in disputando, & quemadmodum eum, qui mentiatur indicemus, impellamusque alterum vt admirabilia quædam & contra opiniones omnium dicat. Ostendimus præterea, ex quibus efficiatur ratiocinatio & quæ nam sit interrogandi ratio, & quis nam sit interrogationum ordo. Illud etiam docuimus, quis sit vsus horum argumentorum. Diximus de ratione & disciplina respondendi, & quemadmodum argumenta captiosa dissolui debeant. Reliquum est, vt de instituti

tuti nostri ratione ennumerantes, nostrúmque sermonem concludentes, pauca dicamus. Propositum nobis fuit, rationem quandam de omni re proposita disserendi ex ijs, quæ maxime probarentur inuenire. hoc enim officium est dialectices, & eius rationis, quæ periculi faciendi causa compara ta est. Quoniam autem ante confirmauimus, dialecticen propter sophistices quam sequuta est vicinitatem, non solum posse probabili, sed etiam necessaria ratione, differere, ob eam causam non solum eius officium in eo posuimus, vt ea instructi argumenta sumere, sed etiam vt argumentis resistentes, causam differendi ijs afferendis quæ maxime item probabuntur, defendere possimus. Cuius nos modo quæ causa esset diximus, ob eamque causam Socrates quærere solebat, non respondere, quippe qui nihil se scire fateretur. quæ quidem facultas ad quas res esset vtilis, & quibus quotque rebus comparari posset, atque vnde harum rerum nobis magna suppeteret copia, in superioribus libris demonstrauimus. Illud etiam exposuimus, quæ esset interrogandi ratio & ordo, quæ respondendi, & quomodo explicanda argumenta. Cætera etiam ostendimus quæ ad eandem rationem differendi pertinent. denique, vt etiam supra dictum est, de captiosis & fallacibus argumentis diximus.

2 Quæ cum ita sint, certe hinc instituti nostri ratio commode habebit terminum. Quod autem in ea de qua agitur arte vsu venerit, ignorare minime debemus, eorum omnium quæ inueniuntur, partim cum prius ab alijs percepta & comprehensa essent, & sigillatim elaborata, opera eorum qui posterius accepissent, progressa esse longius, partim a prima origine paruam primum progressionem facere solent, sed multo vtiliorem ea, quam asse-

quuntur

quuntur ex his, amplificatione. Cum enim maxima est principio totius rei vis, vt dicitur, tum difficultas maxima. Quo enim maior est in eo vis, eo quoniam perexiguum est, difficilius cadit sub aspectum, hoc autem inuento, facilius est reliqua addere & conducere. quod etiam in libris de ciuili scientia contingit, ac fere in cæteris artibus omnibus. Qui enim artes inuenerunt, omnino paulum aliquid processerunt, ij autem, qui nunc in honore habentur, cum a multis quasi hæreditario iure, ijs, qui vicissim propagarunt, accepissent, sic auxerunt. Tisias quidem primus successit. Tisiæ Trasymachus, Trasymacho Theodorus, multiq; multas partes contulerunt. vt hanc magnã esse artem, nihil mirũ esse videat, At vero huius artis non partes aliquæ perfectæ erant, initio aliæ erant, sed ne vna quidem omnino suberat. Nam eorum, qui disputationes eas, quæ certandi studio instituebantur, mercede docebant, similis erat disciplina Gorgiæ instituto. Nam cum orationes alij ad dicendum, alij quæ ad quærendum & interrogandum valerent, darent ediscendas, in quas vtrique sæpe mutuis sermonibus incidere solebant, fiebat, vt discipuli celeriter illi quidem, sed sine arte, perciperent. quæ ab illis traderentur, præsertim cum ita demum se instituere & docere existimarent, si non artem, sed ea, quæ artis essent traderent; vt si quis artem se traditurum profiteretur, qua pedum dolori mederemur, deinde non artem doceret calceorum conficiendorum, nec vnde hæc paretur traderet, suppeditaret autem varia genera calceorum, is certe, vt adiumentum ad vsum adferret, artem tamen non traderet. Et eloquentiæ quidem multa profecto & veterum præcepta extiterunt, dialectices autem nullum omnino habemus ante aliud

te aliud quam longo vſu quærendo multum temporis conſumpſimus. Quod ſi vobis in hęc ipſa intuentibus non videtur hæc ipſa differendi ratio ex ijs, quę ab initio ſuppetebant, ſatis præclare conſtituta eſſe, præ cæteris artibus, quæ hęreditario quodam iure ad tantam amplitudinem elatæ ſunt, hoc profecto vnum reliquum eſt vobis, aut ijs qui audient officium, vt ſi qua prætermiſſa ſint, ijs, qui prætermiſerunt veniam detis, & ſi qua inuenta, inuentoribus gratiam habeatis.

DVORVM LIBRORVM ELENCHORVM FINIS.

REGISTRVM,

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt, Vu Xx Yy Zz, Aaa.

Omnes ſunt quaterniones.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
M D LXVII.